

Bhagavad Gita - takova, jaka je

Druhe rozsirene vydani

*s puvodnimi sanskrtskymi texty,
prepisem do latinskeho pisma, ceskymi synonymy,
preklady a podrobnymi vyklady*

Sri Srimad

A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada

Zakladatel-acarja Mezinarodni spolecnosti pro uvedomovani si Krsny

© THE BHAKTIVEDANTA BOOK TRUST

Venovano

Srilovi Baladevovi Vidjabhusanovi

ktery tak pekne predlozil

Govinda-bhasju,

vyklad vedantske filozofie

Tato kniha je drahoukamem duchovniho poznani. Sri Krsna prednesl sem set versu Gity, aby vedl sveho duverneho pritele Ardzunu v nelehke situaci jeho zivota. Moudrost Bhagavadgity ale neni urcena jen jemu a vsichni maji stejne pravo ji slyset, neboz prinasi osvícení o povaze cloveka, prirody, zivych bytosti i jejich vztahu k Nejvyšší Dusi. Sri Krsna uci Ardzunu o způsobu, jakým dosáhnout seberealizace, která jedina je skutečným smyslem lidského života a prinasi vse, po čem duše cloveka touzi. Prichazi k nam prostřednictvím nepřerušeneho řetězce učitele a žaku, který představuje Sri Srimad A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada. Díky jeho oddanosti mluvčímu Gity samotné - Sri Krsnovi - a jeho důkladným znalostem vedských písem a sanskrtu dostáváme autorizovanou Bhagavadgitu bez odchylek a interpretací, Bhagavadgitu - takovou, jaka je.

„Když čtu Bhagavadgitu, jediné co mi přichází na mysl je jak Bůh stvoril vesmír. Všechno ostatní se zdá být malicherné.“

Albert Einstein

„Jestliže je pravdou to, co funguje, jak prohlašuje Pierce a pragmatisté, pak musí být na Bhagavadgite - takové, jaka je, něco pravdy, neboz na těch, kteří následují její učení, je vidět radostná jistota, obvykle postrádána v pustých a napjatých životech jejich současníků.“

Dr. Elvin H. Powell

profesor sociologie State University v New Yorku

„Nalezám v Bhagavadgite utechu, kterou postrádám i v, Kazani na hore. Když mi nespokojenost zraje v tvář a když ve své samote nevidím ani paprsek světla, utíkám se k Bhagavadgite. Nalezám vers tu a vers tam a pocínám se usmívat uprostřed nestesti, která me přemáhají. Můj život byl plný vnějších nestesti, a nezaněchala-li na mne viditelné rany, vdecím za to jediné Bhagavadgite.“

Mahatma K. Gandhi

Posloupnost duchovních učitelů

evam parampara-praptam imam rajarsayo viduh

„Takto byla tato nejvyšší duchovní veda předávána posloupnosti duchovních učitelů a takto ji přijali svatí králové.“ (Bg. 4.2) Bhagavadgita - takova, jaka je, k nam přichází prostřednictvím této učenické posloupnosti:

1. Krsna
2. Brahma
3. Narada
4. Vjasa
5. Madhva

6. Padmanabha
7. Nrhari
8. Madhava
9. Aksobhja
10. Dzaja Tirtha
11. Dznanasindhv
12. Dajanidhi
13. Vidjanidhi
14. Radzendra
15. Dzajadharma
16. Purusottama
17. Brahmanja Tirtha
18. Vjasa Tirtha
19. Laksmipati
20. Madhavendra Puri
21. Isvara Puri (Nitjananda, Advaita)
22. Sri Caitanja Mahaprabhu
23. Rupa (Svarupa, Sanatana)
24. Raghunatha, Dziva
25. Krsnadasa
26. Narottama
27. Visvanatha
28. (Baladeva) Dzagannatha
29. Bhaktivinoda Thakura
30. Gaurakisora dasa Babadzi
31. Bhaktisiddhanta Sarasvati
32. A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada

Predmluva

Puvodne jsem napsal „Bhagavadgitu - takovou, jaka je“ v te podobe, jak ji vidite pred sebou. Kdyz vsak tato kniha mela byt vytistena poprve, musela byt nanestesti zkracena o 400 stranek a byla bez ilustraci a vykladu k versum. V mych ostatnich knihach - Srimad Bhagavatamu, Sri Isopanisade - jsem dodrzoval system, ktery uvadel nejdrive puvodni zneni v devanagarskem pisme, prepis podle mezinarodni transliterace, doslovny sanskrtsko-anglicky preklad, vlastni preklad a vyklad. Timto se tyto knihy staly velice autenticke a odborne a smysl textu je jasny. Byl jsem proto velice nesrastny, kdyz jsem svuj puvodne planovany rukopis musel zkratit. Ale pozdeji, kdyz poptavka po Bhagavadgite znatelne stoupla, zadali me mnozi profesori a oddani, abych tuto knihu vydal nezkracenou. Soucasne vydani je tedy pokusem vydat puvodni rukopis teto velke knihy s vysvetlivkami, ktere souhlasí s ucenim velkych duchovnich ucitelu, aby se tak Hare Krsna hnuti mohlo sirit snadneji a rychleji.

Nase Hare Krsna hnuti je prave, historicky autorizovane, prirodzene a transcendentalni vzhledem k tomu, ze se zaklada na nefalsovane Bhagavadgite. Pomalu se stava nejznamejsim hnutim na celem svete, zvlaste mezi mladymi lidmi. Ale i starsi generace se o ne zacina zajimat vice a vice, a to do takove miry, ze otcove a dedove mych zaku nas povzbuzuji a chteji se stat patrony nasi velke spolecnosti, Mezinarodni spolecnosti pro uvedomovani si Krsny. Mnoho rodicu mych studentu ke mne prichazi, aby vyslovili vdecnost za to, ze jsem zalozil toto hnuti a ze se je snazim rozsirovat po celem svete. Avsak puvodnim otcem tohoto hnuti je ve skutečnosti samotny Sri Krsna, neboz zacalo v daleke minulosti a k nam se nyní dostalo prostrednictvím posloupnosti duchovnich ucitelu. Jestlize v teto souvislosti chceme vyslovit nejake uznani, pak musime podekovat memu vecnemu duchovnimu uciteli, Jeho Bozske Milosti Om Visnupadovi Paramahansovi Parivradzakacarjovi 108 Sri Srimad Bhaktisiddhantovi Sarasvatimu Gosvamimu Maharadzovi Prabhupadovi.

Mam-li osobne nejake zasluhy, je to jen díky tomu, že jsem se snažil předložit Bhagavadgitu tak, jak je, bez jakýchkoliv úprav. Skoro všechna vydání Bhagavadgity, která vyšla před tímto vydáním, měla v úmyslu vyzvednout autorovy osobní ambice. Ale náš pokus předložit Bhagavadgitu má za úkol předat poselství Nejvyšší Osobnosti Božství, Sri Kṛṣṇy. Naším úkolem není předložit Kṛṣṇovu vůli tak, jak to udelali světsí spekulanti, politici, filozofové nebo vědci, neboť ti o Kṛṣṇovi navzdory své učenosti vědí velice málo. Když Kṛṣṇa říká: *man-māna bhava mad-bhaktō mad-yajī mānānaskuru...*, neríkame jako takzvaní učenici, že Kṛṣṇa a Jeho vnitřní duch se od sebe liší. Kṛṣṇa je absolutní a mezi Kṛṣṇovým jménem, Kṛṣṇovým tělem, Kṛṣṇovými vlastnostmi, Kṛṣṇovými zábavami atd. není rozdíl. Kdokoliv, kdo není Kṛṣṇovi oddán podle zásad předložených duchovními učiteli (*parampara*), velice těžko pochopí Kṛṣṇovo absolutní postavení. Obvykle ti takzvaní učenici, politici, filozofové a svamiové nemají o Kṛṣṇovi dokonale poznání a snaží se Ho ve svých komentářích k Bhagavadgite zavrhnout nebo zabít. Takovým neoprávněným komentářem k Bhagavadgite se říká *Mayavāda-bhāṣya* a Sri Caitanjan Mahāprabhu nás před nimi varoval. Sri Caitanja řekl, že ten, kdo se pokouší porozumět Bhagavadgite z mājavādskeho hlediska, se dopouští velkého omylu, následkem čehož bude sveden z cesty duchovního poznání a nebude schopen vrátit se zpátky domů, zpátky k Bohu.

Jediným důvodem, proč předkládáme tuto Bhagavadgitu, je věst zmatené ctenáře za stejným účelem, pro který Kṛṣṇa sestupuje na tuto planetu jednou v Brahmově dni neboli jednou za 8 600 000 000 let. Za jakým účelem to je, nalezneme v Bhagavadgite a my ji musíme přijmout takovou, jaká je, neboť jinak je bezvýznamné snažit se pochopit Bhagavadgitu a jejího mluvčího Sri Kṛṣṇu. Sri Kṛṣṇa poprvé přednesl Bhagavadgitu bohu Slunce před nějakými stamiliony lety. Tuto skutečnost musíme přijmout, a tak pochopit historickou důležitost Bhagavadgity na základě Kṛṣṇovy výpovědi, aniž by došlo ke zkreslení. Tlumocit Bhagavadgitu bez ohledu na Kṛṣṇovu vůli je největší přestupek. Abychom se vyvarovali této chyby, musíme chápat Kṛṣṇu jako Nejvyšší Osobnost Božství, tak jak to udelal Ardzuna, Kṛṣṇův první žák. Tento způsob chápání Bhagavadgity je opravdu prospěšný a autorizovaný pro rozvoj lidské společnosti a naplnění smyslu lidského života.

Lidská společnost potřebuje Hare Kṛṣṇa hnutí, které nabízí nejvyšší životní dokonalost popsanou v Bhagavadgite. Světsí spekulanti nanestěti využili Bhagavadgity, aby vyzvedli své demonské vlastnosti a odvedli pozornost lidí od správného pochopení jednoduchých životních zásad. Měli bychom vědět, jak nesmírně velký je Bůh neboli Kṛṣṇa a měli bychom znát skutečné postavení živých bytostí. Měli bychom si uvědomit, že jsme věčnými služebníky a že pokud nesloužíme Kṛṣṇovi, musíme sloužit iluzi hmotné přírody a následkem toho se neustále trmácet v kruhu rození a smrti. I takzvaní osvobození mājavādští spekulanti se musí podrobit tomuto procesu. Toto poznání je velká věda a měli bychom ji ve vlastním zájmu studovat.

Lidé všeobecně, obzvláště v tomto věku Kali, jsou okouzleni Kṛṣṇovou vnitřní energií, a proto se mylně domnívají, že rozvoj hmotného pohodlí přinese všem štěstí. Nevědí, že hmotná neboli vnitřní energie je velice mocná, a každý je pevně spoután přísnými zákony hmotné přírody. Živá bytost je ve skutečnosti castečkou Boha a jejím přirozeným postavením je oddána sloužit Bohu. Pod vlivem iluze se lidé různými způsoby snaží o své osobní smyslové uspokojení, aby tak získali štěstí, avšak nevědí, že to není způsob, jak se stát sraštěnými. Lidé by se měli snažit uspokojovat Panovy smysly místo toho, aby uspokojovali své hmotné smysly. To je největší životní dokonalost. To je to, co Sri Kṛṣṇa vyzaduje a chce. Musíme pochopit tento základní bod Bhagavadgity. Náš Hare Kṛṣṇa hnutí se snaží rozšiřovat tuto základní myšlenku po celém světě. Protože Bhagavadgitu neznecisujeme, každý, kdo chce získat užitek ze studování Bhagavadgity, musí dostat pomoc od Hare Kṛṣṇa hnutí, aby mohl prakticky porozumět Bhagavadgite pod primým Kṛṣṇovým vedením. Proto doufáme, že lidé využijí této verze Bhagavadgity ke svému největšímu prospěchu, a jestliže se i jediný člověk stane čistým oddaným Kṛṣṇy, budeme naši snahu považovat za úspěšnou.

A. C. Bhaktivedānta Swami
12. května 1971
Sydney, Austrálie

Uvod

*om ajnana-timirandhasya jnananjana-salakaya
caksur unmilitam yena tasmai sri-gurave namah*

*sri-caitanya-mano bhistam sthapitam yena bhu-tale
svayam rupah kada mahyam dadati sva-padantikam*

Narodil jsem se v nejtemnější nevedomosti a můj duchovní učitel mi otevřel oči pochodní poznání. Proto mu vzdávám svou hlubokou uctu.

Kdy mi Srila Rupa Gosvami Prabhupada, jenž v tomto hmotném světě založil misi, aby tak splnil přání Sri Caitanji Mahaprabhu, poskytne ochranu u svých lotosových nohou?

*vande ham sri-guroh sri-yuta-pada-kamalam sri-gurun vaissavams ca
sri-rupam sagrajam saha-gasa-raghunathanvitam tam sa-jivam
sadvaitam savadhutam parijana-sahitam krssa-caitanya-devam
sri-radha-krssa-padan saha-gasa-lalita-sri-visakhanvitams ca*

Skláním se v hluboké uctě u lotosových nohou svého duchovního učitele i u nohou všech vaišnavů. Skláním se v hluboké uctě u lotosových nohou Sríly Rupy Gosvamiho a jeho staršího bratra Sanatany Gosvamiho, dále Raghunathy dasy, Raghunathy Bhatta, Gopaly Bhatta a Sríly Dzivy Gosvamiho. Vzdávám svou hlubokou uctu Srí Krsnovi Caitanji a Srí Nitjanandovi i Advaitovi Acarjovi, Gadadharovi, Srivasovi a ostatním společníkům. Vzdávám svou hlubokou uctu Srimati Radharani a Srí Krsnovi spolu s Jejich společníky Srí Lalitou a Visakhou.

*he krssa karusa-sindho dina-bandho jagat-pate
gopesa gopika-kanta radha-kanta namo stu te*

O Krsno, jsi přítelem trpících a původcem stvoření. Jsi panem gopí a milencem Radharani. Vzdávám Ti svou hlubokou uctu.

*tapta-kancana-gaurangi radhe vrndavanesvari
vrsabhanu-sute devi prasamami hari-priye*

Vzdávám svou hlubokou uctu Srimati Radharani, vrndavanské královny, jejíž pler je jako tekoucí zlato. Jsi dcerou krále Vrsabhany a jsi velmi draha Srí Krsnovi.

*vancha-kalpatarubhyas ca krpa-sindhubhya eva ca
patitanam pavanebhyo vaissavebhyo namo namah*

Vzdávám svou hlubokou uctu všem Bohu oddaným vaišnavům, kteří podobně jako strom přání dokáží splnit přání všech a jsou plni soucitu k padlým duším.

*sri-krssa-caitanya prabhu-nityananda
sri-advaita gadadhara srivasadi-gaura-bhakta-vrnda*

Vzdávám svou hlubokou uctu Srí Krsnovi Caitanji, Prabhu Nitjanandovi, Srí Advaitovi, Gadadharovi, Srivasovi a všem ostatním, kteří následují cestu oddanosti.

*Hare Krssa Hare Krssa Krssa Krssa Hare Hare
Hare Rama Hare Rama Rama Rama Hare Hare*

Bhagavadgíta je také známa pod názvem Gitopanišad. Je jádrem védského poznání a jednou z nejdůležitějších Upanišad ve védské literatuře. Dnes samozřejmě existuje mnoho komentářů k Bhagavadgítě, a můžeme proto pochybovat, je-li další komentář opravdu nutný. Podám zde však vysvětlení k tomuto vydání. Nedávno mě jedna Američanka poprosila, abych jí doporučil nějaký anglický překlad Bhagavadgity. Nebyl jsem jí však s čistým svědomím schopen vyhovět. Ovšemže existují mnohá vydání Bhagavadgity, ale z těch, jež jsem viděl, a to nejen v Americe, ale i v Indii, se ani jedno neda považovat za zcela verohodné, neboť prakticky do všech těchto vydání vložili tlumočníci a komentátoři své vlastní názory, aniž by pochopili skutečný duchovní smysl Bhagavadgity.

Duch Bhagavadgity je podán v knize samotné. Zde je názorný příklad: Chceme-li užívat určité léky, musíme se řídit předepsaným receptem. Nesmíme ho užívat podle vlastní úvahy, ani podle rad přátel. Léky se musí užívat podle návodu, anebo podle rady lékaře. Stejně tak i Bhagavadgíta je nutně přijmout podle pokynu, jež určil její mluvčí - Srí Krsna. Na každé stránce Bhagavadgity je Krsna označován jako Nejvyšší Osobnost Božství, Bhagavan. Slovem *bhagavan* někdy můžeme označovat jakoukoliv mocnou osobu či poloboha, ale v tomto případě Bhagavan bezpochyby znamená, že Srí Krsna je nejenom velkou osobností, ale zároveň je i Nejvyšší Osobností Božství, což je také potvrzeno všemi velkými acarji, jako jsou například sankaracarja, Ramanudzacarja, Madhvacarja, Nimbarka Svami, Srí Caitanja Mahaprabhu, a mnohá dalšími autoritami védského poznání. V Bhagavadgítě Krsna prohlašuje, že je Nejvyšší Osobností Božství, a jako takový je uznáván v Brahma-sanhite a ve všech Puranech, zvláště pak v Bhagavata Purane, jež je známa jako Srimad Bhagavatam (*krssa tu bhagavan svayam*). Proto bychom měli Bhagavadgítu přijmout tak, jak nám to Nejvyšší Osobnost Božství doporučuje.

Ve čtvrté kapitole Bhagavadgity (4.1-3) Sri Krsna pravi:

*imam vivasvate yogam proktavan aham avyayam
vivasvan manave praha manur iksvakave bravit
evam parampara-praptam imam rajarsayo viduh
sa kaleneha mahata yogo nastah parantapa
sa evayam maya te dya yogah proktah puratanah
bhakto si me sakha ceti rahasyam hy etad uttamam*

Sri Krsna zde Ardzunovi vysvetluje, ze tento system jogy, Bhagavadgita, byl nejdrive sdelen bohu Slunce, boh Slunce ho vysvetlil Manuovi a ten zase Iksvakuovi. Takto sledem posloupnosti duchovnich ucitelu byla tato joga predavana z ucitele na zaka. Casem vsak doslo k preruseni posloupnosti, a proto Krsna musel toto poznani vylozit znovu, tentokrat Ardzunovi na Kuruovskem bitevnim poli.

Krsna vysvetlil Ardzunovi, ze mu sdeluje toto nejvyssi tajemstvi pouze proto, ponevadz je Jeho oddanym a pritelem. Znamená to, ze Bhagavadgita je pojednani urcene zvlaste Krsnovym oddanym. Existuji tri druhy transcendentalistu - dznanirove, stoupenci neosobni filozofie; jogini, ti, kteri medituji, a bhaktove, oddani Krsny. Pan zde dava Ardzunovi jasne najevo, ze jej cini prvnim prijemcem v nove parampare (posloupnosti duchovnich ucitelu), protoze puvodni posloupnost byla prerusena. Proto si Krsna pral zalozit novou paramparu, která by se ridila stejnými zásadami jako posloupnost pocínající bohem Slunce. Dale si pral, aby Ardzuna toto uceni zacal znovu sirit a stal se autoritou a mistrem v chapani Bhagavadgity. Vidime tedy, ze Bhagavadgita byla vyložena Ardzunovi hlavne proto, ze byl Krsnovym oddanym, Jeho primym zakem a duvernym pritelem. Bhagavadgite proto muze nejlepe porozumet ten, kdo ma podobne vlastnosti jako Ardzuna, tedy je Krsnovi oddany a ma k Nemu vztah. Jakmile se tedy clovek stane bhaktou, oddanym, ziskava tim prime spojeni s Panem. Toto je samozrejme velmi slozite tema, ale v kratkosti se da rici, ze vztah oddaneho k Nejvyssi Osobnosti Bozstvi se da zaradit do jednoho z nasledujicich peti druhu:

1. Oddany muze mit pasivni vztah k Bohu.
2. Oddany muze mit aktivni vztah k Bohu.
3. Oddany muze mit prateľsky vztah k Bohu.
4. Oddany muze mit rodicovsky vztah k Bohu.
5. Oddany muze mit milostny vztah k Bohu.

Ardzunuv vztah ke Krsnovi je prateľsky. Mezi timto prateľstvim a prateľstvim, které existuje v hmotnem svete, je samozrejme veliky rozdíl. Toto prateľstvi je transcendentalni a teško dostupne. Kazdy ma svuj urcity vztah ke Krsnovi a ten je vyvolan zdokonalovanim oddane sluzby. V nasem nynejsem stavu jsme zapomneli nejenom na Nejvyssiho Pana, ale i na nas vecny vztah k Nemu. Kazda z mnoha milionu zivych bytosti ma k Bohu urcity vecny vztah, který se nazývá *svarupa*. Clovek muze oddanou sluzbou svuj vztah znovu probudit a dosahnout sveho skutecneho postaveni, coz se nazývá *svarupa-siddhi*. Ardzuna byl tedy oddany a s Nejvyssim Panem ho pojilo prateľstvi.

Za povsimnuti stojí, jakým způsobem Ardzuna Bhagavadgitu přijal. V desáté kapitole se o tom píše:

*arjuna uvaca
param brahma param dhama pavitram paramam bhavan
purusam sasvatam divyam adi-devam ajam vibhum
ahus tvam rsayah sarve devarsir naradas tatha
asito devalo vyasah svayam caiva bravisi me
sarvam etad rtam manye yan mam vadasi kesava
na hi te bhagavan vyaktim vidur deva na danavah*

Ardzuna pravil: „Jsi Nejvyssi Osobnost Bozstvi, jsi konecny pribytek, jsi nejcastsi Absolutni Pravda, jsi vecna, transcendentalni, nezrozena, puvodni a nejvyssi osoba. Vsichni velci svetci, jako Narada, Asita, Devala a Vjasa to o Tobe prohlasuji a nyini mi to rikas Ty sam. O Krsno, prijimam vse, co mi sdelujes, jako pravdu. O Pane, vzdyr ani polobozi, ani demoni nemohou porozumet Tve osobnosti.“ (Bg. 10.12-14)

Po vyslechnuti Bhagavadgity od Nejvyssi Osobnosti Bozstvi uznal Ardzuna Krsnu za *param brahma* neboli za Nejvyssi Brahma. Kazda ziva bytost je *brahma* (duse), ale nejvyssi ziva bytost, tj. Nejvyssi Osobnost Bozstvi, je Nejvyssi Brahma. *Param dhama* znamená, ze je nejvyssim utocistem vseho, *pavitram*, ze je cisty, neposkrvneny hmotou, *purusam*, ze je nejvyssim uzivatelem, *sasvatam*, ze je puvodni, *divyam*, transcendentalni, *adi-devam*, ze je Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, *ajam*, nezrozeny, a *vibhum*, nejvyssi.

Nyni si mozna budete myslet, ze Ardžuna toto vsechno rekl, aby Krsnovi zalichotil, protoze Krsna byl jeho pritel. Avsak jiz v nasledujicim versi rozebral Ardžuna pochyby ctenaru Bhagavadgity a zdůvodnil sve vychvalovani slovy, ze Krsna je uznávan za Nejvyšší Osobnost Božství nejenom jím samotným, ale i takovými osobnostmi, jakými jsou Narada, Asita, Devala a Vjasa. Vsechny tyto velké osobnosti siri poznání. Věd tak, jak je přijímají všichni učitelé. Proto Ardžuna Krsnovi říká, že přijímá vše, co mu říká, za naprosto dokonalé. *Sarvam etad rtaṁ manye:* „Vše, co říkáš, přijímám jako pravdu.“ Ardžuna také řekl, že je velmi těžké porozumět osobnosti Pana a že ani mocní poloboží ji neznají. To znamená, že Krsnu nemohou poznat ani osobnosti mocnější, nežli jsou lidské bytosti. Jak tedy může někdo pochopit Krsnu, nestal-li se Jeho oddaným?

Bhagavadgita má být proto přijata v duchu oddanosti. Nikdo by si neměl myslet, že se rovná Krsnovi, ani že Krsna je jen obyčejná nebo pouze velmi mocná osobnost. Sri Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství, a to jak podle výpovědi Bhagavadgity, tak i Ardžuny, tj. osoby, jež se snaží porozumět Bhagavadgite. Měli bychom proto alespoň teoreticky uznat Sri Krsnu jako Nejvyšší Osobnost Božství a v tomto pokorném duchu můžeme pak také Bhagavadgite porozumět. Dokud ji nečteme s pokorou, zůstává velkou záhadou a sotva ji porozumíme.

Co je vlastně Bhagavadgita? Jejím účelem je vysvobodit lidstvo z nevědomosti hmotné existence. Každý člověk má nějaké potíže, tak jako je měl i Ardžuna, když byl donucen bojovat na Kuruksetre. To, že se Ardžuna zcela odevzdal Sri Krsnovi, vedlo k tomu, že mu Krsna sdělil Bhagavadgitu. Nejenom Ardžuna, ale každý z nás je naplněn úzkostí, která pochází z hmotného bytí. Existujeme věčně, avšak z nějakého důvodu jsme se ocitli v této situaci, která se nazývá *asať*, tedy to, co je neskutečné.

Jen málokdo z mnoha trpících lidí se zamyslí nad svou situací a ptá se: Kdo vlastně jsem? Odkud jsem přišel? Kam odejdu po smrti? Proč trpím? Proč jsem se dostal do této nepříjemné situace? Dokud člověk neprocítne a nezačne se ptát po příčině svého utrpení či dokud si neuvedomí, že již nechce trpět, a nezačne hledat řešení, jak utrpení ukončit, nemůže se pokládat za dokonalou lidskou bytost. Člověk se stává člověkem teprve tehdy, když si začne kladt tento druh otázek. V Brahma-sutře se tyto otázky nazývají *brahma-jijnasa*, hledání Absolutní Pravdy. *Athato brahma-jijnasa*. Dokud v sobě neprobudíme touhu po Absolutní Pravdě, jsou všechny naše činnosti bezvýznamné. Pravými ctenáři Bhagavadgity jsou proto ti, kteří v sobě probudili touhu po tomto poznání. Uprimný ctenář musí mít také hlubokou úctu k Nejvyšší Osobnosti Božství a Ardžuna měl všechny tyto vlastnosti.

Sri Krsna sestupuje na Zemi především proto, aby zde obnovil lidstvem zapomenuté učení o skutečném smyslu života. Z mnoha a mnoha lidských bytostí, jež prociťnou, možná jen jediná skutečně pochopí svoji situaci, a pro ni byla Bhagavadgita vycena. Všichni trpíme hlubokou nevědomostí, avšak Pan je velice milosrdný ke všem živým tvorům a především k lidským bytostem. Proto také přednesl Bhagavadgitu a učinil Ardžunu svým žákem.

Ardžuna stal mimo věškerou nevědomost, neboť byl společníkem Sri Krsny. Na Kuruovském bitevním poli ho však Pan uvedl do stavu nevědomosti pouze proto, aby se Ho Ardžuna mohl dotazovat na problémy života a On je mohl vysvětlit ku prospěchu budoucích generací. Je tedy důležité, aby se člověk ridil Panovými pokyny a splnil poslání svého lidského života.

Bhagavadgita pojednává o pěti základních pravdách, jímž je naprosto nutné porozumět. Nejdrive je vysvětlena věda o Bohu a potom skutečná povaha živých bytostí (*jiva*). Bůh je *isvara* cíli vládce a žive bytosti jsou Bohem ovládané. Jestliže živa bytost tvrdí, že není ovládána, nybřz že je svobodná, pak je pomatena. Každá živa bytost je ve všem podminěném bytí za všech okolností ovládána. Bhagavadgita tedy pojednává o isvarovi neboli o nejvyšším vládcí a o ovládaných živých bytostech. Take se zde diskutuje o hmotné přírodě (*prakṛti*), o času, to jest o trvání existence celého vesmíru či o trvání projevu hmotné přírody (*kala*) a činnostech (*karma*). Vesmírný projev je plný různých aktivit a všichni živi tvorové jsou v činnosti. Z Bhagavadgity se proto můžeme naučit, kdo je Bůh, kdo jsou žive bytosti a jaký je jejich vztah k nejvyššímu vládcí. Co je to *prakṛti*, co je to vesmírný projev a jak je ovládan časem i jaké jsou činnosti živých bytostí.

Z těchto pěti temat Bhagavadgity je Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, Brahma, nejvyšší vládce nebo Paramatma - můžete použít kteréhokoliv označení - svrchovaný. Jak různé kapitoly Bhagavadgity ukáží, hmotná příroda není nezávislá, nybřz jedna pod vedením Nejvyššího Pana. Sri Krsna říká: *mayadhyakṣesa prakṛtiḥ suyate sa-caracaram*. „Tato hmotná příroda jedna pod Mým vedením“. Když vidíme, jaké fantastické věci se dějí ve vesmíru, měli bychom si uvědomit, že za tímto kosmickým projevem je někdo, kdo ho ridí a ovládá. Nic by nemohlo existovat, kdyby nebylo stvořitele a vládce. Proto je naivní tohoto vládce popírat. Díte může například považovat automobil za nadpřirozenou věc, protože se pohybuje, aniž by ho tahl kun nebo jiné tazné zvíře. Avšak rozumný

člověk, jenž zna mechanismus automobilu, ví, že za každým mechanismem se vždy nachází člověk, který ho řídí. Podobně se vše hybe pod vedením Nejvyššího Pána. Jak si budeme moci všimnout v dalších kapitolách, žijí individualní bytosti (*jīva*), jsou nedilnými castečkami Pána. Malá castečka zlata je také zlato, kapka mořské vody má rovněž slanou chuť jako moře. Podobně i my, žijící bytosti, vlastnime jako castečky nejvyššího vládce, isvary neboli Bhagavana Šrí Kṛšny, všechny kvality Nejvyššího Pána, ovšem pouze v nepatrném množství, neboť jsme jen velice malí isvarové, podrizení isvarové. Snáz se ovládnout hmotnou přírodu a v současné době se pokousíme o zdolání vesmíru a planet. Tento sklon k ovládání je v nás proto, poněvadž je i v Kṛšnovi. Ačkoli máme sklon panovat hmotné přírodě, měli bychom vědět, že nejsme největšími vládci. Toto vše se vysvětluje v Bhagavadgītě.

V Bhagavadgītě je také vysvětleno, co je hmotná příroda. Říká se zde, že je to nižší prakti, nižší podstata, zatímco žijící bytost je označována jako vyšší prakti. Prakti, ať vyšší nebo nižší, je vždy podržena Panu, a protože je ženského rodu, je Jím ovládána, zrovna tak jako je žena ovládána svým mužem. Jak žijí bytosti, tak i hmotná příroda jsou ovládány Panem. Podle Bhagavadgity mají být žijící bytosti pokládány za prakti, a to i přesto, že jsou částmi Nejvyššího Pána. Jasně je to podáno v patém verši sedmé kapitoly Bhagavadgity: *apareyam itas tv anyam prakṛtim viddhi me param / jīva-bhūtam*. „Tato hmotná příroda, prakti, je Má nižší energie a mimo ni existuje ještě jiná prakti - *jīva-bhūtam*, žijící bytost“.

Hmotná příroda sestává ze tří kvalitativně vymezených složek: kvality dobra, vášně a nevědomosti. Nad těmito kvalitami je věčný čas. Kombinací těchto tří kvalit přírody, ovládaných věčným časem, vznikají činnosti zvané karma, které trvají již od nepaměti a my bud trpíme, nebo se těšíme z plodu našich činů. Předpokládejme například, že jsem obchodník, který velmi těžce pracoval a pomocí inteligence dosáhl velkého bohatství. Pak se z něho těším a užívám si ho. Trpěl bych však, kdybych špatnými obchody o všechny peníze přišel. Stejným způsobem se těšíme nebo trápíme podle následku svých činů ve všech oblastech života. To se nazývá karma.

Isvara (Nejvyšší Pan), dživa (individualní duše), prakti (hmotná příroda), kala (věčný čas) a karma (čin) jsou všechny vysvětleny v Bhagavadgītě. Z těchto pěti jsou Pan, individualní žijící bytost, hmotná příroda a čas věčné. Přestože projev hmotné přírody je dočasný, není neskutečný. Některí filozofové tvrdí, že projev hmotné přírody je neskutečný, avšak podle filozofie Bhagavadgity neboli vайsnavské filozofie tomu tak není. Projev hmotného vesmíru není přijímán jako neskutečný, nýbrž jako skutečný, avšak dočasný. Da se přirovnat k mrakům plujícím po obloze či k období desru, jež přináší vláhu obilí. Jakmile období desru skončí a mraky se rozplynou, všechna uroda, která byla destem zivena, usychá. Tento hmotný projev také v určité chvíli vzniká, jistou dobu trvá a pak zase mizí. Taková je činnost hmotné přírody a tento koloběh se věčně opakuje. Proto je prakti věčná a také skutečná. Kṛšna na ni poukazuje slovy „Má prakti“. Hmotná příroda je oddělena energií Nejvyššího Pána, stejně tak i žijící bytosti, avšak s tím rozdílem, že žijící bytosti nejsou od Něho odděleny, nýbrž jsou s Ním navždy spojeny. Mezi Panem, živými bytostmi, hmotnou přírodou a časem existuje vzájemná spojitost a všem je společné, že jsou věční. Paty princip, karma, však věčný není. Účinky karmy mohou být samozřejmě velmi dlouhodobé. Již od nepaměti se trápíme nebo těšíme z výsledku našich činů, avšak svou karmu, neboli výsledný efekt těchto činů, můžeme změnit. Tato změna nastane, jestliže zdokonalíme své vědomosti. Zabýváme se nejrozumnějšími činnostmi a nepochybně vůbec nevíme, jaké činy máme vykonávat, abychom se osvobodili od jejich následku; avšak i to je v Bhagavadgītě vysvětleno.

Isvara, Bůh, má nejvyšší vědomí. Žijící bytosti mají také vědomí, poněvadž jsou Jeho nedilnými částmi. Obojí, žijící bytost i hmotná příroda, jsou prakti, energie Nejvyššího Pána, avšak pouze dživa má vědomí. Druhá prakti vědomí nemá. V tom je mezi nimi rozdíl. Žijící bytost (*jīva-prakṛti*) patří do vyšší energie, protože má vědomí, jež je podobno Panovu vědomí. Pan má však nejvyšší vědomí a nikdo by si neměl myslet, že dživa, žijící bytost, je má také. Žijící bytost nemůže v zadním stadiu dokonalosti dosáhnout nejvyššího vědomí a teorie, která tvrdí opak, nás zavádí na nepravou cestu. Žijící bytost má vědomí, které však není nejdokonalejší ani nejvyšší.

Rozdíl mezi dživou a isvarou bude vysvětlen ve třinácté kapitole Bhagavadgity. Pan je vědomý (*ksetra-jñā*) a stejně tak i žijící bytost. Avšak ta si je vědoma pouze svého vlastního těla, kdežto Pan si je vědom tel všech živých bytostí. Poněvadž sídlí v srdci každé žijící bytosti, je si vědom psychického stavu každé jednotlivé dživy. Na to bychom neměli zapomínat. V třinácté kapitole se dále vysvětluje, že Paramatma dluží coby isvara (vládce) v srdci každé žijící bytosti a dává jí pokyny, jak má jednat, aby uspokojila své zájmy. Žijící bytost však zapomíná, co má dělat. Nejprve se rozhodne jednat určitým způsobem a zaplete se do následku svého vlastního karmy. Poté co opustí jeden druh těla, vstoupí do

jineho, zrovna tak, jako když si oblekame a svlekame saty. Zatímco se duše takto převteluje, prochází utrpeními, což jsou následky jejich minulých činů. Jedna-li živa bytost v kvalitě dobrá, může tyto činy změnit, neboť zmoudří a ví, jak správně jednat, aby se osvobodila z pout hmoty. Postupuje-li tímto způsobem, může pak všechny následky svých minulých činů změnit, což znamená, že karma není věčná. Jak již bylo řečeno, z pěti principů jsou čtyři věčné (isvara, dživa, prakrti a kála), zatímco jeden z nich (karma) věčný není.

Nejvyššímu vědomému isvarovi se živa bytost podobá tím, že její vědomí je také transcendentální. Je mylné se domnívat, že vědomí vzniklo za určitých podmínek kombinací různých prvků. Bhagavadgita tuto chybnou teorii zavrhuje. Právě tak, jako světlo odráží barvu skla, jímž prochází, může i vědomí zrcadlit odrazet hmotné okolnosti, jež na ně působí. Panovo vědomí však hmotou ovlivněno být nemůže. Šrí Kṛṣṇa sám říká: *mayadhyakṣena prakṛtiḥ*. Když Pan sestoupí do hmotného světa, nemá hmota na Jeho vědomí vliv. Kdyby tomu tak bylo, nebyl by schopen hovořit o transcendentálních věcech, jak to učinil v Bhagavadgite. Nikdo nemůže hovořit o transcendentálním světe, není-li jeho vědomí zbaveno veškeré hmotné nečistoty. Kṛṣṇa tedy hmotou znečistěn není. Naše vědomí je však v současnosti znečistěno hmotou. Bhagavadgita učí, že své hmotou znečistěné vědomí musíme očistit. Jakmile se tak stane, budou naše činy shodné s vůlí isvary a to nás učiní srastrnými. Není zapotřebí přestat jednat, spíše bychom měli naše činnosti očistit. Toto očistěné jednání se nazývá bhakti, neboli oddaná služba Bohu. Může připomínat obyčejné činnosti, avšak rozdíl je v tom, že nejsou znečistěny. Nevedomá osoba vidí, že oddaný jedná a pracuje jako obyčejný člověk, ale jelikož nemá příliš velké vědomosti, neví, že činy oddaného nebo Pana nejsou poskvrněny nečistým vědomím či hmotou. Jejich činnosti jsou transcendentální vůči třem kvalitativním složkám hmotné přírody. Nedosáhneme-li této transcendentální úrovně, zůstává naše vědomí znečistěno hmotou. Je-li naše vědomí znečistěno hmotou, nacházíme se ve stavu, jenž se nazývá podminěn.

Falešné vědomí se projeví, když se považujeme za produkt hmoty. Tomu se říká „falešné ego“. Ten, kdo se ztotožňuje se svým telem, nechápe svou pravou pozici. Bhagavadgita byla přednesena proto, abychom se prostřednictvím jejího učení mohli vysvobodit z tělesného pojetí života, a Ardzuna na sebe vzal úlohu podminěné bytosti, aby ho Kṛṣṇa mohl přímo poučit. Prvním ukolem transcendentalisty je vysvobodit se z tělesného pojetí života. *Mukti* neboli vysvobození znamená oprostění se od hmotného vědomí. Ve Srimad Bhagavatamu je osvobození definováno takto: *muktir hitvanyatha-rupam svarupesa vyavasthitih*. Mukti znamená, že člověk je osvobozen od vědomí znečistěného hmotným světem, a že dosáhl čistého vědomí. Všechny pokyny v Bhagavadgite jsou zaměřeny k probuzení tohoto čistého vědomí. Proto se také na konci Bhagavadgity Kṛṣṇa pta Ardzuny, zdali již dospěl na tuto úroveň. Čisté vědomí znamená, že člověk jedná podle pokynů Boha. Protože jsme Jeho částmi, máme vědomí, ale zároveň i sklon podlehat hmotné přírodě. Nejvyšší Pan však na rozdíl od malých individualních živých bytostí není nikdy a ničím ovlivněn.

Co je to vědomí? Vědomí znamená „já jsem“. Ale co jsem? Je-li naše vědomí znečistěno, pak toto „já jsem“ znamená, že „jsem panem všeho, co vidím, a vše je určeno k mému pozitku“. Svět je v neustálém pohybu, protože každá živa bytost si myslí, že je panem a tvůrcem hmotného světa. Hmotné vědomí má dva psychické aspekty. První, „jsem tvůrce a pan“, a druhý, „jsem ten, kdo si užívá“. Ve skutečnosti je tvůrcem i užívajícím Nejvyšší Pan, zatímco živa bytost, jakozto Jeho částka, je pouze pomocník. Je tvořena a užívána. Uvedme příklad: součástka stroje spolupracuje s celým strojem nebo část těla spolupracuje s celým telem. Ruce, nohy, oči atd. jsou částmi těla, ale samy o sobě si užívat nemohou. Tím, kdo si užívá, je žaludek. Nohy podepirají tělo, ruce mu dodávají potravu a zuby ji žvýkají. Všechny části těla se přičinují o to, aby uspokojily žaludek, na němž je celé tělo závislé. Strom udržujeme při živote tím, že zalevame kořeny, a podobně se tělo udržuje při živote když se do žaludku dostává potravina. Má-li se tělo udržet zdravé, musí všechny jeho části spolupracovat, aby žaludku poskytly potravu. Podobně je Nejvyšší Pan stvořitelem i uživatelem a my, jakozto podržované živé bytosti, jsme určeni k tomu, abychom spolupracovali pro Jeho uspokojení. Tato spolupráce nás ve skutečnosti uspokojí právě tak, jako jsou uspokojeny všechny části těla, když se do žaludku dostane potravina. Kdyby si prsty na ruce myslely, že mohou jíst samy, místo aby dodávaly potravu do žaludku, pak by se dockaly jen zklamání. Ústřední postavou tvoreni a pozitku je Nejvyšší Pan a posláním živých bytostí je spolupracovat s Ním a prožívat tak radost. Pomer individualní živé bytosti k Nejvyššímu Panu se může přirovnat ke vztahu mezi služebníkem a panem. Podobně jako oddaný služebník nalezá i živa bytost radost v tom, když uspokojí svého Pana. Musíme se tedy snažit těšit Pana, a to i přesto, že máme sklon být tvůrci či pany a užívat si hmotného světa. Tento sklon je v živých bytostech, neboť je i v Nejvyšším Panu, skutečným stvořitelem tohoto hmotného světa.

Z Bhagavadgity se dovidame, že naprosta celistvost se sklada z Nejvyššího Vladce, ovládaných živých bytostí, vesmírného projevu, věčného času a cinnosti. To všechno dohromady vytváří naprostou celistvost, která se nazývá Nejvyšší Absolutní Pravda. Naprostou celistvostí a Nejvyšší Absolutní Pravdou je Nejvyšší Osobnost Božství, Sri Kṛṣṇa. Vše, co existuje, je projevem Jeho různých energií.

V Bhagavadgite je rovněž vysvětleno, že neosobní brahma je také podřízeno Nejvyšší Osobnosti (*brahmaso hi pratisthaham*). V Brahma-sutře je brahma přirovnáváno ke slunečním paprskům, neboť je to vlastně světlo vyzařující z Nejvyšší Osobnosti Božství. Realizace neosobního brahma je neúplnou realizací Absolutní Pravdy, stejně jako realizace Paramatmy. V patnácté kapitole Bhagavadgity se dovidame, že Puruṣottama, tj. Nejvyšší Osobnost Božství neboli Bhagavan, stojí nad neosobním brahma i Paramatmou. Nejvyšší Osobnost Božství se nazývá *sac-cid-ananda-vigraha*. Brahma-saṁhita (5.1) začíná těmito slovy:

*isvarah paramah kṛṣṇa sac-cid-ananda-vigrahaḥ
anadir adir govindah sarva-karasa-karasam*

„Govinda, Kṛṣṇa, je příčinou všech příčin. Je prvotní příčinou a dokonalou podobou věčného bytí, poznání a blaženosti.“ Realizace neosobního brahma je realizace Jeho aspektu *sat* (věčného bytí) a realizace Paramatmy je realizace aspektu *sat-cit* (věčného poznání). Avšak realizace Božské Osobnosti, Sri Kṛṣṇy, je realizace všech Jeho transcendentálních aspektů: *sat*, *cit* a *ananda* (věčnosti, poznání a blaženosti) v úplně celistvé podobě (*vigraha*).

Méne inteligentní lidé pokládají Absolutní Pravdu za neosobní, avšak Bůh je transcendentální Nejvyšší Absolutní Pravda, což také potvrzuje celá védská literatura (*nityo nityanam cetanas cetananam*; Kátha Upaniṣad 2.2.13). Tak jako jsme my všichni individualními živými bytostmi s vlastní osobností, tak je osobou také Nejvyšší Absolutní Pravda a realizace Božské Osobnosti, Sri Kṛṣṇy, je realizací všech transcendentálních aspektů Jeho úplně podoby. Nejvyšší Pan je úplným celkem a není bez podoby. Kdyby neměl podobu, nebo byl něco méne než cokoliv, co existuje, pak by nemohl být úplným celkem. Úplný celek musí zahrnovat vše, co je obsaženo v naší zkušenosti, a i to, co je mimo ni, jinak by nemohl být úplný.

Nejvyšší Osobnost Božství má jakožto úplný celek neomezené energie (*parasya saktir vividhaiva sruyate*). Bhagavadgita rovněž popisuje, jak Kṛṣṇa působí svými rozmanitými a nesmírnými silami. Tento jevový neboli hmotný svět, do něhož jsme umístěni, je sám o sobě úplný. Čtyřicet prvků, jejichž dočasným projevem je podle sankhjovské filozofie tento hmotný vesmír, je uzpůsobeno tak, aby mohly produkovat dokonale prostředky, nezbytné k existenci a udržování vesmíru. Není zde nic, co by bylo zbytečné, ani zde nic nechybí. Nynější vesmírný projev má svůj vlastní čas stanovený energií nejvyššího celku, a jakmile se tento čas naplní, bude hmotný dočasný svět zničen na základech dokonaleho uspořádání Celistvého. Mále celistvé jednotky, neboli živé bytosti, mají všekere možnosti k tomu, aby mohly celistvost realizovat, a všechny formy nedokonalosti jsou pociťovány díky neúplné znalosti celistvosti. Bhagavadgita tedy obsahuje dokonale poznání védské moudrosti.

Védské poznání je dokonale a neomylně a jako takové je Indové přijímají. Například kravský trus je zvířecí vykal a podle védských předpisů (*smṛti*) se člověk musí vykoupat a očistit, jestliže se dotkne vykalu zvířete. Ve védských písmech se však kravský trus považuje za čistící prostředek. Muže se nám zdát, že si tato dvě tvrzení naprosto odporují, ale přesto je lidé uznávají, neboť je to védský předpis; když se člověk podle něho řídí, nemůže se dopustit chyby. Dodatečně bylo pomocí moderní vědy dokázáno, že kravský trus má antiseptické vlastnosti. Všekere védské vedení je tedy dokonale, neboť je prostě všech pochybností a omylu, a Bhagavadgita tvoří jeho jádro.

Védské poznání nelze podrobit výzkumu. Naše výzkumná činnost je nedokonalá, neboť zkoumáme věci nedokonalými smysly. Poznání musíme přijmout sestupným způsobem. Bhagavadgita uvádí, že chceme-li získat dokonale poznání, musíme je přijmout od duchovního učitele (gurua), nalezičeho do učenické posloupnosti (parampary), která počíná nejvyšším duchovním učitelem, samotným Kṛṣṇou. Arjuna byl zákem Sri Kṛṣṇy a přijal bez odporování vše, co mu Kṛṣṇa řekl. Je nevhodné přijmout pouze určitou část Bhagavadgity a jinou zavrhnout. Bhagavadgitu musíme přijmout takovou, jaká je, tedy bez jakýchkoliv interpretací a bez toho, že bychom něco vynechali či vnesli do věci vlastní názory. Bhagavadgita by měla být uznávána za nejdokonalejší podání védského vedení. Védské poznání se přijímá z transcendentálních zdrojů a první slova byla vyslovena samotným Panem. Slova pronesena Panem se nazývají *apauruṣeya*, což znamená, že nebyla vycena pozemským tvorem. Světská bytost má čtyři nedostatky: 1. nevyhnutelně se dopouští omylu a chyb, 2. podléhá iluzi, 3. má sklon podvádět ostatní a 4. je omežována nedokonalými smysly. Jsme-li podminěni těmito čtyřmi nedokonalostmi, nejsme schopni podat dokonalou informaci o všeobsahujícím poznání.

Vedske poznání se nepředávalo prostřednictvím nedokonalých bytostí, nýbrž bylo vloženo do srdce první stvořené živé bytosti, Brahmy. Brahma pak šířil toto poznání mezi svými syny a učedníky v původní podobě tak, jak je obdržel od Krsny, a ti je v průběhu dějin předávali dále. Protože Bůh je *pursam*, naprosto dokonalý, je vyloučeno, aby podléhal zákonům hmotné přírody. Každý člověk by měl být natolik inteligentní, aby dokázal pochopit, že Bůh je jediným vlastníkem všeho ve vesmíru i mimo něj, a že je prvotním tvůrcem a stvořitelem Brahmy. V jedenácté kapitole Bhagavadgity je Sri Krsna osloven jako *prapitamaha*, tj. stvořitel Brahmy neboli pradeda (*pitamaha*). Nikdo by si proto neměl dělat nějaké vlastnické nároky na cokoliv a měl by chom přijímat pouze ty nezbytnosti, jež nam byly přiděleny Panem jako nás podíl.

Existuje mnoho příkladů, jak máme používat věci, které nam byly přiděleny Bohem. To je také vysvětleno v Bhagavadgite. Tesně před bojem se Ardzuna rozhodl, že nebude bojovat. Oznámil Krsnovi, že by se nemohl těšit z království, kdyby zabil své vlastní příbuzné. Jeho rozhodnutí se zakládalo na tělesném pojetí života, tj. na ztotožňování se s tělem, neboť usuzoval, že jeho bratři, synovci, svagři, dedové atd. mají k jeho tělu vztah. Chtěl tedy uspokojit své tělesné požadavky. Bhagavadgita byla Ardzunovi sdělena s cílem změnit jeho hmotné chápání a Ardzuna se nakonec rozhodl bojovat pod Krsnovým vedením, když řekl: *karisye vacanam tava*. „Budu bojovat podle Tvých slov.“

Člověk není určen k tomu, aby na tomto světě drel jako mezek. Musíme být natolik inteligentní a pochopit, jak důležité je lidský život, a odmítnout jednat jako obyčejné zvíře. Měl bychom si také uvědomit, jaký je skutečný smysl lidského života. Celá vedská literatura o tom poskytuje informace a jádro nalezneme v Bhagavadgite. Vedská literatura je určena pro lidi a ne pro zvířata. Zvířata mohou zabít jiné živé tvory, aniž by se tím dopouštěla hrůzy, ale zabíjí-li člověk zvíře jen proto, aby uspokojil své neovladnuté chůrovce, pak nese plnou zodpovědnost za porušení přírodních zákonů. V Bhagavadgite je jasné vysvětleno, že v souladu s třemi kvalitativními složkami hmotné přírody existují také tři druhy jednání a to v kvalitě dobra, vášně a nevědomosti. Stejně tak existují tři druhy potravy: potrava v kvalitě dobra, v kvalitě vášně a v kvalitě nevědomosti. Budeme-li se správně řídit pokyny Bhagavadgity, náš život se očistí a nakonec budeme schopni dosáhnout cíle, jenž se nachází mimo tento hmotný svět a který se nazývá *sanatana-dharma*, věčný duchovní svět (*yad gatva na nivartante tad dhama paramam mama*).

Vidíme, že vše, co se nachází v tomto hmotném světě, je dočasně povahy. Napřed to vzniká, pak to určitou dobu trvá, rozmnoží se, ubývá a nakonec zmizí. Takový je zákon hmotného světa a ten platí pro všechny, ať už jako příklad použijeme tělo člověka, zvířete, rostliny, nebo cokoliv jiného. Máme však také zprávy o jiném světě, který existuje za tímto pomíjivým světem, a ten je věčný, *sanatana*. Rovněž v jedenácté kapitole Bhagavadgity se popisuje, že jak Bůh, tak i džíva, individuální duše, jsou věčné a existuje mezi nimi důvěrný vztah. Účelem Bhagavadgity je znovu v nás probudit a obnovit tento zapomenutý vztah, který je naší věčnou funkcí - *sanatana-dharmou*, protože věčné živé bytosti, věčná Osobnost Božství a věčný svět jsou si kvalitativně rovni. Zabýváme se nejrozumnějšími dočasnými činnostmi, avšak přestaneme-li se jim věnovat a začneme-li jednat podle pokynů Nejvyššího Pana, pak znovu nabudeme naší původní čisté existence.

Nejvyšší Pan, Jeho transcendentální sídlo a živé bytosti jsou věčné. Dokonalosti lidského života dosáhneme, navrátíme-li se do sídla Nejvyššího Pana. Nejvyšší Pan je velice laskavý k živým bytostem, protože jsou Jeho synové. V Bhagavadgite (14.4) Sri Krsna říká: *sarva-yonisu... aham bija-pradah pita*. „Jsem otcem všech živých bytostí.“ Samozřejmě existuje mnoho druhů bytostí, které následkem své karmy obdržely různá těla, avšak Krsna prohlašuje, že je otcem všech. Bůh sestupuje do hmotného světa, aby napravil tyto padlé, hmotou podmíněné duše a povolal je zpět do svého věčného sídla (*sanatana-dhama*), kde mohou žít věčně v Jeho společnosti. Aby hmotou podmíněné duše napravil, přichází buď osobně, nebo sesílá své různé důvěrné služebníky, jako např. syny, společníky či duchovní učitele.

Sanatana-dharma tedy nepředstavuje nějakou sektářskou náboženskou činnost, nýbrž je věčnou funkcí věčných bytostí ve vztahu k věčnému Nejvyššímu Panu. Jak již bylo řečeno dříve, týká se věčné funkce živé bytosti. Světec a učenec Sripada Ramanudžarja definoval slovo *sanatana* jako „to, co nemá ani začátek, ani konec“. Na základě jeho výpovědi musíme tedy akceptovat, že *sanatana-dharma* nemá ani počátek, ani konec.

Český pojem „náboženství“ se poněkud liší od *sanatana-dharmy*. Náboženství v nás vzbuzuje představu víry a víra se může změnit. Je možné vyznávat určitou víru a později přestoupit na jinou. *Sanatana-dharma* označuje činnost, kterou nelze změnit. Voda nikdy nepřestává být tekutá a oheň nikdy nepřestává hřát. Věčná funkce živé bytosti nemůže být změněna. *Sanatana-dharma* je věčnou

a nedilnou soucasti zive bytosti a podle Sripady Ramanudzacarji nema ani pocatek, ani konec. To, co nema ani pocatek, ani konec, nemuze byt sektarske a nelze to omezovat zadnymi hranicemi. Presto se ti, kteri nalezi k nejake sekte, mylne domnivaji, ze sanatana-dharma je take sektarska. Prozkoumame-li tuto vec hlouběji a z hlediska moderni vedy, pak muzeme videt, ze sanatana-dharma je zalezitosti a funkci nejen vseh lidi na svete, ale i vseh bytosti ve vesmiru.

Ruzna nabozenstvi mohou mit svuj historicky pocatek, ale sanatana-dharma zadny pocatek nema, neboz zustava vecne s zivymi bytostmi. O zivych bytostech se ve zjevenych pismech (sastrach) uvadi, ze se ani nerodi, ani neumiraji, a rovnez Bhagavadgita rika, ze duse se nerodi, ani neumira. Je vecna, neznicitelna a zije dale i po zniceni tohoto docasneho hmotneho tela. Poukazujeme-li na vyraz sanatana-dharma, musime se pokusit porozumet pojeti nabozenstvi z vyznamu sanskrtskeho slova *dharma*. Slovo dharma poukazuje na to, co je neustale spojeno s urcitym predmetem. Mluvime-li napriklad o ohni, predpokladame, ze je vzdy doprovazen teplem a svetlem. Bez tepla a svetla nema slovo ohen zadny vyznam. Stejnym zpusobem musime nalezt zakladni vlastnost zive bytosti, která tvori její podstatu a neustale ji doprovazi. Tato stala vlastnost je její vecne nabozenstvi.

Kdyz se Sanatana Gosvami zeptal Sri Caitanji Mahaprabhua, jaky je prirodzeny stav (*svarupa*) kazde zive bytosti, Pan mu odpovedel, ze je to sluzba Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Pri rozboru tohoto vyroku muzeme snadno zjistit, ze kazda ziva bytost neustale slouzi jine zive bytosti, coz ji zpusobuje radost. Zvirata slouzi lidem, pritel prokazuje sluzbu priteli, matka pecuje o syna, zena se stara o manzela, manzel o zenu, A slouzi panovi B, B panovi C, C zase slouzi panovi D atd. Jestlize budeme v tomto rozboru pokracovat, zjistime, ze neexistuje zadna ziva bytost, která by nekomu nejakym zpusobem neslouzila. Politik predklada lidem svuj program, aby je presvedcil o sve schopnosti slouzit jim. Volici mu pak davaji sve hlasy v nadeji, ze pro spolecnost vykona hodnotnou sluzbu. Prodavac slouzi zakaznikovi a remeslnik kapitalistovi. Ten zase slouzi sve rodine a rodina statu. Jak je videt, kazda ziva bytost slouzi jinym zivym bytostem. Z toho lze bezpecne vyvodit, ze sluzba je stalym pruvodnim jevem zive bytosti, a tedy i jejim vecnym nabozenstvim.

Presto lide prohlasuji, ze nalezi k urcite vire, omezeno casem a danymi okolnostmi. Tvrdi, ze jsou hindy, mohamedany, kresrany, buddhisty nebo clen y jine sekty. Avsak tato oznaceni nejsou sanatana-dharma. Hind muze zmenit svou viru a stat se muslimem, muslim nebo kresran ma zase moznost prestoupit na jinou viru apod. Za zadnych okolnosti vsak zmena nabozenske viry nemuze ovlivnit vecnou cinnost, tedy sluzbu jinym. Hind, muslim i kresran je vzdy a za vseh okolnosti neci sluzebnik. Hlasit se tedy k urcite sekte jeste neznamená, ze clovek vykonava sanatana-dharmu. Sanatana-dharma znamena prokazovat sluzbu. Ve skutecnosti je to prave sluzba, která nas spojuje s Nejvyssim Panem. On je take nejvyssim uzivatelem a my, zive bytosti, jsme Jeho sluzebniky. Jsme urceni k tomu, abychom Mu delali radost, a budeme-li se podilet na teto cinnosti, budeme sratni. stesti nelze dosahnout oddelene, stejne tak jako zadna cast tela nemuze byt uspokojena, jestlize nespolutracuje se zaludkem. Ziva bytost nemuze byt sratna, nevykonava-li transcendentalni laskyplnou sluzbu Nejvyssimu Panu.

Bhagavadgita neschvaluje sluzbu a uctivani ruznych polobohu. V dvacatem versi sedme kapitoly se uvadi:

*kamais tais tair hrta-jnanah prapadyante nya-devatah
tam tam niyamam asthaya prakrtya niyatah svaya*

„Ti, kteri ztratili inteligenci pod vlivem hmotnych zadosti, se odevzdavaji polobohum a ridi se urcitymi zasadami a pravidly uctivani, které odpovidaji jejich povaham.“ Zde je jasne receno, ze ti, kteri jsou ovladani zadostivosti, uctivaji polobohy a nikoliv Krsnu, Nejvyssiho Pana. Jmeno *Krssa* neoznacuje nic sektarskeho, ale znamena nejvyssi radost. Take pisma potvrzuji, ze Nejvyssi Pan je zdrojem veskere radosti. Vsichni hledaji stesti. *snanda-mayo bhyasat*. (Vedanta-sutra 1.1.12) Zive bytosti, stejne jako Buh, maji plne vedomi a hledaji stesti. Nejvyssi Pan je neustale sratny, a jestlize se s Nim zive bytosti spoji, budou s Nim spolutracovat a vyhledavat Jeho spolecnost, stanou se take sratnymi.

Sri Krsna sestupuje do tohoto sveta smrtelniku, aby ve Vrndavane predvedl sve radovanky plne blazenosti. Pred 5 000 lety, kdy se za sveho pobytu ve Vrndavane stykal se svymi prateli - pasacky krav, divcinami, vrndavanskymi obyvateli a kravkami - byla veskera Jeho cinnost plna stesti a rozkose. Vsichni obyvatelé Vrndavany neznali nic nez Krsnu. V te dobe se take Krsna snazil odradit sveho otce Nandu Maharadzu od uctivani poloboha Indry, neboz chtel dokazat, ze lide nemaji zapotrebi uctivat zadneho poloboha. Jedine, co je nutne, je uctivani Nejvyssiho Pana, protoze konecnym cilem lidskeho zivota je navratit se k Nemu do Jeho sidla.

Sri Krsna popisuje sve sidlo v sestem versi patnacte kapitoly Bhagavadgity:

*na tad bhasayate suryo na sasanko na pavakah
yad gatva na nivartante tad dhama paramam mama*

„Me svrchovane sidlo neni ozareno ani sluncem, ani mesicem, ani ohnem ci elektrinou. Ti, kteri k nemu dospeli, se nikdy nevrati do tohoto hmotneho sveta.“

Tento vers popisuje vecny duchovni svet. My si samozrejme predstavujeme, ze duchovni svet se podoba vesmiru, který zname, tedy ze je tam mesic, slunce, hvezdy apod. V tomto versi vsak Krsna pravi, ze v duchovnim svete neni zapotrebi slunce, mesice, ohne ci jineho svetelneho zdroje, nebo duchovni svet je ozaren brahmadzjoti, paprsky, které vyzaruji z tela Nejvyssiho Pana. S obtizemi se snazime doletet na jine planety, a pritom je velice lehke pochopit sidlo Nejvyssiho Pana. Toto sidlo se nazývá Goloka a je velmi krasne popsano v Brahma-sanhite (5.37): *goloka eva nivasaty akhilatma-bhutah*. Krsna prodleva vecne ve svem sidle Goloce, je vsak dosazitelny i z tohoto sveta. Umoznuje to tim, ze prichazi a projevuje se ve sve skutecne vecne podobe plne poznani a blazenosti. Abychom byli zbaveni dohadu a spekulaci o Jeho podobě, sestupuje a projevuje se takovy, jaky je, tedy jako sjamasundara. Posetilci se Mu ale nanestesti posmivaji, protoze se zjevuje v lidskem tele a hraje si s nami, jako by byl jedním z nas. Povazuji Ho za obycejneho cloveka, zatimco ve skutecnosti nam diky sve neomezené síle zjevuje svou pravou podobu a predvadi sve hry, jez jsou vernym obrazem zabav odehravajících se v Jeho sidle.

Z Krsnaloky neboli Goloky Vrndavany, nejvyssiho puvodního sidla, planety Nejvyssiho Pana, vyzaruje brahmadzjoti, oslniva zare duchovního sveta. V teto zari se vznaseji duchovni planety *ananda-maya* a *cin-maya*, o nichz Krsna pravi: *na tad bhasayate suryo na sasanko na pavakah / yad gatva na nivartante tad dhama paramam mama*. Ten, kdo jich dosahne, se jiz nevrati do hmotneho sveta. I kdyz dospejeme na Brahmalokey, nejvyssi planetu hmotneho vesmiru, o Mesici ani nemluve, nalezneme tam stejná utrpeni jako zde, tedy zrozeni, nemoc, stari a smrt. Zadna planeta hmotneho vesmiru neni usetrena vlivu techto čtyř principu hmotné existence.

Zive bytosti mohou cestovat z jedné planety na druhou, avsak nikoliv mechanickym zpusobem. Chceme-li se dostat na jine planety, musime se ridit predepsanou metodou: *yanti deva-vrata devan pitZn yanti pitr-vratah*. Chceme-li cestovat mezi planetami, neni k tomu zapotrebi zadneho mechanického prostredku. Mesic, Slunce a vyssi planety se nazývají Svargaloky. Hvezdne soustavy se deli na tri skupiny: vyssi, stredni a nizsi. Zeme nalezi do stredního planetárního systemu. Bhagavadgita nas informuje, jak lze cestovat do vyssich hvezdnych soustav (Devaloka) velmi jednoduchym zpusobem: *yanti deva-vrata devan*. Staci, abychom uctivali urcitého poloboha určité planety, a timto zpusobem dosahneme Mesice, Slunce nebo kterekoliv jine planety.

Bhagavadgita nam vsak nedoporucuje, abychom se premisrovali na kteroukoliv z techto hmotných planet, protoze i kdyz dosahneme nejvyssi planety, Brahmalokey, pomoci nejakeho mechanického dopravního prostredku, je mozne, ze by tato cesta trvala 40 000 let (kdo zije tak dlouho?) a opet bychom tam nalezli hmotná utrpeni v podobě zrozeni, nemoci, stari a smrti. Naproti tomu ten, kdo chce dosahnout nejvyssi planety Krsnaloky nebo kterekoliv jine planety duchovního sveta, se s timto hmotným utrpením nesetka. Mezi vsemi planetami duchovního sveta existuje nejvyssi planeta zvana Goloka Vrndavana, která je puvodní planetou v kralovství puvodní Osobnosti Bozství, Sri Krsny. Vsechny tyto informace jsou obsazeny v Bhagavadgite, která nas uci, jak lze opustit tento hmotny svet a zacít skutecne radostné zit v duchovnim svete.

V prvním versi patnacte kapitoly Bhagavadgity je podan skutecny obraz hmotneho sveta:

*urdhva-mulam adhah-sakham asvattham prahur avyayam
chandamsi yasya parsani yas tam veda sa veda-vit*

Hmotny svet se zde popisuje jako strom, jehož koreny jsou nahore a vetve dole. Z vlastní zkušenosti zname strom, jehož koreny smeruji nahoru - postavime-li se na brehu reky nebo nejake vodní nadrze, vidime, ze strom, který se odráží ve vode, je vzhuru nohama. Podobne je i hmotny svet prevraceným obrazem duchovního sveta. Hmotny svet je pouhým stínem skutecnosti. Stín nema žádnou podstatu nebo skutecnost, ale muzeme z neho poznat, ze skutecnost a podstata existuji. V pousti neni žádná voda, ale fata morgana naznacuje, ze tam neco takového jako voda existuje. V hmotném svete neni žádná voda, žádné stesti, ale skutecná voda a prave stesti jsou v duchovnim svete.

Sri Krsna doporucuje, abychom do duchovního sveta dospeli nasledujícím zpusobem (Bg. 15.5):

*nirmana-moha jita-sanga-dosa
adhyatma-nitya vinivrtta-kamah*

*dvandvair vimuktah sukha-duhkha-samjnair
gacchanty amumhah padam avyayam tat*

Vecneho kralovstvi (*padam avyayam*) muze docilit ten, kdo je *nirmana-moha*. Co to znamena? Vsichni touzime po nejakem titulu. Chceme se stat „dr.“ nebo „PhDr.“, jiny se zase chce stat prezidentem, bohacem, kralem a podobne. Pokud lpime na techto oznaceni, lpime na telech, protoze tato oznaceni nalezi telu. Avsak my nejsme tato tela a realizovat to je prvnim krokem k duchovnimu uskuteneni. Nyni zijeme v hmotnem svete ve styku s tremi kvalitami hmotne prirody a musime se osvobodit oddanou sluzbou Panu. Jestlize nejsme pripoutani k oddane sluzbe, nemuzeme se odpoutat od hmotne prirody. Telesna oznaceni a ulpivani jsou nasledky chtice, zadosti a touhy vladnout hmotne prirode. Dokud se nezbavime touhy ovladat hmotnou prirodu, nemame moznost vratit se do kralovstvi Nejvyssiho. Toto vecne kralovstvi (*sanatana-dhama*) je neznicitelne a mohou ho dosahnout pouze ti, kdo nejsou poblouzneni falesnymi hmotnymi pozitky a kdo oddane slouzi Nejvyssimu Panu. Clovek, který ma tyto vlastnosti, velice snadno dospeje do nejvyssiho duchovniho sidla.

V osme kapitole Bhagavadgity (8.21) se rika:

*avyakto ksara ity uktas tam ahuh paramam gatim
yam prapya na nivartante tad dhama paramam mama*

Avyakta znamena neprojeveny. Dokonce ani cele hmotne stvoreni neni projeveno pred nasimi zraky. Nase smysly jsou tak nedokonalé, ze nemuzeme videt ani vsechny hvezdy v tomto vesmiru. Z vedskych textu vsak muzeme ziskat mnoho informaci o ruznych planetach, kterym muzeme nebo nemusime verit. Ve vedskych knihach, zvlaste ve *Srimad Bhagavatam*, jsou popsany vsechny dulezite hvezdy. Duchovni svet, který lezi mimo hmotny svet, je popsán jako neprojeveny (*avyakta*). Meli bychom touzit dospet do onoho svrchovaneho kralovstvi, neboz jakmile tam dospejeme, nemusime se jiz vracet do tohoto hmotneho sveta.

Muzeme si položit otazku, jakym zpusobem se lze priblizit k sidlu Nejvyssiho Pana. Pouceni o tom najdeme take v osme kapitole, patem versi:

*anta-kale ca mam eva smaran muktva kalevaram
yah prayati sa mad-bhavam yati nasty atra samsayah*

„Kdo v okamziku smrti opusti sve telo a myslí jen na Mne, okamzite dospeje do Meho sidla, o tom neni pochyb.“ Ten, kdo myslí na Krsnu v okamziku smrti, odejde ke Krsnovi. Jestlize myslime na Krsnu, kdyz opoustime sve telo, urcite dospejeme do duchovniho kralovstvi. Slovy *mad-bhavam* se oznacuje svrchovana povaha sidla Nejvyssi Bytosti. Nejvyssi Bytost je *sac-cid-ananda-vigraha* - ma vecnou podobu plnou poznani a blazenosti. Nase soucasne telo neni *sac-cid-ananda-vigraha*. Je *asat*, neni *sat*. Neni vecne, je pomijive. Neni *cit*, plne poznani, nybrz je plne nevedomosti. O duchovnim svete nevime nic, a stejne malo toho vime i o svete hmotnem, kde existuje tolik veci, které nezname. Toto telo je take *nirananda*; je plne strasti, misto aby bylo plne blazenosti. Vsechny strasti, které v hmotnem svete prozivame, vznikaji z tela, ale jestlize opustime toto telo s myslenkami na Krsnu, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, okamzite ziskame vecne telo, plne poznani a blazenosti.

Zpusob, jakym duše opusti telo a ziskava nove, je ucelne usporadan. Clovek zemre pote, co bylo rozhodnuto, jake telo dostane v pristim zivote. O tom rozhoduji vyssi moci a nikoliv clovek samotny. Podle nasich cinnosti v tomto zivote se bud povznese, nebo poklesne. V tomto zivote se pripravujeme pro zivot pristi. Jestlize se v tomto zivote dokazeme pripravit a kvalifikovat na vstup do Boziho kralovstvi, urcite po opusteni tohoto hmotneho tela ziskame duchovni telo, podobne telu Pana.

Jak jsme jiz drive vysvetlili, existuji ruzne druhy transcendentalistu - brahmavadiove, paramatmavadiove a oddani. Take jsme se zminili, ze v brahmadzjoti (duchovnim nebi) existuje nekonecne mnoho duchovnich planet. Pocet techto planet je mnohem, mnohem vetsi nez pocet vseh planet tohoto hmotneho sveta, jeho velikost se odhaduje jen jako ctvrtina stvoreni Boha (*ekamsena sthito jagat*). V tomto hmotnem dila existuji miliony a biliony vesmiru a v nich jsou triliony hvezd, slunci a mesicu. Ale cele toto hmotne stvoreni je pouze zlomkem celeho vytvoru, který je z nejvetsi casti tvoren duchovnim nebem. Clovek, který touzi splynout s existenci nejvyssiho brahma, je okamzite premisten do neosobni zare Nejvyssiho Pana a dospeje do duchovniho nebe. Oddany, který touzi radovat se ve spolecnosti Boha, vstoupi na nekerou z nespocetnych vaikunthskych planet a sdruzuje se tam s Nejvyssim Panem Narajanou, který tam pobyla ve svých plnych ctyrrukych expanzich. Tyto podoby Pana maji ruzna jmena jako Pradjumna, Aniruddha a Govinda. Transcendentalista tedy na konci sveho zivota myslí bud na brahmadzjoti, Paramatmu, nebo na Nejvyssi Osobnost Bozstvi, Sri Krsnu. Ve vsehch pripadech vstoupi do duchovniho nebe, ale pouze

oddany, který má osobní styk s Nejvyšším Panem, vstoupí na vaikunthske planety nebo Goloku Vrndavanu. Sri Krsna dodává: „O tom není pochyb.“ V toto musíme mít pevnou víru. Neměli bychom odmítat něco, co nesouhlasí s našimi představami. Měli bychom mít stejný postoj jako Ardzuna: „Verím všemu, co říkáš.“ Proto nemusíme pochybovat o tom, když Krsna říká, že určitě dospejeme do duchovního nebe, jestliže na Neho budeme v okamžiku smrti myslet jako na neosobní brahma nebo Paramatmu nebo Nejvyšší Osobnost Božství. Nemáme důvod tomu neverit.

Bhagavadgita (8.6) také vysvětluje všeobecnou zásadu, která umožňuje vstup do duchovního království na základě rozjímání o Nejvyšším v okamžiku smrti:

*yam yam vapi smaran bhavam tyajaty ante kalevaram
tam tam evaiti kaunteya sada tad-bhava-bhavitah*

„Každý dosáhne v prístim živote práve toho stavu bytí, na který myslí, když opouští své tělo, o synu Kunti.“ Musíme si uvědomit, že hmotný svět je jedna z energií Nejvyššího Pana. Ve Visnu Purane (6.7.61) jsou naznačeny všechny energie Nejvyššího Pana.

*vissu-saktih para prokta ksetra-jnakhya tatha para
avidya-karma-samjnanya trtiya saktir isyate*

Nejvyšší Pan má nescetně mnoho různých energií, které jsou mimo naše pojetí. Přesto je však učením svatých mužů a osvobozených duší studovali a rozdělili do tří skupin. Všechny energie se souhrnně nazývají *vissu-sakti*, tj. různé Visnuovy síly. Jak již bylo vysvětleno dříve, žije bytosti patří k vyšší transcendentální energii (*para-sakti*). Hmotné energie jsou v kvalitě nevědomosti. V okamžiku smrti buď zůstaneme ve vnější energii tohoto hmotného světa, nebo se přemístíme do energie duchovního světa. Proto Krsna říká:

*yam yam vapi smaran bhavam tyajaty ante kalevaram
tam tam evaiti kaunteya sada tad-bhava-bhavitah*

„Každý dosáhne v prístim živote práve toho stavu bytí, na který myslí, když opouští své tělo, o synu Kunti.“

V denním živote jsme zvyklí jednat hmotným způsobem. Jak tedy můžeme přemístit naše myšlenky z hmotné úrovně do duchovní? Existuje spousta knih, časopisů a novin, které naplňují naši mysl hmotnou energií. Naše myšlení, které je nyní pohrouženo do takovéto literatury, se musí obrátit k vědeckému písemnictví. Dávni světci napsali mnoho vědeckých knih, jako například Purány. Purány nejsou obrazotvorným dílem, ale jsou to historické záznamy. V Caitanya-caritamrte (Madhja 20.122) je následující verš:

*maya-mugdha jivera nahi svatah krssa-jnana
jivere krpaya kaila krssa veda-purasa*

Zapomnětlivé žije bytosti neboli podmíněné duše zapomněly na svůj vztah k Nejvyššímu Panu a jsou pohrouženy v materialistických činnostech. Krsna-dvaipajana Vjasa předložil velké množství vědeckých knih, aby vedl jejich myšlení k duchovnímu nebi. Nejprve rozdělil Vedy na čtyři skupiny a pak je vysvětlil v Puránách a pro měně nadané lidi napsal Mahabharatu. Bhagavadgita je částí Mahabharaty. Pote shrnul všechny védské texty ve Vedanta-sutre, ke kterým napsal komentář, který se nazývá Srimad Bhagavatam. Musíme svoji mysl vždy zaměstnávat čtením védské literatury. Tak jako materialisté zaměstnávají svou mysl čtením novin, časopisů a mnoha jiných materialistických knih, musíme čistě dílo, které nám zanechal Vjasadeva. Takto docílíme, že na konci života budeme myslet na Krsnu, který nám to zaručuje a ujistí nás, že o tom není pochyb.

*tasmat sarvesu kalesu mam anusmara yudhya ca
mayy arpita-mano-buddhir mam evaisyasy asamsayah*

„Proto na Mne, Ardzuno, při vykonávání svých předepsaných povinností vždy mysl v Mě podobě Krsny a boj. Odevzdáš-li se Mi a upneš-li na Mne svou mysl a inteligenci, zcela jistě ke Mně dospeješ, o tom není pochyb.“ (Bg. 8.7)

Sri Krsna nedoporučuje Ardzunovi, aby zanechal svých povinností a pouze na Neho myslel. Ne, Krsna dává jen praktické rady. Abychom v tomto hmotném světě mohli udržet tělo při živote, musíme pracovat. Lide se podle svých činností dají zaradit do čtyř společenských tříd - k brahmanům, ksatrijům, váisjům a sudrům. Brahmani, neboli inteligentní skupina lidí, pracují svým způsobem, ksatrijové, neboli vůdci, jednají jiným způsobem a obchodníci a dělníci vykonávají zase své povinnosti. Všichni v hmotném světě - dělníci, obchodníci, administrativní zaměstnanci i příslušníci nejvyšší třídy, jako spisovatelé, vědci a teologové - musí pracovat, aby se udrželi na živu. Krsna proto Ardzunovi říká, že nemusí zanechat svého povolání, ale při vykonávání svých povinností by na Neho měl myslet (*mam anusmara*). Nebude-li se cvíčit ve vzpomínání na Krsnu při zapase o svoji

existenci, nebude schopen na Neho myslet v okamžiku smrti. Sri Caitanja Mahaprabhu to také doporučuje a říká: *kirtaniyah sada harih*. „Kazdy by mel neustale zpívat Krsnova jmena.“ Krsnova jmena a Krsna samotny se od sebe nelisi. Proto Krsnuv pokyn Ardzunovi „vždy na Mne mysl“ a pokyn Sri Caitanji „vždy zpívej Krsnova jmena“ jsou stejné. Na absolutní rovine není rozdíl mezi oslovením a oslovováním. Uvedomování si Krsny proto musíme provozovat dvacet čtyři hodiny denně tím, že zpíváme Krsnova svata jmena a uzpusobujeme naše denní činnosti tak, abychom na Neho mohli neustale myslet.

Jak to udelat? Acarjové uvádějí následující příklad. Jestliže se vdána žena zamiluje do jiného muže, nebo jestliže se ženatý muž zamiluje do jiné ženy, pak je toto pouto velmi silné. Žena neustale myslí na svého milovaného a muž na svoji milovanou. Žena rozjímá o svých setkáních se svým milencem, i když vykonává své domácí práce. Ve skutečnosti je vykonává mnohem pečlivěji, aby ji její manžel nepodezíral. Podobným způsobem bychom měli myslet na nejvyššího milence, Sri Krsnu, a zároveň bychom měli svědomitě vykonávat své hmotné povinnosti. Vyzaduje to však silný pocit lásky. Mám-li silnou touhu milovat Nejvyššího Pana, dokážeme vykonávat naše povinnosti a zároveň na Neho myslet. Musíme vyvinout tuto silnou touhu milovat. Ardzuna byl například Krsnovým stálým společníkem a neustále na Neho myslel, i když byl válečníkem. Krsna mu neradil, aby zanechal bojování a odesel do lesa meditovat. Když se Krsna zmínil Ardzunovi o Jozě, Ardzuna jí zamítl a řekl, že to nedokáže.

arjuna uvaca

*yo yam yogas tvaya proktah samyena madhusudana
etasyaham na pasyami cancelatvat sthitim sthiram*

Ardzuna řekl: „O Madhusudano, tento druh jogy, který jsi přednesl, se mi zda neprakticky, neboť mysl je vrtkavá a nestálá.“ (Bg. 6.33)

Krsna nakonec dodal:

*yoginam api sarvesam mad-gatenantaratmana
sraddhavan bhajate yo mam sa me yuktatamo matah*

„Za nejvyššího ze všech jogínů považuji toho, který je se Mnou nejduvernější spojen, neustále na Mě myslí a oddane a laskyplně Mě slouží.“ (Bg. 6.47) Takže ten, kdo neustále myslí na Nejvyššího Pana, je zároveň největším jogínem, největším džnaním a největším bhaktou. Krsna dále Ardzunovi vysvětlil, že jako ksatrija nemůže zanechat bojování, ale jestliže bude bojovat s myslí upřenou na Krsnu, dokáže na Neho myslet i v okamžiku smrti. To ale vyzaduje úplně odevzdání se transcendentální laskyplné službě Krsnovi.

Ve skutečnosti jednáme pomocí naší mysli a inteligence, nikoliv telem. Takže jsou-li mysl a inteligence zaměstnány myšlenkami na Nejvyššího Pana, pak budou i smysly zaměstnány v Jeho službě. Na první pohled se může zdát, že činnosti smyslu zůstávají stejné, ale co se změnilo, je vědomí. Bhagavadgita nás učí, jak pohroužit mysl a inteligenci do myšlenek na Krsnu. Takové pohroužení nám umožní přemístit se do Božího království. Jestliže je mysl zaměstnána sloužením Krsnovi, pak i smysly budou automaticky zaměstnány v Jeho službě. Úplně upnutí myšlenek ke Krsnovi je tedy nejen velké umění, ale i tajemství Bhagavadgity.

Moderní člověk se zoufale snaží, aby se dostal na Mesic, zato se však ani nepokouší povysit se duchovně. Jestliže někomu zbývá ještě padesát let života, měl by této krátké doby využít k rozvíjení oddané služby, jak je popsána ve Srimad Bhagavatam (7.5.23):

*sravasam kirtanam vissoh smarasam pada-sevanam
arcanam vandanam dasyam sakhyam atma-nivedanam*

Techto devět způsobů oddané služby, z nichž naslouchání (*sravasam*) Bhagavadgite od realizované osoby je nejjednodušší, obrátí naše myšlenky k Nejvyšší Bytosti. Nasledkem toho budeme neustále myslet na Krsnu a po opuštění tohoto těla získáme duchovní tělo, se kterým budeme pobývat ve společnosti Nejvyššího Pana.

Sri Krsna dále říká:

*abhyasa-yoga-yuktena cetasa nanya-gamina
paramam purusam divyam yati parthanucintayan*

„Ten, kdo o Mě medituje jako o Nejvyšší Osobnosti Božství, jehož mysl neodbihá a je neustále zaměstnána vzpomínáním na Mne, dojde, o Ardzuno, bezpochyby ke Mně.“ (Bg. 8.8)

Je to velice jednoduché, musíme se to však naučit od zkušeného člověka, který to již sám dělá (*tad-vijnanartham sa gurum evabhigacchet*). Mysl je velice tekavá, a proto se musíme snažit zamerit ji na podobu nebo na jméno Nejvyššího Pana. Mysl je přirozeně rozptýlená, ale budeme ji uklidnit

zvukovou vibraci Bozich jmen. Musíme meditovat o Nejvyšší Osobnosti Božství (*paramam purusam*) v duchovním nebi, a tak k Nemu dospejeme. Cesty a způsoby k nejvyššímu uskutečnění jsou popsány v Bhagavadgite a brány k tomuto poznání jsou otevřeny pro každého. Všichni lidé mohou dojít ke Křsnovi tím, že na Neho myslí, neboť všichni lidé mohou na Křsnu myslet, nebo o Ném naslouchat.

Sri Křsna dále říká (Bg. 9.32-33):

*mam hi partha vyapasritya ye pi syuh papa-yonayah
striyo vaisyas tatha sudras te pi yanti param gatim
kim punar brahmasah pusya bhakta rajarsayas tatha
anityam asukham lokam imam prapya bhajasva mam*

Dokonce i obchodníci, pokleslé ženy, dělníci nebo lidé na nejnižší úrovni mohou dospět k Nejvyššímu. Člověk nemusí být příliš inteligentní. Tajemství spočívá v tom, že ten, kdo přijme zásady bhaktijogy a Nejvyššího Pana jako nejvyšší životní blaho, jako nejvyšší cíl, dospeje k Bohu do duchovního světa. Jestliže přijmeme zásady vyslovené v Bhagavadgite, vyřešíme všechny životní problémy a svůj život dovedeme k dokonalosti. Toto je podstata celé Bhagavadgity.

Na závěr musíme říci, že Bhagavadgita je transcendentální literární dílo, které bychom měli číst s velkou pozorností. *Gita-sastram idam pusyam yah pathet prayatah puman, bhaya-sokadi-varjitah*: Jestliže budeme upřímně následovat pokyny Bhagavadgity, osvobodíme se ode všech strastí a úzkostí v tomto životě. *Bhaya-sokadi-varjitah*. Osvobodíme se ode všech strastí v tomto životě a náš přísti život bude duchovní. (Gita-mahatmja 1)

Je zde i další výhoda:

*gitadhyayana-silasya prasayama-parasya ca
naiva santi hi papani purva-janma-krtani ca*

„Člověk, který čte Bhagavadgitu pozorně a s upřímností, nebude díky Boží milosti ovlivněn následky minulých prohrů.`` (Gita-mahatmja 2) Na konci Bhagavadgity (18.66) říká Křsna velice jasné:

*sarva-dharman parityajya mam ekam sarasam vraja
aham tvam sarva-papebhyo moksaisyami ma sucah*

„Zanech všech druhů náboženství a odevzdej se jen Mne. Já te oprostím ode všech následků za hříšná jednání. Neboj se.`` Sri Křsna tedy ochrání člověka, který se Mu odevzdá, před všemi reakcemi za hříšné činnosti a bere na sebe zodpovědnost.

*maline mocanam pumsam jala-snanam dine dine
sakrd gitamrta-snanam samsara-mala-nasanam*

„Člověk se může čistit denní koupeli, ale jestliže se byr jenom jednou vykoupel v posvátné vodě Bhagavadgity, očistí se úplně od spíný hmotného života.`` (Gita-mahatmja 3)

*gita su-gita kartavya kim anyaih sastra-vistaraih
ya svayam padmanabhasya mukha-padmad vinihsrta*

Protože Bhagavadgita byla přednesena Nejvyšší Osobnosti Božství, není zapotřebí, abychom četli jiná védská písmena. Staci, když budeme pravidelně a pozorně poslouchat a číst Bhagavadgitu. Lidé v dnešní době jsou tak pohrouženi do světských činností, že je pro ně nemožné číst všechna védská písmena. Avšak ve skutečnosti to není zapotřebí. Tato jediná kniha, Bhagavadgita, staci, protože je to podstata všech védských písem, a hlavně proto, že byla přednesena Nejvyšší Osobnosti Božství. (Gita-mahatmja 4)

*bharatamrta-sarvasvam vissu-vaktrad vinihsrtam
gita-gangodakam pitva punar janma na vidyate*

„Člověk, který pije vodu z Gangy, dosáhne spasení. Co se potom dá říci o tom, kdo pije nektar Bhagavadgity? Bhagavadgita je základní nektar Mahabharaty a byla přednesena samotným Křsnou, původním Visnuem.`` (Gita-mahatmja 5) Bhagavadgita emanuje z úst Nejvyšší Osobnosti Božství a o Ganze se říká, že pramení u lotosových nohou Pana. Je jisté, že nohy a ústa Nejvyššího Pana jsou na stejné absolutní úrovni, ale pro naše postavení je nektar Bhagavadgity mnohem důležitější než voda Gangy.

*sarvopanisado gavo dogdha gopala-nandanah
partho vatsah su-dhir bhokta dugdham gitamrtam mahat*

„Tato Gitopanišad, Bhagavadgita, je základem všech Upanišad a podobá se kravci, kterou dojí známý pasáček Sri Křsna. Ardzuna je jako telátko a stejně tak jako moudří muzi a oddaní pije lahodné mléko Bhagavadgity.`` (Gita-mahatmja 6)

*ekam sastram devaki-putra-gitam eko devo devaki-putra eva
eko mantras tasya namani yani karmapy ekam tasya devasya seva*
(Gita-mahatmja 7)

V súčasnej dobe sa ľudia veľmi snažia, aby mali jediné písmo, jedineho Boha, jedno náboženstvo a jednu cinnosť. Ar je tedy Bhagavadgita spoločným písmom pre všetkých ľudí na svete (*ekam sastram devaki-putra-gitam*). Ar je Sri Krsna jediným Bohom na svete (*eko devo devaki-putra eva*). Ar je zpívani Jeho jmen - *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare* - jedinou hymnou, jedinou mantrou a jedinou modlitbou (*eko mantras tasya namani*). A ar je zde jen jediná cinnosť - oddaná služba Nejvyšší Osobnosti Božství, Sri Krsnovi (*karmapy ekam tasya devasya seva*).

Pred bitvou

Ackoliv je Bhagavadgita vetskou ctenu jako samostatné dílo, objevuje se původně v rozsáhlém staroindickém epose Mahabharate. Vyprávění Mahabharaty vedou až do současného věku Kali. Bylo to před přibližně 5 000 lety, na počátku Kalijugy, kdy Sri Krsna přednesl Bhagavadgitu svému oddanému příteli Ardzunovi.

K jejich rozhovoru - jednomu z největších filozofických a náboženských dialogů - doslo ve chvíli, kdy se zneprátelena vojska dvou spriznených rodů chystají stretnout. Na jedné straně stáli Dhrtarastrovi synové, Kuruovci, a na druhé straně stáli jejich bratránci, synové Panduovi, Panduovci.

Dhrtarastra a Pandu byli bratři. Oba se narodili v Kuruovské dynastii, která pocházela od krále Bharaty, davného vládce Zeme, od jehož jména pochází i název Mahabharata. Starsí bratr Dhrtarastra se narodil slepý a tak byl trun, který by mu jinak patřil, předán Pandovi.

Pandu předčasně zemřel a jeho pět synů - Judhisthira, Bhima, Ardzuna, Nakula a Sahadeva - se dostalo pod ochranu Dhrtarastrovu, který se také dočasně ujal královského zezla. Sto synů Dhrtarastrových a pět synů Panduových vyrůstalo společně. Pod vedením moudrého brahmana Drony pronikli do všech tajů válečnického umění a od praotce rodu Bhismy se jim dostalo duchovního poznání.

Synové Dhrtarastrovi, a hlavně nejstarší Durjodhana, však Panduovce nenávideli a závideli jim. Slepý Dhrtarastra chtěl, aby jeho synové zdědili královský trun a Panduovcům nepřal.

Durjodhana s Dhrtarastrovým svolením nejružnějšími způsoby osnoval záhubu Panduovců. Jen díky pozornosti pečlivého strýce Vidury a bratrance Krsny dokázali Panduovci všem úkladům o život uniknout.

Krsna není obyčejný člověk, ale samotný Svrchovaný Pan, který sestoupil na Zemi v královské dynastii. V této roli prince byl bratráncem Pandovy manželky Kunti (Prthy), matky Panduovců. Stal na straně Panduovců jako příbuzný i jako věčný udržovatel náboženství a vždy jim pomáhal a poskytl jim ochranu.

Durjodhana nakonec vyzval Judhisthiru, aby ho v kostce, aby ho mohl připravit o královský trun. Podvodným způsobem vyhrál nejen veskere poklady, celou říši a osobní svobodu Panduovců, ale i jejich věrnou manželku Draupadi, kterou se pokusil veřejně svleknout donaha před všemi princů a králi. Sri Krsna ji zázračným způsobem před zneuctněním zachránil, avšak podle pravidel prohry se měli Panduovci odebrat na třináct let do vyhnanství.

Když se Judhisthira a jeho bratři, doprovázeni věrnou Draupadi, vrátili domů, oprávněně požadovali své království. Durjodhana však zlostně odmítl. Když Panduovci změnili svůj požadavek a prosili pouze o pět vesnic, aby mohli sloužit lidu, k čemuž byli jako ksatrijové zavázáni, Durjodhana povysně odvětil, že jim neda ani takový kousek země, do jakého by bylo možno zapíchnout jehlu.

Přestože byli Panduovci velmi mírní a trpělivi, zdálo se, že válka je neodkladná. Vládci na celé Zemi se připojili k jedné či druhé straně. Sri Krsna se osobně ujal ulohy posla a odesel k Durjodhanovi, aby vyjednal mír. Ale když ani tyto pokusy dosáhnout smíru nepřinesly žádný výsledek, válka byla jista.

Panduovci byli lidé vysokých morálních kvalit a věděli, že Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství, zatímco bezbožní Kuruovci Jeho postavení neuznávali. Krsna slíbil, že se boje osobně jako válečník nezúčastní, ale že jedna strana může použít Jeho vojenských sil a druhá může využít Jeho přítomnosti

jako radce. Durjodhana, politicky genius, se rozhodl pro Krsnovu armadu a Panduovci stejne dychtive prijali Krsnovu osobni pomoc.

Tak se Krsna stal Ardzunovym vozatajem. Bhagavadgita zacina v tomto okamziku - obe nepratelska vojska stojí tvari v tvar na bitevnim poli, vzduchem zni troubeni valecných lastur a Dhrtarastra se nedockave pta sveho komornika Sandzaji: „Co delaji?“ Bitva zacina.

- vydavatele -

KAPITOLA PRVNI

Pozorovani armad na Kuruovskem bitevnim poli

SLOKA 1

dhrtarastra uvaca

dharma-ksetre kuru-ksetre samaveta yuyutsavah

mamakah pasmavas caiva kim akurvata sanjaya

dhrtarastrah uvaca - kral Dhrtarastra rekl; *dharma-ksetre* - na poutnim miste; *kuru-ksetre* - zvanem Kuruksetra; *samavetah* - shromazdeni; *yuyutsavah* - touzici bojovat; *mamakah* - moji synove; *pasmavah* - Panduovi synove; *ca* - a; *eva* - zajiste; *kim* - co; *akurvata* - udelali; *sanjaya* - o Sandzajo.

Dhrtarastra pravil: O Sandzajo, co ucinili moji a Panduovi synove, kdyz se v bojovne nalade shromazdili na poutnim miste Kuruu?

VYKLAD: Jedno z nejctenejsich teistickych del, Bhagavadgita, se zabyva vedou o Bohu a je shrnuto v eposu Gita-mahatmja (Chvalozpev na Gitu). Docteme se v nem, ze Bhagavadgita musi byt studovana velmi dukladne a pod vedenim cloveka oddaneho Sri Krsnovi. Musime se snazit porozumet Bhagavadgite bez jakychkoliv subjektivnich vykladu. Priklad, jak spravne pochopit Bhagavadgitu, nalezneme v dile samotnem: Ardzuna prijal uceni Bhagavadgity primo od Krsny, a takto je ihned pochopil. Postesti-li se nekomu, ze pozna Bhagavadgitu prostrednictvim posloupnosti duchovnich ucitelu a vyhne-li se subjektivne motivovanim interpretacim, lze jej pokladat za cloveka, ktery prostudoval vsechny vedske texty a zaroven i vsechny spisy na svete. Bhagavadgita totiz obsahuje nejen vse, co je mozno nalezt v jinych knihach, ale i veci zcela jedinecne. Gita ma zvlastni postaveni. Je to dokonala teisticka veda, neboz je podana primo Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Sri Krsnou.

Rozhovor mezi Dhrtarastrou a Sandzajou, jak jej najdeme v Mahabharate, dava zaklad teto vznesene filozofii. Je zrejme, ze tato filozofie byla prednesena samotnym Panem v dobe, kdy byl osobne pritomen na Zemi, aby vedl lidstvo. Udalost se prihodila na bitevnim poli zvanem Kuruksetra, ktere bylo jiz od nepameti povazovano za posvatne misto.

Slovo *dharma-ksetra* (misto, kde se vykonavaji nabozenske obrady) je vyznamne, neboz Nejvyssi Pan byl pritomen na Kuruovskem bitevnim poli na Ardzunove strane. Dhrtarastra, otec bratri Kuruovych, velice pochyboval, zdali jeho synove vyjdou z teto valky vitezne. Ve svych pochybach se tazal sveho tajemnika Sandzaji: „Co ucinili moji synove a co synove Panduovi?“ Dhrtarastra byl presvedcen, ze jak jeho synove, tak i synove jeho mladsiho bratra Pandy se sesli na Kuruovskem poli, aby zde odhodlane bojovali. Nicmene, jeho otazka je velice vyznamna. Dhrtarastra dohode bratrancu nepral, avsak pral si znat osud svych synu na bitevnim poli. Obaval se, ze posvatne misto by mohlo mit rozhodujici vliv na vysledek valky. Kuruksetra je totiz ve Vedach popisovana jako misto, ktere by melo byt utivano i nebeskymi polobohy. Dhrtarastra si velmi dobre uvedomoval, ze by to prineslo vyhody Ardzunovi a Panduovcum, neboz vsichni vynikali ctnostnou povahou.

Sandzaja byl ucednikem Vjasy a jeho milosti byl obdaren schopnosti videt na bojiste Kuruksetry, prestez se nachazel v Dhrtarastrove komnate. Proto se ho Dhrtarastra tazal na situaci na bitevnim poli.

Panduovci i synove Dhrtarastrovi pochazeli ze stejneho rodu - zde jsou vsak odhaleny Dhrtarastrovy myslenky. Za Kuruovce umyslné povazoval pouze sve syny, zatimco syny sveho bratra Pandy vydedil. Muzeme tedy pochopit Dhrtarastruv zvlastni vztah k synum sveho bratra Pandy. Podobne jako je

plevel vytrhavan z ryzoveho pole, da se jiz od zacatku ocekavat, ze s posvatne pudy Kuruksetry budou nezadouci rostliny, jako napriklad Dhrtarastruv syn Durjodhana a jemu podobni, smeteny za pritomnosti otce nabozenstvi Sri Krsny, a ze se uprimne zboznym lidem vedenym Judhisthirou dostane Panova zadostiucineni. Takovy je smysl slov *dharma-ksetre* a *kuru-ksetre*, nemluve o jejich historickem a vedskem vyznamu.

SLOKA 2

sanjaya uvaca

drstva tu pasmavanikam vyumham duryodhanas tada

acaryam upasangamya raja vacanam abravat

sanjayah uvaca - Sandzaja rekl; *drstva* - po shlednuti; *tu* - ale; *pasmava-anikam* - panduovsti vojaci; *vyumham* - sestaveni do vojenskeho siku; *duryodhanah* - kral Durjodhana; *tada* - v tom okamziku; *acaryam* - ucitel; *upasangamya* - pristoupil; *raja* - kral; *vacanam* - slova; *abravat* - rekl.

Sandzaja pravil: O králi, po shlednutí vojska serazeneho do vojenskeho siku bratry Panduovými pristoupil kral Durjodhana ke svému učiteli a pronesl nasledující slova:

VYKLAD: Dhrtarastra byl od narození slepy. Bohužel se mu nedostávalo ani duchovního vnímání. Byl si dobře vědom stejné slepoty svých synů v otázce náboženství, a proto byl přesvědčen, že se nikdy neshodnou s Panduovými syny, již od narození zbožnými. Obával se i vlivu, které by poutní místo mohlo mít. Sandzaja proto chápal smysl otázky týkající se situace na bojišti. Chtel povzbudit skleslého krále a ujistil ho, že jeho synové pod vlivem posvatného místa nepřistoupí na žádný kompromis. Sandzaja oznámil králi, že jeho syn Durjodhana se po shlednutí panduovských vojenských sil okamžitě odebral k vrchnímu veliteli Dronacarjovi, aby ho informoval o skutečné situaci. Přestože je Durjodhana nazývan králem, byl nucen, vzhledem k závažnosti situace, obrátit se na vrchního velitele. Byl tedy dobrým politikem. Durjodhanova diplomatická maska však nemohla zakrýt strach, který pocítil, když uvidel vojenské uspořádání bratří Panduových.

SLOKA 3

pasyaitam pasmu-putrasam acarya mahatim camum

vyumham drupada-putresa tava sisyesa dhimata

pasya - pohled; *etam* - toto; *pasmu-putrasam* - Panduových synů; *acarya* - o učiteli; *mahatim* - velké; *camum* - vojsko; *vyumham* - serazene; *drupada-putresa* - Drupadův syn; *tava* - tvůj; *sisyesa* - zak; *dhi-mata* - velice inteligentní.

O můj učiteli, pohled na mohutné vojsko synů Panduových, jež tak znalecky seradil tvůj moudrý zak, syn Drupadův.

VYKLAD: Velký diplomat Durjodhana chtel poukázat na nedostatky vrchního velitele, brahmana Drony. Dronacarja měl politický spor s králem Drupadou, otcem Draupadi, jež byla Ardzunovou ženou. V důsledku této přehradil Drupada velkou obruč, při níž byl požehnan synem, který byl schopen Dronacarju zabit. Dronacarja si toho byl vědom, ale když k němu syn Drupady, Dhrtadjumna, přišel, aby se vyučil válečnému umění, neváhal Dronacarja jakožto dobrý brahman ani na vterinu a zasvětil ho do všech vojenských tajemství, která znal. Na Kuruovském bitevním poli se Dhrtadjumna postavil na stranu Panduovců a byl velitelem jejich armády. Sestavil vojenské síly, jak se tomu naučil od Dronacarji. Durjodhana poukázal na tuto Dronacarjovu chybu, čímž ho chtel přimět, aby byl v boji pevný a neuprosný. Panduovci a především Ardzuna byli také jeho milovaní záci a Durjodhana chtel dosáhnout toho, aby se v boji podobně choval i k nim, neboť jakékoliv zaváhání by mohlo vést k porážce.

SLOKA 4

atra sura mahesv-asa bhimarjuna-sama yudhi

yuyudhano viratas ca drupadas ca maha-rathah

atra - zde; *surah* - hrdinové; *maha-isu-asah* - mocní lucistníci; *bhima-arjuna* - Bhimovi a Ardzunovi; *samah* - rovní; *yudhi* - v boji; *yuyudhanah* - Jujudhana; *viratah* - Virata; *ca* - také; *drupadah* - Drupada; *ca* - také; *maha-rathah* - mocní bojovníci.

V této armádě je mnoho hrdinných lucistníků, kteří se v boji vyrovnají Bhimovi a Ardzunovi a jsou zde rovněž velcí bojovníci, jako Jujudhana, Virata a Drupada.

VYKLAD: I když vojenská síla Dhrtadjumny nebyla v porovnání s mohutnou vojenskou silou Dronacarjovou příliš velkou překážkou, přesto zde bylo mnoho jiných, kteří vzbuzovali obavy. Durjodhana znal sílu a dovednost Bhimy a Ardzuny, a proto s nimi srovnával i ostatní.

SLOKA 5

*dhrstaketus cekitanah kasirajas ca viryavan
purujit kuntibhojas ca saibyas ca nara-pungavah*

dhrstaketuh - Dhrstaketu; *cekitanah* - Cekitana; *kasirajah* - Kasiradza; *ca* - take; *viryavan* - velmi mocny; *purujit* - Purudzit; *kuntibhojah* - Kuntibhodza; *ca* - a; *saibyah* - saibja; *ca* - a; *nara-pungavah* - hrdinove mezi lidmi.

Jsou zde take velci, hrdinni a mocni bojovnici jako Dhrstaketu, Cekitana, Kasiradza, Purudzit, Kuntibhodza a saibja.

SLOKA 6

*yudhamanyus ca vikranta uttamaujas ca viryavan
saubhadro draupadeyas ca sarva eva maha-rathah*

yudhamanyuh - Judhamanju; *ca* - a; *vikrantah* - mocni; *uttamaujah* - Uttamaudza; *ca* - a; *viryavan* - velmi mocny; *saubhadrah* - syn Subhadry; *draupadeyah* - synove Draupadi; *ca* - a; *sarve* - vsichni; *eva* - zajiste; *maha-rathah* - velitele valecnych vozu.

Je zde mocny Judhamanju, silacky Uttamaudza, syn Subhadry i synove Draupadi. Vsichni to jsou udatni bojovnici na valecnych vozech.

SLOKA 7

*asmakam tu visista ye tan nibodha dvijottama
nayaka mama sainyasya samjnartham tan bravimi te*

asmakam - nasi; *tu* - ale; *visistah* - obzvlaste silni; *ye* - kteri; *tan* - tech; *nibodha* - vsimni si; *dvija-uttama* - o nejlepsi z brahmanu; *nayakah* - velitele; *mama* - moji; *sainyasya* - vojaku; *samjna-artham* - pro tvou informaci; *tan* - jich; *bravimi* - rikam; *te* - tobe.

O nejlepsi z brahmanu, dovol mi, abych te informoval o velitelich, kteri jsou zvlaste zpusobili k vedeni mych vojsk.

SLOKA 8

*bhavan bhismas ca karsas ca krpas ca samitim-jayah
asvatthama vikarsas ca saumadattis tathaiva ca*

bhavan - ty sam; *bhismah* - praotec Bhisma; *ca* - take; *karsah* - Karna; *ca* - a; *krpah* - Krpa; *ca* - a; *samitim-jayah* - vzdy v bojich vitezni; *asvatthama* - Asvatthama; *vikarsah* - Vikarna; *ca* - a; *saumadattih* - Somadattuv syn; *tatha* - stejne tak jako; *eva* - zajiste; *ca* - take.

Krome tebe jsou zde osobnosti jako Bhisma, Karna, Krpa, Asvatthama, Vikarna a syn Somadattuv, zvany Bhurizrava, kteri vychazeji z boju vzdy vitezne.

VYKLAD: Durjodhana se zde zminuje o neprekonatelných, vzdy vitezicich hrdinech. Vikarna je Durjodhanuv bratr, Asvatthama je Dronacarjuv syn a Saumadatti neboli Bhurizrava je synem krále Bahlíku. Karna je nevlastní bratr Ardzuny, neboť se narodil Kunti jeste predtim, než se provdala za krále Pandu. Dronacarja se oženil s Krpacarjovou sestrou, jeho dvojčetem.

SLOKA 9

*anye ca bahavah sura mad-arthe tyakta-jivitah
nana-sastra-prahasasah sarve yuddha-visaradah*

anye - ostatni; *ca* - take; *bahavah* - ve velkem poctu; *surah* - hrdinu; *mat-arthe* - za mne; *tyakta-jivitah* - pripraveni položit zivoty; *nana* - mnoho; *sastra* - zbrane; *prahasasah* - vyzbrojeni; *sarve* - vsichni; *yuddha-visaradah* - zkuseni ve valecnem umeni.

Je zde mnoho jinych hrdinu, kteri jsou pripraveni za mne obetovat sve zivoty. Vsichni jsou dobre vyzbrojeni nejruznejsimi zbranemi a vsichni jsou zkusenými bojovníky.

VYKLAD: Pokud se tyka ostatních - Dzajadrathy, Krtavarmy a salji - vsichni byli odhodlani položit sve zivoty za Durjodhanu. Jinými slovy, již je rozhodnuto, že vsichni zemrou v bitve na Kuruovském poli, neboť se pridali na stranu hrisneho Durjodhany. Durjodhana si vsak byl samozrejme jist vitezstvim vzhledem ke spolecne síle svých vyse zminených přátel.

SLOKA 10

*aparyaptam tad asmakam balam bhismabhiraksitam
paryaptam tv idam etesam balam bhimabhiraksitam*

aparyaptam - nezmeritelna; *tad* - ta; *asmakam* - nase; *balam* - síla; *bhisma* - praotcem Bhismou; *abhiraksitam* - dokonale chranena; *paryaptam* - omezena; *tu* - ale; *idam* - tech; *etesam* - Panduovcu; *balam* - síla; *bhima* - Bhimou; *abhiraksitam* - peclive chranena.

Nase vojenska sila je bezmezna a jsme dokonale chráneni praotcem Bhismou, zatímco sila bratři Panduových, bedlive chránena Bhimou, je omezena.

VYKLAD: Durjodhana zde porovnává obe armády. Veril, že sila jeho vojska je bezmezna, zvláště je-li pod ochranou nejzkušenějšího generála, praotce Bhismy. Na druhé straně byla vojenská síla bratři Panduových omezena, neboť byla chráněna méně zkušeným generálem Bhimou, jenž byl ve srovnání s Bhismou jako písečné zrnko. Durjodhana choval k Bhimovi vždy nenavist, poněvadž dobře věděl, že zahyne-li v boji, padne jedine rukou Bhimovou. Zároveň si však byl jist vítězstvím a to díky Bhismově přítomnosti, neboť Bhishma byl mnohem zkušenějším vojevůdcem.

SLOKA 11

*ayanesu ca sarvesu yatha-bhagam avasthitah
bhismam evabhiraksantu bhavantah sarva eva hi*

ayanesu - na strategických místech; *ca* - take; *sarvesu* - vsude; *yatha-bhagam* - rozmístění; *avasthitah* - stojící; *bhismam* - praotce Bhisma; *eva* - zajisté; *abhiraksantu* - měli byste podporit; *bhavantah* - vy; *sarve* - vsichni; *eva hi* - zajisté.

Nyni, jak tu stojíte rozestaveni na svých příslušných strategických místech, musíte praotce Bhisma podporit ze všech sil.

VYKLAD: Pote, co Durjodhana pochválil Bhismaovu vojenskou dovednost, pomyslel si, že ostatní by se mohli cítit zanedbáni. Proto se svým diplomatickým způsobem snažil napravit dojem výše uvedenými slovy. Durjodhana podotkl, že Bhisma je bezpochyby největším hrdinou, ale je již starý, a proto ho musí vsichni ze všech stran chránit. Mohlo by se stát, že bude plně soustředěn na boj na jedné straně a nepřítel využije situace a napadnou ho odjinud. Bylo tedy nutné, aby ostatní hrdinové neopustili své strategické pozice a neumožnili tak nepříteli prolomit jejich řady. Durjodhana vycítil, že vítězství bratru Kuruových bude záviset na Bhismaově přítomnosti. Byl přesvědčen, že Bhisma a Dronacarja ho v boji plně podpoří, neboť dobře věděl, že nepřítel ani slovem, když Arjunaova žena Draupadi měla být na shromáždění velkých generálů svlečena v jejich přítomnosti donaha. Ačkoli Durjodhana věděl, že oba generálové chovali k bratrům Panduovým určitou nakloněnost, doufal, že se jí nyní zcela zbaví, jak to již udelali při hazardních hrách.

SLOKA 12

*tasya sanjanayan harsam kuru-vrddhah pitamahah
simha-nadam vinadyoccai sankham dadhmau pratapavan*

tasya - jeho; *sanjanayan* - zvýšení; *harsam* - radost; *kuru-vrddhah* - predek Kuruova rodu (Bhisma); *pitamahah* - praotec; *simha-nadam* - burácivý zvuk podobný lvímu zarvání; *vinadya* - zazněl; *uccai* - velmi hlasitě; *sankham* - lastura; *dadhmau* - zadul; *pratapa-van* - mocný.

Pote Bhisma, mocný a statečný predek Kuruova rodu, praotec bojovníku, zadul mocně na svoji lasturu. Burácivý zvuk, podobný lvímu zarvání, potěšil Durjodhanu.

VYKLAD: Predek Kuruova rodu porozuměl, co se dělo v mysli jeho vnuka Durjodhany, a tak se ho ze soucitu snažil povzbudit tím, že velmi hlasitě zatroubil na svoji lasturu, napodobuje lví rev. Bhismaovo mocné zatroubení symbolicky informovalo vnuka Durjodhanu, že nemá možnost zvítězit, jelikož na straně protivníka stal Sri Kṛṣṇa, Nejvyšší Pan. Povinnosti Bhismy však bylo zúčastnit se boje, a proto svým mocným zatroubením Durjodhanu ujistil, že bude ze všech sil bojovat.

SLOKA 13

*tatah sankhas ca bheryas ca pasavanaka-gomukhah
sahasavabhyahanyanta sa sabdastumulo bhavat*

tatah - pote; *sankhas* - lastury; *ca* - take; *bheryas* - velké bubny; *ca* - a; *pasava-anaka* - bubinky a kotle; *go-mukhah* - rohy; *sahasa* - najednou; *eva* - zajisté; *abhyahanyanta* - se společně rozezvucely; *sah* - tento; *sabdah* - smísený zvuk; *tumulah* - bouřlivý; *abhavat* - byl.

Pak se náhle společným a bouřlivým hlasem rozezvucely všechny lastury, bubny, bubinky, kotle a rohy.

SLOKA 14

*tatah svetair hayair yukte mahati syandane sthitau
madhavah pasmavas caiva divyau sankhau pradadhmatuh*

tatah - pote; *svetai* - bílí; *hayai* - kone; *yukte* - zapřazení; *mahati* - ve velkém; *syandane* - voze; *sthitau* - seděli; *madhavah* - Kṛṣṇa (manžel Bohyně stěsti); *pasmavah* - Arjuna (syn Pandy); *ca* - take; *eva* - zajisté; *divyau* - transcendentální; *sankhau* - lastury; *pradadhmatuh* - zaduly.

Na druhe strane i Sri Krsna a Ardzuna, sedice na velkem valecnem voze, do nehoz byli zaprazeni bili ori, zaduli do sych transcendentalnich lastur.

VYKLAD: Na rozdíl od Bhismovy lastury byly lastury Krsny a Ardzuny transcendentalní. Zvuk jejich lastur naznačil, že protivník nemel nádeje zvítězit, poněvadž Krsna byl na straně bratru Panduových. *Jayas tu pasmu-putrasam yesam pakse janardanah*. Vítězství je vždy na straně těch, kteří mají, tak jako bratři Panduovci, důvěrný vztah ke Krsnovi. Kdykoliv a kdekoliv je přítomen Krsna, je rovněž přítomna Bohyně stěsti, poněvadž nikdy neopouští svého chotě. Ardzunovo očekávané vítězství a stěsti bylo již naznačeno transcendentalními zvuky Visnuovy neboli Krsnovy lastury. Navíc valečný vůz, na kterém oba přátelé seděli, venoval Ardzunovi buh ohně Agni, což znamená, že tento vůz byl schopen odrazit jakýkoliv nápor kdekoliv ve třech světech.

SLOKA 15

*pancajanyaam hrsikesa devadattam dhananjayah
pausmram dadhmau maha-sankham bhima-karma vrkodarah*

pancajanyaam - Pancadžanja, jméno Krsnovy lastury; *hrsika-isah* - Hrsikesa (Krsna - Pan, který ovládá smysly svých oddaných); *devadattam* - Devadatta, jméno Ardzunovy lastury; *dhanam-jayah* - Dhanandžaja (Ardžuna, dobyvatel bohatství); *pausmram* - Paundra, jméno Bhimovy lastury; *dadhmau* - zadulí; *maha-sankham* - hruzná lastura; *bhima-karma* - ten, kdo vykonává nadlidské činy; *vrka-udarah* - nenasytný jedlík (Bhima).

Sri Krsna zadul do své lastury zvane Pancadžanja a Ardzuna do své Devadatty. A Bhima, nenasytný jedlík, schopný nadlidských skutků, zadul do své hruzné lastury zvane Paundra.

VYKLAD: V tomto verši je Sri Krsna označen jako Hrsikesa, protože je vlastníkem všech smyslů. Žije bytostí jsou nedilnými casteckými Boha, a také smysly živých bytostí jsou částmi Jeho smyslu. Impersonalisté (stoupenci teorie, že Bůh není osoba) nedokáží vysvětlit, proč žije bytostí mají také smysly, a proto se je snaží popisovat jako neosobní - bez smyslu a identity. Pan sídlí v srdci všech živých bytostí a řídí jejich smysly podle toho, jak se Mu odevzdávají. Smysly svých čistých oddaných pak ovládá přímo. Zde na Kuruovském bitevním poli ovládá Ardzunovy transcendentalní smysly přímo, a proto je zde uvedeno Jeho jméno Hrsikesa. Podle svých činností dostává Krsna různá jména, jako například Madhusudana, protože zabil demona Madhu; Govinda, protože přináší radost krávkám a těší smysly; Vasudeva, poněvadž se zjevil jako Vasudevův syn; Devaki-nandana, poněvadž přijal Devaki za svou matku; Jasoda-nandana, poněvadž umožnil Jasode prožívat své dětské hry ve Vrndavane; Partha-sarathi, protože sloužil jako vozataj svému příteli Ardzunovi. Podobně je Jeho jméno Hrsikesa, poněvadž vedl Ardzunu na Kuruovském poli.

V tomto verši je Ardzuna nazýván Dhanandžaja, protože svému starsimu bratru Judhisthirovi pomohl získat bohatství, které jako král nutně potřeboval k vykonávání různých obetních obřadů. Přezdívkou Vrkodara si Bhima vysloužil pro svou dravou chůzi k jídlu, jež byla stejně úžasná jako jeho herkulovské skutky, například zabiti demona Hidimby.

Pro bojovníky na straně bratři Panduových bylo velmi povzbuzující slyšet, jak Sri Krsna a ostatní velitele tróubi na své podivuhodné lastury. Nepřítel tyto výhody neměl. Ani Krsna, nejvyšší radce, ani Bohyně stěsti nestáli na jejich straně. Bylo tedy předurčeno, že budou v boji poraženi, a toto poselství bylo vyhlášeno zvukem lastur.

SLOKA 16 - 18

*anantavijayam raja kunti-putro yudhisthirah
nakulah sahadevas ca sughosa-masipuspakau
kasyas ca paramesv-asah sikhasmi ca maha-rathah
dhrstadyumno viratas ca satyakis caparajitah
drupado draupadeyas ca sarvasah prthivi-pate
saubhadras ca maha-bahuh sankhan dadhmuh prthak prthak*

ananta-vijayam - Anantavidžaja, jméno Judhisthirový lastury; *raja* - král; *kunti-putrah* - syn Kunti; *yudhisthirah* - Judhisthira; *nakulah* - Nakula; *sahadevah* - Sahadeva; *ca* - a; *sughosa-masipuspakau* - Sughosa a Manipuspaka, jména Nakulových a Sahadevových lastur; *kasyah* - král Kasi (Varanasi); *ca* - a; *parama-isu-asah* - mocný bojovník; *sikhasmi* - síkhandi; *ca* - take; *maha-rathah* - ten, kdo je schopen bojovat proti tisícům; *dhrstadyumnah* - Dhrstadjumna (syn krále Drupady); *viratah* - Virata (princ, který pomohl Panduovcům, když žili ve vyhnanství); *ca* - take; *satyakih* - Satjaki (neboli Jujudhana, Krsnuv vozataj); *ca* - a; *aparajitah* - ten, kdo dosud nebyl poražen; *drupadah* - Drupada (pancalský král); *draupadeyah* - synové Draupadi; *ca* - take;

sarvasah - vsichni; *prthivi-pate* - o krali; *saubhadrah* - syn Subhadry (Abhimanju); *ca* - take; *maha-bahuh* - mocnych pazi; *sankhan* - do lastury; *dadhmuh* - zaduli; *prthak prthak* - jednotlivě.

Kral Judhisthira, syn Kunti, zadul do sve lastury, zvane Anantavidzaja, Nakula a Sahadeva do sve Sughosi a Manipuspaky. Znameniti lucistnik, kral Kasi, mocny valecnik sikhandi, Dhrstadjumna, Virata, neporazitelný Satjaki, Drupada, synove Draupadi, mohutne ozbrojeni syn Subhadry a dalsi, o krali, ti vsichni duli do svych lastur.

VYKLAD: Sandzaja Dhrtarastru taktne upozornil, ze jeho nerozumna politika podvadet Panduovy syny s cilem dosadit na kralovsky trun sve vlastni syny nebyla prilis chvalyhodna. Urcita znameni jasne naznacovala, ze v tomto velkem boji dojde k vyhlazení cele Kuruovske dynastie, pocinaje praotcem Bhismou az po vnuky Abhimanju a dalsi krale mnoha zemi sveta. Vsichni zde pritomni byli odsouzeni k zahube. Zodpovednost za celou tuto katastrofu nesl kral Dhrtarastra, ponevadz podporoval politiku svych synu.

SLOKA 19

*sa ghoso dhartarastrasam hridayani vyadarayat
nabhas ca prthivim caiva tumulo bhyanunadayan*

sah - ta; *ghosah* - vibrace; *dhartarastrasam* - Dhrtarastrovych synu; *hridayani* - srdce; *vyadarayat* - otrasal; *nabhah* - nebe; *ca* - take; *prthivim* - zemi; *ca* - take; *eva* - zajiste; *tumulah* - desivy; *abhyanunadayan* - rozeznel;

Troubeni vseh techto ruznych lastur zacalo byt ohlusujici. Otrasalo oblohou i zemi a rozechvivalo srdce Dhrtarastrovych synu.

VYKLAD: Nikde nenajdeme zminku o tom, ze by Bhismovo zaduti nebo zaduti ostatnich na strane Durjodhany nejak otraslo srdci bratri Panduovych. V tomto versi se vsak pravi, ze mohutny hluk lastur ze strany Panduovcu rozdiral srdce Dhrtarastrovych synu. Bratri Panduovci meli naprostou duveru ve Sri Krsnu. Ten, kdo hleda ochranu u Nejvyssiho Pana, nemusi se niceho obavat ani uprostred nejvetsi pohromy.

SLOKA 20

*atha vyavasthitan drstva dhartarastran kapi-dhvajah
pravrtte sastra-sampate dhanur udyamya pasmavah
hrsikesam tada vakyam idam aha mahi-pate*

atha - pote; *vyavasthitan* - umisten; *drstva* - hlede na; *dhartarastran* - Dhrtarastrovy syny; *kapi-dhvajah* - ten, jehož zastava byla oznacena znakem Hanumana; *pravrtte* - prave, kdyz se chystal; *sastra-sampate* - vystrelit sipy; *dhanuh* - luk; *udyamya* - pozvedl; *pasmavah* - Panduv syn (Ardzuna); *hrsikesam* - Krsnu; *tada* - v tom okamziku; *vakyam* - slovy; *idam* - temito; *aha* - oslovil; *mahi-pate* - o krali.

O krali, Ardzuna, syn Panduv, na svem valecnem voze nesoucim vlajku se znakem Hanumana v teto chvili pozvedl svůj luk, aby se pripravil k vystreleni. Pohledel na Dhrtarastrovy syny serazene ve valecnem siku a potom oslovil Sri Krsnu nasledujicimi slovy.

VYKLAD: Boj mel prave zacit. Z predesleho verse muzeme vyrozumet, ze Dhrtarastrovi synove byli vicemene zdeseni neocekavanim usporadanim vojenskych siku bratri Panduovych, kteri byli na bitevnim poli vedeni samotnym Panem. Znak Hanumana na vlajce Ardzunova valecneho vozu je dalsim znamenim vitezstvi, ponevadz Hanuman pomohl Nejvyssimu Panu, Sri Ramovi, v boji proti Ravanovi, ze ktereho vysel Ramacandra vitezne. Nyni byli jak Rama, tak i Hanuman pritomni na Ardzunove voze, aby mu poskytl pomoc. Sri Krsna je samotny Ramacandra, a kdekoliv je Rama, tam je i Jeho vecna spolecnice Sita, Bohyne stesti, a Jeho vecny spolecnik Hanuman. Ardzuna nemel proto zadny duvod, aby se obaval jakéhokoliv nepriatele. A k tomu vsemu zde byl Pan smyslu, Krsna, pritomnen, aby ho osobne vedl. Tyto priznive podminky, ktere Krsna pripravil svemu oddanemu, zarucovaly Ardzunovi jiste vitezstvi.

SLOKA 21 - 22

*arjuna uvaca
senayor ubhayor madhye ratham sthapaya me cyuta
yavad etan nirikse ham yoddhu-kaman avasthitan
kair maya saha yoddhavyam asmin rasa-samudyame*

arjunah uvaca - Ardzuna rekl; *senayoh* - vojska; *ubhayoh* - obe; *madhye* - mezi; *ratham* - valecny vuz; *sthapaya* - prosim, postav; *me* - muj; *acyuta* - o Neomylny; *yavat* - na tak dlouho; *etan* - vsechny tyto; *nirikse* - mohu shlednout; *aham* - ja; *yoddhu-kaman* - zadostivi boje;

avasthitan - sesikováni na bitevním poli; *kaih* - s kým; *maya* - mam; *saha* - s; *yoddhavyam* - bojovat; *asmin* - v tomto; *rasa* - svaru; *samudyame* - v usíli.

Ardzuna pravil: O Neomylný, postav prosím muj valečný vůz mezi obě vojska tak, abych mohl vidět boje dychtivé přítomně, se kterými se musím v tomto velkém boji stretnout.

VYKLAD: Prestože Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství, sloužil svému příteli Ardzunovi ze své bezpříčinné milosti. V tomto versu je osloven jako Neomylný, protože ve své nakloněnosti oddané nikdy nezklame. Jako vozataj musel uposlechnout Ardzunovy rozkazy, a poněvadž tak neváhal učinit, je nazýván Neomylným. Sri Krsna přijal ulohu vozataje svého oddaného, ale Jeho vznesené postavení nebylo nikdy ohroženo. Za všech okolností zůstává Nejvyšší Osobnost Božství, Hrsíkésou, Panem všech smyslu. Vztah mezi Panem a Jeho služebníkem je velmi milý a transcendentální. Služebník je vždy připraven sloužit a Pan obdobně stále vyhledává příležitost k prokazování služby svému oddanému. Krsnovi dělá větší potěšení přijímat pokyny svých čistých oddaných, než je sám vydávat. Poněvadž je svrchovaným Panem, je Mu každý podřízen a nikdo nestojí nad Ním, aby Mu mohl rozkazovat. Da-li Mu však příkaz čistý oddaný, naplní Ho velká transcendentální radost, protože za všech okolností zůstává neomylným Panem.

Jako čistý oddaný Pana netoužil Ardzuna se svými příbuznými bojovat, avšak byl k tomu donucen Durjodhanovou tvrdosí, neboť Durjodhana nikdy nepřistoupil na mírové jednání. Ardzunovi proto velmi záleželo na tom, aby viděl, kteří vojevůdci byli přítomni na bitevním poli. Prestože mírové dohody nebylo možno dosáhnout na bojišti, chtěl je Ardzuna ještě jednou vidět a pozorovat, do jaké míry jsou odhodláni zúčastnit se této nevyhnutelné války.

SLOKA 23

*yotsyamanan avekse ham ya ete tra samagatah
dhartarastrasya durbuddher yuddhe priya-cikirsavah*

yotsyamanan - ty, kteří budou bojovat; *avekse* - dovol mi slednout; *aham* - já; *ye* - kteří; *ete* - ti; *atra* - zde; *samagatah* - shromáždění; *dhartarastrasya* - Dhrtarastrova syna; *durbuddheh* - zlovolný; *yuddhe* - v boji; *priya* - radost; *cikirsavah* - přejíce.

Dovol mi spatřit ty, kteří sem přišli bojovat s práním potěsit zlomyslného Dhrtarastrova syna.

VYKLAD: Bylo veřejným tajemstvím, že Durjodhana ve spolupráci se svým otcem Dhrtarastrou kul nekale plány, aby se zmocnil království Panduovců. Proto vsichni, kdo se přidali na stranu Durjodhany, museli být stejného smyslu, neboť „vrána k vráně sedá“. Ardzuna se chtěl před bojem ještě jednou podívat na shromážděné bojovníky, ale neměl v úmyslu nabídnout jim mírové jednání. Ve skutečnosti je chtěl vidět jen proto, aby mohl odhadnout jejich sílu, i když si byl vítězstvím zcela jist, protože Krsna stal po jeho boku.

SLOKA 24

*sanjaya uvaca
evam ukto hrsikeso gumakesena bharata
senayor ubhayor madhye sthapayitva rathottamam*

sanjaya uvaca - Sandžaja řekl; *evam* - takto; *uktah* - osloven; *hrsikesah* - Sri Krsna; *gumakesena* - Ardzunou; *bharata* - o Bharatuv potomku; *senayoh* - armád; *ubhayoh* - obou; *madhye* - mezi; *sthapayitva* - umístil; *ratha-uttamam* - nejlepší z vozů.

Sandžaja pravil: O Bharatovce, takto osloven Ardzunou, zajel Sri Krsna se skvělým vozem mezi obě vojska.

VYKLAD: V tomto versu je Ardzuna osloven jako Gudakesa. *Gumaka* znamená spanek a ten, kdo ovládá spanek, se nazývá *gumakesa*. Spanek znamená také nevědomost. Ardzuna ovládal jak spanek, tak i nevědomost díky přátelství s Krsnou. Jako Krsnův velký oddaný nemohl Ardzuna na Krsnu ani na chvíli zapomenout. Taková je čistá oddanost. Ať už v bdělém stavu, nebo ve spanku, oddaný neustále myslí na jména, podobu, vlastnosti a zábavy Nejvyšší Osobnosti Božství, Sri Krsny. Ten, kdo je takto oddaný, může ovládnout spanek i nevědomost neustálým rozjímaním o Nejvyšší Osobnosti Božství a tento stav se nazývá *samadhí* neboli neustále uvědomování si Krsny. Protože Krsna je Hrsíkésa neboli ten, kdo ovládá smysly a mysl všech živých bytostí, mohl rozumět Ardzunově záměru umístit valečný vůz mezi obě vojska, a proto promluvil následovně.

SLOKA 25

*bhisma-drosa-pramukhatah sarvesam ca mahi-ksitam
uvaca partha pasyaitan samavetan kurun iti*

bhisma - praotec Bhisma; *drosa* - ucitel Drona; *pramukhatah* - pred; *sarvesam* - vsemi; *ca* - take; *mahi-ksitam* - panovníci světa; *uvaca* - rekl; *partha* - o Partho; *pasya* - jen pohled; *etan* - tito vsichni; *samavetan* - shromazdeni; *kurun* - členové Kuruovské dynastie; *iti* - takto.

V přítomnosti Bhismy, Drony a ostatních panovníků světa Sri Hrsikesa rekl: „O Partho, jen pohled na všechny shromazdění Kuruovců.“

VYKLAD: Jelikož Krsna je Naddusi všech živých bytostí, rozumel, co se dělo v Ardzunově nitru. Použitím jména Hrsikesa v této souvislosti se naznačuje Krsnova vševedoucnost. Ardzuna je v tomto verši osloven jako Partha, syn Kunti neboli Prthy. Krsna chtěl Ardzunovi přátelsky oznámit, že se stane jeho vozatajem vzhledem k tomu, že Ardzuna je synem Prthy, cíli sestry Jeho otce Vasudevy. Avšak co měl Krsna na mysli, když rekl Ardzunovi: ... pohled na shromazdění Kuruovců? Uvažoval snad Ardzuna, že nebude bojovat? Neco takového od svého bratrance vůbec neočekával. Krsna takto vyjádřil Ardzunovy myšlenky v přátelském zertovném tónu.

SLOKA 26

*tatrapasyat sthitan parthah pitZn atha pitamahan
acaryan matulan bhratZn putran pautran sakhims tatha
svasuran suhrdas caiva senayor ubhayor api*

tatra - tam; *apasyat* - spatřil; *sthitan* - stojící; *parthah* - Ardzuna; *pitZn* - otce; *atha* - take; *pitamahan* - dedy; *acaryan* - učitele; *matulan* - strýce z matčiny strany; *bhratZn* - bratry; *putran* - syny; *pautran* - vnuky; *sakhin* - pratele; *tatha* - rovněž; *svasuran* - tchany; *suhrdah* - příznivce; *ca* - take; *eva* - zajiště; *senayoh* - z vojsk; *ubhayoh* - z obou stran; *api* - včetně.

Ve vojskách obou stran spatřil Ardzuna své otce, dedy, učitele, strýce, bratry, syny, vnuky, pratele, a také tchany a příznivce.

VYKLAD: Na bojišti uviděl Ardzuna mnohé své příbuzné. Viděl Bhurisravu, jenž byl vrstevníkem jeho otce, pradědy Bhismu a Somadattu, učitele Dronacarju a Krpacarju, strýce (z matčiny strany) salju a sakuniho, bratrance Durjodhanu, syna Laksmana, přítele Asvatthamu, příznivce Krtavarmu. Ve vojskách viděl také mnoho svých přátel.

SLOKA 27

*tan samiksya sa kaunteyah sarvan bandhun avasthitan
krpaya parayavisto visidann idam abravīt*

tan - tyto všechny; *samiksya* - po spatření; *sah* - on; *kaunteyah* - syn Kunti; *sarvan* - všemožné; *bandhun* - příbuzné; *avasthitan* - rozpoložen; *krpaya* - se soucitem; *paraya* - velmi; *avistah* - zmocněn; *visidan* - zatímco bedoval; *idam* - takto; *abravīt* - rekl.

Když Ardzuna, syn Kunti, spatřil všechny své pratele a příbuzné, zmocnil se ho hluboký soucit a rekl:

SLOKA 28

*arjuna uvaca
drstvemam sva-janam krsna yuyutsum samupasthitam
sidanti mama gatrasī mukham ca parisusyati*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *drstva* - po shlédnutí; *īmam* - techto všech; *sva-janam* - příbuzných; *krssa* - o Krsno; *yuyutsum* - vsichni jsou v bojovém duchu; *samupasthitam* - vsichni příbuzní; *sidanti* - chvějí; *mama* - moje; *gatrasī* - udy těla; *mukham* - usta; *ca* - take; *parisusyati* - vysychají.

Ardzuna pravil: O Krsno, když před sebou vidím své pratele a příbuzné s tak bojovým duchem, cítím, že se mi chvějí udy a vysychá mi v ústech.

VYKLAD: Právý oddaný má všechny vlastnosti polobohu, zatímco ten, kdo není Bohu oddan, postrádá zbožné vlastnosti, ať už je jakkoliv materialisticky pokročilý prostřednictvím kultury, vzdělání apod. Když Ardzuna, Krsnov oddaný, spatřil před sebou na bitevním poli své příbuzné a pratele chtěje boje, pocítil s nimi soucit. Ardzuna byl přirozeně již od počátku ke svým vojákům soucitný, nicméně pociroval soucit i k vojákům na opačné straně, neboť předvídal jejich zahubu. Zatímco takto uvažoval, chvěl se po celém těle a v ústech mu vyschlo. Ardzuna byl víceméně ohromen jejich dychtivostí bojovat. Vlastně vsichni Ardzunovi příbuzní s ním přišli bojovat. To ohromilo dobrosrdečného bhaktu, jako je Ardzuna. Ačkoliv zde o tom není zmínky, můžeme si lehce představit, že se nejenom chvěl po celém těle a měl vyschlá usta, ale že i ze soucitu plakal. To nejsou známky Ardzunovy slabosti, ale spíše to poukazuje na jeho dobré srdce, což je charakteristický rys čistého oddaného. Ve Srimad Bhagavatamu (5.18.12) se proto uvádí:

*yasyasti bhaktir bhagavaty akincana
sarvair gusais tatra samasate surah
harav abhaktasya kuto mahad-gusa
mano-rathenasati dhavato bahih*

„Ten, kdo je neochvejne oddan Božské Osobnosti, vlastní všechny dobře vlastnosti polobohu. Avšak ten, kdo není Bohu oddan, má pouze hmotné vlastnosti, jež jsou nepatrné hodnoty. Je to tím, že jeho myšlenky se pohybují na hmotné úrovni, a proto je jistě fascinován trpytici se hmotnou energií“.

SLOKA 29

*vepathus ca sarire me roma-harsas ca jayate
gasmivam sramsate hastat tvak caiva paridahyate*

vepathuh - trást se; *ca* - take; *sarire* - na tele; *me* - moje; *roma-harsah* - vlasy se ježí; *ca* - take; *jayate* - deje se; *gasmivam* - jméno Ardzunova luku; *sramsate* - pada; *hastat* - z rukou; *tvak* - kuze; *ca* - take; *eva* - zajisté; *paridahyate* - pali.

Cele telo se mi trese a vlasy se mi ježí. Luk Gandiva mi pada z rukou a kuze me pali.

VYKLAD: Při dvou různých příležitostech může dojít k tresení tela a jezení vlasů; a to buď ve stavu duchovní extáze, nebo ve stavu hmotného strachu. Na transcendentální neboli duchovní úrovni žádný strach neexistuje. Ardzunovy příznaky hmotného strachu v této situaci mají původ ve strachu ze smrti, čemuž rovněž nasvědčují ostatní příznaky. Ardzuna pocíval takovou úzkost, že mu i jeho luk Gandiva padal z rukou. A jelikož jeho srdce horelo, pocíval palení kuze. Všechny tyto příznaky pocházejí z materialistického pojetí života.

SLOKA 30

*na ca saknomy avasthatum bhramativa ca me manah
nimittani ca pasyami viparitani kesava*

na - ani; *ca* - take; *saknomy* - jsem schopen; *avasthatum* - zůstat; *bhramati* - zapomínám; *iva* - ponevadž; *ca* - a; *me* - má; *manah* - mysl; *nimittani* - znamena; *ca* - take; *pasyami* - předvídám; *viparitani* - pravý opak; *kesava* - o hubiteli demona Kesi (Krsna).

Nemohu zde již dele stat, zapomínám se a má mysl bloudí. Předvídám pouze nestesti, o Krsno, hubiteli demona Kesi.

VYKLAD: Ardzuna už nemohl na bojisti dele vydržet. Ze slabosti zapomínal na své vlastní postavení. Prilís silná pouta k materialním věcem privádějí člověka do stavu zmatenosti. Take ve Srimad Bhagavatamu (11.2.37) je potvrzeno, že bažlivost a ztrata psychické rovnováhy se projevuje u lidí, kteří jsou příliš ovlivněni materialními podmínkami (*bhayam dvitiyabhinivesatah syat*). Ardzuna předvídal pouze nestesti, a i kdyby nad nepřítelem zvítězil, nebyl by sraštěný. Slova *nimittani* a *viparitani* jsou v tomto verši významná. Když člověk očekává jen nestesti, ať už dělá cokoli, položí si otázku: „Proc jsem vlastně zde?“ Každý se zajímá sám o sebe, o své blaho, a nikdo nejeví zájem o Nejvyšší Bytost. Vůli Krsny projevil Ardzuna znamky nevedomosti ohledně svého pravého zájmu. Naš skutečný zájem spočívá ve Visnuovi, Krsnovi. Podmíněné duše na to však zapomínají, a proto trpí hmotnými bolestmi. Ardzuna si myslel, že i kdyby v boji zvítězil, očekával by ho stejně jen zarmutek.

SLOKA 31

*na ca sreya nupasyami hatva sva-janam ahave
na kankse vijayam krssa na ca rajyam sukhani ca*

na - ani; *ca* - take; *sreyah* - dobře; *anupasyami* - předvídám; *hatva* - zabitím; *sva-janam* - vlastní příbuzné; *ahave* - v boji; *na* - ani; *kankse* - toužím; *vijayam* - vítězství; *krssa* - o Krsno; *na* - ani; *ca* - take; *rajyam* - království; *sukhani* - stěsti z toho; *ca* - take.

Nespatruji nic dobrého v tom, když v boji zabiji své vlastní příbuzné. Můj milý Krsno, nemohu ani toužit po nějakém dalším vítězství, království nebo stěsti.

VYKLAD: Jelikož podmíněné duše nevědí, že jejich vlastní prospěch je ve Visnuovi (Krsnovi), jsou poutány hmotnými a tělesnými vztahy a domnívají se, že v takovém stavu mohou být sraštěné. Ve své iluzi zapomínají, že Krsna je příčinou take hmotného stěsti. Zdá se, že Ardzuna zapomněl i na mravní zásady, které platí pro ksatrije. Jsou dva druhy lidí, kteří mají dovoleno vstoupit na mocné a oslnující Slunce. Jsou to ksatrijové, kteří zahynou přímo na bojisti na Krsnův osobní pokyn, a sannjasini, kteří žijí v odříkání, plně oddaní duchovnímu zaslouchování. Ardzuna nechtěl zabít ani své nepřátele, a už vůbec ne své příbuzné. Myslel si, že když je zabije, nebude již v jeho životě žádné radosti. Proto se mu nechtelo bojovat, tak jako se člověku, který nemá hlad, nechce varit. Rozhodl se tedy odejít do lesu,

aby tam zil zklaman v osameni. Jako ksatrija vsak potreboval kralovstvi, aby naplnil svoj zivot, protoze neni mozne, aby se ksatrija zamestnal jinym zpusobem. Ardzuna vsak zadne kralovstvi nemel a jeho jedinou moznosti bylo, aby bojem proti svym bratrancum a bratrum znovu získal kralovstvi, ktere puvodne zdedil po svem otci, a o ktere byl pripraven Dhrtarastrou a jeho syny v cele s Durjodhanou. Vzhledem k tomu, ze to Ardzuna nechtel udelat, nezbyvalo mu nic jineho, nez odejit do lesu a zit tam jako poustevnik.

SLOKA 32 - 35

*kim no rajyena govinda kim bhogair jivitena va
yesam arthe kanksitam no rajyam bhogah sukhani ca
ta ime vashtha yuddhe prasams tyaktva dhanani ca
acaryah pitarah putras tathaiva ca pitamahah
matulah svasurah pautrah syalah sambandhinas tatha
etan na hantum icchami ghnato pi madhusudana
api trailokya-rajyasya hetoh kim nu mahi-krte
nihatya dhartarastran nah ka priti syaj janardana*

kim - k cemu; *nah* - nam; *rajyena* - kralovstvi; *govinda* - o Govindo (Krsno); *kim* - co; *bhogaih* - radost; *jivitena* - zit; *va* - bud; *yesam* - pro koho; *arthe* - kvuli; *kanksitam* - vytouzene; *nah* - nami; *rajyam* - kralovstvi; *bhogah* - hmotny pozitek; *sukhani* - vsechna radost; *ca* - take; *te* - vsichni; *ime* - Tito; *avasthitah* - rozestaveni; *yuddhe* - na tomto bojisti; *prasan* - zivoty; *tyaktva* - vydat; *dhanani* - bohatstvi; *ca* - take; *acaryah* - ucitele; *pitarah* - otcove; *putrah* - synove; *tatha* - stejne tak; *eva* - zajiste; *ca* - take; *pitamahah* - dedove; *matulah* - strycove (z matciny strany); *svasurah* - tchani; *pautrah* - vnuci; *syalah* - svagri; *sambandhinah* - pribuzni; *tatha* - stejne tak; *etan* - Tito vsichni; *na* - nikdy; *hantum* - zabít; *icchami* - preji si; *ghnatah* - byt zabít; *api* - i kdyz; *madhusudana* - o hubiteli demonu Madhu (Krsno); *api* - i kdyz; *tra-lokya* - ze tri svetu; *rajyasya* - kralovstvi; *hetoh* - v zamene; *kim nu* - nemluve o; *mahi-krte* - tohoto sveta; *nihatya* - zabitim; *dhartarastran* - synu Dhrtarastrovych; *nah* - nase; *ka* - jake; *priti* - poteseni; *syaj* - bude; *janardana* - o Krsno, udrzovateli vsech zivych bytosti.

O Govindo, k cemu nam bude kralovstvi, radost, ba i samotny zivot, kdyz vsichni, pro ktere si to muzeme prat, jsou nyní serazeni na tomto bojisti? O Madhusudano, kdyz zde ucitele, otcove, synove, dedove, strycove, tchani, vnuci, svagri a ostatni pribuzni stojí prede mnou, pripraveni obetovat sve zivoty a majetek, proc bych si mel prat je zabít, trebaze jinak mohou oni zabít me? O udrzovateli vsech zivych bytosti, nejsem pripraven s nimi bojovat ani pro vladu nad tremi svety, tim mene nad timto svetem. Jake poteseni z toho budeme mít, zahubime-li Dhrtarastrovy syny?

VYKLAD: Ardzuna zde oslovuje Krsnu „Govindo“, neboz jednou z Krsnovych vlastnosti je, ze prinasi radost kravkam a smyslum. Pouzitim tohoto vyznamneho slova Ardzuna naznacil, ze pouze Sri Krsna muze uspokojit jeho smysly. Ve skutecnosti ale Govinda neni k tomu, aby uspokojoval nase smysly. Snazime-li se vsak uspokojit Govindovy smysly, pak jsou automaticky uspokojeny i nase smysly. V hmotnem svete touzi vsichni uspokojit sve smysly a chteji, aby jim Buh dodaval vsechno k jejich pozitivu. Pan vsak uspokojuje nase zadosti podle nasich zasluh, nikoliv podle nasich zadosti. Jestlize se ale snazime potesit Govindu bez myslenky na sve osobni smyslove pozitivky, pak Jeho milosti budou nase smysly uspokojeny. Projevem Ardzunova soucitu a hlubokeho pouta k clenum sve rodiny bylo to, ze s nimi nechtel bojovat. Kazdy si preje pochlibit se svym bohatstvim pratelum a pribuznym, ale Ardzuna se obaval, ze vsichni jeho pribuzni budou na bitevnim poli zabiti a on se s nimi nebude moci delit o vitezstvim získane bohatstvi. Toto je typicky zpusob materialistickeho mysleni. V duchovnim zivote se vsak takto neuvazuje. Oddany (*bhakta*) se snazi uspokojit pouze prani Boha. Jestlize si Pan preje, prijme jakykoliv druh bohatstvi, aby Mu mohl slouzit; avsak preje-li si Pan, aby byl chudy, prijme to. Ardzuna nechtel sve pribuzne zabít, ale jestlize bylo opravdu nutne, aby byli zabiti, pral si, ar je Krsna zabije osobne. V teto chvili Ardzuna nevedel, ze Krsna je uz vlastne zabil jeste predtim, nez se shromazdili na bojisti a ze on mel byt pri te prilezitosti pouhym nastrojem. Tato skutecnost bude popsana v pristich kapitolach Bhagavadgity. Jelikož Ardzuna byl Krsnuv cisty oddany, netouzil se pomstit svym nicemnym bratrancum a bratrum. Byla to vsak Krsnova vule, aby zde na bojisti byli vsichni zabiti. Oddany Pana se nemsti na provinilcich, ale Pan nestrpi, aby nejaky hrisnik ublizoval oddanym. Buh muze odpustit osobe, ktera se proti Nemu nejak provinila, ale nikdy neodpusti tomu, kdo ublizi Jeho oddanemu. Proto byl Sri Krsna pevne rozhodnut hrisniky zabít, presteze jim Ardzuna chtel odpustit.

SLOKA 36

*papam evasrayed asman hatvaitan atatayinah
tasman narha vayam hantum dhartarastran sa-bandhavan
sva-janam hi katham hatva sukhinah syama madhava*

papam - neresti; *eva* - zajiste; *asrayet* - musime vzit na; *asman* - nas; *hatva* - zabitim; *etan* - tito vsichni; *atatayinah* - zlocinci; *tasmat* - proto; *na* - nikdy; *arhah* - zasluhuji; *vayam* - my; *hantum* - zabit; *dhartarastran* - syny Dhrtarastrovy; *sa-bandhavan* - spolecne s prately; *sva-janam* - pribuznymi; *hi* - zajiste; *katham* - jak; *hatva* - zabitim; *sukhinah* - srastni; *syama* - stane se; *madhava* - o Krsno, choti Bohyne stesti.

Jestlize zabijeme tyto zlocince, upadneme do hrichu. Proto neni od nas spravne zabit syny Dhrtarastrovy a nase pratele. Co bychom tim, o Madhavo, ziskali a jak muzeme byt srastni, zabijeme-li sve vlastni pribuzne?

VYKLAD: Podle vedskych spisu existuje sest druhu zlocincu: 1. ten, kdo otravi jedem; 2. ten, kdo zapali dum; 3. ten, kdo zautoci smrtunosnou zbrani; 4. ten, kdo pleni bohatstvi; 5. ten, kdo okupuje cizi zemi; a 6. ten, kdo unese vdanou zenu. Takovi zlocinci se maji bezodkladne zabit a jejich zabitim se nespacha hrich. Obycejnemu cloveku muze pripadat zcela prirodzene zabit takove zlocince, ale Ardzuna nebyl obycejny clovek. Mel povahu svetce, a proto s nimi chtel jednat jako svetec a odpustit jim. Takova svatost se ale pro ksatriju nehodi. Z odpovedny panovník by mel byt zbozny, ale to neznamená, ze muze byt zbabely. Sri Rama byl napríklad tak zbozny, ze si lide preji zit dokonce i nyní v Ramove kralovstvi (*rama-rajya*). Sri Ramacandra vsak nikdy neprojevil zadne priznaky zbabelosti. Demon Ravana byl zlocinec, protoze unesl Ramovu chor Situ a Rama mu dal takove ponaučení, jaké v historii sveta nema obdoby. Pokud se tyka Ardzuny, musime vzit v uvahu, ze zde neslo o obycejne zlocince, ale o jeho pribuzne, ucitele a pratele. Ardzuna proto usuzoval, ze by se s nimi nemelo jednat jako s obycejnymi zlocinci. Krome toho ma svetec odpoustet. Nasledovani techto ctnostnych zasad bylo Ardzunovi prednejsi nez bojovat z nejakych politickych duvodu proti svym pribuznym a pratelum. Nevidel tedy zadny smysl v tom, aby pro nejakou pomijivou telesnou radost zabijel. Radost, kterou muze cloveku takove kralovstvi prinest, netrva konec koncu prilis dlouho. Proc by mel tedy riskovat svuj zivot a vecnou spasu tim, ze zabije sve pribuzne? Ardzunovo oslovení Krsny jmenem „Madhava“, neboli jmenem chote Bohyne stesti, zde ma take urcity význam. Ardzuna se totiz obaval, aby ho Krsna neprimel k necemu, co by mu nakonec prineslo nestesti. Krsna vsak nikdy nikomu nestesti neprinasi, a zvlaste ne tem, kteri jsou Mu oddani.

SLOKA 37 - 38

*yady apy ete na pasyanti lobhopahata-cetasah
kula-ksaya-krtam dosam mitra-drohe ca patakam
katham na jneyam asmabhih papad asman nivartitum
kula-ksaya-krtam dosam prapasyadbhir janardana*

yadi - jestlize; *api* - dokonce; *ete* - oni; *na* - ne; *pasyanti* - vidi; *lobha* - chtivost; *upahata* - premození; *cetasah* - jejich srdce; *kula-ksaya* - v zabiti rodiny; *krtam* - ucinit; *dosam* - chybu; *mitra-drohe* - svary s prately; *ca* - take; *patakam* - hrisne nasledky; *katham* - proc; *na* - nebudeme; *jneyam* - vedet to; *asmabhih* - my; *papat* - od hrichu; *asmat* - tyto; *nivartitum* - zastavit; *kula-ksaya* - vyhlazení rodu; *krtam* - takto cinit; *dosam* - zlocin; *prapasyadbhir* - temi, kdo vidi; *janardana* - o Krsno.

O Dzanardano, trebase tito muzi, jejichz srdce jsou premozena chtivosti, nevidi zadne chyby v zabijeni prislusniku sve rodiny a ve svarech se svymi prately, proc bychom my, kteri ve zniceni rodu vidime zlocin, meli takto hrisne jednat?

VYKLAD: Ksatrija nesmi odmitnout bojovat, je-li nekym vyzvan. Take nesmi odmitnout, je-li vyzvan k nejake hře (v kostky apod.). Ardzuna tedy nemohl boj odmitnout, nebo byl vyzvan Durjodhanou. V teto situaci vsak usoudil, ze Durjodhana byl zaslepen a nebyl schopen videt nasledky sve vyzvy, kdeztoto Ardzuna zle nasledky takoveho jednani predvidal, a proto vyzvu nechtel prijmout. Povinnosti jsou zavazne jen tehdy, jsou-li jejich vysledky kladne, jinak ne. Po zvazeni vseh pro a proti se Ardzuna rozhodl, ze bojovat nebude.

SLOKA 39

*kula-ksaye prasasyanti kula-dharmah sanatanah
dharme naste kulam krtam adharmo bhimbhavaty uta*

kula-ksaye - znicením rodu; *prasasyanti* - budou zničeny; *kula-dharmah* - rodové tradice; *sanatanah* - věčná; *dharme* - náboženství; *naste* - zanikne; *kulam* - rodina; *krtsnam* - celá; *adharmah* - neznábožství; *abhibhavati* - přemění; *uta* - praví se.

Se zanikem rodu je zničena věčná rodová tradice, a tak zbytek rodiny upadá do neznábožství.

VYKLAD: Ve varnasramském společenském zřízení je mnoho morálních zásad určených k výchově členů rodiny a k dosažení duchovních hodnot v životě. Starší členové rodiny jsou zodpovědní za zachování očištných obřadů, které začínají před narozením a pokračují i po smrti. Dojde-li však ke smrti starších členů rodiny, mohou být očištné tradice přerušeny, následkem čehož si mladší generace osvojí bezbožné návyky, a ztratí tak možnost duchovní spasy. Proto za takových okolností nesmějí být starší členové rodiny zabiti.

SLOKA 40

*adharmabhibhavat krssa pradusyanti kula-striyah
strisu dustasu varsseya jayate varsa-sankarah*

adharma - bezbožnost; *abhibhavat* - převládá; *krssa* - o Krsno; *pradusyanti* - stanou se necisté; *kula-striyah* - ženy v rodině; *strisu* - ženy; *dustasu* - takto znečištěné; *varsseya* - o potomku Vrsni; *jayate* - stane se tak; *varsa-sankarah* - nežádoucí potomstvo.

Převládne-li v rodině bezbožnost, o Krsno, dojde k mravnímu upadku žen, a poklesnou-li ženy, o potomku Vrsni, přijde nežádoucí potomstvo.

VYKLAD: Dobré obyvatelstvo je základem míru, prosperity a duchovního pokroku. Mravní zásady varnasramského náboženství jsou sestaveny tak, aby vedly k dobrému potomstvu a tím i k duchovnímu pokroku státu a společnosti. Lidská společnost závisí na čudnosti a věrnosti žen. Tak jako mohou být děti lehce svedeny naštěstí, tak i ženy mají blízko k poklesu. Proto jak ženy, tak děti musí být chráněny staršími členy rodiny. Podle Canakji Pandity nejsou ženy všeobecně příliš inteligentní, a proto jsou nespolehlivé. Jsou-li však zaměstnány různými náboženskými činnostmi podle rodinných tradic, pak nejsou svedeny k cizoložství, a svoji čudností a oddaností tak umožňují zrození dobrého potomstva, které je schopno následovat varnasramské zásady. Jestliže lidé od tohoto společenského zřízení ustoupí, mohou se ženy volně stykat s muži, a tudíž dochází k cizoložství, jehož následkem jsou nechtěné děti. Také nezodpovědní muži bývají příčinou cizoložství a zaplavy nežádoucích dětí tak vede k nebezpečí války a upadku společnosti.

SLOKA 41

*sankaro narakayaiva kula-ghnanam kulasya ca
patanti pitaro hy esam lupta-pismodaka-kriyah*

sankarah - takové nežádoucí děti; *narakaya* - způsobí pekelný život; *eva* - zajiště; *kula-ghnanam* - pro ničitele rodiny; *kulasya* - pro rodinu; *ca* - také; *patanti* - poklesnou; *pitarah* - předkové; *hi* - zajiště; *esam* - u nich; *lupta* - zastaveny; *pisma* - oběti jídla; *udaka* - voda; *kriyah* - provádění.

Přibýváním nežádoucího obyvatelstva vznikne hrozná situace jak pro rodinu, tak i pro ty, kteří rodinné tradice neni. Předkové takto zničených rodin také poklesnou, poněvadž se jim přestane obětovat jídlo a voda.

VYKLAD: Podle védských pravidel pro plodonosné činnosti musí člověk pravidelně obětovat vodu a jídlo předkům rodiny. Při této oběti je uctíván Visnu, poněvadž po jídle obětovaného Visnuovi se člověk osvobozuje od následku svých drivejších činů. Je možné, že předci trpí následky svých drivejších hříchů, a někteří z nich nebyli obdareni ani hrubým hmotným telem a jsou nuceni žít v subtilních telech ducha. Když jim ale potomci obětují *prasadam*, tedy jídlo, které bylo obětováno Visnuovi, budou vysvobozeni z těchto duchů a jiných utrpení. Taková pomoc předkům je rodinnou tradicí a pro ty, kteří nevykonávají primou oddanou službu Krsnovi, jsou tyto obřady povinné. Člověk oddaný sloužící Bohu není povinen tyto obřady vykonávat. Jiz pouhým vykonáváním oddané služby může člověk vysvobodit tisíce předků ze všech druhů utrpení. Ve Srimad Bhagavatamu (11.5.41) se uvádí:

*devarsi-bhutapta-nrsam pitZsam
na kinkaro nayam rsi ca rajan
sarvatmana yah sarasam sarasyam
gato mukundam parihrtya kartam*

„Ten, kdo přijal utocisté u lotosových nohou Mukundy, darce vysvobození, vzdal se všech povinností a s vážností se vydal na cestu oddané služby, nemá vůči polobohům, mudrcům, členům rodiny, předkům, lidstvu a ostatním tvorům žádné povinnosti ani závazky.“ Tyto závazky se automaticky splní, jakmile člověk vykonává oddanou službu Nejvyšší Osobnosti Božství.

SLOKA 42

*dosair etaih kula-ghnanam varsa-sankara-karakaih
utsadyante jati-dharmah kula-dharmas ca sasvatah*

dosaih - díky temto spatnostem; *etaih* - vsichni tito; *kula-ghnanam* - nicitele rodiny; *varsa-sankara* - nezadouci deti; *karakaih* - způsobují; *utsadyante* - zanik; *jati-dharmah* - plan pro blaho společnosti; *kula-dharmah* - rodinné tradice; *ca* - take; *sasvatah* - vecne.

Následkem zlych skutku nicitelu rodových tradic, jez způsobují narození nechtenych deti, se nici odveky spolecensky rad a blaho rodiny.

VYKLAD: Zasady varnasrama-dharmy, zname jako *sanatana-dharma*, ridi rodinu a spolecnost tak, aby kazdy jednotlivec mel moznost dosahnout konecne spasy. Jestlize nezodpovedni vudci spolecnosti tyto tradice porusi, nastane ve spolecnosti zmatek, jehož následkem lide zapomenou, ze cilem zivota je Visnu, Krsna. Takovi vudcove jsou slepi a ti, kteri je nasleduji, jsou vedeni do zahuby.

SLOKA 43

*utsanna-kula-dharmasam manusyasam janardana
narake niyatam vaso bhavati anususuma*

utsanna - zniceny; *kula-dharmasam* - tech, kteri maji rodinné tradice; *manusyasam* - z techto lidi; *janardana* - o Krsno; *narake* - v pekle; *niyatam* - vzdy; *vasah* - sidlo; *bhavati* - stane se tak; *iti* - takto; *anususuma* - slyšel jsem od duchovnich ucitelu.

O Krsno, udrzovateli lidstva, slyšel jsem od duchovnich ucitelu, ze ti, kteri znici rodinné tradice, budou vzdy prebyvat v pekle.

VYKLAD: Ardzuna nezakladal sve presvedceni na svych vlastnich zkusenostech, ale na tom, co vyslechl od autorit. Je to jediný způsob, jak získat skutecné poznání. Opravdového poznání nemuzeme dosahnout, jestlize se nam nedostane pomoci od prave osoby, která jiz toto poznání ma. Podle varnasramského spolecenského zřízení se musí clovek pred umrtim ocistit od následku za hrisné ciny. Tato ocisrovací metoda se nazývá *prayascitta* (odcinení) a povinnosti kazdeho, kdo hrisne jedna, je vyuzit teto metody. Neucini-li tak, bude za sve hrichy jiste premisten na pekelné planety, kde bude zit v utrpení.

SLOKA 44

*aho bata mahat papam kartum vyavasita vayam
yad rajya-sukha-lobhena hantum sva-janam udyatah*

aho - o beda; *bata* - jak je podivné; *mahat* - velké; *papam* - hrichy; *kartum* - spachat; *vyavasitah* - rozhodnout; *vayam* - my; *yat* - protoze; *rajya-sukha-lobhena* - hnani chtivosti po kralovském stesti; *hantum* - zabít; *sva-janam* - pribuzné; *udyatah* - snazit se.

O beda, jak je podivné, ze jsme odhodlani spachat velké hrichy. Z touhy po kralovském stesti jsme schopni zabijet i vlastní pribuzné.

VYKLAD: Clovek pohanený sobeckými motivy se muze dopustit i takových hrichu, jako je zabít svého vlastního bratra, otce nebo matky. Historie poukazuje na mnoho takových pripadu. Avsak Ardzuna si byl jako oddaný Pana vzdy vedomy mravních zásad, a proto se chce takovymto cinum vyhnout.

SLOKA 45

*yadi mam apratikaram asastram sastra-pasayah
dhartarastra rase hanyus tan me ksemataram bhavet*

yadi - i když; *mam* - pro mne; *apratikaram* - bez odporu; *asastram* - bez plného vyzbrojení; *sastra-pasayah* - ti se zbrani v ruce; *dhartarastrah* - Dhrtarastrovi synové; *rase* - na bojisti; *hanyuh* - mohou zabít; *tat* - nez; *me* - pro mne; *ksema-taram* - lepe; *bhavet* - bylo by.

Bylo by pro mne lepe, kdybych se nebrasil a beze zbrane byl v bitve zabít ozbrojenými syny Dhrtarastrovými.

VYKLAD: Podle valecných zásad ksatriju se na neozbrojeného nepřítele nebo na toho, kdo nechce bojovat, nema utocit. Ardzuna se ve své zmatené situaci rozhodl, ze nebude bojovat, i kdyby byl nepřítelem napaden. V této chvíli ho nezajímalo, jak dalece byli jeho protivníci odhodlani bojovat. Takové rozhodnutí je znamkou dobrosrdecnosti, která prameni z jeho velké oddanosti Krsnovi.

SLOKA 46

*sanjaya uvaca
evam uktvarjunah sankhye rathopastha upavisat
visriya sa-saram capam soka-samvigna-manasah*

sanjaya uvaca - Sandzaja pravil; *evam* - takto; *ukta* - promluvil; *arjuna* - Ardzuna; *sankhye* - na bojisti; *ratha* - vaečného vozu; *upasthe* - usedl; *upavisat* - znovu si sedl; *visrija* - odhodil; *sasaram* - spolu se sipy; *capam* - luk; *soka* - zalem; *samvigna* - sklicen; *manasah* - v mysli.

Sandzaja pravil: Kdýz takto Ardzuna promluvil uprostřed bojiste, odhodil luk a sipy a zachvacen zalem usedl do vaečného vozu.

VYKLAD: Kdýz Ardzuna pozoroval rozestavení nepřitele, povstal na svém vaečném voze; byl však tak sklicen, že opět usedl a odložil luk a sipy. Taková vlnná a dobrosrdečná osoba odevzdána Bohu je hodná obdržet poznání o vlastním já.

Takto konci Bhaktivedantovy vyklady k první kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazýva „Pozorovani armad na Kuruovském bitevním poli“.

KAPITOLA DRUHÁ

Shrnutí obsahu Bhagavadgity

SLOKA 1

sanjaya uvaca
tam tatha krpayavistam asru-pursakuleksasam
visidantam idam vakyam uvaca madhusudanah

sanjaya uvaca - Sandzaja pravil; *tam* - Ardzunovi; *tatha* - takto; *krpaya* - ze soucitu; *avistam* - přemožen; *asru-pursa-akula* - pln slz; *iksasam* - oci; *visidantam* - beduje; *idam* - tato; *vakyam* - slova; *uvaca* - pronesl; *madhu-sudanah* - Krsna, hubitel demona Madhy.

Sandzaja pravil: Kdýz viděl Ardzunu takto prostoupěného soucitem a velmi zarmouceného, s očima zalitými slzami, pronesl Madhusudana, Krsna, následující slova.

VYKLAD: Soucit s hmotným telem, narikání a slzy jsou znamkou neznalosti skutečné totožnosti neboli seberealizace. Naproti tomu soucit s věčnou duší je příznakem uvedení si skutečné totožnosti. Slovo Madhusudana je v tomto verši důležité, poněvadž Krsna zabil demona Madhu a Ardzuna si přál, aby Krsna zabil demona pochybnosti, který ho nyní ovládl. Obvykle nikdo neví, kde svůj soucit uplatnit. Litovat odev topičiho se člověka je nerozumné. Člověk, který spadl do oceánu nevědomosti, nemůže být zachráněn, jestliže zachranujeme pouze jeho vnější odev, tedy hmotné tělo. Narikání nad telem je příznačné pro sudru, což je člověk, který si neustále stěžuje. Ardzuna však byl ksatrijou, a proto se od něho takové jednání neočekávalo. Nicméně, Krsna může rozptýlit zármutek nevědomého, a za tímto účelem přednesl filozofii Bhagavadgity. V druhé kapitole nás Krsna, Nejvyšší Pan, poučí o seberealizaci prostřednictvím analytického studia hmotného těla a duše. Tato realizace je možná dosáhnout, jedná-li člověk bez myšlenky na plody své práce a jedná-li s vědomím o svém skutečném já.

SLOKA 2

sri-bhagavan uvaca
kutas tva kasmalam idam visame samupasthitam
anarya-justam asvargyam akirti-karam arjuna

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *kutah* - odkud; *tva* - u tebe; *kasmalam* - necistota; *idam* - toto narikání; *visame* - v této kritické chvíli; *samupasthitam* - přišla; *anarya* - osoby, která nezná hodnotu života; *justam* - prováděno kým; *asvargyam* - co nevede k vyšším planetám; *akirti* - potupu; *karam* - působící; *arjuna* - o Ardzuno.

Vzneseny pravil: O Ardzuno, odkud se u tebe vzala tato necistota, která není hodná člověka, jenž zna vyšší hodnoty života, a která nevede k vyšším planetám, nybrž k potuše?

VYKLAD: Sri Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství. Proto je Krsna v celé Bhagavadgite nazýván jako Bhagavan, tedy konečný aspekt Absolutní Pravdy. Realizace Absolutní Pravdy se dělí na tři stupně: brahma, cíl neosobní vsepřístupující duch, Paramatma, pojetí Nejvyššího, který je umístěn v srdcích všech živých bytostí, a Bhagavan, Nejvyšší Osobnost Božství, Sri Krsna. Ve Srimad Bhagavatam (1.2.11) se tyto tři aspekty Absolutní Pravdy vysvětlují následovně:

vadanti tat tattva-vidas tattvam yaj jnanam advayam
brahmeti paramatmeti bhagavan iti sadyate

„Znalci Absolutni Pravdy realizuji Absolutni Pravdu ve trech identickych fazich, které se nazývají brahma, Paramatma a Bhagavan.“

Tyto tři božské aspekty mohou být vysvětleny na příkladu se Sluncem. Slunce má rovněž tři aspekty: záři, povrch a samotnou planetu. Ten, kdo se zabývá studiem sluneční záře, studuje pouze první aspekt Slunce, pokročilejší je však ten, kdo již prozkoumává povrch, a nejdokonalejší je ten, kdo vstoupí na samotnou planetu. Obvyční lidé se spokojí s poznáním sluneční záře, cílí s neosobní oslnující září, a mohou se přirovnat k těm, kteří z Absolutní Pravdy nerealizují nic víc než aspekt zvaný brahma. Naproti tomu pokročilejší lidé pozorují povrch Slunce, který se z pohledu Absolutní Pravdy přirovnává k realizaci Paramatmy. A konečně člověk, který dokáže vstoupit do samotného nitra sluneční planety, se může srovnat s tím, kdo realizoval osobní aspekt Nejvyšší Absolutní Pravdy, Bhagavana. Ačkoliv se všichni lidé hledající Absolutní Pravdu zabývají jedním a tím samym předmětem, jsou bhaktové neboli transcendentalisté, tedy ti, kteří realizují nejvyšší aspekt Absolutní Pravdy, Bhagavana, nejpokročilejší. Přestože jsou sluneční záře, sluneční povrch a samotná planeta užse spojeny, tvoří tři rozdílné studijní latky, tři různá stadia poznání.

Vjasadevův otec Parasara Muni, jenž je uznávanou vedskou autoritou, vysvětlil význam sanskrtského slova *bhagavan*. Bhagavan je osobnost, která je neobvykle krásná, bohata, proslulá, silná, moudrá a schopná odříkání. Je mnoho lidí, kteří jsou bohatí, mocní, krásní, slavní, učení a schopní odříkat si, avšak nikdo z nich nemůže tvrdit, že je vlastníkem všech těchto atributů zároveň a v plné míře. Pouze Kṛṣṇa to může tvrdit, protože je Nejvyšší Osobnost Božství. Žádné živé bytosti včetně Brahmy, šivy nebo Narajana nemohou vlastnit tyto atributy v takové míře jako Kṛṣṇa. Proto Brahma uvádí v Brahma-saṁhitě (5.1), že Sri Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství. Nikdo Mu není roven a nikdo Ho nepřevyšuje; je Bhagavan, prvotní Bůh zvaný též Govinda, nejvyšší příčina všech příčin.

*isvarah paramah kṛṣṇah sac-cid-ananda-vigrahaḥ
anādir ādir govindah sarva-karasa-karasam*

„Je mnoho těch, kteří mají vlastnosti jako Bhagavan, avšak Kṛṣṇa je nejvyšší, protože Ho nikdo nepřekona. Je prvotním Panem, Govindou, příčinou všech příčin a Jeho tělo je věčné, plně poznání a blaženosti.“

Ve Srimad Bhagavatamu (1.3.28) je seznam mnoha inkarnací Nejvyššího Pana. Avšak Kṛṣṇa je zde popsán jako původní Nejvyšší Osobnost Božství, v níž mají všechny inkarnace jakož i božské projevy svůj původ.

*ete camsa-kalah pumsah kṛṣṇas tu bhagavan svayam
indrari-vyakulam lokam mṛmayanti yuge yuge*

„Všechny inkarnace Boha jsou buď úplnými expanzemi nebo částmi úplných expanzí Nejvyššího Pana, ale pouze Sri Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství.“ Kṛṣṇa je tedy původní Nejvyšší Osobnost Božství, Absolutní Pravda a zdroj Nadduse (Paramatmy) a neosobního brahma.

Ardžunovo naríkáni nad svými příbuznými bylo v přítomnosti Nejvyššího Pana skutečně nevhodné. Proto zde Kṛṣṇa vyjádřil svůj podiv slovem „odkud“ (*kutah*). Takové necistoty se u člověka, který nalezl k civilizované skupině lidí zvaných Arjové, nikdy neočekávaly. Arjové jsou ti, kteří znají hodnotu života a jejich civilizace je založena na duchovním poznání. Lide, kteří jsou svedeni materialistickým pojetím života, nevědí, že životním cílem je realizace Absolutní Pravdy, Višnu a neboli Bhagavana. Říká se jim nearjové, protože jsou pouze okouzlení vnějšími rysy hmotného světa a nevědí, co znamená vysvobození z materialního otroctví. Ardžuna selhal ve své povinnosti kšatriji, když odmítl bojovat. Takové bažlivé jednání se pro Arju nehodí. Chce-li člověk pokročit v duchovním životě, neprospeje mu, když se vyhýbá povinností, a ani mu to na tomto světě nepřinese slávu. Kṛṣṇa tedy neschvaloval Ardžunův takzvaný soucit s jeho blízkými.

SLOKA 3

*klaibyam mā sma gamah partha naitat tvayy upapadyate
ksudram hrdaya-daurbalyam tyaktvottistha parantapa*

klaibyam - nemohoucnost; *mā sma* - ne; *gamah* - přijímej; *partha* - o synu Prthy; *nā* - nikdy; *etat* - takhle; *tvayi* - tobě; *upadyate* - přislouží; *ksudram* - malicherný; *hrdaya* - srdce; *daurbalyam* - slabost; *tyaktva* - zanech; *uttistha* - povstane; *param-tapa* - o hubiteli nepřatel.

O synu Prthy, nepoddávej se této ponížující nemohoucnosti, neboť ti nepřislouží. Zanech této nízké slabosti srdce a povstane, o hubiteli nepřatel.

VÝKLAD: Ardžuna je zde osloven jako syn Prthy, neboť jeho matka Prtha byla sestrou Kṛṣṇova otce Vasudev, a Ardžuna byl tedy s Kṛṣṇou pokrevně příbuzný.

Syn brahmana není brahmanem, není-li ctnostný, a podobně syn ksatriji není ksatrijou, jestliže odmítá bojovat. Takoví brahmani a ksatrijové jsou nehodnými syny svých otců. Proto Krsna nechtěl, aby Ardzuna byl nehodným synem ksatriji. Ardzuna byl Krsnovým velice důvěrným přítelem a Krsna byl jeho radcem na válečném voze. Jestliže by Ardzuna navzdory těmto výhodám odmítl bojovat, spáchal by necestný čin, a proto mu Krsna řekl, že takový postoj se nehodí k jeho osobnosti. Ardzuna by nechtěl k boji rad odůvodnil svou velkodusností vůči Bhismovi a svým blízkým příbuzným, avšak Krsna ji pokládal za pouhou slabost srdce. Falešná velkodusnost není v souladu s učením písem. Proto měl Ardzuna pod primým vedením Sri Krsny tuto velkodusnost nebo tzv. nenásilí zavrhnout.

SLOKA 4

arjuna uvaca

katham bhismam aham sankhye drosam ca madhusudana

isubhih pratiyotsyami pujarhav ari-sudana

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *katham* - jak; *bhismam* - Bhismovi; *aham* - ja; *sankhye* - v boji; *drosam* - Dronovi; *ca* - take; *madhu-sudana* - o hubiteli Madhy; *isubhih* - se sipy; *pratiyotsyami* - zautocit proti; *puja-arhau* - ti, kdo jsou hodni ucty; *ari-sudana* - o hubiteli nepřatel.

Ardzuna pravil: O hubiteli Madhy, jak mám v bitvě obrátit sipy na muže jako Bhisma a Drona, kteří jsou hodni me ucty, o niciteli všech odporců?

VYKLAD: Nadřizene osobnosti, jako praotec Bhisma a učitel Dronacarja, jsou vždy hodni ucty. I když zautoci, je nevhodné odvetit protiutokem. Podle etických pravidel se nemá nadřizeným ani odmítnout. I když jsou někdy ve svém chování hrubí, k nim by nikdo hrubý být neměl. Jak tedy na ně mohl Ardzuna zautocit? Dokázal by snad Krsna napadnout svého vlastního učitele Sandipani Muniho nebo svého vlastního děda Ugrasenu? To byly nekteřé z argumentů, které Ardzuna předložil Krsnovi.

SLOKA 5

gurun ahatva hi mahanubhavan

sreyo bhoktum bhaiksyam apiha loke

hatvartha-kamams tu gurun ihaiva

bhunjiya bhogan rudhira-pradigdhan

gurun - nadřizeni; *ahatva* - nezabitím; *hi* - zajisté; *maha-anubhavan* - velké duše; *sreyah* - je lepší; *bhoktum* - užít si života; *bhaiksyam* - zebráním; *api* - i; *iha* - v tomto životě; *loke* - v tomto světě; *hatva* - zabijení; *artha* - zisk; *kamam* - takto si prát; *tu* - ale; *gurun* - nadřizeni; *iha* - v tomto světě; *eva* - zajisté; *bhunjiya* - muset se těšit; *bhogan* - předměty potěšení; *rudhira* - krev; *pradigdhan* - poskvrněné.

Je lepší žít se v tomto světě zebratou, nežli žít za cenu života vznesených duší, jež jsou mými učiteli. I když jsou chamtiví, jsou mi přesto nadřizeni. Budou-li zabiti, bude naše válečná korst poskvrněná krví.

VYKLAD: Podle předpisu zjevených písem má být opouštěn učitel, který se dopouští hanebných činů a který ztratil soudnost. Bhisma a Drona se museli na základě Durjodhanovy finanční podpory přidat na jeho stranu, i když by vlastně takoveto postavení neměli přijmout. Za těchto okolností ztratili uctu jako učitele. Ardzuna je však i nadále pokládal za své nadřizené, a proto užívání hmotných zisků po jejich smrti by se rovnalo užívání koristi poskvrněné krve.

SLOKA 6

na caitad vidmah kataran no gariyo

yad va jayema yadi va no jayeyuh

yan eva hatva na jijivisamas

te vasthitah pramukhe dhartarastrah

na - ani; *ca* - take; *etat* - to; *vidmah* - vime; *katarat* - ktere; *nah* - nas; *gariyah* - lepsi; *yad va* - zdali; *jayema* - porazime; *yadi* - paklize; *va* - nebo; *nah* - nas; *jayeyuh* - porazi; *yan* - ti, kdo; *eva* - zajisté; *hatva* - zabitím; *na* - nikdy; *jijivisamah* - chtít žít; *te* - vsichni; *avasthitah* - nachází se; *pramukhe* - před; *dhartarastrah* - Dhrtarastrovy syny.

Ani nevíme, co je lepší - zvítězit, nebo jím podlehnout. Jestliže zabijeme Dhrtarastrovy syny, kteří tu přímo před námi stojí na bojisti, pak ani my sami nebudeme chtít dale žít.

VYKLAD: Ačkoliv povinnosti ksatriji je bojovat, nevedel Ardzuna, zdali se má boje zúčastnit a riskovat zbytečně nasíli, nebo od boje ustoupit a žít se zebráním. Jestliže by nepříteli v boji neporazil, byla by zbrota jeho jediným způsobem obživy. A vítězství pro něho nebylo jisté, neboť zvítězit mohla kterákoliv strana. I kdyby zvítězil (právo bylo na jeho straně) a Dhrtarastrovi synové

v boji zahynuli, bylo by velmi těžké žít v jejich nepřítomnosti. Za těchto okolností by to pro něho byl jen jiný druh porážky. Všechny tyto úvahy plně dokazovaly, že Ardzuna nebyl pouze velký oddaný, ale i velice osvícený člověk, který dokonale ovládal svou mysl a smysly. Jeho odhodlanost žít z almužen, i když se narodil v královské rodině, byla také ukázkou odříkání. Ardzuna byl skutečně ctnostný, což také vyplývá z jeho vlastností, včetně jeho viry v pokyny jeho duchovního mistra, Sri Krsny. Byl proto plně způsobilý pro vysvobození. Dokud smysly nejsou ovládnuty, neexistuje žádná možnost povznést se na rovinu poznání a bez poznání a oddanosti nelze nikdy dosáhnout vysvobození z hmotné existence.

SLOKA 7

*karpasya-dosopahata-svabhavah
prcchami tvam dharma-sammumha-cetah
yac chreyah syan niscitam bruhi tan me
sisyas te ham sadhi mam tvam prapannam*

karpasya - bidou; *dosa* - slabosti; *upahata* - být postizen; *sva-bhavah* - příznaky; *prcchami* - táži se; *tvam* - Tebe; *dharma* - náboženství; *sammumha* - zmaten; *cetah* - v srdci; *yat* - co; *sreyah* - lepší; *syat* - může být; *niscitam* - duverné; *bruhi* - reční; *tat* - to; *me* - mi; *sisyah* - učeník; *te* - Tvůj; *aham* - jsem; *sadhi* - pouč; *mam* - me; *tvam* - Tobe; *prapannam* - odevzdán.

Nyni jsem zmaten a nevím, co je mou povinností, a ze slabosti jsem ztratil všechnu rozvahu. V této situaci se Te ptám, reční mi jasné, co je pro mne nejlepší. Nyni jsem Tvým učeníkem a Tobe odevzdanou duší. Prosim, pouč mne.

VYKLAD: Podle zákona přírody je veskerá materialistická cinnost jen zdrojem zmatku. Na každém kroku vyvstávají v životě nové a nové otázky, a proto je pro každého prospěšné, aby vyhledal pravého duchovního učitele, který mu pomůže splnit životní poslání. Všechna védská písmena nás vybízejí, abychom vyhledali pravého duchovního učitele a pod jeho vedením se osvobodili od problému, který nás proti naší vůli trápí. Podobně jako někdy povstane náhle z ničeho nic lesní požár, vyvstanou i životní problémy, aniž by si je někdo přál. Védské texty nám proto radí, abychom vyhledali duchovního učitele, který je ve sledu učenické posloupnosti, chceme-li vyřešit svoje problémy a chceme-li véde zabývat se tímto řešením porozumět. Člověk, který přijal duchovního mistra, získá dokonale poznání. Proto by nikdo neměl setrvat zmaten ve spleti problému materialní existence, ale měl by pro jejich řešení vyhledat duchovního mistra. Takový je význam tohoto verše.

Kdo je zmatený člověk? Je to ten, který si není vědom problému života. V Brhad-aranjaka Upanišade (3.8.10) je takový člověk popsán následovně: *yo va etad aksaram gargy aviditvasmal lokat praiti sa krpasah*. „Politovaníhodný je ten, kdo nevyřeší problémy života jako člověk a opouští tento svět jako psi a kocky, aniž by porozuměl véde o seberealizaci.“ Lidské tělo je nejcenějším přínosem pro živou bytost, která této výhody může využít k vyřešení životních problémů. Kdo této příležitosti nalezit nevyužije, je ubožák a je hodný lítosti. Brahman je naproti tomu natolik inteligentní, že svého těla využívá k vyřešení problému života. *Ya etad aksaram gargi viditvasmal lokat praiti sa brahmasah*.

Krpanové neboli ubožáci plývají svým časem nadměrným poutáním se k rodině, společnosti, národu atd. Obvykle jsou tyto lidi poutáni k rodině, a zejména ke své ženě, dětem a ostatním členům rodiny na základě „kožní nemoci“. Krpana si myslí, že sám je schopen ochránit svou rodinu před smrtí, nebo že rodina či společnost může zachránit před smrtí jeho. Taková pouta k rodině můžeme nalézt i u nízších zvířat, která se rovněž starají o své mladá. Poněvadž Ardzuna byl inteligentní, mohl pochopit, že jeho láska k členům rodiny a prání ochránit je před smrtí byly příčinou jeho zmatenosti. Ackoliv vedel, že ho očekávala povinnost bojovat, nebyl jí pro svou slabost schopen vykonat. Proto požádal nejvyššího duchovního mistra, Sri Krsnu, o definitivní řešení. Odevzdává se Krsnovi se žádostí stát se Jeho zákem. Chtěl přestat s přátelskou rozmluvou. Rozmluvy mezi mistrem a učeníkem jsou důležité, a proto chtěl Ardzuna mluvit se svým uznávaným duchovním mistrem velmi vážně. Krsna je tedy původním duchovním učitelem védy, která je obsažena v Bhagavadgítě, a Ardzuna je prvním učeníkem. Jak Ardzuna Bhagavadgítu pochopil, vysvětlila ze samotné Gity. Ale přesto někteří posetili světští učenci tvrdí, že člověk se nemusí odevzdat Krsnovi jako osobě, ale spíše „tomu nezrozenému v Krsnovi“. Mezi vnějším a nitrem Krsny však není rozdíl. Člověk, který se snaží porozumět Bhagavadgítě, a přitom tohle nepochopí, je největší posetilec.

SLOKA 8

*na hi prapasyami mamapanudyad
yac chokam ucchosasam indriyasam*

*avapya bhumav asapatnam rddham
rajyam surasam api cadhipatyam*

na - ne; *hi* - zajiste; *prapasyami* - vidim; *mama* - muj; *apanudyat* - mohlo zahnat; *yat* - tento; *sokam* - zarmutek; *ucchosasam* - vysousi; *indriyasam* - smysly; *avapya* - ziskal; *bhumau* - na zemi; *asapatnam* - bez soupere; *rddham* - prosperujici; *rajyam* - kralovstvi; *surasam* - polobohu; *api* - dokonce; *ca* - take; *adhipatyam* - svrchovanost.

Nenachazim nic, co by mohlo zahnat zarmutek, který mi vysousi smysly. Nemohu se ho zbavit, i kdybych získal kvetoucí kralovství na zemi a moc polobohu v nebi.

VYKLAD: Ackoliv Ardzuna predložil radu dukazu zalozenych na znalostech nabozenskych a mravnich zasad, je zrejme, ze sam, bez pomoci duchovniho ucitele, Sri Krsny, nebyl schopen sve skutecne problemy vyresit. Uvedomoval si, ze jeho znalosti jsou bezcenne, pokud se jedna o odstraneni problemu, ktere vysusovaly celou jeho existenci. Bez pomoci duchovniho mistra, jako je Krsna, nebyl schopen tyto problemy vyresit. Akademické znalosti, ucenost, vysoke postaveni atd. jsou bezcenne pri reseni zivotnich problemu. Pomoc muze poskytnout jedine duchovni mistr jako je Krsna. Z toho take vypliva, ze duchovni mistr, který si je stoprocentne vedom Krsny, je pravym duchovnim ucitelem, nebo muze vyresit problemy zivota. Sri Caitanja Mahaprabhu definoval praveho duchovniho ucitele temito slovy:

*kiba vipra, kiba nyasi, sudra kene naya
yei krssa-tattva-vetta, sei guru haya*

„Ovlada-li clovek vedu o Krsnovi, je dokonaly a pravym duchovnim ucitelem, bez ohledu na to, je-li zbehly ve vedske moudrosti (*vipra*), narodil-li se v nizsi rodine (*sudra*) nebo zije-li v zivotnim stadiu odrikaní (*sannyasa*).“ (Caitanja-caritamrta, Madhja 8.128) Nikdo tedy nemuze predstirat, ze je duchovnim mistrem, jestliže neovlada vedu o Krsnovi. Ve vedskech spisech se take uvadi:

*sat-karma-nipuso vipro mantra-tantra-visaradah
avaissavo gurur na syad vaissavah sva-paco guruh*

„Uceny brahman, který zna vsechna odvetvi vedskeho poznani, nemuze byt duchovnim mistrem, pokud neni vaisnavou, tzn. neni-li znalcem vedy o Krsnovi. Naproti tomu ten, kdo se narodil v rodine nizsi spolecenske skupiny, se muze stat duchovnim mistrem je-li vaisnavou, tj. je-li si vedom Krsny.“ (Padma Purana)

Problemy hmotne existence jako zrozeni, stari, nemoc a smrt se nedaji prekonat hromadenim materialniho bohatstvi. Existuje mnoho bohatych a hospodarsky vyvinutych zemi se zajistenymi zivotnimi podminkami, ale presto v nich i nadale zustavaji problemy hmotne existence. Ruznymi způsoby vyhledavaji klid a spokojenost; chteji-li vsak opravdu dosahnout skutecneho stesti, musi hledat Krsnu a Jeho uceni - Bhagavadgitu a Srimad Bhagavatam - prostrednictvím Jeho praveho zastupce, to znamena cloveka vedomeho si Krsny.

Kdyby hospodarsky rozvoj a materialni pohodli mohly zahnat nase narikani nad rodinnymi, spolecenskymi, narodnostnimi nebo mezinarodnimi problemy, pak by Ardzuna nerekł, ze ani vzkvetajici kralovstvi na teto planete, ani svrchovana moc polobohu na nebeskech planetach nemohou zahnat jeho zarmutek. Ardzuna proto hledal utociste u Krsny, coz je prava cesta k dosazeni klidu a harmonie. Jediny uder hmotne prirody muze zastavit hospodarsky vyvoj a svrchovanost nad svetem. Rovnez pokusy vstoupit na vyssi planety, jako napríklad Mesic, mohou byt jediny zasahem zmareny. Bhagavadgita to take potvrzuje: *ksine pusye martya-lokam visanti*. „Kdyz vysledky dobrych skutku dospeji ke konci, klesne clovek z vrcholu stesti znovu do nejnižsiho zivotniho postaveni.“ Mnoho svetovych politiku timto způsobem take pokleslo, a to jim způsobilo jeste vetsi zarmutek. Chceme-li narek navzdý utisit, musime se, podobne jako Ardzuna, snazit hledat ochranu u Krsny. Ardzuna prosil Krsnu, aby definitivne vyresil jeho problemy, a to je zasada kazdeho, kdo si je vedom Krsny.

SLOKA 9

*sanjaya uvaca
evam uktva hrsikesam gumakesah parantapah
na yotsya iti govindam uktva tussim babhuva ha*

sanjaya uvaca - Sandzaja pravil; *evam* - takto; *uktvā* - promlouvaje; *hrsikesam* - ke Krsnovi, Panovi vsech smyslu; *gumakesah* - Ardzuna, mistr, který umi krotit nevedomost; *parantapah* - hubitel nepratel; *na yotsya* - nebudu bojovat; *iti* - takto; *govindam* - ke Krsnovi, zdroji potesení smyslu; *uktvā* - rekl; *tussim* - tichy; *babhuva* - stal se; *ha* - zajiste.

Sandzaja pravil: Takto promlouvaje, rekl Ardzuna, hubitel nepratel, Krsnovi: „Nebudu bojovat,“ a zmlkl.

VYKLAD: Dhrtarastru muselo velice potesit, když uslyšel, že Ardzuna nema v umyslu bojovat a chce opustit bojiste, aby se zivil zebrotou. Sandzaja ho však zklamal zmlinkou o Ardzunove schopnosti hubit nepratele (*parantapah*). I když byl Ardzuna kvůli laskyplnému vztahu k rodině na okamžik přemožen falešným zármutkem, odevzdal se Krsnovi, nejvyššímu duchovnímu mistru, jako ucedník. Toto Ardzunovo rozhodnutí naznačuje, že se brzy osvobodí od falešného zármutku, který má svůj původ v nakloněnosti k rodině, a že bude osvícen dokonalým poznáním o Bohu, neboli stane se vědomým si Krsny. Dhrtarastrovy nádeje budou takto zmařeny a Ardzuna, osvícen Krsnou, bude bojovat až do konce.

SLOKA 10

*tam uvaca hrsikesah prahasann iva bharata
senayor ubhayor madhye visidantam idam vacah*

tam - jemu; *uvaca* - řekl; *hrsikesah* - Krsna, Pan všech smyslu; *prahasan* - usmívá se; *iva* - takto; *bharata* - o Dhrtarastro, potomku Bharatuv; *senayoh* - z vojsk; *ubhayoh* - z obou stran; *madhye* - mezi; *visidantam* - sklicenému zármutkem; *idam* - následující; *vacah* - slova.

O potomku Bharatuv, v tomto okamžiku, uprostřed mezi oběma vojsky, proněsl usmívající se Krsna ke sklicenému Ardzunovi následující slova:

VYKLAD: Rozhovor se konal mezi dvěma dobrými přáteli, Hrsikesou a Gudakesou. Jako přátelé byli na stejné úrovni, ale jeden z nich se dobrovolně stal ucedníkem druhého. Krsna se usmíval, protože Jeho přítel se rozhodl stát se Jeho zákem. Sri Krsna zastává jako Pan všech vždy v nadřazeném postavení, ale přesto se z vlastní vůle stane přítelem, synem nebo milencem oddaného, který si Ho v této úloze přeje vidět. Když Ardzuna přijal Krsnu za svého duchovního mistra, Krsna tuto roli okamžitě přijal a začal s ním mluvit jako mistr ke svému ucedníku, tedy s vážností, kterou situace vyžadovala. Tento rozhovor se konal otevřeně, v přítomnosti obou vojsk; byl tedy prospěšný všem. Učení Bhagavadgity není určeno jen určité osobě, společnosti nebo skupině lidí, nýbrž všem, a proto jak přátelé, tak i nepřátelé mají stejné právo je slyšet.

SLOKA 11

*sri-bhagavan uvaca
asocyan anvasocas tvam prajna-vadams ca bhasase
gatasun agatasums ca nanusocanti pasmitah*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *asocyan* - není hodné zármutku; *anvasocah* - narikas; *tvam* - ty; *prajna-vadan* - učení rozhovor; *ca* - take; *bhasase* - mluvis; *gata* - ztracený; *asun* - život; *agata* - neztracený; *asun* - život; *ca* - take; *na* - nikdy; *anusocanti* - narikají; *pasmitah* - učení.

Vznesení pravidel: Zatímco pronásleduje učení slova, narikas nad tím, co není hodno zármutku. Moudří netruchlí ani nad živými, ani nad mrtvými.

VYKLAD: Sri Krsna přijal okamžitě postavení učitele a svého záka pokaral, když ho nepřímě oslovil jako nevědomce: „Mluvis jako učení člověk, a zatím nevíš, že ten, kdo je učení - ten, kdo zna rozdíl mezi telem a duší - nebeduje nad zadnou proměnou těla, ať už živého, nebo mrtvého.“ V pozdějších kapitolách bude objasněno, že skutečné poznání znamená znát podstatu hmoty, duše a take toho, kdo je ovládá. Ardzuna hájil svou neochotu bojovat tím, že dával přednost náboženským zásadám před politikou a sociologií, ale nevěděl, že znalost hmoty, duše a Nejvyššího je důležitější než náboženské formality. Poněvadž toto poznání postrádal, nebylo od něho správné, že se vydával za velice učeného člověka. Následkem toho bedoval pro něco, co nebylo hodno zármutku. Telo se zrodí a dnes nebo zítra je předurčeno k zániku, proto není tak důležité jako duše. Ten, kdo zna pomíjivou povahu těla, je v pravdě učení a nenarika nad tím, v jakém stavu se telo nachází.

SLOKA 12

*na tv evaham jatū nasam na tvam neme janadhipah
na caiva na bhavisyamah sarve vayam atah param*

na - nikdy; *tu* - ale; *eva* - zajisté; *aham* - Já; *jatū* - kdykoliv; *na* - nikdy; *asam* - byl; *na* - ne; *tvam* - ty; *na* - ne; *ime* - ti všichni; *jana-adhipah* - kralové; *na* - ne; *ca* - take; *eva* - zajisté; *na* - ne; *bhavisyamah* - bude existovat; *sarve vayam* - my všichni; *atah param* - v budoucnu.

Nikdy se veru nestalo, že by nebylo Mne, tebe či techto kralu; a ani se nikdy nestane, abychom kdy přestali existovat.

VYKLAD: Ve Vedách, přesněji receno v Katha Upanisade (2.2.13) a ve světāsvatara Upanisade (6.13), se uvádí, že Nejvyšší Osobnost Božství podporuje nespočetné množství živých bytostí podle

jejich rozlicných postavení, která získaly svými činy a jejich následky. Nejvyšší Osobnost Božství je rovněž přítomná ve své úplně emanaci v srdci každé živé bytosti. Pouze světci, kteří Nejvyššího Pána vidí jak uvnitř, tak i vně těla, mohou ve skutečnosti dosáhnout dokonalého a věčného míru.

*nityo nityanam cetanas cetananam
eko bahunam yo vidadhati kaman
tam atma-stham ye nupasyanti dhiras
tesam santih sasvati netaresam*

Tato pravda, kterou Kṛṣṇa sdělil Ardzunovi, je určena pro všechny osoby na světě, které se vydávají za velmi učené, ačkoliv ve skutečnosti mají jen nepatrné znalosti. Jasně zde Ardzunovi říká, že On sám, Ardzuna a všichni králové přítomní na bojišti jsou věčnými individuálními bytostmi a že On je jejich udržovatel, ať už jsou hmotnou přírodou podmíněni, nebo z ní vysvobozeni. Kṛṣṇa, Nejvyšší Osobnost Božství, je nejvyšší individuální osoba a Ardzuna je Jeho věčným druhem a všichni zde shromáždění králové jsou také individuální osoby. Jejich individualita existovala v minulosti a bude bez přerušení pokračovat i v budoucnosti. Proto nikdo nemá důvod k bedování.

Majavádska teorie (podle které individuální duše existuje pouze v době svého podmínění hmotou, po osvobození ztrácí svou individualitu a splyne s neosobním brahma) zde není Kṛṣṇou, nejvyšší autoritou, podpořena. Ani teorie, že o individualitě hovoríme jen v podmíněném stavu. Śrī Kṛṣṇa jasně říká, že jak Jeho individualita, tak i individualita ostatních bude věčně pokračovat, což je rovněž potvrzeno v Upanisádách. Tato Kṛṣṇova výpověď je autoritativní, protože Kṛṣṇa nemůže být ovlivněn iluzí. Kdyby individualita každé bytosti nebyla skutečností, nezdurazňoval by to Kṛṣṇa tak silně i pro budoucnost. Impersonalisté zde mohou odporovat a tvrdit, že individualita, o které zde Kṛṣṇa mluví, není duchovní, ale materiální. I kdyby tomu tak opravdu bylo a individualita by existovala pouze v materiální existenci, jak by se tedy rozpoznala individualita Kṛṣṇy? Kṛṣṇa prokázal svoji individualitu mnoha způsoby a neosobní brahma je Mu podřízeno. Kṛṣṇa si svou individualitu vždy zachovával. Kdyby byl obyčejnou, hmotnou přírodou podmíněnou duší, pak by Jeho Bhagavadgíta jako duchovní autoritativní spis neměla žádný význam. Obyčejný člověk, omezený čtyřmi nedostatky lidské povahy, není schopen učít nicemu, co opravdu stojí za to slyšet. Gíta stojí vysoko nad takovou literaturou a žádná světská kniha se jí nevyrovná. Jakmile považujeme Kṛṣṇu za obyčejného člověka, ztrácí Bhagavadgíta veskerou hodnotu. Majavádí však může namítnout, že individualita, o níž se v tomto versu mluví, se vztahuje pouze na tělo. Kṛṣṇa však již v předchozí versu zahrhl tělesné pojetí života. Jak by tedy nyní mohl tvrdit opět něco, co již dříve jasně zamítl? Individualita proto setrvává na duchovních základech a to je také potvrzeno velkými ácarjī, jako je Śrī Rāmanudža a jiní.

Na mnoha místech Bhagavadgíty se jasně říká, že duchovní individualite mohou porozumět pouze oddaní Kṛṣṇy. Ti, kteří Mu závidí Jeho postavení Nejvyšší Osobnosti Božství, nemají k této velké literatuře správný přístup. Způsob, jakým ti, kteří nejsou oddaní Kṛṣṇovi, přistupují k Bhagavadgíte, se dá přirovnat ke včelám, které olizují sklenici s medem. Med se prostě neda ochutnat, dokud člověk neotevře sklenici. Podobně mohou tajemství Bhagavadgíty porozumět pouze Kṛṣṇovi oddaní a nikdo jiný, což je potvrzeno ve čtrnácté kapitole. Osoby, které závidí Bohu, nemohou poslání Bhagavadgíty porozumět. Proto je majavádska interpretace Bhagavadgíty velice klamným podáním celé pravdy. Śrī Caitanya Mahāprabhu nám zakázal číst majavádské komentáře a varuje nás, že ten, kdo přijímá tuto filozofii, ztrácí všechny schopnosti nutné k porozumění skutečného tajemství Bhagavadgíty. Jestliže se individualita vztahuje na empirický vesmír, pak není Kṛṣṇova učení zapotřebí. Individuální rozdíl mezi Bohem a živými bytostmi je věcnou skutečností a je to potvrzeno ve Védách, jak bylo již uvedeno výše.

SLOKA 13

*dehino smin yatha dehe kaumaram yauvanam jara
tatha dehanantara-praptir dhiras tatra na muhyati*

dehinah - vtelená; *asmin* - v tomto; *yatha* - jako; *dehe* - v těle; *kaumaram* - dětství; *yauvanam* - mládí; *jara* - stáří; *tatha* - podobně; *deha-antara* - změnit tělo; *praptih* - dosáhnout; *dhirah* - klidný; *tatra* - následkem toho; *na* - nikdy; *muhyati* - zmáten.

Tak jako vtelená duše prochází v tomto těle z dětství do mládí a do stáří, přechází také duše v okamžiku smrti do jiného těla. Moudrý člověk se touto změnou neda zmást.

VÝKLAD: Jelikož každá živá bytost je individuální duše, mění své tělo každým okamžikem. Tělo má někdy podobu dítěte nebo mladíka, dospělého či starce. Avšak přes všechny tyto tělesné změny zůstává duše nezměněná. Nakonec individuální duše tělesnou schránku opouští a přejde do jiného těla. Poněvadž určité obdrží v dalším životě nové tělo, ať už hmotné, nebo duchovní, nemá Ardzuna žádný

duvod bedovat nad osudem Bhismy a Drony, který mu tak ležel na srdci. Spíše by ho mělo potěsit, že oba vymění staré tělo za nové, a tím obnoví svoji energii. Pozitky a rozličná utrpení se střídají s našimi těly, neboť jsou to výsledky - odměny a tresty - našich minulých činů. Uslechtili duše jako Bhishma a Drona určité v příštím životě obdrží duchovní těla nebo alespoň těla polobohů, aby mohli užívat hmotné existence na vyšší úrovni. V zadním případě neměl Ardzuna důvod k bedování. Ten, kdo dokonale poznal povahu individuální duše, Nadduse a hmotné duchovní přírody, se nazývá *dhira* neboli vyrovnaný. Takový člověk se nikdy nedá zmást proměnami těla.

Majavadska teorie o jednotnosti individualních duší nemůže být akceptována, protože individualní duše se nedá rozdělit na kousky. Takové rozdělení by znamenalo, že i Bůh je dělitelný a proměnlivý, což je v rozporu s nemožností Nejvyšší Duše. Jak je potvrzeno v Bhagavadgite, živé jsoucnosti jsou věčné (*sanatana*) fragmentární části Boha. Nazývají se *ksara*, což znamená, že mají tendenci poklesnout do hmotné přírody. Tyto fragmentární části tvořící fragmentární i po dosažení duchovního osvobození. Vysvobodí-li se z hmotné existence, žijí tyto čisté, nepatrné castecky věčný život blaženosti a poznání spolu s Božskou Osobností.

Postavení Nadduse, zvané Paramatma, jež dle v tele každého tvora a která se od individualních bytostí liší, můžeme znázornit následovně. Když se oblaka odrazí ve vodě, vidíme tam slunce, měsíc i ostatní hvězdy. Hvězdy se dají přirovnat k živým bytostem a slunce a měsíc k Naddusi. Ardzuna představuje fragmentární duši a Nejvyšší Duši je Božská Osobnost, Sri Krsna. Že nejsou na stejné úrovni, bude vysvětleno na počátku čtvrté kapitoly. Kdyby byl Ardzuna na stejné úrovni jako Krsna, pak by jejich vztah učitele a žáka byl bezvýznamný. Kdyby byli oba zmátení iluzorní energií, mají, pak by nebylo zapotřebí, aby jeden byl učitelem a druhý žákem. Taková výuka by neměla smysl, protože ten, kdo je v sevření iluzorní energie, nemůže být spolehlivým učitelem. Avšak Krsnovu postavu je jasné; je Nejvyšším Panem, nadraženým Ardzunovi, jenž je zapomenutlivou duší v sevření hmotné energie.

SLOKA 14

*matra-sparsas tu kaunteya sitossa-sukha-duhkha-dah
agamapayino nityas tams titiksasva bharata*

matra-sparsah - smyslová vnímavost; *tu* - pouze; *kaunteya* - o synu Kunti; *sita* - zima; *ussa* - leto; *sukha* - štěstí; *duhkha* - bolest; *dah* - pusobící; *agama* - objevuje se; *apayinah* - mizi; *anityah* - docasně; *tan* - všechny; *titiksasva* - snaží se je snášet; *bharata* - o potomku bharatovského rodu.

O synu Kunti, krátkodobě radosti a bolesti přicházejí a odcházejí jako letní a zimní období. Pocházejí ze smyslových vjemů, o Bharatovce, a člověk se musí naučit snášet je, aniž by jimi byl rozrušen.

VÝKLAD: Abychom mohli správně vykonávat povinnosti, musíme se naučit snášet pomíjivé příchody radosti a bolesti. Vědy nám například doporučují vykoupat se brzy ráno, a to i v zimních měsících, v lednu a únoru (Magha). V tomto období je velmi chladno, avšak přesto se člověk, který dodržuje náboženské zásady, neváhá jít vykoupat. Stejně tak neváhá žena varit v kuchyni v nejteplejších letních měsících, v květnu a červnu. Své povinnosti musí člověk vykonávat i přes klimatické obtíže. Stejně tak bojovat je náboženskou zásadou ksatriju, a proto i kdyby ksatrija musel bojovat proti svému příteli nebo příbuznému, nesmí zanechat svých předepsaných povinností. Člověk se musí řídit předepsanými náboženskými pravidly a zásadami, chce-li dosáhnout úrovně poznání, poněvadž pouze poznáním a oddaností se člověk může vysvobodit z otroctví hmotné iluze.

Dvě různá přizvíska, kterými je zde Ardzuna osloven, jsou také významná. Slovo *kaunteya* označuje jeho vysoký původ z matčiny strany a *bharata* označuje jeho vznesenost z otcovy strany. Toto dedictví z obou stran jej zavazovalo k radnému vykonávání povinností. Proto se nemohl vyhnout boji.

SLOKA 15

*yam hi na vyathayanty ete purusam purusarsabha
sama-duhkha-sukham dhiram so mrtatvaya kalpate*

yam - ten, kdo; *hi* - jistě; *na* - nikdy; *vyathayanti* - budi úzkost; *ete* - všechny tyto; *purusam* - člověku; *purusa-rsabha* - je nejlepším z muzů; *sama* - nezmenený; *duhkha* - nestěti; *sukham* - štěstí; *dhiram* - klidný; *sah* - on; *amrtatvaya* - pro osvobození; *kalpate* - je pokladan za vhodného.

O nejlepším z muzů, Ardzuno, ten, koho nerozruší ani radost, ani bolest a kdo za všech okolností zůstává klidný, je nepochybně hoden osvobození.

VÝKLAD: Kdokoliv je pevně odhodlán dosáhnout duchovní realizace a dokáže stejně snášet štěstí i nestěti, je jistě hoden vysvobození. Ve varnasramské společnosti se od člověka ve čtvrtém životním stadiu, tedy ve stavu odříkání (*sannjasa*), vyžadují velké oběti. Avšak ten, kdo chce

dosahnout zivotni dokonalosti, prijme i pres vsechny tezkosti stav sannjasa. Nejvetsi tezkosti pochazeji z odloucení se od rodiny, totiz z prerušení styku se ženou a dětmi. Je-li však člověk připraven tyto nesnaze snášet, pak je jeho cesta k duchovní realizaci otevřena. Podobně radil Kṛṣṇa Ardzunovi, aby ve svých ksatrijských povinnostech vytrval a přes všechny tezkosti bojoval proti rodinným příslušníkům a těm, které miloval.

Když Śrī Caitanya Mahāprabhu přijal ve čtyřicetiletém věku stav sannjasy, neměla jeho mladá žena ani jeho stará matka nikoho, kdo by se o ně staral. Přesto tak učinil pro dosažení vyššího cíle a byl nezlomný ve vykonávání své vyšší duchovní povinnosti. Pouze s takovou pevnou odhodlaností se člověk může vysvobodit z pout, která ho vězní v hmotném světě.

SLOKA 16

*nasato vidyate bhavo nabhavo vidyate satah
ubhayor api drsto ntas tv anayos tattva-darsibhih*

na - nikdy; *asatah* - neexistující; *vidyate* - je; *bhavaḥ* - trvání; *na* - ne; *abhavaḥ* - mizení vlastnosti; *vidyate* - je; *satah* - věčného; *ubhayor* - obou; *api* - vskutku; *drstaḥ* - pozorovat; *antaḥ* - zaver; *tu* - zajiště; *anayor* - z nich; *tattva* - pravdu; *darsibhiḥ* - ti, kdo vidí.

Ti, kdo vidí pravdu, dosli k zaveru, ze to, co je iluzorni (hmotne telo), je pomijive, a to, co je vecne (duse), se nemeni. K tomuto zaveru dosli, kdyz studovali povahu obou.

VYKLAD: Hmotné tělo nemá trvalou existenci. I moderní lékařská věda přiznává, že bunky v těle se v každém okamžiku neustále mění a způsobují tak růst a zánik těla. Duse má však trvalou existenci a zůstává stejná i přes všechny proměny těla i mysli. Takový je rozdíl mezi hmotou a duší. Tělo se neustále mění, zatímco duse je věčná. K tomuto zaveru dosli stoupenci osobní i neosobní filozofie. Ve Visnu Purāṇe (2.12.38) je tato skutečnost rovněž uvedena (*jyotiṁsi viśsur bhuvanāni viśsuḥ*). Uvádí se, že v duchovním světě mají Visnu a jeho planety samovyžarující duchovní existenci. Slova *satah* - to, co je věčné, a *asatah* - to, co je iluzorní, se vztahují pouze na duši a hmotu.

Toto je počátek Kṛṣṇova učení, jež je určeno živým bytostem, které jsou zmateny pod vlivem nevedomosti. Odstranit nevedomost znamená obnovit věčný vztah mezi uctivatelem a objektem uctívání, jakoz i pochopit rozdíl mezi Nejvyšším Panem a jeho nepatrnými částecami, živými bytostmi. Považe Nejvyššího můžeme porozumět důkladným studováním naší prave povahy, a tím dospejeme k poznání, že rozdíl mezi námi a Bohem je jako rozdíl mezi částí a celkem. Ve Vedānta-sútrach a ve Śrīmad Bhagavatamu je Nejvyšší akceptován jako původce všech nížších i vyšších energií. Ačkoliv mezi energií a jejím zdrojem není rozdíl, je zdroj vždy nadřazen a energie podřizena. Žijí bytosti jsou proto Nejvyššímu Panu vždy podřizeny, i když patří do vyšší energie. Je tomu tak například v případě služebníka a pana nebo žáka a učitele a bude to vysvětleno v sedmé kapitole. Avšak dokud je člověk v zakletí nevedomosti, nemůže tuto nauku jasně pochopit. Śrī Kṛṣṇa přednesl Bhagavadgītā, aby navždy osvitil všechny žijící tvory a odstranil hmotnou nevedomost.

SLOKA 17

*avinasi tu tad viddhi yena sarvam idam tatam
vinasam avyayasya na kascit kartum arhati*

avinasi - neznikatelne; *tu* - ale; *tat* - to; *viddhi* - vez; *yena* - kým; *sarvam* - celé tělo; *idam* - toto; *tatam* - pronikající; *vinasam* - zničení; *avyayasya* - nehynoucí; *asya* - toto; *na kascit* - nikdo; *kartum* - učinit; *arhati* - schopen.

Vez, ze to, co pronika celým telem, je neznikatelne. Nikdo nemuze znicit nehynouci dusi.

VYKLAD: V tomto verši je skutečná povaha duse, která přebývá v těle každé živé bytosti, vysvětlena ještě podrobněji. Kdokoliv může pochopit, že vědomí prostupuje celým telem. Každý si je vědom bolesti a potíží celého těla nebo jeho určité části. Naše vědomí je však rozšířeno pouze v našem těle, a tak radosti a bolesti našeho těla jsou jiným něčím. Proto je každé tělo schránkou individuální duse a příznaky její přítomnosti jsou vnímány jako individuální vědomí. Ve śvetāśvatara Upaniṣade (5.9) je velikost duse popsána jako desetitisícina koncečku vlasu:

*balagra-sata-bhagasya satadha kalpitasya ca
bhago jivah vijneyah sa canantyaya kalpate*

„Jestliže se koneček vlasu rozdělí na sto dílků a každý z nich na dalsích sto, potom každý tento dílek představuje velikost duse.“ Podobný popis se nachází také ve Śrīmad Bhagavatamu:

*kesagra-sata-bhagasya satamsah sadrsatmakah
jivah suksma-svarupo yam sankhyatito hi cit-kasah*

„Existuje nespocetne mnozství duchovnich atomu, které svou velikostí predstavují desetitisícinu konecku vlasu.“

Individualni duse je tedy duchovni atom mensi než hmotne atomy a jejich pocet je nesmirny. Tato velmi mala duchovni jiskra je zakladni podstatou hmotneho tela a její vliv prostupuje celým telem, tak jako se po celém tele šíří účinek leku. Existence duse se pociruje ve formě vědomí a to je důkazem, že duse je v tele přítomna. Každý laik ví, že hmotné tělo je bez vědomí mrtvé a že se toto vědomí nedá ozivit nebo obnovit žádným hmotným zásahem. Proto vědomí nevznika vzájemným působením nějakých hmotných sloučenin, nýbrž přítomností duse. V Mundaka Upanisade (3.1.9) se dále vysvětluje velikost nepatrné duse:

*eso sur atma cetasa veditavyo
yasmin prasah pancadha samvivesa
prasais cittam sarvam otam prajanam
yasmin visuddhe vibhavaty esa atma*

„Duse má rozměr atomu, ale může být postrehnuta dokonalou inteligencí. Pohybuje se v pěti druzích vzduchu (*prasa, apana, vyana, samana* a *udana*). Duse je umístěna v srdci a šíří svou energii po celém těle. Když je od těchto pěti různých druhů hmotného vzduchu očistěna, odhalí svou duchovní sílu.“

Účelem hathajogy je za pomoci různých pozic těla ovládnout pět druhů vzduchu, které obklopují duši. Smyslem těchto cvičení není nějaký hmotný zisk, ale jde o vysvobození velmi nepatrné duse ze spletnosti materiální atmosféry. Povaha nepatrné duse je popisována ve všech védských spisech a její přítomnost může každý rozumný člověk pocítit praktickou zkušeností. Pouze pomatený člověk si může myslet, že tato nepatrná duse je všeprostupující visnu-tattva.

Podle Mundaka Upanisady je nepatrná duse umístěna v srdci každé živé bytosti a její vliv se šíří celým telem. Avšak vzhledem k tomu, že velikost nepatrné duse se vymyka vnímání materialistických vědců, někteří z nich posetile tvrdí, že duse neexistuje. Nepatrná individualni duse je bezpochyby umístěna v srdci každé živé bytosti spolu s Naddusí a vydává odtud všechnu energii, jež tělo potřebuje. Krvinky, které z plic rozvádějí kyslík po celém těle, získávají svou energii od duse. Když duse opustí tělo, krev přestane plnit svou funkci a její koloběh v těle se zastaví. Moderní lékařská věda sice přiznává červeným krvinkám důležitost, avšak není schopna dojít k závěru, že zdrojem veškeré energie v těle je duse. Přesto však přiznává, že srdce je sídlem všech energií v těle.

Tyto nepatrné částice duchovního celku se přirovnávají k molekulám sluneční záře. Sluneční záře obsahuje nescísně mnoho molekul. Podobné nepatrnými částicemi Nejvyššího Pana jsou duchovní jiskry, jež tvoří Jeho záři. Nazývají se *prabha*, neboť náleží do vyšší energie Pana. Z hlediska védského poznání ani moderní vědy tedy nelze vyvrátit existenci duse v těle. Dokonalý popis vědy o duši je však podán v Bhagavadgítě samotným Bohem.

SLOKA 18

*antavanta ime deha nityasyuktah saririsah
anasino prameyasya tasmad yudhyasva bharata*

anta-vantah - pomíjivá; *ime* - tato všechna; *dehah* - hmotná těla; *nityasya* - věčně existující; *uktah* - říká se; *saririsah* - vtělené duse; *anasinah* - nezničitelné; *aprameyasya* - nezmeritelné; *tasmāt* - proto; *yudhyasva* - bojuj; *bharata* - o potomku Bharaty.

Hmotné tělo této nezničitelné, nezmeritelné a věčně živé bytosti jistě pomine, proto bojuj, o potomku Bharaty.

VYKLAD: Hmotné tělo je svou povahou pomíjivé. K jeho zničení může dojít okamžitě nebo až za sto let. Je to jen otázka času. Není možné navždy je udržet při životě. Duse je však tak nepatrná, že ji nepřítel nemůže ani spatřit, natož aby mohl být zabita. Jak jsme se již zmínili v předeslém verši, je tak nepatrná, že si nikdo nedokáže ani představit, jak ji zmerit. Z žádného hlediska tedy není důvodu k bedování, poněvadž duse nemůže být zabita, a ani její hmotné tělo nemůže být uchováno navždy. Pro každého člověka je proto důležité, aby během svého světského života následoval náboženské zásady, protože hmotné tělo, do kterého se vtělila duse, je výsledkem minulých činů, dovršených v předeslém životě. Ve Vedanta-sutře je živá bytost přirovnávána ke světlu, poněvadž je částicí nejvyššího světla. Tak jako sluneční světlo udržuje celý vesmír, tak i „světlo“ duse udržuje hmotné tělo. Jakmile duse opustí hmotné tělo, začne se tělo rozkládat. Je to tedy duse, která udržuje tělo při životě. Tělo je samo o sobě bezvýznamné. Proto Kṛšna Ardzunovi radil, aby bojoval a neobetoval náboženství pro hmotné či tělesné pohodlí.

SLOKA 19

*ya enam veti hantaram yas cainam manyate hatam
ubhau tau na vijanito nayam hanti na hanyate*

yah - kdokoliv; *enam* - to; *veti* - vi; *hantaram* - ten, kdo zabiji; *yah* - kdokoliv; *ca* - take; *enam* - to; *manyate* - myslí; *hatam* - zabít; *ubhau* - oba; *tau* - oni; *na* - nikdy; *vijanitah* - v poznání; *na* - nikdy; *ayam* - tato; *hanti* - zabiji; *na* - ani; *hanyate* - není zabita.

Nevedomy je ten, kdo si myslí, že živa bytost může zabít nebo být zabita. Ten, kdo dosáhl poznání, ví, že duše ani nezabije a ani nemůže být zabita.

VYKLAD: Když nějaká smrtící zbraň zraní hmotné tělo živé bytosti, rozumí se tím, že živa bytost v tele zraněná nebyla. Duše je totiž tak mála a nepatrná, že ji nemůže zabít žádná hmotná zbraň, jak vyplývá z následujících versů. Kromě toho je živa bytost duchovní a jako taková také nemůže být zabita. Pouze tělo může být zabito nebo být považováno za zabité. Tato skutečnost však nenabádá k zabíjení. Védské předpisy říkají: *ma himsyat sarva bhutani*. „Nikdy nikomu neublížuj.“ I když víme, že živa bytost nemůže být zabita, přesto nás to neopravňuje k zabíjení zvířat. Zabítí necího těla je ohavné a trestuhodné, jak podle zákona lidské společnosti, tak i podle Božího zákona. Situace, ve které se Ardzuna nalezal, ho nutila plnit jeho povinnost kšatriji, a jestliže musel zabít, bylo to pro zachování náboženských zásad, a nikoliv z vlastního rozmaru.

SLOKA 20

*na jayate mriyate va kadacin
nayam bhutva bhavita va na bhuyah
ajo nityah sasvato yam puraso
na hanyate hanyamane sarire*

na - nikdy; *jayate* - zrodí se; *mriyate* - umírá; *va* - ani; *kadacit* - kdykoliv (v minulosti, přítomnosti nebo budoucnosti); *na* - nikdy; *ayam* - tato; *bhutva* - vznikla; *bhavita* - vznik; *va* - nebo; *na* - ne; *bhuyah* - opět vznikla; *ajah* - nezrozena; *nityah* - věčná; *sasvatah* - stála; *ayam* - ta; *purasah* - nejstarší; *na* - nikdy; *hanyate* - je zabita; *hanyamane* - být zabita; *sarire* - tělo.

Duše se nerodí, ani nikdy neumírá. Nikdy nevznikla, nikdy nevzniká a ani nikdy nevznikne. Je nezrozena, věčná, trvalá a původní. Nezahyne, je-li tělo zabito.

VYKLAD: Kvalitou se nepatrná duše jako castice Nejvyššího Ducha rovná Nejvyššímu. Duše neprochází proměnami jako tělo, a proto se jí někdy říká stála (*kuta-stha*). Tělo prochází šesti různými proměnami: zrodí se, na čas zůstává, roste, zplodí potomky, zaniká a nakonec zmizí v zapomenutí. Duše těmto změnám nepodléhá. Duše se nezrodí, avšak vzhledem k tomu, že na sebe přijme hmotné tělo, zrodí se tělo. Proto se duše nezrodí ani v okamžiku, kdy se tělo tvoří, a nezahyne ani ve chvíli, kdy tělo zanikne. Cokoliv se jednou narodilo, musí také zemřít; pro duši však neexistuje zrození, a proto nemá ani minulost, přítomnost nebo budoucnost. Je věčná a původní, což znamená, že nelze zjistit počátek její existence. Duše na rozdíl od těla nikdy nestárne. Proto se takzvaný starý člověk cítí ve stejném duchu jako za svého mládí. Proměny těla nemají na duši vliv. Duše se nerozpadá jako strom nebo jako nějaká hmotná věc a nemá ani nějaké vedlejší produkty. Vedlejší produkty těla, tedy děti, jsou rovněž individuální duše, avšak na základě tělesných svazků se jeví jako děti určitého člověka. Tělo se vyvíjí, protože je v něm přítomná duše. Duše však nemá žádné potomky, nementí se a ani neprochází šesti proměnami jako tělo.

V Katha Upanisade (1.2.18) je rovněž podobný vers, který zní takto:

*na jayate mriyate va vipascin
nayam kutascin na babhuva kascit
ajo nityah sasvato yam puraso
na hanyate hanyamane sarire*

Smysl tohoto verse je stejný jako v Bhagavadgite, v tomto versu je však zvláštní slovo *vipascit*, což znamená „učení“ nebo „s poznáním“.

Duše je vždy plná poznání a vědomí. Proto je vědomí příznakem duše. I když nepostrehneme duši v srdci, kde je umístěna, přesto můžeme cítit její přítomnost přítomnosti vědomí. Někdy se stává, že za dne ani nevidíme kvůli mrakům slunce, přesto je však sluneční světlo vždy přítomno a jsme proto přesvědčeni, že je den. Jakmile se brzy ráno na obloze objeví slabé světlo, víme, že slunce už brzy vyjde. Podobně, jelikož lidská i zvířecí těla jsou vědoma, musí v nich být přítomná duše. Vědomí individuální duše se však od vědomí Nejvyššího liší, poněvadž nejvyšší vědomí zahrnuje veškeré poznání - jak minulosti, tak přítomnosti nebo budoucnosti. Vědomí nepatrné individuální duše má však na rozdíl od Boha sklon k zapominání. Když nepatrná individuální duše zapomene svou pravou

povahu, dostane se ji poučení a osvětlení od Krsny, který touto slabostí netrpí. Kdyby byl Krsna zapomenutlivý jako nepatrná duše, pak by Jeho učení Bhagavadgity bylo zbytečné.

V Katha Upanisade (1.2.20) je doložena existence dvou druhů duší - nepatrné individuální duše (*asu-atma*) a Nadduše (*vibhu-atma*) - následovně:

*asor asiyan mahato mahiyan
atmasya jantor nihito guhayam
tam akrauh pasyati vita-soko
dhatuh prasadan mahimanam atmanah*

„Jak Nadduše (Paramatma), tak i nepatrná duše (dzivatma) přebývají v srdci živé bytosti. Jen ten, kdo se oprostí ode všech materialních záležitostí a bedování, může milostí Nejvyššího Pana rozumět sláve duše.“ V následujících kapitolech bude objasněna skutečnost, že Krsna je také zdrojem Nadduše a že Ardzuna představuje nepatrnou duši, která zapomněla svou pravou povahu. Proto je pro Ardzunu nutné, aby byl osvěcen Krsnou, nebo Jeho pravým představitelem, duchovním učitelem.

SLOKA 21

*vedavinasinam nityam ya enam ajam avyayam
katham sa purusah partha kam ghatayati hanti kam*

veda - vedet; *avinasinam* - neznitelná; *nityam* - vždy existující; *yah* - ten, kdo; *enam* - tato (duše); *ajam* - nezrozená; *avyayam* - nemenná; *katham* - jak; *sah* - on; *purusah* - osoba; *partha* - o Partho (Ardzuno); *kam* - který; *ghatayati* - způsobuje bolest; *hanti* - zabije; *kam* - který.

O Partho, jak může člověk, který ví, že duše je neznitelná, nezrozená, věčná a nemenná, někoho zabít nebo dávat někoho zabít?

VYKLAD: Vše má své správné uplatnění. Ten, kdo má dokonalé poznání, ví, kde a jak určitou věc správně použít. Nasílí má také své uplatnění a člověk, který vlastní dokonalé poznání, ví, jak a kdy násílí použít. Přestože smírci soudce odsoudil člověka, který spáchal vraždu, k trestu smrti, nemůže mu být nic vytkáno, protože násílí, kterého použil, je v souladu se zákony soudu. V Manu-saňhite, knize zákonu lidské společnosti, je napsáno, že ten, kdo se dopustí vraždy, má být odsouzen k trestu smrti, aby pak ve svém přístupu k životu nemusel za svůj hřích trpět. Proto je trest smrti za vraždu ve skutečnosti prospěšný. Podobně, když Krsna vydá pokyn k použití násílí, pak je to ve jménu nejvyšší spravedlnosti. Ardzuna by proto měl tento pokyn následovat, poněvadž když se to tak vezme, člověk, nebo lépe řečeno duše, nemůže být zabita. Takoveto násílí, ve službě pro Krsnu, nemůže být ve skutečnosti nazýváno násilím. Za účelem spravedlnosti může být tzv. násílí povoleno. Cílem chirurgického zásahu není pacienta zabít, nýbrž použitím „násílí“ ho vyléčit. Ardzunova účast v boji pod vedením Krsny a s plným vědomím není tedy hrůza a Ardzuna nemusí trpět žádnými následky.

SLOKA 22

*vasamsi jirsani yatha vihaya
navani grhsati naro parasi
tatha sarirasi vihaya jirsany
anyani samyati navani dehi*

vasamsi - saty; *jirsani* - staré a obnovené; *yatha* - právě tak; *vihaya* - odkládá; *navani* - nové saty; *grhsati* - přijímá; *narah* - člověk; *aparasi* - jiné; *tatha* - stejně tak; *sarirasi* - těla; *vihaya* - odkládá; *jirsani* - stará a nepotřebná; *anyani* - různá; *samyati* - jisté přijme; *navani* - nové; *dehi* - vtělena (duše).

Jako si člověk obleká nové saty a odkládá staré, podobně duše přijímá nová hmotná těla a odkládá stará a neúčinná.

VYKLAD: Že nepatrná individuální duše mění tělo, je hola skutečnost. I moderní vědci, kteří neverí v existenci duše, a kteří zároveň nedokáží vysvětlit zdroj energie přicházející ze srdce, musí akceptovat neustálé proměny těla - od dětství přes mládí až ke starosti. Když tělo nakonec dosáhne svého konečného stadia, přemístí se duše, která v něm sídlí, do jiného těla. Toto již bylo vysvětleno v trinactém verši.

Přechod nepatrné individuální duše do jiného těla je umožněn milostí Nadduše, která tak plní prání nepatrné duše, podobně jako přítel vyplňuje prání příteli. Ve Vedách, v Mundaka Upanisade, jakož i ve svetasvatara Upanisade jsou duše a Nadduše přirovnány ke dvěma ptákům, kteří sedí na stejném stromě. Jeden z ptáků (individuální duše) pojídá plody stromu a druhý (Krsna, Nejvyšší Duše) ho při tom pozoruje. Jeden z těchto dvou ptáků je přitahován plody hmotného stromu, zatímco druhý je pouze svědkem činu svého přítele, ačkoliv oba dva jsou stejné povahy. Krsna představuje ptáka-svědka a Ardzuna toho pojídajícího. Trebaze jsou přátelé, jeden je panem a druhý služebníkem. Když

nepatrná duše (dziva) tento vztah k Naddusi zapomene, musí pak neustále menit své sídlo z jednoho stromu na druhý, neboli z jednoho tela do druhého. Dziva velmi těžce zapasí na stromě hmotného tela, avšak jakmile souhlasí s přijetím druhého ptáka za svého nejvyššího duchovního mistra - tak jak to učinil Ardzuna, když se dobrovolně podřídil Krsnovým pokynům - je okamžitě zproštěna všeho bedování. Jak Mundaka Upanisad (3.1.2), tak i Svetasvatara Upanisad (4.7) to potvrzují:

*samane vrkse puruso nimagno
nisaya socati muhyamanah
justam yada pasyaty anyam isam
asya mahimanam iti vita-sokah*

„Ačkoliv oba ptáci sedí na stejném stromě, je pojídající pták pln úzkosti a mrzutosti, když se snaží užít si plodu stromu. Jestliže se ale obrátí k Bohu, ke všemu příteli, a pozná Jeho slavu, přestane okamžitě trpět a oprostí se ode vši úzkosti.“ Ardzuna se nyní obrátil ke Krsnovi, všemu věčnému příteli, aby pod Jeho vedením porozuměl Bhagavadgítě. Nasloucháním Krsnovým slovům mohl porozumět Jeho slávě a oprostí se od bedování.

Sri Krsna zde Ardzunovi radí, aby nenaríkal nad tím, že jeho praděd a učitel vymění své tela. Spíše by se měl těšit, že jejich tela v spravedlivém boji zabije a očistí je ode všech následků za jejich dřívější činy. Ten, kdo svůj život položí na obetním oltáři nebo ve spravedlivém boji, je okamžitě očistěn od následků svých hříšných činů a povýšen do vyššího životního stavu. Ardzuna proto neměl nejmenší důvod k bedování.

SLOKA 23

*nainam chindanti sastrasi nainam dahati pavakah
na cainam kledayanty apo na sosayati marutah*

na - nikdy; *enam* - tuto duši; *chindanti* - nemůže roztrhnout na kousky; *sastrasi* - zbrane; *na* - nikdy; *enam* - tuto duši; *dahati* - spalí; *pavakah* - ohen; *na* - nikdy; *ca* - také; *enam* - tuto duši; *kledayanti* - promoci; *apah* - voda; *na* - nikdy; *sosayati* - vysuší; *marutah* - vítr.

Duše nemůže být nikdy zbraní roztržena na kousky, ani spalena ohněm, ani promočena vodou nebo vysušena větrem.

VYKLAD: Zbraň, ať už meč, ohně, des, větrná smršť atd. nemůže zabít duši. Jak tento vers naznačuje, existovalo tehdy kromě ohňových zbraní mnoho jiných druhů zbraní vyrobených ze země, vody, vzduchu, eteru a jiných elementů. Dnesní zbrane, i nukleární, se radí k ohňovým zbraním. Proti střelným zbraním se používalo vodních zbraní, o kterých dnesní věda nemá ani potuchy. Stejně tak existovaly i zbrane v podobě větrné smrště, o nichž dnesní věda rovněž nic neví. Zbraň z těchto smrtonosných zbraní, jakž i dnesní vynálezy na poli ničivých zbraní, však nemohou duši uskodit.

Ani svazek, který spojuje individuální duši s původní Nejvyšší Duší, nelze zrušit. Impersonalisté však nikdy nemohou vysvětlit, jakým způsobem poklesla individuální duše na stupeň nevědomosti, ve které se nyní nachází, a jak jí následovně mohla pokrýt iluzorní energie, hmota. Jelikož je individuální duše věčně nepatrná, má sklon být pokryta iluzorní energií (majou), a tak se oddělí od Panovy společnosti. Podobně uhasne jiskra, jakmile opustí ohně, ačkoliv je s ohněm kvalitativně stejná.

Jak Varaha Purana, tak i Bhagavadgita potvrzují, že žijící bytosti jsou oddělenými casteckými Nejvyššího Pana. Ve svých pokynech Ardzunovi dává Krsna jasné najevo, že ani po vysvobození se z iluze neztrácí duše svou individualitu. Ardzuna se osvobodil prostřednictvím poznání, které přijal od Krsny, avšak nestal se s Krsnou totožný.

SLOKA 24

*acchedyo yam adahyo yam akledyo sosya eva ca
nityah sarva-gatah sthasur acalo yam sanatanah*

acchedyah - nezničitelná; *ayah* - tato duše; *adahyah* - nemůže být spalena; *ayah* - tato duše; *akledyah* - nerozpustná; *asosyah* - nemůže být vysušena; *eva* - zajisté; *ca* - a; *nityah* - trvalá; *sarva-gatah* - vsudy přítomná; *sthasuh* - neměnná; *acalah* - nehybná; *ayah* - tato duše; *sanatanah* - věčně stejná.

Individuální duše je nezničitelná, nerozpustná a nemůže být ani spalena, ani vysušena. Je trvalá, vsudy přítomná, neměnná, nehybná a věčně stejná.

VYKLAD: Všechny vlastnosti nepatrné duše definitivně dokazují, že individuální duše je a vždy zůstane nepatrnou castečkou. Je velmi těžké při této příležitosti aplikovat monistickou teorii, protože individuální duše nemůže nikdy dosáhnout homogenní nerozlisenosti. Po vysvobození z materiální nečistoty může nepatrná duše setrvat jako duchovní jiskra v zari, která vychází

z Nejvyšší Osobnosti Božství, avšak inteligentní duše vstoupí na některou z duchovních planet, aby žila ve společnosti Božské Osobnosti.

Slovo *sarva-gatah* (vsudyprítomná) je zde významné, protože žive bytosti se nacházejí v celém vytváření Boha. Žijí na souši, ve vodě, ve vzduchu, v zemi i v ohni. Obvykle se věří, že oheň dokáže všechno zničit; tento vers však jasně dokazuje, že oheň nemůže spálit duši. Proto není pochyb, že i na Slunci žijí žive bytosti, které mají těla přizpůsobená těmto podmínkám. Kdyby to nebyla pravda, pak by slova *sarva-gatah* - žijící všude - neměla žádný význam.

SLOKA 25

*avyakto yam acintyo yam avikaryo yam ucyate
tasmad evam viditvainam nanusocitum arhasi*

avyaktah - neviditelná; *ayam* - tato duše; *acintyah* - nepředstavitelná; *ayam* - tato duše; *avikaryah* - neměnná; *ayam* - tato duše; *ucyate* - praví se; *tasmad* - proto; *evam* - jako to; *viditva* - dobře znáš; *enam* - tuto duši; *na* - ne; *anusocitum* - truchlit; *arhasi* - hodi se.

Praví se, že duše je neviditelná, nepředstavitelná a neměnná. Když to všechno víš, nemel bys truchlit nad telem.

VYKLAD: Jak již bylo popsáno v předchozích versech, velikost duše je tak nepatrná, že ji nemůžeme vidět ani pomocí nejsilnějšího mikroskopu; proto je neviditelná. Existence duše nemůže být zjištěna pomocí pokusu, nýbrž prostřednictvím vědeckého poznání neboli sruti. Nezbyva nám nic jiného, než tuto pravdu přijmout, poněvadž jiný způsob porozumění existenci duše není, ačkoliv je její přítomnost v těle nepopíratelná. Je mnoho věcí, které musíme přijmout jen na základě vyšší autority. Nikdo nemůže zapřít existenci svého otce, kterou přijímáme na základě autority vlastní matky. Nikdo nemůže popřít matčinu výpověď, když nám řekne, kdy jsme se narodili a kdo je naším otcem, neboť kromě jejích slov není lepšího důkazu. Podobně neexistuje jiný způsob, jak porozumět povaze duše, kromě studia Ved. Jinými slovy, duše je nepochopitelná pro toho, kdo věří pouze experimentálnímu poznání. Vědy uči, že duše je vědomí a také vědomá a my to musíme akceptovat. Duše se na rozdíl od těla nemění. Jako věčné neměnná zůstává duše v porovnání s Nejvyšší Duší velice nepatrná. Nejvyšší Duše je nekonečně velká a atomická duše je nekonečně malá a jako taková se nemůže rovnat Bohu. Vědy toto pojetí duše na mnoha místech a mnohými způsoby opakuji, aby tak potvrdily její postavení. Opakování určité věci je nezbytné, chceme-li ji dokonale a bez chyby porozumět.

SLOKA 26

*atha cainam nitya-jatam nityam va manyase mrtam
tathapi tvam maha-baho nainam socitum arhasi*

atha - jestliže ale; *ca* - také; *enam* - tato duše; *nitya-jatam* - stále se rodí; *nityam* - navždy; *va* - anebo; *manyase* - takto uvážuješ; *mrtam* - mrtvá; *tatha api* - přesto; *tvam* - ty; *maha-baho* - o valečníku mocných paží; *na* - nikdy; *enam* - o duši; *socitum* - bedovat; *arhasi* - hodi se.

Jestliže si ale myslíš, že duše (nebo příznaky života) se pokazí, rodí a pak navždy umírá, ani pak nemá žádného důvodu bedovat, o valečníku mocných paží.

VYKLAD: Vždy existuje určitý druh filozofu blízkých buddhistům, kteří neverí na oddělenou existenci duše mimo tělo. Když Kṛṣṇa přednášel Bhagavadgítu, je z Jeho slov patrné, že tyto filozofy tehdy existovali a byli známi jako lokajatikové a vaibhasikové. Tito filozofy tvrdí, že duše neboli život vzniká, když hmotné prvky dosáhnou určitého stupně vývoje. Dnešní vědci a ateisti filozofy myslí podobným způsobem. Podle nich je tělo sloučeninou fyzických a chemických látek, jejichž vzájemným působením vznikne život. Na této tezi je postavena antropologie. V dnešní době existuje (zvláště ve Spojených státech) mnoho pseudonáboženství a buddhistických sekt nihilistického ducha, které jsou přívrženci této filozofie.

I když Aržuna neveril v existenci duše, tak jako v ni neverí stoupenci vaibhasické filozofie, nemel by stejného důvodu k bedování. Kdo by bedoval nad ztrátou určité směsi chemických prvků a přestal kvůli tomu vykonávat své povinnosti? Ve válce přece nikdo nenarika, když se plynutím tunami chemikálií, které jsou určeny k porážení nepřítele. Vaibhasická filozofie tvrdí, že atma neboli duše je zničena zároveň s tělem. Proto, ať už Aržuna zaver Ved o existenci nepatrné duše přijal, nebo na její existenci neveril, nemel ani pak důvod k bedování. Podle vaibhasické teorie se z hmoty neustále v každém okamžiku rodí mnoho nových bytostí a stejně mnoho jich zaniká; proto není důvod k zarmutku nad smrtí. Podle této teze se Aržuna nenalezal v nebezpečí, že se znovu narodí, a proto také nemel důvod obávat se následku, které ho očekávaly, kdyžby zabil svého praradku a učitele. Kṛṣṇa však Aržunu sarkasticky oslovil „valečníku mocných paží“, neboť osobně nepřijímal teorii

vaibhasiku, která uplne ignoruje vedskou moudrost. Jako ksatrija se Ardzuna radil do vedske spolecnosti, a proto by se mel ridit jejimi zasadami.

SLOKA 27

*jatasya hi dhruvo mrtyur dhruvam janma mrtasya ca
tasmad apariharye rthe na tvam socitum arhasi*

jatasya - ten, kdo se narodil; *hi* - jista; *dhruvah* - skutecnost; *mrtyuh* - smrt; *dhruvam* - je rovněž skutecnost; *janma* - narození; *mrtasya* - zemreleho; *ca* - take; *tasmad* - proto; *apariharye* - pro to, co je nevyhnutelne; *arthe* - pokud jde o; *na* - nemel; *tvam* - ty; *socitum* - bedovat; *arhasi* - hodi se.

Pro toho, kdo se narodil, je smrt zcela jista a ten, kdo zemrel, se zcela jiste narodi. Proto bys nemel bedovat pri vykonavani sve nevyhnutelne povinnosti.

VYKLAD: Kazdy musi zemrit a znovu se narodit. Jsou to ciny v tomto zivote, které urcují podmínky naseho pristiho zivota. Takto neustale pokracuje kolobeh rozeni a umirani pro toho, kdo nedosahl vysvobozeni. Tento kolobeh rozeni a umirani vsak neschvaluje zbytecne vrazdeni, zabijeni zvirat a valky, i kdyz nekdy musi byt pro udrzeni zakona a poradku v lidske spolecnosti pouzito nasili.

Bitva na Kuruovskem poli byla naprosto nevyhnutelna, nebo si to pral Nejvyšší a povinnosti ksatriji je bojovat za spravedlivou vec. Proc by se tedy Ardzuna, který pouze vykonaval svoji povinnost, mel bat nebo trapit pri pomysleni, ze takovy boj muze jeho pribuznym prineset smrt? Nesluselo se pro neho, aby porusil zakon ksatriju, a tim se vystavil nebezpeci, ze bude potrestan za hrisne jednani, cehoz se tak obaval. Zanedbaním svých povinnosti by stejne nemohl zabranit smrti svých pribuznych, ale spise by se sam vystavil degradaci tím, ze by si zvolil nepravou cestu.

SLOKA 28

*avyaktadini bhutani vyakta-madhyani bharata
avyakta-nidhanany eva tatra ka paridevana*

avyakta-adini - na pocatku neprojevene; *bhutani* - vsechny, jez jsou stvoreny; *vyakta* - projevene; *madhyani* - uprostred; *bharata* - o potomku Bharaty; *avyakta* - neprojevene; *nidhanani* - po zniceni; *eva* - ma se to takto; *tatra* - proto; *ka* - jake; *paridevana* - narikani.

Vsechny stvorene bytosti jsou na pocatku neprojevene, ve svem prechodnem stadiu jsou projevene a po zniceni opet neprojevene. Proc tedy narikat, o potomku Bharaty?

VYKLAD: Jsou dva druhy filozofu: jedni veri v existenci duse a druzi nikoliv. Zadny z nich ale nema duvod bedovat nad mrtvym telem. Ti, kteří nasledují zasady vedskeho poznani, nazývají ty, kteří v existenci duse neveri, ateisty. I kdybychom kvuli debate prijali ateistickou filozofii, nemeli bychom ani pak duvod k bedovani. Pred stvořením vesmiru jsou hmotne elementy neprojevene, zatímco duse existuje oddelene, neboli nezavisle na nich. Z onoho subtilního neprojeveného stavu hmoty prichazi projeveni, podobne jako se z eteru tvori vzduch, ze vzduchu ohen, z ohne voda a z vody zeme, z niz se pak mnohe projevuje. Vezmeme napríklad mrakodrap, který je postaven ze zemitych slozek. Kdyz je zbouran, jeho projev opet zanikne a zustane nakonec zase v podobe atomu. Zakon o zachovani energie plati, rozdíl je pouze v tom, ze veci se nekdy projevuji a nekdy ne. Jak tedy muze bud projeveny, nebo neprojeveny stav byt pricinou k bedovani? Skutecnosti zustava, ze v zadnem pripade, tedy ani v neprojevenem stavu, neni nic uplne ztracene. Jak na pocatku, tak i na konci je vsechno neprojevene a pouze uprostred mezi temito stadii je vsechno projevene. Z materialního hlediska tu nejde o nejaky podstatny rozdíl.

Prijmeme-li zaver vedských spisů, jak ho najdeme v Bhagavadgite, ze tato hmotna tela jsou pomijiva a casem zanikaji (*antavanta ime dehah*), zatímco duse je vecna (*nityasyuktah saririsah*), musime mit na pameti, ze telo je jako odev a ze nad zmenou odevu neni zapotrebi narikat. Pro vecnou dusi je existence tela jako sen. Ve snu se nam muze zdát, ze se vznasime ve vzduchu, nebo ze sedime jako kral v ekvipazi. Jakmile se vsak probudime, vidime, ze se nevznasime ve vzduchu, ani ze nesedime v nejakem kocare jako kral. Vedska moudrost poukazuje na pomijivost tohoto hmotného tela a na tomto zaklade doporucuje prijmout cestu duchovni realizace. Nicmene, ar uz v existenci duse verime nebo ne, nemame zadny duvod narikat nad ztratou tela.

SLOKA 29

*ascarya-vat pasyati kascid enam
ascarya-vad vadati tathaiva canyah
ascarya-vac cainam anyah srsoti
srutvapy enam veda na caiva kascit*

ascarya-vat - zazracnou; *pasyati* - vidi; *kascit* - nekteri; *enam* - tuto dusi; *ascarya-vat* - zazracne; *vadati* - hovori; *tatha* - tak; *eva* - jiste; *ca* - take; *anyah* - jini; *ascarya-vat* - stejne zazracne; *ca* - take; *enam* - teto dusi; *anyah* - jini; *srsoti* - slychavaji; *srutva* - slyseli; *api* - i kdyz; *enam* - teto dusi; *veda* - vedi; *na* - nikdy; *ca* - i; *eva* - jiste; *kascit* - nekdo.

Nekteri se na dusi divaji jako na zazracnou, nekteri o ni hovori jako o zazracne a nekteri o ni slychavaji jako o zazracne. Zatimco jini, trebaze o ni slyseli, nemohou ji vubec porozumet.

VYKLAD: Jelikoz Gitopanisad se z velke casti zaklada na zasadach Upanisad, neni nijak prekvapujici nalezt podobny vers take v Katha Upanisade (1.2.7):

sravasayapi bahubhir yo na labhyah
srsvanto pi bahavo yam na vidyuh
ascaryo vakta kusalo sya labdha
ascaryo sya jnata kusalanusistah

Je bezesporu podivuhodne, ze nepatrna duse se nachazi jak v tele obrovského zvířete nebo v mohutném posvátném banyanovníku, tak i v mikrobech, kteří jsou tak nepatrní, že se jich na plochu jednoho čtverečního centimetru vejdu miliardy. Lide, kteří nezijí zdrženlivým způsobem, mají chabé vědomosti a nemohou nikdy porozumět obdivuhodnosti duse tak nepatrného rozměru, přestože to bylo vysvětleno nejvyšší autoritou poznání, která učila i Brahma, první stvořenou bytost v našem vesmíru. Většina lidí nemůže v dnešní době pro přílišné materialistické nazírání pochopit, jak taková castečka může přijmout tak obrovskou, nebo na druhé straně tak nepatrnou podobu. Ti, kteří znají povahu duse, soudí, že je obdivuhodná, a ti, kteří o ni slyšeli vyprávět, jsou tehoz mineni. Lide zmatení hmotnou energií jsou tak hluboce pohrouženi ve smyslových pozicích, že mají jen velmi málo času na duchovní realizaci. Skutečnosti však je, že bez sebepoznání skončí všechny naše činnosti v boji za existenci nakonec porážkou. Možná, že ti lidé nevědí, že musí myslet na dusi a nalezt tak konečné řešení, jak ukončit hmotná utrpení.

Některí lidé, kteří mají zájem získat vědomosti o dusi, se někdy dostavují na přednášky, ale pro svou nevědomost mohou Naddusi (Paramatmu) a nepatrnou dusi (dzivatmu) mylně považovat za totožné, bez rozlišení jejich hodnot. Je velmi těžké nalezt člověka, který dokonale chápe postavení duse a Nadduse, který rozumí jejich činností a vztahům, krátce řečeno všemu, co se jich týká. A ještě obtížnější je nalezt člověka, který skutečně získal plný užitek z poznání duse a který je schopen její povahu vysvětlit. Avšak je-li člověk schopen rozumět otázkám týkajícím se duse, stane se jeho život úspěšný. Nejjednodušší způsob, jak porozumět temto tématům, je přijmout výpovědi Bhagavadgity, které byly vysloveny nejvyšší autoritou, Sri Krsnou, aniž by se člověk nechal svest jinými teoriemi. Aby byl člověk schopen přijmout Krsnu za Nejvyšší Osobnost Božství, vyžaduje se od něho, aby vykonal mnoho pokání a obětí, ať už v tomto, nebo v dřívějším životě. To, že Krsna je Nejvyšší Osobností Božství, můžeme pochopit prostřednictvím bezpříčinné milosti čistého oddaného, a ne jinak.

SLOKA 30

dehi nityam avadhyo yam dehe sarvasya bharata
tasmat sarvasi bhutani na tvam socitum arhasi

dehi - vlastník hmotného těla; *nityam* - věčná; *avadhyah* - nemůže být zabita; *ayam* - tato duse; *dehe* - v tele; *sarvasya* - každého; *bharata* - o potomku Bharaty; *tasmat* - proto; *sarvasi* - všechny; *bhutani* - žijící bytosti (které jsou narozeny); *na* - nikdy; *tvam* - ty; *socitum* - truchlit; *arhasi* - hodi se.

O potomku Bharaty, duse, jež dle v tele, je věčná a nikdy nemůže být zabita. Proto pro zadného tvora nemusíš truchlit.

VYKLAD: Timto versem zakončuje Krsna část, ve které popisuje nemennou dusi. Při líčení různých aspektů duse konstatoval, že duse je věčná a tělo pomíjivé. Proto by se Ardzuna jako ksatrija neměl vyhýbat svým povinnostem ze strachu, že jeho praděd Bhishma a učitel Drona mohou na bojišti zahynout. Stejně tak i my musíme na základě Krsnova autoritativního postavení bez nejmenších pochyb přijmout, že existuje duse, která se liší od těla. Měli bychom odmítnout názor, že duse neexistuje nebo že život vzniká v určitém stadiu hmotné evoluce, která je založena na vzájemném působení chemických sloučenin. Přestože je duse nesmrtelná, není podporováno násilí. Pouze v době války, kdy jde o bezprostřední nutnost, může být násilí použito, a to jen tehdy, je-li schváleno Bohem, a nikoliv z rozmaru.

SLOKA 31

*sva-dharmam api caveksya na vikampitum arhasi
dharmyat dhi yuddhat chreyo nyat ksatriyasya na vidyate*

sva-dharmam - vlastní náboženské zásady; *api* - také; *ca* - skutečně; *aveksya* - při uvážení; *na* - nikdy; *vikampitum* - váhat; *arhasi* - hodi se; *dharmyat* - z náboženských zásad; *hi* - vskutku; *yuddhat* - válci; *sreyah* - lepší zaměstnání; *anyat* - cokoliv jiného; *ksatriyasya* - pro ksatrije; *na* - ne; *vidyate* - existuje.

Při uvážení své ksatrijské povinnosti bys měl vědět, že pro tebe není nic lepšího, než bojovat dle náboženských zásad; proto nemáš zadného důvodu k váhání.

VYKLAD: Členové druhé skupiny ze čtyř společenských tříd mají na starost řízení státu a ochranu všech v zemi. Nazývají se ksatrijové. *Ksat* znamená bolesti a *trayate* znamená chránit. Ksatrija je tedy ten, kdo chrání před bolestí. Dříve se ksatrijové cvičili v zabíjení v lese; vyzbrojeni pouze mečem se utkali v boji s tygrem. Zabíjení tygru pak byla poskytnuta královská krmná. Tento zvyk dodržují ksatrijové v Džaipuru až do dnešních dnů. Ksatrijové se učí být mistry valečnických, ponevadž násilí je někdy nezbytné pro ochranu náboženských zásad. Pro ksatriju není vhodné, aby přijal stav sannjasiho neboli stav odříkání primo. Politické nenasilí může být oprávněné, avšak nesmí se stát zásadou. V náboženských zákonících se uvádí:

*ahavesu mitho nyonyam jighamsanto mahi-ksitah
yuddhamanah param saktya svargam yanty aparān-mukhah
yajnesu pasavo brahman hanyante satatam dvijaih
samskrtaḥ kila mantraiḥ ca te pi svargam avapnuvan*

„Stejně jako se brahman může obětováním zvrátit v obetním ohni povznést na nebeské planety, tak i kral neboli ksatrija může dosáhnout nebeských planet, když bojuje proti zavistivému nepříteli.“ Zabíjení nepřatel na bojisti a zabíjení zvrátit v obetním ohni se nemá považovat za násilnické činy, jsou-li tyto činy konány podle náboženských zásad, neboť to přinese všem užitek. Obětované zvíře okamžitě odrzí lidské tělo, aniž by muselo transmigrovat z jednoho druhu do druhého. Pokud jde o brahmany, dosáhnou temito obermi nebeských planet, jakoz i ksatrijové, kteří jsou v boji zabiti.

Pro člověka existují dva druhy zvláštních povinností (*sva-dharma*). Aby se člověk mohl ze svého podřízeného stavu vysvobodit, musí podle náboženských zásad plnit povinnosti, které náleží telu, jež mu bylo přiděleno. Když dosáhne osvobození, získá jeho *sva-dharma* duchovní ráz a není již více na úrovni hmotného tělesného pojetí. V tělesném pojetí života jsou brahmanum i ksatrijum určeny zvláštní povinnosti, kterým se nelze vyhnout. Rozdělení povinností podle povahy a sklonu člověka je ustanoveno Panem a ve čtvrté kapitole to bude objasněno blíže. Na tělesné úrovni se *sva-dharma* nazývá *varsasrama-dharma* neboli pomocný prostředek k dosažení duchovního poznání. Lidská civilizace počíná se zavedením varnasrama-dharmy, to jest ve stadiu zvláštních povinností, jež byly člověku určeny podle kvalit jeho hmotného těla. Plněním povinností podle pokynů vyšších autorit se člověk povyšuje na vyšší životní úroveň.

SLOKA 32

*yadrcchaya copapannam svarga-dvaram apavrtam
sukhinah ksatriyah partha labhante yuddham idrsam*

yadrcchaya - samo od sebe; *ca* - také; *upapannam* - dospeji k; *svarga* - nebeským planetám; *dvaram* - dveře; *apavrtam* - dokoran otevřeno; *sukhinah* - velmi šťastní; *ksatriyah* - členové královského rodu; *partha* - o synu Prthy; *labhante* - dosáhnout; *yuddham* - válkou; *idrsam* - takto.

O synu Prthy, šťastní jsou ksatrijové, kterým se naskytne takové možnosti k válčení, otevřít jim dveře k nebeským planetám.

VYKLAD: Jako nejvyšší učitel světa odsuzuje Krsna postoj Ardzuny, který tvrdil, že tento boj nemůže přinést nic dobrého, ale spíše naopak, že vede k věčnému životu v pekle. Tyto Ardzunovy úvahy pocházejí pouze z nevedomosti. Pouze nevedomost je důvodem Ardzunova rozhodnutí nepoužít násilí, i když to byla jeho povinnost. Je posetile být ksatrijou a prosazovat nenasilí na bojisti. V Parasara-smrti neboli náboženských nařízeních, které ustanovil Parasara, velký mudrc a Vjasadevův otec, se uvádí:

*ksatriyo hi praja raksan sastra-pasih pradasmayan
nirjitya para-sainyadi ksitim dharmesa palayet*

„Povinnosti ksatrije je chránit občany před všemi obtížemi a z toho důvodu musí někdy použít násilí pro zachování zákona a pořádku. Jeho povinností je porazit vojska nepřátelských králů a vládnout tak světu podle náboženských zásad.“

Ar už se to vezme z jakéhokoliv hlediska, neměl Ardzuna žádný důvod, aby se vzdával boje. Kdyby své nepřatele porazil, těsil by se z království, a kdyby v boji zemřel, byl by povznesen na nebeské planety, jejichž brány byly pro něho dokorán otevřeny. V obou případech by mu prospelo, kdyby bojoval.

SLOKA 33

*atha cet tvam imam dharmyam sangramam na karisyasi
tatah sva-dharmam kirtim ca hitva papam avapsyasi*

atha - proto; *cet* - jestliže; *tvam* - ty; *imam* - tuto; *dharmyam* - jako náboženskou povinnost; *sangramam* - boje; *na* - ne; *karisyasi* - vykonáš; *tatah* - pak; *sva-dharmam* - tvoje náboženská povinnost; *kirtim* - pověst; *ca* - také; *hitva* - ztrátiš; *papam* - hříšný následek; *avapsyasi* - získáš.

Nezúčastníš-li se však tohoto spravedlivého boje, prohřešíš se opomíjením svých povinností a ztrátiš tím svou pověst válečníka.

VYKLAD: Ardzuna byl slavný válečník; svou slávu získal, když bojoval s mnoha velkými polobohy, včetně samotného Sivy, kterého porazil, když se Siva převlekl za lovce. Ardzuna Sivu bojem potesil a obdržel od něho za odměnu zbran zvanou *pasupata-astra*. O Ardzunovi každý věděl, že je velký válečník. I Dronacarja mu dal pozehnání a věnoval mu zvláštní zbran, s kterou mohl zabít i svého učitele. Mnoho autorit, včetně vlastního otce, nebeského krále Indry, udelilo Ardzunovi mnoho vojenských vyznamenání. Kdyby se však vzdal boje, pak by nejen zanedbal svou povinnost kšatriji, ale zároveň by ztratil i svoji slávu a dobré jméno, a tím by si připravil cestu do pekla. Jinými slovy, nebyl by degradován pro svoji účast v boji, nýbrž proto, že se chtel boje vzdát.

SLOKA 34

*akirtim capi bhutani kathayisyanti te vyayam
sambhavitasya cakirtir marasad atiricyate*

akirtim - pohana; *ca* - také; *api* - kromě toho; *bhutani* - všichni lidé; *kathayisyanti* - budou mluvit; *te* - o tobě; *avyayam* - navždy; *sambhavitasya* - pro vázaného muze; *ca* - také; *akirtih* - špatná pověst; *marasad* - nez smrti; *atiricyate* - je víc.

Lidé si vždycky budou vyprávět o tve pohane a pro vázanou osobu je pohana horší než smrt.

VYKLAD: Jako přítel a Ardzunuv radce podává nyní Kṛṣṇa svůj konečný usudek týkající se Ardzunova odmítnutí bojovat. Pan říka: „Opustíš-li bojště před začátkem vlastní bitvy, budou tě lidé považovat za zbabelce. A když si myslíš, že nezáleží na tom, jak tě budou nazývat, hlavně, že si zachráníš život útekem z bojště, potom ti radím, že by pro tebe bylo lepší v boji zahynout. Pro uctyhodného muze, jako jsi ty, je potupa horší než smrt. Proto bys neměl ze strachu před smrtí utíkat; lepší je zemřít na bojšti. To tě ochrání před hanbou, kterou bys pocítil, kdybys zneužil Meho přátelství a ztratil své významné postavení ve společnosti.“ Kṛṣṇuv konečný názor tedy byl, aby Ardzuna v boji radeji zahynul, než aby nebojoval.

SLOKA 35

*bhayad rasad uparatam mamsyante tvam maha-rathah
yesam ca tvam bahu-mato bhutva yasyasi laghavam*

bhayat - ze strachu; *rasat* - z bojště; *uparatam* - přestát; *mamsyante* - budou považovat; *tvam* - tebe; *maha-rathah* - velcí generalové; *yesam* - těch, kterých; *ca* - také; *tvam* - ty; *bahu-matah* - velká úcta; *bhutva* - stane se; *yasyasi* - půjdeš; *laghavam* - ztratíš na ceně.

Velcí generalové, kteří vysoce ctíli tve jméno a slávu, si budou myslet, že jsi bojště opustil pouze ze strachu, a budou tě považovat za zbabelce.

VYKLAD: Śrī Kṛṣṇa pokračoval ve svém výroku k Ardzunovi: „Nemysli si, že velcí generalové, jako jsou Duryodhana, Karna a Jiní, budou uvažovat, že jsi bojště opustil ze soucitu se svými bratry a pradědem. Budou si myslet, že jsi utekl ze strachu o vlastní život a jejich vysoké mínění o tobě se změní.“

SLOKA 36

*avacya-vadams ca bahun vadisyanti tavahitah
nindantas tava samarthyam tato duhkhataram nu kim*

avacya - nepekna; *vadan* - vymyslená slova; *ca* - také; *bahun* - mnoho; *vadisyanti* - budou říkat; *tava* - tvoji; *ahitah* - nepřátelé; *nindantah* - při pomlouvání; *tava* - tve; *samarthyam* - schopnosti; *tatah* - než to; *duhkha-taram* - bolestnější; *nu* - samozřejmě; *kim* - co je.

Tvoji nepřátelé tě budou pomlouvat mnohými nepeknymi slovy a hanobit tve schopnosti. Což pro tebe může být něco bolestnějšího?

VYKLAD: Krsna byl zpcatku prekvapen Ardzunovym nevhodnym projevem soucitu a vysvetlil mu, ze takovy falesny soucit se pro Arju nehodi. A nyní mnohymi slovy opodstatnil sve vyroky proti takzvanemu Ardzunovu soucitu.

SLOKA 37

*hato va prapsyasi svargam jitva va bhoksyase mahim
tasmad uttistha kaunteya yuddhaya krta-niscayah*

hatah - byt zabít; *va* - bud; *prapsyasi* - ziskas; *svargam* - nebeske kralovstvi; *jitva* - porazením; *va* - nebo; *bhoksyase* - uzijes si; *mahim* - svet; *tasmad* - proto; *uttistha* - povstan; *kaunteya* - o synu Kunti; *yuddhaya* - bojovat; *krta* - odhodlane; *niscayah* - s jistotou.

Budes-li na bojisti zabít, dosahnes nebeskych planet; zvitezis-li, ziskas pozemske kralovstvi. Proto povstan, o synu Kunti, a bojuj s odhodlanosti.

VYKLAD: I kdyz vitezstvi nebylo Ardzunovi nijak zaruceno, mel by stejne bojovat, nebo i kdyby byl zabít, dostal by se na nebeske planety.

SLOKA 38

*sukha-duhkhe same krtva labhalabhau jayajayau
tato yuddhaya yuiyasva naivam papam avapsyasi*

sukha - stesti; *duhkhe* - a nestesti; *same* - vyrovnanost; *krtva* - tak jednat; *labha-alabhau* - pri ztrate i zisku; *jaya-ajayau* - v porazce i vitezstvi; *tatah* - potom; *yuddhaya* - v zajmu boje; *yuiyasva* - bojuj; *na* - nikdy; *evam* - timto zpusobem; *papam* - hrisne nasledky; *avapsyasi* - ziskas.

Bojuj, neboj je to tva povinnost; bojuj bez ohledu na stesti nebo nestesti, zisk nebo ztratu, vitezstvi nebo porazku; takto na sebe neuvalis hrich.

VYKLAD: Nyni Krsna Ardzunu primo nabada, aby bojoval, ponevadz si to sam preje. Clovek vedomý si Krsny jedna bez ohledu na vysledky sve prace, ar uz prinaseji stesti nebo bolest, zisk nebo ztratu, vitezstvi nebo porazku. Jestlize dojde k nazoru, ze vse ma byt vykonano pro Krsnu, je transcendentalne vedomý. Takove ciny neprinaseji zadne hmotne nasledky. Ten, kdo jedna pro svuj smyslový pozitek, ar uz pod vlivem kvality dobra, nebo kvality vasne, je vystaven bud dobrým, nebo spatným nasledkum. Avsak ten, kdo se Krsnovi plne odevzda a vykonava ciny v tomto duchu, tedy s vedomím Krsny, nema vuci nikomu zadnych povinnosti a neni take nikomu zavazan, jak clovek obycejne v normalnim zivote byva. Ve Srimad Bhagavatamu (11.5.41) je receno:

*devarsi-bhuta-pta-nrsam pitZsam
na kinkaro nayam rsi ca rajan
sarvatmana yah sarasam sarasyam
gato mukundam parihrtya kartam*

„Ten, kdo se uplne odevzdal Krsnovi, Mukundovi, a zrekl se vsech jinych povinnosti, nema k nikomu zadne zavazky - ar k polobohum, mudrcum, pribuznym, predkum nebo celemu lidstvu.“
Toto Krsna Ardzunovi neprimo naznacil a v nasledujicich versich bude vsechno vysvetleno jasneji.

SLOKA 39

*esa te bhihita sankhye buddhir yoge tv imam srsu
buddhya yukto yaya partha karma-bandham prahasyasi*

esa - toto vse; *te* - tobe; *abhihita* - vylozil; *sankhye* - analytickym studiem; *buddhih* - inteligence; *yoge* - pracovat bez touhy po plodech; *tu* - ale; *imam* - toto; *srsu* - jen vyslechni; *buddhya* - inteligenci; *yuktah* - spojen; *yaya* - prostrednictvím ktere; *partha* - o synu Prthy; *karma-bandham* - zajeti cinu a odplaty; *prahasyasi* - muzes se vysvobodit ze.

Az potud jsem ti toto poznani vylozil analytickym studiem. Poslouchej nyní, jak ti je vysvetlim z hlediska jednani bez touhy po plodech sve prace. O synu Prthy, budes-li jednat s takovým poznáním, muzes se vysvobodit z pout cinu.

VYKLAD: Podle vedskeho slovníku Nirukti se slovo *sankhya* vztahuje na to, co podrobne popisuje veci, a *sankhya* oznacuje filozofii, ktera vysvetluje skutecnou povahu duse. Joga znamena ovladani smyslu. Ardzunova nechur bojovat se ve skutecnosti zakladala na jeho materialnich zajmech. Zapominal na svoji hlavni povinnost a chtel se vzdát boje, ponevadz si myslel, ze bude srastnejsim, kdyz sve pribuzne nezabije, nez kdyby se radoval z kralovstvi po porazce svych bratrancu a bratru, tedy synu Dhrtarastrovych. V obou pripadech slo o cisty smyslový pozitek. Jak stesti, ktere ho ocekavalo po vitezstvi nad pribuznymi, tak i stesti videt sve pribuzne pri zivote, se zakladalo na uspokojovani Ardzunovych smyslu, neboj byl ochoten zanedbat poznani i povinnost. Proto chtel Krsna Ardzunovi vysvetlit, ze kdyz zabije telo sveho pradeda, nezabije samotnou dusi. Vysvetlil, ze

vsechny individualni osoby, vctne Jeho samotneho, byly vecnymi jednotlivci v minulosti, jsou jednotlivci v soucasnosti a zustanou jednotlivci i v budoucnosti, neboz vsichni jsme vecne individualni duse, ktere ruznymi zpupyby meni sve telesne schranky. Avsak ve skutečnosti si nasi individualitu zachovame i po vysvobození se z pout hmotného světa. Sri Krsna tedy Ardzunovi podrobne vysvetlil povahu duse a tela. Ve slovníku Nirukti se analyticky studium duse a tela nazývá sankhja. Tato sankhja však nema nic společného se sankhiovou filozofií ateisty Kapily. Jiz davno pred tim, než podvodník Kapila predložil svou sankhiovou filozofií, byla filozofie sankhji vysvetlena ve Srimad Bhagavatamu pravým Kapilou, inkarnací Sri Krsny, který tuto filozofií objasnil své matce Devahuti. Sri Kapila velmi jasne vysvetlil, že Purusa, Nejvyšší Pan, který je aktivní, stvoril tento pomíjivý svět pohledem na hmotnou prírodu (prakrti). Je to potvrzeno jak v Gíte, tak i ve Vedách. Popis ve Vedách udává, že Pan pohledem oplodnil prakrti nepatrnými individualními dusemi. Vsechny tyto individualni duse pracují v hmotném světě pro svůj smyslový pozitek a okouzleny hmotnou energií si myslí, že si užívají. Tato mentalita ovlivňuje živou bytost i v době, kdy se touží vysvobodit z hmoty; v tomto stadiu má tendenci ztotožňovat se s Bohem. Toto je poslední lehká iluzorní energie neboli klam smyslových pozitiv. Jen po mnoha a mnoha životech v takových činnostech, vedených touhou po hmotných smyslových pozitivách, se velké duse odevzdají Vasudevovi, Sri Krsnovi, a dosáhnou svého vytouženého cíle, Absolutní Pravdy.

Ardzuna přijal Krsnu za svého duchovního mistra, když Mu řekl: *sisyas te ham sadhi mam tvam prapannam*. Nasledovně mu Krsna nyní vložil funkci buddhijogy neboli karmajogy, jinak receno vysvetlí mu, jak vykonávat oddanou službu jen pro potěšení Panových smyslů. V desátém versu desáté kapitoly se vysvetluje, že buddhijoga znamená prime společenství s Panem, jenž dle v srdcích všech bytostí v podobě Paramatmy. Bez oddané služby však tento vztah nemůže existovat. Proto ten, kdo je zapojen do transcendentální laskyplné oddané služby Bohu, nebo jinými slovy ten, kdo si je vědom Krsny, dosáhne stadia buddhijogy zvláštní milosti Pana. Sri Krsna proto říká, že odměni ryžím poznáním oddanosti v absolutní lásce pouze ty, kteří neustále vykonávají oddanou službu z transcendentální lasky. Tímto způsobem může oddaný cíli bhakta snadno dospět k Bohu, do Jeho věčné a blažené rise.

Buddhijoga, o níž je v tomto versu rec, představuje oddanou službu. Pokud se týká slova sankhja, pak zde nejde o sankhjaogou nepravého Kapily, a proto ji nesmíme zamenit se sankhjaogou, o které se mluví v tomto versu. V té době neměla filozofie ateistického Kapily žádný vliv, a proto by ani Krsna neměl zájem zminovat se tu o takové bezbožné spekulativní filozofií. Práva sankhiova filozofie je popsána ve Srimad Bhagavatamu pravým Kapilou. Slovo sankhja znamená analyticky popis tela a duse. Krsna popsal Ardzunovi povahu duse, aby jej tak přivedl k buddhioze neboli bhaktioze. Proto sankhja Krsny a sankhja pravého Kapily je jedna a tatáž: bhaktijoga. Proto Krsna říká v Bhagavadgíte, že pouze hloupi lidé dělají rozdíl mezi sankhjaogou a bhaktijogou (*sankhya-yogau prthag balah pravadanti na pasmitah*). Je tedy jasné, že ateistická sankhja nema nic společného s bhaktijogou, ačkoliv někteří hloupi lidé tvrdí, že Bhagavadgíta o ní pojednává.

Melo by nám tedy být jasné, že buddhijoga znamená jednat s myslí zameranou na Krsnu, neboli s oddaností sloužit Bohu v plné blaženosti a plném poznání, jež tato služba přináší. Ten, kdo pracuje pouze pro potěšení Pana a nehlídá na potíže, jedná podle zásad buddhijogy a náleží se ustavicně v transcendentálním blahu. Díky této duchovní činnosti získává člověk automaticky, milosti Pana, transcendentální poznání. Dosáhne tak úplného vysvobození, aniž by na nabytí poznání vynaložil zvláštní úsilí. Mezi činnostmi, při kterých si je člověk vědom Krsny, a činností konanou s myšlenkou na odměnu v podobě rodinného nebo hmotného stesti, je podstatný rozdíl. Buddhijoga je tedy transcendentální kvalita práce, kterou vykonáváme.

SLOKA 40

*nehabhikrama-naso sti pratyavayo na vidyate
sv-alpam apy asya dharmasya trayate mahato bhayat*

na - není; *iha* - v této joze; *abhikrama* - úsilí; *nasah* - ztrata; *asti* - je; *pratyavayah* - ubytek; *na* - nikdy; *vidyate* - je; *su-alpam* - málo; *api* - ačkoliv; *asya* - tohoto; *dharmasya* - zaměstnání; *trayate* - osvobozuje; *mahatah* - od velkého; *bhayat* - nebezpečí.

V tomto úsilí neexistuje ztrata nebo ubytek a i málo pokrok na této cestě může člověka uchránit před největším nebezpečím.

VYKLAD: Jednání, při kterém jsme si vědomi Krsny, nebo jednání ve prospěch Krsny bez očekávání smyslových pozitiv je nejvyšší transcendentální činností. I ten nejmenší pokus potěsit Krsnu nepřijde nikdy nazmar. Na hmotné úrovni jsou všechna podnikání, která nebyla úplně dokončena, neúspěšná,

zatímco na duchovní úrovni i ten nejmenší cín, trebaze nedokonceny, prinasi trvaly užitek. Proto clovek, který pro poteseni Krsny neco vykonal, nic neztraci, i kdyby svou práci nedokoncil. Jen jedine procento práce vykonane v tomto duchu umožni cloveku, aby přistě začal od dvou procent, zatímco hmotné ciny, nejsou-li dokončeny stoprocentně, nenesou žádné ovoce. Adžamila vykonával své povinnosti s několika procentním vědomím Krsny, ale výsledek, kterého se dočkal, byl díky Krsnově milosti stoprocentní. V této souvislosti nalezneme pěkný verš ve Srimad Bhagavatamu (1.5.17):

*tyaktva sva-dharmam carasambujam harer
bhajann apakvo tha patet tato yadi
yatra kva vabhadram abhud amusya kim
ko vartha apto bhajatam sva-dharmatah*

„Jestliže někdo zanechá svých předepsaných povinností, aby oddané sloužil Bohu a poklesne, jelikož službu nedokoncil - co takový člověk ztrácí? Co však získává ten, který vykonal své hmotné povinnosti dokonale?“ Nebo, jak říkají křesťané: „Co je člověku platné, získá-li celý svět, když ztratí svou věčnou duši?“

Hmotné ciny a jejich výsledky končí s telem. Avšak cín vykonaný pro Krsnu, i když je prerušen smrtí, přivede člověka znovu zpátky k uveřejňování si Krsny, třeba i v dalším životě. Pracuje-li člověk pro Krsnu, může si být alespoň jist, že v příštím životě dostane lidské tělo, ať už v rodině moudrého brahmana, nebo v bohaté a vzdělané rodině, což mu umožní další pokrok na cestě za duchovním poznáním. Taková je nesrovnatelná síla oddané služby.

SLOKA 41

*vyavasayatmika buddhir ekeha kuru-nandana
bahu-sakha hy anantas ca buddhaya vyavasayinam*

vyavasaya-atmika - rozhodný v oddané službě; *buddhih* - inteligence; *eka* - jediná; *iha* - v tomto světě; *kuru-nandana* - o milované dítě Kuruu; *bahu-sakhah* - rozvětvená; *hi* - vskutku; *anantah* - nekonečná; *ca* - také; *buddhayah* - inteligence; *avyavasayinam* - u těch, kteří si nejsou vědomi Krsny.

Ti, kteří krácejí touto cestou, jsou odhodláni ve svém úsilí a mají jen jeden cíl. O milované dítě Kuruu, inteligence nerozhodných je rozvětvená.

VYKLAD: Pevně přesvědčení, že člověk dosáhne nejvyšší dokonalosti uveřejňováním si Krsny, se nazývá vjavasajtmická inteligence. V Caitanja-caritamrte (Madhja 22.62) se uvádí:

*sraddha-sabde -- visvasa kahe sudrmha niscaya
krsse bhakti kaile sarva-karma kṛta haya*

Vira znamená neochvějnou důvěru v něco vzneseného. Člověk vědomý si Krsny nemusí při plnění svých povinností jednat ve vztahu k hmotnému světu s jeho závazky k rodinným tradicím, národu nebo lidstvu. Všechny naše ciny, dobré či zlé, nás opět zaměstnávají v dalších hmotných činech. Avšak sloužíme-li laskavě Krsnovi, nemusíme se již dále namáhat o dosažení dobrých výsledků v naší činnosti. Všechny tyto ciny jsou umístěny na absolutní rovině, protože již nejsou více podřízeny dualitám, jako je dobro a zlo. Nejvyšší dokonalosti člověka, který si je vědom Krsny, je zřeknout se hmotného pojetí života. Tohoto stavu se automaticky dosáhne postupným zamerováním mysli na Krsnu.

Rozhodnost osoby vědomé si Krsny stává na poznání, že Vasudeva neboli Krsna je příčinou všech příčin (*vasudevah sarvam iti sa mahatma su-durlabhah*; Bg. 7.19). Jestliže zalijeme koren stromu, voda se automaticky rozšíří do větví a do listů. Podobně osoba sloužící Krsnovi prokazuje sobě, rodině, společnosti, zemi a lidstvu největší službu. Je-li Krsna s našim jednáním spokojen, jsou i všichni ostatní tvorové spokojeni.

Služba Krsnovi se provádí nejlépe pod vedením pravého představitele Sri Krsny, duchovního učitele, který zná povahu svého učeníka a může ho zaměstnat v činnostech určených k potesení Krsny. Chce-li se člověk oddat Krsnovi, musí Mu s odhodlaností sloužit. Musí poslouchat duchovního učitele, Krsnova představitele, a přijímat jeho pokyny jako své životní poslání. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Thākura nás ve svých modlitbách k duchovnímu učiteli uctívá:

*yasya prasadaḥ bhagavat-prasado
yasya prasadan na gatiḥ kuto pi
dhyayan stuvams tasya yasas tri-sandhyam
vande guroḥ śrī-carasaravindam*

„Uspokojením duchovního učitele uspokojíme i Nejvyšší Osobnost Božství. A není-li duchovní učitel spokojen, nelze dělat pokroky v duchovním životě. Proto bych měl o něm rozjímat a prosit o jeho milost. Nejméně třikrát denně bych měl svému duchovnímu učiteli vzdávat pokorné projevy ucty.“

Duchovní realizace závisí na dokonalém poznání duše a její oddělenosti od těla, a to nikoliv teoreticky, nýbrž prakticky. Toto poznání umožňuje člověku skoncovat s jednáním, které vede jen k ukájení smyslu a projevuje se v plodonosných činnostech. Naproti tomu ten, jehož mysl není ovládnuta a zaměřena na Krsnu, je nucen jednat s ohledem na ovoce svých činů.

SLOKA 42 - 43

*yam imam puspitam vacam pravadanty avipascitah
veda-vada-ratah partha nanyad astiti vadinah
kamatmanah svarga-para janma-karma-phala-pradam
kriya-visesa-bahulam bhogaisvarya-gatim prati*

yam imam - všechna tato; *puspitam* - květnatá; *vacam* - slova; *pravadanti* - pronášejí; *avipascitah* - lidé s chabými vědomostmi; *veda-vada-ratah* - takzvaní následovníci Ved; *partha* - o synu Prthy; *na* - nikdy; *anyat* - něco jiného; *asti* - existuje; *iti* - tak; *vadinah* - zájemci; *kama-atmanah* - toužící po smyslovém požitku; *svarga-para* - usilující o dosažení nebeských planet; *janma-karma-phala-pradam* - přinášející výhodné zrození a jiné výsledky; *kriya-visesa* - okazale obrady; *bahulam* - rozličné; *bhoga* - smyslové požitky; *aisvarya* - bohatství; *gatim* - pokrok; *prati* - směřující.

Lidé s chabými znalostmi si libují ve vznesených slovech Ved, která doporučují konání různých výnosných obradů, jejichž cílem je dosáhnout nebeských planet, moci a výhodného zrození. Jelikož touží po smyslových požitcích a bohatství v životě, říkají, že nad to není.

VYKLAD: Lidé všeobecně nejsou zvláště inteligentní a díky své nevědomosti jsou ze všeho nejvíce přitahováni činnostmi, které jsou v karma-kandské části Ved doporučovány těm, kteří touží po dosažení určitých hmotných výhod. Jejich jedinou touhou je požitek na nebeských planetách, kde je dostatek žen a vina a kde hmotné bohatství je velmi běžné. Ve Vedách se doporučuje mnoho obětí a zvláště obětí známe pod názvem *iyotistoma*, které jsou určeny k povznesení se na nebeské planety. Uvádí se, že ten, kdo se chce povznést na nebeské planety, musí tyto oběti vykonávat. Lidé s malými vědomostmi si však myslí, že toto je cílem vědeckého poznání. Pro tyto lidi je velice těžké odhodlat se k činnostem, které by potěšily Krsnu. Nebeské planety, které nabízejí všemožné bohatství a požitky, se dají přirovnat k jedovatým květům, jejichž klamnou vůní je nevědomý člověk okouzlen, aniž by tušil nějaké nebezpečí.

V karma-kandské části Ved se uvádí: *apama somam amṛta abhuma a aksayyam ha vai caturmasya-yajinah sukṛtam bhavati*. Těm, kteří vykonávají čtyřměsíční pokany, je dána možnost pít nápoj somarasu, a takto se stát nesmrtelnými a věčně sraštěnými. I na naší planetě jsou někteří lidé velmi dychtiví pít somarasu, aby byli zdraví a silní a mohli si užívat svých smyslů. Takoví lidé neverí ve vysvobození z hmotné existence, a naopak přilísí tihnou k okazalým vědeckým obetním obradům. Jsou to převážně smyslní lidé, kteří netouží po nicem jiném než po požitcích nebeských planet. Na těchto planetách jsou zahrady zvané Nandana-kanana, kde má člověk možnost stykat se s andělsky krásnými ženami a kde je hojnost vina (somarasy). Takové tělesné stěsti je nepochybně smyslné. Proto ti, kteří se považují za pány hmotného světa, jsou okouzleni pouze hmotným, pomíjivým stěstím.

SLOKA 44

*bhogaisvarya-prasaktanam tayapahrta-cetasam
vyavasayatmika buddhih samadhau na vidhiyate*

bhoga - hmotný požitek; *aisvarya* - a bohatství; *prasaktanam* - ti, kdo lpejí; *taya* - k temto věcem; *apahrta-cetasam* - zmatení v mysli; *vyavasaya-atmika* - pevní ve svém odhodlání; *buddhih* - oddaná služba; *samadhau* - v ovládané mysli; *na* - nikdy; *vidhiyate* - kona se.

V mysli těch, kteří přilísí lpeží na smyslových požitcích a hmotném bohatství a kteří jsou tímto zmatení, se nezrodí pevné odhodlání oddané sloužit Nejvyššímu Panu.

VYKLAD: Slovo *samadhi* znamená „ustalena mysl“. Ve vědeckém slovníku Nirukti se říká: *samyag adhiyate sminn atma-tattva-yathatmyam*. „Stav, ve kterém je mysl zaměřena na poznání svého skutečného já, se nazývá samadhi“. Osoby, které vyhledávají hmotné požitky, nebo osoby, které jsou zmateny pomíjivými věcmi, se do samadhi nikdy nedostanou. Tito lidé jsou odsouzeni k tomu, aby byli ovládáni hmotnou energií.

SLOKA 45

*traigusya-visaya veda nistraigusyo bhavarjuna
nirdvandvo nitya-sattva-stho niryoga-ksema atmavan*

traigusya - nalezíci do tří kvalit hmotné přírody; *visayah* - na téma; *vedah* - vědecké spisy; *nistraigusyah* - transcendentální třem hmotným kvalitám; *bhava* - bud; *arjuna* - o Ardzuno; *nirdvandvah* - zbaven dualit; *nitya-sattva-sthah* - vždy umístěn v čistém stavu duchovní existence; *niryoga-ksemah* - zbaven všech myšlenek na zisk a ochranu; *atma-van* - zakotven pevně v sobě.

Vědy se převážně zabývají tematy, jež náleží do tří kvalit hmotné přírody. Povznese se nad tyto tři kvality, o Ardzuno, a bud k nim transcendentální. Osvobod se ode všech dvojností, vzdej se všech túžeb po zisku a ochraně a poznej své pravé já.

VYKLAD: Všechny hmotné aktivity spolu s jejich následky jsou řízeny třemi kvalitami hmotné přírody. Jejich účelem je přinášet výsledky, a proto jsou příčinou našeho otroctví v hmotném světě. Jestliže se Vědy zabývají hlavně hmotnými činnostmi, pak je to proto, aby lidstvo postupně povznese na duchovní úroveň. Krsna svému příteli a žákovi Ardzunovi radí, aby své vědomí povznese na transcendentální rovinu védantské filozofie, která začíná otázkami týkajícími se nejvyšší transcendence (*athato brahma-jijnasa*). Všechny živé bytosti v hmotném světě bojují velmi těžce o svoji existenci. Po stvoření hmotného světa jim Pan dal vědeckou moudrost, kde jim radí, jak žít, aby se vysvobodily z hmotného otroctví. Po karmakandské části Ved, která pojednává o činech směřujících k dosažení hmotných pozitiv, nabízejí spisy v podobě Upanisad možnost k dosažení duchovní realizace. Upanisady patří k různým Védám a Bhagavadgítě, která je částí páteřních Věd, totiž Mahábháraty, znamenají začátek duchovního života.

Dokud existuje hmotné tělo, existují také akce a reakce tří kvalit hmotné přírody. Člověk se musí naučit snášet protiklady jako stěží a nestěží, teplo a zima atd., a tím se vysvobodit z úzkosti, kterou způsobují touha po zisku a obava ze ztráty. Tohoto transcendentálního stavu dosáhneme, jsme-li si plně vědomi Krsny a závisíme-li úplně na Jeho dobré vůli.

SLOKA 46

*yavan artha udapane sarvatah samplutodake
tavan sarvesu vedesu brahmasasya vijanatah*

yavan - všechno, což; *arthah* - je určeno; *uda-pane* - ve studni; *sarvatah* - ve všech ohledech; *sampluta-udake* - ve velké vodní nádrži; *tavan* - podobně; *sarvesu* - ve všech; *vedesu* - vědeckých textech; *brahmasasya* - člověk, který zná Nejvyšší Brahma; *vijanatah* - ten, kdo má dokonalé poznání.

Všechny funkce, které plní malá studna, splní ve všech ohledech velká vodní nádrž. Stejně tak smysl Věd může být užitečný jen pro toho, kdo zná jejich účel.

VYKLAD: Účelem obřadu a oběti, o nichž je zmínka v karmakandské části Ved, je povzbudit člověka k postupnému rozvíjení seberealizace. Cíl seberealizace je jasně vysvětlen v patnácté kapitole Bhagavadgity (15.15): účelem studia Ved je poznat Krsnu, původní příčinu všeho. Seberealizace tedy znamená pochopit Krsnu a pochopit věčný vztah k Nemu. O vztahu mezi živými bytostmi a Krsnou je rovněž zmínka v patnácté kapitole, v sedmém verši. Individuální bytosti jsou částkami Krsny, a proto obnovení jejich původního vědomí je nejvyšším stupněm dokonalosti vědeckého poznání. To je také potvrzeno ve Srimad Bhagavatam (3.33.7):

*aho bata sva-paco to gariyan
yaj-jihvagre vartate nama tubhyam
tepus tapas te juhuvuh sasnur arya
brahmanucur nama grsanti ye te*

„O můj Pane, člověk, který pronásí Tva svata jména, se nachází na nejvyšší rovině duchovní realizace,řebáze pochází z nízké rodiny candalu (pojidácu psu). Takový člověk musel zajisté vykonat všechna možná pokání a oběti podle vědeckých předpisů, prostudovat mnohokrát Vědy a zbavit se hříchu očistnou koupelí na všech poutních místech. Takový člověk je nejlepším z Arjů.“

Člověk tedy musí být natolik inteligentní, aby pochopil smysl Věd a neměl pouze zálibu v obřadech; rovněž se musí vzdát touhy povysit se na nebeské planety za účelem věšního smyslového pozitivu. V dnešní době není možné pro bezného člověka ridit se všemi pravidly, která jsou nutná k vykonávání vědeckých obřadů, a není možné důkladně prostudovat Védantu-sútru a všechny Upanisady. Vyžaduje to hodně času, energie, znalosti a jiných prostředků, tedy toho, čeho v tomto věku není nadbytek. Nicméně způsob, jak nejlépe posloužit poslání vědecké kultury, je zpívat svata jména Boha, jak to doporučuje Sri Caitanja Maháprabhu, spasitel všech pokleslých duší. Když se Ho velký učenec a znalec Ved, Prakasananda Sarasvatí, tážal, proč místo studování védantské filozofie zpívá Boží

jmena jako nejaky sentimentalista, Sri Caitanja Mahaprabhu mu odpovedel, ze Jeho duchovni ucitel Ho povazoval za velkeho hlupaka, a proto Ho pozadal, aby zpival svata jmena Pana, Sri Krsny. Kdyz tak tedy ucinil, naplnila Ho zaplavujici extaze. V tomto veku, Kalijuze, jsou lide vetsinou nevedomi a nedostatecne skoleni pro pochopeni Vedanty. Nejlepsi zpusob, jak poslouzit poslani vedantske filozofie, je bez prestupku zpivat nebo zpevne pronaset svata jmena Boha. Vedanta je poslednim slovem vedske moudrosti a autorem a znalcem vedantske filozofie je Sri Krsna. Nejvetsim vedantistou je ta velka duze, která ve zpivani svatych jmen Boha nachazi potesení. A to je take vrchol vedskeho uceni.

SLOKA 47

*karmasy evadhikaras te ma phalesu kadacana
ma karma-phala-hetur bhur ma te sango stv akarmasi*

karmasi - predepsane povinnosti; *eva* - zajiste; *adhikarah* - pravo; *te* - tvoje; *ma* - nikdy; *phalesu* - na plody; *kadacana* - kdykoliv; *ma* - nikdy; *karma-phala* - k vysledkum prace; *hetuh* - pricina; *bhuh* - stane se; *ma* - nikdy; *te* - tebou; *sangah* - ulpivani; *astu* - melo by byt; *akarmasi* - neplneni predepsanych povinnosti.

Mas pravo vykonavat sve predepsane povinnosti, avsak nemas narok na uzivani plodu svych cinu. Nikdy se nepovazuj za pricinu vysledku svych cinu a nevaz se na necinnost.

VYKLAD: Zde jsou predlozeny k uvaze tri faktory: predepsane povinnosti, nezavisla cinnost a necinnost. Predepsane povinnosti znamenaji ciny, které clovek vykonava podle toho, v jaké kvalitě hmotné přirody se nachází. Nezavisla cinnost znamená vykonávání cinu bez schválení autority a necinnost znamená opomíjení vykonávání predepsaných povinností. Sri Krsna zde Ardzunovi radí, aby nebyl necinný, ale konal svou uloženou povinnost bez ulpívání na výsledcích. Ten, kdo ulpívá na výsledcích svých cinu, je příčinou jednání a je za své ciny také zodpovědný, a pak si buď užívá, nebo trpí jejich následky.

Predepsane povinnosti se mohou rozdelit do tri skupin: bezne, nalehave a zadouci. Bezne povinnosti, které jsou konány v souladu s pokyny písem, charakterizují cinnost v kvalitě dobra, ponevadž jsou konány bez touhy po plodech. Cinnosti konané s touhou po výsledcích cloveka zotrocuji, a proto jsou nepřiznivé. Každý má své predepsane povinnosti a každý by měl jednat, aniz by ulpíval na výsledcích. Takoveto vykonávání povinnosti bez sobeckého zájmu vede bezesporu k vysvobození.

Sri Krsna proto Ardzunovi radil, aby bojoval z povinnosti, bez ulpívání na výsledku. Jeho neucast v boji by byla jen jinou formou hmotného ulpívání, které nikdy nevede cloveka ke spase. Jakékoliv ulpívání, ať už kladné, nebo záporné, je vždy příčinou otroctví a nemůže nám nijak pomoci k vysvobození z hmotné existence; a necinnost je hršná. Bojovat z povinnosti byla tedy pro Ardzunu jediná cesta ke spase.

SLOKA 48

*yoga-sthah kuru karmasi sangam tyaktva dhananjaya
siddhi-asiddhyoh samo bhutva samatvam yoga ucyate*

yoga-sthah - vyrovnany; *kuru* - konej; *karmasi* - svou povinnost; *sangam* - ulpivani; *tyaktva* - zrekni se; *dhananjaya* - o Dhanandzajo (Ardzuno); *siddhi-asiddhyoh* - v uspechu i neuspechu; *samah* - vyrovnany; *bhutva* - stat se; *samatvam* - vyrovnanost mysli; *yogah* - joga; *ucyate* - nazývá se.

Konej svou povinnost ukazneme, o Ardzuno, zrekni se připoutanosti a buď lhostejný k uspechu či neuspechu. Taková vyrovnanost se nazývá joga.

VYKLAD: Sri Krsna radí Ardzunovi, aby nasledoval cestu jogy. Co je to joga? Joga znamená soustředění mysli na Nejvyššího ovládním věčné neklidných smyslu. A kdo je Nejvyšší? Nejvyšší je Krsna. A jelikož On sám vyzývá Ardzunu k boji, nemá Ardzuna s následky boje nic společného. Vítězství nebo porážka závisí na Krsnovi a povinnosti Ardzuny je ridit se Jeho pokyny. Vykonávat Krsnovy pokyny je práva joga a její praktické uplatnění najdeme v procesu zvaném bhaktijoga. Pouze prostřednictvím cinnosti, jež jsou určeny k uspokojení Krsny, se clovek může zbavit vlastnického citení. Správný způsob, jak plnit povinnosti bhaktijogy, je stát se služebníkem Krsny nebo služebníkem Jeho služebníka. To je jediná cesta, jež může každému pomoci jednat v joze.

Ardzuna našel do varnasramského společenského zřízení jako ksatrija. Ve Visnu Purane se uvádí, že cílem této společnosti je uspokojit Visnu. Nikdo by neměl - tak, jak je pravidlem v hmotném světě - uspokojovat sama sebe, nýbrž by měl uspokojovat Krsnu. Proto, neuspokojíme-li Krsnu, nemůžeme správně plnit zásady varnasramské společnosti. Krsna zde Ardzunovi nepřímou radí, aby nasledoval Jeho pokyny.

SLOKA 49

*duresa hy avaram karma buddhi-yogad dhananjaya
buddhau sarasam anviccha krpasah phala-hetavah*

duresa - odhodit daleko; *hi* - jiste; *avaram* - hanebne; *karma* - ciny; *buddhi-yogat* - sila uvedomovani si Krsny; *dhananjaya* - o Ardzuno, dobyvateli bohatstvi; *buddhau* - v tomto vedomi; *sarasam* - plne podrizeni; *anviccha* - pokus se; *krpasah* - sobci; *phala-hetavah* - ti, kteri dychti po plodech cinu.

O Dhanandzajo, pomoci oddane sluzby se zbav vseh ovoce prinasejicich cinnosti a s timto vedomim se Mi odevzdej. Politovanihodni jsou sobci, kteri si chteji uzivat plodu sve prace.

VYKLAD: Ten, kdo plne realizoval svou skutecnou povahu jako vecny sluzebnik Pana, skonci s veskerou cinnosti s vyjimkou te, která se kona s vedomim potesit Krsnu. Jak jiz bylo drive vysvetleno, buddhijoga je laskyplna sluzba Bohu a takova oddana sluzba je patricnou cinnosti vseh zivych bytosti. Pouze sobci vyhledavaji pozitek v plodech sve prace, která je vice a vice zapleta do site hmotne existence. Vsechny cinnosti, krome tech, které jsou konany pro potesení Krsny, jsou hanebne, protože konatele trvale poutaji do kolobehu rozeni a umirani. Proto clovek nema nikdy usilovat o to, aby byl pricinou sveho jednani. Vse ma byt konano s myslí uprenou na Krsnu a pro Jeho potesení. Ubozi lide nevedi, jakym zpusobem vyuzit bohatstvi, jehož nabyli díky sraстnemu osudu nebo tezkou práci, a jako sobci nevyuziji sve lidske energie ve sluzbe Nejvyšsimu Panu. Clovek by mel vsechnu svoji energii vložit do sluzby Bohu, a uspesne tak završit svůj život.

SLOKA 50

*buddhi-yukto jahatiha ubhe sukrta-duskrte
tasmad yogaya yuyyasva yogah karmasu kausalam*

buddhi-yuktah - ten, kdo oddane slouzi; *jahati* - muze se zbavit; *iha* - v tomto zivote; *ubhe* - obou; *sukrta-duskrte* - dobrych i spatnych vysledku; *tasmad* - proto; *yogaya* - v zajmu oddane sluzby; *yuyyasva* - bud takto zamestnan; *yogah* - joga, uvedomovani si Krsny; *karmasu* - ve veskerem jednani; *kausalam* - umeni.

Clovek zapojeny v oddane sluzbe se zbavuje dobrych i spatnych cinu jiz v tomto zivote. Proto usiluj o jogu, která je vrcholem umeni veskerych cinnosti.

VYKLAD: Kazda ziva bytost si jiz od pradavna nastradala mnohe nasledky svych dobrych a spatnych cinu, a proto si nevedomuje sve skutecne a vecne postaveni. Tato nevedomost vsak muze byt odstranena dodrzovanim pokynu Bhagavadgity, která cloveka uci, aby se ve vseh ohledech odevzdal Sri Krsnovi, a tak se vysvobodil z kolobehu zivotu a prestal se trapit ciny a jejich nasledky. Ardzuna proto dostal radu, aby oddane sloužil Krsnovi a ocistil tak vysledky sveho jednani.

SLOKA 51

*karma-jam buddhi-yukta hi phalam tyaktva manisishah
janma-bandha-vinirmuktah padam gacchanty anamayam*

karma-jam - díky plodonosnym cinnostem; *buddhi-yuktah* - oddane slouzit; *hi* - zajiste; *phalam* - vysledky; *tyaktva* - vzdavaji se; *manisishah* - velci svetci nebo oddani; *janma-bandha* - z otroctvi rozeni a umirani; *vinirmuktah* - vysvobozené; *padam* - stav; *gacchanti* - dospeji; *anamayam* - bez utrpeni.

Takovou oddanou sluzbou Bohu se velci svetci nebo oddani zbavuji vysledku cinu v hmotnem svete. Takto se vysvobozuji z kolobehu rozeni a smrti a dosahuji stavu mimo vsechna utrpeni (navratem k Bohu).

VYKLAD: Osvobozenym zivym bytostem nalezi misto, kde neexistuji zadna hmotna utrpeni. Srimad Bhagavatam (10.14.58) rika:

*samaSrita ye pada-pallava-plavam
mahat-padam pusya-yaso murareh
bhavambudhir vatsa-padam param padam
padam padam yad vipadam na tesam*

„Tomu, kdo prijal ochranu u lotosovych nohou Pana, jenž je utocistem veskereho vesmirneho projevu a znam jako Mukunda neboli darce mukti (vysvobozeni), se ocean hmotneho sveta jevi jako trocha vody, která se vejde do otisku kopytky telete. Jeho cilem jsou Vaikunthaloky neboli mista, kde neexistuji hmotna utrpeni, a nikoliv mista, kde nebezpeci hrozi na kazdem kroku.“

Diky sve nevedomosti clovek nechape, ze tento hmotny svet je mistem utrpeni, kde nebezpeci hrozi na kazdem kroku. Pouze z nevedomosti se mene inteligentni lide snazi resit problemy zivota

vyhledavanim pozitivu v plodech svých činů a domnívají se, že tak mohou být šťastni. Nevedí, že v tomto hmotném světě neexistuje hmotné tělo, které by zaručovalo život bez utrpení. Životní nesnaze, totiž narození, stáří, nemoci a smrt, jsou v hmotném světě přítomny všude. Avšak ten, kdo porozumí svému pravému postavení věčného služebníka Boha a realizuje postavení Nejvyšší Osobnosti Sri Krsny, se oddá Jeho transcendentální laskavé službě. Následkem toho získá všechny kvalifikace nutné ke vstupu na vaikuṇṭhské planety, kde neexistuje ani hmotný strastiplný život, ani vliv času a smrti. Znat svoji pravou podstatu znamená také znát Panovo vznesené postavení. Ten, kdo si chybně myslí, že individuální duše a Bůh jsou na stejné úrovni, bloudí v temnotě, a proto není schopen oddané sloužit Panu. Místo toho se sám snaží být „panem“, a připravuje si tak cestu k neustalému narození a umírání. Avšak ten, kdo pochopí, že jeho posláním je sloužit, se zapojuje do Panovy služby, a stane se tak způsobilým ke vstupu na Vaikuṇṭhaloky. Služba obětovaná Panu se nazývá karmajoga, nebo buddhijoga, nebo, jednoduše řečeno, oddaná služba.

SLOKA 52

*yada te moha-kalilam buddhir vyatitarisyati
tada gantasi nirvedam srotavyasya srutasya ca*

yada - když; *te* - tva; *moha* - klam; *kalilam* - houstina; *buddhih* - transcendentální služba s inteligencí; *vyatitarisyati* - překona; *tada* - tehdy; *ganta asi* - dojdeš; *nirvedam* - lhostejnost; *srotavyasya* - ke všemu, co má být slyšeno; *srutasya* - ke všemu, co již bylo slyšeno; *ca* - také.

Az tva inteligence překona houstinu klamu, staneš se lhostejným ke všemu, co již bylo vyslechnuto, a ke všemu, co má být vyslechnuto.

VYKLAD: Mezi velkými oddanými Pana můžeme najít mnoho oddaných, kteří se stali lhostejnými k védskému rituálu tím, že vykonávali oddanou službu. I zkušený brahman se bez potíží stane naprosto lhostejným k provádění obradu, jejichž cílem je hmotný užitek, jestliže skutečně pochopil svůj vztah ke Krsnovi a Jeho postavení. Sri Madhavendra Puri, velký bhakta a acarja ve sledu posloupnosti duchovních učitelů, říká:

*sandhya-vandana bhadram astu bhavato bhoh snana tubhyam namo
bho devah pitaras ca tarpasa-vidhau naham ksamah ksamyatam
yatra kvapi nisadya yadava-kulottamasya kamsa-dvisah
smaram smaram agham harami tad alam manye kim anyena me*

„O mě tři denní modlitby, provolávám vám chválu. O očistná koupeli, hluboce se před tebou klaním. O poloboží! O předkové! Odpusťte mi, prosím, moji neschopnost uctívat vás. Kdekoli se nacházím, vzpomínám na mocného potomka jaduovské dynastie, Krsnu, Kánsův nepřítel, a tak se vysvobozuji z pout svých hříchů. Myslím si, že mi to stačí.“

Védské rituály, které obsahují mimo jiné i pronášení různých modliteb třikrát denně, koupání se časné zrána a vzdávání úcty předkům, jsou pro nováčky povinné. Ale je-li si člověk plně vědom Krsny a zcela se odevzdává Jeho transcendentální laskavé službě, stane se lhostejným ke všem těmto usměrňujícím pravidlům, protože již dosáhl dokonalosti. Když člověk službou Nejvyššímu Panu, Sri Krsnovi, dosáhne poznání, nemusí již více vykonávat různé druhy pokání a obětí, jak doporučují zjevená písmena. Stejně tak vykonávání různých rituálů bez pochopení, že cílem Véd je dospět ke Krsnovi, je pouhé pletvání časem. Osoba, která si je vědoma Krsny, transcenduje *śabda-brahma*, neboli překračuje hranice Véd a Upanisad.

SLOKA 53

*sruti-vipratipanna te yada sthasyati niscala
samadhav acala buddhis tada yogam avapsyasi*

sruti - védské zjevení; *vipratipanna* - neovlivněn výsledky práce; *te* - tvoje; *yada* - když; *sthasyati* - zůstává; *niscala* - nepohnutá; *samadhau* - v transcendentálním vědomí; *acala* - neochvějná; *buddhih* - inteligence; *tada* - tehdy; *yogam* - duchovní realizace; *avapsyasi* - dosáhneš.

Když tva mysl není více znepokojována vznesenými slovy Véd a zůstává pohroužena v tranzu seberealizace, pak dosáhneš božského vědomí.

VYKLAD: Říci o nekom, že se nachází ve stavu samadhi, je tož jako říci, že tento člověk si plně uvědomuje Krsnu. V dokonalém samadhi člověk realizuje brahma, Paramatmu a Bhagavana. Nejvyšší dokonalosti seberealizace je pochopit, že jsme věčnými služebníky Krsny a že jediným našim úkolem je plnit své povinnosti s myslí na Jeho upřenou. Člověk vědomý si Krsny, neboli neochvějný oddaný Pana, by neměl být rozptylován vznesenými slovy Véd, a ani by neměl vykonávat výnosné činnosti za účelem povýšení se na nebeské planety. Ten, kdo si je vědomý Krsny, je s Ním v blízkém styku a může přímo porozumět všemu Jeho pokynům. Jednalo-li tímto způsobem, potom si můžeme být jisti,

ze dosahneme poznani a dokonalosti v duchovnim zivote. Staci jen, abychom se podrobili Krsnovu vedeni nebo vedeni Jeho zastupce, duchovniho ucitele.

SLOKA 54

arjuna uvaca

sthita-prajnasya ka bhasa samadhi-sthasya kesava

sthita-dhiih kim prabhaseta kim asita vrajeta kim

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *sthita-prajnasya* - toho, kdo je pohrouzen v myslenkach na Krsnu; *ka* - jaka; *bhasa* - rec; *samadhi-sthasya* - toho, kdo je v tranzu; *kesava* - o Krsno; *sthita-dhiih* - ten, kdo neustale myslí na Krsnu; *kim* - jak; *prabhaseta* - mluví; *kim* - jak; *asita* - sedí; *vrajeta* - chodí; *kim* - jak.

Ardzuna pravil: O Kesavo, jak se pozna clovek, jehož vedomi setrvava v transcendenci? Jak takovy clovek mluvi a jaka je jeho rec? Jak sedi a jak chodi?

VYKLAD: Podobne jako se kazdy clovek pozna podle sveho zvlastniho postaveni, tak i clovek vedomy si Krsny se pozna podle toho, jak mluvi, chodi, myslí, cití atd. Tak jako bohatty clovek projevuje urcite znamky, podle kterych se pozna, ze je bohatty, nebo nemocny clovek, ze je nemocnym, a uceny, ze je ucenym, tak i osoba s transcendentalnim vedomim ma zvlastni znaky, o kterych se muzeme dozvedet z Bhagavadgity. Nejdulezitejsi je zpusob, jakym osoba vedoma si Krsny mluvi, ponevadz rec je nejvyznamnejsi vlastnosti kazdeho cloveka. Rika se, ze hlupak zustava nepoznan, dokud nepromluvi. Pekne obleceno hlupaka nelze rozpoznat, dokud nepromluvi, avsak jakmile zacne mluvit, okamzite se prozradi. Prvni vlastnosti osoby vedome si Krsny je to, ze mluvi pouze o Krsnovi a o vecich, které se k Nemu vztahuji. Dalsi vlastnosti pak nasleduji automaticky a budou popsany v nasledujících verzich.

SLOKA 55

sri-bhagavan uvaca

prajahati yada kaman sarvan partha mano-gatan

atmany evatmana tustah sthita-prajnas tadocyate

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, řekl; *prajahati* - odvrhuje; *yada* - když; *kaman* - žádosti po smyslovém pozitku; *sarvan* - všech možných druhů; *partha* - o synu Prthy; *manah-gatan* - mentálních vymyslu; *atmani* - v čistém stavu duše; *eva* - zajisté; *atmana* - očistěnou myslí; *tustah* - spokojen; *sthita-prajnah* - umístěný na transcendentalní rovině; *tada* - tehdy; *ucyate* - říká se.

Vznesený pravil: O Partho, když se clovek vzdal všech druhů žádosti po smyslovém pozitku, které jsou vylodem mysli, a když jeho očistěná mysl nachází uspokojení ve vlastním ja, potom se říká, že se nachází v čistém transcendentalním vedomí.

VYKLAD: Srimad Bhagavatam potvrzuje, že osoba, která laskyplně a oddaně slouží Krsnovi, vlastní dobře vlastnosti velkých světů, zatímco ten, kdo není na této transcendentalní úrovni, nemá ve skutečnosti žádné dobré vlastnosti, protože je jisté, že se bude uchýlovat k vlastním mentálním spekulacím. Take se zde správně podotýká, že clovek musí zavrhnout všechny druhy žádosti po hmotných pozitcích, které mají původ ve vypočítavé mysli. Umele se tyto hmotné žádosti nedají zastavit, avšak postupně zmizí bez zvlastního usilí, jedná-li clovek s touhou uspokojit Krsnu. Proto by měl každý bez váhání s láskou a oddaností sloužit Krsnovi, neboť laskyplná oddaná služba cloveka okamzite povznáší na rovinu transcendentalního vedomí. Duchovně vyspělý clovek je vždy spokojený, ponevadz plně poznal, že je věčným služebníkem Nejvyššího Pana. Takto transcendentalně situovaná osoba netouží po smyslovém uspokojení, které pochází z bezvýznamného materialismu; rádeji stále zustava ve své blažené přirozené pozici, ve věčné službě Nejvyššímu Panu.

SLOKA 56

duhkhesv anudvigna-manah sukhesu vigata-sprhah

vita-raga-bhaya-krodhah sthita-dhir munir ucyate

duhkhesu - v trojím utrpení; *anudvigna-manah* - aniž by byl rozrušen v mysli; *sukhesu* - ve štěstí; *vigata-sprhah* - aniž by se zajímal; *vita* - prost; *raga* - záliby; *bhaya* - strachu; *krodhah* - hnevu; *sthita-dhiih* - ten, jehož mysl je stála; *munih* - mudrc; *ucyate* - nazývá se.

Ten, kdo navzdory trojimu utrpení zustava klidny, kdo se neda strhnout stestím a kdo je prost zalib, strachu a hnevu, je svetcem vyrovnane mysli.

VYKLAD: Slovo *muni* označuje cloveka, který dovede soustredit svou mysl na různá témata, aniž by dosel k nějakému skutečnému řešení. Každý muni má svůj vlastní názor, s jakým se dívá na věc,

a jestlize se nekterý muni nelisi svým názorem od jiných, potom se v pravém slova smyslu nemůže nazývat muni (*na casav rsir yasya matam na bhinnam*; Mahabharata, Vana-parva 313.117). Avšak *sthita-dhir muni*, o kterém se zde Kṛṣṇa zmiňuje, se liší od obvyklého muniho tím, že je vždy pohroužen v myšlenkách na Kṛṣṇu, neboť překročil stadium intelektuálního hloubání a dosel k zaveru, že Sri Kṛṣṇa, Vasudeva, je všechno (*vasudevah sarvam iti sa mahatma su-durlabhah*). Proto se nazývá světce ustálené mysli (*prasanta-nihsesa-mano-rathantara*; Stotra-ratna 43). Takový člověk, jehož mysl je zcela pohroužena v myšlenkách na Kṛṣṇu, není nijak znepokojován třemi druhy hmotných utrpení, neboť je přijímá jako milosrdenství Boha. Jelikož si je vědom svých drivejších přecínů, považuje se za hodného větsích utrpení a chape, že jeho utrpení byla milosrdenstvím Pana snížena na minimum. Podobně, je-li sraštěný, nepovazuje se za hodného takového stěti, neboť si uvědomuje, že je to pouze díky Panově milosrdenství, že se nachází v tomto příznivém postavení, které mu umožňuje Bohu lepe sloužit. Ve své laskavé službě je kromě toho vždy nebojácný, cinorodý a nejedná se zalibou nebo s nechutí. Zalibou se rozumí plnění povinnosti pro vlastní smyslové uspokojení, avšak za nepřítomnosti smyslového pozitivu se dostává nechur. Ale ten, jehož myšlenky jsou neustále pohrouženy v myšlenkách na Kṛṣṇu, necítí ani připoutanost, ani nechur, protože svůj život zasvětil službě Bohu. Následkem toho se nezlobí, když jsou jeho snahy neúspěšné, a zůstává nezlomný ve svém usilí.

SLOKA 57

*yah sarvatranabhisnehas tat tat prapya subhasubham
nabhinandati na dvesti tasya prajna pratisthita*

yah - ten, kdo; *sarvatra* - kdekoliv; *anabhisneha* - bez ulpívání; *tat* - to; *tat* - to; *prapya* - dosahovaný; *subha* - dobře; *asubham* - zle; *na* - nikdy; *abhinandati* - jása; *na* - nikdy; *dvesti* - zavídi; *tasya* - jeho; *prajna* - dokonale poznání; *pratisthita* - upevněn.

Ten, kdo se zbavil pout k hmotnému světu, kdo se neraduje, když uspeje, a ani nebeduje, když ho potká zlo, je pevně umístěn v dokonalem poznání.

VYKLAD: V hmotném světě dochází k neustálým převratům, ať už dobrým, nebo špatným. Ten, kdo medituje o Kṛṣṇovi a oddané službě, není těmito změnami znepokojen a ani není ovlivněn dobrem či zlem. Dokud se nacházíme v hmotném světě, jsme neustále vystavováni dobru a zlu, poněvadž tento svět je světem plným dvojnosti. Avšak ten, kdo je pohroužen ve svých myšlenkách na Kṛṣṇu, není těmito dualitami ovlivněn, neboť jeho zájem je zaměřen pouze na absolutní dobro - Sri Kṛṣṇu. Takové rozjímání o Kṛṣṇovi přenáší člověka do dokonaleho transcendentálního stavu, odborně zvaného *samādhi*.

SLOKA 58

*yada samharate cayam kurmo nganiva sarvasah
indriyasindriyarthebhyas tasya prajna pratisthita*

yada - když; *samharate* - stáhne; *ca* - také; *ayam* - on; *kurma* - zela; *anganī* - udy; *iva* - jako; *sarvasah* - zcela; *indriyasi* - smysly; *indriya-arthebhyah* - od smyslových předmětů; *tasya* - jeho; *prajna* - vědomí; *pratisthita* - upevněno.

V dokonalem vědomí je skutečně upevněn ten, kdo své smysly dokáže odpoutat od smyslových předmětů, podobně jako zela stáhne své udy do kruny.

VYKLAD: Toto je odpověď na otázku, která se týkala postavení jogína. Jogín, bhakta nebo seberealizovaná duše se pozná podle toho, že je schopen ovládat své smysly. Většina lidí však svým smyslem slouží a řídí se jejich rozkazy. Smysly se dají přirovnat k jedovatým hadům; chtějí jednat volně a bez jakéhokoli omezení. Jogín neboli bhakta však musí být velmi silný, aby jako zaklínac hadu mohl ovládat své hady podobné smysly. Nikdy jim nedovolí jednat samostatně.

Ve zjevených písmech je mnoho předpisů, které pojednávají o tom, jak se člověk musí a nesmí chovat. Jestlize se nedokáže řídit podle techto příkazů a zakazů a neomezí své smyslové pozitivy, nemůže plně soustředit své myšlenky na Kṛṣṇu. Nejlepší příklad, jenž ilustruje tuto myšlenku, je zela, neboť znázorňuje, jakým způsobem by měl člověk vždy používat své smysly ve službě Panu. Zela může kdykoliv stáhnout své udy a opět je podle potřeby vysunout. Podobně lidé vědomí si Kṛṣṇy používají své smysly, jen aby oddané sloužili Kṛṣṇovi, a ne jinak. Ardzuna zde byl poučen, aby smysly používal ve službě Panu, namísto aby je používal k vlastnímu smyslovému pozitivu.

SLOKA 59

*visaya vinivartante niraharasya dehinah
rasa-varjam raso py asya param drstva nivartate*

visayah - predmety smysloveho pozitku; *vinivartante* - cvicit se ve zdrzenlivosti; *niraharasya* - prostrednictvím zaporných omezení; *dehinah* - pro vtelenou duši; *rasa-varjam* - ztracení chuti; *rasah* - pocit pozitku; *api* - ačkoliv existuje; *asya* - jeho; *param* - mnohem vyssi; *drstva* - okusit; *nivartate* - prestava.

Vtlena duše může být omezena ve smyslovém užívání, trebaze touha po smyslových predmetech zustava. Okusi-li vsak vyssiho pozitku, ztrati chur na smyslove ukajeni a setrva v duchovnim vedomi.

VYKLAD: Není-li člověk na transcendentalní úrovni, nemůže zanechat smyslových pozitků. Omezovat smysly různými pravidly a příkazy je jako zakazovat nemocné osobě určité druhy jídel. Pacient nejenže nemá tyto zakazy rád, nýbrž ani neztrácí na zakázané jídlo chuť. Podobně omezovat smysly prostřednictvím jógy, jako například astangajógy, která obsahuje různé fáze (*yama*, *niyama*, *asana*, *prasaýama*, *pratyahara*, *dharasa*, *dhyana*, atd.), se doporučuje méně inteligentním lidem, kteří nemají znalosti o lepší metodě. Avšak ten, kdo během svého laskyplného sloužení Křsnovi poznal krásu Nejvyššího Pana, Sri Křsny, není již více přitahován k mrtvým hmotným věcem. Omezení v duchovním životě jsou určena pro novice a jsou dobrá jen dokud člověk nezíská skutečnou chuť k uvědomování si Křsny. Je-li si člověk opravdu vědom Křsny, hmotné věci pro něho automaticky ztrácejí přitazlivost.

SLOKA 60

*yatato hy api kaunteya purusasya vipascitah
indriyasi pramathini haranti prasabham manah*

yatatah - zatímco usiluje; *hi* - zajisté; *api* - navzdory; *kaunteya* - o synu Kuntí; *purusasya* - u člověka; *vipascitah* - plně bystřeho poznání; *indriyasi* - smysly; *pramathini* - dráždení; *haranti* - vrhnou; *prasabham* - nasilím; *manah* - mysl.

Smysly jsou tak mocné a bouřlivé, o Ardžuno, že nasilím unásejí i mysl moudrého člověka, který usiluje o jejich ovládnutí.

VYKLAD: Je mnoho velkých učenců, filozofů a transcendentalistů, kteří se pokoušejí ovládat smysly, avšak přes své úsilí mohou i nejpokročilejší z nich padnout za oboř hmotnému smyslovému pozitku díky nestalé mysli. Například Visvámitra, velký mudrce a dokonalý jógin, byl sveden Menakou, ačkoliv se snažil ovládat své smysly jógou a přísným pokáním. V historii najdeme přirozeně mnoho podobných příkladů. Ovládnutí mysli a smyslu je velmi obtížné, jestliže je nezamestnáme oddanou laskyplnou službou Křsnovi.

Dokud člověk neupírá své myšlenky na Křsnu, nemůže zanechat svého hmotného jednání. Praktickým příkladem je Sri Jamunácarja, velký světec a velký bhakta, který říká:

*yad-avadhi mama cetah krssa-padaravinde
nava-nava-rasa-dhamany udyatam rantum asit
tad-avadhi bata nari-sangame smaryamane
bhavati mukha-vikarah susthu nisthivanam ca*

„Od doby, kdy je má mysl zapojena v laskyplné službě Sri Křsnovi a já se těším ze stále nových transcendentalních radostí, odvracím svoji tvář, kdykoliv pomyslím na pohlavní styk se ženou, a odplivnu si nad touto myšlenkou.“ Take velký jógin Durvasa Muni nemohl ovlivnit Maharadžu Ambarisu, jehož mysl byla zaměstnána myšlenkami na Křsnu.

Služba a láska ke Křsnovi přináší tak velkou duchovní radost, že hmotné pozitky se automaticky stavají nechutnými. Je to, jako když hladový člověk utiší svůj hlad dostatečným množstvím výživné potravy.

SLOKA 61

*tani sarvasi samyama yukta asita mat-parah
vase hi yasyendriyasi tasya prajna pratisthita*

tani - tyto smysly; *sarvasi* - všechny; *samyama* - ovládat; *yuktah* - zabývá se; *asita* - měl by se nacházet; *mat-parah* - ve vztahu ke Mne; *vase* - plně podrobený; *hi* - jisté; *yasya* - ten, jehož; *indriyasi* - smysly; *tasya* - jeho; *prajna* - vědomí; *pratisthita* - upevněno.

Ten, kdo ovládá své smysly a má je ve své moci, kdo upíná své vědomí na Me, je znám jako člověk stále moudrosti.

VYKLAD: Tento vers jasně dokazuje, že uvědomování si Křsny je nejvyšší formou jógy. Není-li si člověk vědom Křsny, pak je pro něho naprosto nemožné ovládat své smysly. Velký mudrce Durvasa Muni si jednou našel zamínku pro hádku s králem Ambarisou. Z hrdosti se zbytečně rozhněval

a nebyl schopen ovladnout své smysly. Ackoliv Maharadza Ambarisa nebyl tak mocný jogin jako Durvasa Muni, vyšel nakonec ze sporu vítězně, protože byl oddaným Pána a mlčky snášel všechny mudrcovy krivdy. Kral dokázal ovladnout své smysly díky následujícím vlastnostem, jejichž popis je podán ve Srimad Bhagavatamu (9.4.18 - 20):

*sa vai manah krssa-padaravindayor
vacamsi vaikustha-gusanuvarsane
karau harer mandira-marjanadisu
srutim cakaracyuta-sat-kathodaye
mukunda-lingalaya-darsane drsau
tad-bhrtya-gatra-sparse nga-sangamam
ghrasam ca tat-pada-saroja-saurabhe
srimat-tulasya rasanam tad-arpite
padau hareh ksetra-padanusarpase
siro hrsikesa-padabhivandane
kamam ca dasye na tu kama-kamyaya
yathottamasloka-janasraya ratih*

„Kral Ambarisa vždy zaměstnával svou mysl rozjímáním o lotosových nohách Sri Krsny, své slova používal k popisování transcendentálního sídla Pána, své ruce k uklizení svatyně Pána, své uši k naslouchání vyprávění o Pánových zábavách; svými očima vnímal Pánovy transcendentální podoby, svůj hmat zaměstnával uctíváním dotýkáním se těl oddaných, svůj nos cicháním květů obětovaných lotosovým nohám Pána, svůj jazyk ochutnáváním listků posvátné rostlinky tulasi, které byly obětovány Krsnovi; své nohy používal k navštěvování posvátných míst a chrámu Pána, svou hlavu k pokorným poklonám Pánovi a toužil vyplňovat jen tuzby Pána - všechny tyto vlastnosti ho učinily způsobilým stát se čistým oddaným Pána.“

Slova *mat-para* jsou zde velmi významná. Příklad s Maharadzou Ambarisou dobře znázorňuje, jak se stát *mat-para*, čistým oddaným. Srila Baladeva Vidjabhusana, velký učenec a acarja v tradici čistých oddaných, poznamenal: *mad-bhakti-prabhavena sarvendriya-vijaya-purvika svatma-drstih sulabheti bhavah*. „Smysly mohou být zcela ovládnuty pouze silou oddané služby Krsnovi“. Lze také použít příkladu s ohněm - stejně jako plameny spálí vše, co je v místnosti, tak i Sri Visnu, dleci v srdci, spálí všechny nečistoty. Joga-sutra rovněž doporučuje meditovat o Visnuovi, a ne o vzduchoprázdnu. Takzvaní jogini, kteří nemeditují o Visnuovi, pouze plynou časem ve svém nicotném hledání nějakých vidin. Skutecným cílem jogy je být si vědom Krsny, být oddaným Božské Osobnosti.

SLOKA 62

*dhyayato visayan pumsah sangas tesupajayate
sangat sanjayate kamah kamat krodho bhijayate*

dhyayatah - když rozjímá; *visayan* - smyslové předměty; *pumsah* - osoby; *sangah* - přilnutí; *tesu* - ke smyslovým předmětům; *upajayate* - povstává; *sangat* - přilnutí; *sanjayate* - povstane; *kamah* - žádost, touha; *kamat* - ze žádosti; *krodhah* - hnev; *abhijayate* - projeví se.

Rozjímá-li člověk nad smyslovými objekty, přilne k nim. Z toho se rodí chtíc a z chťice povstává hnev.

VYKLAD: Ten, kdo si není vědom Krsny, podlehá hmotným žádostem, když rozjímá nad smyslovými předměty. Smysly jsou svou povahou vždy cínne, a proto nejsou-li zaměstnány v transcendentální laskavé službě Krsnovi, pak musí být zaměstnány ve službě materialismu. Každý v hmotném světě, včetně šivy a Brahmy, o jiných polobozích na nebeských planetách ani nemluve, je vystaven vlivům smyslových předmětů. Jediný způsob, jak se dostat z labyrintu hmotné existence, je být si vědom Krsny. Šiva byl jednou v hlubokém rozjímání; když ho však krásná Parvati vyzvala ke smyslovému pozitku, šiva s její nabídkou souhlasil a z jejich spojení se zrodil Kartikeja. Když byl mladý bhakta Haridasa Thakura podobně sváden samotnou Majádevi v podobě puvabné ženy, lehce ve zkoušce obstal díky své ryzi oddanosti Krsnovi. Jak vyplývá z verše Sri Jamunacarji, opravdový oddaný Pána zahrnuje veškerý hmotný smyslový pozitek díky vyššímu pozitku duchovnímu, který pochází ze styku s Panem. To je klic k úspěchu. Proto ten, kdo si není vědom Krsny, nakonec ve své snaze ovladnout své smysly neuspěje, i když je velice dovedný při ovládání svých smyslů umělým potlačováním. I ta sebenepatrnější myšlenka na smyslový pozitek jej svede k uspokojování svých žádostí.

SLOKA 63

*krodhad bhavati sammohah sammohat smrti-vibhramah
smrti-bhramsad buddhi-naso buddhi-nasat prasasyati*

krodhat - z hnevu; *bhavati* - vznika; *sammohah* - naprosta iluze; *sammohat* - z iluze; *smrti* - pameti; *vibhramah* - zmatek; *smrti-bhramsad* - po zmatení pameti; *buddhi-nasah* - ztrata inteligence; *buddhi-nasat* - a ze ztraty inteligence; *prasasyati* - clovek poklesne.

Z hnevu vznika iluze a z iluze zmatení pameti. Kdyz je pamer zmatena, dojde ke ztrate inteligence a se zanikem inteligence clovek poklesne znovu na hmotnou uroven.

VYKLAD: Srila Rupa Gosvami nam rika:

prapancikataya buddhya hari-sambandhi-vastunah

mumuksubhih parityago vairagyam phalgu kathyate (Bhakti-rasamrta-sindhu 1.2.258)

Rozvíjením naseho duchovního vědomí musíme poznat, že všechno má v oddané službě své místo. Ti, kteří nemají znalosti o duchovních činnostech konaných s láskou ke Křsnovi, se uměle pokoušejí vyhybat se hmotným předmětem, a přestože touží po vysvobození z hmotného otroctví, dokonalosti odříkání nedosáhnou. Jejich takzvané odříkání se nazývá *phalgu* - podradnější. Naproti tomu člověk vědomý si Křsny ví, jak použít všeho ve službě Panovi, a nestane se obětí materialismu. Stoupenci neosobní filozofie například neuznávají, že Bůh neboli Absolutní Muž jist, protože je neosobní. Zatímco se stoupenec neosobní filozofie vyhýbá dobremu jídlu, oddaný ví, že všechno musí být uделáno pro Křsnův pozitek, neboť si uvědomuje, že Křsna sni vše, co Mu bylo s láskou a oddaností obětováno. Po obětování dobrého jídla Křsnovi sni zbytky zvané prasadam. Takto se vše zduchovní a pro bhaktu neexistuje žádná možnost pádu do hmotné existence. Přijímá prasadam s vědomím, že potěší Křsnu, zatímco neznaboh to odmítá a považuje prasadam za materiální. Proto se impersonalista nemůže pro své umělé odříkání těšit ze života a i to nejmenší vzrúsení myslí ho opět stáhne do viru hmotné existence. Říká se, že i když taková duše dosáhne vysvobození, nakonec opět spadne, jelikož se jí nedostalo podpory oddané služby.

SLOKA 64

raga-dvesa-vimuktais tu visayan indriyais caran

atma-vasyair vidheyatma prasadam adhigacchati

raga - přitazlivost; *dvesa* - odpoutanost; *vimuktaih* - ten, kdo se oprostil; *tu* - ale; *visayan* - smyslové předměty; *indriyaih* - prostřednictvím smyslu; *caran* - jednaje; *atma-vasyaih* - ten, kdo ovládá; *vidheya-atma* - ten, kdo se řídí usměrňujícími zásadami svobody; *prasadam* - milosrdenství Pana; *adhigacchati* - získá.

Ale člověk, který se setkává se smyslovými předměty, aniž by k nim byl poutan nebo je nenávidel, a ovládá své smysly dodržováním usměrňujících zásad svobody, může obdržet Panovu úplnou milost.

VYKLAD: Jak bylo již dříve uvedeno, člověk sice může prostřednictvím nějaké umělé metody navenek ovládat své smysly, avšak skutečností je, že dokud nejsou zamestnány v transcendentální službě Panu, existuje vždy nebezpečí upadku. Muž se zdá, že oddaný, který laskyplně slouží Křsnovi, je na hmotné rovině, avšak ve skutečnosti neulpívá na smyslových jednáních, neboť si je vědom Křsny. Nemaťe jiný zájem, než potěšit Křsnu. Proto je transcendentální vůči jakémukoli libosti a odporu. Na Křsnovo přání se oddaný zdrží určitých jednání, která by jinak pro své osobní uspokojení vykonal, a neboť učiní pro Jeho potěšení to, co by v obyčejném případě nikdy neudělal. Proto je vždy panem svých činů, neboť se řídí Křsnovými pokyny. Takové vědomí může oddaný získat bezpřičinnou milostí Pana, i když má nakloněnost ke smyslovým pozitivům.

SLOKA 65

prasade sarva-duhkhanam hanir asyopajayate

prasanna-cetaso hy asu buddhih paryavatisthate

prasade - když získal Panovu bezpřičinnou milost; *sarva* - všechna; *duhkhanam* - hmotná utrpení; *hanir* - zaniknou; *asya* - jeho; *opajayate* - stane se; *prasanna-cetasah* - u toho, kdo je srastně myslí; *hi* - jistě; *asu* - velmi brzy; *buddhih* - inteligence; *pari* - dostatečně; *avatisthate* - upevnen.

Pro toho, kdo je takto pohrouzen v uvědomování si Křsny, představují existovat trojnásobná utrpení hmotného života a v tomto srastném stavu se jeho inteligence brzy ustálí.

SLOKA 66

nasti buddhir ayuktasya na cayuktasya bhavana

na cabhavayatah santir asantasya kutah sukham

na asti - nemuze byt; *buddhih* - transcendentalni inteligence; *ayuktasya* - toho, kdo neni spojen (s uvedomovanim si Krsny); *na* - ne; *ca* - a; *ayuktasya* - toho, kdo postrada (vedomi Krsny); *bhavana* - mysl naplnena stestim; *na* - ne; *ca* - a; *abhavayatah* - ten, kdo neni upevněn; *santih* - klid; *asantasya* - u neklidneho; *kutah* - kde je; *sukham* - stesti.

Clovek, který není s Nejvyšším spojen uvedomováním si Krsny, nemůže mít ani transcendentalní inteligenci, ani stalou mysl, bez které není možno dojít k uklidnění. A nemá-li klid, odkud může očekávat nějaké stesti?

VYKLAD: Dokud si člověk není vědom Krsny, nemůže nalezt klid. V dvacátém devátém versu patě kapitoly je to také potvrzeno: Teprve když člověk pochopí, že jedine Krsna se může těšit ze všech dobrých výsledků vykonaných obětí a pokání, že vlastní veskere vesmírné projevy a že je skutečným přítelem všech tvorů, pak takový člověk může nabyt skutečného klidu. Proto, není-li si člověk vědom Krsny, nemůže mít jeho mysl definitivní cíl. Neklid pochází z postrádání konečného cíle, avšak je-li si člověk jist, že Krsna je nejvyšším uživatelem a přítelem všech a všeho, pak může s vyrovnanou myslí nalezt klid. Proto je ten, kdo jedná bez vztahu ke Krsnovi, vždy znepokojen a postrada klid, i když předstírá vyrovnanost a duchovní pokrok. Uvedomování si Krsny se automaticky projevuje klidem, kterého lze dosáhnout pouze ve vztahu ke Krsnovi.

SLOKA 67

*indriyasam hi caratam yan mano nuvidhiyate
tad asya harati prajnam vayur navam ivambhasi*

indriyasam - ze smyslu; *hi* - jiste; *caratam* - tekajici; *yat* - tato; *manah* - mysl; *anuvidhiyate* - neustále zamestnává; *tat* - tato; *asya* - jeho; *harati* - unáší; *prajnam* - inteligenci; *vayuh* - vítr; *navam* - lod; *iva* - tak jako; *ambhasi* - na vodě.

Tak jako je loď na vodě odváta silným větrem, tak i jeden z tekajících smyslu, na který se soustředila mysl, může odnést rozum člověka.

VYKLAD: Nejsou-li všechny smysly zamestnány ve službě Panu, je nebezpečí, že i jeden z nich, který vyhledává hmotné pozitky, může svest oddaného z cesty duchovního uskutečnění. Proto je pro nás velmi důležité, abychom jako Maharadza Ambarisa zamestnali všechny naše smysly ve službě Krsnovi. To je nejlepší způsob, jak ovládnout mysl.

SLOKA 68

*tasmad yasya maha-baho nigrhitani sarvasah
indriyasindriyarthebhyas tasya prajna pratisthita*

tasmat - proto; *yasya* - u toho; *maha-baho* - valečníku mocných paží; *nigrhitani* - takto podmaněny; *sarvasah* - na všech stranách; *indriyasi* - smysly; *indriya-arthebhyah* - pro smyslové předměty; *tasya* - jeho; *prajna* - inteligence; *pratisthita* - upevněna.

O valečníku mocných paží, proto je ten, jehož smysly jsou odvráceny od smyslových předmětů, zajisté člověkem stáleho rozumu.

VYKLAD: Touhy po uspokojování vlastních smyslu se můžeme zbavit pouze jejich zamestnáním v transcendentalní laskavé službě Krsnovi. Podobně jako nepřítel může být přemožen silnějším protivníkem, tak i smysly mohou být podmaněny oddanou službou, a nikoliv lidským úsilím. Ten, kdo pochopil, že skutečná moudrost znamená laskavě sloužit Krsnovi a že by člověk měl toto umění rozvíjet pod vedením pravého duchovního učitele, se nazývá *sadhaka* neboli osoba vhodná pro vysvobození.

SLOKA 69

*ya nisa sarva-bhutanam tasyam jagarti samyami
yasyam jagrati bhutani sa nisa pasyato muneh*

ya - co; *nisa* - je noci; *sarva* - všech; *bhutanam* - živých bytostí; *tasyam* - v tom; *jagarti* - bdění; *samyami* - ten, kdo se ovládá; *yasyam* - ve kterém; *jagrati* - bdí; *bhutani* - všechny bytosti; *sa* - to je; *nisa* - noci; *pasyatah* - pro hloubajícího; *muneh* - světce.

Co je pro všechny bytosti noci, je dobrou bdění pro toho, kdo se ovládá, a to, co je časem bdění pro všechny bytosti, je noci pro osvíceného světce.

VYKLAD: Jsou dva druhy inteligentních lidí. Jeden je inteligentní pokud se týká hmotných aktivit zaručujících smyslový pozitek a druhý je jasnozíravý a otevřený k pěstování duchovního poznání. Jednání osvíceného člověka je „noci“ pro toho, kdo je materialně zaneprázdněn. Materialisté si nejsou vědomi své duchovní totožnosti a setrvávají v takové noci ve spanku. Hloubavý člověk však zůstává v „noci“ materialistických lidí bdělý. Tento člověk při svém postupném pokroku

v duchovnim zivote pociruje transcendentalni radost, zatimco hmotne zaneprazdneny clovek, který o duchovni realizaci nema potuchy, sni o ruznych smyslovych radostech. Nekdy je ve svem snu srastny a nekdy nesrastny. Moudry clovek je vuci materialnimu stesti a nestesti vzdy lhostejny; pokracuje ve svych duchovnich cinnostech, aniz by se nechal rusit hmotnymi okolnostmi.

SLOKA 70

*apuryamasam acala-pratistham
samudram apah pravisanti yadvat
tadvat kama yam pravisanti sarve
sa santim apnoti na kama-kami*

apuryamasam - vzdy naplnen; *acala-pratistham* - pevne umisten; *samudram* - ocean; *apah* - voda; *pravisanti* - vstoupi; *yadvat* - jako; *tadvat* - takto; *kamah* - zadosti; *yam* - ke komu; *pravisanti* - vstoupi; *sarve* - vsechny; *sah* - tato osoba; *santim* - mir; *apnoti* - dosahne; *na* - ne; *kama-kami* - ten, kdo touzi uspokojovat sve zadosti.

Miru muze dosahnout pouze ten, kdo se nenecha vyrušovat nepřetržitými proudy žádosti, jež se jako řeky vlevají do oceánu, který přesto zůstává ve svém základu nehybný - a nikoliv ten, kdo se snaží uspokojovat své žádosti.

VYKLAD: Prestoze do sireho oceanu plneho vody vteka hodne vody, zvlaste v obdobi desru, zustava ocean stejny a nerozleva se za hranice sveho brehu. To se da take rici o osobe vedome si Krsny. Dokud mame hmotna tela, zadosti po smyslovych pozitivcich budou pokracovat. Oddany se vsak neda temito zadostmi rusit diky sve duchovni dokonalosti. Clovek vedomy si Krsny niceho nepostrada, ponevadz Krsna ho zaopatruje vsemi hmotnymi potrebami. Proto je jako ocean vzdy nemenny a spociva v sobe. Zadosti do neho mohou proudit jako voda rek do oceanu, ale on zustava ve svem jednani pevny a ani trochu neni zneklidnen zadostmi po smyslovem pozitivku. Cloveka vedomeho si Krsny muzeme poznat podle nezajmu o hmotne smyslove pozitivky, trebaze touha po nich zustava. Jelikoz setrvava spokojen v transcendentalni laskyplne sluzbe Krsnovi, je vzdy staly jako ocean, a proto se tesi uplnemu klidu. Avsak jini, kteri se snazi uspokojovat sve zadosti hmotnym pokrokem a nekdy i spasou, nedosahnou nikdy klidu. Ti, kteri pracuji pro plody sve prace, ti, kteri hledaji spasu, jakoz i jogini, kteri usiluji o ziskani mystickyh sil, jsou nesrastni, ponevadz jejich zadosti zustanou nenaplneny. Bhakta je vsak srastny ve sluzbe Bohu, a proto nevyhledava uspokojovani svych zadosti. Ve skutecnosti ani netouzi po vysvobozeni z takzvaného hmotného zajetí. Krsnův oddaný nemá žádné hmotné žádosti, a proto se těší z dokonalého klidu a miru.

SLOKA 71

*vihaya kaman yah sarvan pumams carati nihsprhah
nirmamo nirahankarah sa santim adhigacchati*

vihaya - zanechani; *kaman* - hmotne touhy po smyslovych pozitivcich; *yah* - ten, kdo; *sarvan* - vsechny; *puman* - clovek; *carati* - zije; *nihsprhah* - bez zadosti; *nirmamah* - bez vlastnickeho pocitu; *nirahankarah* - bez falesneho ega; *sah* - on; *santim* - dokonalý mir; *adhigacchati* - dosahne.

Clovek, který zanechal všech túžeb po smyslových pozitivcích a žije prost žádostí, který se zbavil vlastnického pocitu a je prost falešného ega - jen ten dosáhne skutečného miru.

VYKLAD: Byt prost túžeb znamená nezadat nic pro své smyslové uspokojení. Jinými slovy, touha být si vědom Krsny ve skutečnosti znamená být prost hmotných žádostí. Clovek si muze dokonale uvedomovat Krsnu, když chape své skutečné postavení věčného služebníka Krsny, aniz by se ztotožňoval s telem a chybně si přivlastňoval cokoliv na tomto svete. Ten, kdo dosahl této dokonalosti, ví, že vzhledem k tomu, že Krsna je vlastníkem všeho, co existuje, musí být všechno použito k Jeho potesení. Ardzuna nechtel bojovat, jelikoz to odporovalo jeho smyslovému uspokojení, avsak bojoval, když se stal plně si vědomým Krsny, neboť si to Sri Krsna přál. Prestoze nemel nejmensi osobni zajem bojovat, pro Krsnu bojoval, jak nejlepe umel. Touha potesit Krsnu ve skutecnosti znamená být bez túžeb; není to umelý pokus o odstranění žádosti. Zadný clovek nemuze být bez žádosti nebo smyslu, avsak musi zmenit kvalitu svych zadosti. Ten, kdo nema hmotne zadosti, je ujisten, ze vsechno nalezí Krsnovi (*isavasyam idam sarvam*), a proto mylně na nic neuplatňuje vlastnické právo. Toto transcendentalni poznani se zaklada na seberealizaci, jez obsahuje dokonale poznani, ze kazda ziva bytost je duchovni a vecnou casteckou Krsny, a proto se Mu nikdy nevyrovna, ani Ho nikdy neprevysi. Když takto Krsnu pozname, dospejeme ke skutečnému miru.

SLOKA 72

*esa brahmi sthitih partha nainam prapya vimuhyati
sthitivasyam anta-kale pi brahma-nirvasam rcchati*

esa - tento; *brahmi* - duchovní; *sthitih* - stav; *partha* - o synu Prthy; *na* - ne; *enam* - toto; *prapya* - dosáhnout; *vimuhyati* - zmast; *sthitva* - v tomto stavu; *asyam* - když je tak; *anta-kale* - na konci života; *api* - také; *brahma-nirvasam* - duchovní království Boha; *rcchati* - dosáhne.

O synu Prthy, toto je cesta duchovního a zbožného života a kdo ji kráčí, nepodléhá klamu. Nachází-li se člověk v tomto stavu i v okamžiku smrti, může vstoupit do Božího království.

VYKLAD: Uvedomovani si Krsny neboli duchovního života může člověk dosáhnout okamžitě - anebo ho nelze dosáhnout ani za miliony let. Je to pouze otázka pochopení a přijetí skutečnosti. Khatvanga Maharadza dosáhl dokonalosti jen několik minut před smrtí tím, že se odevzdal Krsnovi.

Nirvasa znamená ukončení hmotného života. Podle buddhistické filozofie, která se liší od učení Bhagavadgity, neexistuje po skončení hmotné existence nic jiného než prázdnota. Skutečný život začíná teprve po skončení hmotné existence. Zatvrdili materialisté se spokojí se skutečností, že materialistický způsob života jednoho dne skončí, ale duchovně pokročilí lidé velmi dobře vědí, že po takzvané smrti následuje další život. Jestliže se člověku ještě před smrtí postěstí stát se vědomým si Krsny, dosáhne okamžitě absolutní roviny, *brahma-nirvasa*.

Mezi Božím královstvím a oddanou službou Bohu není rozdíl. Jelikož jsou na absolutní rovině, člověk zapojený v transcendentální laskavé službě dospeje do duchovního království. Cílem jednání v hmotném světě je smyslový potěšení, zatímco jednání ve světě duchovním je určeno k potěšení Krsny. Uvedomovani si Krsny znamená okamžitě dosáhnout brahma již v tomto životě a ten, kdo si je vědom Krsny, již určitě vstoupil do Božího království. Brahma je naprostým protikladem hmoty. Proto *brahmi sthiti* znamená „za hranicemi hmotných činností“. Bhagavadgita potvrzuje, že ten, kdo se věnuje oddané službě Krsnovi, je osvobozen z hmotného zajetí (*sa gusan samatityaitan brahma-bhuyaya kalpate*; Bg. 14.26). *Brahmi sthiti* je tedy vysvobození z hmotného otroctví.

Srila Bhaktivinoda Thakura vysvětlil, že tato druhá kapitola Bhagavadgity shrnuje celé dílo. Temata, která Bhagavadgita probírá, jsou karmajoga, džanajoga a bhaktijoga. Ve druhé kapitole byly jasné popsány karmajoga a džanajoga a Krsna zde podal i náznak bhaktijogy.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k druhé kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Shrnutí obsahu Bhagavadgity“.

KAPITOLA TŘETÍ

Karmajoga

SLOKA 1

arjuna uvaca

jyayasi cet karmasas te mata buddhir janardana

tat kim karmasi ghore mam niyojayasi kesava

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *jyayasi* - lepsi; *cet* - jestliže; *karmasah* - nez plodonosné činnosti; *te* - Tvůj; *mata* - názor; *buddhih* - inteligence; *janardana* - o Krsno; *tat* - proto; *kim* - proč; *karmasi* - v jednání; *ghore* - hrozné; *mam* - me; *niyojayasi* - abych se účastnil; *kesava* - o Krsno.

Ardzuna pravil: O Džanardano, o Kesavo, soudis-li, že inteligence je lepší než plodonosná činnost, proč mě tedy tak nalehává pobízíš, abych se zúčastnil této hrozné války?

VYKLAD: V předchozí kapitole popsal Sri Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, velmi podrobně povahu duše s úmyslem vysvobodit svého důvěrného přítele Ardzunu z oceánu hmotného zarmutku a k seberealizaci doporučil cestu buddhijogy, neboli transcendentální laskavé služby Krsnovi. Někteří lidé se mylně domnívají, že uvedomovani si Krsny znamená necinnost. Ti, kdo to takto špatně pochopili, se často uchýlí na odlehle místo, aby si tam plně uvedomili Krsnu zpevným pronášením nebo zpíváním Jeho svatých jmen. Nejsou-li však dobře obeznámeni s filozofií týkající se oddané služby Krsnovi, nedoporučuje se jim, aby tak jednali, neboť by mohli získat jen laciný obdiv nevinné veřejnosti. Ardzuna si také myslel, že uvedomovani si Krsny, tedy buddhijoga (používání inteligence při rozvoji duchovního poznání), je stejné jako vzdát se aktivního života a cvičit se v pokání a sebekázní na odlehle místě. Jinými slovy, chtěl se obrátit vyhnout boji tím, že laskavé služby Krsnovi použil jako výmluvy. Protože byl svědomitým učeňem, naznačil svůj problém svému učiteli Krsnovi a zeptal se Ho, jak by měl nejlépe jednat. V této třetí kapitole mu Krsna podrobně vysvětlil karmajogu, neboli jednání s myslí upřenou na Krsnu.

SLOKA 2

*vyamisresea vakyena buddhim mohayasiva me
tad ekam vada niscitya yena sreya ham apnuyam*

vyamisresa - dvojsmyslnými; *iva* - zajisté; *vakyena* - slovy; *buddhim* - intelligence, rozum; *mohayasi* - mates; *iva* - zajisté; *me* - moje; *tad* - proto; *ekam* - to jedine; *vada* - prosím, rekni; *niscitya* - najisto; *yena* - ze ktereho; *sreyah* - skutecny prospech; *aham* - ja; *apnuyam* - mohu mit.

Muj rozum je zmaten Tvými dvojsmyslnými pokyny. Prosim Te tedy, rekni mi najisto, co je pro me nejlepsi.

VYKLAD: V predchazejici kapitole - jako v uvodu k Bhagavadgite - byly vysvetleny ruzne metody duchovni realizace, jako jsou sankhajoga (analyticke poznani duše a tela), buddhijoga (ovladnuti smyslu inteligenci) a karmajoga (prace bez touhy po jejich plodech). Take bylo vysvetleno postaveni zacatecnika. Avsak vsechno bylo predloženo dost nesourode. Systematicky prehled je vsak pro pochopeni a jednani nutny. Proto chtel Ardzuna tato na první pohled nejasna temata usporadat tak, aby je kazdy prosty clovek mohl prijmout, aniz by si je nespravne vykladal. Prestoze Krsna nemel v umyslu mast Ardzunu slovními hrickami, nemohl se Ardzuna zapojit do uvedomovani si Krsny ani necinne, ani aktivni sluzbou. Vsem ucednikum, kteri si doopravdy preji porozumet zahadam Bhagavadgity, vyjasnoval tedy Ardzuna svými otazkami cestu vedouci k poznani Sri Krsny.

SLOKA 3

*sri-bhagavan uvaca
loke smin dvi-vidha nistha pura prokta mayanagha
jnana-yogena sankhyanam karma-yogena yoginam*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *loke* - na svete; *asmin* - tomto; *dvi-vidha* - dva druhy; *nistha* - viry; *pura* - drive; *prokta* - bylo receno; *maya* - Mnou; *anagha* - o bezhrisny; *jnana-yogena* - spojeni prostrednictvím poznani; *sankhyanam* - empirickych filozofu; *karma-yogena* - spojeni prostrednictvím oddanosti; *yoginam* - oddanym Pana.

Vzneseny pravil: O bezhrisny Ardzuno, jiz jsem ti vysvetlil, ze existuji dva druhy lidi, kteri usiluji o seberealizaci. Nekteri se o ni snazi empirickou filozofickou spekulaci, zatimco jini jednaním v duchu oddane sluzby.

VYKLAD: V devetaticatem versi druhe kapitoly predložil Krsna dva druhy cest, sankhajogu a karmajogu neboli buddhijogu. V tomto versi vysvetluje stejnou vec, ale jasneji. Sankhajoga (analyticke studium povahy ducha a hmoty) je provadena lidmi, kteri maji sklon spekulovat a chapat veci empirickym poznanim a filozofii. Druha kategorie lidi pracuje s mysli uprenou na Krsnu, coz je vysvetleno v sedesatem prvnim versi druhe kapitoly. Sri Krsna take vysvetlil v tricatem devatem versi, ze clovek se muze vysvobodit z pout svých cinu tím, ze bude jednat podle zasad buddhijogy. Zaroven take ujisruje, ze jde o metodu bez nedostatku a bez jakychkoliv chyb. V sedesatem prvnim versi predesle kapitoly je jeste jasneji vysvetleno, ze buddhijoga znamena zaviset na Nejvyšším (presneji receno na Krsnovi) a ze timto zpusobem se mohou velice snadno ovladat vsechny smysly. Obe formy jogy jsou proto zavisle jedna na druhe, tak jako nabozenstvi a filozofie. Nabozenstvi bez filozofie je sentimentalismus nebo i fanatismus, a filozofie bez nabozenstvi je mentalni spekulace.

Konecnym cilem je Krsna, neboj filozofove, kteri vazne hledaji Absolutni Pravdu, dojdou nakonec k laskyplne oddane sluzbe Krsnovi. To je take potvrzeno v Bhagavadgite. Cela metoda spociva v pochopeni skutecneho postaveni individualni duše ve vztahu k Naddusi. Pomoci filozoficke spekulace, coz je neprima cesta, muze clovek postupne dospet k uvedomovani si Krsny, zatimco prima cesta, oddana sluzba, znamena videt vse ve vztahu ke Krsnovi. Z techto dvou cest je prima cesta lepsi, ponevadz neni zavisla na ocisrovani smyslu pomoci filozofickeho hloubani. Uvedomovani si Krsny je totiz samo o sobe ocisrovaci metoda a prime provadeni oddane sluzby je snadne a zaroven vznesene.

SLOKA 4

*na karmasam anarambhan naiskarmyam puruso snute
na ca sannyasanad eva siddhim samadhigacchati*

na - ne; *karmasam* - predepsanych povinnosti; *anarambhat* - nekonanim; *naiskarmyam* - osvobozeni z nasledku; *purusah* - clovek; *asnute* - ziska; *na* - ne; *ca* - take; *sannyasanat* - odrikanim; *eva* - jednoduse; *siddhim* - uspech; *samadhigacchati* - dosahne.

Pouhou necinnosti se clovek nemuze vysvobodit a samotnym odrikanim nemuze dosahnout dokonalosti.

VYKLAD: Clovek muze vstoupit do zivotniho stadia odrikaní (sannjasy) pote, co se ocistil vykonavanim predepsanych povinnosti, jejichz ucelem je ocistit srdce materialistickych lidi. Nikdo nemuze dosahnout uspechu tím, ze nahle vstoupí do ctvrtého zivotniho stadia, jestliže se predtim

neocistil. Podle empirických filozofů se člověk stane rovným Narajanovi pouhým přijetím radu sannjasy, neboli zreknutím se plodonosného jednání. Sri Krsna ale toto tvrzení neuznává. Nema-li sannjasi čisté srdce, pak pouze narušuje společenský řád. Vykonává-li však někdo transcendentální službu Panovi, buddhijogu, uzná Pan všechny jeho pokroky, i kdyby nesplnil své hmotné povinnosti. Sebelepší dodržování této zásady pomůže při překonávání velkých obtíží (*sv-alpam apy asya dharmasya trayate mahato bhayat*; Bg. 2.40).

SLOKA 5

*na hi kascit ksasam api jatu tisthaty akarma-krt
karyate hy avasah karma sarvah prakrti-jair gusaih*

na - ne; *hi* - zajisté; *kascit* - kdokoliv; *ksasam* - ani na okamžik; *api* - take; *jatu* - kdykoliv; *tisthati* - zustava; *akarma-krt* - aniz by neco nedelal; *karyate* - nucen jednat; *hi* - zajisté; *avasah* - bezmocne; *karma* - cinnost; *sarvah* - veskera; *prakrti-jaih* - zrozene z kvalit hmotne prirody; *gusaih* - podle kvalit.

Vsichni jsou nuceni bezmocně jednat podle vlastností získaných z kvalit hmotné přírody; nikdo nemůže ani na okamžik zustávat v necinnosti.

VYKLAD: Živa bytost není aktivní jenom ve vteleném stavu, nýbrž již v povaze duše samotné je bytí neustále aktivní. Bez přítomnosti duše se hmotné tělo nemůže pohybovat. Tělo je pouze nástroj řízený duší, která je vždy aktivní a která se ani na okamžik nezastaví. Proto se musí zapojit do oddané laskavé služby Krsnovi, neboť jinak by byla zamestnána činnostmi řízenými iluzorní energií. Ve styku s hmotnou energií se individuální duše stává podrízenou třem kvalitám hmotné přírody, a aby se očistila od připoutanosti k materii, musí vykonávat povinnosti, které jsou předepsány v sastrách. Je-li však duše přímo zamestnána v oddané službě Krsnovi, což je její přirozená funkce, pak vše, co dělá, je pro ni prospěšné. Srimad Bhagavatam (1.5.17) to potvrzuje:

*tyaktva sva-dharmam carasambujam harer
bhajann apakvo tha patet tato yadi
yatra kva vabhadram abhud amusya kim
ko vartha apto bhajatam sva-dharmatah*

„Ten, kdo oddané slouží Krsnovi, neztratí nic, i kdyby neplnil předepsané povinnosti písem, nebo nevykonával oddanou službu dokonale, a dokonce ani kdyby poklesl. Jaký úspěch ale člověku přinese vykonávání ocisťovacích obrádků předepsaných v sastrách, není-li si vědom Krsny?`` Očista je tedy nezbytná k pokročení na úroveň uveřejňování si Krsny. Sannjasa a všechny ostatní očistné úkony jsou zde proto, aby člověku pomohly dosáhnout konečného cíle - vědomí Krsny, bez něhož je všechno považováno za neúspěšné.

SLOKA 6

*karmendriyasi samyamya ya aste manasa smaran
indriyathan vimumhatma mithyacarah sa ucyate*

karma-indriyasi - pet cinnych smyslu (ustroji cinnosti); *samyamya* - ovlada; *yah* - ten, kdo; *aste* - zustava; *manasa* - mysl; *smaran* - myslici; *indriya-athan* - smyslove predmety; *vimumha* - posetily; *atma* - duše; *mithya-acarah* - pokrytec; *sah* - on; *ucyate* - nazyva se.

Ten, kdo krotí své citné smysly, ale jehož mysl prodlevá u smyslových předmětů, zajisté klame sám sebe a je pokrytcem.

VYKLAD: Je mnoho pokrytců, kteří odmítají jednat s myslí upřenou na Krsnu, ale kteří se tváří, že meditují, zatímco myslí na smyslové pozitky. Takoví pokrytci někdy předkládají nějakou suchou filozofii, aby osidili sofistické přívržence, ale podle tohoto verše jsou největšími podvodníky. Hledá-li člověk smyslový pozitek, může to dělat v rámci sociální skupiny, ve které se nachází, a dodržuje-li zásady a předpisy, které jsou určeny pro jeho postavení, může postupně očistit svoji existenci. Avšak ten, kdo předstírá, že je jogín, a ve skutečnosti jen hledá předměty smyslového pozitku, musí být považován za největšího podvodníka, i kdyby občas přednášel filozofii. Poznání takového hříšného člověka nemá žádnou hodnotu, protože plody jeho poznání se vytrácejí pod vlivem iluzorní energie Pana. Mysl takového pokrytce je vzděky necista, a proto ukázka jeho jogické meditace je naprosto bezcenná.

SLOKA 7

*yas tv indriyasi manasa niyamyarabhate rjuna
karmendriyaih karma-yogam asaktah sa visisyate*

yah - ten, kdo; *tu* - ale; *indriyasi* - smysly; *manasa* - mysli; *niyamyā* - ovlada; *arabhate* - zacina; *arjuna* - o Ardzuno; *karma-indriyāih* - cinne smyslove organy; *karma-yogam* - oddanost; *asaktah* - bez ulpivani; *sah* - on; *visisyate* - daleko lepsi.

O Ardzuno, mnohem vznesenejsi je uprimny clovek, který se pomoci mysli snazi ovladnout cinne smysly a bez ulpivani zacne s karmajogou (v oddane sluzbe).

VYKLAD: Je lepe vykonavat sve vlastni povinnosti a snazit se dosahnout zivotniho cile, tedy vymanit se z hmotneho otroctvi a vstoupit do Boziho kralovstvi, nez se stat pseudotranscendentalistou za ucelem zit lehkomyslny zivot plny pomijivych pozitiv. Nasim skutecnym zajmem (*svārtha-gati*) je dospet k Visnuovi. Cele varnasramske zrizeni je urceno k tomu, aby nam pomohlo dosahnout tohoto zivotniho cile. I ten, kdo vede rodinny zivot, muze dosahnout tohoto cile, zapoji-li se do oddane sluzby a dodrzuje-li její zasady. Abychom delali pokroky na ceste seberealizace, musime zit usmernenym zivotem, tak jak to predepisuji sastry, pisma, a bez lpeni musime pokracovat ve vykonavani nasich povinnosti. Uprimny clovek, který prijal tuto cestu, je mnohem lepsi nez nejaky podvodnik, který vystavuje na obdiv svoji takzvanou duchovnost, aby oklamal nevinnou verejnost. Zametac ulic, který svou praci dela poctive, je mnohem lepsi nez falesny jogin, který medituje jen proto, aby si tim vydělal na zivobytí.

SLOKA 8

*niyatam kuru karma tvam karma jyayo hy akarmasah
sarira-yatrapī ca te na prasiddhyed akarmasah*

niyatam - predepsane; *kuru* - konej; *karma* - povinnosti; *tvam* - ty; *karma* - cin; *jyayah* - lepsi; *hi* - zajiste; *akarmasah* - nez necinnost; *sarira* - telo; *yatra* - udrzovani; *api* - i; *ca* - take; *te* - tve; *na* - nikdy; *prasiddhyet* - uskutecena; *akarmasah* - bez cinu.

Konej sve predepsane povinnosti, neboť cin je lepsi nez necinnost. Bez prace nemuzes udrzet pri zivote ani sve telo.

VYKLAD: Existuje mnoho pseudomeditatoru, kteří o sobe prohlašuji, že pochazeji ze vzneseneho rodu, a mnoho profesionalnich joginu, kteří se vydavaji za ty, kdo obetovali vse pro rozvoj duchovniho zivota. Krsna nechtel, aby se Ardzuna stal pokrytcem, ale radeji aby vykonaval ulozene povinnosti, jak se slusi na ksatriju. Ardzuna byl hospodar a mel postaveni vojevudce, a proto pro neho bylo lepsi zustat v tomto postaveni a vykonavat nabozenske povinnosti, jez mu prislusely. Takove cinnosti postupne ocisruji srdce toho, kdo je vykonava, a zbavuji ho hmotne necistoty. Zrici se svých povinnosti a zivit se zebrotou neschvaluje ani Krsna, ani zadny z nabozenskych spisů. Clovek musi byt tak ci onak cinorody, aby udrzel telo a dusi pohromade. Take by se nemel jen z nejakeho rozmaru zrikat jednani, dokud se neocistil od vsech hmotnych sklonu. V hmotnem svete jsou vsichni ovladani necistou touhou hrat si na pana hmotne prirody. Jinymi slovy, usiluji o smyslový pozitiv. Clovek musi byt ocisten od techto necistych sklonu, a jestlize to neudelal splnenim predepsanych povinnosti, nema se pokouset byt takzvanym transcendentalistou, zanedbavat svou praci a zit na ukor druhých.

SLOKA 9

*yajnarthat karmaso nyatra loko yam karma-bandhanah
tad-artham karma kaunteya mukta-sangah samacara*

yajna-arthat - jednat pouze pro Jadznu neboli Visnu; *karmasah* - vykonany cin; *anyatra* - jinak; *lokah* - tento svet; *ayam* - tyto; *karma-bandhanah* - ciny poutaji; *tat* - Jeho; *artham* - kvuli; *karma* - cin; *kaunteya* - o synu Kunti; *mukta-sangah* - oprostene od styku; *samacara* - delej to dokonale.

Kazdy musi konat ciny jako ober Visnuovi, jinak ho poutaji k hmotnemu svetu. Proto, o synu Kunti, vykonavej sve povinnosti k Jeho potesení a tim se vysvobodis.

VYKLAD: Jelikoz clovek musi pracovat, aby udrzel telo pri zivote, jsou ulozene povinnosti pro kazde socialni postaveni (varnu) a zivotni stadium (asram) utvoreny tak, aby tohoto ucelu mohlo byt dosazeno. Jadzna znamena Visnu i ober. Vsechny obeti jsou urceny k uspokojeni Visnu. Ve Vedach stoji: *yajno vai vissuh*, coz znamena, ze clovek poslouzi stejnému ucelu, když vykonava predepsane jadzne, jako když primo slouzi Visnuovi. Uvedomovani si Krsny a vykonavani oddane sluzby je tedy provadeni jadzni, tak jak predepisuje tento vers.

Dalsim cilem varnasramskeho zrizeni je potesit Visnu: *varsasramacaravata purusesa parah puman / vissur aradhyate*. (Visnu Purana 3.8.8) Proto kazdy musi jednat tak, aby potesil Visnu. Vsechny ostatni ciny, které se vykonaji v tomto hmotnem svete, jsou pricinou otroctvi, neboť jak dobre, tak spatne ciny prinaseji odplatu a kazda odplata zavazuje toho, kdo jedna. Proto musi clovek jednat tak, aby potesil Krsnu neboli Visnu, a pri vykonavani takovych cinu se nachazi ve stavu osvobozeni. Takto jednat je velke umeni a na zacatku tohoto procesu je zapotrebi zkuseneho vedeni.

Meli bychom proto jednat velice svedomite pod vedenim Krsnova oddaneho nebo pod primym vedenim samotneho Krsny, jak se postestilo Ardzunovi. Meli bychom konat vse pro poteseni Krsny, a ne pro pomijivy smyslový pozitek. Takove jednani nas nejen ochrani pred nasledky cinu, ale i povysi k transcendentální laskyplné službě Krsnovi, která nám sama o sobe umožni dosáhnout Božího království.

SLOKA 10

*saha-yajnah prajah srstva purovaca prajapatih
anena prasavisyadhvam esa vo stv ista-kama-dhuk*

saha - spolu s; *yajnah* - obeti; *prajah* - generace; *srstva* - stvoření; *pura* - kdysi; *uvaca* - řekl; *praja-patih* - Pan tvorstva; *anena* - touto; *prasavisyadhvam* - prospívat více a více; *esah* - toto; *vah* - vám; *astu* - ať je; *ista* - všim vytouženým; *kama-dhuk* - ten, kdo poskytuje.

Na počátku stvoření vyslal Pan tvorstva generace lidí a polobohu spolu s obermi Visnuovi a pozehnal jim, rka: „Budte srastní provázením této jadžni (obeti), neboť tak se vám dostane všeho zadoucího k srastnému životu a dosažení vysvobození.“

VYKLAD: Hmotný vesmír, stvořený Panem tvorstva (Visnuem), dává podmíněným duším možnost k návratu domů, zpátky k Bohu. Všechny živé bytosti v hmotném stvoření jsou podmíněny hmotnou přírodou, ponevadž zapomněly na svůj věčný vztah k Visnuovi, neboli ke Krsnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství. V Bhagavadgítě (15.15) je vysvětleno, že smyslem vedského učení je pomoci nám pochopit tento věčný vztah: *vedais ca sarvair aham eva vedyah*. Krsna potvrzuje, že cílem Ved je pochopit Ho. Ve vedských hymnách se rovněž oznamuje, že Panem všech živých bytostí je Visnu, Nejvyšší Osobnost Božství: *patim visvasyatmesvaram*. Ve Srimad Bhagavatamu (2.4.20) popisuje Śrīla sukadeva Gosvāmī Pana mnohá způsobů jako *pati*:

*sriyah patir yajna-patih praja-patir
dhiyam patir loka-patir dhara-patih
patir gatis candhaka-vrssi-satvatam
prasidatam me bhagavan satam patih*

Praja-pati je Visnu, který je Panem všeho tvorstva, všech světů, všech krás a je ochráncem všech. Pan stворil tento hmotný svět, aby podmíněným duším umožnil naučit se vykonávat oběti pro uspokojení Visnu, aby tak mohly žít pohodlně a beze strachu během svého pobytu v hmotném světě a aby mohly po opuštění svého hmotného těla vstoupit do Božího království. Takový je program pro podmíněné duše a to je vše, o co se v hmotném světě jedná. Podmíněná duše se vykonáváním obětí stává vědomou si Krsny a získává všechny zbožné vlastnosti. V tomto věku Kali doporučují vedské spisy sankirtana-jadžnu, zpívání Božích jmen. Tuto transcendentální obru zavedl Śrī Caitanya Mahāprabhu, aby osvobodil všechny lidi tohoto věku. Sankirtana-jadžna a uveďmování si Krsny jdou dobře dohromady. O Krsnovi v Jeho podobě oddaneho (jako Śrī Caitanya Mahāprabhu) je zmínka ve Srimad Bhagavatamu (11.5.32), a to zvláště v souvislosti se sankirtana-jadžnou:

*krssa-varsam tvisakrssam sangopangastra-parsadam
yajnaiḥ sankirtana-prayair yajanti hi su-medhasah*

„Lidé, kteří jsou v tomto věku Kali obdareni dostatečnou inteligencí, budou vykonáváním sankirtana-jadžny uctívat Pana, kterého doprovázejí Jeho společníci.“ Ostatní jadžny, které jsou predepsány ve vedské literatuře, se nedají tak snadno vykonávat v tomto věku, v Kalijúze, ale sankirtana-jadžna je snadná a vznesena pro všechny účely, jak je také doporučeno ve čtrnácté verši deváté kapitoly Bhagavadgity.

SLOKA 11

*devan bhavayatanena te deva bhavayantu vah
parasparam bhavayantah sreyah param avapsyatha*

devan - poloboží; *bhavayata* - potěsili; *anena* - touto obětí; *te* - oni; *devah* - poloboží; *bhavayantu* - potěsí; *vah* - vás; *parasparam* - vzájemně; *bhavayantah* - potěšující jeden druhého; *sreyah* - pozeňání; *param* - nejvyšší; *avapsyatha* - dosáhnete.

Poloboží, potěsili obermi, potěsí také vás a takovouto vzájemnou spoluprací mezi lidmi a polobohy dosáhnou všichni blahobytu.

VYKLAD: Poloboží jsou zmocněnými správci hmotných záležitostí. Přisun vzduchu, světla, vody a všech ostatních pozeňání, která udržují těla živých bytostí na živu, je sverem nespočetným polobohům, kteří pomáhají v různých částech těla Nejvyšší Osobnosti Božství. Jejich spokojenost a nespokojenost závisí na vykonávání jadžni lidmi. Některé oběti jsou určeny určitým polobohům, avšak i tak zůstává Visnu konečným příjemcem. Krsna to také potvrzuje v Bhagavadgítě (5.29), když

rika, že je skutečným příjemcem všech obětí: *bhoktaram yajna-tapasam*. Proto nejprve nejvyšším účelem všech jadžni je uspokojit Krsnu (*yajna-pati*). Jsou-li oběti vykonávány dokonale, jsou polobozi, kteří mají na starost zaopatřování lidí přirozenými potřebami, automaticky uspokojeni a obdání je všim nezbytným.

Vykonávání jadžni s sebou přináší mnoho výhod, z nichž největší je vysvobození z hmotného otroctví. Vykonáváním jadžni se očistí všechny naše činy, což je vysvětleno ve Vedách: *ahara-suddhau sattva-suddhih sattva-suddhau dhruva smrtih smrti-lambhe sarva-granthinam vipramoksa*. (Chandogja Upanisad 7.26.2) Vykonáváním jadžni se jídlo, které obetujeme, posvěcuje a tím, že jíme posvěcené jídlo, očisťujeme svoji existenci. Očistěním existence se posvěcuje jemná vlákna centra paměti. Když je páměť posvěcena, můžeme myslet na cestu k vysvobození a vše dohromady vede k uvědomování si Krsny, což je největší potřeba dnešní společnosti.

SLOKA 12

*istan bhogan hi vo deva dasyante yajna-bhavitah
tair dattan apradayaibhyo yo bhunkte stena eva sah*

istan - zadání; *bhogan* - životní potřeby; *hi* - jistě; *vah* - vám; *devah* - polobozi; *dasyante* - přirknou; *yajna-bhavitah* - jsouce uspokojeni vykonanými oběťmi; *taih* - jimi; *dattan* - darované věci; *apradaya* - aniz by byly obětovány; *ebhyah* - polobohům; *yah* - ten, kdo; *bhunkte* - užívá; *stena* - zloděj; *eva* - zajisté; *sah* - on.

Jsou-li polobozi, kteří mají na starosti různé životní potřeby, uspokojeni jadžni (obětí), zasobí člověka všemi potřebami. Ten však, kdo užívá těchto darů, aniz by je znovu obetoval polobohům, je zajisté zloděj.

VÝKLAD: Polobozi jsou povereni Nejvyšším Panem, Visnuem, k tomu, aby všechny tvory zaopatřovali všim nezbytným. Proto je musíme uspokojovat vykonáváním předepsaných jadžni. Vědy doporučují různé druhy jadžni pro různé polobohy, avšak Sri Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, je konečný příjemce všech obětí. Pro ty, kteří nepochopili, kdo je Nejvyšší Bytost, je doporučeno vykonávat oběti polobohům. Podle různých hmotných vlastností lidí se ve Vedách doporučují různé druhy jadžni. Take uctívání polobohu spočívá na stejné zásadě. Pojídacům masa se například doporučuje uctívat bohyni Kali, desivou podobu hmotné přírody, a této bohyni se také mohou obětovat zvířata. Lidem, u nichž převládá kvalita dobra, se doporučuje transcendentální uctívání Visnu. Konečným cílem všech jadžni je povýšit člověka na transcendentální úroveň. Obvyční lidé by měli vykonávat nejméně pět obětí (*panca-maha-yajna*).

Měli bychom vědět, že všechny životní potřeby, které vyžaduje lidská společnost a které nejsme schopni vytvořit, jsou přidelovány Panovými zmocněnci, polobohy. Například potraviny v kvalitě dobra, obilí, ovoce, zelenina, mléko, cukr atd., nebo v kvalitě vášně a nevědomosti, jako maso, vejce a ryby, nemohou být nikdy stvořeny lidmi, stejně tak jako teplo, světlo, voda a vzduch, jež jsou tak nezbytné. Bez Nejvyššího Pana nemůže existovat sluneční ani měsíční světlo, dešť, vítr a podobně, bez kterých nikdo nemůže žít. Je jasné, že náš život je zcela závislý na velkorysosti Pana. Take naše průmyslové podniky potřebují mnoho surovin, kovy, síru, rtuť, mangan a mnoho jiných. Vše nám dodávají Panovi zmocněnci, abychom to použili k zachování našeho zdraví a síly, jež jsou potřebné k dosažení seberealizace, která vede ke konečnému životnímu cíli, k vysvobození z hmotné existence. Tento životní cíl může být dosažen vykonáváním jadžni. Zapomeneme-li, co je smyslem lidského života a používáme-li příděly zmocněnců Boha k uspokojování našich smyslů, zapadáme víc a víc do hmotné existence, což není účelem stvoření. Stavíme se zlodějům a budeme potrestáni přírodními zákony. Společnost zlodějů nemůže být nikdy šťastná, jelikož nemá žádný životní cíl. Zloději jsou zaměřeni pouze na smyslové potěšky a nedbají o vykonávání jadžni. Sri Caitanja Mahaprabhu však zavedl nejjednodušší jadžnu, a to sankirtana-jadžnu, kterou může vykonávat každý, kdo přijímá učení Sri Krsny.

SLOKA 13

*yajna-sistasinah santo mucyante sarva-kilbisaih
bhunjate te tv agham papa ye pacanty atma-karasa*

yajna-sista - jídlo, které se jí po vykonání obětí; *asina* - ti, kteří pojídají; *santah* - oddaní; *mucyante* - jsou oprostěni od; *sarva* - všech druhů; *kilbisaih* - hříchu; *bhunjate* - užívají; *te* - oni; *tu* - ale; *agham* - těžké hříchy; *papah* - hřisnící; *ye* - oni; *pacanti* - připravují jídlo; *atma-karasa* - pro smyslový potěšek.

Oddaní Pana jsou oprostěni ode všech hříchu, poněvadž jedí jídlo, které bylo nejprve obětováno. Avšak ti, kteří připravují jídlo pro svůj smyslový potěšek, jedí zajisté pouze hřích.

VYKLAD: Oddani Nejvyššího Pana neboli ti, kteří si uvědomují Krsnu, se nazývají santové a neustále Pana milují, jak se potvrzuje v Brahma-sanhite (5.38): *premanjana-cchurita-bhakti-vilocanena santah sadaiva hrdayesu vilokayanti*. Santové neboli ti, kteří jsou navždy spojeni láskou s Nejvyšším Panem Govindou (zdrojem všech radostí), Mukundou (darcem vysvobození) nebo Krsnou (nejpriznivější osobou), nepřijmou nic, aniž by Mu to nejdrive neobetovali. Takoví oddaní proto vždy vykonávají jadžne v různých aspektech oddané služby, jako jsou *śravasam*, *kīrtanam*, *smārasam*, *arcanam* a tak dále. Vykonávání těchto jadžni je vždy ochraňuje před všemi druhy znečištění, které pocházejí z hřísné společnosti v hmotném světě. Naproti tomu ti, kdo připravují jídlo pouze pro své osobní uspokojení, jednají nejen jako zloději, ale jedí v pravém slova smyslu hřích. Jak může být někdo sraštěn, je-li zloděj a hříšník? To není možné. Aby lidé mohli být za všech okolností sraštěni, musí se naučit vykonávat snadnou obru s úplným vědomím Krsny, jež se nazývá sankīrtana-jadžna. Jinak nemůže být na světě mír ani štěstí.

SLOKA 14

*annad bhavanti bhutani parjanya anna-sambhavaḥ
yajnad bhavati parjanyo yajna-karma-samudbhavaḥ*

annat - z obilí; *bhavanti* - rostou; *bhutani* - hmotná těla; *parjanya* - z deště; *anna* - z obilí; *sambhavaḥ* - je umožněno; *yajnat* - vykonáváním obětí; *bhavati* - umožní; *parjanya* - dešť; *yajna* - vykonáváním jadžne; *karma* - předepsané povinnosti; *samudbhavaḥ* - zrodí se.

Všechna živa těla jsou živena obilím, které je závislé na dešti. Dešť vzniká vykonáváním jadžne (obětí) a jadžna se rodí z vykonáváním předepsaných povinností.

VYKLAD: Śrīla Baladeva Vidyābhūṣana, který velice dobře vysvětlil Bhagavadgītā, píše následující: *ye indraya-angatastavasthitam yajnam sarvesvaram viṣṇuḥ abhyarcya tac-chesam asnanti tena tad deha-yatram sampadayanti, te santah sarvesvarasya yajna-purusasya bhaktah sarva-kilbisair anadi-kala-vivṛddhair ātmanubhava-pratibandhakair nikhilair papair vimucyante*. Nejvyšší Pan, který je znám jako konečný příjemce všech obětí (*yajna-puruṣa*), je Panem všech polobohů, kteří Mu slouží tak, jako různé údy slouží tělu. Polobozi jako Indra, Candra, Varuna a další mají na starosti zalezitosti hmotného vesmíru. Oběti předepsané védskými texty jsou určeny k uspokojení těchto polobohů proto, aby nám poskytovali vzduch, světlo a vodu, jež jsou nezbytné pro růst obilí. Když uctíváme Krsnu, uctíváme automaticky i polobohy, kteří jsou různými částmi Jeho těla. Proto není zapotřebí uctívat polobohy. Z tohoto důvodu obětují oddaní své jídlo Krsnovi a pak ho jedí, čímž dodávají tělu duchovní výživu. Takovým jednáním se odstraní nejen následky drivejších činů, ale i tělo se stane imunní k všem necistotám hmotné přírody. Tak jako nás chrání očkování před nákazou epidemické choroby, tak se staneme imunní vůči vlivům hmotné energie, obetujeme-li jídlo Visnuovi a teprve potom ho jíme. Clovek, který vždy takto jedná, se nazývá oddaný Pana neboli bhakta. Proto se Krsnuv oddaný, který jí pouze jídlo obětované Krsnovi, může oprostit od všech následků svého drivejšího styku s hmotou, což jsou překážky na cestě k seberealizaci. Na druhé straně ten, kdo to nedělá, nepřetržitě zvyšuje množství svých hřísných činů a připravuje si nové tělo v podobě psa nebo prasete, ve kterém pak bude trpět následky svých hříchů. Hmotný svět je plný necistot, ale ten, kdo se vůči nim stal imunní požíváním prasadam (jídla obětovaného Visnuovi), je chráněn před nákazou, zatímco jiní jí podléhají.

Obilí a zelenina jsou základem všech potravin. Různé vegetariánské potraviny - obilí, zelenina, ovoce - tvoří stravu člověka; zvířata jedí kromě odpadu z těchto potravin trávu a některé jiné rostliny. I lidé, kteří mají ve zvyku jíst maso, jsou závislí na rostlinstvu. Proto všichni krajně závisíme na výnosu polí, a nikoliv na výrobcích z velkých továren. Dobrá úroda zase závisí na dešti z mraku, který je ovládan Indrou a také polobohy Mesice, Slunce a dalšími, což jsou všichni služebníci Pana. Bide se tedy vyhneme, když potěšíme Boha vykonáváním obětí; takový je zákon přírody. Proto musíme vykonávat jadžne a zvláště sankīrtana-jadžnu, která je předepsána pro tento věk, abychom se uchránili alespoň před nedostatkem jídla.

SLOKA 15

*karma brahmōdbhavam viddhi brahmākṣara-samudbhavam
tasmāt sarva-gatam brahma nityam yajne pratisthitam*

karma - práce; *brahma* - z Věd; *udbhavam* - vznikají; *viddhi* - měl bys vědět; *brahma* - Vědy; *ākṣara* - od Nejvyššího Brahma (Božské Osobnosti); *samudbhavam* - přímo projevené; *tasmāt* - proto; *sarva-gatam* - všeprostupující; *brahma* - transcendence; *nityam* - trvale; *yajne* - v oběti; *pratisthitam* - spocívá.

Vez, ze predepsane povinnosti jsou podany ve Vedach, které pochazeji primo od Nejvyšší Osobnosti Božství. Proto vsudyprítomne Absolutno trvale spociva v obetních činech.

VYKLAD: V tomto verši se výrazněji popisuje *yajnartha-karma*, neboli nutnost jednat pouze pro potěšení Krsny. Jelikož musíme jednat tak, abychom potěšili Jadžna-purusu, Višnu, jsme nuceni hledat návod k takovému jednání v transcendentálních vedských knihách. Vedy jsou tedy zákoníky jednání. Cokoliv se vykona, aniž by to bylo uloženo ve Vedách, se nazývá *vikarma*, neoprávněný neboli hříšný čin. Proto se musíme vždy řídit Vedami, abychom se uchránili následku činu. Tak jako musíme jednat v normálním životě podle pokynu státu, tak musíme jednat podle pokynu nejvyššího státu, jehož hlavou je Bůh, Šrí Kṛṣṇa. Tyto pokyny ve Vedách jsou manifestovány přímo z dechu Nejvyšší Osobnosti Božství. V Brhad-áranjaka Upanišade (4.5.11) se říká: *asya mahato bhutasya nisvasitam etad yad rg-vedo yajur-vedah sama-vedo tharvangirasah*. „Všechny čtyři Vedy - Rg Veda, Jadžur Veda, Sama Veda a Atharva Veda - emanují z dechu Nejvyšší Osobnosti.“ Pan, jakožto všemohoucí, může promlouvat dýcháním vzduchu, neboť kterýmkoliv smyslem dokáže vykonávat funkce všech ostatních smyslů, což je potvrzeno v Brahma-saňhite. Jinými slovy, může hovořit dýcháním a oplodňovat očíma. Ve skutečnosti se říká, že všechny živé bytosti zplodil pohledem na hmotnou přírodu. Pote, co oplodnil luno hmotné přírody podmíněnými dušemi, dal ve vedské moudrosti pokyny, jak se mohou vrátit domů, zpátky k Bohu. Nesmíme zapomenout, že všechny podmíněné duše v hmotném světě dychtí po hmotném pozitku. Vedské pokyny jsou však sestaveny tak, aby člověk mohl uspokojit své necisté zájmy a po ukončení svého takzvaného pozitku se navrátit k Bohu. Nabízejí takto podmíněným duším možnost dosáhnout vysvobození. Podmíněné duše se proto musí snažit následovat obětí proces tím, že se stanou vědomými si Krsny. I ti, kteří nedodržují všechny vedské zásady, se mohou zapojit do oddané služby Kṛṣṇovi, což nahradí provedení vedských obětí.

SLOKA 16

*evam pravartitam cakram nanuvartayatiha yah
aghayur indriyaramo mogham partha sa jivati*

evam - takto; *pravartitam* - ustanovene Vedami; *cakram* - kolobeh; *na* - ne; *anuvartayati* - osvoji; *iha* - v tomto životě; *yah* - ten, kdo; *agha-ayuh* - život plný hříchu; *indriya-aramah* - uspokojen smyslovým pozitkem; *mogham* - marně; *partha* - o synu Prthvi (Aržuno); *sah* - on; *jivati* - žije.

Můj milý Aržuno, člověk, který nevykonává oběti předepsané ve Vedách, vede vskutku hříšný život, neboť ten, kdo žije pouze pro smyslový pozitek, žije marně.

VYKLAD: Zde Kṛṣṇa zavrhuje filozofii mamónaru, která říká: „Tezce pracuj a užij si smyslu“. Pro toho, kdo se chce těšit v tomto hmotném světě, je vykonávání dříve zmíněného obětího procesu absolutně nezbytné. Ten, kdo se neradí těmto pravidlům, žije velice riskantně a více a více upadá. Podle zákonu přírody je tento lidský život určen zvláště k seberealizaci, a to jednou ze tří cest - karmajogou, džňanajogou nebo bhaktijogou. Transcendentalisté, kteří jsou povzneseni jak nad neresti, tak i nad čteností, nemusí přísně vykonávat předepsané jadžne, ale ti, kdo se zaneprazdňují smyslovými pozitky, mají zapotřebí očistit se vykonáváním dříve zmíněného obětího cyklu. Lide jednají různými způsoby. Ti, kteří si nejsou vědomi Krsny, jednají s vědomím uspokojit smysly, a proto potřebují vykonávat zbožné činy. Různé oběti jsou uzpůsobeny tak, aby smyslové vědomé osoby mohly uspokojit své zájmy, aniž by byly zapleteny do následku smyslového jednání. Prosperita světa nezávisí na našem úsilí, nýbrž na plánu Nejvyššího Pána, který je přímo vykonávan polobohy. Oběti jsou proto určeny nejen jistému polobohu, ale zároveň jsou nepřímým provedením oddané služby Kṛṣṇovi, poněvadž jakmile člověk ovládá vykonávání jadžni, stává se s určitostí vědomým si Krsny. Nestane-li se však vědomým si Krsny vykonáváním jadžni, považují se tyto zásady za pouhá morální pravidla. Aby neskonal svůj pokrok na úrovni morálních zásad, musí je transcendovat, a tak dosáhnout laskavě oddané služby Kṛṣṇovi.

SLOKA 17

*yas tv atma-ratir eva syad atma-trptas ca manavah
atmany eva ca santustas tasya karyam na vidyate*

yah - ten, kdo; *tu* - ale; *atma-ratih* - nachází potěšení v sobě; *eva* - zajisté; *syat* - zůstává; *atma-trptah* - sebeosvicený; *ca* - a; *manavah* - člověk; *atmani* - v sobě; *eva* - pouze; *ca* - a; *santustah* - dokonale spokojen; *tasya* - jeho; *karyam* - povinnost; *na* - ne; *vidyate* - existuje.

Avšak pro toho, kdo nalezá radost ve vlastním já, kdo žije životem seberealizace a kdo je sám v sobě plně spokojen, neexistují žádné povinnosti.

VYKLAD: Clovek, který si je *uplne* vedom Krsny a který je naprosto spokojen se svými ciny určenými k potesení Krsny, nemusí již vykonávat žádné povinnosti. Jeho duchovní vedomi ho ocisruje od veskere bezbožnosti, což by jinak vyžadovalo tisíce jadžni. Tím, že očistí své vedomi, se zcela ujistí o svém věčném postavení ve vztahu k Nejvyššímu. Jeho povinnost se osvíti Krsnovou milostí, a proto nemá žádné závazky k vedským předpisům. Takový Krsny si vědomý člověk se již nezajímá o hmotné činnosti a neteší ho ani hmotné věci jako víno, ženy a podobné hlouposti.

SLOKA 18

*naiva tasya krtenartho nakrteneha kascana
na casya sarva-bhutesu kascid artha-vyapasrayah*

na - nikdy; *eva* - zajisté; *tasya* - jeho; *krtena* - vykonávání povinnosti; *arthah* - důvod; *na* - ani; *akrtena* - nevykonávání povinnosti; *iha* - na tomto světě; *kascana* - cokoliv; *na* - nikdy; *ca* - a; *asya* - jím; *sarva-bhutesu* - mezi všemi živými bytostmi; *kascit* - kdokoliv; *artha* - účel; *vyapasrayah* - hledat ochranu u.

Seberealizovaný člověk nemá důvod, proč by konal predepsané povinnosti, ani nemá důvod je nekonat. Take nemusí být závislý na jiné živé bytosti.

VYKLAD: Seberealizovaný člověk již není nucen vykonávat jakékoli uložené povinnosti kromě činů konaných s myslí upřenou na Krsnu. V následujících versích však bude vysvětleno, že uvědomovat si Krsnu neznamená být necinny. Člověk vědomý si Krsny nehledá u nikoho ochranu, ani u člověka, ani u poloboha. Cokoliv dělá s myslí upřenou na Krsnu, je dostatečný, aby jeho povinnost byla splněna.

SLOKA 19

*tasmad asaktah satatam karyam karma samacara
asakto hy acarana karma param apnoti purusah*

tasmad - proto; *asaktah* - bez ulpívání; *satatam* - neustále; *karyam* - jako povinnost; *karma* - čin; *samacara* - vykonat; *asaktah* - bez ulpívání; *hi* - zajisté; *acarana* - konání; *karma* - činy; *param* - Nejvyššího; *apnoti* - dosáhne; *purusah* - člověk.

Člověk by tedy měl jednat z povinnosti a bez lpení na plodech činů, neboť konáním činů bez připoutanosti dosáhne Nejvyššího.

VYKLAD: Božská Osobnost je Nejvyšší pro oddané, a pro impersonalisty je tím Nejvyšším osvobození. Člověk, který pod správným vedením jedná s myslí upřenou na Krsnu, aby Ho potěšil a aniž by ulpíval na výsledcích svého jednání, dělá zajisté pokroky na cestě k nejvyššímu životnímu cíli. Sri Krsna vyzval Ardzunu, aby se zúčastnil bitvy na Kuruovském poli, poněvadž chtěl, aby pro Neho bojoval. Být dobrým nebo nenásilným člověkem je osobní ambice, avšak jednat v zájmu Nejvyššího znamená jednat bez ulpívání na výsledcích. Takové dokonale jednání na nejvyšší úrovni je doporučeno Krsnou, Nejvyšší Osobností Božství.

Vedské rituály, jako například různé oběti, se vykonávají pro očistu bezbožných činů, které byly vykonány kvůli smyslovým pozitkům. Činnosti určené k potesení Krsny jsou však transcendentální a nezpůsobují ani dobře, ani špatné následky. Člověk vědomý si Krsny není připoután k plodům svých činů, nýbrž jedná pouze v Krsnově zájmu. Může se zabývat různými činnostmi, ale nikdy není k žádné z nich poután.

SLOKA 20

*karmasaiva hi samsiddhim asthita janakadayah
loka-sangraham evapi sampasyan kartum arhasi*

karmasa - práci; *eva* - dokonce; *hi* - jisté; *samsiddhim* - v dokonalosti; *asthita* - umístění; *janaka-adayah* - Džanaka a jini kralové; *loka-sangraham* - lidé všeobecně; *eva api* - také; *sampasyan* - s ohledem na; *kartum* - jednat; *arhasi* - měl bys.

Vzdýr i Džanaka a jini kralové dosáhli dokonalosti právě tím, že vykonávali predepsané povinnosti. Už jenom proto, aby se lidé mohli z tvého příkladu poučit, bys měl jednat stejně.

VYKLAD: Kralové jako Džanaka a jini byli seberealizované duše, a tudíž nebyli zavazáni vykonávat povinnosti uložené ve Vedách. Přesto však vykonávali všechny uložené povinnosti, aby sli lidem dobrým příkladem. Džanaka byl otcem Sity a tchánem Sri Ramy, Nejvyšší Osobností Božství. Protože byl velkým oddaným Pana, nalezal se na transcendentální úrovni, ale poněvadž byl zároveň kralem Mithily (části Biharské provincie v Indii), musel učit své podřízené, jak vykonávat predepsané povinnosti. Sri Krsna a Jeho věčný přítel Ardzuna neměli zapotřebí bojovat na Kuruovském bitevním poli, ale bojovali, aby učili lidi, že násilí je někdy nutné v situacích, kdy dobré slovo nepomáhá. Take před bitvou na Kuruovském poli bylo učiněno vše k zabránění válce, a to i Nejvyšším Panem, ale

druha strana byla pevne rozhodnuta bojovat. V takove situaci je treba bojovat za spravedlnost. Ackoliv clovek oddany Krsnovi nema v tomto svete zadnych zajmu, jedna tak, aby ucil lidi jak zit a jednat. Ti, kteri jsou pokrocili v uvedomovani si Krsny, jednaji takovym zpusobem, aby se ostatni mohli ridit jejich prikladem. Toto je vysvetleno v nasledujicim versi.

SLOKA 21

*yad yad acarati sresthas tat tad evetaro janah
sa yat pramasam kurute lokas tad anuvartate*

yat yat - cokoliv; *acarati* - kona; *sresthah* - uctyhodny vudce; *tat* - to; *tad* - a pouze to; *eva* - zajiste; *itarah* - obycejny; *janah* - clovek; *sah* - on; *yat* - jakykoliv; *pramasam* - priklad; *kurute* - vykonava; *lokah* - cely svet; *tat* - to; *anuvartate* - jde ve stopach.

Cokoliv kona velky clovek, konaji i ostatni lide. Cely svet nasleduje vzor, který svym prikladem stanoví.

VYKLAD: Lidske masy vzdy potrebují nejakeho vudce, který by je ucil svym vlastnim chovanim. Vudce nemuze chtít, aby lide prestali kourit, je-li sam kurakem. Sri Caitanja Mahaprabhu rekl, ze ucitel by se mel chovat spravne predtim, nez zacne vyucovat. Ten, kdo vyucuje timto zpusobem, se nazyva acarja neboli idealni ucitel. Proto se ucitel musi ridit zasadami saster (pisem), aby mohl vyucovat lidi. Nemuze vymyslet pravidla, která nejsou v souladu se zasadami zjevenych pisem. Manusanhita a dalsi zjevene texty jsou povazovany za zakladni knihy, podle kterych by se lidska spolecnost mela ridit. Ucení vudcu spolecnosti se proto musi zakladat na zasadach zakladnich pisem. Ten, kdo touzi pokročit, musi dodrzovat tato zakladni pravidla podle vzoru velkych ucitelu. Ve Srimad Bhagavatamu je take potvrzeno, ze clovek musi nasledovat prikladu velkych oddanych, chce-li pokročit na ceste k duchovni realizaci. Kral nebo hlava statu, otec a ucitel jsou vsichni povazovani za prirodzene vudce lidi, a maji proto velkou zodpovednost vuci tem, kteri jsou na nich zavisli. Z toho duvodu musi byt dobre obeznameni s moralnimi a duchovnimi zasadami pisem.

SLOKA 22

*na me parthasti kartavyam trisu lokesu kincana
nanavaptam avaptavyam varta eva ca karmasi*

na - ne; *me* - Ja; *partha* - o synu Prthy; *asti* - je; *kartavyam* - predepsana povinnost; *trisu* - ve trech; *lokesu* - planetarnich soustavach; *kincana* - zadna; *na* - ne; *anavaptam* - chci; *avaptavyam* - dosahnout; *varte* - zamestnan; *eva* - zajiste; *ca* - take; *karmasi* - v predepsane cinnosti.

O synu Prthy, ve vsech trech svetech neni nic, co bych mel vykonavat, nic nepostradam a ani netouzim niceho dosahnout - a presto vykonavam predepsane povinnosti.

VYKLAD: Ve vedskych spisech je nasledujici popis Nejvyssi Osobnosti Bozstvi:

*tam isvarasam paramam mahesvaram
tam devatanam paramam ca daivatam
patim patinam paramam parastad
vidama devam bhuvanesam imyam
na tasya karyam karasam ca vidyate
na tat-samas cabhyadhikas ca drsyate
parasya saktir vividhaiva srutyate
svabhaviki jnana-bala-kriya ca*

„Nejvyssi Pan vladne vsem ostatnim vladcum, vcetne tech, kteri ridi ruzne planety. Vsichni jsou Mu podrizeni. Pouze Nejvyssi Pan muze sverit zivym bytostem urcitou moc, ony samy nejsou nikdy nejvyssi. Je uctivan vsemi polobohy a je nejvyssim vudcem vsech vudcu. Proto vladne nad vsemi vudci a vladci a je vsemi uctivan. Nikdo neni mocnejsi nez On a On je nejvyssi pricinou vsech pricin.

Nema hmotne telo jako obycejna ziva bytost. Mezi Jeho telem a Jeho dusi neni zadny rozdíl. Je absolutni. Vsechny Jeho smysly jsou transcendentalni a kazdy z Jeho smyslu muze vykonavat funkce ostatnich smyslu. Proto neni nikdo mocnejsi nez On a nikdo Mu neni roven. Jeho sily jsou rozmanite, a nasledkem toho se Jeho ciny deji automaticky.“ (svetasvatara Upanisad 6.7 - 8)

Jelikoz v Nejvyssim Panu existuje vse do nejvyssi miry, neni povinen jednat. Pouze ten, kdo je zavisly na vysledcich svych cinu, musi konat stanovené povinnosti, ale ten, kdo nema nic, ceho by ve trech planetarnich soustavach mohl dosahnout, neni samozrejme vazan zadnou povinnosti. A presto se v cele ksatriju osobne zucastnil bitvy na Kuruovskem poli, ponevadz ksatrijove jsou povinni poskytnout ochranu stradajicim. I kdyz Sri Krsna stojí nad zasadami zjevenych pisem, nedela nic, co by jim odporovalo.

SLOKA 23

*yadi hy aham na varteyam jatu karmasy atandritah
mama vartmanuvartante manusyah partha sarvasah*

yadi - kdybych; *hi* - zajiste; *aham* - Ja; *na* - ne; *varteyam* - takto zamestnan; *jatu* - vzdy; *karmasi* - ve vykonavani predepsanych povinnosti; *atandritah* - s velkou peci; *mama* - Moje; *vartma* - cesta; *anuvartante* - nasledovali by; *manusyah* - vsichni lide; *partha* - o Ardzuno, synu Prthy; *sarvasah* - v kazdem ohledu.

Kdybych totiz poctive nevykonaval predepsane povinnosti, o Partho, pak by vsichni lide urcite nasledovali Meho prikladu.

VYKLAD: Aby clovek mohl delat pokroky v duchovnim zivote, jsou pro udrzeni stability ve spolecnosti stanoveny urcite normy socialniho a rodinneho zivota, které jsou vsichni civilizovani lide povinni respektovat. I kdyz jsou takove zasady a predpisy urceny pro podminene duse, a nikoliv pro Krsnu, presto se jimi ridil, neboz prichazi, aby upevnil nabozenske zasady. Kdyby takto nejednal, sli by lide v Jeho stopach, protoze je nejvyssi autoritou. Ze Srimad Bhagavatamu se dovidame, ze Nejvyssi Pan, Sri Krsna, vykonaval nabozenske povinnosti jak doma, tak i mimo domov, jak se vyžaduje od hlavy rodiny.

SLOKA 24

*utsideyur ime loka na kuryam karma ced aham
sankarasya ca karta syam upahanyam imah prajah*

utsideyuh - zanikly by; *ime* - vsechny tyto; *loka* - svety; *na* - ne; *kuryam* - konam; *karma* - predepsane povinnosti; *ced* - kdybych; *aham* - Ja; *sankarasya* - nezadouchiho obyvatelstva; *ca* - a; *karta* - stvoritel; *syam* - bych; *upahanyam* - znicil; *imah* - vsechny tyto; *prajah* - bytosti.

Kdybych nevykonaval predepsane povinnosti, vsechny tyto svety by zanikly. Byl bych take puvodcem nezadouchiho obyvatelstva, a tim bych znicil mir vseh bytosti.

VYKLAD: Nezadouchi obyvatelstvo, *varsa-sankara*, narusuje soulad ve spolecnosti. Aby tento socialni nesoulad mohl byt prekonan, musi se lide ridit urcitymi zasadami a predpisy, které prinaseji spolecnosti mir a harmonii, a které pomahaji dosahnout duchovniho uskutecneni. Kdyz Krsna sestoupi do hmotneho vesmiru, podrizuje se temto zasadam, aby zachoval jejich vyznam a nutnost. Sri Krsna je otcem vseh tvorů, a jsou-li svedeni na scesti, padne zodpovednost neprimu na Neho. Proto kdykoliv se vseobecne nedodrzuji predepsane zasady, sestupuje osobne, aby napravil spolecnost. Meli bychom si ale dobre uvedomit, ze i kdyz mame jit v Jeho stopach, nemuzeme Ho napodobovat. Nasledovat Krsnova prikladu neznamená napodobovat Ho. Nemuzeme napodobit Sri Krsnu tim, ze bychom zvedli kopec Govardhana, tak jak to udelal On za sveho detstvi. Pro obycejneho cloveka je to nemozne. Musime nasledovat Jeho pokyny, ale nesmime Ho nikdy napodobovat. Srimad Bhagavatam (10.33.30 - 31) to potvrzuje nasledovne:

*naitat samacarej jatu manasapi hy anisvarah
vinasyaty acarān maumhyad yatha rudro bḍhi-jam visam
isvarasam vacah satyam tathaivacaritam kvacit
tesam yat sva-vaco-yuktam buddhimams tat samacaret*

„Clovek se musi ridit pokyny Pana a Jeho zmocnenych predstavitelu. Jejich pokyny jsou pro nas prospešne a kazdy inteligentni clovek se jimi bude ridit. Kazdy by si vsak mel dat pozor na to, aby nenapodoboval jejich cinnosti. Kdo by se pokusil vypit ocean jedu, aby mohl napodobit sivu?“

Musime mit vzdy na pameti, ze isvarove neboli ti, kteří ovladaji pohyby Slunce, Mesice a jinych planet, jsou nasi nadrizeni. Bez jejich sily nemuzeme napodobit isvary, kteří jsou nesmirne mocni. siva vypil ocean jedu, ale obycejny clovek by zemrel po vypiti pouhe kapicky. Je mnoho takzvaných siových oddaných, kteří se oddávají koureni marihuany (*ganja*) a podobných omamných drog, ale kteří zapominaji, ze napodobovanim siových cinu se priblizuji smrti. Podobne existuji „oddani“ Sri Krsny, kteří by Ho radi napodobovali v Jeho rasalile, neboli laskyplnem tanci s gopiemi (pastevkynemi), ale zapominaji pritom, ze nejsou schopni zvednout kopec Govardhana. Proto je nejlepe dodrzovat pokyny tech, kteří jsou mocni, a nepokouset se je napodobovat nebo se snazit prevzit jejich postaveni, aniz bychom pro to byli kvalifikovani. Existuje mnoho pseudoinkarnaci Boha, které vsak postradaji moc Nejvyssiho Pana.

SLOKA 25

*saktah karmasy avidvamsō yatha kurvanti bhārata
kuryad vidvams tathasaktas cikirsur loka-sangraham*

saktah - ulpivat; *karmasi* - na predepsanych povinnostech; *avidvamsah* - nevedomi; *yatha* - tak jako; *kurvanti* - jednaji; *bharata* - o potomku Bharaty; *kuryat* - musi; *vidvan* - moudry; *tatha* - tak; *asaktah* - bez ulpivani; *cikirsuh* - prejice si vest; *loka-sangraham* - lidi.

Tak jako nevedomi vykonavaji sve povinnosti s ohledem na vysledky, muze podobne jednat, avsak bez ulpivani, i moudry, aby vedl lid spravnou cestou.

VYKLAD: Clovek vedomy si Krsny se lisi od jinych tim, ze ma odlisna prani. Bhakta neudela nic, co by neprospivalo vyvoji vedomi o Krsnovi. Muze dokonce jednat presne jako nevedomy clovek, který je poutan k materialnim cinum; ale zatimco nevedomy jedna proto, aby uspokojil sve smysly, Krsnuv oddany jedna tak, aby potesil Krsnu. Lide tedy potrebuji nasledovat prikladu osoby vedome si Krsny, aby se naucili, jak maji jednat a jak maji vysledky svych cinu pouzit ve sluzbe Krsnovi.

SLOKA 26

*na buddhi-bhedam janayed ajnanam karma-sanginam
josayet sarva-karmasi vidvan yuktah samacaran*

na - nikdy; *buddhi-bhedam* - rozvracet inteligenci; *janayet* - zpusobit; *ajnanam* - nevedomych; *karma-sanginam* - ulpivajicich na plodonosnych cinech; *josayet* - mel by se zapojit; *sarva* - vsechnu; *karmasi* - cinnost; *vidvan* - uceny clovek; *yuktah* - zamestnany; *samacaran* - vykonavanim.

Moudry clovek by nemel rozvracet mysl nevedomych, kteri lpi na plodonosnych cinech tim, ze by je povzbuzoval k necinnosti. Spise by je mel zamestnat rozlicnymi cinnostmi v duchu oddane sluzby (pro postupny pokrok v duchovnim zivote).

VYKLAD: *Vedais ca sarvair aham eva vedyah.* To je cilem vseh vedskych ritualu. Vsechny obrady, vsechny obetni ciny a vse, co najdeme ve Vedach, vctne instrukci tykajicich se hmotnych cinu, je urceno k poznani konecneho zivotniho cile - Sri Krsny. Ponevadz podminene duse neznaji krome smysloveho pozitivu nic jineho, studuji Vedy za timto ucelem. Ale pomoci plodonosnych cinnosti a smysloveho uspokojeni, které jsou usmernovany podle Ved, si clovek muze uvedomovat Krsnu vice a vice. Proto by oddane duse nemely rusit ostatni v jejich cinnostech nebo chapani, nybrz by mely svym jednanim ukazat, jak muze byt vysledek veskere prace zasvecen sluzbe Krsnovi. Moudry clovek, jenž si je vedom Krsny, by se mel chovat tak, aby se nevedomy clovek, pro kterého je smyslový pozitiv nejdulezitejsi, mohl naucit spravnemu jednani a chovani. Nevedomy clovek nema byt rusen ve svych cinnostech, ale ten, kdo si je byr jen trochu vedom Krsny, muze byt primo zapojen do oddane sluzby Krsnovi, aniz by musel projit ostatnimi vedskymi obrady. Takovy srastny clovek nemusí dodrzovat vedske ritualy, protoze primou oddanou sluzbou Krsnovi dosahne vseh zadoucich vysledku, které by jinak získal spravnym vykonavanim svych povinnosti.

SLOKA 27

*prakrteh kriyamasani gusaih karmasi sarvasah
ahankara-vimumhatma kartaham iti manyate*

prakrteh - hmotnou prirodou; *kriyamasani* - vse konano; *gusaih* - kvalitami; *karmasi* - ciny; *sarvasah* - vsechny druhy; *ahankara-vimumha* - zmateny falesnym egem; *atma* - duse; *karta* - konatel; *aham* - ja; *iti* - tak; *manyate* - domniva se.

Duse zmatena falesnym egem se povazuje za konatele cinu, které jsou ve skutečnosti konány tremi kvalitami hmotne prirody.

VYKLAD: Muze se zdát, že dvě osoby, jedna vedoma si Krsny a druha s materialistickým vedomím, jednají na stejné úrovni. Presto se vsak jejich postaveni propastne lisi. Clovek s hmotnym vedomim je pod vlivem falesneho ega presvedcen, ze na nem zavisi vsechno, co dela. Nevi totiž, ze mechanismus tela je vytvoren hmotnou prirodou, která pracuje pod dozorem Nejvyšsiho Pana. Materialisticky zamereny clovek nevi, ze je krajne ovladan Krsnou. Domniva se, ze dela vsechno nezavisle, a to je znamkou nevedomosti. Nevi, ze hmotna priroda stvorila jeho hrubohmotne a jemnohmotne telo podle pokynu Nejvyšsiho Pana, Sri Krsny, a ze telesne a mentalni aktivity maji byt zapojeny do Jeho sluzby. Jelikož nevedomy clovek tak dlouho zneuzival svych smyslu k hmotnym pozitivum, zapomnel, ze Nejvyšsi Osobnost Bozstvi se take jmenuje Hrsikesa - Pan smyslu. Zapomnel na svůj vztah ke Krsnovi, neboť byl falesnym egem sveden na scesti.

SLOKA 28

*tattva-vit tu maha-baho gusa-karma-vibhagayoh
gusa gusesu vartanta iti matva na sajjate*

tattva-vit - ten, kdo zna Absolutní Pravdu; *tu* - ale; *maha-baho* - valečníku mocných páz; *gusa-karma* - jedna pod vlivem hmoty; *vibhagayoh* - rozdily; *gusah* - smysly; *gusesu* - ve smyslovém pozitku; *vantante* - zaměstnany; *iti* - takto; *matva* - uvazuje; *na* - nikdy; *sajjate* - poutan.

O valečníku mocných páz, ten, kdo zna povahu Absolutní Pravdy, se neoddává smyslu a jejich pozitkům, neboť si je dobře vědom rozdílu mezi cíný v duchu oddanosti a jednáním nesoucím ovoce.

VYKLAD: Ten, kdo zna Absolutní Pravdu, vidí jasné, že styk s hmotnou přírodou ho uvádí do nepříjemného postavení. Ví, že jeho pravé místo není v hmotném světě a že je neodlučitelnou castečkou Nejvyššího Pana, Sri Krsny, který je zdrojem věčného poznání a blaženosti; rovněž chápe, že je z nějakého důvodu věznen hmotným pojetím života a že ve svém přirozeném postavení by měl své cíný zasvěcovat Nejvyšší Osobnosti Božství, Sri Krsnovi, v oddané službě. Proto oddané a laskyplně slouží Krsnovi, a tak se přirozeným způsobem odpoutává ode všech smyslových cínů, které zavisejí na okolnostech a jsou pomíjivé. Ví, že jeho životní podmínky jsou pod svrchovanou kontrolou Boha, a proto ho neznepokojují různé hmotné události, které považuje za výraz Jeho milosrdenství. Podle Srimad Bhagavatamu se ten, kdo zna Absolutní Pravdu v Jejich třech odlišných aspektech (brahma, Paramatma a Bhagavan), nazývá *tattva-vit*, neboť zna také svůj skutečný vztah k Nejvyššímu.

SLOKA 29

*prakrter gusa-sammumhah sajante gusa-karmasu
tan akrtsna-vido mandan krtsna-vin na vicalayet*

prakrteh - hmotné přírody; *gusa* - kvalitami; *sammumhah* - oklamání ztotožňováním se s hmotou; *sajante* - zaměstnávají se; *gusa-karmasu* - hmotnými cíný; *tan* - tito; *akrtsna-vidah* - lidé s malými vědomostmi; *mandan* - leniví, pokud se týká seberealizace; *krtsna-vit* - ten, kdo nabyl skutečného poznání; *na* - ne; *vicalayet* - zneklidňovat.

Nevedomí lidé, zmatení kvalitami hmotné přírody, se plně zaměstnávají hmotnými cinnostmi a ulpívají na nich. Moudrý by je však neměl zneklidňovat, protože jejich jednání je pro nedostatečné vědomosti nízké povahy.

VYKLAD: Nevedomí lidé se falešně ztotožňují s hrubým materialistickým vědomím, a proto je jejich mysl plná rozmanitých pomíjivých označení. Toto hmotné tělo je dar přírody a ten, kdo je příliš poutan tělesným vědomím, se nazývá *manda*, neboli lenivý člověk postrádající vědomost o duši. Nevedomí lidé se vyznačují tím, že nedělají žádný rozdíl mezi svým tělem a vlastním já, že lnou k těm, se kterými je spojují rodinné svazky, že žijí, ve které se narodili, považují za hodnou uctívání a že si myslí, že náboženské rituály jsou konečným cílem. Sociální, národnostní a altruistické práce jsou některé z cinností takovýchto materialisticky zaměřených lidí. Okouzlení takovými pojmy jsou vždy aktivní na hmotné rovině. Duchovní realizace je pro ně mýtem, a proto je nezajímá. Takové nevedomé osoby někdy dávají přednost základním morálním zásadám, jako je nenásilí a jiné dobročinné jednání. Ti však, kteří jsou obeznamenáni se zásadami duchovního života, by neměli znepokojovali takto hmotně orientované osoby. V takovém případě je lépe provozovat své vlastní duchovní povinnosti v tichosti.

Nevedomci nedovedou ocenit aktivity určené k potěšení Sri Krsny, a proto nam Krsna radí, abychom je nerušili a neztraceli tím drahocenný čas. Ale oddaní Pana jsou laskavější než Pan samotný, poněvadž chápou Jeho umysl. Vystavují se všemožnému nebezpečí, když se například obracejí na nevedomé lidi, aby je zaměstnali v oddané službě, jež je pro člověka absolutně nezbytná.

SLOKA 30

*mayi sarvasi karmasi sannyasyadhyatma-cetasa
nirasir nirmamo bhutva yudhyasva vigata-jvarah*

mayi - Mne; *sarvasi* - všechny druhy; *karmasi* - cinnosti; *sannyasya* - zcela odevzdat; *adhyatma* - s plným poznáním vlastního já; *cetasa* - s vědomím; *nirasih* - bez touhy po zisku; *nirmamah* - bez vlastnického pocitu; *bhutva* - jsa tak; *yudhyasva* - bojuj; *vigata-jvarah* - bez lhostejnosti.

O Ardzuno, proto završ všechny své cíný Mne a s myslí zaměřenou na Mne, prost sobectví a lhostejnosti a bez touhy po zisku, bojuj.

VYKLAD: Tento vers jasně ukazuje, jaký je smysl Bhagavadgity. Sri Krsna zde nabádá, že si Ho musíme být zcela vědomi a že musíme vykonávat své povinnosti s vojenskou kázní. Toto se může zdát poněkud obtížné, nicméně povinnosti musí být vykonávány s myslí upřenou na Krsnu, neboť toto je přirozené postavení všech živých bytostí. Živá bytost nemůže být srastná, nespolečupracuje-li s Nejvyšším Panem, poněvadž její věčný přirozený stav je být podržena Jeho pránim. Proto prikázal

Krsna Ardžunovi, aby bojoval, jako by byl jeho vojenským velitelem. Clovek musi obetovat vsechno pro dobrou vůli Nejvyššího Pana a zároveň plnit uložené povinnosti, aniž by si delal nároky na vlastnictví. Ardžuna nemusel zvažovat Krsnovy pokyny, měl je jenom vykonávat. Nejvyšší Pan je Duse všech duší, a proto se ten, kdo je bez ohledu na vlastní zájmy zcela závislý na Nejvyšší Dusi, nazývá *adhyatma-cetas*, nebo jinými slovy osoba, která si je vědoma Krsny. *Nirasih* znamená, že clovek musí jednat podle Panova příkazu, aniž by očekával pozitivy z plodu svých činů. Pokladník počítá miliony korun pro svého zaměstnavatele, ale sám si nedělá nárok ani na haléř. Podobně si clovek musí uvědomit, že všechno na světě patří Nejvyššímu Panu a nikomu jinému. To je skutečný význam slova *mayi* - „Mně“. Jedná-li clovek s myslí upřenou na Krsnu, je samozřejmě, že si nedělá nárok na žádný majetek. Takoveto vědomí se nazývá *nirmama* - „nic mi nepatří“. Cítí-li clovek nechuť k vykonávání takového přísného nařízení, které nebere ohled na takzvané hmotné rodinné svazky, měl by se této nechuti zbavit. Tak se oprostí od horečné mentality cílhostejnosti (*vigata-jvara*). Každý má podle svých vlastností a postavení konat určitý druh práce, a jak bylo výše popsáno, všechny takové povinnosti by se měly vykonávat s myslí zaměřenou na Krsnu. To nás dovede k vysvobození.

SLOKA 31

*ye me matam idam nityam anutisthanti manavaḥ
śraddhāvanto nasūyanta mucyante te pi karmabhiḥ*

ye - ti, kdo; *me* - Moje; *matam* - předpisy; *idam* - tyto; *nityam* - věčně; *anutisthanti* - pravidelně vykonávají; *manavaḥ* - lidské bytosti; *śraddha-vantah* - s vírou a oddaností; *anasūyantah* - bez zavisti; *mucyante* - osvobodí se; *te* - vsichni; *api* - dokonce; *karmabhiḥ* - z pout činů přinášejících ovoce.

Ti, kdo své povinnosti konají podle Mých pokynů a ridí se Mým učením vždy s vírou a bez zavisti, se vysvobodí z pout plodonosných činů.

VÝKLAD: Nařízení Sri Krsny, Nejvyšší Osobnosti Božství, je jádrem védské moudrosti a je za všech okolností věcnou pravdou. Jelikož Vedy jsou věčné, je věčná také pravda týkající se nauky o Krsnovi. Clovek by měl pevně verit v toto nařízení a neměl by Panovi zavídet. Je mnoho filozofů, kteří komentují Bhagavadgítu, aniž by měli víru v Krsnu. Ti se však nikdy nevymaní z pout plodonosných činů. Obvyčejný clovek, který má nezlomnou víru ve věčné příkazy Pana, je osvobozen z pout karmy, i když není schopen vykonávat Jeho příkazy dokonale. Ten, kdo je v počátečním stadiu uvědomování si Krsny, nemůže možná ihned plnit Panovy pokyny, ale nemá-li negativní postoj a upřímně usiluje o jejich plnění, aniž by se staral o neúspěch či propadal beznaději, bude jistě povýšen na úroveň ryzi oddané lásky ke Krsnovi.

SLOKA 32

*ye tv eṭad abhyasūyanta nanutisthanti me matam
sarva-jñāna-vimūhams taṁ viddhi naṣṭan acetasaḥ*

ye - oni; *tu* - však; *eṭad* - toto; *abhyasūyantah* - ze zavisti; *na* - ne; *anutisthanti* - pravidelně vykonávají; *me* - Moje; *matam* - předpisy; *sarva-jñāna* - všechny druhy poznání; *vimūhantah* - dokonale oklamáni; *taṁ* - jsou; *viddhi* - vez; *naṣṭan* - ztraceni; *acetasaḥ* - bez vědomí Krsny.

Vez však, že ti, kteří ze zavisti toto Mé učení nedodržují, musí být považováni za nevědomé, pomylené a odsouzené k neúspěchu ve své snaze dosáhnout dokonalosti.

VÝKLAD: Zde je jasné popsáno, jak chybne je nebyť si vědom Krsny. Tak jako je clovek potrestán, porušuje-li zákony státu, tak je také potrestán, neridí-li se zákony Nejvyššího Pana. Neposlušný clovek, ať je jakkoliv mocný, si neuvedomuje ani své skutečné postavení, ani nejvyšší brahma, Paramatmu a Bhagavana, Nejvyšší Osobnost Božství. Vzhledem ke svému prázdnému srdci nemá žádnou nádej, že by dosáhl životní dokonalosti.

SLOKA 33

*sadrsam cestate svasyaḥ prakṛter jñānavan api
prakṛtim yanti bhūtāni nigrahaḥ kim karisyati*

sadrsam - podle; *cestate* - přicinuje se; *svasyaḥ* - vlastní; *prakṛteḥ* - kvalit hmotné přírody; *jñāna-van* - moudrý; *api* - ať; *prakṛtim* - povahy; *yanti* - podrobují se; *bhūtāni* - všechny živé bytosti; *nigrahaḥ* - potlačování; *kim* - co; *karisyati* - zmuže.

I moudrý clovek jedná podle své přirozenosti, neboť vsichni se ridí svou povahou, kterou získali pod vlivem kvalit hmotné přírody. Co zmuže potlačování?

VYKLAD: Pokud s láskou a oddaností nesloužíme Sri Krsnovi, nemůžeme se zbavit vlivu kvalit hmotné přírody, což je také potvrzeno ve třinácté verzi sedmé kapitoly. I pro materialisticky vysoce vzdělaného člověka je nemožné vymanit se z pout hmotné energie pouze teoretickými vědomostmi o duši a tělu. Je mnoho takzvaných spiritualistů, kteří navenek předstírají, že jsou vzděláni v této vědě, ale ve skutečnosti jsou naprosto pod vlivem kvalit hmotné přírody, které nejsou schopni překonat. Člověk může být akademicky vzdělán, ale protože byl tak dlouho ve styku s hmotnou přírodou, je spoután. Oddaná služba s myslí upřenou na Krsnu pomáhá člověku vyprostit se z hmotného zapletení, i když vykonává své uložené povinnosti. Bez takového vědomí by nikdo nemel náhle zanechat svých uložených povinností a stát se falešným jogínem nebo pseudotranscendentalistou. Je lépe setrvat ve svém nynějším postavení a snažit se oddane sloužit Krsnovi pod vedením vyšší autority. Tak se člověk může vyprostit z okovů Krsnovy iluzorní energie.

SLOKA 34

*indriyasyendriyasyarthe raga-dvesau vyavasthatau
taylor na vasam agacchet tau hy asya paripanthinau*

indriyasya - ze smyslu; *indriyasya arthe* - ve smyslových předmětech; *raga* - záliba; *dvesau* - a také nechut; *vyavasthatau* - podřítit se pravidlům; *tayoh* - jimi; *na* - nikdy; *vasam* - ovládat; *agacchet* - měl by přijít; *tau* - ony; *hi* - zajisté; *asya* - jeho; *paripanthinau* - překazkou.

Zalibu a odpor smyslu ke smyslovým předmětům je třeba podle stanovených zásad usměrnit. Člověk by nemel padnout do jejich moci, neboť jsou překazkou na cestě seberealizace.

VYKLAD: Ti, kdo s láskou a oddaností slouží Sri Krsnovi s vědomím těsit Ho, jsou přirozeně neochotni oddávat se hmotným smyslovým pozitivům. Ale ti, kteří takové vědomí nemají, by se měli řídit pravidly a příkazy zjevených písem. Neomezený smyslový pozitek je příčinou našeho zajetí v hmotném světě, ale ten, kdo se řídí pravidly a příkazy zjevených písem, se neda strhnout smyslovými předměty. Pro podmíněnou duši je nutný například pohlavní styk a tento pozitek je dovolen v manželství. Avšak muzum je podle příkazu písem zakázáno mít pohlavní styk s jinou ženou než se svou manželkou. Na všechny ostatní ženy se má dívat jako na svou matku. Přes tyto příkazy mívají muži sexuální poměr s jinými ženami. Tento sklon se musí potlačit, neboť by se stal překazkou na cestě k seberealizaci. Jelikož máme hmotné tělo, je dovoleno uspokojit jeho potřeby, ale musí se tak dít podle pravidel a příkazů. Ale nesmíme pokládat za samozřejmé, že tato omezení a příkazy nám budou automaticky pomáhat ovládat se. Člověk se musí řídit těmito pravidly a příkazy, aniž by na nich ulpíval, neboť i když je dodržuje a omezuje své hmotné pozitky, může sejít s cestou - zrovna tak jako může dojít k nehodě i na kvalitních cestách. Ani ty nejbezpečnější cesty, které jsou velice dobře udržovány, nám nemohou zajistit, že na nich nedojde k nehodě. Na základě našeho dlouhého styku s hmotou je v nás hluboce zakoreněna touha po hmotných pozítcích. I kdybychom se řídili všemi zásadami a předpisy, je zde stále možnost poklesnutí. Je tedy nutné, abychom se zbavili ulpívání i na usměrněných smyslových pozítcích, jak je to jen možné. Laskavým vykonáváním oddané služby Krsnovi se však automaticky staneme lhostejnými ke všem smyslovým jednáním. Nikdo by se ale nemel snažit odpoutat se od služby určené k potěšení Krsny. Jediným účelem zproštění se připoutanosti k pomíjivým smyslovým pozitivům je dostat se nakonec na úroveň, kdy můžeme oddane sloužit Sri Krsnovi.

SLOKA 35

*sreyan sva-dharmo vigusah para-dharmat sv-anusthitat
sva-dharme nidhanam sreyah para-dharmo bhayavahah*

sreyan - mnohem lepší; *sva-dharmah* - vlastní uložené povinnosti; *vigusah* - i když nedokonale; *para-dharmat* - než povinnosti určené jiným; *sv-anusthitat* - dokonale vykonané; *sva-dharme* - vlastní uložené povinnosti; *nidhanam* - zahynout; *sreyah* - lepší; *para-dharmah* - povinnosti určené druhým; *bhaya-avahah* - nebezpečné.

Je mnohem lepší konat své předepsané povinnosti, i když nedokonale, než plnit povinnosti druhého dokonale. Lepší je zahynout při výkonu vlastní povinnosti, neboť davat se cestou jiných je nebezpečné.

VYKLAD: Měli bychom tedy spíše vykonávat své uložené povinnosti s myslí upřenou na Krsnu, nežli se snažit plnit povinnosti druhých. Hmotné předepsané činnosti jsou činnosti konané podle našeho psycho-fyzického postavení pod vlivem tří kvalit hmotné přírody. Naše duchovní povinnosti nám předává duchovní učitel, pod jehož vedením je nám umožněno transcendentálně sloužit Krsnovi. Měli bychom vždy dbát, abychom plnili své vlastní povinnosti, ať už duchovní nebo hmotné, i kdyby nám hrozilo nebezpečí smrti, než abychom napodobovali povinnosti někoho jiného. Duchovní povinnosti

se mohou lisit od povinnosti hmotných, ale zásada ridit se autorizovaným vedením je vždy prospěšná pro toho, kdo povinnosti vykonává. Je-li člověk pod vlivem kvalit hmotné přírody, měl by vykonávat povinnosti předepsané jeho situací a neměl by napodobovat jiné. Brahman, který je v kvalitě dobra, například nepoužívá násilí, ale ksatrija, který je v kvalitě vášně, násilí používat smí. Pro ksatriju, který se řídí pravidly násilí, je proto lepší zahynout, než aby napodoboval brahmana, který se řídí zásadami nenásilí. Každý jednotlivec musí své srdce očistit postupně, nikoliv náhle. Když člověk transcenduje kvality hmotné přírody a plně si uvědomuje Krsnu, může pak pod vedením pravého duchovního učitele vykonávat cokoliv. S tímto dokonalým transcendentálním vědomím může ksatrija jednat jako brahman a brahman může jednat jako ksatrija. Na duchovní úrovni neplatí dualita hmotného světa. Například Visvámitra byl původně ksatrijou, ale později jednal jako brahman, zatímco Parasurama byl brahmanem, který později jednal jako ksatrija. Vzhledem k tomu, že byli transcendentálně umístěni, mohli jednat tímto způsobem. Dokud se však člověk nachází na hmotné úrovni, musí vykonávat své povinnosti v souladu s hmotnými vlastnostmi, jež mu přislouží. Zároveň musí být plně obeznámen se zásadami laskavě oddané služby Krsnovi.

SLOKA 36

arjuna uvaca

*atha kena prayukto yam papam carati purusah
anicchann api varsseya balad iva niyojita*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *atha* - vlastně; *kena* - co to; *prayuktah* - pudil; *ayam* - toho; *papam* - hříchy; *carati* - dělá; *purusah* - člověk; *anicchan* - aniž sám chce; *api* - i když; *varsseya* - o potomku Vrsni; *balat* - silou; *iva* - jakoby; *niyojita* - pohaněn.

Ardzuna pravil: O potomku Vrsni, co to vlastně člověka pudil, aby jednal hříšně, pohaněn jakoby silou, aniž sám chce?

VYKLAD: Živa bytost je jako castečka Nejvyššího svou podstatou duchovní, čistá a prostá veskereho hmotného znečištění. Proto není v její povaze, aby byla podřízena hříchem hmotného světa. Když ale přijde do styku s hmotnou přírodou, dopouští se bez váhání mnoha hříšných činů, a často i proti své vůli. Proto je Ardzunova otázka týkající se zvrácené povahy živých bytostí zvláště významná. I když se člověk někdy nechce dopouštět hříchu, je k tomu stejně donucen. Popudy hříšné jednat však nepocházejí od Nadduse umístěné v srdci, nýbrž mají naprosto jinou příčinu, jak Sri Krsna vysvětlí v dalším verši.

SLOKA 37

sri-bhagavan uvaca

*kama esa krodha esa rajo-gusa-samudbhavah
mahasano maha-papma viddhy enam iha vairisam*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *kamah* - chtíc; *esah* - tento; *krodhah* - hnev; *esah* - tento; *raja-gusa* - kvalita vášně; *samudbhavah* - zrozená z; *maha-asanah* - který vše pohlcuje; *maha-papma* - velice hříšný; *viddhi* - vez; *enam* - to; *iha* - v hmotném světě; *vairisam* - největší nepřítel.

Vzneseny pravil: Je to pouze chtíc, o Ardzuno, zplozený z kvality vášně, který později přechází v hnev; je v tomto světě vsepohlcujícím nepřítelem a původcem hříchu.

VYKLAD: Jakmile se živa bytost dostane do styku s hmotným tvůrem, promění se její věčná láska ke Krsnovi v chtíc pod vlivem kvality vášně. Nebo jinými slovy, láska k Bohu se promění v chtíc, tak jako se mléko promění v jogurt při styku s kyselým tamarindem. Není-li chtíc uspokojen, promění se v hnev, hnev přechází v iluzi a iluze způsobuje, že zůstáváme v zajetí hmotné existence. Proto je chtíc největším nepřítelem živé bytosti a je to pouze chtíc, který čistou duší svádí k tomu, aby zůstávala v zajetí hmotného světa. Hnev a jeho následky jsou projevem kvality nevědomosti. Jestliže se proto z kvality vášně, místo degradace do kvality nevědomosti, povysíme do kvality dobra tím, že se budeme řídit určitými životními pravidly, pak můžeme dosáhnout duchovní čistoty, která nás ochrání před upadkem pocházejícím z hněvu.

Nejvyšší Pan se rozdělil na nespočetné castečky takovým způsobem, že Jeho duchovní blaženost neustále vzrůstá a všechny bytosti jsou nedílnou součástí této duchovní blaženosti. Mají také castečnou samostatnost, ale jelikož své samostatnosti zneužily, proměnily svůj oddaný postoj v žádost po hmotných pozicích a dostaly se do moci chťice. Pan stворil tento svět, aby podmíněným druhým umožnil uspokojit jejich chťivost po smyslných žádostech, a když jsou po dlouhé době marných pokusů zklamány, začnou se ptát, jaké je jejich práve postavení.

Vedanta-sutra zacina slovy: *athato brahma-jijnasa*. „Clovek si musi klast otazky tykajici se Nejvyssiho`. Ve Srimad Bhagavatamu je Nejvyssi definovan takto: *janmady asya yato nvyad itaratas ca*. „Nejvyssi Brahma je puvodem vseho`. Take chtic tedy pochazi od Nejvyssiho. Je-li chtic promenen v lasku k Nejvyssimu, ke Sri Krsnovi, tedy ve stav, kdy clovek jedna jen tak, aby potesil Krsnu, zduchovni se jak chtic, tak i hnev. Hanuman, mocny sluzebnik Sri Ramacandry, napriklad pouzil hnevu, kdyz zapalil zlate mesto demonu Ravany, ale tim se z nej stal nejvetsi oddany Pana. Pouzijeme-li chtice a hnevu ve sluzbe Bohu, stanou se nasimi prateli, misto aby byli nasimi neprateli.

SLOKA 38

*dhumenavriyate vahnir yathadarso malena ca
yatholbenavrtto garbhas tatha tenedam avrtam*

dhumena - kourem; *avriyate* - zahalen; *vahnir* - ohen; *yatha* - tak jako; *adarsah* - zrcadlo; *malena* - prachem; *ca* - take; *yatha* - tak jako; *ulbena* - luno; *avrtah* - skryva; *garbhah* - zarodek; *tatha* - tak; *tena* - tento chtic; *idam* - toto; *avrtam* - zakryva.

Tak jako kour zahaluje ohen a prach zrcadlo, tak jako luno skryva zarodek, podobne i ruzne stupne chtice zakryvaji zivou bytost.

VYKLAD: Tri stupne pokryti mohou zahalovat ciste vedomi zive bytosti. Toto pokryti neni nic jineho nez chtic, který se projevuje v ruznych podobach. Nekdy se prirovnava ke kouri, který zahaluje ohen, jindy k prachu, který zastira zrcadlo, a jindy k materskemu lunu, které obklopuje zarodek. Kdyz je chtic prirovnan ke kouri, rozumi se tim, ze ohen prirovnany k zive bytosti lze trochu videt. Jinymi slovy, projevi-li ziva bytost alespon nepatrne priznaky sveho duchovniho vedomi, muze se prirovnat k ohni, který je zahalovan kourem. Tam, kde je kour, musi existovat ohen, i kdyz zpocatku neni videt. Toto stadium je jako pocatek uvedomovani si Krsny. Prikladu se zrcadlem se pouziva ke znazorneni zrcadla mysli, které je nutno ocistit provadenim duchovnich cviceni, z nichz nejlepsi je zpevne prednaseni nebo zpivani svatych jmen Boha. Zarodek, který je ukryt v materskem lune, je tak bezmocny, ze se nemuze ani pohybovat. Tento zivotni stav se da prirovnat k zivotu stromu. Stromy jsou take zive bytosti, ale diky tomu, ze projevyly vysoky stupen chtice, obdrzely tela, která jsou temer zbavena vedomi. Zrcadlo pokryte prachem znazornuje vedomi ptaku a selem a kour zahalujici ohen znazornuje vedomi lidskych bytosti. V lidske podobe si ziva bytost muze opet trochu uvedomit Sri Krsnu, a vyuzije-li teto prilezitosti, ohen duchovniho zivota vzplane. Opatrnym zachazenim s ohnem zahaleny v kouri muzeme ohen primet, aby vzplanul. Lidske telo tedy zive bytosti umoznuje dostat se ze zajeti hmotne existence. V lidske podobe muzeme premoci naseho nepritele, chtic, uvedomovanim si Krsny pod vedenim praveho duchovniho ucitele.

SLOKA 39

*avrtam jnanam etena jnanino nitya-vairisa
kama-rupesa kaunteya duspuresanalena ca*

avrtam - zahaleno; *jnanam* - ciste vedomi; *etena* - timto; *jnaninah* - moudreho; *nitya-vairisa* - vecny nepritel; *kama-rupesa* - v podobe chtice; *kaunteya* - o synu Kunti; *duspuresa* - nikdy se neda uspokojit; *analena* - jako ohen; *ca* - take.

O synu Kunti, tak je ciste vedomi cloveka zahaleno jeho vecnym nepritelem v podobe chtice, který se neda nikdy uspokojit a který pali jako ohen.

VYKLAD: V Manu-smrti se uvadi, ze chtic se neda uspokojit ani tim nejvetsim mnozstvím smyslovych pozitiv, zrovna tak jako nikdy nemuzeme uhasit ohen neustalým pridavanim paliva. V hmotnem svete je stredem vseho jednani sex, a proto je hmotny svet nazyvan *maithunya-agara*, „pouta sexualniho zivota`. Zlocinci jsou ve spolecnosti uvrzeni do vezeni a drzeni za mrizemi; stejne jsou i ti, kteří porusuji Panovy zakony, drzeni za mrizemi sexualniho zivota. Pokrok materialisticke civilizace zakladany na smyslovych pozitivcich znamena pro zivou bytost prodlouzeni její hmotne existence. Chtic je proto symbolem nevedomosti, kterou je ziva bytost drzena v hmotnem svete. Pri smyslovem pozitivku muzeme prozivati urcity pocit stesti, ale tento takzvaný pocit radosti je nakonec nejvetsim nepritelem pozitivkare.

SLOKA 40

*indriyasi mano buddhir asyadhisthanam ucyate
etair vimohayaty esa jnanam avrtya dehinam*

indriyasi - smysly; *manah* - mysl; *buddhih* - inteligence; *asya* - tohoto chtice; *adhisthanam* - sidlem; *ucyate* - nazývají se; *etaih* - temito vsemi; *vimohayati* - mate; *esah* - tento chtic; *jnanam* - poznani; *avrtya* - zahaluje; *dehinam* - vtelené bytosti.

Smysly, mysl a intelligence jsou sidlem chtice, který jimi zatemňuje skutečné poznání živé bytosti a máte ji.

VYKLAD: Nepřítel zaujal různé strategické pozice v tele podřízené duši a Sri Kṛṣṇa nám dává najevo, kde ho můžeme najít, chceme-li ho porazit. Mysl je střediskem smyslových aktivit, a když slyšíme o smyslových činnostech, mysl se stane zdrojem všech nápadů k hmotným pozitivům. Následkem toho se mysl a smysly stavají sídlem chtíce a intelligence se pak stane hlavním sídlem těchto smyslných sklónů. Intelligence je nejbližším sousedem duše. Chlipná intelligence může ovlivnit duši, aby získala falešné ego a ztotožňovala se s hmotou, a tudíž i s myslí a smysly. Duše si postupně přivyká pozitivům, které jí poskytují hmotné smysly, a domnívá se, že v tom spočívá právě štěstí. Toto nesprávné ztotožňování duše je velice dobře vysvětleno ve Srimad Bhagavatamu (10.84.13):

*yasyatma-buddhiḥ kusape tri-dhātuke
sva-dhiḥ kalatradisu bhauma iḥya-dhiḥ
yat-tirtha-buddhiḥ salile na karhicij
janēsv abhijñesu sa eva go-kharah*

„Člověk, který ztotožňuje své tělo skladající se ze tří lůtek s vlastním já, který považuje potomky za své příbuzné, který pokládá své rodice za místo hodné uctívání, který se vydává na pouťní místa, jen aby se tam vykoupal, místo aby se setkal s duchovně osvícenými lidmi, takový člověk by měl být pokladán za osla nebo krávu.“

SLOKA 41

*tasmat tvam indriyasy adau niyamyā bharatarsabha
papmanam prajāhi hy enam jñāna-vijñāna-nāsanam*

tasmat - proto; *tvam* - ty; *indriyasy* - smysly; *adau* - od počátku; *niyamyā* - regulaci; *bharata-rsabha* - o Ardzuno, nejlepší z Bharatovců; *papmanam* - ploditel hříchu; *prajāhi* - zkror; *hi* - zajisté; *enam* - toto; *jñāna* - poznání; *vijñāna* - vědecké poznání čisté duše; *nāsanam* - ničitel.

O Ardzuno, nejlepší z Bharatovců, proto v samém počátku zkror tohoto ploditele hříchu, chtíc, ovládnutím smyslu a zabij tohoto ničitele poznání a seberealizace.

VYKLAD: Sri Kṛṣṇa poradil Ardzunovi, aby od samého začátku krotil své smysly, aby mohl přemoci největšího hříšného nepřitele, chtíc, který nící touhu po duchovním poznání a poznání svého pravého já. Slovem *jñāna* se myslí poznání svého pravého já, neboli nauka o rozdílu mezi duší a hmotným telem. Slovo *vijñāna* označuje podrobnější poznání duše, jejího přirozeného postavení a věčného vztahu k Nejvyšší Duši. Ve Srimad Bhagavatamu (2.9.31) je to vysvětleno takto:

*jñanam parama-guhyam me yad vijñāna-samānvitam
sa-rahasyam tad-angam ca grhaṣa gaditam mayā*

„Poznání duše a Nejvyšší Duše je velice duverné a tajuplné, ale toto poznání a jeho uskutečnění může být pochopeno, je-li vysvětleno z různých náhledů samotným Panem.“ Bhagavadgītā nám dává toto poznání o duchovním já. Živé bytosti jsou casteckými Panem a jsou určeny jen k tomu, aby Mu sloužily. Takové vědomí se nazývá uvedomování si Kṛṣṇy. Od samého počátku života se tedy musíme učit zamerovat mysl na Kṛṣṇu, a tak si být zcela vědomi Kṛṣṇy a podle toho jednat.

Čhtíc je pouze zvráceným obrazem lasky k Bohu, která je v přirozenosti každého živého tvora. Je-li člověk již od začátku svého života vychováván k uvedomování si Kṛṣṇy, nemůže jeho přirozená láska k Bohu degradovat na chtíc. Jestliže necháme lasku k Bohu klesnout na úroveň chtíce, je nesmírně těžké vrátit se znovu do přirozeného stavu. Oddaná služba Kṛṣṇovi je tak mocná, že i ten, kdo začal pozdě, se může stát milovníkem Boha tím, že se bude řídit zásadami oddané služby. Člověk tedy může začít ovládat své smysly v laskyplné službě Kṛṣṇovi v kterémkoliv stadiu života nebo od okamžiku, kdy si uvedomí závaznost věci. Takto může proměnit chtíc v nejvyšší dokonalost lidského života, v lasku k Bohu.

SLOKA 42

*indriyāṣi parasy ahur indriyebhyaḥ param manah
manasas tu para buddhir yo buddheḥ paratas tu saḥ*

indriyāṣi - smysly; *parasi* - vyšší; *ahur* - říká se; *indriyebhyaḥ* - víc než smysly; *param* - vyšší; *manah* - mysl; *manasah* - víc než mysl; *tu* - take; *para* - vyšší; *buddhiḥ* - intelligence; *yah* - ten, kdo; *buddheḥ* - víc než intelligence; *parataḥ* - vyšší; *tu* - ale; *saḥ* - ona (duše).

Cině smysly jsou nadraženy mrtvé hmotě, nad smysly stojí mysl, ještě vyše než mysl je intelligence a ze všeho nejvyšší je duše.

VYKLAD: Aktivita chťice se vybíjeji prostřednictvím smyslu. Chťic je nahromaden v tele a vychází z něho smyslovými orgány. Proto jsou smysly nadraženy tělu jako celek. Tyto „pruchody“ se nepoužívají při vyšším vědomí, neboli při uvědomování si Křsny. Duse vědoma si Křsny je v přímém kontaktu s Nejvyšší Osobností Božství; proto jsou zde tělesné činnosti serazeny tak, že konci Nejvyšší Dusi. Tělesnými činnostmi se myslí činnosti smyslu, a zastaví-li se činnosti smyslu, zastaví se také veškeré činnosti těla. Jelikož mysl je vždy aktivní, je v činnosti, i když je tělo v klidu - jako například při snění. Nad myslí však stojí inteligence a nad inteligencí stojí samotná duse. Je-li duse přímo ve styku s Nejvyšším, budou s Ním automaticky ve styku i inteligence, mysl a smysly. Na jednom místě v Katha Upanisade se uvádí, že předměty smyslového požitku jsou nadraženy smyslem a nad smyslovými předměty ze stojí mysl. Je-li tedy mysl neustále zaměstnána v transcendentální službě Bohu, nemohou být smysly okouzleny ničím jiným. Jak už bylo dříve vysvětleno, tento psychický postoj uchrání člověka od nízkých sklónů (*param dr̥stva nīvartate*). V Katha Upanisade je duse popsána jako mocná (*mahan*), jelikož je nadražena smyslem, smyslovým předmětem, myslí a inteligencí. Nejdůležitější tedy je pochopit pravou povahu duse.

Pomocí inteligence musíme porozumět právě povaze věcné duse a potom zaměřit mysl na Sri Křsnu. Budeme-li jednat tímto způsobem, vyřešíme tím všechny problémy. Začátečníkům v duchovním životě se obvykle radi, aby se vyhýbali smyslovým předmětům a zpevnili svou mysl inteligencí. Jestliže člověk za pomoci inteligence zapojuje svou mysl do uvědomování si Křsny a zcela se odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství, jeho mysl automaticky zesílí. Přestože smysly jsou silné a nebezpečné jako jedovatí hadi, stanou se neškodnými jako hadi, kterým byly jedové zuby vyřezány. I když je duse panem inteligence, myslí a smyslu, není-li posílena stykem s Křsnou v oddané službě, existuje zde stále nebezpečí poklesnutí pod vlivem neklidné mysli.

SLOKA 43

*evam buddheh param buddhva samstabhyatmanam atmana
jahi satrum maha-baho kama-rupam durasadam*

evam - takto; *buddheh* - inteligence; *param* - vyšší; *buddhva* - když vis; *samstabhya* - ustalením; *atmanam* - myslí; *atmana* - pečlivě uváženou inteligencí; *jahi* - poraz; *satrum* - nepřítele; *maha-baho* - o valečníku mocných pazí; *kama-rupam* - v podobě chťice; *durasadam* - kterého je těžké překonat.

O Ardžuno, valečníku mocných pazí, když jsi takto poznal, že jsi transcendentální hmotným smyslem, myslí a inteligencí, měl bys rozváznou duchovní inteligenci (vědomím Křsny) ovládnout svoji mysl, a takto duchovní silou přemoci nenasytného nepřítele, jenž se nazývá chťic.

VYKLAD: Tato kapitola Bhagavadgity nás nezvratně vede k uvědomování si Křsny tím, že nás učí, že jsme věčnými služebníky Nejvyšší Osobnosti Božství, a nikým povazovali neosobní prázdnotu za konečný cíl. V hmotném životě jsme jisté ovlivňováni chťicem a touhou ovládat zdroje hmotné přírody. Hmotný požitek a touha panovat jsou největším nepřítelem podřízené duse. Ale silou oddané a laskavé služby Křsnovi můžeme ovládnout naše smysly, mysl i inteligenci. Nemusíme zanechat svých povinností a náhle přestat jednat, nýbrž svou pevnou inteligenci zaměřenou ke své čisté identitě můžeme postupně prohlubovat své uvědomování si Křsny, abychom nebyli ovlivňováni hmotnými smysly a myslí. To je podstata této kapitoly. V hmotné existenci nám filozofické spekulace nebo umele pokusy ovládat smysly takzvaným provozováním jogických cvičení nikdy nepomohou k rozvoji duchovního života. Pomocí vyšší inteligence musíme pěstovat lásku a oddanost ke Křsnovi.

Takto konci Bhaktivedantovy vyklady ke třetí kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Karmajoga“.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Transcendentální poznání

SLOKA 1

*sri-bhagavan uvaca
imam vivasvate yogam proktavan aham avyayam
vivasvan manave praha manur ikṣvákave bravit*

sri-bhagavan uvaca - Křsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *imam* - tuto; *vivasvate* - bohu Slunce; *yogam* - vědu o vztahu k Nejvyššímu; *proktavan* - vyjevil; *aham* - Ja; *avyayam* - nehmynoucí; *vivasvan* - Vivasvan (jméno boha Slunce); *manave* - otci lidského pokolení, který se

jmenuje Vaivasvata; *praha* - povedel; *manuh* - otci lidskeho pokoleni; *iksvakave* - králi Iksvakuovi; *abavit* - řekl.

Vzneseny pravil: Vyjevil jsem tuto nehyňoucí vědu o bohu Slunce Vivasvanovi a Vivasvan ji sdělil Manuovi, otci lidskeho pokoleni, který ji potom sdělil Iksvakuovi.

VYKLAD: Zde vidíme, že historie Bhagavadgity pochází z dávné doby, kdy byla Bhagavadgita přednesena kralům všech planet, počínaje vládcem Slunce. Hlavním úkolem všech králů je chránit obyvatelstvo, a proto musí tito panovníci porozumět náuce Bhagavadgity, aby mohli lidu vládnout a chránit ho před zjetím hmotného chtíce. Lidský život je určen k rozvíjení duchovního poznání o našem věčném vztahu k Nejvyšší Osobnosti Božství a vůdcové všech států a planet jsou povinni předat toto učení svým občanům ve formě vzdělání, kultury a oddanosti. Jinými slovy, je na hlavách všech států, aby šířili vědu o uvědomování si Krsny, aby lidé mohli využít výhod této velké nauky a dosáhli úspěchu využitím příležitosti, kterou nabízí lidský život.

Vivasvan je buh Slunce, které je původem všech planet sluneční soustavy. Brahma říká v Brahma-sanhite (5.52):

*yac-caksur esa savita sakala-grahasam
raja samasta-sura-murtir asesaj-tejah
yasyajaya bhramati sambhrta-kala-cakro
govindam adi-purusam tam aham bhajami*

„Uctívám Nejvyšší Osobnost Božství, Govindu (Krsnu), který je původní osobou a podle Jeho uspořádání přijímá Slunce, které je kralem všech planet, nesmírnou silou a zář. Slunce představuje Panovo oko a na Jeho pokyn putuje po své oběžné dráze.“

Slunce je kralem všech planet a buh Slunce (Vivasvan) vládne sluneční planetě, která ovládá všechny ostatní planety dodáváním tepla a světla. Otci se podle Krsnova pokynu a Pan Krsna původně učinil Vivasvana svým prvním zákem, aby porozuměl vědě Bhagavadgity. Bhagavadgita proto není spekulativní sbírkou pro bezvýznamné světské učence, nýbrž je autoritativní knihou poznání, sestupujícího od nepaměti.

V Mahabharate (santi-parva 348.51 - 52) můžeme historii Gity načrtnout takto:

*treta-yugadau ca tato vivasvan manave dadau
manus ca loka-bhrty-artham sutayeksvakave dadau
iksvakusa ca kathito vyapya lokan avasthitah*

„Na začátku Tretajugy sdělil Vivasvan tuto vědu o vztahu k Nejvyššímu otci lidskeho pokoleni, Manuovi. Manu ji pak předal svému synu Iksvakuovi, králi Zeme a praotci raghuovské dynastie, ve které se zjevil Sri Ramacandra.“ Lidstvo zna Bhagavadgitu již od dob Maharadži Iksvakua.

Nyní zijeme ve věku, který se nazývá Kalijuga a který trvá 432 000 let, z čehož již 5 000 let uplynulo. Před tímto věkem byla Dvaparajuga, trvající 864 000 let, Tretajuga (1 296 000 let) a Satjajuga (1 728 000 let). Manu tedy přijal poznání Bhagavadgity na počátku Tretajugy a vyložil ji svému synovi a učeníkovi Maharadzovi Iksvakuovi, králi Zeme, přibližně před 2 165 000 lety (1 296 000 a 864 000 a 5 000). Era jednoho Manua trvá přibližně 305 300 000 let, z nichž 120 400 000 již uplynulo. Jelikož Sri Krsna sdělil Bhagavadgitu svému učeníkovi, bohu Slunce Vivasvanovi, už před narozením Manua, můžeme zhruba odhadnout, že Bhagavadgita byla vyslovena už před nejméně 120 400 000 lety a v lidské společnosti je známa dva miliony let. Krsna ji znovu sdělil Ardzunovi asi před pěti tisíci lety. Toto je zhruba historie Bhagavadgity podle Gity samotné a podle jejího mluvčího, Sri Krsny. Vivasvan byl zvolen, aby přijal tuto moudrost, neboť patřil ke ksatrijům, kteří byli potomky boha Slunce, takzvaní *surya-vamso* ksatrijové. Jelikož Bhagavadgita je stejně autentická jako Vedy a protože byla vyslovena Nejvyšší Osobnosti Božství, nazývá se toto poznání *apauruseya* (nadlidské). Proto ji musíme přijmout, stejně jako Vedy, bez světského tlumocení. Světští polemikové mohou spekulovat nad Gitou jak chtějí, ale to už pak není původní Bhagavadgita. Bhagavadgita se proto musí přijmout taková, jaká je, ve sledu učenické posloupnosti - Sri Krsna ji přednesl bohu Slunce, buh Slunce svému synovi Manuovi a ten ji předložil Iksvakuovi.

SLOKA 2

*evam parampara-praptam imam rajarsayo viduh
sa kaleneha mahata yogonastah parantapa*

evam - takto; *parampara* - učenickou posloupností; *praptam* - předávala se; *imam* - tato věda; *raja-rsayah* - svatí kralové; *viduh* - porozuměli; *sah* - tomuto poznání; *kalena* - během času; *iha* - v tomto světě; *mahata* - velký; *yogah* - věda o vztahu k Nejvyššímu; *nastah* - ztracena; *parantapa* - o Ardzuno, hubiteli nepřatel.

Takto byla tato nejvyšší věda předávána poslušností duchovních učitelů a takto ji přijali svatí králové. Během času však byla poslušnost přerušena, a proto se zdá, že původní věda je ztracena.

VYKLAD: Z tohoto verše jasně vyplývá, že Bhagavadgita byla určena zvláště svatým králům, jejichž povinností bylo uplatňovat její zásady ve prospěch svých občanů. Bhagavadgita nebyla nikdy určena démonským lidem, kteří k neprospěchu všech níci její cenu a kteří ji vselijak tlumocí podle vlastních nápadů. Jakmile se ztratil původní smysl díky sobeckým motivům nesvedomitých komentátorů, vznikla znovu potřeba založit poslušnost duchovních učitelů. Před 5 000 lety Kṛṣṇa zjistil, že učenická poslušnost je přerušena, a proto prohlásil, že záměr Bhagavadgity se zdá být ztracen. V současné době existuje mnoho vydání Bhagavadgity (i v cestině), ale téměř žádné z nich neodpovídá meritkum autorizované poslušnosti. Existuje nespočetné mnoho interpretací od různých světských učenců, ale téměř nikdo z nich nepřijímá Kṛṣṇu jako Nejvyšší Osobnost Božství, protože s Kṛṣṇovými slovy dělají dobré obchody. Tento záměr je démonský, neboť démoni neverí v Boha a pouze využívají majetku Nejvyššího. Vzhledem k nutnosti vydat v cestině Bhagavadgitu, která by souhlasila se zásadami poslušnosti duchovních učitelů, se zde pokousíme této potřebě vyhovět. Bhagavadgita - přijímána taková, jaká je - je velkým darem lidstvu; přijímá-li se však jako sbírka filozofických spekulací, je to pouhá ztráta času.

SLOKA 3

*sa evaṃ mayā te dya yogaḥ proktaḥ purāṇaḥ
bhakto si me sakha cetī rahasyam hy etad uttamam*

sah - stejná; *eva* - zajisté; *ayam* - tuto; *mayā* - Mnou; *te* - tobě; *adya* - dnes; *yogaḥ* - vedu o józe; *proktaḥ* - mluvena; *purāṇaḥ* - velmi stará; *bhaktah* - oddaný; *asi* - jsi; *me* - Muj; *sakha* - přítel; *ca* - také; *iti* - proto; *rahasyam* - tajemství; *hi* - zajisté; *etat* - toto; *uttamam* - transcendentální.

Stejnou pradávnou vedu o vztahu k Nejvyššímu ti nyní vyjevují Ja, neboť jsi nejen Mým oddaným, ale i přítelem, a můžeš proto porozumět transcendentálnímu tajemství této vedy.

VYKLAD: Jsou dva druhy lidí - oddaní a démoni. Sri Kṛṣṇa zvolil Ardzunu za svého učeníka této nauky, neboť Ardzuna na základě své oddanosti mohl proniknout tajemstvím poznání, které mu chtěl Kṛṣṇa vyjevit, což je nemožné pro člověka s démonskou mentalitou. Existuje velký počet vydání Bhagavadgity, z nichž některé jsou vykládány oddanými a jiné démony. Komentáře oddaných jsou správné, zatímco vyklady démonů jsou bezcenné. Ardzuna přijímá Sri Kṛṣṇu jako Nejvyšší Osobnost Božství a každý komentář k Bhagavadgite, který se řídí jeho příkladem, slouží ve prospěch tohoto velkého učení. Démoni však nepřijímají Sri Kṛṣṇu takového, jaký je. Místo toho si o Kṛṣṇovi něco vymyslejí a svádějí bezné čtenáře z cesty Kṛṣṇových pokynů. Měl bychom se mít na pozoru před takovými falešnými cestami. Oddaný by měl následovat učenickou poslušnost od Ardzuny a takto získat prospěch z této velké vedy Srimad Bhagavadgity.

SLOKA 4

*arjuna uvāca
aparam bhavato janma param janma vivasvataḥ
katham etad vijānīyam tvam ādau proktavan iti*

arjunah uvāca - Ardzuna pravil; *aparam* - mladší; *bhavataḥ* - Tve; *janma* - zrození; *param* - starší; *janma* - zrození; *vivasvataḥ* - buh Slunce; *katham* - jak; *etat* - toto; *vijānīyam* - mám pochopit; *tvam* - Ty; *ādau* - na počátku; *proktavan* - vyjevil; *iti* - tak.

Ardzuna pravil: Vždyť jsi se narodil mnohem později než buh Slunce Vivasvan. Jak mám tedy pochopit, že jsi mi tuto vedu na počátku vyjevil Ty?

VYKLAD: Ardzuna je Kṛṣṇuv čistý oddaný. Jak se tedy mohlo stát, že neveril Kṛṣṇovým slovům? Ve skutečnosti se však Ardzuna neptá kvůli sobě, nýbrž kvůli těm, kteří neverí v Boha, neboli kvůli démonům, kteří nesouhlasí s myšlenkou, že Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství. Pouze kvůli nim klade Ardzuna tyto otázky, jako by neznal Kṛṣṇovo nejvyšší postavení. Jak se dozvíme v desáté kapitole, Ardzuna velmi dobře věděl, že Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství, zdroj všeho a konečný cíl duchovního uskutečnění. Kṛṣṇa se zjevil na zemi také jako syn Devaki. Obvyčejný člověk velice těžko chápe, jak Kṛṣṇa zůstává stejnou Nejvyšší Osobností Božství, věčnou původní osobou. Ardzuna Kṛṣṇu pozadal, aby mu objasnil toto tajemství. Nejen dnes, nýbrž již od pradávna je Kṛṣṇa na celém světě pokladán za nejvyšší autoritu a všichni démoni ho popírají. Ardzuna se tedy ptal Kṛṣṇy jako uznávané autority, aby přímo od Neho mohl slyšet, jak Kṛṣṇa popisuje sám sebe. Chtěl se tím vyhnout licení démonu, který se ho vždy snaží popsat tak zkresleným způsobem, aby tomu démoni a jejich stoupenci byli schopni porozumět. Je nezbytné, aby každý jednotlivec ve svém vlastním zájmu poznal

vedu o Krsnovi. Proto kdyz Krsna mluvi sam o sobe, je to prospešné celému světu. Demonům se Krsnova vysvětlení sebe samotného mohou zdát podivná, poněvadž se Mu vždy snaží porozumět ze svého vlastního náhledu, ale oddaní s velkou radostí přijímají Krsnovy výpovědi, které se týkají Jeho osoby. Oddaní vždy uctívají právě Krsnovy výpovědi, neboť jsou dychtívi dozvědět se o Ném co nejvíce. Ateisté, kteří považují Krsnu za obyčejného člověka, mohou tímto způsobem nakonec poznat, že Krsna není jeden z obyčejných lidí, nýbrž že je *sac-cid-ananda-vigraha*, tedy že má věčnou podobu plnou blaženosti a poznání, že je transcendentální a že není ovládan kvalitami hmotné přírody, časem a prostorem. Krsnuv oddaný, jako například Ardzuna, je nepochybně mimo všechno nedorozumění, pokud se týká Krsnova transcendentálního postavení. Ardzuna položil tuto otázku, aby popřel ateistický názor lidí, kteří Krsnu považují za obyčejného, hmotnou přírodou podmíněného člověka.

SLOKA 5

sri-bhagavan uvaca
bahuni me vyatitani janmani tava carjuna
tany aham veda sarvasi na tvam vettha parantapa

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *bahuni* - mnoho; *me* - Mych; *vyatitani* - prošlo; *janmani* - zrození; *tava* - tvých; *ca* - take; *arjuna* - o Ardzuno; *tani* - ty; *aham* - Já; *veda* - znám; *sarvasi* - všechny; *na* - ne; *tvam* - ty; *vettha* - znáš; *parantapa* - o hubiteli nepravatel.

Vzneseny pravil: Oba jsme prošli mnohými zrozeními, o Ardzuno. Já si je mohu pamatovat všechny, ale ty ne, o hubiteli nepravatel!

VÝKLAD: V Brahma-sanhite (5.33) nacházíme informace o mnohých Panových inkarnacích:

advaitam acyutam anadim ananta-rupam
adyam purasa-purusam nava-yauvanam ca
vedesu durlabham adurlabham atma-bhaktau
govindam adi-purusam tam aham bhajami

„Uctívám Nejvyšší Osobnost Božství, Govindu (Krsnu), který je původní osobou, absolutní, neomylnou a bez počátku. Přestože se zjevuje v nekonečném množství podob, zůstává stále stejnou, původní a nejstarší osobou, která si neustále zachovává krásu věčného mládí. Takovým věčným, blaženým a vševedoucím podobám Pana obvykle rozumí jenom největší znalci Ved, avšak pro čisté oddané jsou vždy snadno pochopitelné.“

V Brahma-sanhite (5.39) se také říká:

ramadi-murtisu kala-niyamena tisthan
nanavataram akarod bhuvanesu kintu
krssah svayam samabhavat paramah puman yo
govindam adi-purusam tam aham bhajami

„Uctívám Nejvyšší Osobnost Božství, Govindu (Krsnu), který se stále zjevuje v různých inkarnacích jako Rama, Nrsinha a mnoho jiných. Je však původní Božskou Osobností, známou jako Krsna, inkarnující také osobně.“

Ve Vedách se též uvádí, že ačkoliv se Bůh projevuje v nespočetných podobách, je jediný a nesrovnatelný. Je jako kámen *vaidurya*, který i při proměnách barev zůstává stejný. Všem těmto mnohonásobným podobám mohou porozumět čisté oddaní, avšak nikoliv pouhým studováním Ved (*vedesu durlabham adurlabham atma-bhaktau*). Oddaní jako Ardzuna jsou věčnými společníky Krsny, a kdykoliv Sri Krsna sestoupí do tohoto vesmíru, sestupují i oni a přijímají různé role, aby Mu takto sloužili podle svých možností a schopností. Ardzuna je jedním z těchto oddaných a z tohoto verše můžeme vyrozumět, že před několika miliony lety, když Krsna sděloval Bhagavadgítu bohu Slunce Vivasvanovi, byl Ardzuna také přítomen, i když hrál jinou úlohu. Rozdíl mezi Krsnou a Ardzunou je však v tom, že Krsna si tuto událost pamatoval, kdežto Ardzuna ne. Takový je rozdíl mezi Nejvyšším Panem a nepatrnou živou bytostí. Přestože je zde Ardzuna osloven jako mocný hrdina, který dokázal porazit nepřátele, nebyl schopen pamatovat si, co se přihodilo během jeho různých minulých životů. Proto se živa bytost nemůže nikdy vyrovnat Nejvyššímu Panu, i kdyby byla po hmotné stránce velice mocná. Nemohou se Mu rovnat ani Jeho stali společníci, kteří jsou jisté vysvobozené duše. Pan je popsán v Brahma-sanhite jako *acyuta* (ten, kdo nikdy nepoklesne), což znamená, že On nezapomene svou totožnost, i když vstoupí do styku s hmotou. Proto se v zadném ohledu neda Pan s živou bytostí porovnávat, i když je živa bytost na stejné duchovní úrovni jako Ardzuna. Přestože je Ardzuna Krsnovým oddaným, zapomíná někdy na Krsnovu pravou povahu.

Oddany však muze milosti Pana znovu nabyt vědomí o Jeho neomylnosti, zatímco ateista nikdy nemůže pochopit transcendentální povahu Krsny. Démonské mozky tedy nemohou proniknout smyslem Bhagavadgity. Krsna si pamatoval ciny, které vykonal před miliony let, ale Ardzuna si je nepamatoval, i když je ve skutečnosti věčný, tak jako Krsna. Zde si můžeme také všimnout, že živa bytost všechno zapomíná, protože mění tělo, ale Krsna si naproti tomu pamatuje všechno, poněvadž Jeho tělo je *sac-cid-ananda* a nikdy se nemění. Je *advaita*, což znamená, že mezi Ním samotným a Jeho telem není rozdíl. Podmíněná duše se však liší od svého hmotného těla. Jelikož Panovo tělo a On je totiž, Jeho postavení se vždy liší od postavení živé bytosti, třebaže sestoupí do hmotného vesmíru. Démoni však nejsou schopni porozumět Panově transcendentální povaze, kterou sám vysvětluje v následujícím verši.

SLOKA 6

*ajo pi sann avyayatma bhutanam isvaro pi san
prakrtim svam adhithaya sambhavamy atma-mayaya*

ajah - nezrozený; *api* - ačkoliv; *san* - jsoucí takto; *avyaya* - bez rozpadu; *atma* - tělo; *bhutanam* - zrozených; *isvarah* - Nejvyšším Panem; *api* - ačkoliv; *san* - jsem; *prakrtim* - transcendentální; *svam* - Mnou; *adhithaya* - takto umístěn; *sambhavami* - zjevují se; *atma-mayaya* - Mou vnitřní energií.

Ačkoliv jsem nezrozený a Me transcendentální tělo nikdy nezaniká, a přestože jsem Panem všeho tvorstva, zjevují se v každém tisíciletí ve své původní transcendentální podobě.

VÝKLAD: V minulém verši mluvil Krsna o zvlátnosti svého zrození - ačkoliv se může zjevit jako obyčejný tvor, plně si pamatuje všechna svá dřívější „zrození“, zatímco obyčejný člověk si nepamatuje ani to, co dělal před několika hodinami. Zeptáme-li se někoho, co dělal včera v přesně stejnou dobu, bude pro něho velice těžké okamžitě odpovědět. Musel by jistě namáhat svou paměť, aby si vzpomněl, co dělal v téže okamžiku předeslého dne. A přesto se někteří lidé odvažují tvrdit, že jsou Bůh neboli Krsna. Neměli bychom se však nechat mást takovými nesmyslnými tvrzeními.

Sri Krsna také znovu vysvětluje svoji podobu (*prakrti*). Prakrti znamená příroda, jakoz i vlastní skutečná podoba, jež se také označuje slovem *svarupa*. Pan říká, že přichází na tento svět ve svém vlastním těle; nemění své tělo jako obyčejné bytosti, které přecházejí z jednoho těla do druhého. Všechny hmotné podmíněné duše mají v tomto živote určité tělo, ale v příštím živote dostanou jiné. Krsna, Nejvyšší Pan, není podřízen tomuto zákonu, když sestoupí do tohoto hmotného světa ve své původní věčné podobě se dvěma rukama, ve kterých drží fletnu. Jeho věčné tělo není znečištěno stykem s hmotným světem. Ačkoliv se zjevuje ve své transcendentální podobě a je Panem vesmíru, zdá se, že se narodil jako kterýkoliv jiný smrtelník. Přestože Jeho tělo nezaniká, zdá se, že dospívá z dětství do chlapectví a z chlapectví do jinosťví. Nikdy neprekročí jinosťský věk. To je Jeho zvláštní vlastnost. V době bitvy na Kuruvském poli měl už hodné vnuka a byl podle našich měřítek poměrně starý. Přesto však vypadal jako mladý muž kolem dvaceti, dvaceti pěti let. Nikdy neuvidíme obrazek Krsny jako starce, poněvadž nikdy nezestárne jako my, přestože je nejstarší osobou v celém stvoření. Jeho tělo nebo inteligence nezanikají a ani se nemění. Přestože se Sri Krsna nachází v hmotném světě, má stejnou nezrozenou a věčnou podobu, plnou blaženosti a poznání. Zjevuje se a ztrácí se naším zrakem, tak jako se slunce, které vychází, objevuje před našimi očima, aby se poznenáhla ztratilo z našeho dohledu. Zdá se nám, že slunce „zapadlo“, poněvadž je mimo naše zorné pole, a že vyslo, poněvadž se objevilo před našimi zraky, ale slunce ve skutečnosti neopouští své místo na obloze. Naše zdání je způsobeno nedokonalostí našich omezených smyslů. Poněvadž se Krsnovo zjevování a mizení tolik liší od zjevování a mizení obyčejné živé bytosti, je zřejmé, že Sri Krsna je svou vnitřní energií věčný, plný poznání a blaženosti a že Hmotná příroda nikdy neovlivní. Vědy také potvrzují, že Nejvyšší Osobnost Božství je nezrozená, třebaže se stále jakoby rodí v mnoha podobách. Vědecká doplňková literatura rovněž potvrzuje, že Panovo tělo se nikdy nemění, třebaže se zdá, jakoby se Pan rodil. Srimad Bhagavatam popisuje, jak se Krsna zjevil před svou matkou jako Narajana se čtyřma rukama a šesti vznesenými vlastnostmi. Jeho zjevení v původní věčné podobě je Jeho bezpříčinnou milostí, kterou dává živým bytostem, aby se mohly soustředit na Nejvyššího Pana takového, jaký je, a nikoliv na mentální vymysly či imaginace, které impersonalisté mylně považují za Jeho podoby. Podle sanskrtského slovníku Visva-kosa se bezpříčinná milost Boha označuje slovy *maya* nebo *atma-maya*. Pan si je vědom všech svých dřívějších zjevení a odchodu, ale obyčejná živa bytost zapomene vše o svém dřívějším těle, jakmile získá nové tělo. Krsna zůstává vždy Panem všeho tvorstva, poněvadž zde na Zemi koná podivuhodné a nadpřirozené ciny. Proto zůstává vždy stejnou Absolutní Pravdou a není nikdy žádný rozdíl mezi Jeho vlastnostmi a Jeho telem, nebo Jeho podobou a Jím samotným. Můžeme se ptát, proč se Pan zjevuje v tomto hmotném světě a pak ho opouští. Toto Sri Krsna vysvětlí v následujícím verši.

SLOKA 7

*yada yada hi dharmasya glanir bhavati bharata
abhyutthanam adharmasya tadatmanam srjami aham*

yada yada - kdykoliv a kdekoliv; *hi* - zajiste; *dharmasya* - nabozenstvi; *glanir* - upadek; *bhavati* - projevuje se; *bharata* - o potomku Bharaty; *abhyutthanam* - prevazuje; *adharmasya* - bezboznost; *tada* - v te dobe; *atmanam* - osobne; *srjami* - projevim; *aham* - Ja.

Kdykoliv a kdekoliv nastava upadek nabozenstvi a narusta bezboznost, o Bharatovce, v te dobe osobne sestoupim.

VYKLAD: Slovo *srjami* je zde vyznamne. *Srjami* se nemuze pouzit ve smyslu stvoreni, ponevadz podle predesleho verse neni Krsnova podoba nebo telo stvoreno, nebor vsechny Jeho podoby jsou vecne. Slovo *srjami* proto znamena, ze Buh se zjevuje ve sve prave podobě. I kdyz sestupuje ve stanovenem obdobi, v jednom Brahmove dni, za vlady sedmeho Manua, ve dvacate osme mahajuze, na konci Dvaparajugy, presto timto pravidlem neni vazan, ponevadz ma naprostou svobodu jednat, jak sam chce. Prichazi z vlastni vule, kdykoliv bezboznost prevazuje a skutecne nabozenstvi upada. Nabozenске zasady jsou zapsany ve Vedach a odchylil-li se clovek od techto pokynu, stane se bezboznym. Ve Srimad Bhagavatamu se uvadi, ze tyto zasady jsou stanoveny Bohem. Pouze Buh muze ustanovit nabozenске zasady. Je to On, kdo puvodne sdělil Vedy do srdce Brahmy, prvnι stvorene bytosti. Proto jsou zasady dharmy, neboli zasady praveho nabozenstvi, primymi pokyny Nejvyssi Osobnosti Bozstvi (*dharmam tu saksad bhagavat-prasitam*). Tyto zasady jsou jasne vyjadreny v cele Bhagavadgite. Ucelem Ved je ustanovit tyto zasady podle pokynu Nejvyssiho Pana a Krsna primo vysvetluje na konci Bhagavadgity, ze nejvyssi zasadou nabozenstvi neni nic jineho, nez se Mu odevzdat. Vedske zasady vedou k naprostemu odevzdani se Nejvyssimu Panu, a kdykoliv lide s demonskou povahou porusuji tyto zakony, Sri Krsna osobne sestupuje. Ze Srimad Bhagavatamu se napriklad dozvime, ze Buddha je inkarnaci Krsny a prisel v dobe, kdy prevladal materialismus a kdy ateiste predstirali, ze se ridi podle Ved, aby tak ospravedlnovali sve zvrhle ciny. Ve jmenu obeti zabijeli nevinna zvirata, aniz by brali ohled na velmi prisna omezeni tykajici se zvirecich obeti, ktera Vedy narizuji. Buddha se zjevil, aby zastavil toto zbytecne zabijeni a aby ustanovil vedskou zasadu nepouzivat nasili. Kazdy avatara neboli inkarnace Boha ma proto zvlastni poslani, ktere je popsano ve svatych pismech. Nikdo by nikoho nemel považovat za avatara, jestliže na neho nebylo poukazano v pismech.

Nekteri lide tvrdi, ze Pan se zjevuje pouze v Indii, avsak to neni v zadnem pripade podminkou. Muze sestoupit kdekoliv a kdykoliv podle sveho prani. V kazdem svem vteleni sděluje lidem jen tolik duchovniho poznani, kolik mohou pochopit podle mista a okolnosti, ve kterych se nachazeji. Poslani vsech avataru vsak zustava stejne - vest lidi k uvedomovani si Boha a primet je k tomu, aby se ridili nabozenskymi zasadami. Buh nekdy sestoupi osobne a nekdy posila sveho predstavitele, jako napriklad syna, sluzebnika, nebo prijde sam ve skryte podobě.

Zasady Bhagavadgity byly vysvetleny Ardzunovi, ponevadz byl duchovne pokrocilejsi nez vetsina jeho soucasniku, a jsou zaroven urceny vsem lidem s rozvinutym duchovnim vedomim. Dve a dve jsou ctyri je matematicka zasada, ktera plati jak pro zacatecniky v matematice, tak i pro studujici vyssi matematiky. Presto se vyklad matematiky lisi stupnem obtiznosti podle vyspelosti posluchacu. Stejne tak jsou zasady, kterym ruzni avatarove uci, vzdy stejne, ale podle okolnosti jsou nekdy podavany v ponekud zjednodusene nebo slozitejsi forme. Jak uvidime pozdeji, nejsou vyssi duchovni zasady pristupne, dokud clovek nedodrzuje zasady varnasrama-dharmy. Poslanim avataru je znovu probudit ve vsech lidech lasku ke Krsnovi, jez je sice stale pritomna, ale ne vzdy ocividna.

SLOKA 8

*paritrasaya sadhunam vinasaya ca duskrtam
dharma-samsthapanarthaya sambhavamī yuge yuge*

paritrasaya - pro osvobozeni; *sadhunam* - oddanych; *vinasaya* - k vyhlazení; *ca* - take; *duskrtam* - nicemnych; *dharma* - nabozenске zasady; *samsthapanarthaya* - znovu upevnit; *sambhavamī* - prichazim; *yuge* - vek; *yuge* - po veku.

Abych osvobodil zbozne a vyhladil nicemne a abych znovu upevnil nabozenске zasady, objevuji se vek po veku.

VYKLAD: Bhagavadgita definuje sadhua, svetce, jako cloveka vedomeho si Krsny. Nekdo muze vypadat jako neznaoboh, ale ma-li vsechny vlastnosti cloveka vedomeho si Krsny, meli bychom pochopit, ze je *sadhu*. *Duskrtā* je naproti tomu ten, kdo o uvedomovani si Krsny neprojevuje zajem. Takovi nicemove, tedy duskrtove, se popisují jako nejhlupejsi a nejnizsi bytosti lidskeho pokoleni,

i kdyby nabyli nejvyššího světského vzdělání. Na druhé straně ten, kdo dokonale slouží s láskou a oddaností Kṛšṇovi, je snadno, i když třeba není vzdělán nebo kulturně vyspělý.

Pokud se týká ateistu, není zapotřebí, aby se Nejvyšší Pan dostavil osobně k jejich zničení, tak jako to udělal s demony Ravanou a Kāṁsou. Má mnoho zcela dokonalých prostředků, které jsou vhodné ke zničení demonu. Pan však přichází hlavně kvůli tomu, aby uklidnil své čisté oddané, kteří jsou vždy obtěžováni demony. Demoni dokáží obtěžovat oddané, i kdyby našli do jejich vlastní rodiny. Přestože byl Prahlaḍa Maharadža synem Hiraṇyakašipu, byl svým otcem velice pronásledován. Stejně tak byli Kṛṣṇovi rodiče, Vāsudeva a Devakī, pronásledováni Devacíným bratrem, Kāṁsou, protože se jim měl narodit Kṛṣṇa. Sṛī Kṛṣṇa přísel spíše proto, aby osvobodil Devakī, než aby zabil Kāṁsu, ale oba činy byly vykonány najednou. Proto se v tomto verši říká, že Pan sestupuje v různých podobách, zvaných avatarové, aby osvobodil oddané a zničil demonské nepřátele.

V Caitanya-caritamṛte (Mādhya 20.263-264) od Kṛṣṇadāsy Kāvīraḍi je podána stručná definice slova avatara v následujících verších:

*srsti-hetu yei murti prapance avatare
sei isvara-murti avatara nama dhare
mayatita paravyome sabara avasthana
visve avatari dhare avatara nama*

„Bůh sestupuje do tohoto hmotného světa v různých podobách, které se nazývají avatarové neboli inkarnace. Tyto inkarnace Boha ve skutečnosti sídlí v duchovním světě, v Božím království, ale když sestoupí do hmotného světa, aby tvořily, nazývají se avatarové.“

Existuje mnoho různých avatarů, jako například puruṣavatarové, guṇavatarové, līlavatarové, śaktjaveśavatarové, mānvanṭaravatarové a jūgavatarové, kteří v určené době sestupují v kterémkoliv části vesmíru. Kṛṣṇa je však původní Pan a zdroj všech avatarů. Sṛī Kṛṣṇa sestupuje do tohoto hmotného světa, aby splnil nesmírnou touhu svých oddaných, kteří mají velký zájem spatřit Ho při Jeho neobvyklých hrách ve Vrṇḍavane. Proto hlavním účelem Kṛṣṇova příchodu jako avatara je potěšit své rzy oddané.

Kṛṣṇa říká, že přichází v každém věku. Znamená to, že přichází také ve věku Kali. Ve Sṛmad Bhāgavatamu se uvádí, že Kṛṣṇa sestoupí v Kalijūge jako Sṛī Caitanya Mahāprabhu, aby sīril uctívání Kṛṣṇy prostřednictvím sankīrtanového hnutí, tedy zpíváním svatých jmen Boha, a aby toto hnutí, o kterém předpověděl, že bude rozšířeno po celém světě, od města k městu, od vesnice k vesnici, rozšířil po celé Indii. V Upanisadach, Mahābhārata, Sṛmad Bhāgavatamu a jiných védských textech není Sṛī Caitanya Mahāprabhu popsán přímo jako inkarnace Kṛṣṇy, ale jako skrytý avatara. Kṛṣṇovi oddaní jsou velice přitahováni Caitānjovým sankīrtanovým hnutím. Tento avatara bezbožně nezabíjí, nýbrž je svým bezpříčinným milosrdenstvím vysvobozuje.

SLOKA 9

*janma karma ca me divyam evam yo vetti tattvatah
tyaktva deham punar janma naiti mam eti so rjuna*

janma - zrození; *karma* - činy; *ca* - také; *me* - Moje; *divyam* - transcendentální; *evam* - takto; *yah* - ten, kdo; *vetti* - zná; *tattvatah* - ve skutečnosti; *tyaktva* - opustí; *deham* - toto tělo; *punah* - znovu; *janma* - zrození; *na* - nikdy; *eti* - dosáhne; *mam* - ke Mne; *eti* - dosáhne; *sah* - on; *arjuna* - o Ardzuno.

Kdo zná transcendentální povahu Meho zjevení a Mých činů, když opouští své tělo, nezrodi se znovu v tomto hmotném světě, nýbrž dosáhne Meho věčného sídla, o Ardzuno.

VÝKLAD: Jak Bůh sestupuje ze svého transcendentálního sídla, bylo již vysvětleno v předchozím verši. Ten, kdo je schopen pochopit pravdu o Jeho zjevení, je již vysvobozen z hmotného otroctví a navrátí se do Božího království hned po opuštění hmotného těla. Osvobodit se z hmotného otroctví není snadné. Impersonalisté a jogíní dosáhnou vysvobození pouze po mnoha nesnázích a mnoha zivotech. A i pak je vysvobození, kterého dosáhnou (splynutí s neosobní brahmadžjótí), pouze časté, poněvadž jim hrozí nebezpečí, že se budou muset znovu vrátit do hmotného světa. Oddaní však dosáhnou Panova sídla po opuštění svého těla prostě tím, že pochopí transcendentální povahu Panova těla a činů a nevystavuje se tak nebezpečí, že by se musel navrátit do tohoto hmotného světa.

V Brahma-saṁhite (5.33) se píše, že Pan se projevuje v mnoha podobách (*advaitam acyutam anadim ananta-rupam*). I když má mnoho transcendentálních podob, zůstává stále stejnou Nejvyšší Osobností Božství. Člověk musí být přesvědčen o této skutečnosti, trebaze světští učenci a empiričtí filozofové to nikdy nepochopí. Ve Védach, v Puruṣa-bodhiní Upanisade, se uvádí:

eko devo nitya-līlanurakto bhakta-vyāpi hr̥dy antar-ātma

„Jedina Nejvyšší Osobnost Božství je ve svých nescílných transcendentálních podobách věčně zaneprázdněna laskavou výměnou vztahu se svými čistými oddanými.“ Sri Kṛṣṇa osobně potvrzuje toto vědecké tvrzení v tomto verši Bhagavadgity. Ten, kdo přijme tuto pravdu, doloženou Vedami a autoritou Nejvyššího Pana, a kdo nemá čas filozofickými spekulacemi, dosáhne nejvyššího dokonalého stupně vysvobození. Člověk může nepochybně dosáhnout vysvobození i pouhým přijetím této pravdy s vírou. Vědecké tvrzení *tat tvam asi* zde nachází své pravdivé uplatnění. Každý, kdo považuje Kṛṣṇu za Nejvyššího nebo Ho osloví: „Ty jsi Nejvyšší Brahma, Božská Osobnost“, je jistě ihned osvobozen, a tak je mu zaručen vstup do Kṛṣṇovy transcendentální společnosti. Jinými slovy, takový věrný oddaný dosáhne dokonalosti, což je potvrzeno ve světasvatara Upanišade (3.8):

tam eva viditvati mṛtyum eti nanyah pantha vidyate yanaya

„Člověk může dosáhnout dokonalého stavu vysvobození ze zrození a smrti pouze tím, že zná Pana, Nejvyšší Osobnost Božství. Neexistuje jiný způsob, jak dosáhnout této dokonalosti.“ Znamená to, že ten, kdo nepochopil, že Sri Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství, je jistě v nevedomosti. Proto nemůže nikdo dosáhnout spasení, když, jak se říká, olizuje vnější stěnu nádoby s medem, to jest tlumoci Bhagavadgitu z hlediska světských znalostí. Takoví empiričtí filozofové hrají možná důležitou roli v hmotném světě, ale nemusí být hodni vysvobození. Takoví nafoukaní světské učenice budou muset počkat na bezpříčinnou milost oddaného. Proto bychom si měli plně uvědomovat Kṛṣṇu s vírou a poznáním, a tak dosáhnout dokonalosti.

SLOKA 10

*vita-raga-bhaya-krodha man-maya mam upasritah
bahavo jnana-tapasa puta mad-bhavam agatah*

vita - osvobozen od; *raga* - pout; *bhaya* - strachu; *krodha* - hnevu; *mat-maya* - Mnou naplněn; *mam* - u Mne; *upasritah* - zcela umístěn; *bahava* - mnoho; *jnana* - poznáním; *tapasa* - pokáním; *puta* - očistili se; *mat-bhavam* - transcendentální lasky ke Mne; *agatah* - dosáhli.

Mnozí a mnozí se v minulosti - osvobození od ulpívání, strachu a hnevu, zcela Mnou naplnění a uchylující se pod Moji ochranu - očistili poznáním o Mne, a tak všichni dosáhli transcendentální lasky ke Mne.

VÝKLAD: Jak bylo výše popsáno, pro toho, kdo je hmotně příliš ovlivňován, je velmi těžké porozumět osobní povaze Nejvyšší Absolutní Pravdy. Lidé, kteří jsou poutáni k tělesnému pojetí života, bývají obvykle tak pohlceni materialismem, že ani nemohou pochopit, jak může existovat Nejvyšší Osoba. Nedokáží si ani ve snu představit, že existuje transcendentální tělo, které je nepomíjivé, plně poznání a věčně blažené. Z hmotného hlediska je tělo pomíjivé, plně nevedomosti a utrpení. Proto mají lidé tuto představu obvykle na mysli, když slyší o osobní podobě Boha. Pro takové materialisticky založené lidi je gigantický vesmírný projev nejvyšší. Následkem toho se domnívají, že Nejvyšší je neosobní. Jelikož jsou hmotně příliš zapleteni, bojí se pomyslením, že si zachovají osobitost i po vysvobození se z hmotné existence. Když jsou poučeni, že duchovní život je také individuální a osobní, bojí se, že se stanou znovu osobami, a proto dávají přirozenou přednost nějakému vstupu do neosobní prázdnoty. Tito lidé obvykle srovnávají žít bytostí s morskými bublinami, které splývají s morem v jedno. Toto je nejvyšší dokonalost duchovní existence, které je možno dosáhnout bez individuální osobnosti. Je to jistý druh úzkosti, kdy člověk postrádá dokonalé znalosti o duchovním bytí. Mnozí lidé vůbec nedovedou pochopit duchovní existenci. Jelikož jsou zmátení různými teoriemi a rozpory mezi různými filozofickými spekulacemi, bývají zklamáni a rozhneváni a ve své posetilosti docházejí k zaverum, že žádná nejvyšší příčina neexistuje a že všechno je nakonec prázdnota. Takoví lidé se nacházejí v chorobném stavu života.

Některí lidé jsou příliš poutáni hmotou, a proto se o duchovní život nezajímají. Jiní zase chtějí splýnout s nejvyšší duchovní příčinou a dalsí, poté co z beznaděje namířili svůj hněv proti všem duchovním spekulacím, neverí nicemu. Tato poslední skupina lidí hledá utocisko v různých omamných látkách a jejich smyslové halucinace jsou někdy považovány za duchovní víze. Člověk se musí zbavit těchto tří druhů pout k hmotnému světu: 1. zanedbávání duchovního života, 2. strachu před osobní duchovní totožností a 3. prázdnoty, jež má svůj původ ve zklamání ze života. Abychom se oprostili od těchto tří druhů hmotného pojetí života, musíme hledat úplnou ochranu u Pana pod vedením pravého duchovního učitele a řídit se usměrňujícími zásadami oddané služby. Poslední stupeň duchovního života se nazývá *bhava*, což znamená transcendentální láska k Bohu.

V Bhakti-rasamṛta-sindhu (1.4.15-16), v knize popisující vědu o oddané službě, se píše:

*adau śraddha tatah sadhu- sango tha bhajana-kriya
tato nārtha-nivṛttiḥ syat tato nistha rucis tatah*

*athasaktis tato bhavas tatah premabhyudancati
sadhakanam ayam premsah pradurbhave bhavet kramah*

„Na zacatku musi mit clovek predbeznou touhu po seberealizaci. To ho privede do stadia, kdy se snazi sdruzovat se s duchovne pokrocilejsimi osobami. Pote je clovek zasvecen pravym duchovnim ucitelem a pod jeho vedenim zacina vykonavat oddanou sluzbu, cimz se zbavuje vseh hmotnych pout, dosahuje stability na ceste k duchovni realizaci a postupne ziskava chur k naslouchani o Absolutni Bozske Osobnosti, Sri Krsnovi. Tato chur pak vede dal az k hluboke oblibe oddane sluzby, která dospiva v bhavu, neboli predbezne stadium transcendentalni lasky k Bohu. Prava laska k Bohu se nazyva prema a je nejvyssi dokonalosti zivota.`` V tomto stadiu je clovek neustale pohrouzen do transcendentalni laskyplne sluzby Krsnovi. Tak muze touto postupnou metodou oddane sluzby pod vedenim praveho duchovniho ucitele dosahnout nejvyssiho stadia a oprostit se od vseh hmotnych pout, od strachu pred individualni duchovni osobnosti a od zklamani, která vedou k nihilisticke filozofii. Pak konecne muze clovek dosahnout vecneho sidla Nejvyssiho Pana.

SLOKA 11

*ye yatha mam prapadyante tams tathaiva bhajamy aham
mama vartmanuvartante manusyah partha sarvasah*

ye - vsichni, kdo; *yatha* - jak; *mam* - Mne; *prapadyante* - odevzdavaji; *tan* - jim; *tatha* - tak; *eva* - zajiste; *bhajami* - odplacim; *aham* - Ja; *mama* - Mou; *vartma* - cestou; *anuvartante* - kraceji; *manusyah* - vsichni lide; *partha* - o synu Prthy; *sarvasah* - v kazdem ohledu.

Kazdeho odmenuji podle toho, jak se Mi odevzdava. O synu Prthy, vsichni, v kazdem ohledu, kraceji Mou cestou.

VYKLAD: Kazdy hleda Krsnu v ruznych podobach Jeho stvoreni. Krsnu, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, muzeme castecne realizovat v Jeho neosobni zari, brahmadzjoti, a jako vseprostupujici Naddusi, která sidli ve vsem, i v atomech. Plne je vsak Sri Krsna realizovan pouze svymi cistymi oddanymi. Krsna je tedy predmetem realizace pro vsechny a kazdy je uspokojen podle sveho prani mit Ho. Take v duchovnim svete oplaci Krsna lasku sveho oddaneho v transcendentalnim duchu, podle prani oddaneho. Jeden oddany si napriklad preje mit Krsnu za sveho Nejvyssiho Pana, jiny Ho povazuje za sveho osobniho pritele a dalsi za sveho syna nebo milence. Krsna odmenuje vsechny oddane stejne, podle sily lasky, kterou k Nemu citi. Stejna vymena citu existuje i v hmotnem svete a Pan je se vsemi uctivaci vymenuje podle toho, jak se Mu odevzdaji. Cisti oddani, zde i v duchovnim svete, se s Nim stykaji osobne a maji moznost Mu primo slouzit, a tak pocirovat transcendentalni blazenost v laskyplne sluzbe. Pokud se tyka impersonalistu, kteri chteji spachat duchovni sebevrazdu znicenim sve individualni existence, Krsna jim pomuze tim, ze je pohlti zari vychazejici z Jeho tela. Takovi impersonaliste nemohou prijmout vecnou, blazenou Bozskou Osobnost, a jelikoz znicili svoji individualitu, nemohou zakusit blazenost v transcendentalni osobni sluzbe Bohu. Nekteri z nich, kteri nedospeli ani k neosobni existenci, se vraceji do hmotneho sveta, aby projeвили svou drimajici touhu jednat. Neni jim dovoleno vstoupit na duchovni planety, ale je jim opet dana moznost jednat na hmotnych planetach. Pan, coby *yajnesvara*, Pan veskerych obeti, poskytuje vytouzene vysledky tem, kdo pracuji pro plody sve prace. Take joginum poskytne mysticke sily, po kterych touzi. Jinymi slovy, uspech kazdeho jednotlivce zavisi pouze na Panove milosrdenstvi a ruzne duchovni metody nejsou nicim jinym nez ruznymi stupni uspechu na stejne ceste. Nedosahl-li clovek nejvyssi dokonalosti v uvedomovani si Krsny, zustanou vsechny jeho pokusy nedokonale, coz potvrzuje Srimad Bhagavatam (2.3.10):

*akamah sarva-kamo va moksa-kama udara-dhih
tivresa bhakti-yogena yajeta purusam param*

„Ar uz clovek netouzi po nicem (jako napriklad oddani) nebo touzi-li po plodech sve prace, ci hleda vysvobozeni, mel by se vsemozne snazit uctivat Nejvyssi Osobnost Bozstvi, aby dosahl naproste dokonalosti, která vrcholi v uvedomovani si Krsny.``

SLOKA 12

*kanksantah karmasam siddhim yajanta iha devatah
ksipram hi manuse loke siddhir bhavati karma-ja*

kanksantah - touzici; *karmasam* - plodnych cinu; *siddhim* - dokonalost; *yajante* - uctivaji obermi; *iha* - v hmotnem svete; *devatah* - polobozi; *ksipram* - velice rychle; *hi* - jiste; *manuse* - v lidske spolecnosti; *loke* - v tomto svete; *siddhih* - uspech; *bhavati* - stane se; *karma-ja* - z plodonosnych cinu.

Lide na tomto svete touzi uspet ve svých plodonosných činnostech, a proto uctívají polobohy, neboť v tomto svete se velice rychle dostaví úspěch rodící se z plodonosných činů.

VYKLAD: V hmotném světě panuje velké nedorozumění ohledně bohu či polobohu a hloupi lidé, kteří se vydávají za velice učene, pokládají tyto polobohy za různé podoby Nejvyššího Pana. Polobozi však nejsou ve skutečnosti různými podobami Boha, nýbrž jsou Jeho různými částmi. Bůh je jeden, ale částí je mnoho. Vědy říkají: *nityo nityanam*. Bůh je jeden. *śvārah paramah krssah*. Nejvyšší Bůh je jeden - Kṛṣṇa - a polobozi jsou pověřeni silami řídit tento hmotný svět. Všichni tyto polobozi jsou živé bytosti (*nityanam*) s různými druhy hmotné síly. Nemohou se rovnat Nejvyššímu Bohu, Kṛṣṇovi, Nārājanovi nebo Viṣṇuovi. Kdokoli si myslí, že polobozi jsou na stejné úrovni s Bohem, se nazývá ateista neboli *pasasmi*. Ani mocní polobozi jako Brahma a Šiva nemohou být přirovnáni k Nejvyššímu Panu. Ve skutečnosti polobozi jako Brahma a Šiva uctívají Šri Kṛṣṇu (*śiva-virincinutam*). Je zajímavé, že přesto existuje mnoho vůdců, kteří jsou uctíváni posetilými lidmi s pomylenými ideami antropomorfizmu nebo zoomorfizmu. Slova *iha devataḥ* označují mocného člověka nebo poloboha v tomto hmotném světě. Nārājana, Viṣṇu nebo Kṛṣṇa, Nejvyšší Osobnost Božství, však nejsou z tohoto světa. Bůh je nadražený neboli transcendentální hmotnému projevu. I Śrīpāda sankaracarya, vůdce impersonalistů, zdurazňoval, že Nārājana neboli Kṛṣṇa je mimo hmotné stvoření.

Posetili lidé (*hrta-jnana*) však uctívají polobohy, ponevadž chtějí okamžité výsledky. Svých výsledků dosáhnou, ale nevědí, že výsledky získané takovým způsobem jsou dočasné a určeny pro hloupe lidi. Inteligentní lidé slouží oddané Kṛṣṇovi a nemají zapotřebí uctívat nepatrné polobohy kvůli nějakému okamžitému dočasnému zisku. Polobozi a jejich uctívání jsou zničeni se zánikem tohoto hmotného světa, a jelikož jsou dary polobohu materiální, jsou zároveň pomíjivé. Hmotné vesmíry a jejich obyvatelé, včetně polobohu a jejich uctívání, jsou pouze bublinky v kosmickém oceánu. Přesto lidé v tomto světě blázní po dočasných věcech, jako je hmotné bohatství ve formě vlastnictví půdy, života v dobře situované rodině, nemovitosti a komerčního spotřebního zboží. Aby získali takové dočasné věci, uctívají polobohy nebo mocné muze lidské společnosti. Člověk, který získal ministerské křeslo ve vládě díky tomu, že uctíval politického vůdce, se domnívá, že se mu dostalo velké přízně. Proto se všichni pláží před takzvanými vůdci neboli „velkými zvířaty“, aby získali dočasné výhody, a jejich snaha nebyvá vskutku marná. Takoví posetili lidé se nezajímají o uvědomování si Kṛṣṇy, čímž by jednou pro vždy vyřešili všechny strasti hmotného bytí. Všichni se honí za smyslovými pozitivy a kvůli malé příležitosti ke smyslovému pozitivu jsou ochotni uctívat zmocněné živé bytosti, kterým se říká polobozi. Tento vers naznačuje, že lidé se zřídka kdy zajímají o laskavou oddanou službu Kṛṣṇovi. Nejvíce se zajímají o smyslový pozitek, a proto uctívají nějakou mocnou bytost.

SLOKA 13

*catur-varṣyam maya srstam gusa-karma-vibhagaṣaḥ
tasya kartaram api māṁ viddhy akartaram avyayam*

catur-varṣyam - čtyři tridy lidské společnosti; *maya* - Mnou; *srstam* - byly stvořeny; *gusa* - kvalita; *karma* - práce; *vibhagaṣaḥ* - podle rozdělení; *tasya* - toho; *kartaram* - tvůrce; *api* - akoliv; *māṁ* - Já; *viddhy* - vez; *akartaram* - necinný; *avyayam* - nepomíjivý.

Podle tří kvalit hmotné přírody a podle činnosti jím určených jsem stvořil v lidské společnosti čtyři tridy. Přestože jsem tvůrce tohoto zřízení, měl bys vědět, že jsem necinný a neměnný.

VYKLAD: Šri Kṛṣṇa je stvořitelem všeho, co existuje. Všechno se rodí z Neho, všechno je Jím udržováno a po zániku v Ném vše spocine. Je proto stvořitelem čtyř společenských skupin, kde jako první stojí inteligentní lidé - brahmani - vzhledem k jejich umístění v kvalitě dobra. Po nich následují vládcové, odborní zvaní ksatrijové, u nichž převládá kvalita vášně. Obchodníci a řemeslníci se nazývají vaišjové a nacházejí se v kvalitě vášně i nevědomosti, a pracující třída neboli sudrové se nachází v kvalitě nevědomosti. Ačkoliv Šri Kṛṣṇa stvořil čtyři lidské tridy, sám k zadní z nich nepatří, neboť není podminěna duše, ze kterých je tvořena lidská společnost. Lidská společnost se podobá kterečkoliv jiné zvířecí společnosti, ale aby Pan povýšil člověka nad zvířecí úroveň, stvořil vyšší jmenované skupiny, aby lidé mohli systematicky rozvíjet náboženské vědomí.

Sklon člověka vykonávat jisté činnosti je určen hmotnými kvalitami, jichž nabyt. Takové životní příznaky, určené různými kvalitami hmotné přírody, jsou popsány v osmnácté kapitole této knihy. Člověk vědomý si Kṛṣṇy však stojí nad brahmany. Trebaze se o brahmanech podle kvality předpokládá, že znají Brahma, Nejvyšší Absolutní Pravdu, většina z nich se obrací pouze k neosobnímu projevu Kṛṣṇy, k brahma. Avšak ten, kdo se povznese nad takové omezené brahmánské poznání a dosáhne poznání o Nejvyšší Osobnosti Božství, Šri Kṛṣṇovi, stane se vědomým si Kṛṣṇy

neboli vaisnavou. Realizace Krsny zahrnuje vedomosti o vseh Jeho ruznych neomezenych podobach, jako jsou Rama, Nrsinha, Varaha a tak dale. Tak jako je Krsna transcendentalni k tridnimu rozdeleni lidske spolecnosti, tak je i clovek vedomy si Krsny transcendentalni k socialnimu rozvrstveni lidske spolecnosti, ar uz mame na mysli obec, narody nebo rasy.

SLOKA 14

*na mam karmasi limpanti na me karma-phale sprha
iti mam yo bhijanati karmabhir na sa badhyate*

na - nikdy; *mam* - Mne; *karmasi* - vsechny druhy cinnosti; *limpanti* - pusobi; *na* - ani; *me* - Moje; *karma-phale* - plodonosny cin; *sprha* - touzim; *iti* - takto; *mam* - Mne; *yah* - ten, kdo; *abhijanati* - zna; *karmabhih* - nasledky takove cinnosti; *na* - nikdy; *sah* - on; *badhyate* - bude zapleten.

Ciny Me neovlivnuji a ani netouzim po jejich plodech. Ten, kdo chape tuto pravdu o Mne, se take nezaplete do nasledku cinu.

VYKLAD: Tak jako jsou v hmotnem svete zakony, které rikaji, že kral nemuze chybne jednat, a nebo že se na neho zakony statu nevztahuji, tak i Krsna, presteze stvoril tento hmotny svet, neni pod vlivem hmotnych cinnosti. Tvori a nad stvořením zustava povznesen, zatimco žive bytosti jsou zapleteny v nasledcich hmotnych cinu, ponevadz maji sklon k ovladani materialnich zdroju. Majitel podniku neni zodpovedny za spravne ci spatne chovani delniku; delnici zodpovidaji sami za sebe. Žive bytosti se zabývaji ruznymi cinnostmi pro uspokojeni smyslu a tato jejich jednani nejsou ustanovena Panem. Lide se zabývaji svetskou prací, aby zvysili smyslový pozitek, a usilují o nebeske stesti po smrti, ale Buh, jakozto uplny sam v sobe, netouzi po takzvanem nebeskem stesti. Polobozi jsou pouze Jeho sluzebniky a On zajiste netouzi po pozitcich, které lakaji Jeho sluzebniky. Pan je povznesen nad hmotne ciny a jejich nasledky. Desr napríklad neni zodpovedny za ruzne druhy vegetace na Zemi, i když bez deste by nic nemohlo rust. Vedska pisma, smrti, dokládaji tuto skutecnost takto:

*nimitta-matram evasau srjyanam sarga-karmasi
pradhana-karasi-bhuta yato vai srjya-saktayah*

„Pan je nejvyšší příčinou vseho, co se nachází v hmotném vesmíru. Bezprostřední příčinou je hmotná příroda, prostřednictvím které se kosmicky vytvoř stává viditelným.“ Vsechny stvorené bytosti, jako polobozi, lidé a zvířata, jsou podřízeny následkům svých drivejších dobrých a špatných cinu. Pan jim jen dává vhodné podmínky k cinnostem podle kvalit hmotné přírody, ale nenese nikdy zodpovednost za jejich drivejší nebo soucasné ciny. Tato Panova nestrannost ke všem tvorům je potvrzena ve Vedanta-sutře (2.1.34): *vaisamya-naighrsye na sapeksatvat*. Živa bytost je sama odpovedná za své vlastní ciny. Pan jí pouze dává možnost jednat prostřednictvím své vnejší energie, hmotné přírody. Ten, kdo zna všechna tajemství tohoto zákona karmy, neboli zákona o odplate cinu, neni následky svých cinu ovlivnen. Jinými slovy, ten, kdo zna Krsnovu transcendentalni povahu a s láskou a oddaností Mu slouží, je pokročilý v duchovním žívotě a neni nikdy podřízen zákonu karmy. Ten, kdo Krsnovu transcendentalni povahu nezna a myslí si, že Sri Krsna svým jednáním usiluje o výsledky, tak jako obyčejná živa bytost, jiste se zaplete do následku svých hmotných cinu. Avšak ten, kdo zna Absolutní Pravdu, je osvobozenou duší, trvale si vedomou Krsny.

SLOKA 15

*evam jnatva krtam karma purvair api mumuksubhih
kuru karmaiva tasmāt tvam purvaih purvataram krtam*

evam - takto; *jnatva* - dobře obeznamení; *krtam* - konali; *karma* - cin; *purvaih* - dříve autority; *api* - vskutku; *mumuksubhih* - kteří dosáhli vysvobození; *kuru* - jen konej; *karma* - predepsanou povinnost; *eva* - zajiste; *tasmāt* - proto; *tvam* - ty; *purvaih* - predkove; *purva-taram* - v davných dobách; *krtam* - jako je konali.

S tímto vedomím o Me transcendentalni prirozenosti jednaly v davných dobách vsechny vysvobozené duše. Proto bys mel konat svoji povinnost, nasleduje jejich príkladu.

VYKLAD: Lide se deli na dve skupiny. Jednu tvorí lidé, jejichž srdce jsou znečistěna hmotou, a druhou ti, kteří jsou od hmoty oprosteni. Uvedomováni si Krsny je blahodárne pro obe skupiny. Ti, kteří jsou plni necistých věcí, se mohou očistit nasledováním usmernujících zásad oddané sluzby. Ti, kteří jsou už prosti všech znečistění, mohou pokračovat v oddané sluzbě Krsnovi, aby i ostatní mohli nasledovat jejich príkladně jednání. Posetili lidé nebo začátečníci bhaktijogy se někdy chtějí vzdát všech cinu, aniž by dosáhli znalosti nauky o Krsnovi. Pan nesouhlasil s Ardzunovým práním zanechat cinnosti na bitevním poli. Je pouze potrebné vedet, jak jednat. Mnohem lepší je laskyplně sloužit pro potěšení Sri Krsny, nežli se vyhybat oddané sluzbě a predstírat dokonalost v duchovním žívotě.

Ardzuna zde dostava radu, aby jednal s mysli uprenou na Krsnu a sel ve stopach Panovych ucedniku, jako je napríklad buh Slunce Vivasvan, o nemz byla zminka. Nejvyssi Pan zna vsechny sve drivejsi ciny a zna take ciny tech, kteri Mu oddane slouzili. Proto doporučuje nasledovat prikladu boha Slunce, který se tomuto umeni naucil od Sri Krsny již před několika miliony let. Všichni takovi ucedníci jsou zde nazýváni „dávno vysvobozené duše“ a vykonávají povinnosti, které jim přidělil Krsna.

SLOKA 16

*kim karma kim akarmeti kavayo py atra mohitah
tat te karma pravaksyami yaj jnatva moksyase subhat*

kim - co je; *karma* - čin; *kim* - co je; *akarma* - necin; *iti* - takto; *kavayah* - inteligentni; *api* - take; *atra* - timto; *mohitah* - zmateni; *tat* - to; *te* - tobe; *karma* - čin; *pravaksyami* - vyložim ti; *yat* - az to; *jnatva* - poznas; *moksyase* - budeš vysvobozen; *asubhat* - od zleho.

Dokonce i moudři jsou zmateni, když mají rozhodnout, co je čin a co je necin. Vyložim ti nyní, co je čin, a az to poznas, budeš osvobozen od vseho nestesti.

VYKLAD: Ciny urceny k potesení Krsny musejí byt vykonávány po vzoru minulých velkých oddaných, což se doporučuje v patnácté sloce. Proc takové ciny nemají byt nezávislé, bude vysvětleno v následujících verzích.

Abychom mohli jednat s mysli uprenou na Krsnu, musíme se ridit radami autorizovaných osob, které nalezi do ucednicke posloupnosti, jak už bylo vysvětleno na začátku této kapitoly. Nauka o uvedomování si Krsny byla nejdříve vysvětlena bohu Slunce a buh Slunce ji vysvětlil svému synu Manuovi. Manu ji vysvětlil svému synu Ikšvakuovi, a tento system se od těchto dávnych dob dochoval na Zemi dodnes. Proto se clovek musí ridit předchozími autoritami, které patri do posloupnosti duchovnich učitelu. Bez jejich pomoci by ani ti nejmoudrejší lidé nevedeli, jak správně jednat pro potesení Krsny. Z tohoto důvodu se Krsna rozhodl, že Ardžunu osobně poučí o oddané službě, tedy o uvedomování si Krsny. A ponevadž Ardžuna obdržel pokyny přímo od Krsny, nemůže byt zmaten nikdo, kdo kráčí v jeho stopach.

Rika se, že clovek nemůže pochopit podstatu náboženství nedokonalou experimentální znalostí. Náboženské zásady mohou byt ve skutečnosti ustanoveny pouze samotným Bohem (*dharmam tu saksad bhagavat-prasitam*; Srimad Bhagavatam 6.3.19). Pouhou spekulací nemůže nikdo tyto zásady ustanovit. Clovek musí jít ve slepejích velkých autorit, jako jsou Brahma, siva, Narada, Manu, Kumarové, Kapila, Prahlada, Bhisma, sukadeva Gosvami, Jamaradza, Dzanaka a Bali Maharadza. Mentální spekulaci se neda zjistit, co je náboženství nebo seberealizace. Ze své bezpricinné milosti ke svým oddaným Krsna přímo vysvětluje Ardžunovi, co je čin a co necin. Pouze čin vykonaný s láskou a oddaností pro potesení Krsny může cloveka vysvobodit z pout hmotné existence.

SLOKA 17

*karmaso hy api boddhavyam boddhavyam ca vikarmasah
akarmasas ca boddhavyam gahana karmaso gatih*

karmasah - cinu; *hi* - zajiste; *api* - take; *boddhavyam* - treba porozumet; *boddhavyam* - byt porozumeno; *ca* - take; *vikarmasah* - zakazany cin; *akarmasah* - necin; *ca* - take; *boddhavyam* - treba porozumet; *gahana* - velmi tezke; *karmasah* - cinu; *gatih* - vstoupit do.

Je velmi težke porozumet složitosti cinu. Proto je treba dobre vedet, co je čin, co je zakazany cin a co je necin.

VYKLAD: Chce-li se clovek doopravdy vysvobodit z hmotného otroctví, musí pochopit rozdíl mezi cinem, necinem a precinem (neautorizovaným cinem). K porozumení temto rozdílů je zapotřebí velké pozornosti. Clovek musí znát svůj vztah k Nejvyššímu, aby mohl rozeznat cin urceny k potesení Krsny od cinu vykonaného pod vlivem tří kvalit hmotné prírody. Ten, kdo se toto naucil, je si pak zcela vedom, že každá živa bytost je věčným služebníkem Krsny, a že tudíž musí jednat pro Jeho potesení. Cela Bhagavadgita smeruje k tomuto zaveru. Každý jiný cin, který je v naprostém protikladu k tomuto vedomí, je vikarma neboli zakazany cin. Abychom tomu porozumeli, musíme se stykat s osobami plně si vedomými Krsny a od nich se naucit tomuto tajemství; tento způsob je stejně tak dobrý, jako učít se to přímo od Pana. Jinak bude i nejmoudrejší clovek zmaten.

SLOKA 18

*karmasy akarma yah pasyed akarmasi ca karma yah
sa buddhiman manusyesu sa yuktah krtsna-karma-krt*

karmasi - v cinu; *akarma* - necin; *yah* - ten, kdo; *pasyet* - vidi; *akarmasi* - v necinu; *ca* - take; *karma* - plodny cin; *yah* - ten, kdo; *sah* - on; *buddhi-man* - je inteligentni; *manusyesu* - v lidske spolecnosti; *sah* - on; *yuktah* - nachazi se v transcendentalnim stavu; *krtсна-karma-krt* - ackoliv vykonava ruzne ciny.

Ten, kdo necin vidi v cinu a cin v necinu, je moudry mezi lidmi, a ackoliv vykonava ruzne ciny, nachazi se v transcendentalnim postaveni.

VYKLAD: Clovek jednajici s myslí uprenou na Krsnu je automaticky oprostěn od pout karmy. Vsechny ciny kona pro Krsnu, a proto neuziva jejich vysledku, ani jimi netrpi. Proto je ve spolecnosti moudry, i kdyz je zapojen do vseh moznych cinnosti pro Krsnu. Jeho ciny se nazývají *akarma*, coz znamena, ze neprinaseji zadne hmotne nasledky. Impersonaliste zanechavaji vseh plodonosnych cinu ze strachu pred nasledky, které by jim byly na prekazku v jejich duchovnim pokroku. Personalista vsak sna sve prave postaveni vecneho sluzebnika Nejvyšsiho Pana, a proto Mu nevaha oddane a s laskou sloužit. A ponevadz vsechno dela pro Krsnovo potesení, proziva pri vykonavani oddane sluzby pouze transcendentalni radost. Takovi oddani lidé netouzi po osobnim smyslovem pozitivu. Jedna-li clovek s vedomim, ze je vecny sluzebnik Sri Krsny, je ochráněn pred vsemi hmotnymi nasledky sve prace.

SLOKA 19

*yasya sarve samarambhah kama-sankalpa-varjitah
jñanagni-dagdha-karmasam tam ahuh pasmitam budhah*

yasya - ten, jehož; *sarve* - veskere; *samarambhah* - podnikani; *kama* - založene na smyslovem pozitivu; *sankalpa* - odhodlani; *varjitah* - prosto; *jñana* - dokonale poznani; *agni* - ohen; *dagdha* - spalil; *karmasam* - ten, jehož ciny; *tam* - jej; *ahuh* - rikaji; *pasmitam* - uceni; *budhah* - ti, kdo vedi.

Clovek, jehož veskere snazeni je prosto zadosti po smyslovem pozitivu, vlastní dokonale poznani. Mudrci rikaji, ze jeho plodonosnou cinnost spalil ohen dokonalého poznani.

VYKLAD: Pouze clovek s dokonalym poznanim muze pochopit jednani cloveka vedomeho si Krsny. Ponevadz clovek vedomy si Krsny je prost veskerých sklonu ke smyslovym pozitivum, musime to chapat tak, ze spalil nasledky svých cinu dokonalym poznanim o svém postaveni vecneho sluzebnika Nejvyšsi Osobnosti Božství. Pouze ten, kdo dosahl tohoto dokonalého poznani, je skutečne moudry. Rozvoj takového poznani se zde prirovnava k ohni, který muze spalit vsechny nasledky drivejsich cinu.

SLOKA 20

*tyaktva karma-phalasangam nitya-trpto nirasrayah
karmasy abhipravrtto pi naiva kincit karoti sah*

tyaktva - zanechal; *karma-phala-asangam* - ulpivani na plodech cinu; *nitya* - trvale; *trptah* - je spokojen; *nirasrayah* - bez nejakeho utociste; *karmasi* - v cinu; *abhipravrttah* - byt plně zamestnan; *api* - prestože; *na* - ne; *eva* - zajiste; *kincit* - cokoliv; *karoti* - dela; *sah* - on.

Takovy clovek zanechal vseho ulpivani na plodech svých cinu, je trvale spokojeny, nezavisly a nejedna s mysenkou na odmenu, prestože kona mnohe ciny.

VYKLAD: Toto osvobození od nasledku cinu je mozne pouze tehdy, kdyz clovek kona vsechno pro potesení Krsny. Clovek vedomy si Krsny jedna z ciste lasky k Nejvyšsi Osobnosti Božství, a proto ho nelakaji vysledky jeho cinnosti. Nestara se ani o svou vlastní obživu, neboť vsechno nechava na Krsnovi. Neusiluje take, aby neco vlastnil, a nelpi ani na svém majetku. Vykonava sve povinnosti, jak nejlepe umi, a ostatni nechava na Krsnovi. Takovy clovek je vzdy prost vseh dobrych i spatných nasledku sveho pocinani. Zda se, jako by nic nedelal. Tomu se rika *akarma* neboli ciny, které nenesou hmotne nasledky. Kterýkoliv jiny cin, jenž se vykona bez touhy potesit Krsnu, pouta konajiciho, a to se nazýva *vikarma*, jak už bylo vysvetleno drive.

SLOKA 21

*nirasir yata-cittatma tyakta-sarva-parigraha
sariram kevalam karma kurvan napnoti kilbisam*

nirasih - bez touhy po plodech; *yata* - ovladnutou; *citta-atma* - myslí a inteligenci; *tyakta* - vzdán se; *sarva* - vseho; *parigraha* - vlastnickeho pocitu; *sariram* - udržet telo a dusi pohromade; *kevalam* - pouze; *karma* - cinnost; *kurvan* - dela tak; *na* - nikdy; *apnoti* - nabude; *kilbisam* - hrisných nasledku.

Takový rozumný člověk jedna s dokonale ovládnutou myslí a inteligencí, vzdává se veskerého vlastnického pocitu ke svému majetku a jedna pouze pro nejnútnejší životní potreby. Takovým jednaním neupadá do hrichu a jejich následku.

VYKLAD: Člověk vědomý si Krsny neočekává za své činnosti dobré nebo špatné výsledky. Jeho mysl a inteligence jsou zcela pod kontrolou. Ví, že je castečkou Nejvyššího Pana, a proto jeho úloha ve vztahu k Panu nezávisí na něm, nýbrž na Panu. Vše, co se děje, řídí Pan; podobně jako se ruka nepohne sama od sebe, ale ve spolupráci s celým tělem. Čistý oddaný je vždy spojen s nejvyšší vůlí Pana, neboť netouží po uspokojování vlastních smyslů. Jedna jako část stroje. Tak jako část stroje musí být udržována mazáním a čištením, tak i člověk vědomý si Krsny udržuje své tělo, a to jen proto, aby mohl laskavě sloužit Krsnovi. Proto je imunní vůči všem reakcím svého snažení. Dokonce ani své tělo nepovazuje za vlastní, podobně jako zvíře, které nemá žádnou skutečnou nezávislost, neprotestuje, když jej krutý majitel zabije. Člověk vědomý si Krsny, který je plně zaměstnan seberealizací, má velice málo času, aby prosazoval falešné vlastnické právo na nějaký hmotný předmět. Aby udržel duši a tělo pohromadě, nemusí používat nečestných způsobů k získávání peněz. Proto také není znečištěn takovými hmotnými hříchy a je prost všech následků svých činů.

SLOKA 22

*yadrccha-labha-santusto dvandvatito vimatsarah
samah siddhau asiddhau ca krtvapi na nibadhyate*

yadrccha - samo od sebe; *labha* - se získá; *santustah* - spokojen; *dvandva* - dvojnosti; *atitah* - překonal; *vimatsarah* - prost závidí; *samah* - nemenný; *siddhau* - při úspěchu; *asiddhau* - neúspěchu; *ca* - také; *krtva* - jedna; *api* - ať; *na* - nikdy; *nibadhyate* - poután.

Spokojí se se vším, co přijde samo od sebe, je prost dvojnosti, nikomu nezávidí a je stejně klidný při úspěchu i nezdaru. Proto není nikdy poután, trebaze kona činy.

VYKLAD: Člověk vědomý si Krsny se moc nenamáha ani s udržováním těla na živu. Je spokojen s tím, co přijde samo od sebe. Nežebra, ani si nevypůjčuje, nýbrž poctivě pracuje, jak nejlépe umí, a spokojuje se s cokoliv, co získá svou poctivou prací. Proto je nezávislý, pokud se týká obživy. Nedovolí, aby mu někdo bránil vykonávat jeho službu Krsnovi. Avšak pro službu Krsnovi se může zúčastnit jakéhokoliv jednání, aniž by byl rusen dualitami hmotného světa. Dvojnost hmotného světa můžeme vnímat v podobě tepla a chladu, nebo štěstí a neštěstí. Člověk, který si je vědom Krsny, je nad tyto protiklady povznesen, protože nikdy neváhá jednat jakýmkoliv způsobem, jen aby potěšil Krsnu. Proto je nemenný jak při úspěchu, tak i neúspěchu. Tyto vlastnosti jsou viditelné na člověku, který dosáhl úplného transcendentálního poznání.

SLOKA 23

*gata-sangasya muktasya jnanavasthita-cetasah
yajnayacaratah karma samagram praviliyate*

gata-sangasya - toho, kdo není poután kvalitami hmotné přírody; *muktasya* - osvobozen; *jnanavasthita* - umístěn v transcendenci; *cetasah* - jehož moudrost; *yajnya* - pro Jádzu (Krsnu); *acaratah* - jedna; *karma* - činnost; *samagram* - úplně; *praviliyate* - zcela se rozplynou.

Činy člověka, který není poután kvalitami hmotné přírody a jehož myšlení je založeno na transcendentálním poznání, se zcela rozplynou v transcendenci.

VYKLAD: Jakmile si člověk plně uvědomuje Krsnu, je oprostěn od všech dvojností, a tím se vysvobozuje ze znečištění třemi kvalitami hmotné přírody. Může se vysvobodit, protože si je vědom svého věčného postavení ve vztahu ke Krsnovi, a tak se jeho mysl nemůže od tohoto vědomí odchýlit. Všechno, co dělá, dělá pro Krsnu, jenž je původním Visnuem. Veskeré jeho jednání je tudíž obětí, poněvadž oň je určena k uspokojení Nejvyšší Osobnosti, Visnu, Sri Krsny. Výsledky veskeré takové činnosti se jistě rozplynou v transcendenci a člověk není trápěn hmotnými následky.

SLOKA 24

*brahmaparasam brahma havir brahmagnau brahmasa hutam
brahmaiva tena gantavyam brahma-karma-samadhina*

brahma - duchovní povahy; *arpasam* - přispěvek; *brahma* - Nejvyšší; *havir* - maslo; *brahma* - duchovní; *agnau* - v obetním ohni; *brahmasa* - duši; *hutam* - obětováno; *brahma* - duchovní království; *eva* - jistě; *tena* - jím; *gantavyam* - dosazeno; *brahma* - duchovní; *karma* - aktivity; *samadhina* - úplným pohroužením.

Clovek, který je zcela pohrouzen v uvedomování si Krsny, jisté dosáhne duchovního království, neboť se podílí na duchovních činnostech, v nichž ober a obětina jsou stejně absolutní duchovní povahy.

VYKLAD: Zde se popisuje, jak činnosti konané s myslí upřenou na Krsnu mohou nakonec vést k duchovnímu cíli. Existuje mnoho různých činností určených k uspokojení Krsny a všechny budou popsány v následujících versích. V této sloce byla popsána zásada uvedomování si Krsny. Podminěna duše, znečištěna hmotou, musí jednat v hmotném prostředí a zároveň se z tohoto prostředí musí dostat. Metoda, jejíž pomocí se podminěna duše může dostat z hmotné atmosféry, je oddaná služba Krsnovi. Například člověk, který trpí žaludečními potížemi, které byly způsobeny nadměrným pozívaním mléčných výrobků, je vyléčen jiným mléčným výrobkem, a to tvarohem. Podminěna duše může být ze svého chorobného hmotného stavu vyléčena, přijme-li Krsnovy pokyny popsány v Gíte. Tato metoda se nazývá jadžna, neboli činy (oběti) konané pouze pro uspokojení Visnu a cí Krsny. Čím více činů se v hmotném světě vykoná pro potěšení Krsny, tím více se zduchovní atmosféra.

Slovo *brahma* znamená duchovní. Pan je duchovní, stejně tak jako záře emanující z Jeho transcendentálního těla, zvaná *brahmajyoti*. Všechno, co existuje, se nachází v brahmadžjoti. Když je džjoti pokryto iluzí, mají neboli smyslovým pozitkem, nazývá se to hmota. Tato hmotná rouska se dá ihned odstranit oddanou službou určenou k potěšení Krsny. Takže ober v zájmu uvedomování si Krsny, obětování, příjemce oběti, obětník a výsledek oběti jsou všechno dohromady Brahma neboli Absolutní Pravda. Absolutní Pravda pokryta mají se nazývá hmota. Je-li však hmota použita ve službě Absolutní Pravdy, nabude znovu své duchovní kvality. Uvedomovat si Krsnu je proces, kterým se naše nynější vědomí, jež je zahaleno iluzí, obrátí k Brahma neboli k Nejvyššímu. Pokud je mysl plně pohrouzena v myšlenkách na Krsnu, říká se, že je v samadhi neboli v tranzu. Vše, co se vykonává s takovým transcendentálním vědomím, se nazývá jadžna neboli ober Absolutnímu. V tomto stavu duchovního vědomí se ten, kdo přináší ober, ober samotná, příjemce oběti, ten, kdo ober vykonává, a výsledek neboli konečný zisk ztotožňují s Absolutním Nejvyšším Brahma. Toto je způsob, jak si uvedomovat Krsnu.

SLOKA 25

*daivam evapare yajnam yoginah paryupasate
brahmagnav apare yajnam yajjenaivopajuhvati*

daivam - uctíváním polobohů; *eva* - takto; *apare* - nekterí; *yajnam* - oběti; *yoginah* - joginů; *paryupasate* - dokonale uctívají; *brahma* - Absolutní Pravda; *agnau* - v ohni; *apare* - jini; *yajnam* - ober; *yajjena* - oběti; *eva* - takto; *opajuhvati* - obětují.

Nekterí joginů dokonale uctívají polobohy přinášením různých obětí a jini přináší oběti v ohni nejvyššího brahma.

VYKLAD: Jak už bylo dříve řečeno, člověk, který vykonává povinnosti k potěšení Krsny, je dokonalým joginem a prvotřídním mystikem. Jsou však také jini, kteří konají podobné oběti při uctívání polobohů, a dalsí, kteří přináší ober nejvyššímu brahma neboli neosobnímu aspektu Nejvyššího Pana. Různé druhy obětí se tedy dělí podle toho, komu se ober přináší. Skutečná ober však znamená uspokojit Nejvyššího Pana, Visnu, který se také jmenuje Jadžna. Všechny oběti lze rozdělit do dvou hlavních skupin: oběti k získání hmotného majetku a oběti určené k dosažení transcendentálního poznání. Ti, kteří mají vědomí Krsny, obětují veškeré hmotné vlastnictví k potěšení Nejvyššího Pana, zatímco ti, kteří touží po dočasném hmotném stěti, obětují svůj hmotný majetek, aby uspokojili polobohy, jako je Indra, Vivasvan a tak dále, a impersonalisté obětují svou totožnost tím, že splynou s existencí neosobního brahma. Polobozi jsou mocné bytosti, které dosadil Nejvyšší Pan, aby kontrolovali a udržovali všechny hmotné činnosti vesmíru, jako například zasobování teplem, vodou a světlem. Lide, kteří dychtí po hmotném úspěchu, uctívají polobohy různými obřady podle pokynů Ved. Takový člověk se nazývá *bahv-isvara-vadi*, což znamená, že věří v mnoho bohů. Ale ti, kteří uctívají neosobní aspekt Absolutní Pravdy a považují podobu polobohů za dočasnou, obětují svou individualitu v ohni nejvyššího brahma, a tak ukončí svou individuální existenci splynutím s Nejvyšším. Takoví impersonalisté obětují svůj čas filozofické spekulací, aby porozuměli transcendentální povaze Nejvyššího. Krátce řečeno, člověk, který dychtí po plodech své práce, obětuje hmotný majetek, aby zvýšil svůj hmotný pozitek, zatímco impersonalista obětuje svou hmotnou identitu za účelem splynutí s existencí Nejvyššího. Oltární ohně obětí je pro impersonalisty nejvyšší brahma a oběti je jejich individualita, která je pohlcena ohněm brahma. Člověk vědomý si Krsny, jako například Ardzuna, obětuje jak svůj majetek, tak i sebe samotného, aby potěšil Krsnu; nikdy však neztratí svoji individualitu. Takový člověk je nejdokonalejší jogin.

SLOKA 26

*srotradinindriyasy anye samyamagnisu juhvati
sabdadin visayan anya indriyagnisu juhvati*

srotra-adini - proces naslouchani; *indriyasi* - smysly; *anye* - jini; *samyama* - zdrzenlivosti; *agnisu* - v ohni; *juhvati* - obetuji; *sabda-adin* - zvukovou vibraci; *visayan* - predmety smysloveho pozitku; *anye* - jini; *indriya* - smyslovych organu; *agnisu* - v ohni; *juhvati* - obetuji.

Nekteri (cisti brahmacarini) obetuji sluch a smysly v ohni ovladnute mysli a jini (usmerneni hospodari) obetuji smyslove predmety v ohni smyslu.

VYKLAD: Ctyri stadia lidskeho zivota, stadium brahmacarina, grhasthy, vanaprasthy a sannjasina, jsou k tomu, aby lidem pomohla stat se dokonalymi joginy neboli transcendentalisty. Smyslem lidskeho zivota je dosahnout duchovni dokonalosti, a ne vyhledavani smyslovych pozitku, jak to delaji zvirata. Proto jsou ctyri stadia lidskeho zivota rozdelena tak, aby cloveku pomohla na ceste k duchovnimu uskuteneni.

Brahmacari neboli ucednik pod ochranou duchovniho ucitele ovlada svou mysl tim, ze se zriika smysloveho pozitku. Brahmacari nasloucha pouze slovum, která pojednavaji o Sri Krsnovi. Naslouchani je zakladem porozumeni, a proto se cisty brahmacari venuje pouze opevovani a naslouchani slov o Panove vznesenosti: *harer namanukirtanam*. Vyhyba se vsem hmotnym zvukovym vibracim a je zaujat zpivanim transcendentalni vibrace *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*.

Manzelstvi povoluje jisty smyslový pozitek, ale grhastha, který zije rodinnym zivotem podle pokynu pisem, presto vede zdrzenlivy zivot. Sklony k sexualnimu zivotu, oddavani se omamnym latkam a pozivani masa jsou v lidske spolecnosti bezne, ale grhastha zijici regulovany zivotem se neoddava neomezenemu pohlavnimu styku a jinym smyslovym pozitkum. Proto manzelstvi zalozene na zasadach nabozenskeho zivota existuje ve vsehch civilizovanych lidskych spolecnostech, neboť je to zpusob, jak omezit pohlavni zivot. Tento omezeny sexualni zivot je take urcity druh jadzne, ponevadz grhastha obetuje svuj sklon ke smyslovemu pozitku pro pokrok v duchovnim zivote.

SLOKA 27

*sarvasindriya-karmasi prasa-karmasi capare
atma-samyama-yogagnau juhvati jnana-dipite*

sarvasi - vsechny; *indriya* - smysly; *karmasi* - cinnosti; *prasa-karmasi* - cinnosti zivotniho dechu; *ca* - take; *apare* - jini; *atma-samyama* - ovladani mysli; *yoga* - spojovací metoda; *agnau* - v ohni; *juhvati* - obetuji; *jnana-dipite* - v touze po seberealizaci.

Jini, kteří usilují o seberealizaci ovladáním mysli a smyslu, obetují ciny všech svých smyslu a zivotniho dechu v ohni ovladnute mysli.

VYKLAD: Zde je zminka o systemu jogy, který založil Patandzali. V jeho Joga-sutre se duse nazývá *pratyag-atma* a *parag-atma*. Dokud je duse poutana ke smyslovym pozitkum, nazývá se *parag-atma*, ale jakmile se zbavi touhy po smyslovem pozitku, nazývá se *pratyag-atma*. Na dusi, nachazejici se v hmotnem tele, pusobi deset druhu vzduchu, které mohou byt ovlivnovany dychacimi cvicenimi. Patandzali poucuje, jak se muze cinnost vzduchu v tele technicky ovladat, aby se vsechny funkce vzduchu nakonec mohly pouzit k ocistení duse od hmotnych pout. Podle tohoto systemu jogy je *pratyag-atma* konecny cil neboli konec vsehch hmotnych cinnosti. Funkci jednoho z techto deseti druhu vzduchu, jmenovite *prasa-vayu*, je interakce smyslu a smyslovych predmetu. Timto zpusobem umoznuje *prasa-vayu* uchu slyset, oku videt, nosu cichat, jazyku ochutnavat a ruce citit a vsechny tyto smysly se angazuji v cinech mimo vlastni ja. *Apana-vayu* jde dolu, *vyana-vayu* pusobi na zmensovani a zvetsovani, *samana-vayu* reguluje rovnovahu a *udana-vayu* jde nahoru. Kdyz je clovek osvícen poznanim, zapoji je vsechny do hledani duchovniho uskuteneni.

SLOKA 28

*dravya-yajnas tapo-yajna yoga-yajnas tathapare
svadhyaya-jnana-yajnas ca yatayah samsita-vratah*

dravya-yajnah - obetovani sveho majetku; *tapah-yajnah* - ober odrikanim; *yoga-yajnah* - ober osmistupnovou jogou; *tatha* - tak; *apare* - jini; *svadhyaya* - ober studovanim Ved; *jnana-yajnah* - ober rozvijenim transcendentalniho poznani; *ca* - take; *yatayah* - osvíceni lide; *samsita-vratah* - slozili prisne sliby.

Nekteri jsou osvíceni obětováním svého hmotného majetku, skládající přísne sliby, a jini provádějí těžká pokání dodržováním osmistupňové jogy nebo studiem Ved, aby dosáhli transcendentálního poznání.

VYKLAD: Oběti můžeme rozdělit do různých skupin. Nekteri lidé obětují svůj majetek ve formě různých dobročinných skutků. V Indii zakládají bohatí obchodníci a princové různé dobročinné ústavy, jako *dharmasala*, *anna-ksetra*, *atithi-sala*, *anathalaya* a *vidya-pitha*. I v jiných zemích se zřizuje mnoho nemocnic, domovů pro duchodce a podobných dobročinných zařízení, která nabízejí chudým jídlo, vzdělání a lékařskou pomoc zdarma. Všechny takové dobročinné skutky se nazývají *dravyamaya-yajna*. Jsou také takoví, kteří se dobrovolně podrobují různým druhům sebekázně, jako *candrayasa* a *caturmasya*, aby zlepšili své životní podmínky nebo byli povýšeni na vyšší planety ve vesmíru. Tyto procesy obsahují posvátný slib věst život podle určitých přísných pravidel. Ten, kdo chce dodržovat zásady *caturmasji*, se nesmí například holit po dobu čtyř měsíců (od července do října), nesmí jíst určitá jídla, nesmí jíst vícekrát než jednou denně a nesmí opustit domov. Taková oběť, při které se obětuje životní pohodlí, se nazývá *tapomaya-yajna*. Existují také ti, kteří se zabývají různými druhy mystických jog, jako je například Patandžaliho systém, jejichž cílem je splynout s Absolutním nebo získat nadpřirozené síly (*hathajoga*, *astangajoga*). Nekteri cestují na posvátná poutní místa. Všechny tyto činnosti se nazývají *yoga-yajna*, oběť zaměřená na dosažení určitého druhu dokonalosti v hmotném světě. Nekteri se zase zaměstnávají studováním různých vedských textů, zvláště Upanišad a Vedanta-súter nebo filozofie *sankhji*. To se nazývá *svadhyaya-yajna* neboli oběť studiem. Všichni ti jogínové vykonávají různé oběti, aby dosáhli vyššího stavu života. Avšak oddaní, kteří se věnují bhaktijóze, všechny předci, protože slouží Sri Kṛšṇovi. Uvedomováni si Kṛšṇy nelze dosáhnout zadnou z výše jmenovaných obětních metod, nýbrž pouze milosrdenstvím Pana nebo Jeho čistého oddaného. Proto je uvedomováni si Kṛšṇy transcendentální.

SLOKA 29

*apane juhvati prasam prase panam tathapare
prasapana-gati ruddhva prasayama-parayasah
apare niyataharah prasan prasesu juhvati*

apane - vzduch, jenž působí směrem dolů; *juhvati* - obětuje; *prasam* - vzduch, jenž působí směrem ven; *prase* - ve vzduchu, který jde ven; *apanam* - vzduch, který jde dolů; *tatha* - jak také; *apare* - jini; *prasa* - vzduch, který jde ven; *apana* - vzduch, který jde dolů; *gati* - pohyb; *ruddhva* - zastavit; *prasa-ayama* - tranz způsobený úplným zastavením dýchání; *parayasah* - oddávající se; *apare* - jini; *niyata* - ovladli; *aharah* - pojidání; *prasan* - vycházející vzduch; *prasesu* - ve vycházejícím vzduchu; *juhvati* - obětuje.

Jsou také jini, kteří se oddávají kontrole dýchání a obětuje výdech vdechu a vdech výdechu, aby tak nakonec zastavili veškeré dýchání a zůstali ve vnitřním vytržení. Jini zase omezují potravu a obětuje samotný výdech jako oběť.

VYKLAD: Tento způsob jogy určený k ovládnutí dýchání se nazývá *pranajama* a zpočátku se provádí v *hathajóze* při různých pozicích těla. Všechna tato jogická cvičení se doporučují k ovládnutí smyslu a pro pokrok na cestě k duchovní realizaci. Těmito cvičeními dokáže člověk ovládat vzduchy v těle tak, že obrátí směr jejich proudění. Například *apana* jde dolů a vzduch *prasa* nahoru. *Pranajama* jogin cvičí dýchání v opačném směru, až se proudy vzduchu neutralizují do stavu rovnováhy (*puraka*). Obětování výdechu ve vdechu se nazývá *recaka*. Když se proudění úplně zastaví, říká se tomu *kumbhaka-yoga*. Provozováním *kumbhaka-jogy* si jogin prodlužuje život o mnoho let, aby dosáhl dokonalosti duchovní realizace. Inteligentní jogin se snaží dosáhnout dokonalosti v jednom životě, aniž by čekal na další.

Člověk vědomý si Kṛšṇy se však automaticky stává panem svých smyslů, neboť se vždy odevzdává laskavě transcendentální službě Panu. Jelikož jsou jeho smysly vždy zaměstnány ve službě Kṛšṇovi, nemají zadnou možnost zabývat se něčím jiným. Takže oddaní se na konci života přirozeně přemístí do duchovního světa, do společnosti Kṛšṇy, a proto se ani nesnaží prodloužit si život. Okamžitě je umístěn na úroveň vysvobození, jak stojí v *Bhagavadgite* (14.26):

*mam ca yo vyabhicaresa bhakti-yogena sevate
sa gusan samatityaitan brahma-bhuyaya kalpate*

„Člověk, který s čistou oddaností slouží Panu, transcenduje kvality hmotné přírody a okamžitě se povznese na duchovní rovinu.“ Oddaní jedna již od počátku na transcendentální úrovni a s tímto vědomím neustále vykonávají předepsané povinnosti. Proto nikdy nezhřeší a nakonec nepochybně vstoupí do Kṛšṇova sídla.

V tomto versi je take zminka o dulezitosti omezovani potravy, coz se deje automaticky, jestlize clovek poziva pouze prasadam, posvatne jidlo, ktere bylo nejdrive obetovano Krsnovi. Omezovani se v jidle pomaha pri ovladani smyslu. Neovlada-li clovek sve smysly, nema moznost dostat se z hmotneho zapleteni.

SLOKA 30

*sarve py ete yajna-vido yajna-ksapita-kalmasah
yajna-sistamrta-bhujo yanti brahma sanatanam*

sarve - vsichni; *api* - i kdyz na pohled ruzne; *ete* - tito; *yajna-vidah* - znali ucelu vykonavani obeti; *yajna-ksapita* - ocisruji se nasledky takovych cinu; *kalmasah* - za hrisne ciny; *yajna-sista* - jako nasledek takoveho vykonavani obeti; *amrta-bhujah* - ti, kdo ochutnali takovy nektar; *yanti* - dojdou; *brahma* - nejvyssiho; *sanatanam* - vecneho kralovstvi.

Vsichni ti, kteri znaji ucel obeti, se ocisti od nasledku hrisnych cinu a pote, co ochutnali nektar z vysledku obeti, dosahnou nejvyssiho vecneho kralovstvi.

VYKLAD: Z predchazejiciho popisu ruznych druhu obeti, jako je obetovani vlastniho majetku, studium Ved nebo ruznych filozofickych doktrin a provadeni jogy, vidime, ze jejich spolecnym cilem je ovladnout smysly. Jelikoz horлива touha smyslove si uzivat je hlavni pricinou nasi hmotne existence, nemuzeme dosahnout vecneho zivota plneho poznani a blazenosti ve vecnem kralovstvi, dokud se teto touhy nez bavime. Vsechny vyse zminene obeti nam pomahaji ocistit se od nasledku hrisnych jednani. Takovym jednanim se clovek stane jiz v tomto zivote srastnym a bohatym, a navic na konci zivota vstoupí do vecneho Boziho kralovstvi jako duverny spolecnik Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, nebo splyne s neosobnim brahma.

SLOKA 31

nayam loko sty ayajnyasya kuto nyah kuru-sattama

na - nikdy; *ayam* - tato; *lokah* - planeta; *asti* - je; *ayajnyasya* - kdo neobetuje; *kutah* - kde je; *anyah* - jiny; *kuru-sat-tama* - o nejlepsi z Kuruovcu.

O nejlepsi z Kuruovcu, bez obeti nemuze nikdo zit srastne v tomto svete nebo v tomto zivote, natoz v pristim.

VYKLAD: Ar uz se clovek v tomto hmotnem byti nachazi v jakychkoliv podminkach, nikdy si neni vedom sveho skutecneho postaveni. Jinymi slovy, nasledky nasich hrisnych zivotu jsou pricinou nasi existence v hmotnem svete. Nevedomost je pricinou hrisneho zivota a hrisny zivot zpusobuje pokracovani hmotneho byti. Lidske telo je jediny prostredek, kterym se muzeme dostat z hmotneho otroctvi. Vedy nas proto uci, jak z hmotneho zajeti uniknout a predkladaji nam ruzne cesty nabozenstvi, ekonomického zabezpeceni, usmernovanych smyslovych pozitivu a konecne i zpusob, jak se uplne dostat z tohoto uboheho stavu. Cesta nabozenstvi, neboli vykonavani ruznych vyse zminenych obeti, resi nase ekonomicke problemy automaticky. Vykonavanim jadzne si zajistime dostatek pro zivot nezbytné potravy (mleka, obilovin, ovoce, zeleniny atd.), navzdory takzvanemu prelidneni. Kdyz je zaludek nasycen, nasleduje zcela prirodzene touha uspokojit smysly. Proto Vedy predepisují posvatne manzelstvi k usmernenenému smyslovému pozitivu. Timto se clovek postupne vysvobozuje z hmotneho otroctvi a nejvyssi dokonalosti osvobozeného cloveka je navratit se do vecne spolecnosti Nejvyssiho Pana.

Dokonalosti se dosahuje vykonavanim jadzne (obeti), jak bylo jiz uvedeno. Nema-li clovek sklon vykonavat jadznu podle Ved, jak muze ocekavat srastny zivot v tomto tele, natoz v jinem, ci na jine planete? Existují ruzne stupne hmotneho blahobytu na ruznych nebeskych planetach a pred temi, kdo konaji ruzne druhy obeti, lezi nesmirne stesti. Avsak nejvyssi stesti, jakého clovek muze dosahnout, je povysit se na duchovni planety laskyplnou oddanou sluzbou Krsnovi. Zivot, kdy Krsna je stredem nasich cinnosti, resi vsechny problémy hmotného byti.

SLOKA 32

*evam bahu-vidha yajna vitata brahmaso mukhe
karma-jan viddhi tan sarvan evam jnatva vimoksyase*

evam - takto; *bahu-vidhah* - ruzne druhy; *yajnah* - obeti; *vitatah* - sirene; *brahmasah* - Vedami; *mukhe* - usty; *karma-jan* - zrozeny z cinu; *viddhi* - vez; *tan* - je; *sarvan* - vsechny; *evam* - takto; *jnatva* - poznas; *vimoksyase* - bude osvobozen.

Vsechny tyto ruzne druhy obeti jsou schvaleny Vedami a vsechny se zrodily z ruznych cinu. Jakmile jim takto porozumis, vysvobodis se.

VYKLAD: Jak jsme již poznali, Vedy doporučují různé oběti pro různé druhy lidí. Protože lidé jsou pohrouženi do tělesného pojetí života, jsou tyto oběti uzpůsobeny tak, aby je člověk mohl vykonávat tělem, myslí nebo inteligencí. Konečným cílem všech obětí je vysvobodit člověka z tělesného zajetí. Sri Krsna to zde potvrzuje vlastními slovy.

SLOKA 33

*sreyan dravya-mayat yajñaj jñana-yajñah parantapa
sarvaṁ karmakṣilam partha jñane paśisamapyate*

sreyan - lepší; *dravya-mayat* - hmotného majetku; *yajñat* - nez ober; *jñana-yajñah* - ober s poznáním; *parantapa* - o hubiteli nepřatel; *sarvaṁ* - všechny; *karma* - ciny; *akṣilam* - veskere; *partha* - o synu Prthy; *jñane* - v poznání; *paśisamapyate* - vrcholí.

Ober konána s poznáním je lepší než ober hmotného majetku, o hubiteli nepřatel, neboť všechny ciny stejně nakonec vrcholí v transcendentálním poznání.

VYKLAD: Účelem všech obětí je dosáhnout stavu dokonalého poznání, pak se vymanit z hmotného utrpení a nakonec se zapojit do transcendentální laskavé služby Sri Krsnovi. Za tímto oberem se ale skrývá jisté tajemství, které by měl člověk znát. Oběti se někdy projevují v různých podobách, podle viry obětujícího. Obětující, jehož víra dosáhla stadia transcendentálního poznání, by měl být považován za pokročilejšího než ten, kdo obětuje pouze hmotný majetek a je bez takového poznání. Pokud člověk nedosáhl poznání, zastavají oběti na hmotné rovině a nepřinášejí žádný duchovní užitek. Skutečné poznání vrcholí v uvedomování si Krsny, což je nejvyšší stadium transcendentálního poznání a bez takového poznání jsou oběti pouze hmotnými činnostmi. Jakmile jsou však taková jednání povýšena na úroveň transcendentálního poznání, stanou se transcendentálními. Podle stavu vědomí obětujícího se obětní ciny někdy nazývají *karma-kṣama* (plodonosné činnosti) nebo *jñana-kṣama* (činnost konána v touze poznat pravdu). Oběti vykonané za účelem poznání jsou lepší než kterékoliv jiné.

SLOKA 34

*tad viddhi prasīpatena pariprasnena sevaya
upadekṣyanti te jñānam jñāninaḥ tattva-darsināḥ*

tat - tato (znalost různých obětí); *viddhi* - snaž se pochopit; *prasīpatena* - tím, že se obrátíš na duchovního učitele; *pariprasnena* - pokorným dotazováním; *sevaya* - prokazováním služby; *upadekṣyanti* - vstoupí; *te* - tobě; *jñānam* - poznání; *jñāninaḥ* - seberealizovaná duše; *tattva* - pravdu; *darsināḥ* - ti, kdo uzešli.

Obrat se na duchovního učitele a uč se od něho pravdě. Dotazuj se ho se vši pokorou a verne mu služ. Seberealizovaná duše ti mohou sdělit poznání, neboť oni uzešli pravdu.

VYKLAD: Cesta k duchovní realizaci je nepochybně těžká. Sri Krsna nám proto radí, abychom se obrátili na pravého duchovního učitele, který náleží do posloupnosti duchovních učitelů, počínaje Krsnou samotným. Nikdo se nemůže stát pravým duchovním učitelem, jestliže nepatří do učenické posloupnosti. Sri Krsna je původní duchovní mistr a pouze člověk v učenické posloupnosti může předávat nezmeněné poselství svému učeníkovi. Nikdo nemůže dosáhnout duchovního uskutečnění podle své vlastní metody, jak je v módě u dnešních posetilých pokrytců. Srimad Bhagavatam (6.3.19) říká: *dharmam tu śakṣad bhagavat-prasitam*. „Cesta náboženství je přímo zvěstována Panem.“ Proto nám nemohou pomoci intelektuální spekulace a suché argumenty k pokroku v duchovním životě. Ani nezávislé studování písem nám nepomůže. Musíme se obrátit na pravého duchovního učitele, abychom získali poznání. Takový duchovní učitel by měl být přijat s uplnou pokorou a měli bychom mu skromně a bez pychy sloužit jako prostí služebníci. Tajemství úspěchu v duchovním životě spočívá v uspokojení seberealizovaného duchovního učitele. Kládní otázky a pokora vytvářejí pravou kombinaci, která vede k duchovnímu poznání. Není-li člověk pokorný a ušlechtilý, nebudou mít jeho otázky položené duchovnímu učiteli žádný účinek. Člověk musí být připraven zvládnout zkoušky duchovního učitele, který ho automaticky pozechá ryzím duchovním poznáním, když uvidí učeníkova vážný zájem. V tomto versu se zahrnuje jak slepé následování, tak absurdní otázky. Nesmíme duchovnímu učiteli jen pokorně naslouchat, musíme se od něho také učit pokorným dotazováním a službou. Pravý duchovní učitel je přirozeně velmi milý ke svému žákovi a je-li učeník pokorný a vždy připraven sloužit, výměna otázek a odpovědí bude dokonalá.

SLOKA 35

*yajñatva na punar moham evaṁ yasyasi paśmava
yena bhūtāṇy aśeśasi drakṣyasi atmany atha mayi*

yat - ktere; *jnatva* - poznas; *na* - nikdy; *punah* - znovu; *moham* - do iluze; *evam* - takto; *yasyasi* - pujdes; *pasmava* - o synu Pandy; *yena* - skrže; *bhutani* - žive bytosti; *asesasi* - všechny; *draksyasi* - spatris; *atmani* - v Nejvyšší Dusi; *atha u* - nebo jinými slovy; *mayi* - ve Mne.

A když takto poznáš pravdu, neupadneš znovu do klamu. S pomocí tohoto poznání shledeš, že všechny žive bytosti nejsou nicím jiným než částmi Nejvyššího, nebo jinými slovy, že jsou ve Mne.

VYKLAD: Výsledkem poznání získaného od seberealizované duše, tedy od toho, kdo zna věci tak, jak skutečně jsou, je, že se člověk naučí, že všechny žive bytosti nejsou nicím jiným než částkami Nejvyšší Osobnosti Božství, Sri Krsny. Pojetí, že živa bytost existuje odděleně od Krsny, se nazývá *maya* (*ma* - ne, *ya* - tento). Někteří filozofové si myslí, že nemáme s Krsnou nic společného, že Krsna byl jen velkou historickou osobností a že neosobní brahma je Absolutní Pravda. Ve skutečnosti je neosobní brahma popsáno v Bhagavadgite jako záře vycházející z Krsnova těla. Krsna, což Nejvyšší Osobnost Božství, je příčinou všech příčin. I miliony Jeho inkarnací jsou pouze Jeho různé expanze. Žive bytosti jsou také Jeho expanze. Majavadští filozofové si chybně myslí, že Krsna ztrácí svou nezávislou existenci ve svých expanzích. Tento názor je svou podstatou materialistický. Z hmotného světa máme zkušenost, že je-li věc rozdělena na zlomky, ztrácí svou původní celistvost. Majavadští filozofové nechápou, že na absolutní rovine se jedna a jedna rovná jedné a že jedna minus jedna je také jedna. Tak je tomu v absolutním světě.

Pro nedostatek vědomosti o absolutní vědě jsme nyní pokryti iluzí, a proto si myslíme, že jsme odděleni od Krsny. Přestože jsme oddělenými částmi Krsny, nelisíme se od Neho. Telesné rozdíly živých bytostí jsou mája neboli to, co není skutečné. Všichni jsme určeni k tomu, abychom uspokojovali Sri Krsnu. Pouze pod vlivem iluze veril Ardzuna, že dočasně telesné vztahy k jeho příbuzným jsou důležitější než jeho věčný duchovní vztah ke Krsnovi. Konečným zaverem celého učení Bhagavadgity je to, že živa bytost je věčným služebníkem Krsny, že se od Neho nemůže oddělit a že pocit, že je částkou oddělenou od Krsny, se nazývá mája. Žive bytosti mají jako samostatné části Nejvyššího Pana jistý účel. Jelikož na tento účel zapomněly, nacházejí se již od nepaměti v různých telech jako lide, zvířata, polobozi a tak dále. Všechna tato rozličná těla vznikla následkem zapomnění transcendentální služby. Avšak jakmile se člověk zapojuje do transcendentální oddané služby s myslí upřenou na Krsnu, je z této iluze okamžitě vysvobozen. Toto čisté poznání však můžeme získat jen od pravého duchovního učitele, a tím se vyhneme iluzi, že jsme rovni Krsnovi. Dokonale poznání znamená, že Nejvyšší Duse, Krsna, je nejvyšším utocístem všech živých bytostí, které jsou zmateny hmotnou energií, opustí-li toto utocíste a namlouvají-li si, že mají oddělenou identitu. A tak v různých hmotných telech zapominají na Krsnu. Začnou-li si takové zbloudilé duše opět uveďovat Krsnu, měli bychom považovat za samozřejmé, že jsou na cestě k vysvobození, což je potvrzeno ve Srimad Bhagavatamu (2.10.6): *muktir hitvanyatha-rupam svarupesa vyavasthithi*. Vysvobození znamená nacházet se ve svém přirozeném stavu, to jest jako věčný služebník Sri Krsny (uveďování si Krsny).

SLOKA 36

api ced asi papebhyah sarvebhyah papa-krt-tamah

sarvam jnana-plavenaiva vrjinam santarisyasi

api - dokonce; *cet* - kdyby; *asi* - jsi; *papebhyah* - z hříšníku; *sarvebhyah* - všech; *papa-krt-tamah* - největším hříšníkem; *sarvam* - všechny takové hříšné reakce; *jnana-plavena* - na lodi transcendentálního poznání; *eva* - zajisté; *vrjinam* - ocean utrpení; *santarisyasi* - zcela překonáš.

I kdyžbys byl pokladan za nejhršnějšího z hříšníku, na lodi transcendentálního poznání budeš schopn překonat ocean utrpení.

VYKLAD: Dokonale porozumění přirozenému vztahu ke Krsnovi je tak vznesené, že může člověka ihned vyzvednout z boje o existenci, jenž se odehrává v oceanu nevědomosti. Tento hmotný svět je někdy pokladan za ocean nevědomosti a někdy za horící les. I pro velmi dobrého plavce je boj o život v oceanu velmi těžký. Jestliže však někdo vytáhne zapasíciho plavce z oceanu nevědomosti, je tím největším zachráncem. Dokonale poznání, získané od Nejvyšší Osobnosti Božství, je cesta k vysvobození. Lod uveďování si Krsny je velmi prostá, ale zároveň také nejvznešenější.

SLOKA 37

yathaidhamsi samiddho gnir bhasma-sat kurute rjuna

jnanagnih sarva-karmasi bhasma-sat kurute tatha

yatha - prave jako; *edhamasi* - palivo; *samidhdhah* - planouci; *agnih* - ohen; *bhasma-sat* - popel; *kurute* - zmeni; *arjuna* - o Ardzuno; *jnana-agnih* - ohen poznani; *sarva-karmasi* - vsechny nasledky hmotnych cinnosti; *bhasma-sat* - v popel; *kurute* - zmeni; *tatha* - tak.

Tak jako planouci ohen meni v popel vsechno palivo, o Ardzuno, tak i ohen poznani spaluje na popel vsechny nasledky hmotnych cinu.

VYKLAD: Dokonale poznani vlastniho ja a Nadduse a jejich vzajemneho vztahu je zde prirovnano k ohni. Tento ohen nespaluje jen vsechny nasledky hrisnych cinu, nybrz promeni v popel i nasledky zboznych cinu. Existuje nekolik stadii odplat za vykonane ciny: odplata, která se tvori, odplata dozravajici, odplata nabyta a odplata samotna. Kdyz clovek vlastni dokonale poznani o prirodzenem postaveni zive bytosti, vsechny reakce jsou spaleny. Ve Vedach se pise: *ubhe uhaivaisa ete taraty amrtah sadhv-asadhuni*. „Clovek muze prekonat nasledky jak ctnostnych, tak hrisnych cinu.“ (Brhad-aranjaka Upanisad 4.4.22)

SLOKA 38

*na hi jnanena sadrsam pavitram iha vidyate
tat svayam yoga-samsiddhah kalenatmani vindati*

na - nic; *hi* - zajiste; *jnanena* - s poznanim; *sadrsam* - ve srovnani; *pavitram* - posvecene; *iha* - na tomto svete; *vidyate* - existuje; *tat* - tak; *svayam* - sam; *yoga* - oddanosti; *samsiddhah* - zralost; *kale* - casem; *atmani* - v sobe; *vindati* - tesi se.

Na tomto svete neni nic tak vzneseneho a cisteho jako transcendentalni poznani. Takove poznani je zrale ovoce veskereho mysticismu a ten, kdo dosahl dokonalosti v oddane sluzbe, se z nej casem tesi sam v sobe.

VYKLAD: Mluvime-li o transcendentalnim poznani, mame na mysli duchovni porozumeni. Neexistuje nic, co by bylo vznesenejsi a cistsi nez transcendentalni poznani. Tak jako nas nevedomost vezni v hmotnem svete, tak nas z nej vysvobozuje poznani, jez je zralym plodem oddane sluzby. Ten, kdo vlastni transcendentalni poznani, nemusi hledat klid nekde jinde, neboz se tesi z klidu v sobe. Jinymi slovy, toto poznani a mir vrcholi ve vedomi Krsny, coz je konecny odkaz Bhagavadgity.

SLOKA 39

*sraddhaval labhate jnanam tat-parah samyatendriyah
jnanam labdhva param santim aciresadhigacchati*

sraddha-van - verici clovek; *labhate* - dosahne; *jnanam* - poznani; *tat-parah* - velice poutan k tomu; *samyata* - ovladnute; *indriyah* - smysly; *jnanam* - poznani; *labdhva* - dosahl; *param* - transcendentalni; *santim* - mir; *aciresa* - velmi brzy; *adhigacchati* - dosahne.

Verici clovek, který je pohrouzen v transcendentalnim poznani a který ovlada sve smysly, velice brzy dosahne nejvyssiho duchovniho miru.

VYKLAD: Clovek, který ma neochvejnou viru v Krsnu, muze ziskat nejvyssi poznani. Kdo je presvedcen, ze muze dosahnout nejvyssi dokonalosti jednoduse oddanou sluzbou Krsnovi s mysli na Neho uprenou, se nazývá verici. Viru clovek ziska, jestlize oddane slouzi a zpiva *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, coz ocisruje srdce od veskere hmotne necistoty. Krome toho musi clovek take ovladat smysly. Ten, kdo je naplnen virou v Krsnu a ovlada sve smysly, muze okamzite a snadno dosahnout dokonalosti v uvedomovani si Krsny.

SLOKA 40

*ajnas casraddadhanas ca samsayatma vinasyati
nayam loko sti na paro na sukham samsayatmanah*

ajnah - posetilec neznaly pisem; *ca* - a; *asraddadhanah* - bez viry ve zjevena pisma; *ca* - take; *samsaya* - pochyby; *atma* - osoba; *vinasyati* - klesne zpět; *na* - nikdy; *ayam* - tento; *loka* - svet; *asti* - je; *na* - ani; *parah* - v pristim zivote; *na* - ne; *sukham* - stesti; *samsaya* - pochybuji; *atmanah* - osoba.

Avsak nevedomi a neverici lide, kteří pochybuji o zjevenych pismech, si existenci Boha neuvedomuji a poklesavaji. Pro pochybovace neni stesti ani v tomto svete, ani v pristim.

VYKLAD: Z mnoha autorizovanych zjevenych pisem stojí Bhagavadgita na prednim miste. Osoby, které jsou na urovni zvirat, neveri v pisma a ani o nich nemaji zadne znalosti. Nekteri nejake vedomosti maji a dovedou citovat urcite casti pisem, ale ve skutecnosti temto slovum neveri. Jsou take ti, kteří veri v Bhagavadgitu, ale neveri v Nejvyssiho Pana, Sri Krsnu, a ani Ho neuctivaji. Takove osoby nemohou uspet v uvedomovani si Krsny a nakonec klesnou zpět do hmotneho zivota. Ze vseh

vyše zmíněných osob nedělají vůbec žádný duchovní pokrok ti, kteří nemají žádnou víru a vždy pouze pochybují. Lidé, kteří neverí v Boha a Jeho zjevení, nenacházejí nic dobrého v tomto, ani v prístupu k životu. V žádném případě pro ně neexistuje opravdové štěstí. Proto by se člověk měl ridit zásadami písem, a tím se povznést na rovinu poznání. Pouze toto poznání nám může pomoci povýšit se na transcendentální rovinu duchovního vědomí. Pochybující lidé tedy jinými slovy neudělají žádný pokrok v duchovním životě. Proto bychom měli následovat ve stopách velkých ácarjů, kteří jsou v poslušnosti duchovních učitelů, a tak dosáhnout úspěchu.

SLOKA 41

*yoga-sannyasta-karmasam jnana-sanchinna-samsayam
atmavantam na karmasi nibadhnanti dhananjaya*

yoga - oddanou službou podle zásad karmajogy; *sannyasta* - ten, kdo se vzdal; *karmasam* - výsledku práce; *jnana* - poznáním; *sanchinna* - rozetnul; *samsayam* - pochybnosti; *atma-vantam* - umístěn v já; *na* - nikdy; *karmasi* - ciny; *nibadhnanti* - poutají; *dhananjaya* - o dobyteli bohatství.

Člověk, který oddane slouží, vzdává se plodu svých činností, a který své pochybnosti rozřezá transcendentálním poznáním, je pevně umístěn ve vlastním já. Proto není poután svými ciny, o dobyteli bohatství.

VÝKLAD: Ten, kdo se ridí pokyny Bhagavadgity tak, jak je sdělil samotný Sri Kṛṣṇa, se vysvobodí milostí transcendentálního poznání ze všech pochybností. Je-li člověk jako castečka Pana zcela pohroužen v myšlenkách na Kṛṣṇu, pak si je vědom svého pravého já a jako takový nepochybně překona zákon karmy.

SLOKA 42

*tasmad ajnana-sambhutam hrt-stham jnanasinatmanah
chittvaina samsayam yogam atisthottistha bharata*

tasmad - proto; *ajnana-sambhutam* - zrozenou z nevědomosti; *hrt-stham* - sídlici v srdci; *jnana* - poznání; *asina* - se zbrani; *atmanah* - vlastního já; *chittva* - rozetni; *enam* - tuto; *samsayam* - pochybnost; *yogam* - v józe; *atistha* - bud umístěn; *uttistha* - povstan k boji; *bharata* - o Bharatovce.

Proto mým poznáním rozetni své pochybnosti, které v tvém srdci povstaly z nevědomosti, a ozbrojen jogou povstan k boji, o Bharatovce.

VÝKLAD: Joga, která byla vyložena v této kapitole, se nazývá *śānatana-yoga*, neboli věčné činnosti konané živými bytostmi, a obsahuje dva druhy obětí: jednou je oboř hmotného majetku a druhou čisté duchovní činnosti spocívající v poznání vlastního já. Jestliže obořování hmotného majetku není spojeno s duchovní realizací, stává se taková oboř pouhou hmotnou činností. Naproti tomu ten, kdo takové oběti provádí s duchovním cílem nebo jako oddanou službu, koná dokonalou oboř. Vezmeme-li v úvahu duchovní aktivity, shledáme, že se také dělí na dva druhy: poznání vlastního já (neboli naší pravé povahy) a poznání pravdy týkající se Nejvyšší Osobnosti Božství. Ten, kdo se da skutečnou cestou Bhagavadgity, velice snadno porozumí těmto dvěma důležitým druhům transcendentálního poznání. Bez obtíží dosáhne dokonalého poznání, že duše je castečkou Boha, a lehce porozumí transcendentální povaze Panových činů. Na začátku této kapitoly hovořil Sri Kṛṣṇa osobně o svých transcendentálních činnostech. Ten, kdo nechápe učení Gity, je neznaboh a zneužívá castečné nezávislosti, která mu byla přidělena Panem. Nechápe-li člověk pravou, věčnou, blaženou a vševedoucí povahu Božské Osobnosti navzdory všem informacím, je jistě prvotřídní hlupák. Nevědomost může být odstraněna, jestliže postupně přijímáme zásady oddané služby vykonávané k uspokojení Kṛṣṇy a ridíme se jimi. Uvědomování si Kṛṣṇy se probouzí různými obořmi polobohem, nejvyšším brahma, dodržováním celibátu, v manželství, ovládním smyslu, prováděním mystické jogy, odříkáním, obořováním hmotného majetku, studiem Véd a účasti v sociálním zřízení zvaném varnāśrama-dharma. Všechny tyto činnosti se nazývají oběti a jsou založeny na usměrněné činnosti. Důležitým faktorem těchto činů je však seberealizace. Pro skutečného stoupence Bhagavadgity je seberealizace nejvyšším cílem, ale ten, kdo pochybuje o Kṛṣṇově autoritě, poklesne. Proto se nám rádi, abychom pokorně studovali Bhagavadgitu či jiná písmena pod vedením pravého duchovního učitele a pokorně mu sloužili. Pravý duchovní učitel patří do věčné učenické poslušnosti a neodklání se od pokynů Nejvyššího Pana, které byly předány před miliony let bohu Slunce. Bhagavadgita se pak od Boha Slunce dostala k lidem na Zemi. Proto by měl člověk dodržovat zásady Bhagavadgity tak, jak jsou v ní popsány, a dávat si pozor na sobecké lidi, kteří touží po sebezvýšení a kteří svádějí z pravé cesty. Sri Kṛṣṇa je bezpochyby Nejvyšší Osobností a Jeho činnosti jsou transcendentální. Ten, kdo tomu rozumí, je od samého počátku svého studia Bhagavadgity osvobozenou duší.

Takto konci Bhaktivedantovy vyklady ke ctvрте kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Transcendentalni poznani“.

KAPITOLA PATA

Karmajoga - jednani s mysli uprenou na Krsnu

SLOKA 1

arjuna uvaca

*sannyasam karmasam krssa punar yogam ca samsasi
yac chreya etayoh ekam tan me bruhi su-niscitam*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *sannyasam* - odrikaní; *karmasam* - všech cinu; *krssa* - o Krsno; *punah* - opet; *yogam* - oddana služba; *ca* - take; *samsasi* - Ty velebis; *yat* - která; *sreyah* - je prospešnější; *etayoh* - z těchto dvou; *ekam* - jeden; *tat* - to; *me* - mne; *bruhi* - prosím, řekni; *su-niscitam* - najisto.

Ardzuna pravil: O Krsno, nejdříve mě zažádáš, abych se zřekl cinu, a poté mi zase doporučíš cinnost v duchu oddanosti. Prosím Te, řekni mi najisto, co je z těchto dvou lepší?

VYKLAD: V této kapitole Bhagavadgity Sri Krsna říká, že oddaná cinnost je lepší než suchá mentální spekulace. Oddaná služba je také snazší, neboť svou transcendentální povahou zbavuje člověka následku jeho cinu. V druhé kapitole bylo podáno předbežné poznání o duši a vysvětleno, jakým způsobem je uvezněna v hmotném těle. V této kapitole bylo také vysvětleno, jak se dostat z hmotného zajetí pomocí buddhijogy neboli oddané služby. Ve třetí kapitole bylo řečeno, že člověk, který jedná s duchovním vědomím, nemusí vykonávat žádné povinnosti. A ve čtvrté kapitole vypravěl Krsna Ardzunovi, že všechny obětí ciny vrcholí v poznání. Na konci čtvrté kapitoly však Ardzunovi radil, aby prohledl a bojoval s dokonalým poznáním. Tím, že Krsna zároveň zdůrazňoval důležitost jak oddané cinnosti, tak i necinnosti v poznání, zmatl Ardzunu v jeho odhodlanosti. Ardzuna pochopil, že odrikaní založené na poznání znamená zastavení veškerých cinností určených k uspokojení smyslu. Jestliže však oddané sloužíme, jak můžeme být necinní? Ardzuna si jinými slovy myslel, že sannjasa, neboli odrikaní založené na poznání, musí být zcela oprosteno od všech cinností, neboť soudil, že cinnost a odrikaní jsou neslučitelné. Zda se, že nepochopil, že cin konaný s úplným poznáním nenese žádné následky, a proto je to vlastně necin. Ptá se tedy, má-li zanechat veškeré cinnosti, nebo jednat s úplným poznáním.

SLOKA 2

sri-bhagavan uvaca

*sannyasah karma-yogas ca nihsreyasa-karav ubhau
tayoh tu karma-sannyasat karma-yogo visisyate*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *sannyasah* - zřeknutí se cinu; *karma-yogah* - cinnost s oddaností; *ca* - take; *nihsreyasa-karau* - vedou k cestě osvobození; *ubhau* - oboji; *tayoh* - z těchto dvou; *tu* - však; *karma-sannyasat* - ve srovnání s odrikaním plodonosných cinností; *karma-yogah* - cinnost s oddaností; *visisyate* - je lepší.

Vzneseny pravil: Jak zřeknutí se cinnosti, tak cinnost s oddaností vedou k vysvobození. Z těchto dvou je však oddaná služba lepší než zřeknutí se cinnosti.

VYKLAD: Plodonosné cinnosti, jejichž cílem je smyslový pozitek, jsou příčinou hmotného otroctví. Dokud se člověk zabývá cinnostmi, které jsou určeny ke zvýšení tělesného pohodlí, bude se určité převtelovat z těla do těla, a tak neustále zít v hmotném zajetí. To je potvrzeno ve Srimad Bhagavatamu (5.5.4 - 6):

*nunam pramattah kurute vikarma
yad indriya-pritaya aprsoti
na sadhu manye yata atmano yam
asann api klesa-da asa dehah
parabhavas tavad abodha-jato
yavan na jijnasata atma-tattvam*

*yavat kriyas tavad idam mano vai
karmatmakam yena sarira-bandhah
evam manah karma-vasam prayunkte
avidyayatmany upadhiyamane
priti na yavan mayi vasudeve
na mucyate deha-yogena tavat*

„Lide sili po smyslovem pozitivu a vubec nevedí, že nynější tělo, jež je plně utrpení, je výsledkem jejich drivejších ploductivých činností. Ackoliv je toto tělo dočasné a pomíjivé, je příčinou mnoha utrpení. Proto není dobře jednat pro smyslový záitek. Jestliže se člověk nezácně zajímá o svou skutečnou totožnost, jeho život je považován za neúspěšný. Dokud člověk neporozumel své skutečné totožnosti, musí pracovat pro plody svých činů a uspokojovat smysly a dokud jeho vědomí ulpívá na smyslovém pozitivu, musí přecházet z jednoho těla do druhého. Člověk musí vyvinout lásku a oddané sloužit Vasudevovi, Krsnovi, i když je jeho mysl poutána k plodonosným činnostem a ovlivněna nevědomostí. Jen pak má možnost vymanit se z otroctví hmotné existence.“

Proto dznána (neboli znalost toho, že člověk není hmotné tělo, nýbrž duše) nepostacuje k vysvobození. Člověk musí *jednat* jako duše, neboť jinak nemůže uniknout z hmotného zajetí. Jednání určeno k uspokojení Krsny však není na úrovni plodonosných činností. Jedna-li člověk s plným poznáním, posiluje to jeho pokrok v pravém poznání. Pouhé zreknutí se plodonosných činností bez uvedomování si Krsny ve skutečnosti neocisruje srdce podmíněné duše. Dokud není srdce člověka ocistěno, musí jednat s myšlenkou na odmenu. Ale čin určený k potěšení Krsny nas automaticky vyprostí z následku plodonosných činností, takže nemusíme klesat na hmotnou úroveň. Proto jsou činnosti konané k uspokojení Krsny vždy vyšší než odříkání, které s sebou vždy nese nebezpečí poklesnutí. Odříkání bez uvedomování si Krsny je neúplné, což potvrzuje Srila Rupa Gosvami ve svém díle Bhakti-rasamrta-sindhu (1.2.258):

*prapancikataya buddhya hari-sambandhi-vastunah
mumuksubhih parityago vairagyam phalgu kathyate*

„Když se lidé toužící získat vysvobození zřikají věci spojených s Nejvyšší Osobností Božství, považující je za hmotné, potom se jejich odříkání nazývá neúplné.“ Odříkání je úplné, vykonává-li se s vědomím, že vše, co existuje, patří Bohu a nikdo by se neměl považovat za majitele cehokoliv. Musíme pochopit, že ve skutečnosti nic nevlastníme. Jak tedy můžeme mluvit o zřikání se? Ten, kdo ví, že všechno je Krsnovo vlastnictví, je dokonalý sannjasi. A protože vše patří Krsnovi, mělo by být všechno použito v Jeho službě. Tento dokonalý způsob jednání s myslí upřenou na Krsnu je mnohem lepší než jakákoliv forma vyumělkovaného odříkání, kterou provádeji majavadští sannjasini.

SLOKA 3

*jneyah sa nitya-sannyasi yo na dvesti na kanksati
nirdvandvo hi maha-baho sukham bandhat pramucyate*

jneyah - má být pokladán; *sah* - on; *nitya* - vždy; *sannyasi* - člověk, který praktikuje odříkání; *yah* - jenž; *na* - nikdy; *dvesti* - nenávidí; *na* - ani; *kanksati* - touží; *nirdvandvah* - prost dualit; *hi* - zajisté; *maha-baho* - o valečníku mocných paží; *sukham* - srastně; *bandhat* - z otroctví; *pramucyate* - úplně vysvobozen.

Člověk, který netouží po výsledcích svých činů a ani k nim nechová nenávisť, si skutečně odřika. Takový člověk, prost veškeré dvojnosti, se snadno vymaní z hmotného otroctví a je úplně vysvobozen, o valečníku mocných paží.

VYKLAD: Ten, kdo si je zcela vědom Krsny, si neustále odřika, protože nepociruje k plodům svých činů nenávisť ani touhu. Takový člověk, jenž se plně oddává transcendentální laskyplné službě Panu, má dokonale poznání, neboť zna své vecí postavení vůči Krsnovi. Dobře ví, že Krsna je celek a on sám je Jeho částí. Takové poznání je úplné, protože je kvalitativně i kvantitativně správné. Představa rovnocennosti s Krsnou je nesprávná, neboť část nemůže být rovna celku. Poznání, že člověk je kvalitativně roven Krsnovi, ale že se od Neho kvantitativně liší, je správné transcendentální poznání, které vede k tomu, že člověk se stává úplným sam v sobě a nemá nic, po čem by toužil nebo ceho by litoval. V jeho mysli nejsou duality, neboť veškerá jeho práce je určena k potěšení Krsny. Je-li člověk takto prost všech dvojností, je osvobozen již v tomto světě.

SLOKA 4

*sankhya-yogau prthag balah pravadanti na pasmitah
ekam apy asthitah samyag ubhayor vindate phalam*

sankhya - analyticke studium hmotneho sveta; *yogau* - cinnost v oddane sluzbe; *prthak* - lisi se; *balah* - mene inteligentni; *pravadanti* - rikaji; *na* - nikdy; *pasmitah* - uceni; *ekam* - v jednom; *api* - i kdyz; *asthitah* - je umisten; *samyak* - plne; *ubhayoh* - obou; *vindate* - tesi se; *phalam* - vysledek.

Pouze nevedomi tvrdi, ze oddana sluzba (karmajoga) se lisi od analytickeho studia hmotneho sveta (sankhja). Avsak skutecne uceni rikaji, ze spravnym nasledovanim jedne z techto cest se dosahne vysledku obou.

VYKLAD: Cilem analytickeho studovani hmotneho sveta je najit dusi existence. Dusi hmotneho vesmiru je Visnu neboli Nadduse. Ten, kdo oddane slouzi Panu, slouzi zaroven Naddusi. Nejdrive musime najit koren stromu a pak jej zalevat. Svedomity student filozofie sankhji nejdrive najde koren hmotneho sveta, Visnu, a pote se s dokonalym poznanim odda sluzbe Panu. V podstate neni zadny rozdil mezi karmajogou a sankhjou, ponevadz jejich cilem je Visnu. Kdo nezna konecny cil, rika, ze se obe metody lisi, ale moudry zna spolecny cil techto ruznych cest.

SLOKA 5

*yat sankhyaih prapyate sthanam tad yogair api gamyate
ekam sankhyam ca yogam ca yah pasyati sa pasyati*

yat - co; *sankhyaih* - prostrednictvim filozofie sankhji; *prapyate* - je dosazeno; *sthanam* - misto; *tad* - to; *yogaih* - oddanou sluzbou; *api* - take; *gamyate* - clovek muze dosahnout; *ekam* - jedno; *sankhyam* - analyticke studium; *ca* - a; *yogam* - cin v oddanosti; *ca* - a; *yah* - ten, kdo; *pasyati* - vidi; *sah* - on; *pasyati* - vpravde vidi.

Vpravde vidi ten, kdo vi, ze stavu dosazeneho analytickym studovanim lze dosahnout take oddanou sluzbou a ze analyticke studium a oddana sluzba jsou na stejne urovni.

VYKLAD: Pravym ucelem filozofickeho badani je najit konecny zivotni cil. Jelikoz konecnym cilem je seberealizace, neni mezi zavery vyse zminenych metod zadny rozdil. Zaver sankhjoveho filozofickeho badani je, ze individualni bytost neni casti hmotneho sveta, nybrz nejvyssiho duchovniho celku, a proto musi jednat ve vztahu k Nejvyssimu. Jedna-li duse s mysl uprenou na Krsnu, je ve svem prirodzenem stavu. Prvni zasadou sankhji je odpoutat se od hmoty, a v joze oddanosti se musi zase lpet na cinech, jejichz ucelem je potesit Krsnu. Ve skutecnosti jsou obe metody stejne, i kdyz se na prvni pohled zda, ze jedna z nich vede k neulpivani a druha k pripoutanosti. Odpoutanost od hmoty a pripoutanost ke Krsnovi je vsak jedno a to same. Kdo tomu rozumí, vidi veci takove, jaké skutečne jsou.

SLOKA 6

*sannyasas tu maha-baho duhkham aptum ayogatah
yoga-yukto munir brahma na ciresadhigacchati*

sannyasah - zivotni stadium odrikaní; *tu* - vsak; *maha-baho* - o valecniku mocnych pazi; *duhkham* - utrpení; *aptum* - ovlivni; *ayogatah* - bez oddane sluzby; *yoga-yuktah* - kdo oddane slouzi; *munih* - mudrc; *brahma* - Nejvyssi; *na ciresa* - bez odkladu; *adhigacchati* - dosahne.

Pouhe zreknuti se vsech cinnosti bez oddane sluzby Panu nemuze nikoho ucinít srastným. Avsak moudry clovek zamestnany v oddane sluzbe muze okamzite dosahnout Nejvyssiho.

VYKLAD: Sannjasini, osoby v zivotnim stavu odrikaní, jsou dvojího druhu. Majavadsti sannjasini se zabývají studiem sankhjove filozofie, zatímco vaisnavsti sannjasini studují filozofii obsazenou ve Srimad Bhagavatamu, což je primy komentár k Vedanta-sutre. Majavadsti sannjasini studují take Vedanta-sutru, ale používají pritom sankaracarjova komentare, který se nazýva sariraka-bhasja. Stoupenci bhagavatske školy oddane slouzi Panu v souladu s pancaratrickými predpisy. Vaisnavsti sannjasini jsou tedy vždy velice zaneprazdneni v Panove transcendentální sluzbe a vykonávají ruzné ciny, které vsak nejsou na hmotné úrovni. Majavadsti sannjasini, zabývající se spekulací a studiem filozofie sankhji a vedanty, se nemohou tesit z oddane sluzby Bohu. Protože jsou jejich studia nezavizna, unavi je spekulování o brahma a uchylují se ke Srimad Bhagavatamu, avsak bez spravneho pochopeni. Nakonec se pro ne i toto studium stane obtiznym. Suche spekulování a neosobni interpretace majavadských sannjasinu nic neprinese. Vaisnavsti sannjasini, kteří se angazují v oddane sluzbe, jsou srastni, když plni své duchovni povinnosti a krome toho je jim zarucen vstup do Boziho kralovstvi. Majavadsti sannjasini nekdy poklesnou z cesty seberealizace a zacnou se znovu zabývat svetskými ciny filantropickeho nebo altruistickeho razu, které nejsou nicím jiným než hmotnými aktivitami. Z toho vyplýva, že vaisnavove zapojeni do oddane sluzby Krsnovi mají lepsi postaveni než impersonalisté, kteří se zabývají spekulacemi o tom, co je a co není brahma, i když i oni mohou po mnoha zrozeních dojít k uvedomování si Krsny.

SLOKA 7

*yoga-yukto visuddhatma vijitatma jitendriyah
sarva-bhutatma-bhutatma kurvann api na lipyate*

yoga-yuktah - zamestnan oddanou sluzbou; *visuddha-atma* - ocistena duše; *vijita-atma* - kdo se ovlada; *jita-indriyah* - pokoril své smysly; *sarva-bhuta* - ke všem živým bytostem; *atma-bhuta-atma* - soucitný; *kurvan api* - trebaze jedna; *na* - nikdy; *lipyate* - není zapleten.

Clovek jednající s čistou oddaností, který ovládá mysl a smysly, je milý všem a všichni jsou milí jemu. Prestože je vždy cinný, není nikdy zapleten do následku svých činů.

VYKLAD: Ten, kdo kráčí cestou vysvobození prostřednictvím oddané služby, je milý všem živým bytostem a všichni tvorové jsou milí jemu. Je to díky tomu, že si uvědomuje Krsnu. Takový člověk si neumí představit, že by nějaká živá bytost byla odloučena od Krsny, tak jako listy a větve nemohou být odloučeny od stromu. Plně si uvědomuje, že zalevaním kořene stromu se voda rozšíří do všech listů i větví, nebo že dodáním potravy do žaludku se energie automaticky roznese do celého těla. Slouží-li člověk Krsnovi, je služebníkem všech a je také všemi milován. Protože jsou všichni s jeho prací spokojeni, je jeho vědomí čisté. A poněvadž je jeho vědomí čisté, je jeho mysl dokonale ovládnuta. A protože je jeho mysl ovládnuta, jsou také jeho smysly pod kontrolou a neprichází v úvahu, že by je zamestnal něčím jiným než službou Krsnovi. A jelikož je jeho mysl vždy upjata ke Krsnovi, je nemožné, že by se od Krsny odloučil. Nerad naslouchá vyprávěním, která se netýkají Krsny, nikdy by nesnedl jídlo, které nebylo obětováno Krsnovi, a ani netouží navštívit místa, která nemají nic společného s Krsnou. Proto jsou jeho smysly vždy ovládnuty. Člověk ovládající své smysly nedokáže nikoho ohrožovat. Můžeme se ale zeptat: „Proc byl tedy Ardzuna v bitvě agresivní? Nebyl si vědom Krsny?“ Ardzuna byl agresivní pouze zdanlivě, neboť všechny osoby shromážděné na bitevním poli pokračují v žití jako jednotlivci, poněvadž duše nemůže být zabita (jak již bylo vysvětleno ve druhé kapitole). Takže z duchovního hlediska nebyl na Kuruovském bitevním poli nikdo zabit. Pouze jejich odevy byly vyměněny podle přání Sri Krsny, který byl na bojišti osobně přítomen. Proto Ardzuna ve skutečnosti vůbec nebojoval; pouze vykonával Krsnovy pokyny s myslí na Jeho upřenou. Takto se člověk nemůže nikdy zaplet do následku svých činů.

SLOKA 8 - 9

*naiva kincit karomiti yukto manyeta tattva-vit
pasyan srsvan sprsan jighrann asnan gacchan svapan svasan
pralapan visrjan grhsann unmisan nimisann api
indriyasindriyarthesu vartanta iti dharayan*

na - nikdy; *eva* - zajisté; *kincit* - cokoliv; *karomi* - kona; *iti* - tak; *yuktah* - v božském vědomí; *manyeta* - uvážuje; *tattva-vit* - ten, kdo zna pravdu; *pasyan* - hledí; *srsvan* - naslouchá; *sprsan* - hmata; *jighran* - čichá; *asnan* - jí; *gacchan* - pohybuje se; *svapan* - spí; *svasan* - dychá; *pralapan* - hovoří; *visrjan* - vyměšuje; *grhsan* - přijímá; *unmisan* - otevírá; *nimisann* - zavírá; *api* - trebaze; *indriyasi* - smysly; *indriya-arthesu* - smyslovým pozítkem; *vartante* - ar jsou zaměstnány; *iti* - takto; *dharayan* - uvědomuje si.

Clovek s božským vědomím stále dobře ví, že vlastně nic nekona, přestože se divá, naslouchá, hmata, čichá, jí, pohybuje se, spí, dychá, hovoří, vyměšuje, přijímá a otevírá nebo zavírá oči. Uvědomuje si přitom, že jsou to jen hmotné smysly, které se zabývají smyslovými předměty, a že on je nad ně povznesen.

VYKLAD: Život člověka oddaného Krsnovi je čistý, a proto nemá co dočinění se žádnou prací, která závisí na pěti bezprostředních a vzdalých faktorech: vykonavatel, místo, cinnost, úsilí a stěsti. Je to proto, že oddané a s láskou slouží Krsnovi. I když se zdá, že jeho smysly i tělo jsou aktivní, je si vždy vědom svého pravého postavení, to jest být duchovně cinný. Člověk s materialistickým vědomím používá smyslu k vlastnímu potěšení, ale člověk s duchovním vědomím své smysly nepoužívá k ničemu jinému než k potěšení Krsnových smyslů. Proto není Krsnuv oddaný ve skutečnosti poutan, i když se může zdát, že při svých činnostech smyslu používá. Smysly, jako je zrak a sluch, jsou určeny k získávání poznání, zatímco rec, vyměšování a tak dále jsou smysly určeny k vykonávání určité činnosti. Člověk vědomý si Krsny není nikdy ovlivněn činnostmi smyslu, a jelikož ví, že je věčným služebníkem Boha, nevykonává nikdy žádný čin, který by Sri Krsnu netešil.

SLOKA 10

*brahmasy adhaya karmasi sangam tyaktva karoti yah
lipyate na sa papena padma-patram ivambhasa*

brahmasi - Nejvyšší Osobnosti Božství; *adhaya* - přenechá; *karmasi* - všechny ciny; *sangam* - ulpívání; *tyaktva* - zanechá; *karoti* - kona; *yah* - kdo; *lipyate* - ovlivněn; *na* - nikdy; *sah* - on; *papena* - hřích; *padma-patram* - listek lotosu; *iva* - jako; *ambhasa* - voda.

Kdo kona svou povinnost bez připoutanosti a plody své práce přenechává Nejvyššímu Panu, toho se hřích nedotkne, tak jako se voda nedotkne lotosového listu.

VYKLAD: Slovo *brahmasi* znamená „s vědomím Krsny“. Hmotný vesmír je totálním projevem tří kvalitativních složek hmotné přírody, kterému se odborně říká *pradhana*. Mandukja Upanisad (*sarvam hy etad brahma*; 2.), Mundaka Upanisad (*tasmad etad brahma nama-rupam annam ca jayate*; 1.2.10) a Bhagavadgita (*mama yonir mahad brahma*; 14.3) naznačují, že vše v hmotném světě je projevem Brahma, a přestože se různé účinky projevují různě, nelíší se od příčiny. Ve Sri Isopanisadě se říká, že všechno souvisí s Nejvyšším Brahmem neboli s Krsnou, a že proto všechno náleží Jemu. Kdo si dokonale uvědomuje, že všechno musí být použito ve službě Sri Krsnovi, neboť On všechno vlastní a Jemu všechno náleží, nemá nic společného s následky svých činů, ať už jsou činnostné či hrísne. I naše hmotné tělo může být zapojeno ve službě Panovi, poněvadž je Božím darem, určeným k různým činnostem. Krsna říká v Bhagavadgite (3.30): *mayi sarvasi karmasi sanniyasya*. „Všechny své ciny obetuj Mně“. Z toho vyplývá, že člověk, který si není vědom Krsny, jedná s pocitem, že je hmotné tělo a smysly, zatímco ten, kdo si uvědomuje Krsnu, jedná ve shodě s poznáním, že tělo je Krsnovým vlastnictvím, a tudíž by mělo být použito v Jeho službě. Takový člověk není nikdy znečištěn hrísnými činnostmi, tak jako se list lotosu nenamocí, i když setrvává ve vodě.

SLOKA 11

*kayena manasa buddhya kevalair indriyair api
yoginah karma kurvanti sangam tyaktvatma-suddhaye*

kayena - telem; *manasa* - myslí; *buddhya* - inteligenci; *kevalaih* - ocistěny; *indriyaih* - smysly; *api* - i; *yoginah* - ti, kteří si uvědomují Krsnu; *karma* - ciny; *kurvanti* - konají; *sangam* - ulpívání; *tyaktva* - zanechají; *atma* - sebe; *suddhaye* - aby se ocistili.

Jogini, kteří zanechali všeho ulpívání, konají své ciny telem, myslí, inteligenci a smysly jen proto, aby ocistili své já.

VYKLAD: Oddanou laskyplnou službou, jejímž účelem je uspokojit Krsnovy smysly, se jakákoliv činnost ocisťuje od všech hmotných nečistot, ať už ji vykonáváme telem, myslí, inteligenci nebo smysly. Ciny člověka vědomého si Krsny nevyvolávají žádné hmotné následky. Proto může bhakta jednat čisté, tedy vykonávat činnosti, které se obvykle nazývají *sad-acara*. Srila Rupa Gosvami to v Bhakti-rasamrta-sindhu (1.2.187) popisuje takto:

*iha yasya harer dasye karmasa manasa gira
nikhilasv apy avasthasu jivan-muktah sa ucyate*

„Člověk používající svého těla, myslí, inteligence a slov ve službě Krsnovi je osvobozen již v tomto hmotném světě, i když se jeho ciny zdají být hmotné.“ Je oprostěn od falešného ega, protože se neztotožňuje se svým hmotným telem a ani si nemyslí, že toto tělo vlastní. Dokonale ví, že jak jeho tělo, tak i on sám patří Krsnovi. Tím, že použije těla, myslí, inteligence, řeči, života, majetku a vůbec všeho ve službě Krsnovi, se s Ním ihned spojí. Oprosti se od falešného ega, pod jehož vlivem si člověk myslí, že je hmotné tělo. Toto je dokonalost uvědomování si Krsny.

SLOKA 12

*yuktah karma-phalam tyaktva santim apnoti naisthikim
ayuktah kama-karesa phale sakto nibadhyate*

yuktah - ten, kdo oddane slouží; *karma-phalam* - plody všech činností; *tyaktva* - vzdává se; *santim* - dokonalý mír; *apnoti* - dosáhne; *naisthikim* - neochvějného; *ayuktah* - ten, kdo si neuvedomuje Krsnu; *kama-karesa* - pro pozitek z výsledku činů; *phale* - po plodu; *sakta* - ulpívá; *nibadhyate* - je poután.

Důse pevně zakotvena v oddanosti dosáhne trvalého míru, protože Mí obetuje plody svých činů, zatímco člověk, který není spojen s Božstvím a ulpívá na plodech svých činů, je poután.

VYKLAD: Rozdíl mezi člověkem vědomým si Krsny a člověkem pohrouženým v tělesném vědomí je v tom, že první z nich je poután ke Krsnovi, zatímco v druhém případě je člověk poután k plodům svých činů. Kdo je poután ke Krsnovi a jedná jen pro Jeho potěšení, je jistě osvobozen a netouží po plodech svých činů. Ve Srimad Bhagavatamu je vysvětleno, že obavy z výsledku našich činností jsou způsobeny jednáním, která konáme pod dojmem dvojnosti, tedy bez poznání Absolutní Pravdy, Krsny, Nejvyšší Osobnosti Božství. V duchovním životě však neexistují žádné protiklady. Vše, co existuje, je

vytvorem Krsnovy energie a Krsna je vsedobry. Proto jsou vsechny cinnosti spojeny s Krsnou absolutni povahy, jsou transcendentalni a neprinaseji zadne nasledky hmotneho druhu; a ten, kdo je vykonava, je naplnen mirem. Naproti tomu ale clovek dychtici po pomijivem smyslovem pozitku nikdy klidu nedosahne. To je tajemstvi uvedomovani si Krsny - poznani, ze bez Krsny nic neexistuje, a to je zakladem miru a nebojivosti.

SLOKA 13

*sarva-karmasi manasa sannyasyaste sukham vasi
nava-dvare pure dehi naiva kurvan na karayan*

sarva - vsech; *karmasi* - cinu; *manasa* - v mysli; *sannyasya* - vzdal se; *aste* - zustava; *sukham* - ve stesti; *vasi* - ta, která se ovlada; *nava-dvare* - v miste o devíti branách; *pure* - ve meste; *dehi* - vtelena duše; *na* - nikdy; *eva* - zajiste; *kurvan* - kona; *na* - ne; *karayan* - podnecuje.

Vtelena bytost, která ovlada svoji povahu a v mysli se vzdava vseh cinu, srastne prebyva ve meste o deviti branach (v hmotnem tele), nic nekona a ani k cinum nepobizi.

VYKLAD: Vtelena duše sídlí ve meste o devíti branách. Cinnosti tela jsou automaticky řízeny třemi kvalitativními složkami hmotné přírody. Přestože je duše podřízena podmínkám tela, může se vlastní vůlí dostat mimo ně. Trpí jen proto, že zapomněla svou vyšší povahu a ztotožňuje se s hmotným telem. Znovuobnovením duchovního vědomí může opět nabyt svého původního postavení, a tak se dostat ze své tělesné schránky. Od chvíle, kdy člověk začne oddane sloužit Krsnovi s myslí na Jeho upřenou, se okamžitě povysuje nad veskere tělesné cinnosti. Kdo si takto usporádá svůj život a změní způsob svého jednání, žije srastně ve meste o devíti branách, jež jsou ve světásvatara Upanisade (3.18) popsány takto:

*nava-dvare pure dehi hamso lelayate bahih
vasi sarvasya lokasya sthavarasya carasya ca*

„Nejvyšší Osobnost Božství, která sídlí v tele každé živé bytosti, ovlada všechny živé bytosti v celém vesmíru. Telo má devět bran (dvě oči, dva nosní dírký, dva uši, ústa, rta a pohlavní orgán). Živá bytost se v podminěném stavu ztotožňuje s telem, ale ztotožňuje-li se s Panem sídlícím v srdci živé bytosti, bude již v tomto tele svobodná, stejně jako Pan.“ (světásvatara Upanisad 3.18) Člověk vědomý si Krsny není tedy ovlivněn cinnostmi tela, ale už vnějšími nebo vnitřními.

SLOKA 14

*na kartrtvam na karmasi lokasya srjati prabhuh
na karma-phala-samyogam svabhavas tu pravartate*

na - nikdy; *kartrtvam* - vlastnictví; *na* - ani; *karmasi* - ciny; *lokasya* - lide; *srjati* - tvoří; *prabhuh* - pan tela (přirovnávaného k mestu); *na* - ani; *karma-phala* - následky cinu; *samyogam* - spojení; *svabhava* - tři kvality hmotné přírody; *tu* - ale; *pravartate* - jedna.

Vtelena duše ovládající telo nevytváří ciny ani jejich plody a ani lidi k cinum nepobizi. To vsechno způsobují tři kvality hmotné přírody.

VYKLAD: Živá bytost, jak bude vysvětleno v sedmé kapitole, má stejnou povahu jako Bůh, avšak liší se od hmoty, Panovy nižší energie. Od nepaměti je živá bytost, jež je vyšší podstaty, z nějaké příčiny ve styku s hmotnou přírodou. Dočasně telo neboli hmotný přibyték, který dostala, je výsledkem různých cinností a jejich následků. Živá bytost trpí následky cinností tela, neboť se pro svou nevědomost s telem ztotožňuje a v takové podmíněné atmosféře žije již od pradávna. Jakmile se však povznese nad cinnosti tela, oproští se od jejich následků. Dokud prebývá v tělesné schránce, která je přirovnávána k mestu, zdá se, že je jejím panem, ale ve skutečnosti není ani jejím majitelem, ani neovládá její ciny a následky. Živá bytost se nachází uprostřed hmotného oceánu a zápasi o svou existenci. Vlny s ní pohazují a ona není schopná je ovládnout. Nejlepší řešení, jak se dostat z tohoto rozbouřeného moře, je transcendentalní uvedomování si Krsny. To samotné nás zachrání před veskerým zmatkem.

SLOKA 15

*nadatte kasyacit papam na caiva sukrtam vibhuh
ajnanenavrtam jnanam tena muhyanti jantavah*

na - nikdy; *adatte* - přijíma; *kasyacit* - nekoho; *papam* - hříchy; *na* - ani; *ca* - také; *eva* - zajiste; *su-krtam* - zbožné ciny; *vibhuh* - Nejvyšší Pan; *ajnanena* - nevědomosti; *avrtam* - zastřeno; *jnanam* - poznání; *tena* - tím; *muhyanti* - jsou zmáteny; *jantavah* - živé bytosti.

Ani Nejvyšší Pan se nezúčastňuje zbožných či hříšných cinností, ale je vykonatelským kdokoli. Vtelene bytosti jsou však zmáteny nevědomostí, která zastírá jejich pravé poznání.

VYKLAD: Sanskrtske slovo *vibhu* se vztahuje na Nejvyššího Pana, který je vlastníkem neomezené vědomosti, bohatství, síly, slavy, krásy a odříkání. Je vždy spokojen sám v sobě a není nikdy ovlivněn hřísnými nebo zbožnými činy živých bytostí. Nevytváří zvláštní situaci pro zadnou živou bytost. Živá bytost, zmatená nevědomostí, si však přeje žít v určitých životních podmínkách, což je počátek řetězu činu a následku. Živá bytost je duchovní povahy a má dokonale poznání. Přesto však může podlehnout nevědomosti, neboť její moc je omezena. Pan je všemocný a vševedoucí (*vibhu*), ale živá bytost je nepatrná (*asu*). A protože je to živá duše, má svobodu toužit. Její zájmy mohou být vyplněny jen všemohoucím Panem. Má-li živá bytost zmatené zájmy, Pan jí umožní, aby se její touhy vyplnily, ale sám nenese zadnou zodpovědnost za činy a následky, jež se v těchto zvláštních případech dostávají. Vtělena duše se díky své nevědomosti ztotožňuje s dočasným hmotným tělem a je podmíněna pomíjivými radostmi a strastmi života. Pan je v podobě Paramatmy neboli Nadduše věčným průvodcem živé bytosti, a proto rozumí práním jednotlivých duší, stejně tak jako můžeme cítit vůni květiny, jsme-li v blízkosti. Zájem je jemnou podobou podmíněnosti živé bytosti a Pan vyplňuje její touhy podle zásluhy. Príslovi říká: „Člověk mluví, Bůh mlčí.“ Individuální duše není tedy všemocná v plnění svých túžeb. Bůh však může splnit všechna přání, a jelikož je nestranný, neměsí se do přání minimálně nezávislých živých bytostí. Touží-li člověk po Křsnovi, věnuje mu Pan zvláštní pozornost a povzbuzuje jeho touhu tak, aby Ho mohl dosáhnout a být navždy sraštěný. Védské hymny praví: *esa u hy eva sadhu karma karayati tam yam ebhya lokebhya unninisate esa u evasadhu karma karayati yam adho ninisate*. „Pan dovoluje živým bytostem vykonávat zbožné činnosti, aby se mohly povznést. Je to rovněž On, kdo jim dovolí jednat hřísně, aby se mohly dostat do pekla.“ (Kausitaki Upanisad 3.8)

*ajno jantur aniso yam atmanah sukha-duhkhayoh
isvara-prerito gacchet svargam vasv abhram eva ca*

„štěstí a neštěstí živé bytosti zcela závisí na Bohu. Vůli Nejvyššího se může dostat do nebe nebo do pekla, tak jako oblaka jsou hnána větrem.“

Vtělena duše pro své pradávne přání vyhnout se uvědomování si Křsny si sama způsobuje svou vlastní nevědomost. I když je svou povahou věčná, blažená a plná poznání, pro svou nepatrnost zapomíná na své přirozené postavení, to jest sloužit Panu, a tak se nechá vést nevědomostí. Z nevědomosti pak prohlašuje, že Bůh je odpovědný za její podmíněnou existenci. Ve Vedanta-sutře (2.1.34) je to potvrzeno slovy: *vaisamya-nairghrsye na sapeksatvat tatha hi darsayati*. „Pan k nikomu nechová nenávist ani zálibu, přestože se to někdy může zdát.“

SLOKA 16

*jnanena tu tad ajnanam yesam nasitam atmanah
tesam aditya-vaj jnanam prakasayati tat param*

jnanena - poznání; *tu* - však; *tat* - tato; *ajnanam* - nevědomost; *yesam* - jehož; *nasitam* - je rozptýlena; *atmanah* - živé bytosti; *tesam* - jim; *aditya-vat* - jako vycházející slunce; *jnanam* - poznání; *prakasayati* - zjevuje se; *tat param* - uvědomování si Křsny.

Je-li však člověk osvěcen poznáním, jež rozptýlilo nevědomost, pak toto poznání odhalí vše, tak jako za bílého dne je všechno ozářeno sluncem.

VYKLAD: Ti, kdo zapomněli na Křsnu, žijí zřejmě v klamu, ale ti, kteří si uvědomují Křsnu, do klamu nikdy neupadnou. Na různých místech Bhagavadgity (4.36 - 38) se to potvrzuje: *sarvam jnana-plavena, jnanagnih sarva-karmasi a na hi jnanena sadrsam*. Poznání je vždy vysoce hodnoceno. Co je to vlastně poznání? Dokonaleho poznání můžeme dosáhnout pouze tehdy, podrídíme-li se Křsnovi (*bahunam janmanam ante jnanavan mam prapadyate*; Bg. 7.19). Když se člověk po mnoha zrozeních s dokonalým poznáním odevzdá Křsnovi, nebo když si Křsnu uvědomí, všechno se mu odhalí, tak jako slunce ve dne všechno odhaluje. Živá bytost je vselijak zmatená. Když si myslí, že je Bohem, upadá vlastně do poslední nastrahy nevědomosti. Jestliže je živá bytost Bůh, jak se mohla nechat obloudit nevědomostí? Může být Bůh oblouzen nevědomostí? Jestliže ano, pak by nevědomost, neboli Satan, byla mocnější než Bůh. Právě poznání lze získat od osoby, která si dokonale uvědomuje Křsnu. Proto musíme vyhledat pravého duchovního učitele a pod jeho vedením se učit sloužit s láskou a oddaností Sri Křsnovi. Duchovní učitel umí zahnat všechnu nevědomost, tak jako slunce zahání temnotu.

I když si člověk může být dokonale vědom, že není toto tělo, ale že je k němu transcendentální, přesto si nemusí uvědomovat rozdíl mezi duší a Nadduší. Může se však naučit znát Boha a svůj vztah k Němu, vyhledá-li utociste u pravého duchovního učitele, který si je vědom Křsny. Vztah ke Křsnovi můžeme poznat jen s pomocí Jeho představitele, který o sobě nikdy netvrdí, že je Bůh, i když se mu

díky jeho znalostem o Bohu vzdává veskera ucta, která se obvykle projevuje Bohu. Musíme se tedy naučit znát, jaký je rozdíl mezi Bohem a živou bytostí. Ve druhé kapitole, dvanácté verši, Kṛṣṇa vysvětluje, že každá živá bytost je jednotlivec stejně jako Pan. Všichni byli v minulosti jednotlivci, jsou jimi nyní a zůstanou jimi i v budoucnosti po vysvobození. V noci ve tmě vidíme všechno stejně, ale ve dne, když vyjde slunce, vidíme všechno ve své skutečné podobě. Porozumět individuální totožnosti v duchovním životě je právě poznání.

SLOKA 17

*tad-buddhayas tad-atmanas tan-nisthas tat-parayasah
gacchanty apunar-avrttim jnana-nirdhuta-kalmasah*

tad-buddhayah - ti, jejichž inteligence je spjata s Nejvyšším; *tad-atmanah* - ti, jejichž mysl je spjata s Nejvyšším; *tan-nisthaḥ* - ti, jejichž víra patří jen Nejvyššímu; *tat-parayasah* - ti, kteří mají nejvyšší utocisté u Neho; *gacchanti* - jdou; *apunar-avrttim* - k vysvobození; *jnana* - poznání; *nirdhuta* - ocisruje; *kalmasah* - pochybnosti.

Ti, jejichž mysl, víra a inteligence jsou upjaty k Nejvyššímu a kteří hledají u Neho utocisté, se zcela ocistí dokonalým poznáním ode všech pochybností, a takto krácejí cestou vysvobození.

VÝKLAD: Nejvyšší Transcendentální Pravda je Sri Kṛṣṇa. Cela Bhagavadgita směřuje k tomu, aby potvrdila, že Sri Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství. Tento závěr nalezneme ve všech vedských knihách. Sanskrtské slovo *para-tattva* znamená Nejvyšší Skutečnost, kterou znalci Nejvyššího označují jako brahma, Paramatmu a Bhagavana. Bhagavan neboli Nejvyšší Osobnost Božství je nejvyšším aspektem Absolutní Pravdy. Nic ho nepřevyšuje. Kṛṣṇa říká: *mataḥ parataram nanyat kincid asti dhananjaya*. (Bg. 7.7) Rovněž neosobní brahma je podřízeno Kṛṣṇovi, jak je potvrzeno v Bhagavadgite (14.27): *brahmaso hi pratisthaḥam*. Proto je Kṛṣṇa v každém ohledu Nejvyšší Skutečností. Ten, jehož mysl, víra, inteligence a utocisté jsou vždy u Kṛṣṇy, nebo jinými slovy ten, kdo si je zcela vědom Kṛṣṇy, je bezpochyby ocisten od všech pochybností a má dokonalé vědomosti o všem, co se týká transcendence. Takový člověk si je vědom toho, že je totožný s Kṛṣṇou a zároveň se od Neho liší. S takovým transcendentálním poznáním může dělat jistý pokrok na cestě k vysvobození.

SLOKA 18

*vidya-vinaya-sampanne brahmase gavi hastini
suni caiva sva-pake ca pasmitah sama-darsinah*

vidya - učení; *vinaya* - pokorný; *sampanne* - plně obdaren; *brahmase* - v brahmanovi; *gavi* - v krávi; *hastini* - v slonu; *suni* - ve psu; *ca* - a; *eva* - zajiště; *sva-pake* - v pojídání psu (bezkastovní); *ca* - dokonce i v; *pasmitah* - ti, kdo jsou moudří; *sama-darsinah* - spatřují jedno a tož.

Díky správnému poznání spatřují moudří v učeném a pokorném brahmanovi, krávi, slonu, psu a pojídání psu jedno a tož.

VÝKLAD: Člověk vědomý si Kṛṣṇy nedělá žádný rozdíl mezi kastami a živocisnými druhy. Brahman a bezkastovní se mohou ze sociálního hlediska líst; pes, kráva a slon patří do různých živocisných druhů, ale tyto tělesné rozdíly jsou pro moudrého transcendentalistu bezvýznamné. Vídí, že všechny živé bytosti mají vztah k Nejvyššímu, neboť Nejvyšší Pan je přítomen v srdcích veskerenstva v podobě Paramatmy. Toto je právě poznání. I když se těla živých bytostí liší, Pan se k nim chová laskavě a přátelsky. Přestože se živé bytosti nacházejí v různých životních podmínkách, Pan se vždy stává jako Paramatma a je přítomen jak v srdci bezkastovního, tak v srdci brahmana, i když jejich těla nejsou stejná. Hmotná těla jsou tvůrčí různých kvalit hmotné přírody, ale duše a Nadduše jsou stejně duchovní povahy. Jsou však stejnorodé pouze v kvalitě, a nikoliv v kvantitě. Individuální duše je přítomná pouze v jednom určitém těle, její vědomí se omezuje pouze na její tělo; kdežto Nadduše (Paramatma) je přítomná ve všech telech a je si vědoma všech tel bez jakéhokoliv omezení. Člověk vědomý si Kṛṣṇy toto všechno dokonale zná, a proto je skutečně učený a dívá se na všechny tvory stejně. Podobnost povah duše a Nadduše spočívá v tom, že obě jsou vědomé, věčné a blažené. Rozdíl je ale v tom, že individuální duše je vědomá v omezené oblasti jednoho těla, zatímco Nadduše si je vědoma všech tel. Nadduše je přítomná ve všech telech bez rozdílu.

SLOKA 19

*ihaiva tair jitah sargo yesam samye sthitam manah
nirdosam hi samam brahma tasmad brahmasi te sthitah*

iha - v tomto životě; *eva* - zajiště; *taiḥ* - ti; *jitah* - překonali; *sargah* - zrození a smrt; *yesam* - jejichž; *samye* - ve stejnosti; *sthitam* - setrvává; *manah* - mysl; *nirdosam* - prostě chyb; *hi* - zajiště;

samam - v jednotnosti; *brahma* - jako nejvyšší; *tasmat* - proto; *brahmasi* - v nejvyšším; *te* - oni; *sthitah* - setrvávají.

Ti, jejichž mysl setrvává v rovnováze a harmonii, překonali již zrození a smrt. Jsou bezchybní stejně jako brahma, a proto již setrvávají v brahma.

VYKLAD: Klidná mysl, jak bylo řečeno výše, je znamením seberealizace. Ti, kteří skutečně dosáhli takového stadia, by se měli považovat za osoby, které překonaly hmotné podmínky, především zrození a smrt. Dokud se člověk ztotožňuje s tělem, je pokládán za podřízenou duši, ale jakmile se povysí realizováním svého já na úroveň vyrovnanosti, je vysvobozen z podřízeného života. Jinými slovy, takový člověk se nemusí znovu rodit v hmotném světě, ale po smrti vstupuje do duchovního světa. Pan nemá žádnou vadu, protože je prost ulpívání a nenávisti. Stejně tak bude i živá bytost bez vady a hodná vstupu do duchovního světa, jakmile se zbaví ulpívání a nenávisti. Takové osoby se musí pokládat za vysvobozené a jejich vlastnosti jsou popsány v dalším verši.

SLOKA 20

*na prahrśyet priyam prapya nodvijet prapya capriyam
sthira-buddhir asammumho brahma-vid brahmasi sthitah*

na - nikdy; *prahrśyet* - raduje se; *priyam* - příjemného; *prapya* - dosáhne-li; *na* - není; *udvijet* - rozrusen; *prapya* - získáním; *ca* - také; *apriyam* - nepříjemné; *sthira-buddhih* - s neochvějnou inteligencí; *asammumhah* - nepomylený; *brahma-vid* - ten, kdo má dokonale poznání o Nejvyšším; *brahmasi* - v transcendentě; *sthitah* - setrvává.

Člověk, který se neraduje, dosáhne-li něčeho příjemného, a ani není rozrusen, stihne-li ho něco nepříjemného, který má neochvějnou inteligenci, je nepomylený a zna vědu o Bohu, setrvává již v transcendentě.

VYKLAD: Zde jsou popsány vlastnosti seberealizovaného člověka. První vlastností je, že takový člověk neztotožňuje své tělo s pravým já. Dobře ví, že není tělo, nýbrž část Nejvyšší Osobnosti Božství. Proto se neraduje, když dosáhne něčeho příjemného, a nebeduje, když pozbyl něčeho, co se vztahuje k jeho tělu. Taková vyrovnanost myslí se nazývá *sthira-buddhi* neboli neochvějná inteligence. Proto nikdy mylně neztotožňuje duši s hmotným tělem, které nepovazuje za trvalé, a vždy bere v úvahu existenci duše. Takové poznání ho povyšuje na úroveň poznání celé nauky o Absolutní Pravdě, tedy brahma, Paramatmy a Bhagavana. A tak velmi dobře ví, jaké je jeho přirozené postavení, a nesnaží se vyrovnat se Bohu v každém ohledu. Tomu se říká realizace Brahma neboli seberealizace. A takové pevné vědomí se nazývá uvedomování si Krsny.

SLOKA 21

*bahya-sparsesv asaktatma vindaty atmani yat sukham
sa brahma-yoga-yuktatma sukham aksayam asnute*

bahya-sparsesu - vnější smyslový pozitek; *asakta-atma* - kdo není přitahován; *vindati* - těší se; *atmani* - v já; *yat* - jehož; *sukham* - stěží; *sah* - on; *brahma-yoga* - soustředěn na Nejvyššího; *yukta-atma* - spojen s já; *sukham* - blaženosti; *aksayam* - bezmezně; *asnute* - těší se.

Takový vysvobozený člověk se ve svém nitru těší neustalé radosti, neboť není přitahován hmotnými smyslovými pozitky. Takto se těší bezmezně blaženosti, protože je soustředěn na Nejvyššího.

VYKLAD: Velký oddaný, Sri Jamunacarja, řekl:

*yad-avadhi mama cetah krśṣa-padaravinde
nava-nava-rasa-dhamany udyatam rantum asit
tad-avadhi bata nari-sangame smaryamane
bhavati mukha-vikarah suṣṭhu nisthivanam ca*

„Od okamžiku, kdy jsem začal s láskou a oddaností sloužit Krsnovi, prožívám s Ním nové a nové radosti a kdykoliv pomyslim na sexuální pozitek, odplivnu si nad touto myšlenkou a moje usta se zkrví znechucením.“ Člověk, který se venuje uvedomování si Krsny (což je *brahma-yoga*), je tak zaujat laskyplnou službou Panu, že úplně ztrácí zájem o smyslové pozitky. Pohlavní styk je nejvyšší hmotný pozitek, pod jehož magickým vlivem se pohybuje celý svět, a materialista nedokáže pracovat bez sexuální motivace. Avšak člověk oddaný službě Krsnovi se vyhýbá světským pozitkům a jedná s ještě větší úsilím, aniž by se oddával pohlavnímu styku, kterému se vyhýbá. To je zkouška duchovní realizace. Duchovní život a sexuální pozitek nejdou nikdy dohromady. Vysvobozenou duši, neboli osobu vědomou si Krsny, neláka žádný smyslový pozitek jakéhokoli druhu.

SLOKA 22

*ye hi samsparsa-ja bhoga duhkha-yonaya eva te
ady-antavantah kaunteya na tesu ramate budhah*

ye - ony; *hi* - zajiste; *samsparsa-jah* - stykem s hmotnými smysly; *bhogah* - pozitek; *duhkha* - strasti; *yonayah* - zdrojem; *eva* - zajiste; *te* - jsou; *adi* - pocatek; *anta* - konec; *vantah* - podlehají; *kaunteya* - o synu Kunti; *na* - nikdy; *tesu* - v nich; *ramate* - nachází potěšení; *budhah* - moudrý.

Pozitky zrozně z doteku se smyslovými předměty jsou zdrojem strasti, mají počatek i konec, o synu Kunti, a moudrý v nich nenachází potěšení.

VYKLAD: Pomíjive hmotné pozitky přicházejí stykem dočasných hmotných smyslu s dočasnými smyslovými předměty. Osvobozené duše se však zajímají jen o to, co je věčné. Jak se mohou oddávat falešné radosti, když dobře znají radost z transcendentálního života? V Padma Purane se uvádí:

*ramante yogino nante satyanande cid-atmani
iti rama-padenasau param brahmabhidhiyate*

„Transcendentalisté prožívají bezmeznou duchovní radost z Absolutní Pravdy, a proto je Absolutní Pravda, Nejvyšší Osobnost Božství, známa též pod jménem Rama.“

Ve Srimad Bhagavatamu (5.5.1) se také píše:

*nayam deho deha-bhavam nr-loke
kastaṁ kamaṁ arhate vim-bhujam ye
tāpā divyaṁ putraka yena sattvaṁ
suddhyed yaśmad brahma-saukhyam tv anantaṁ*

„Moji milí synové, člověk nemusí těžce pracovat, jen aby uspokojil smysly, neboť smyslové pozitky jsou dostupné i prasatům, která požívají vykalů. V tomto životě byste měli konat pokání, abyste očistili svou existenci a dosáhli tak věčného a blaženého života.“

Praví jogíní nebo učení transcendentalisté nejsou přitahováni smyslovými pozitky, neboť jsou příčinou pokračování hmotné existence. Čím více se člověk oddává hmotným pozítkům, tím více zabředá do strasti hmotného světa.

SLOKA 23

*saknotihaiva yah somhum prak sarira-vimokṣasat
kama-krodhodbhavam vegam sa yuktaḥ sa sukhi narah*

saknoti - dokáže; *iha eva* - v tomto tele; *yah* - ten, kdo; *somhum* - celit; *prak* - drive, nez; *sarira* - telo; *vimokṣasat* - opustí; *kama* - žádosti; *krodha* - hněvu; *udbhavam* - pochází z; *vegam* - popud; *sah* - on; *yuktaḥ* - v tranzu; *sah* - on; *sukhi* - srastný; *narah* - člověk.

Kdo dokáže celit popudům hmotných smyslu a odolávat náporům žádosti a hněvu, drive nez opustí toto telo, je v tomto světě dobře umístěn a je srastný.

VYKLAD: Chce-li člověk jít a pevně postupovat na cestě seberealizace, musí se snažit ovládat natlaky hmotných smyslu. Ten, kdo dokáže ovládat rec, hněv, mysl, žaludek, genitálie a jazyk, se nazývá *gosvami* nebo *svami*. Tyto osobnosti žijí umírněným životem a plně ovládají popudy smyslu. Z neuspokojení hmotných žádostí pochází hněv, a tím je dráždena mysl, oči a hrud. Proto se je člověk musí naučit ovládat drive, nez opustí toto telo. Kdo to dokáže, je považován za seberealizovaného a je v tomto stavu srasten. Povinnosti transcendentalisty je neustále se snažit ovládat žádostivost a hněv.

SLOKA 24

*yo ntaḥ-sukho ntar-āramas tathantar-jyotiḥ eva yah
sa yogi brahma-nirvasam brahma-bhūto dhigacchati*

yah - ten, kdo; *antaḥ-sukhaḥ* - srasten ve svém nitru; *antaḥ-āramah* - aktivní a radostný ve svém nitru; *tatha* - jakoz i; *antaḥ-jyotiḥ* - zameren do nitra; *eva* - zajisté; *yah* - kdokoliv; *sah* - on; *yogi* - jogín; *brahma-nirvasam* - osvobození na rovine Nejvyššího; *brahma-bhūtaḥ* - seberealizovaný; *adhigacchati* - dosáhne.

Ten, kdo je ve svém nitru blažený, kdo nalezá ve svém nitru potěšení a kdo je zameren do svého nitra, je ve skutečnosti dokonalým jogínem. Je seberealizovanou osvobozenou duší a nakonec dosáhne Nejvyššího.

VYKLAD: Dokud člověk není schopen vychutnávat stěsti ve svém nitru, nemůže přestat vyhledávat vnější povrchní pozitek. Osvobozený člověk stěsti skutečně prožívá. Proto může sedět kdekoli a těšit se z činnosti života ve svém nitru. Takový osvobozený člověk přestal toužit po vnějším hmotném stěsti. Tento stav se nazývá *brahma-bhūta*, a jakmile ho člověk dosáhne, vrátí se zpátky domů, zpátky k Bohu.

SLOKA 25

*labhante brahma-nirvasam rsayah ksisa-kalmasah
chinna-dvaidha yatatmanah sarva-bhuta-hite ratah*

labhante - dosahnout; *brahma-nirvasam* - vysvobozeni na urovni Nejvyssiho; *rsayah* - ti, kteri jsou cinni ve svem nitru; *ksisa-kalmasah* - kteri jsou prosti vsech hrichu; *chinna* - rozrali; *dvaidhah* - dvojnost; *yata-atmanah* - zapojeni v seberealizaci; *sarva-bhuta* - pro vsechny zive bytosti; *hite* - pro blaho; *ratah* - zapojen.

Vysvobozeni na urovni Nejvyssiho dosahnou ti, kteri jsou mimo duality pramenici z pochybnosti, kteri jsou prosti hrichu, kteri neustale pracuji pro blaho vsech bytosti a jejichz mysl je obracena k nitru.

VYKLAD: Pouze o takovem cloveku, ktery si je zcela vedom Krsny, se muze rici, ze pracuje pro blaho vsech bytosti. Ten, kdo skutecne vi, ze Krsna je zdrojem vseho, a v tomto duchu take jedna, pracuje pro vsechny. Strasti lidstva maji puvod v zapomenuti na Sri Krsnu; zapominame, ze vse existuje k Jeho radosti, ze Krsna vsechno vlastni a ze je nejlepsim pritelem vsech. Probouzet toto vedomi v cele lidske spolecnosti je nejprospešnejsi cin. Nemuzeme se ale do teto nejdulezitejsi blahodarne prace zapojit, jestliže jsme nedosahli vysvobozeni na urovni Nejvyssiho. Pouze clovek vedomý si Krsny nepochybuje o Krsnove svrchovanosti, protože se nedopousti hrisnych cinnosti. Toto je stav bozske lasky.

Clovek, ktery usiluje jen o hmotny blahobyť lidske spolecnosti, nemuze ve skutecnosti nikomu pomoci. Pouhe docasne zmírnění utrpeni tela a mysli nestaci. Skutecnou pricinou nasich potizi v tezkem boji o existenci je zapomenuti naseho vztahu k Nejvyssimu Panu. Jakmile si clovek svuj vztah ke Krsnovi plne uvedomi, je ve skutecnosti osvobozenou dusi, presteže se nachazi v hmotne schrance.

SLOKA 26

*kama-krodha-vimuktanam yatinam yata-cetasam
abhito brahma-nirvasam vartate viditatmanam*

kama - od zadosti; *krodha* - a hnevu; *vimuktanam* - tem, kteri jsou osvobozeni; *yatinam* - svetcí; *yata-cetasam* - kteri plne ovladaji svou mysl; *abhita* - maji jiste v blizke budoucnosti; *brahma-nirvasam* - vysvobozeni na urovni Nejvyssiho; *vartate* - je; *vidita-atmanam* - u seberealizovanych.

Vysvobozeni na urovni Nejvyssiho je na dosah tem, kteri se oprostili od vsech hmotnych zadosti a hnevu, kteri poznali sve ja, kteri se dokazi ovladat a neustale usiluji o dokonalost.

VYKLAD: Ze vsech svetcu, kteri usiluji o vysvobozeni, je nejlepsi bhakta, Krsnuv oddany. Srimad Bhagavatam (4.22.39) to potvrzuje nasledovne:

*yat-pada-pankaja-palasa-vilasa-bhaktya
karmasayam grathitam udgrathayanti santah
tadvan na rikta-matayo yatayo pi ruddha-
sroto-gasas tam arasam bhaja vasudevam*

„Ani velci mudrci nedovedou odolavat natlakum smyslu tak ucinne jako ti, kteri s transcendentalni blazenosti slouzi lotosovym noham Pana, nicice tak hluboce zakorenene zadosti po plodonosnych cinnostech. Proto oddanou sluzbou uctivej Vasudev, Nejvyssi Osobnost Bozstvi.“

Touhy podmínených dusi po plodech svých cinu maji tak hluboke koreny, ze i velci mudrci je mohou stezi ovladat. Avsak oddany Pana, ktery je neustale zapojen v laskyplne sluzbe Krsnovi a ktery zna dokonale svoji duchovni identitu, setrvava vzdy v samadhi a snadno dosahne Nejvyssiho. Nasledujici priklad tento postup vystizne ilustruje:

*darsana-dhyana-samsparsair matsya-kurma-vihangamah
svany apatyani pussanti tathaham api padma-ja*

„Pohledem, rozjimaním a dotekem vychovava ryba, zelva a ptak sve potomky. A podobne i ja tak cinim, o Padmadzo!“

Ryby sve potomstvo vychovavaji pohledem. Zelva se o sve potomstvo stara rozjimaním; naklade vajicka do zeme, a zatímco je ve vode, rozjima nad nimi. I když je oddany Krsny daleko od Krsnova sidla, muze do Jeho kralovstvi dospet, když na Krsnu neustale myslí a s laskou a oddaností Mu slouží. A jelikoz je vzdy pohrouzen v myslenkach na Nejvyssiho, není již ovlivnovan hmotnými strastmi. Tento zivotni stav se nazýva *brahma-nirvasa*.

SLOKA 27 - 28

*sparsan krtva bahir bahyams caksus caivantare bhruvoh
prasapanau samau krtva nasabhyantara-carinau*

*yatendriya-mano-buddhir munir moksa-parayasah
vigateccha-bhaya-krodho yah sada mukta eva sah*

sparsan - smyslove predmety, jako například zvuk; *krtva* - udržující; *bahih* - vnejší; *bahyan* - zbytečný; *caksuh* - oči; *ca* - take; *eva* - zajisté; *antare* - mezi; *bhruvoh* - oboci; *prasa-apanau* - vzestupující a sestupující vzduch; *samau* - zastavi; *krtva* - drží; *nasa-abhyantara* - v nosních dírkách; *carisau* - proudění; *yata* - ovládne; *indriya* - smysly; *manah* - mysl; *buddhih* - inteligence; *munih* - transcendentalista; *moksa* - pro vysvobození; *parayasah* - určení; *vigata* - zamíta; *iccha* - prání; *bhaya* - strach; *krodhah* - hnev; *yah* - ten, kdo; *sada* - vždy; *muktah* - vysvobozen; *eva* - zajisté; *sah* - on je.

Když se transcendentalista, toužící po vysvobození, odloučí od vnějších smyslových predmetů, když upne pohled mezi oboci, zastaví proudění vdechu a vydechu v nosních dírkách, a ovládne tak smysly, mysl a inteligenci, oprostí se od tuzeb, strachu a hněvu. Kdo se vždy nachází v tomto stavu, je zajisté vysvobozen.

VYKLAD: Sloužíme-li oddané a laskyplně Krsnovi, můžeme ihned pochopit svoji duchovní totožnost a postupně nabyt poznání o Nejvyšším Panu. Oddanou a upřímnou službou dosáhneme transcendentálního stadia a pocítíme přítomnost Boha ve všech svých činnostech. Tomuto stavu se říká vysvobození na úrovni Nejvyššího.

Krsna poučuje Ardzunu, jak může tohoto stavu dosáhnout provozováním astangajogy, která se dělí na osm stupňů: jama, nijama, asana, pranajama, pratjahara, dharana, dhjana a samadhi. Podrobné vysvětlení této jogy se nachází v šesté kapitole Gity. V této kapitole je podáno jen předběžné vysvětlení. Odtážení smyslu od smyslových predmetů, jako jsou například zvuk, dotek, tvar, chůř a vůně, je možné pomocí pratjahary, a poté může člověk upřít pohled mezi oboci a soustředit se s příměřenými očima na špičku nosu. Nedoporučuje se zcela zavřít oči, neboť hrozí nebezpečí, že člověk usne. Má-li však oči zcela otevřené, je zase v nebezpečí, že bude přitahován smyslovými predmety. Dýchání se zastaví v nosních dírkách neutralizováním vzestupujícího a sestupujícího vzduchu v těle. Tento systém jogy učí, jak ovládat smysly a odvracet je od hmotných predmetů a jak se zbavit strachu a hněvu a připravit se na vysvobození na úrovni Nejvyššího. Rovněž pomáhá při probuzení duchovního vědomí a umožňuje člověku, aby v tomto transcendentálním stavu mohl vnímat přítomnost Nadduse.

V první kapitole bude podrobněji vysvětleno, že uvedomování si Krsny neboli bhaktijoga je z jogových systémů nejlepší. Člověk, který si uvedomuje Krsnu, neriskuje, že jeho smysly budou poutány k nějaké jiné činnosti, protože je vždy zaměstnan transcendentální oddanou službou. Je to lepší a účinnější způsob ovládnutí smyslu, než jaký nabízí astangajoga.

SLOKA 29

*bhoktaram yajna-tapasam sarva-loka-mahesvaram
suhrdam sarva-bhutanam jnatva mam santim rcchati*

bhoktaram - příjemcem; *yajna* - obeti; *tapasam* - pokání a odříkání; *sarva-loka* - všech planet a polobohů; *maha-isvaram* - Nejvyšším Panem; *su-hrdam* - příznivcem; *sarva* - všech; *bhutanam* - bytostí; *jnatva* - takto zná; *mam* - Me, Krsnu; *santim* - oprostění od hmotných strastí; *rcchati* - dosáhne.

Moudrý člověk, který si Me plně uvedomuje a který ví, že jsem konečným příjemcem všech obětí a pokání, Nejvyšším Panem všech planet a polobohů a přítelem všech bytostí, se oprostí od hmotných strastí a dospeje k míru.

VYKLAD: Všechny podmíněné duše, nacházející se v zajetí iluzorní energie, se snaží dosáhnout míru v hmotném světě, ale nevědí, jak k němu dospět. Bhagavadgita učí tomuto tajemství: Sri Krsna je příjemce všech lidských činností. Lide by měli všechno obětovat v transcendentální službě Panu, neboť On je vlastníkem a vládcem všech planet a polobohů. Nikdo není mocnější než On. Podle Véd je mocnější než nejmocnější z polobohů, jako jsou šiva a Brahma (*tam isvarasam paramam mahesvaram*; svetasvatara Upanisad 6.7). Žije bytostí se pod vlivem iluze snaží být pánem všeho, co je obklopuje, ale ve skutečnosti jsou samy ovládnuty Panovou hmotnou energií. Bůh je Panem hmotné přírody a podmíněné duše jsou podřízeny jejím zákonům. Dokud nepochopíme tato jasna fakta, nemůžeme dospět k míru, ať už individuálně či kolektivně. Takový je význam uvedomování si Krsny - Sri Krsna je nejvyšší vládce a všechny žijící bytosti, včetně mocných polobohů, jsou Mu podřízeny. Míru můžeme dosáhnout, pouze když si to dokonale uvedomíme.

V této kapitole se prakticky vysvětluje uvedomování si Krsny, které je rovněž známo jako karmajoga. Mimo jiné zde nalezneme odpověď na spekulativní otázku, zda-li je možné se vysvobodit pomocí

karmajogy. Vykonavat ciny s mysli uprenou na Krsnu znamena byt si plne vedom, ze On je Nejvyssim Vladcem. Takove cinnosti jsou totozne s transcendentalnim poznanim. Skutecnosti je, ze dznana-joga je cesta, která vede k bhaktijoze, a bhaktijoga znamená prime uvedomovani si Krsny. Uvedomovani si Krsny znamená uvedomovani si sveho vztahu k Nejvyssimu Panu pri svých cinnostech a dokonalosti tohoto vedomi je uplne poznani Sri Krsny, Nejvyssi Osobnosti Bozství. Cista duše je nepatrná castečka Boha a je Jeho služebníkem. Ale její touha panovat ji přivedla do styku s majou (iluzi), což ji způsobuje mnoho utrpení. Dokud je ve styku s hmotou, musí jednat podle hmotných potřeb. Přestože se nalézáme v hmotném světě, můžeme probudit naše duchovní vedomi a znovu nabyt naší čisté duchovní existence, stačí provozovat uvedomovani si Krsny. Čím více člověk pokročí na této cestě, tím více se vysvobozuje z pout hmoty. Sri Krsna je spravedlivý ke všem; všechno záleží na tom, jaké úsilí vynaložíme při konání svých povinností a do jaké míry dokážeme ovládat své smysly a potlačit zářost a hněv. Když ovládnutím těchto vášní dospejeme k uvedomovani si Krsny, zůstaneme na transcendentalní úrovni zvané *brahma-nirvása*. Osmistupnová mystická jóga je automaticky zahrnuta v uvedomovani si Krsny, protože jejího cíle je dosaženo. Je jisté, že člověk se může postupně povznést praktikováním jamy, nijamy, ásany, pranajamy, prátjahary, dharany, dhjany a samadhi, ale těchto osm fází je pouhým úvodem k dokonalosti v oddané službě, která jediná může člověka naplnit mírem. Bhaktijoga je nejvyšší dokonalostí života.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k patě kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Karmajoga - jednání s mysli upřenou na Krsnu“.

KAPITOLA ŠESTA

Dhjanajoga

SLOKA 1

sri-bhagavan uvaca
anasritah karma-phalam karyam karma karoti yah
sa sannyasi ca yogi ca na niragnir na cakriyah

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *anasritah* - nezávisí; *karma-phalam* - na plodech své práce; *karyam* - povinné; *karma* - činy; *karoti* - koná; *yah* - kdo; *sah* - on; *sannyasi* - sannjasi; *ca* - také; *yogi* - jogin; *ca* - také; *na* - ne; *nir* - bez; *agnih* - oheň; *na* - ani; *ca* - také; *akriyah* - nejedná.

Vzneseny pravil: Právý sannjasi a jogin je ten, kdo nelpí na plodech svého jednání a koná činy, které je třeba vykonat, a nikoliv ten, kdo nezazehne oheň a je necinný.

VÝKLAD: V této kapitole Sri Krsna vysvětluje, že astangajoga, neboli jóga o osmi stupních, je prostředkem k ovládnutí mysli a smyslu. Ale pro obyčejné lidi dnešního věku Kali je velice obtížné tuto jógu provozovat. Přestože se v této kapitole osmistupnový systém jogy doporučuje, Krsna zdurazuje, že činnosti konané s mysli upřenou na Neho, neboli karmajoga, jsou lepší. Všichni na tomto světě pracují, aby uživilí rodinu a uchránili si svůj majetek, ale nikdo nepracuje bez nějakého sobeckého motivu, ať už osobního nebo rozšířeného (v zájmu lidstva). Nejvyšší dokonalost znamená jednat s mysli upřenou na Krsnu, a nikoliv kvůli pozitivum z plodu práce. Jednat tímto způsobem je povinností každé bytosti, neboť všechny jsou castečkami Boha. Telesné orgány pracují, aby uspokojily celé tělo. Údy těla nepracují pro vlastní uspokojení, nýbrž pro uspokojení těla jako celku. Podobně i živá bytost, která jedná pro uspokojení Nejvyššího Celku a nikoliv pro osobní uspokojení, je dokonalým sannjasinem, dokonalým joginem.

Někdy si sannjasi může myslet, že se osvobodil ode všech hmotných povinností, a proto přestane vykonávat agnihotra-jadžnu (ober ohněm), avšak ve skutečnosti tak činí ze sobectví, neboť jeho cílem je splynout s neosobním brahma. Takové prání je sice na vyšší úrovni než hmotná prání, ale je také sobecky motivováno. Podobně i jogin, mystik, který provozuje astangajogu s položenými očima a který zanechal všech hmotných činností, touží po osobním uspokojení. Bhaktijogin má oproti tomu jediný cíl: uspokojit Nejvyšší Celek. Meritem jeho úspěchu je uspokojení Krsny, a proto je dokonalým sannjasinem nebo dokonalým joginem. Ve svých modlitbách nám Sri Caitanja Mahaprabhu dává dokonalý příklad odříkání:

*na dhanam na janam na sundarim
kavitam va jagad-isa kamaye
mama janmani janmanisvare
bhavata bhaktir ahaituki tvayi*

„O všemocný Pane, netoužím po bohatství, krásných ženách, a ani nechci mít žádné stoupence. Toužím jedine po bezpříčinné oddané službě Tobě zrození za zrozením.“

SLOKA 2

*yam sannyasam iti prahur yogam tam viddhi pasmava
na hy asannyasta-sankalpo yogi bhavati kascana*

yam - co; *sannyasam* - odříkání; *iti* - tak; *prahuh* - říká; *yogam* - spojení s Nejvyšším; *tam* - to; *viddhi* - vez; *pasmava* - o Panduovce; *na* - ne; *hi* - zajisté; *asannyasta* - bez odříkání; *sankalpah* - touha po osobním požitku; *yogi* - transcendentalista; *bhavati* - stane se; *kascana* - nikdo.

Vez, ze to, co se nazývá odříkání, je totiž co jóga, neboli spojení s Nejvyšším, o Panduovce, neboť nikdo se nemůže stát jogínem, dokud se nezrekne touhy po smyslovém požitku.

VÝKLAD: Provozovat sannjasajogu neboli bhaktijogu znamená znát svou původní podstatu, své věčné postavení a podle toho jednat. Individuální bytosti náležejí do okrajové energie Boha a nemají nezávislou totožnost. Jsou-li v zajetí hmotné energie, jsou podřízeny. Ale když se stanou vědomými si Krsny a duchovní energie, dostanou se do skutečného a přirozeného životního stavu. Teprve když znovu nabudou úplného poznání, zreknou se všech hmotných smyslových požitků a všech plodonosných činností. Takové odříkání praktikují jogíní, kteří své smysly odpoutávají od smyslových předmětů. Člověk vědomý si Krsny je však jak dokonalým sannjasínem, tak i jogínem, protože je pro něho nemožné zaměstnat smysly něčím jiným, než tím, co by potěšilo Krsnu. Proto poznání, které je možno získat džňanajogou, a schopnost ovládat smysly, která se získá astangajogou, jsou automaticky dosaženy bhaktijogou. Není-li však schopen vzdát se sobeckých činností, pak provozování džňany nebo jógy nemá žádný smysl. Skutečným cílem každé živé bytosti je vzdát se všech egoistických zájmů a být připraven uspokojit Nejvyššího Pana. Člověk, který si je vědom Krsny, netouží po osobním požitku, ale vždy jedna tak, aby potěšil Nejvyššího Pana. Ten, kdo o Něm nic neví, se snaží o sebeuspokojení, neboť nikdo nemůže Zustand necinný. Uvedomování si Krsny tedy splňuje účel všech ostatních jog.

SLOKA 3

*arurukso muner yogam karma karasam ucyate
yogarumhasya tasyaiva samah karasam ucyate*

aruruksoh - začátečník v józe; *muneh* - pro mudrce; *yogam* - osmistupňová jóga; *karma* - činy; *karasam* - prostředek; *ucyate* - říká se; *yoga* - osmistupňovou jogou; *arumhasya* - kdo dovršil; *tasya* - jeho; *eva* - zajisté; *samah* - zastavení všech hmotných činností; *karasam* - prostředkem; *ucyate* - říká se.

Říká se, že činy jsou prostředkem pro začátečníka v osmistupňové józe a zanechání všech hmotných činností je prostředkem pro toho, kdo jógu dovršil.

VÝKLAD: Metoda, jejíž pomocí se člověk může spojit s Nejvyšším Panem, se nazývá jóga a dá se přirovnat k zebříku, po kterém můžeme dosáhnout nejvyšší duchovní realizace. Tento zebřík začíná u nejnižšího hmotného stavu živé bytosti a postupuje k úplné seberealizaci čistého duchovního života. Příčky na tomto zebříku představují různé metody jógy, které můžeme rozdělit do tří skupin: džňanajoga, dhjjanajoga a bhaktijoga; spodní část zebříku se nazývá *yogarurukso* a nejvyšší příčka se nazývá *yogarumha*.

Ten, kdo provozuje astangajogu, se musí zpočátku řídit určitými předepsanými pravidly a osvojit si různé pozice (jde víceméně o tělesná cvičení), a teprve potom může přejít k meditaci. Všechny tyto činnosti vedou k dosažení dokonalé duševní rovnováhy a ke schopnosti ovládat smysly. Když jogín udělá pokroky v meditaci, oprostí se ode všech rušivých psychických činností. Tato jogová cvičení a zásady jsou však víceméně plodonosné činnosti na hmotné úrovni. Bhakta neboli Krsnův oddaný nemusí procházet těmito stadii, neboť je ponořen v myšlenkách na Krsnu, a je tedy od samého počátku pohroužen do meditace. Protože Krsnovi neustále slouží, je oprostěn od všech hmotných činností.

SLOKA 4

*yada hi nendriyarthesu na karmasv anusajjate
sarva-sankalpa-sannyasi yogarumhas tadocyate*

yada - když; *hi* - zajisté; *na* - ne; *indriya-arthesu* - ve smyslovém pozitku; *na* - nikdy; *karmasu* - v plodonosných cínkách; *anusajjate* - nemusí být zaměstnan; *sarva-sankalpa* - všechny hmotné zájosti; *sannyasi* - kdo se vzdal; *yoga-arumhah* - pokročili v józe; *tada* - tehdy; *ucyate* - praví se.

O člověku, který se vzdal všech hmotných zájostí, který nejedná pro smyslový záitek a nezabývá se plodonosnými činnostmi, se říká, že je pokročilý v józe.

VYKLAD: Je-li člověk zcela zaměstnan transcendentální laskyplnou službou Panu, je spokojen sám v sobě a netouží po žádných smyslových pozitcích a plodonosných činnostech. Pokud se člověk plně neodevzdá službě Panu, bude vyhledávat smyslové pozitky, poněvadž nikdo nemůže zůstat nečinný. Bez uvědomování si Krsny je člověk vždy nucen jednat sobecky, ať už pro sebe samotného, nebo pro členy své rodiny, či pro svůj národ. Avšak oddaný dělá všechno s myšlenkou potěšit Krsnu a tím se úplně odpoutává od hmotných pozitků. Ten, kdo není na této úrovni, je nucen osvobodit se od hmotných túžeb nejdrívě mechanickou cestou, chce-li se povýšit na nejvyšší průčku žebříku jógy.

SLOKA 5

*uddhared atmanatmanam natmanam avasadayet
atmaiva hy atmano bandhur atmaiva ripur atmanah*

uddharet - člověk se snaží povznést; *atmana* - prostřednictvím mysli; *atmanam* - podmíněnou duši; *na* - nikdy; *atmanam* - podmíněnou duši; *avasadayet* - nechat poklesnout; *atma* - mysl; *eva* - zajisté; *hi* - vskutku; *atmanah* - podmíněná duše; *bandhuh* - přítelem; *atma* - mysl; *eva* - zajisté; *ripuh* - nepřítel; *atmanah* - podmíněná duše.

Člověk se musí pomoci své mysli osvobodit, nikoliv degradovat. Mysl je jak přítelem, tak i nepřítelem podmíněné duše.

VYKLAD: Podle různých okolností označuje slovo *atma* tělo, mysl nebo duši. V józe mají mysl a duše velký význam. Jelikož mysl je ústředním bodem při provádění jógy, znamená *atma* v tomto versu mysl. Účelem jógy je zvládnout mysl a odvádět ji od připoutanosti ke smyslovým předmětům. Zde je zdůrazněno, že mysl se musí cvičit tak, aby mohla vysvobodit podmíněnou duši z bahna nevědomosti. V hmotném bytí je každý otrokem své mysli a svých smyslů. Mysl pod vlivem falešného ega touží ovládat svět a ve skutečnosti způsobuje, že čistá duše je v zajetí hmotného světa. Proto by se mysl měla cvičit tak, aby se nenechala přitahovat leskem hmotné přírody. Tím se duše může vyprostit ze své podmíněnosti. Nikdo by neměl dopustit degradaci, která pochází z připoutanosti ke smyslovým předmětům. Čím více nás přitahují smyslové předměty, tím více se zapletáme do hmotného bytí. Nejlepší způsob, jak se vysvobodit, je neustále zaměstnávat svoji mysl uvědomováním si Krsny. Ke zdůraznění tohoto bodu se zde používá slova *hi*, což znamená, že člověk tak *musí* jednat. Potvrzuje to také Amṛta-bindu Upaniṣad (2):

*mana eva manusyasam karasam bandha-moksayoh
bandhaya visayasango muktyai nirvisayam manah*

„Pomocí mysli se člověk může vysvobodit, nebo zaplést do hmotné existence. Dokud mysl poutají smyslové předměty, vede k otroctví, a je-li od smyslových předmětů odpoutána, vede k vysvobození.“
Mysl, která je stále pohroužena v myšlenkách na Krsnu, vede k nejvyššímu vysvobození.

SLOKA 6

*bandhur atmatmanas tasya yenaatmaivatmana jitah
anatmanas tu satrutve vartetatmaiva satru-vat*

bandhuh - přítelem; *atma* - mysl; *atmanah* - žive bytosti; *tasya* - jeho; *yena* - kterou; *atma* - mysl; *eva* - zajisté; *atmana* - živou bytost; *jitah* - podmaněná; *anatmanah* - pro toho, kdo neovládl mysl; *tu* - ale; *satrutve* - pro nepřítelství; *varteta* - zůstává; *atma eva* - samotná mysl; *satru-vat* - jako nepřítel.

Pro toho, kdo podmanil svou mysl, je mysl nejlepším přítelem, ale pro toho, kdo mysl neovládl, je největším nepřítelem.

VYKLAD: Účelem astangajógy je ovládnout mysl tak, aby se stala přítelem, který nám pomůže splnit poslání lidského života. Provozování jógy pro podivnou a nikoliv pro ovládnutí mysli je zbytečná ztráta času. Neovládnutá mysl je největším nepřítelem člověka, poněvadž mu zabranuje dovést jeho život k cíli. Pro každou živou bytost je přirozené, aby plnila příkazy někoho nadřazeného. Dokud naše mysl zůstane nepodmaněným nepřítelem, musíme sloužit chtíci, hněvu, lakotě, iluzi a tak dále. Jakmile však svoji mysl podmaníme, toužíme sami sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství, nacházející se v srdcích všech jako Paramatma. Provozovat pravou jógu znamená najít Paramatmu v srdci a jednat pod Jejím vedením. Ten však, kdo vykonává oddanou službu s myslí upřenou na Krsnu, se zcela přirozenou cestou a bezvýhradně odevzdá vůli Nejvyššího Pana.

SLOKA 7

*jitatmanah prasantasya paramatma samahitah
sitossa-sukha-duhkhesu tatha manapamanayoh*

jita-atmanah - kdo ovládl svou mysl; *prasantasya* - kdo dosáhl klidu ovládnutím mysli; *paramatma* - Nadduse; *samahitah* - zcela dosazena; *sita* - v chladu; *ussa* - horku; *sukha* - radosti; *duhkhesu* - ve strasti; *tatha* - stejně tak; *mana* - v poctě; *apamanayoh* - a opovržením.

Clovek, který ovládl svou mysl, a takto dosel klidu, dosáhl již Nadduse a není ovlivňován radostmi nebo strastmi, chladem nebo horkem, poctou nebo opovržením.

VYKLAD: Všechny živé bytosti jsou určeny k tomu, aby se podřídily pokynům Nejvyšší Osobnosti Božství, dle ní v srdci všech jako Paramatma. Jakmile vnější iluzorní energie zavede mysl na scestí, zaplete se člověk do hmotných činností. Da se tedy říci, že jakmile člověk ovládá svou mysl pomocí některé jogy, dosáhl již cíle. Skutečností je, že se musíme podříditi vyšším pokynům. Upíná-li se naše mysl na vyšší duchovní podstatu, nemáme jinou možnost, než se řídit pokyny Nejvyššího. Ovládnutí mysli způsobí, že se automaticky budeme řídit pokyny Paramatmy neboli Nadduse. Tohoto transcendentálního stavu však okamžitě dosáhne ten, kdo si uvědomuje Krsnu, a proto protiklady hmotného bytí, jako je stěti a nestěti, chlad a horko a podobně, bhaktu neovlivňují. Tento stav je prakticky vzato samadhi, neboli naprosto pohroužení se do myšlenek na Nejvyššího.

SLOKA 8

*jnana-vijnana-trptatma kuta-stho vijitendriyah
yukta ity ucyate yogi sama-lostrasma-kancanah*

jnana - získaným poznáním; *vijnana* - uskutečneným poznáním; *trpta* - spokojen; *atma* - živá bytost; *kuta-sthah* - umístěn na duchovní úrovni; *vijita-indriyah* - ovládající smysly; *yuktah* - způsobily pro duchovní realizaci; *iti* - pak; *ucyate* - praví se; *yogi* - jogin; *sama* - stejný; *lostra* - hroudu; *asma* - kamen; *kancanah* - zlato.

Praví se, že člověk, který je plně uspokojen získaným a uskutečneným poznáním, se nazývá jogin (neboli mystik) a je seberealizovanou duší. Takový člověk již dosáhl transcendentální úrovně a dospěl k sebeovládání. Na všechno - na hroudu, kamen či zlato - pohlíží stejně.

VYKLAD: Vedomosti získané z knih jsou zbytečné bez uskutečnění Nejvyšší Pravdy. V Bhakti-rasamrta-sindhu (1.2.234) je to vyjádřeno takto:

*atah sri-krssa-namadi na bhaved grahyam indriyaih
sevonmukhe hi jihvadau svayam eva sphuraty adah*

„Nikdo nemůže svými hmotou znečištěnými smysly pochopit transcendentální povahu Krsnových jmen, podob, vlastností a zábav. Pouze je-li člověk duchovně naplněn transcendentální službou Panu, mohou mu být všechny tyto stránky Panovy transcendentální povahy vyjeveny.“

Bhagavadgita je nauka o Bohu, o uvědomování si Krsny, k němuž není možno dospět světským vzděláním. Člověk musí mít velké stěti, aby se setkal s osobou, která má čisté vedomi. Člověk, který si uvědomuje Krsnu, je díky Jeho milosti moudrý a dokonalý. Duchovní poznání upevňuje naše přesvědčení, zatímco akademické znalosti nás zanechávají zmatené nad zdanlivými protiklady tohoto světa. Pouze realizovaná duše, která se odevzdala Krsnovi, skutečně dospěla k sebeovládání. Nachází se na duchovní úrovni, jelikož nemá nic společného se světskou učeností. I když pro ostatní může mít světská učenost a mentální spekulace cenu zlata, pro transcendentalistu nemá větší hodnotu než hrouda či kamen.

SLOKA 9

*suhṛn-mitrāry-udāsina- madhyastha-dvesya-bandhusu
sādhusv api ca papesu sama-buddhir visisyate*

su-hṛt - pratele; *mitra* - druhy; *ari* - nepratele; *udāsina* - lhostejný; *madhya-stha* - nestraný; *dvesya* - zavistivého; *bandhusu* - příbuzné; *sādhusu* - zbožné; *api* - či; *ca* - a; *papesu* - hrisníky; *sama-buddhih* - s vyrovnanou inteligencí; *visisyate* - je ještě pokročilejší.

Pokročilejší je ten, kdo se dívá stejně na pratele, druhy, nepratele, lidi nestranne, zavistivé, příbuzné, zbožné či hrisné.

SLOKA 10

*yogi yunjita satatam atmanam rahasi sthitah
ekaki yata-cittatma nirasir aparigrahaḥ*

yogi - transcendentalista; *yunjita* - musí svou mysl soustředit na Krsnu; *satatam* - neustále; *atmanam* - on sam (telem, myslí a vlastním já); *rahasi* - v ustraní; *sthitah* - setrvalý; *ekaki* - sam;

yata-citta-atma - vzdy pozorné ovlada svou mysl; *nirasih* - aniz by byl necim pritahovan; *aparigraha* - bez touhy vlastnit.

Jogin, transcendentalista, by mel neustale zamestnavat sve telo, mysl a sve ja ve vztahu k Nejvyššimu, zit o samote v ustrani a vzdy pozorné ovladat svou mysl. Mel by se zbavit majetnických tužeb a pocitu.

VYKLAD: Existují tři různé stupně realizace Krsny, a to brahma, Paramatma a nakonec Nejvyšší Osobnost Božství. Stručně řečeno, uvedomování si Krsny znamená neustále sloužit s láskou a oddaností Krsnovi. Ti, kteří jsou upnutí k neosobnímu brahma, nebo ti, kteří meditují o Nejvyšší Dusi (Paramatme), jsou si také částečně vědomi Krsny, neboť neosobní brahma je záře linoucí z Krsnova těla a Paramatma je vsepronikající expanze Krsny. Avšak člověk, který si uvedomuje Krsnu, ví, co je brahma a kdo je Paramatma, neboť zna Absolutní Pravdu dokonale. Je nejvyšším transcendentalistou, zatímco impersonalista nebo jogin si uvedomuje Krsnu jen částečně.

Všem transcendentalistům se doporučuje, aby se vytrvale drželi své vytyčené cesty, aby dříve nebo později dosáhli nejvyšší dokonalosti. První povinností transcendentalisty je neustále upínat svou mysl na Krsnu. Člověk by měl vzdy myslet na Krsnu a nezapomenout na Neho ani na okamžik. Soustředění mysli na Nejvyššího se nazývá samadhi neboli vnitřní vytržení. Abychom mohli soustředit svou mysl, měli bychom zůstat v ustraní, a vyhybat se tak rušivému vlivu vnějších předmětů. Máme si pozorné vybírat mezi prospěšnými a neprospěšnými podmínkami, které mohou ovlivnit naši duchovní realizaci. Musíme být naprosto rozhodní a netoužit po zbytečných hmotných věcech, které by v nás vzbudily touhu po majetku.

Je-li si člověk bezprostředně vědom Krsny, jsou všechny předběžné kroky a získání dokonalosti přirozeně zahrnuty ve vykonávání bhaktijogy, neboť uvedomování si Krsny znamená úplně sebeodříkání, které téměř vylučuje možnost touhy po hmotném vlastnictví. Śrīla Rupa Gosvāmī charakterizuje uvedomování si Krsny takto:

*anasaktasya viśayan yatharham upayunjataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe yuktam vairāgyam ucyate
prapañcikatāya buddhya hari-sambandhi-vastunah
mumuksubhiḥ parityago vairāgyam phalgu kathiyate*

„Nelpe-li člověk na nicem a zároveň používá-li všeho ve službě Krsnovi, zbavil se ve skutečnosti vlastnického pocitu. Na druhé straně ten, kdo se všeho zřeká, aniž by věděl, jaký to má vztah ke Krsnovi, není ve svém odříkání tak dokonalý.“ (Bhakti-rasamṛta-sindhu 2.255 - 256)

Člověk vědomý si Krsny dobře ví, že všechno patří Krsnovi, a proto netouží po osobním majetku a nechce nic vlastnit. Ví, jak přijímat vše, co je výhodné pro jeho duchovní pokrok, a odmítá vše, co tento pokrok brzdí. Jelikož se neustále nachází na čisté duchovní rovině, transcenduje hmotu a žije vzdy sám, poněvadž s lidmi, kteří si nejsou vědomi Krsny, nemá nic společného. Proto člověk, který si uvedomuje Krsnu, je dokonalým joginem.

SLOKA 11 - 12

*sucau dese pratisthāpya sthīraṁ āśanam atmanah
naty-ucchṛitam nati-nicam cailājina-kusottaram
tatraikāgram manah kṛtvā yata-cittendriya-kriyāḥ
upaviśyasane yunjyad yogam ātma-śuddhaye*

sucau - na posvatném; *dese* - místě; *pratisthāpya* - umístí; *sthīraṁ* - pevně; *āśanam* - sedátko; *atmanah* - sám; *na* - ne; *ati* - příliš; *ucchṛitam* - vysoce; *na* - ani; *ati* - příliš; *nicam* - nízké; *cailā-jina* - z mekkeho plátna a jelení kůže; *kusa* - travu kusa; *uttaram* - pokrýje; *tatra* - na něm; *eka-āgram* - zaměřen na jediný bod; *manah* - mysl; *kṛtvā* - delat; *yata-citta* - ovládá mysl; *indriya* - smysly; *kriyāḥ* - činnosti; *upaviśya* - sedě; *āsane* - na sedátku; *yunjyad* - kona; *yogam* - jogu; *ātma* - srdce; *śuddhaye* - aby se očistil.

K provozování jogy nechť se jogin odebere na osamělé místo. Tam ať na zemi rozprostře travu kusa a pokrýje ji jelení kůží a mekkým plátnem. Sedátko nemá být ani příliš vysoké, ani příliš nízké a mělo by být umístěno na posvatném místě. Jogin na něm má sedět stabilně a cvičit se v joze ovládnutím mysli, smyslu a činnosti a soustředováním mysli na jediný bod, aby očistil srdce.

VYKLAD: „Posvatným místem“ se v tomto verši myslí poutní místo. V Indii opouštějí jogini, bhaktové a jini transcendentalisté své domovy a přebývají na posvatných místech jako Prajāga, Mathura, Vrndavana, Hṛṣīkeśa a Hṛdvar, kde na březích posvatných řek Jamuny a Gangy cvičí v osamění jogu. To však není vzdy možné, zvláště pro obyvatele západního světa. Skoro ve všech

velkoměstech jsou organizace zabývající se takzvanou jogou, které mohou mít úspěch, pokud se týká získávání peněz, ale neumozňují skutečné provozování jogy. Člověk, který se nedokáže ovládat a jehož mysl není klidná, nemůže meditovat. Proto v Brhan-naradīya Purāne stojí, že v nynějším věku, v Kālīyūze, kdy jsou lidé pomalí v duchovním pokroku, žijí jen velice krátce a neustále jsou rozrušováni různými úzkostmi, je tou nejlepší cestou k duchovní realizaci zpívání nebo opakování svatých jmen Boha.

*harer nama harer nama harer namaiva kevalam
kalau nasty eva nasty eva nasty eva gatir anyatha*

„Zpívejte svata jména Boha, zpívejte svata jména Boha, zpívejte svata jména Boha, neboť v tomto věku hádek a pokrytectví není k dosažení vysvobození jiné cesty, není jiné cesty, není jiné cesty.“

SLOKA 13 - 14

*samam kaya-siro-grivam dharayann acalam sthirah
sampreksya nasikagram svam disas canavalokayan
prasantatma vigata-bhir brahmacari-vrate sthitah
manah samyamya mac-citto yukta asita mat-parah*

samam - zpríma; *kaya* - telo; *sirah* - hlavu; *grivam* - krk; *dharayan* - drží; *acalam* - nehybné; *sthirah* - pevné; *sampreksya* - díva se; *nasika* - nosu; *agram* - na špičku; *svam* - svého; *disah* - kolem; *ca* - take; *anavalokayan* - nerozhlíží se; *prasanta* - nerusenou; *atma* - myslí; *vigata-bhih* - zbaven strachu; *brahmacari-vrate* - pod přísahou celibátu; *sthitah* - setrvávající; *manah* - mysl; *samyamya* - zcela ovládnutou; *mat* - na Mne (Krsnu); *cittah* - upřemýšlí; *yuktah* - pravý jogín; *asita* - měl by; *mat* - Mne; *parah* - konečným cílem.

Nechr drží tělo, hlavu a krk zpríma a nehybně upřemýšlí pohled na špičku nosu. S myslí ovládnutou a nerusenou, zbaven strachu a setrvávající ve slibu celibátu nechr takto upřemýšlí své myšlenky na Mne ve svém srdci a učiní Mne konečným životním cílem.

VÝKLAD: Cílem života je poznat Krsnu, který sídlí v srdcích všech živých bytostí jako Paramatma neboli čtyřruky Visnu. Smyslem jogy není nic jiného, než realizovat tuto podobu Nejvyššího Pana, která se také nazývá *vissu-murti*. Lidé, kteří provozují jogu za jiným účelem, marně čas. Krsna je konečným životním cílem a *vissu-murti* umístěná v srdci je cílem jogy. Chceme-li realizovat Visnuovu podobu v našem srdci, musíme se zcela zříci pohlavního života. Proto je nutné, aby člověk opustil svůj domov a šel o samotě na odlehlejší místo a meditoval v pozici, kterou popisuje tento vers. Není možné oddávat se sexuálnímu pozitku, ať doma či jinde, a za několik hodin se na večerním kurzu přeměnit v jogína. Je nemožné, aby se jogínem stal někdo, kdo se nesnaží ovládat svou mysl a nevzdává se všech smyslových pozitků, z nichž pohlavní ukájení je nejhlavnější. Velký mudrc Jádžňavalkja napsal v pravidlech o celibátu:

*karmasa manasa vaca sarvavasthasu sarvada
sarvatra maithuna-tyago brahmacaryam pracaksate*

„Brahmacarijský slib má za úkol pomoci každému úplně se vzdát sexuality v činech, slovech i myšlenkách - v každém okamžiku, za každých okolností a na každém místě.“ Kdo se oddává sexuálnímu pozitku, nemůže provozovat skutečnou jogu. Zásadám brahmacarije se proto člověk učí již v dětství, dokud nemá žádné pohlavní zkušenosti. Děti jsou posílány v pěti letech do gurukuly neboli do místa, kde se nachází duchovní učitel a pod jeho vedením se mladí chlapci učí přísné kázi života brahmacarinu, neboť bez takového cvičení nemůže nikdo pokročit v žádné žoze, ať už jde o dhjánu, džňanu nebo bhakti.

Kdo se však řídí vědeckými zásadami manželského života a styká se pohlavně pouze se svou ženou (a to pouze podle určitých pravidel), nazývá se také brahmacari. Takový ženatý brahmacari může být přijat do školy bhakti, ale nikdy ne do školy dhjány a džňany, poněvadž ty vyžadují naprostou a nekompromisní zdrženlivost. Pouze bhakti povoluje ženatému brahmacarinovi zdrženlivý pohlavní život, neboť člověk naplněný vyšší duchovní radostí ze služby Krsnovi automaticky ztrácí smyslovou zádostivost. V Bhagavadgītě (2.59) se uvádí:

*visaya vinivartante niraharasya dehinah
rasa-varjam raso py asya param drstva nivartate*

„Vtělná duše může být omezena ve smyslovém užívání, trebaze touha po smyslových předmětech zůstává. Okusí-li však vyššího pozitku, ztratí chutnat smyslové ukájení a setrvává v duchovním vědomí.“ Zatímco jini transcendentalisté musí vynakládat nesmírné úsilí, aby se dokázali zreknout hmotných pozitků, bhakta to dělá automaticky, jelikož zakousí vyšší pozitek, o kterém nikdo jiný nemá ani ponětí.

Krome celibatu se tento vers zminuje i o jinem pravidle, které musí jogin dodržovat - být prost strachu (*vigata-bhih*). Tohoto stavu však nemůže dosáhnout ten, kdo si není vědom Krsny. Podminěna duše se strachuje, protože zapomněla na svůj věčný vztah ke Krsnovi. Take Srimad Bhagavatam (11.2.37) uči: *bhayam dvitiyabhinivesatah syad isad apetasya viparyayo smrtih*. Strachu se můžeme vyhnout jen tehdy, uvedomujeme-li si Krsnu. Proto jogu provozuje nejdokonaleji ten, kdo si je vědom Krsny. Oddaný stojí ve skutečnosti nad všemi ostatními joginy, neboť již dosáhl nejvyššího stupně jogy, to jest vidí Pana ve svém srdci. Jak tedy můžeme vidět, tyto zásady jogy se liší od modních metod dnešních takzvaných tělovýchovných organizací provozujících jogu.

SLOKA 15

*yunjann evam sadatmanam yogi niyata-manasah
santim nirvasa-paramam mat-samstham adhigacchati*

yunjan - ovládním; *evam* - takto (jak bylo uvedeno výše); *sada* - stálým; *atmanam* - tělo, mysl a duše; *yogi* - transcendentální; *niyata-manasah* - usměrňuje mysl; *santim* - mír; *nirvasa-paramam* - přerušeni hmotné existence; *mat-samstham* - duchovního světa (Božího království); *adhigacchati* - dosáhne.

Takovýmto stálým ovládním těla, mysli a citu se jogin vyproští z hmotné existence a dosáhne Meho sídla, Božího království.

VYKLAD: Zde je jasné vysvětlen konečný cíl jogy. Jogova cvičení nejsou určena k získání nějakých hmotných výhod, ale k tomu, aby se člověk mohl vyprostit z hmotného bytí. Kdo provozuje jogu, aby si zlepšil zdraví, nebo usiluje o hmotnou dokonalost, není podle Bhagavadgity zadným joginem. Ukončení hmotného bytí také nevede k tomu, že by člověk vstoupil do „prázdnoty“; to je pouhý vymysl, neboť vzduchoprázdno se nikde v Božím stvoření nevyskytuje. Člověk však může po ukončení své hmotné existence vstoupit do duchovního světa, Krsnova sídla, které Bhagavadgita popisuje jako místo, kde není zapotřebí měsíce, slunce nebo elektriny. Všechny planety v duchovním království vydávají záři, podobně jako slunce záři v našem hmotném vesmíru. Můžeme sice říci, že Boží království je všude, avšak duchovní svět s nespočty planetami, o kterém je zde řeč, se nazývá *param dhama*, neboli nejvyšší sídlo.

Seberealizovaný jogin, který má dokonale poznání o Krsnovi, prožívá způsobem, který byl popsán v těchto verzích (*mat-cittah*, *mat-parah*, *mat-sthanam*), skutečný mír a nakonec dosáhne nejvyšší duchovní planety, Krsnaloky neboli Goloky Vrndavany. V Brahma-sanhite (5.37) jasné stojí, že Sri Krsna je prostřednictvím svých duchovních energií jak vsepronikající brahma, tak lokalizovaný Paramatma, i když nikdy neopouští Goloku Vrndavanu (*goloka eva nivasaty akhilatma-bhuta*). Nikdo nemůže vstoupit do duchovního světa (Vaikunthy) nebo do Krsnova věčného sídla (Goloky Vrndavany), jestliže nemá nalezené poznání o Krsnovi a o Jeho úplné emanaci - Visnuovi. Proto je člověk, uvedomující si Krsnu, dokonalým joginem, neboť neustále myslí na Krsnovy činnosti (*sa vai manah krssa-padaravindayoh*). Vědy to také potvrzují následovně: *tam eva viditvati mrtyum eti*. (svetasvatara Upanisad 3.8) „Jediný způsob, jak se vymanit z koloběhurození a smrti, je nabytí poznání o Nejvyšší Osobnosti Božství, Sri Krsnovi“. Joga tedy není nějaké fakírství nebo akrobatické cvičení pro oklamání nevinných lidí, ale jejím účelem je pomoci člověku vyprostit se z hmotné existence.

SLOKA 16

*naty-asnatas tu yogo sti na caikantam anasnatah
na cati-svapna-silasya jagrato naiva carjuna*

na - nikdy; *ati* - příliš; *asnatah* - pro toho, kdo jí; *tu* - však; *yogah* - spojení s Nejvyšším; *asti* - je; *na* - ani; *ca* - také; *ekantam* - příliš; *anasnatah* - pro toho, kdo nejí; *na* - ani; *ca* - také; *ati* - příliš; *svapna-silasya* - kdo spí; *jagratah* - pro toho, kdo příliš bdí; *na* - ne; *eva* - vůbec; *ca* - a; *arjuna* - o Ardzuno.

Joginem se nemůže stát ten, kdo se přejídá, ani ten, kdo jí příliš málo, kdo spí více, nežli je zapotřebí, nebo kdo spí málo, o Ardzuno.

VYKLAD: Ardzunovi se zde doporučuje, aby usměrnil dietu a spanek. Přejídat se znamená jíst více, než je nezbytné k udržování těla a duše pohromadě. Člověk nemusí jíst zvířata, když je dostatek obilovin, lusek, zeleniny, ovoce a mléka. Podle Bhagavadgity je taková jednoduchá strava v kvalitě dobrá. Maso ze zvířat je pro ty, u nichž převládá kvalita nevědomosti. Proto lidé, kteří pijí alkohol, kouri a jedí maso nebo jídlo, které nebylo předem obětováno Krsnovi, budou vystaveni hřísným následkům, ponevadž pozívají pouze necisté věci. Kdokoliv připravuje jídlo, aniž by ho obetoval Krsnovi, nebo jí, jen aby uspokojil své smysly, pojídá pouze hřích (*bhunjate te tv agham papa ye*

pacanty atma-karasat; Bg. 3.13). Kdo ji hrich, nebo ji vice, nez vyzaduje jeho telo, nemuze radne provozovat jogu. Nejlepsi je jist jenom jidlo, ktere bylo obetovano Krsnovi. Krsnuv oddany nikdy nesni neco, co nebylo predem obetovano Krsnovi. Proto dokonalosti v joze muze dosahnout jen ten, kdo si je vedom Krsny. Ani ten, kdo se umele zrika jidla a vytvori si vlastni pravidla pro drzeni pustu, neprovozuje jogu. Oddany Nejvyssiho Pana zachovava pust podle prikazu pisem. Neposti se ani neji vice, nezli je nezbytné, a proto je zpusobily k vykonavani jogy. Kdo ji vic, nezli je nutné, bude ve spanku hodne snit, a proto musi spat dele, nez je zapotrebi. Nemeli bychom spat vice nez sest hodin denne. Kdo prospi vice nez sest ze ctyriadvaceti hodin denne, je pod vlivem nevedomosti. Takovy clovek, ktery prilisi spi, je liny, a proto se nemuze venovat joze.

SLOKA 17

*yuktahara-viharasya yukta-cestasya karmasu
yukta-svapnavabodhasya yogo bhavati duhkha-ha*

yukta - stridmy; *ahara* - v jidle; *viharasya* - odpocinku; *yukta* - primereny; *cestasya* - toho, kdo jedna pro sebezachovu; *karmasu* - pri plneni povinnosti; *yukta* - stridmy; *svapna-avabodhasya* - ve spanku i bdeni; *yogah* - konani jogy; *bhavati* - bude; *duhkha-ha* - zahubi sve strasti.

Jen ten, kdo je stridmy v jidle, odpocinku, praci, spanku i bdeni, muze konanim jogy odstranit vsechny sve strasti.

VYKLAD: Vystrednosti v telesnych potrebach, jako je jedeni, spani, chraneni se a pohlavni styk, mohou byt na prekazku pri uspesnem provozovani jogy. Jedeni se da ovladat jen tehdy, jestliže se clovek naucil jist posvecene jidlo, prasadam. Podle Bhagavadgity (9.26) se ma Krsnovi obetovat potrava, ktera naleza do kvality dobra, tedy ovoce, zelenina, obiloviny, lusteniny, mleko atd. Timto zpusobem se oddany uci jist pouze to, co je vhodne jako lidska strava. Pokud se tyka spanku, oddany vedomý si Krsny se vzdy horlive snazi vykonavat sve povinnosti, aby potesil Krsnu, a proto okamzik promeskany zbytecnym spanim povazuje za velkou ztratu casu. *Avyatha-kalatvam*: oddany nedokaze stravit ani minutu, aniz by laskyplne neslouzil Krsnovi. Z tohoto duvodu omezuje svuj spanek na minimum. V teto souvislosti si bere priklad ze Srily Rupy Gosvamiho, ktery byl tak pohrouzen ve sluzbe Panu, ze nikdy nespal vic nez dve hodiny denne a nekdy i mene. Haridasa Thakura nesnedl trochu prasadam a ani nezamhouril oka, dokud nedokoncil svoji denni dzapu, tedy dokud na svem ruzenci nezopakoval jmena Boha 300 000 krat. Pokud se tyka cinnosti, nedela oddany nic, co by nebylo v Krsnove zajmu, a proto je jeho prace vzdy usmernena a neposkvrnena touhou po smyslovych pozitivcich. Ponevadz netouzi po zadnem svetskem pozitivku, neexistuje pro bhaktu zadny volny cas k uspokojovani smyslu. Ve vsech cinnostech, praci, reci, spani, bdeni a podobne, je usmerneny, a proto pro neho neexistuji ani hmotne strasti.

SLOKA 18

*yada viniyatam cittam atmany evavatisthate
nisprah sarva-kamebhyo yukta iti ucyate tada*

yada - kdyz; *viniyatam* - ukaznen; *cittam* - mysl a jeji cinnosti; *atmani* - v transcendenci; *eva* - zajiste; *avatisthate* - spocine; *nisprah* - oprostén od zadosti; *sarva* - po vsech; *kamebhyah* - smyslovych pozitivcich; *yuktah* - pevne setrvavajici v joze; *iti* - tak; *ucyate* - pravi se; *tada* - tehdy.

O joginovi, ktery cvicenim jogy ukazni cinnosti sve mysli a ktery odvracen od vsech hmotnych zadosti spociva v transcendenci, se pravi, ze pevne setrvava v joze.

VYKLAD: Jednani jogina se od jednani bezneho cloveka lisi v tom, ze jogin se zcela oprostil od hmotnych zadosti, z nichz pohlavni touha je nejsilnejsi. Mysl dokonaleho jogina je tak ukaznena, ze ho zadna hmotna zadost nemuze rozrusit. Na tuto dokonalou uroven automaticky dospivaji lide, kteri si uvedomuji Krsnu, jak potvrzuje Srimad Bhagavatam (9.4.18 - 20):

*sa vai manah krssa-padaravindayor
vacamsi vaikustha-gusanuvarsane
karau harer mandira-marjanadisu
srutim cakaracyuta-sat-kathodaye
mukunda-lingalaya-darsane drsau
tad-bhrtya-gatra-sparse nga-sangamam
ghrasam ca tat-pada-saroja-saurabhe
srimat-tulasya rasanam tad-arpite
padau hareh ksetra-padanusarpase
siro hrsikesa-padabhivandane*

*kamam ca dasye na tu kama-kamyaya
yathottama-sloka-janasraya ratih*

„Kral Ambarisa vzdy zamestnaval svoji mysl rozjimaním o lotosových nohách Pana, sva slova používal k popisování Jeho transcendentálních vlastností, svými rukama uklízel chrám Pana, svými ušima naslouchal příběhu o Panových cinech, své oči používal k dívání se na Panovu transcendentální podobu, svým tělem se uctive dotýkal těl oddaných, svým nosem cichal ke květinám obětovaným lotosovým nohám Pana, svým jazykem ochutnával listky tulasi obětované Panu, své nohy používal k navštěvování posvátných míst a chrámu Pana, svou hlavu sklánel v uctě k Panu a všemi svými práními sloužil Panu - všechny tyto vlastnosti může mít pouze čistý oddaný Pana.“

Toto transcendentální stadium je možná nepopsatelné pro stoupence neosobní filozofie, ale pro člověka vědomého si Krsny je velmi snadné a praktické, jak jasné vysvětlí z popisu činnosti Maharadži Ambarisi. Není-li mysl neustále upjata na lotosové nohy Pana, není takové transcendentální jednání vůbec možné. Tyto různé činnosti prováděné při vykonávání oddané služby se nazývají *arcana*, což znamená, že všechny smysly jsou spojeny ve službě Panu. Jak smysly, tak mysl vyžadují nějaké zaměstnání, proto je naprosto nepraktické snažit se je nějakým umělým způsobem omezovat. Pro všechny lidi a zvláště pro ty, kteří nejsou v životním stadiu odříkání, je zaměstnání smyslu a mysli duchovními aktivitami po vzoru Maharadži Ambarisi nejlepší způsob, jak dosáhnout nejvyšší dokonalosti. Tento stav se v Bhagavadgítě nazývá *yukta*.

SLOKA 19

*yatha dipo nivata-stho nengate sopama smrta
yogino yata-cittasya yunjato yogam atmanah*

yatha - tak jako; *dipah* - lampy; *nivata-sthah* - v zavětri; *na* - ne; *ingate* - chvěje se; *sa* - toto; *upama* - přirovnává; *smrta* - považuje se; *yoginah* - jogin; *yata-cittasya* - jehož mysl je ovládnuta; *yunjatah* - neustále pohroužen; *yogam* - v meditaci; *atmanah* - o transcendenci.

Stejně jako se pláminek lampy nechvěje, je-li v zavětri, tak i transcendentalista, jehož mysl je ovládnuta, setrvává vzdy v meditaci o transcendentálním ja.

VYKLAD: Ten, kdo si doopravdy uvedomuje Krsnu, kdo je ustavicně pohroužen do transcendence a neustále medituje o Nejvyšším Panu, je stálý jako plamen v zavětri.

SLOKA 20 - 23

*yatroparamate cittam niruddham yoga-sevaya
yatra caivatmanatmanam pasyann atmani tusyati
sukham atyantikam yat tad buddhi-grahyam atindriyam
vetti yatra na caivayam sthitas calati tattvatah
yam labdhva caparam labham manyate nadhikam tatah
yasmin sthito na duhkkena gurusapi vicalyate
tam vidyad duhkha-samyoga- viyogam yoga-samjnitam*

yatra - v tomto stavu; *uparamate* - když člověk zazívá transcendentální stěsti; *cittam* - duševní činnosti; *niruddham* - oddělené od hmoty; *yoga-sevaya* - konáním jogy; *yatra* - ve kterém; *ca* - take; *eva* - zajisté; *atmana* - cistou myslí; *atmanam* - svým ja; *pasyan* - realizuje postavení; *atmani* - ve svém ja; *tusyati* - je spokojen; *sukham* - stěsti; *atyantikam* - nejvyšší; *yat* - ktere; *tat* - to; *buddhi* - inteligenci; *grahyam* - přijímatelné; *atindriyam* - nadsmyslné; *vetti* - zna; *yatra* - zatímco; *na* - nikdy; *ca* - take; *eva* - zajisté; *ayam* - on; *sthitah* - spocívá; *calati* - vzdaluje se; *tattvatah* - od pravdy; *yam* - to, co; *labdhva* - dosazením; *ca* - take; *aparam* - jakýkoliv; *labham* - zisk; *manyate* - považuje; *na* - nikdy; *adhikam* - více; *tatah* - než toto; *yasmin* - ve kterém; *sthitah* - spocívá; *na* - nikdy; *duhkkena* - utrpení; *gurusapi* - ačkoliv velice těžké; *vicalyate* - jím nepohne; *tam* - to; *vidyat* - nutno vědet; *duhkha-samyoga* - utrpení pocházející ze styku s hmotou; *viyogam* - rozpojí, zničí; *yoga-samjnitam* - vytržení v joze.

Ve stavu dokonalosti zvaném samadhi, neboli vnitřní vytržení, je mysl cvičením jogy úplně odpoutána od všech hmotných mentálních činností. Tato dokonalost je charakterizována schopností nazírat na své ja prostřednictvím čisté mysli a zít a těsit se ve vlastním ja. V tomto radostném stavu prožívá člověk bezmezne transcendentální stěsti poznane transcendentálními smysly. Když člověk dosahuje této úrovně, nevzdalí se už nikdy od pravdy a nemyslí si, že by mohl získat něco cennejšího. V tomto stavu jím nepohnou ani ty největší těžkosti. Toto je vskutku opravdové osvobození ode všech strastí pocházejících ze styku s hmotou.

VYKLAD: Provedením jogy se člověk postupně zbavuje hmotného pojetí života. Potom jogin pomocí své čisté transcendentální mysli a inteligence realizuje Naddusi, aniž by přitom nesprávně ztotožňoval vlastní já s Nejvyšší Duseí, a tak spocine v samadhi, vnitřním vytržení. Joga se víceméně zakládá na zásadách systému, který sestavil Patandžali. Někteří neautorizovaní komentátoři se snaží ztotožnit individuální duši s Naddusi a monisté usuzují, že se jedná o vysvobození, aniž by přitom znali skutečný cíl Patandžalioho jogického systému. Neuvažují rozdíl mezi poznáním a tím, kdo dosáhl poznání. Nesouhlasí s tímto versem, který potvrzuje existenci transcendentální radosti dosazitelne transcendentálními smysly. Avšak Patandžalioho systém uznává existenci této transcendentální radosti, kterou monisté zavrhuji ze strachu, aby svou teorii sjednocení nevydali v nebezpečí. Velký a slavný mudrc Patandžali Muni sám potvrzuje a poučuje ve svých Joga-sutrach (3.34): *purusartha-sunyanam gusanam pratiprasavah kaivalyam svarupa-pratistha va citi-saktir iti*.

Tato *citi-sakti*, neboli vnitřní síla, je transcendentální. Slovo *purusartha* znamená materialistické náboženství, hospodářský rozvoj, hmotný pozitek a nakonec pokus ztotožnit se s Bohem a splynout s Ním. Monisté toto „sjednocení se s Nejvyšším“ nazývají *kaivalyam*. Podle Patandžalioho se však *kaivalyam* vztahuje na vnitřní transcendentální sílu, pomocí které si živa bytost uvědomuje své základní postavení. Sri Caitanja Mahaprabhu nazývá tento stav vědomí *ceto-darpasa-marjanam*, neboli „ocisrování znečištěného obrazu mysli“. Toto ocisrování je samo o sobě vysvobozením z hmotné existence (*bhava-maha-davagni-nirvapasam*) a tato zásada odpovídá teorii nirvany v jejím počátečním stadiu. Po dosažení nirvany, tedy po ukončení hmotné existence, začínají duchovní činnosti, neboli oddaná služba určená k potěšení Krsny. Srimad Bhagavatam (2.10.6) se o tomto stavu zmiňuje slovy *svarupesa vyavasthitih*, „skutečný život žije bytostí“. Tento stav mimo hmotnou necistotu, mimo máj, iluzi, potvrzuje také Bhagavadgita v tomto versu. Vysvobození z tohoto necistého styku s hmotou však neznamená, že by živa bytost zničila svoji původní a věčnou individualitu. Patandžali to potvrzuje slovy: *kaivalyam svarupa-pratistha va citi-saktir iti*. Tato *citi-sakti* neboli transcendentální radost je skutečným životem. Potvrzuje to i Vedanta-sutra (1.1.12): *ananda-mayo bhyasat*. Tato přirozená transcendentální radost je vrcholným cílem jogy a může být snadno dosažena vykonáváním oddané služby neboli bhaktijogou, jež bude podrobně popsána v sedmé kapitole Bhagavadgity.

V józe, která je popsána v této kapitole, existují dva druhy samadhi. Jedno se nazývá *samprajnata-samadhi* a druhé *asamprajnata-samadhi*. Transcendentální stav, kterého člověk dosáhne pomocí různého filozofického badání, se nazývá *samprajnata-samadhi*. V *asamprajnata-samadhi* je člověk již netečný ke světským radostem, poněvadž je transcendentální ke všem pozitivům, které může získat hmotnými smysly. Jakmile jogin dospeje na transcendentální úroveň, nemůže už nic jeho postavení ohrozit. Jestliže jogin tohoto stavu nedosáhl, je všechno jeho úsilí zbytečné. Dnesní takzvané jogické kurzy podporují různé smyslové pozitky, a tím zcela porušují pravou tradici jogy. Jogin, který se oddává sexu a omamným látkám, je pouhý kejklíř. Ani ti jogini, kteří lakají nadpřirozené síly (*siddhi*), nejsou dokonalí. Jestliže jogin lakají vedlejší produkty jogy, pak nemůže dosáhnout stadia dokonalosti, jak se popisuje v tomto versu. Ti, kteří se vydávají za joginy předváděním různých gymnastických kousků, a asketi usilující o získání nadpřirozených sil, by proto měli vědět, že skutečný cíl jogy je pro ně ztracen.

V naší době, jež se vyznačuje pokrytectvím, je nejnádnější a nejúčinnější jogou bhaktijoga neboli uvědomování si Krsny. Člověk, který si je vědom Krsny, je při vykonávání oddané služby tak srastný, že po jiném stesti ani netouží. Naproti tomu hathajoga, dhjanajoga a džňanajoga je v našem věku spojena s mnohými překážkami a tezkostmi, které nevystanou při provedení bhaktijogy či karmajogy.

Dokud máme hmotné tělo, musíme uspokojovat jeho požadavky, jako jsou jedení, spaní, souložení a ochraňování se. Čistý oddaný však není ovlivněn, když uspokojuje tělesné potřeby. Vzhledem k tomu, že má hmotné tělo, přijímá jen to, co je nezbytné k životu, a prožívá tak transcendentální stesti. Není ovlivněn nečekanými událostmi v životě, jako jsou nehody, nemoci nebo dokonce i umrti blízkého příbuzného, a s rozhodností a nadsením vykonává povinnosti oddané služby, bhaktijogy. Nic ho nemůže přimět k tomu, aby zanedbal své povinnosti, jak je potvrzeno v Bhagavadgite (2.14): *agamapayino nityas tams titikṣasva bhārata*. Ví, že tyto bolesti přicházejí a odcházejí a nemohou ovlivnit jeho službu. Takto docílí nejvyšší dokonalosti v józe.

SLOKA 24

*sa niscayena yoktavyo yogo nirvissa-cetasa
sankalpa-prabhavan kamams tyaktva sarvan asesatah
manasaivendriya-gramam viniyamya samantatah*

sah - tato; *niscayena* - s pevnou rozhodností; *yoktavyah* - je třeba provádet; *yogah* - jogu; *anirvissa-cetasa* - neklesat na mysl; *sankalpa* - mentální spekulace; *prabhavan* - povstávající ze; *kaman* - hmotné zájsty; *tyaktva* - zanechal; *sarvan* - všechny; *asesatah* - zcela; *manasa* - myslí; *eva* - zajisté; *indriya-gramam* - všechny smysly; *vinijamya* - usměrňuje; *samantatah* - ze všech stran.

Jogu je třeba vykonávat s neochvějnou rozhodností a virou. Jogin musí zcela odvrhnout všechny hmotné zájsty, jež povstávají z mentální spekulace, a samotnou mysl ovládat všechny smysly na všech stranách.

VYKLAD: Clovek provádějící jogu musí být odhodlaný a trpělivý a nesmí nikdy klesat na mysl, jestliže se úspěch nedostaví okamžitě. Musí být vytrvalý a musí být přesvědčen, že nakonec dosáhne cíle. Předpokladem k dosažení úspěchu je tedy přísná sebekáze a nekompromisní vykonávání povinností. Pokud jde o bhaktijogu, Rupa Gosvami říká ve své Upadesamrte (3):

*utsahan niscayat dhairyat tat-tat-karma-pravartanat
sanga-tyagat sato vrtteh sambhir bhaktih prasidhyati*

„Bhaktijogu může úspěšně provádět ten, kdo jedná jen v kvalitě dobra, styká se s oddanými a koná předepsané povinnosti z celého srdce, s nadšením, vytrvalostí a odhodlaností.“

Pokud se týká odhodlanosti, měl bychom si vzít příklad z ptáčka, který své vajíčka ztratil ve vlnách oceánu. Jednou snesl vrabec na mořský břeh vajíčka a vlny mu je splachly. Velice ho to rozzlobilo a pozadal more, aby mu vajíčka vrátilo. More však jeho prosbu nevyslyšelo. Ptáček se proto rozhodl, že oceán vysuší. Začal odnáset vodu ve svém zobáčku a vsichni se mu smáli pro jeho odhodlanost k neuskutečnitelnému. Zpráva o jeho jednání se roznesla, až došla ke Garudovi, obrovskému ptáku, který slouží jako dopravní prostředek Visnuovi. Garudovi bylo líto maleho přibuzného, a proto se rozletěl, aby se s ptáčkem setkal. Když uviděl vrabečkovu odhodlanost, potěšilo ho to a slíbil, že mu pomůže. Narídl pak mori, aby ihned vrátilo všechna vajíčka, jinak že sám more vysuší. More se polekalo těchto slov a ihned vajíčka vrátilo. A tak vrabec dosáhl štěstí díky Garudově milosti.

Provádění jogy a zvláště bhaktijogy se může zdát velmi obtížné, avšak ridíme-li se zásadami s velkou odhodlaností, Sri Krsna nám určitě pomůže, neboť Bůh pomáhá těm, kdo si pomáhají sami.

SLOKA 25

*sanaih sanair upamed buddhya dhrti-grhitaya
atma-samstham manah krtva na kincit api cintayet*

sanaih - postupně; *sanaih* - krok za krokem; *upamet* - měl by pevně uchopit; *buddhya* - inteligenci; *dhrti-grhitaya* - s pevným přesvědčením; *atma-samstham* - spocínout v transcenci; *manah* - mysl; *krtva* - konaje; *na* - ne; *kincit* - nic jiného; *api* - ar; *cintayet* - myslet na.

Postupně by měl, krok za krokem, s plným přesvědčením a za pomoci inteligence, nechat spocínout mysl v já a nemyslet na nic jiného.

VYKLAD: Pomocí správného přesvědčení a inteligence musí člověk ustát ve smyslových činnostech. Tomu se říká pratjahara. Když jogin zastaví všechny činnosti smyslu a ovládá svou mysl, může pak v meditaci spocínout v samadhi neboli vnitřním vytržení. Na této úrovni mu již nehrozí nebezpečí, že by opět klesl do materialistického způsobu života. Jinými slovy, neměl bychom myslet na smyslové pozítky, i když jsme nuceni, vzhledem k našim hmotným telům, být ve styku s hmotou. Jediný pozitek, nad kterým můžeme rozjímat, je, jak potěšit Sri Krsnu. Tohoto stavu můžeme snadno dosáhnout primým provádením oddané služby s myslí upřenou na Krsnu.

SLOKA 26

*yato yato niscalati manas cancelam asthiram
tatas tato niyamaitad atmany eva vasam nayet*

yatah yatah - kamkoliv; *niscalati* - zneklidní; *manah* - mysl; *cancelam* - vrtkavá; *asthiram* - nestala; *tatah tatah* - odtud; *niyamya* - usměrnit; *etat* - ji; *atmani* - v já; *eva* - zajisté; *vasam* - pod vládu; *mayet* - musí přivést.

Ar už se jeho mysl pro svou vrtkavou a nestalou povahu zatoula kamkoliv, musí ji odtud odpoutat a přivést zpět pod vládu svého já.

VYKLAD: Mysl má vrtkavou a nestalou povahu. Seberealizovaný jogin však musí mysl ovládat; mysl nesmí ovládat jeho. Kdo ovládá svou mysl (a tím i smysly), nazývá se *svamí* nebo *gosvami*, a ten, kdo je ovládan myslí, je *go-dasa* neboli služebník smyslu. Gosvami zna povahu smyslového štěstí. Ví, že prave štěstí, transcendentální štěstí, přijde, jsou-li smysly zaměstnány ve službě Hrsikesovi, Krsnovi, tedy ve službě jejich skutečného pana. Sloužení Krsnovi očistenými smysly se nazývá

uvedomovani si Krsny. Timto zpusobem muze clovek nejenom zcela ovladnout smysly, ale je to take nejvyssi dokonlost jogy.

SLOKA 27

*prasanta-manasam hy enam yoginam sukham uttamam
upaiti santa-rijasam brahma-bhutam akalmasam*

prasanta - zklidnena, upnuta k lotosovym noham Krsny; *manasam* - jehoZ mysl; *hi* - zajiste; *enam* - tomu; *yoginam* - jogin; *sukham* - stesti; *uttamam* - nejvyssi; *upaiti* - dosahne; *santa-rijasam* - utisena vasnivost; *brahma-bhutam* - vysvobozeni ztotoZnenim se s Nejvyssim; *akalmasam* - prost vsech nasledku drivejsich hrisnych cinu.

Jogin, jehoZ zklidnena mysl je upjata na Mne, jiste dosahne nejvyssiho blaha. Je nad kvalitou vasne, nebor realizuje svou kvalitativni totoZnost s Nejvyssim, a proto je osvobozen od vsech nasledku minulych hrisnych cinnosti.

VYKLAD: *Brahma-bhuta* je stav, kdy je clovek oprosten od veskere hmotne necistoty a je zapojen v transcendentalni sluzbe Panovi (*brahma-bhutam prasannatma... mad bhaktim labhate param*; Bg. 18.54). Clovek vsak nemuze setrvat na urovni absolutniho Brahma, jestlize jeho mysl neni upjata na lotosove nohy Pana (*sa vai manah krssa-padaravindayoh*). Slouzit s vrouci a neochvejnou laskou Krsnovi a neustale na Neho myslet znamena byt osvobozen od pout kvality vasne a byt ocisten od veskere hmotne necistoty.

SLOKA 28

*yunjann evam sadatmanam yogi vigata-kalmasah
sukhena brahma-samsparsam atyantam sukham asnute*

yunjan - provadejici jogu; *evam* - takto; *sada* - neustale; *atmanam* - vlastni ja; *yogi* - jogin (ten, kdo je spojen s Nejvyssi Dusi); *vigata* - oprosten od; *kalmasah* - vsech hmotnych necistot; *sukhena* - v transcendentalnim stesti; *brahma-samsparsam* - v nepretrZitem spojeni s Nejvyssim; *atyantam* - nejvyssi; *sukham* - stesti; *asnute* - dosahne.

Jogin, ktery se takto neustale zabývá jogou, se osvobodí od vsech hmotnych necistot a dospeje k nejvyssi dokonale blazenosti v transcendentalnim laskyplnem slouzeni Panu.

VYKLAD: Seberealizace znamena poznat svou skutecnou a vecnou povahu ve vztahu k Nejvyssimu a pak Mu jako Jeho individualni castice s laskou a oddanosti slouzit. Toto trvale transcendentalni spojeni s Nejvyssim prostrednictvím oddane sluzby se nazývá *brahma-samsparsa*.

SLOKA 29

*sarva-bhuta-stham atmanam sarva-bhutani catmani
iksate yoga-yuktatma sarvatra sama-darsanah*

sarva-bhuta-stham - sidlici ve vsech bytostech; *atmanam* - Nadduse; *sarva* - vsechny; *bhutani* - bytosti; *ca* - take; *atmani* - v Ja; *iksate* - vidi; *yoga-yukta-atma* - ten, kdo si uvedomuje Krsnu; *sarvatra* - vsude; *sama-darsanah* - vidi totez.

Pravy jogin Mne vidi ve vsech bytostech a vsechny bytosti vidi ve Mne. Seberealizovany clovek Mne, Nejvyssiho Pana, vidi vsude.

VYKLAD: Jogin, ktery si je vedom Krsny, je dokonalý pozorovatel, nebor vidi Krsnu jako Naddusi, Paramatmu, v srdci kazde zive bytosti (*isvarah-sarva-bhutanam hrd-dese rjuna tisthati*). Paramatma sidli jak v srdci psa, tak i v srdci brahmana. Dokonalý jogin vi, ze Pan je vecne transcendentalni a ze neni hmotne ovlivnen, ar uz se nachazi v tele brahmana nebo psa. Takova je Panova svrchovana nestrannost. Individualni duse sidli take v srdci, ale v porovnani s Naddusi nesidli ve vsech srdcich. Tim se individualni duse lisi od Nejvyssi Duse. Ten, kdo neprovoduje skutecnou jogu, nemuze mit dokonalou vizi. Clovek, ktery si je vedom Krsny, vsak vidi Krsnu vsude, v srdcich vericich i nevericich. Pisma to potvrzuji slovy: *atatatvac ca matrtvac ca atma hi paramo harih*. Pan, puvodce vsech tvorů, je matkou a udrzovatelem. Tak jako je matka nestranna ke vsem svym detem, tak je i Nejvyssi Otec (nebo Matka) ke vsem nestranny, a tudiz dli ve vsech v podobe Paramatmy, Nejvyssi Duse. Nejenze zije ve vsem, nybrz vse zije zaroven v Nem, nebor vse spociva v Jeho energii. Jak bude vysvetleno v sedme kapitole, Pan ma predevsim dve energie: duchovni (vyssi) a hmotnou (nizi). Prestoze individualni bytost je casti vyssi energie, je podmienena nizsi energií, a tak, ar uz je podmienena, nebo vysvobozena, je vzdy pod vlivem jedne z Panovych energií. Proto jogin pohlizi na vsechno stejne, nebor vidi, ze vsechny bytosti zustavaji ve vsech pripadech sluzebniky Boha, i kdyz se nachazeji v ruznych situacich, ktere odpovidaji nasledkum drivejsich plodonosnych cinu. Kdyz jsou uvezneny v hmotne energii, slouzi hmotnym smyslum, a kdyz se navrati do duchovni

energie, slouží přímo Nejvyššímu Panu. Proto jsme v každém případě služebníky Boha, ať přímo či nepřímo. Pouze člověk vědomý si Křsny má tak dokonale náhled.

SLOKA 30

*yo mam pasyati sarvatra sarvam ca mayi pasyati
tasyaham na prasasyami sa ca me na prasasyati*

yah - kdo; *mam* - Me; *pasyati* - vidí; *sarvatra* - všude; *sarvam* - vše; *ca* - a; *mayi* - ve Mne; *pasyati* - vidí; *tasya* - jemu; *aham* - Já; *na* - ne; *prasasyami* - ztratím; *sah* - on; *ca* - take; *me* - Mne; *na* - ne; *prasasyati* - ztratí.

Kdo Me vidí všude a vše vidí ve Mne, tomu se nikdy neztratím a on se nikdy neztratí Mne.

VYKLAD: Člověk vědomý si Křsny vidí Křsnu všude a všechno vidí v Křsnovi. Na první pohled se může zdát, že vidí hmotnou přírodu jako různé individuální projevy, ale ve skutečnosti si je vědom Křsny a ví, že vše, co se nachází v hmotném vesmíru, je projevem Křsnovy energie. Nic nemůže existovat bez Křsny a Křsna je Panem všeho - to je nejdůležitější zásada při uveďování si Křsny. Uveďování si Křsny znamená rozvíjení lásky ke Křsnovi - překonává úroveň hmotného osvobození i seberealizace. Oddaný je zcela naplněn vroucí transcendentální láskou ke Křsnovi, a proto pocíruje jednotu s Křsnou v tom smyslu, že Křsna se stává pro něho vším. Když se tento důvěrný vztah mezi oddaným a Panem prohloubí, poznává bhakta nesmrtelnost. Take Božská Osobnost se nikdy neztratí zraku oddaného.

Oddaný se nevystavuje nebezpečí duchovní sebevraždy tím, že se pokouší splynout s Křsnou.

V Brahma-sanhítě (5.38) se uvádí:

*premanjana-cchurita-bhakti-vilocanena
santah sadaiva hrdayesu vilokayanti
yam syamasundaram acintya-gusa-svarupam
govindam adi-purusam tam aham bhajami*

„Uctívám Govindu, původního Pana, kterého oddaní, jejichž oči jsou nalíceny balzámem lásky, vidí ve svém srdci ve věčné podobě sjamasundary.“

Přítahován touto čistou láskou, neskryvá se Křsna nikdy zraku svého oddaného a stejně tak i oddaný Ho má neustále před očima. To platí také o joginovi, jenž vidí Pana v podobě Paramatmy. Takový jogin se stane čistým oddaným a nemůže žít, kdyby byl jenom na okamžik neviděl Pana ve svém srdci.

SLOKA 31

*sarva-bhuta-sthitam yo mam bhajaty ekatvam asthitah
sarvatha vartamano pi sa yogi mayi vartate*

sarva-bhuta-sthitam - sídlící v srdcích všech; *yah* - ten, kdo; *mam* - Mne; *bhajati* - oddané slouží; *ekatvam* - jednotu; *asthitah* - takto setrvává; *sarvatha* - za všech okolností; *varta-manah* - dli; *api* - přesto; *sah* - on; *yogi* - jogin, transcendentalista; *mayi* - ve Mne; *vartate* - zůstává.

Jogin, který ví, že Já a Nadduse, jež sídlí ve všech tvorech, jsme jedno a totež, oddané slouží Naddusi a přebývá ve Mne za všech okolností.

VYKLAD: Jogin, který medituje o Nejvyšší Dusi, vidí ve svém srdci plný aspekt Křsny, čtyřrukeho Visnu, jenž drží v rukou lasturu, disk, kyj a lotosový květ. Jogin by měl vědět, že Visnu a Křsna jsou totožní a že Křsna v podobě Paramatmy sídlí v srdci všech živých bytostí. Mezi nespocetnými Naddusemi, přítomnými v srdcích všech živých bytostí není rozdíl. Take není rozdíl mezi dokonalým joginem pohrouženým v meditaci o Nejvyšší Dusi a bhaktou, který láskyplně slouží Křsnovi. Trebaze se Křsnuv oddaný neustále zabývá různou činností, nikdy se ani na okamžik nevzdalí od Křsny, což potvrzuje Srila Rupa Gosvami v Bhakti-rasamrta-sindhu (1.2.187): *nikhilasv apy avasthasu jivan-muktah sa ucyate*. Oddaný, který jedná jen pro potěšení Křsny, je automaticky vysvobozen. Narada-pancaratra to rovněž potvrzuje takto:

*dik-kalady-anavacchinne krsne ceto vidhaya ca
tan-mayo bhavati ksipram jivo brahmasi yojayet*

„Soustředěním pozornosti na Křsnovu transcendentální podobu, která je vsepronikající a leží mimo čas a prostor, se člověk pohrouží do myšlenek na Křsnu a potom dosahuje nejvyšší blaženosti v Jeho transcendentální společnosti.“

Uveďování si Křsny je nejvyšší stav vnitřního vytržení, jehož může jogin dosáhnout. Je-li si jogin vědom toho, že Křsna je přítomen ve všech tvorech v podobě Paramatmy, je oprostěn ode všech omylu. Ve Vedách je Panova nepředstavitelná vsudypřítomnost potvrzena těmito slovy: *eko pi san*

bahudha yo vabhati. (Gopala-tapani Upanisad 1.21) „Ackoliv Buh je jen jeden, presto je pritomen ve vsech srdcich``. Podobne uci i *smrti-sastra*:

*eka eva paro vissuh sarva-vyapi na samsayah
aisvaryad rupam ekam ca surya-vat bahudheyate*

„Visnu je jeden, a presto je nepochybně vsudypritomný. Ma jedinou podobu, a presto se pomoci své nepochopitelné síly zjevuje na mnoha místech zároveň, tak jako slunce.``

SLOKA 32

*atmaupamyena sarvatra samam pasyati yo rjuna
sukham va yadi va duhkham sa yogi paramo matah*

atma - s vlastním já; *upamyena* - v porovnání; *sarvatra* - vsude; *samam* - stejně; *pasyati* - vidí; *yah* - ten, kdo; *arjuna* - o Ardzunu; *sukham* - stěsti; *va* - či; *yadi* - ar; *va* - či; *duhkham* - nestěsti; *sah* - takový; *yogi* - transcendentální; *paramah* - dokonalý; *matah* - pokladan.

Za dokonalého jogína je pokladan ten, kdo v souladu s vlastním já vidí skutečnou jednotu všech tvorů, ar v jejich stěsti, nebo nestěsti, o Ardzunu.

VYKLAD: Clovek vědomý si Krsny je dokonalý jogín a uvědomuje si stěsti i nestěsti každého jednotlivce díky své vlastní zkušenosti. Ví, že utrpení živých bytostí pochází z toho, že zapomněly na svůj vztah ke Krsnovi a že opětového stěsti mohou dosáhnout rozvojem poznání o Panu. Ví, že Sri Krsna, Nejvyšší Pan, je nejvyšším pozivatelem plodu lidské činnosti a že je vlastníkem všech zemí a planet. Dokonalý jogín ví, že podmíněná živá bytost je pod vlivem tří kvalit hmotné přírody a že je vystavena trojímu hmotnému utrpení, protože zapomněla na svůj vztah ke Krsnovi. Oddaný se vsude snaží rozšiřovat poznání o Krsnovi, poněvadž ví, že uvědomování si Krsny dělá člověka sraštným. A jelikož se takový dokonalý jogín snaží sít znalosti o tom, jak je důležité být si vědom Krsny, je nejlepším přítelem lidí a nejdrazším služebníkem Pana (*na ca tasman manusyesu kascin me priya-krttamah*; Bg. 18.69). Jinými slovy, oddaný se zajímá o blaho všech živých bytostí, a proto je opravdovým přítelem všech. Je nejdokonalějším jogínem, poněvadž se nesnaží dosáhnout dokonalosti jen pro svůj osobní prospěch, nýbrž snaží se pomoci i ostatním a nikdy nezavídlí blízkým. V tomto se Krsnuv čistý oddaný liší od jogína, který se stará pouze o své osobní povznesení a uchyluje se na odlehle místo, aby tam mohl v klidu meditovat. Čistý oddaný je dokonalejší, neboť se uprimně snaží, aby se všichni lidé zapojili do láskyplně oddané služby Krsnovi.

SLOKA 33

*arjuna uvaca
yo yam yogas tvaya proktah samyena madhusudana
etasyaham na pasyami cancalatvat sthitim sthiram*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *yah ayam* - tento systém; *yogah* - jóga; *tvaya* - Tebou; *proktah* - popsán; *samyena* - všeobecně; *madhu-sudana* - o hubiteli démona Madhua; *etasya* - v ní; *aham* - já; *na* - ne; *pasyami* - vidím; *cancalatvat* - pro neklid; *sthitim* - umístěna; *sthiram* - pevně.

Ardzuna pravil: O Madhusudano, jóga, kterou jsi mi popsal, se mi zda nepraktická a nesnesitelná, neboť mysl je vrtkavá a nestálá.

VYKLAD: Jogu, kterou Krsna popisuje Ardzunovi, začíná slovy *sucau dese* a konce *yogi paramah*, zde Ardzuna zamítá, neboť si myslí, že není schopen ji provádět. Ve věku Kali je pro obyčejného člověka velmi těžké opustit domov a vydat se do hor nebo do džungle a tam o samotě praktikovat jogu. Dnesní člověk musí urputně zapasit o svůj život, který je tak jako tak krátký. I když se mu nabízí jednoduchá a snadná metoda k dosažení duchovní realizace, ukazuje se ve většině případech, že ani tu není schopen opravdově přijmout. Což teprve tuto obtížnou jogu, která vyžaduje přísné usměrnění života, to jest vyhledat odlehle místo, zaujmout zvláštní pozici a odpoutat mysl od všeho hmotného. Ardzunovi připadalo z praktických důvodů nemožné tuto jogu provádět, přestože k tomu měl mnoho dobrých předpokladů: pocházel z královského rodu, byl mocný valečník, měl mnohem delší život než my a především byl důvěrným přítelem Krsny, Nejvyšší Osobnosti Božství. Před pěti tisíci lety měl Ardzuna také mnohem lepší podmínky k provozování této jogy, než máme my dnes, a přesto ji odmítl. Studujeme-li jeho život v historickém eposu Mahabharata, shledáme, že se touto jogou nikdy nezabýval. A byla-li obtížná již před 5 000 lety, což teprve v našem věku Kali? Je docela možné, že několik vyjimečných lidí se této józe muze věnovat, ale pro obyčejného člověka je to nemožné. Ti, kdo napodobují tuto jogu v takzvaných školách jogy nebo jogových kroužcích, skutečně mají čas, i když jsou třeba spokojeni sami se sebou. Nejsou si totiž naprosto vědomi skutečného cíle jogy.

SLOKA 34

*cancalam hi manah krssa pramathi balavad drmhham
tasyaham nigraham manye vaylor iva su-duskaram*

cancalam - vrtkava; *hi* - zajiste; *manah* - mysl; *krssa* - o Krsno; *pramathi* - nepokojna; *bala-vat* - silna; *drmhham* - vzpurna; *tasya* - ji; *aham* - ja; *nigraham* - zkrotit; *manye* - myslim; *vayoh* - vitr; *iva* - jako; *su-duskaram* - tezke.

Vzdyr mysl je, o Krsno, nestala, bourлива, vzpurna a velice silna. Myslim si, ze zkrotit vitr je snadnejsi.

VYKLAD: Mysl je tak silna a vzpurna, ze nekdy premuze i inteligenci, ackoliv je ji ve skutečnosti podřizena. Pro cloveka, který se v praktickém životě setkává s mnohými překážkami, je jisté velice těžké ovládat mysl. Muze se pokusit dívat se na přitele a nepřitele stejně, ale ve skutečnosti žádný materialista nedokáže uvažovat tímto způsobem navždy, neboť je to teží než ovládnout bourlivý vitr. Katha Upanisad (1.3.3 - 4) podává následující analogii:

*atmanam rathinam viddhi sariram ratham eva ca
buddhim tu sarathim viddhi manah pragraham eva ca
indriyasi hayam ahur visayams tesu go-caran
atmendriya-mano-yuktam bhoktety ahur manisisah*

„Duse je cestující v kočaru hmotného tela a inteligence je vozataj. Mysl představuje oteze a smysly jsou kone. Duse se tedy těsí nebo trápí ve styku s myslí a smysly. Tak to vidí velcí myslitelé.“

Inteligence má řídit mysl, ale mysl je někdy tak silná a vzpurná, že často inteligenci premuze, stejně jako infekce muze přemoci účinky léku. Taková silná mysl se dá ovládnout jen jogou, která však byla pro světského cloveka jako Ardzuna nepraktická, o dnešním moderním cloveku nemluve. Příklad, který zde Ardzuna použil, je velice výstižný: nikdo nemůže poručit větru. A ještě teží je ovládnout bourlivou mysl. Nejsnadnější způsob ovládnutí mysli doporučuje Sri Caitanja Mahaprabhu: s pokorou zpívat nebo pronášet Hare Krsna mahamantru, neboli „velkou vysvobozující mantru“. *Sa vai manah krssa-padaravindayoh:* „Clovek musí svoji mysl plně soustředit na Krsnu. Jen tak je možné ovládnout mysl.“

SLOKA 35

*sri-bhagavan uvaca
asamsayam maha-baho mano durnigraham calam
abhyasena tu kaunteya vairagyesa ca grhyate*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *asamsayam* - není pochyb o tom; *maha-baho* - o valečníku mocných páz; *manah* - mysl; *durnigraham* - těžko ovladatelná; *calam* - vrtkava; *abhyasena* - neustálým cvičením; *tu* - ale; *kaunteya* - o synu Kunti; *vairagyesa* - neulpíváním; *ca* - také; *grhyate* - lze ovládnout.

Vznesený pravil: O valečníku mocných páz, synu Kunti, není pochyb o tom, že je velmi těžké ovládnout tekavou mysl, avšak lze to dokázat vhodným cvičením a neulpíváním.

VYKLAD: Sri Krsna souhlasil s Ardzunou, že je velmi těžké ovládnout vrtkavou mysl. Zároveň ale řekl, že to lze dokázat vhodným cvičením a neulpíváním. Z čeho sestává toto cvičení? V dnešní době se nikdo nedokáže řídit přísnými pravidly a předpisy jogy, to je zít sám na posvátném místě, krotit mysl a smysly, upnout mysl na Nejvyšší Dusi, zít v celibátu a tak dále. Zato však clovek může oddané sloužit Panu devíti různými způsoby a uvědomovat si tak Krsnu. Prvním a nejdůležitějším z nich je naslouchat o Krsnovi. To je velmi účinná transcendentální metoda k očistění mysli od vši hmotné necistoty. Čím více nasloucháme vyprávěním o Krsnovi, tím více se staváme osvícenými a zanecháváme všeho, co odvádí naše myšlenky od Krsny. Při odvrácení mysli od cinnosti, jejichž cílem není potěšit Pana, se automaticky dostává *vairagya* neboli stav, kdy je mysl odpoutána od hmoty a zapojena do duchovních aktivit. Odpoutat mysl od hmoty metodou, kterou doporučují stoupenci neosobní filozofie, je bezpochyby daleko teží než připoutat mysl ke Krsnovi. To je mnohem praktičtější, neboť nasloucháním o Krsnovi se clovek automaticky přestane zajímat o hmotu a připoutává se k Nejvyššímu. Tato připoutanost se nazývá *paśaṇubhava* neboli duchovní spokojenost. Podobá se spokojenosti, kterou pocíruje hladový clovek při každém soustu jídla, které spolkně. Čím více hladový clovek jí, tím se cítí silnější a spokojenější. Take při vykonávání oddané služby cítí clovek transcendentální uspokojení, vzhledem k tomu, že jeho mysl nelpí na hmotných předmětech. Je to něco jako léčení choroby odbornou léčbou a speciální dietou. Naslouchání o Krsnových transcendentálních zabavách se tedy přirovnává k odborné léčbě silné mysli a jídlo, které bylo obětováno Krsnovi, je práva dieta pro trpícího pacienta. Tato léčebná metoda se nazývá bhaktijoga neboli uvědomování si Krsny.

SLOKA 36

*asamyatatmana yogo dusprapa iti me matih
vasyatmana tu yatata sakyō vaptum upayatah*

asamyata - neovladanou; *atmana* - myslí; *yogah* - seberealizace; *dusprapah* - nesnadno dosáhne; *iti* - takový; *me* - Muj; *matih* - názor; *vasya* - v moci; *atmana* - myslí; *tu* - však; *yatata* - usilím; *sakyah* - vynakládá; *avaptum* - aby dosáhl; *upayatah* - správným způsobem.

Seberealizace je velice nesnadná pro toho, kdo neovládá svou mysl. Úspěje však ten, kdo má mysl ve své moci a vynakládá úsilí správným způsobem. Takový je můj názor.

VYKLAD: Sri Kṛṣṇa zde prohlašuje, že ten, kdo odmítá přijmout správný způsob odpoutání mysli od hmoty, může k seberealizaci dospět s velkými potížemi. Venovat se jógě a současně zaměstnávat mysl hmotnými požitky je, jako kdybychom se pokoušeli roznitit oheň a zároveň její zalevali vodou. Proto cvičit jógu bez snahy ovládnout mysl je jen zbytečná ztráta času. Taková jóga může sice přinášet hmotné výnosy, ale pokud jde o duchovní pokrok, je naprosto bezcenná. Proto musíme ovládat mysl tím, že ji neustále zaměstnáváme transcendentální laskavou službou Panu, což je jediná účinná a jistá jógová metoda tohoto věku. Člověk oddaný Kṛṣṇovi snadno dosáhne plodu jógy, aniž by záměrně vynakládal úsilí na jejich získání, zatímco jogíní jsou bez uvědomování si Kṛṣṇy neúspěšní.

SLOKA 37

*arjuna uvaca
ayatih sraddhayopeto yogac calita-manasah
aprapya yoga-samsiddhim kam gatim kṛssa gacchati*

arjunah uvaca - Ardzuna praví; *ayatih* - neúspěšný transcendentalista; *sraddhaya* - s vírou; *upetah* - zaměstnan; *yogat* - od jógy; *calita* - odvrátil; *manasah* - myslí; *aprapya* - nedosáhl; *yoga-samsiddhim* - nejvyšší dokonalosti v jógě; *kam* - jakého; *gatim* - cíle; *kṛssa* - o Kṛṣṇu; *gacchati* - dosáhne.

Ardzuna praví: O Kṛṣṇu, jaký osud očekává neúspěšného transcendentalistu, který nastoupil cestu seberealizace s vírou, ale pro svoji světskost se od ní odvrátil, aniž dosáhl dokonalosti v jógě?

VYKLAD: Cesta seberealizace je popsána v Bhagavadgítě. Základní zásadou duchovního uskutečnění je znalost toho, že žít bytostí není totožná s hmotným tělem, ale že je svou pravou povahou věčná, plná blaženosti a poznání a transcendentální telu a mysli. K seberealizaci vedou tři cesty: cesta poznání (džňanajóga), cesta osmistupňové jógy (astangajóga) a cesta oddané služby (bhaktijóga). Všechny tyto metody vycházejí ze stejných zásad: realizovat základní postavení žít bytostí a její vztah k Bohu, a znovu tak navázat přerušené spojení s Bohem a tímto způsobem dosáhnout nejvyšší dokonalosti v uvědomování si Kṛṣṇy. Dodržováním zásad jedné z těchto tří metod dosáhneme, dříve nebo později, nejvyššího cíle. O tom nás Sri Kṛṣṇa již ujistil ve druhé kapitole - i seběmí pokroky na transcendentální cestě dávají velkou naději na vysvobození. Z těchto tří jóg je bhaktijóga vhodná pro dnešní dobu, neboť je to nejprimitivnější cesta k realizaci Boha. Ardzuna si chtěl být úplně jistý, a proto požádal Kṛṣṇu, aby mu svou dřívější výpověď znovu potvrdil. V dnešní době je velmi těžké následovat cestu astangajógy nebo džňanajógy. Proto se může stát, že člověk z různých důvodů neúspěje, i když vynakládá značné úsilí. Především je otázka, s jakou vážností člověk následuje dany proces. Dát se transcendentální cestou jógy znamená vyhlásit válku iluzorní energii. Jestliže se někdo snaží uniknout z pout májy, pokusí se ho mája přemoci a bude mu předkládat různá pokušení. Podminěna duše, která již jednou byla v zajetí tří kvalit hmotné přírody, je opět v nebezpečí, že bude znovu zajata, protože se nachází na transcendentální cestě. Toto odvrácení se od transcendentální cesty se nazývá *yogac calita-manasah*. Ardzuna se zde zajímá o další osudy toho, kdo odpadl z cesty seberealizace.

SLOKA 38

*kaccin nobhaya-vibhrastas chinnabhram iva nasyati
apratistho maha-baho vimumho brahmasah pathi*

kaccit - zdali; *na* - ne; *ubhaya* - obou; *vibhrastah* - odpadlý; *chinna* - rozervaný; *abhram* - mrak; *iva* - jako; *nasyati* - zahyne; *apratistha* - zbaven opory; *maha-baho* - o Kṛṣṇu, valemnicku mocných páží; *vimumha* - zmaten; *brahmasah* - transcendence; *pathi* - na cestě.

O Kṛṣṇu, valemnicku mocných páží, neodpadne ten, kdo je zmaten na cestě transcendence, jak od duchovní, tak i materialní cesty a nezanikne jako rozervaný mrak?

VYKLAD: Existují dva druhy pokroku - hmotný a duchovní. Materialisté nemají zájem o transcendenci neboli duchovní život. Zajímají se jen o hospodářský rozvoj, smyslové požitky

a povyseni se na vyssi nebeske planety. Da-li se vsak clovek duchovni cestou, musi se vzdát všech hmotných cinností a zřít se všeho takzvaného hmotného stěti. Jestliže snáží se transcendentalista neuspěje ve svém usilí, zdá se, že bude jako rozervaný mrak, který nemá oporu v zadní oblasti. Jinými slovy, nemůže se těšit ani z hmotného stěti, ani z duchovního pokroku. Někdy se na obloze odtrhne část maleho mraku a připojí se k většímu. Jestliže se však k velkému mraku nepřipojí, rozfouká ho vítr a zmizí v širém nebi.

Slovy *brahmasah pathi* se v tomto verši označuje cesta duchovní realizace, kterou si člověk zvolí, když si uvědomuje svou pravou povahu, tedy že je castečkou Boha, který se projevuje ve třech aspektech jako brahma, Paramatma a Bhagavan. Sri Krsna, Bhagavan, je totalní projev Absolutní Pravdy a ten, kdo se Mu odevzdá, je úspěšný transcendentalista. K dosažení tohoto cíle prostřednictvím realizace brahma a Paramatmy je zapotřebí mnoha a mnoha životů (*bahunam janmanam ante*; Bg.7.19). Proto nejvýznamnější cestou transcendentální realizace je první metoda bhaktijogy neboli uvědomování si Krsny.

SLOKA 39

*etan me samsayam kṛssa chettum arhasi asesatah
tvad-anyaḥ samsayaśyaśya chetta na hy upapadyate*

etat - toto je; *me* - moje; *samsayam* - pochybnost; *kṛssa* - o Krsno; *chettum* - rozptýlit; *arhasi* - prosím; *asesatah* - zcela; *tvat* - Tebe; *anyaḥ* - kromě; *samsayaśyaśya* - z pochybností; *asya* - tuto; *chetta* - rozptýlit; *na* - ne; *hi* - vzdýr; *upapadyate* - k nalezení.

Toto je moje pochybnost, o Krsno, a prosím Te, abys ji zcela rozptýlil. Vzdýr kromě Tebe není nikdo, kdo by ji mohl odstranit.

VYKLAD: Krsna zna dokonale minulost, přítomnost i budoucnost. Na začátku Bhagavadgity říká, že žije bytosti existovaly jako individuální jednotlivci v minulosti, že tak existují v přítomnosti a že si svou individualitu podrží i v budoucnosti, a to i po vysvobození z hmotných pout. Tím již tedy vysvětlil otázku budoucnosti individuální žije bytosti. Ardzuna chce nyní znát budoucnost neúspěšného transcendentalisty. Nikdo Krsnu nepřevyší a rozhodne se Mu nemohou rovnat takzvaní velcí mudrci a filozofové, kteří jsou podřízeni hmotné přírodě. Krsnovo prohlášení je tedy konečnou a úplnou odpovědí na všechny pochybnosti, neboť jedine Krsna zna dokonale minulost, přítomnost i budoucnost. Pouze Krsna a Jeho oddaní mohou znát věci v jejich pravém světle.

SLOKA 40

*sri-bhagavan uvaca
partha naiva ha namutra vinasas tasya vidyate
na hi kalyasa-kṛt kascid durgatim tata gacchati*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *partha* - o synu Prthy; *na eva* - nikdy; *iha* - zde (v tomto světě); *na* - ani; *amutra* - v přístupu živote; *vinasaḥ* - zkažení; *tasya* - jeho; *vidyate* - existuje; *na* - ne; *hi* - jistě; *kalyasa-kṛt* - kdo jedná čnostně; *kascit* - kdokoli; *durgatim* - upadek; *tata* - Můj příteli; *gacchati* - krácí.

Vzneseny pravil: O synu Prthy, transcendentalistu, jenž jedna čnostně, nečeká zkažení ani v tomto, ani v duchovním světe, neboť kdo kona dobro, Můj příteli, toho zlo nikdy nepřemůže.

VYKLAD: Ve Srimad Bhagavatamu (1.5.17) poučuje Sri Narada Muni Vjaśadevu takto:

*tyaktva sva-dharmam carasambhujam harer
bhajann apakvo tha patet tato yadi
yatra kva vabhadram abhud amuśya kim
ko vartha apto bhajatam sva-dharmataḥ*

„Kdo zanechá všech hmotných cinností a zcela se odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství, nikdy nic neztratí a ani mu nehrozí nebezpečí upadku. Naproti tomu ten, kdo není oddán Panu, nikdy nic nezíská, třebaže svědomitě vykonává všechny své povinnosti.“ Pro hmotný zisk existuje mnoho cinností, jak podle písem, tak obvyklých. Aby si transcendentalista zajistil pokrok v duchovním živote, tedy v uvědomování si Krsny, musí podle písem zanechat veškerých hmotných cinností. Někdo by mohl namítnout, že uvědomováním si Krsny může člověk, který dovedl své usilí do konce, sice dosáhnout dokonalosti, avšak jestliže této dokonalosti nedosáhne, pak ztratí jak po stránce hmotné, tak i duchovní. V písmech se píše, že zanedbávání hmotných povinností přináší člověku utrpení - znamená to tedy, že člověk, který neúspěšně se svou transcendentální cinností, je také postižen těmito následky. Srimad Bhagavatam ujisťuje, že transcendentalista, který neúspěšně, se nemá čeho obávat. Ačkoliv musí být vystaven následkům vzhledem k tomu, že nedokonalost své předepsané povinnosti, neztratí nic, neboť příznivé činy vykonané s myslí upřenou na Krsnu a pro Jeho potěšení nepřicházejí

nikdy nazmar. Neztraceti se, neboť oddaný bude pokračovat ve svém duchovním rozvoji, i kdyby se v prístím živote narodil v nízké rodině. Zato člověk, který neusiluje o uvedomování si Krsny, nedosáhne pozitivních výsledků, ani kdyby splnil všechny hmotné povinnosti.

Lide se dají rozdělit na ty, kteří se řídí předepsanými zásadami písem, a na ty, kteří se jimi nerídí. Ti, kteří patří do druhé skupiny, žijí pro smyslový pozitek na úrovni zvířat; nevědí, že po tomto živote existuje nový život, a také nevědí, že člověk by měl usilovat o dosažení duchovního uskutečnění, a tak se vysvobodit z hmoty. Tito lidé mají spoustu zvířecích sklónů, ale už jsou civilizováni nebo ne, vzděláni nebo nevzděláni, silní nebo slabí. Jejich činnosti nikdy nepřinášejí štěstí, poněvadž takoví lidé se řídí jen zvířecími pudy: jíst, spát, bránit se a parit se; proto zastávají v strastiplném hmotném světě. Do první skupiny patří ti, kteří se řídí zásadami a předepsanými povinnostmi, jež jsou ustanoveny v písmech. Dosahují jistě životních úspěchů, neboť dělají pokroky v uvedomování si Krsny.

Lide, kteří se vydali příznivou cestou, mohou být rozděleni do tří skupin: 1. ti, kteří se řídí pravidly a zásadami písem, aby se mohli těšit z hmotného blahobytu, 2. ti, kteří usilují o vysvobození z hmotné existence, a 3. oddaní, kteří oddané slouží Krsnovi. Lide, kteří se řídí podle pravidel a zásad písem, lze dále rozdělit do dvou podskupin: ti, kteří touží po plodech svých činů, a ti, kteří po zadných plodech smyslového pozitku netouží. Ti, kdo jednají s myšlenkou na odměnu ve formě smyslového pozitku, se mohou následováním urcovaných zásad povysit na vyšší životní úroveň nebo i na vyšší planety, ale protože nejsou oprostěni od hmotných túžeb, nesledují pravou příznivou cestu. Jediné příznivé činy jsou ty, které vedou k vysvobození. Činy, které nevedou k seberealizaci či vysvobození z hmotného tělesného pojetí života, nejsou vůbec příznivé. Jedinou naději nám dávají činy určené k potěšení Krsny a ti, kteří se dobrovolně podřizují přísné sebekázi, aby dělali pokroky na cestě uvedomování si Krsny, jsou dokonalými transcendentalisty. Vzhledem k tomu, že osmistupňový systém jógy vede ke konečnému cíli, tedy k uvedomování si Krsny, je tato metoda také považována za příznivou a nikdo se nemusí obávat poklesnutí, jestliže se jí snaží provádět upřímně.

SLOKA 41

*prapya pusya-krtam lokan usitva sasvatih samah
sucinam srimatam gehe yoga-bhrastah bhijayate*

prapya - po dosažení; *pusya-krtam* - ti, kdo vykonali zbožné činy; *lokan* - planety; *usitva* - pote, co pobývali; *sasvatih* - mnoho; *samah* - roku; *sucinam* - zbožných; *sri-matam* - vznesených; *gehe* - v domě; *yoga-bhrastah* - ten, kdo odpadl z cesty seberealizace; *abhijayate* - narodí se.

Pote, co se neúspěšný jogín po mnoho a mnoho let radoval na planetách zbožných bytostí, narodí se v zamožné nebo nábožensky založené rodině.

VYKLAD: Jogín, který neuspěl, se může rozdělit na ty, kteří odpadli po krátkém čase a udelali jen malý pokrok, a na ty, kteří provozovali jógu již delší dobu a odpadli. Jogín, který odpadl po krátkém čase, se po smrti dostane na vyšší planety, kde sídlí zbožní. Když tam pak stráví mnoho let, je poslán na tuto planetu, aby se narodil v rodině spravedlivých váisnavských brahmanů nebo v bohaté rodině obchodníka.

Pravým cílem jógy je dosáhnout dokonalého uvedomování si Krsny. Ti, kteří nejsou dostatečně odhodlaní, aby toho dosáhli a pro hmotná pokušení neúspějí, smí díky Panově milosti uspokojit své hmotné sklony a žít v blahobytu ve zbožných nebo vznesených rodinách. Ti, kteří se narodí v takových rodinách, mohou využít možnosti, které jim byly nabídnuty a znovu se pokusit dosáhnout dokonalosti v uvedomování si Krsny.

SLOKA 42

*atha va yoginam eva kule bhavati dhimatam
etat dhi durlabhataram loke janma yad idrsam*

atha va - nebo; *yoginam* - učených transcendentalistů; *eva* - jistě; *kule* - v rodině; *bhavati* - narodí se; *dhi-matam* - u těch, kteří jsou nadáni velkou moudrostí; *etat* - takové; *hi* - ovšem; *durlabha-taram* - velmi zřídka; *loke* - v tomto světě; *janma* - zrození; *yad idrsam* - takový.

Nebo se narodí dokonce v rodině moudrých transcendentalistů, jestliže jógu provozoval delší dobu. V tomto světě lze však jen velmi zřídka dospět k takovému zrození.

VYKLAD: V tomto verzi Sri Krsna oceňuje výhody zrození v rodině jogína, transcendentalistu, neboli velice moudrých lidí, poněvadž člověk může získat duchovní inspiraci již jako dítě, zvláště v rodinách *acarjů* a *gosvámů*. Takové rodiny jsou velmi učené, jejich členové jsou podle tradice oddáni Bohu a jsou schopni stát se po nalezení vycviku duchovními učiteli. V Indii je mnoho takových rodin,

avsak v súčasnej dobe úroveň duchovného vzdelania veľmi poklesla a spôsobila jejich postupný upadek. Díky Panove milosti však ešte existujú rodiny, ktoré generáci po generácii vychovávajú duchovne vysoko nadané ľudí. Človek sa musí považovať za veľice srastného, zrodil-li sa v takej rodine. Jak nás duchovní mistr, Om Visnupada Sri Srimad Bhaktisiddhanta Sarasvati Gosvami Maharadza, tak i ma pokorná bytosť, jsme měli díky Krsnove milosti možnost narodit se v takových rodinách a oběma nám bylo umožněno osvojovat si zásady oddané služby Bohu od samého počátku našeho života. Transcendentální rad později spojil naše cesty.

SLOKA 43

*tatra tam buddhi-samyogam labhate paurva-dehikam
yatate ca tato bhuyah samsiddhau kuru-nandana*

tatra - pote; *tam* - to; *buddhi-samyogam* - takto znovu oživené vědomí; *labhate* - získá; *paurva-dehikam* - z předchozího vtělení; *yatate* - usiluje; *ca* - také; *tatah* - potom; *bhuyah* - znovu; *samsiddhau* - o zdokonalení; *kuru-nandana* - o miláčku Kuruu.

Po takovém zrození znovu nabyvá božského vědomí ze svého předchozího života a potom znovu usiluje o další zdokonalení, o potomku Kuruu.

VÝKLAD: Kral Bharata je znamenitým příkladem člověka, který odpadl z duchovní cesty a pak se v jednom z příchů života narodil v dobré brahmanské rodině, aby mohl opět získat transcendentální vědomí. Kral Bharata vládl celému světu a od dob jeho panování nazývají polobozí tuto planetu, která se dříve jmenovala Ilavṛta-varṣa, Bharata-varṣa. Jako mladík se zřekl království, opustil palác a svou rodinu, aby hledal duchovní dokonalost, ale nedosáhl ji. Ve svém třetím životě se narodil v dobré brahmanské rodině a jmenoval se Džada Bharata, jelikož se vždy stranil lidí a nikdy s nikým nemluvil. Později v něm kral Rahugana rozpoznal velkého transcendentalistu. Z tohoto příkladu lze vyrozumět, že duchovní vědomí, jehož člověk dosáhl provozováním jógy, nikdy nepříjde nazmar. Boží milosti se transcendentalistovi dostane mnoho příležitostí, aby dosáhl naprosto duchovní dokonalosti.

SLOKA 44

*purvabhyasena tenaiva hriyate hy avaso pi sah
jijnasur api yogasya sabda-brahmativartate*

purva - dřívejší; *abhyasena* - cvičením; *tena* - tím (božské vědomí); *eva* - zajiště; *hriyate* - je přitahován; *hi* - jisté; *avasah* - automaticky; *api* - také; *sah* - on; *jijnasuh* - chtějící poznat; *api* - dokonce; *yogasya* - o józe; *sabda-brahma* - rituální zásady písem; *ativartate* - transcenduje.

Nebor prave síla božského vědomí z jeho dřívejšího života způsobuje, že automaticky tihne k zásadám jógy, aniž by je hledal. Takový transcendentalista toužící poznat jogu je vždy povznesen nad rituální zásady písem.

VÝKLAD: Pokročile jogíny přilís nepřitahují ritualistické zásady písem, nýbrž automaticky tihnou k principům jógy, které je mohou povznést k úplnému uvedomování si Krsny, neboli k nejvyšší dokonalosti jógy. Ve Srimad Bhagavatamu (3.33.7) se o pokročilých transcendentalistech, které nezajímají védské rituály, píše toto:

*aho bata sva-paco to gariyan
yaj-jihvagre vartate nama tubhyam
tepus tapas te juhuvuh sasnur aya
brahmanucur nama grsanti ye te*

„O můj Pane! Lide, kteří zpívají Tva svata jména, jsou duchovně velmi pokročili, i kdyby pocházeli z rodin pojídaců psů. Tito lidé již bezpochyby vykonali všechny druhy obětí a sebekazní, provedli očištné koupele na všech svatých místech a prostudovali všechna písma.“

Tímto se proslavil Haridasa Thakura, jeden z nej přednějších učedníků Sri Caitanji Mahaprabhua. Prestože se Haridasa Thakura narodil v mohamedánské rodině, Sri Caitanja mu dal titul namacarji, nebort přísne dodrzoval svatý slib, že bude denne tristatisickrát opakovat svate jméno Pana: *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Muzeme tedy lehce pochopit, že ve svém dřívejším životě musel projít všemi védskými rituály (*sabda-brahma*), protože mohl opakovat svata jména Pana bez přestání. Není-li člověk očišten, nemuze se ridit zásadami duchovního života a ani nemuze zpívat svata jména Boha, Hare Krsna mahamantru.

SLOKA 45

*prayatnad yatamanas tu yogi samsuddha-kilbisah
aneka-janma-samsiddhas tato yati param gatim*

prayatnat - prisnym cvicenim; *yatamanah* - usilujici; *tu* - avsak; *yogi* - takovy transcendentalista; *samsuddha* - ocisten; *kilbisah* - od vseh hrichu; *aneka* - po mnohych; *janma* - zrozenich; *samsiddhah* - zdokonalil; *tatah* - pak; *yati* - dosahne; *param* - nejvyssiho; *gatim* - cile.

A jogin, který se usilovně snaží o další pokroky a který se zdokonalil po mnoha a mnoha zrozeních, je očisten ode vši poskvrny a nakonec dosáhne nejvyššího cíle.

VYKLAD: Clovek, který se narodí ve spravedlivé, vznesené nebo Bohu oddané rodině, si uvědomuje své zvláště výhodné podmínky k provozování jogy. S odhodlaností se znovu pustí do svého neukončeného úkolu, a tak se úplně očistí od veskeré nečistoty, a když se jí nakonec zbaví, dosáhne nejvyšší dokonalosti - uvědomování si Krsny. To je také potvrzeno v sedmé kapitole, dvacátém osmém verši:

*yesam tv anta-gatam papam jananam pusya-karmasam
te dvandva-moha-nirmukta bhajante mam drmhya-vratah*

„Lide, kteří v tomto i v mnoha drivejších životech jednali zbožně, jejichž hříšné činy jsou zcela vyhlazeny a jsou oprostěni od dvojnosti iluze, se s rozhodností zapojí do laskavé oddané služby Bohu.“

SLOKA 46

*tapasvibhyo dhiko yogi jnanibhyo pi mato dhikah
karmibhyas cadhiko yogi tasmad yogi bhavarjuna*

tapasvibhyah - nez asketa; *adhikah* - vetsi; *yogi* - jogin; *jnanibhyah* - nez moudry; *api* - take; *matah* - pokladan; *adhikah* - vetsi; *karmibhyah* - nez ten, kdo pracuje pro plody; *ca* - take; *adhikah* - vetsi; *yogi* - jogin; *tasmad* - proto; *yogi* - jogin; *bhava* - stan se; *arjuna* - o Ardzuno.

Jogin je větší než asketa, větší než empirik a větší než ten, kdo pracuje pro plody své práce.

Proto se za všech okolností stane joginem, o Ardzuno.

VYKLAD: Mluvíme-li o jaze, máme na mysli spojení našeho vědomí s Nejvyšší Absolutní Pravdou. Existují různé metody a každá má své jméno. Metoda, v níž převládají plodonosné činy, se nazývá karmajoga; klade-li se důraz na empirickou filozofii, nazývá se džňanajoga; a převazuje-li oddaný vztah s Nejvyšším Panem, pak je to bhaktijoga. Konečným cílem všech jog je bhaktijoga, neboli uvědomování si Krsny, což bude vysvětleno v následujícím verši. Pan zde potvrzuje nadřazenost jogy nad ostatními metodami, avšak nerika, že je lepší než bhaktijoga. Bhaktijoga znamená čisté duchovní poznání, a proto ji nemůže nic předčit. Askeze bez poznání duchovního, tedy pravého já, je nedokonalá. Totež platí o empirickém poznání, jestliže se člověk neodevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství. A plodonosné činy, které nejsou určeny k potěšení Krsny, jsou jen ztrátou času. Proto nejlepší ze všech vyjmenovaných systémů jogy je bhaktijoga, což se jasněji vysvětluje v následujícím verši.

SLOKA 47

*yoginam api sarvesam mad-gatenantar-atmana
sraddhavan bhajate yo mam sa me yuktatamo matah*

yoginam - z joginu; *api* - take; *sarvesam* - ze všech; *mad-gatena* - upína se ke Mne, neustále na Me myslí; *antah-atmana* - v sobě; *sraddha-van* - s plnou vírou; *bhajate* - kona transcendentalní laskavou službu; *yah* - ten, kdo; *mam* - Mne (Nejvyššímu Panu); *sah* - on; *me* - Mnou; *yukta-tamah* - nejvíce jogin; *matah* - pokladan.

Za nejvyššího ze všech joginů považují toho, který je se Mnou nejduverněji spojen, neustále na Mne myslí a oddané a laskavě Mi slouží.

VYKLAD: Slovo *bhajate* je zde velmi významné. *Bhajate* má svůj koren ve slovese *bhaj*, kterého se používá ve spojitosti se službou. České slovo „uctívat“ nemá stejný význam jako *bhaja*. Uctívat znamená velebit nebo prokazovat někomu uctu. Avšak služba vykonávaná z lásky a naplněná vírou je zvláště určena Nejvyšší Osobnosti Božství. Ten, kdo neuctívá ctihodného člověka nebo poloboha, může být označen za nezdvořilého, ale odmítne-li sloužit Nejvyššímu Panu, je ztracen. Každá živá bytost je castečkou Nejvyšší Osobnosti Božství, a proto je svou podstatou určena k tomu, aby sloužila Nejvyššímu. Jestliže tak necení, poklesne. Srimad Bhagavatam (11.5.3) to potvrzuje takto:

*ya esam purusam saksad atma-prabhavam isvaram
na bhajanty avajananti sthanad bhrastah patanty adhah*

„Člověk, který zanedbává svou povinnost a opomíjí sloužit prvotnímu Panu, jenž je zdrojem všech živých bytostí, určitě poklesne ze své věčné, přirozené a původní pozice.“

V tomto verši je také použito slova *bhajanti*. Tohoto slova se používá jen ve vztahu k Nejvyššímu Panu, zatímco slova „uctívat“ se může použít ve spojitosti s polobohy nebo lidmi. Slovo *avajananti*,

pouzite v tomto versi, muzeme najít i v Bhagavadgite (9.11): *avajananti mam mumhah*. „Pouze hlupaci a nicemove hani Sri Krsnu, Nejvyšší Osobnost Božství.“ Tito hlupaci píšou někdy komentáře k Bhagavadgite, aniž by byli sebeznameni oddáni Křsnovi. Proto také nemohou vidět rozdíl mezi slovem *bhajananti* a slovem *ucivat*.

Všechny jogy vrcholí v bhaktijoze. Ostatní jogy jsou jen způsoby, jak dospět k bhaktijoze. Joga vlastně znamená bhaktijogu. Od počátku karmajogy až po vrchol bhaktijogy vede dlouhá cesta k seberealizaci. Karmajoga, neboli činnost bez zájmu o plody práce, je začátkem této cesty. Jakmile karmajogin získá poznání a naučí se odříkání, přejde k džnana-joze, a když pomocí džnanajogy dosáhne stadia, kdy za pomoci různých tělesných a psychických metod medituje o Nejvyšší Duši a upíná se k Ní svou mysl, dospěl k astangajoze. A dospeje-li člověk rozvíjením své oddanosti a lásky k Nejvyšší Osobnosti Božství, pak dosáhl vrcholu, bhaktijogy.

Bhaktijoga je výsledkem nejvyšším cílem, ale chceme-li ji podrobně analyzovat, musíme porozumět ostatním jogám. Jogin, který neustále dělá pokroky, kráčí pravou cestou, která vede k věčnému štěstí. Kdo se zastaví na určitém stupni a nedělá žádné pokroky, je nazýván jménem označujícím stupeň, jehož dosáhl: karmajogin, džnanajogin, radžajogin, hathajogin a podobně. O člověku, kterému se natolik postěstilo, že dosáhl bhaktijogy, můžeme říci, že překonal všechny ostatní jogy. Uvedomování si Křsny je proto nejvyšším stadiem jogy, tak jako je Mount Everest nejvyšší horou na světě.

Jestliže si někdo uvědomuje Křsnu cestou bhaktijogy, dostalo se mu opravdového štěstí. Dokonalý jogin upíná svou mysl na Křsnu, šjamasundaru, Jehož pler má překrásnou barvu bourkového mraku, Jehož tvar, podobná lotosu, září jako slunce, Jehož odev se blýští drahými kameny a Jehož tělo je ověno květy. Na všechny strany vydává svou nadhernou zář, která se nazývá brahmadžjoti. Inkarnuje v různých podobách, jako Rama, Nrsinha, Varaha, a ve své původní podobě Nejvyšší Osobnosti Božství, jako Křsna. Na tento svět sestupuje v lidské podobě jako syn matky Jasody a je znám pod jmény Křsna, Govinda nebo Vasudeva. Je dokonalým dítětem, přítelem, panem a milencem a má všechny atributy a transcendentální vlastnosti. Jestliže si člověk neustále uvědomuje tyto vlastnosti Boha, je dokonalým joginem.

K této nejvyšší dokonalosti v joze můžeme dospět jen prostřednictvím bhaktijogy, což je potvrzeno ve všech vedských textech. Ve svetasvatara Upanisade (6.23) se uvádí:

*yasya deve para bhaktir yatha deve tatha gurau
tasyaite kathita hy arthah prakasante mahatmanah*

„Skutečný smysl vedského poznání bude odhalen jen těm velkým duším, které mají naprostou důvěru v Boha i v duchovního učitele.“

V Gopala-tapani Upanisade (1.15) se říká: *bhaktir asya bhajanam tad ihamutropadhi-nairasyenamusmin manah-kalpanam, etad eva naiskarmyam*. „Bhakti je oddaná služba Bohu, prostá zájmu o hmotný zisk jak v tomto, tak v příštím životě. Když se člověk od těchto egoistických sklónů oprostí, měl by svou mysl zcela upnout k Nejvyššímu. To se nazývá *naiskarmyam*.“

Toto je několik aspektů provádění bhaktijogy neboli uvedomování si Křsny, což je nejdokonalejší joga.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k šesti kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Džjanajoga“.

KAPITOLA SEDMA

Poznání o Absolutním

SLOKA 1

*sri-bhagavan uvaca
mayy asakta-manah partha yogam yunjan mad-asrayah
asamsayam samagram mam yatha jnasyasi tac chrsu*

sri-bhagavan uvaca - Nejvyšší Pan pravil; *mayi* - na Mne; *asakta-manah* - upni svoji mysl; *partha* - o synu Prthy; *yogam* - seberealizace; *yunjan* - provadej; *mat-asrayah* - upni na Mne svou

mysl; *asamsayam* - bez pochybnosti; *samagram* - plně; *mam* - na Mne; *yatha* - jak; *jnasyasi* - můžeš poznat; *tat* - to; *srsu* - slyš.

Vzneseny pravil: Slyš, o synu Prthy, jak Mne můžeš plně poznat, budeš-li provádet jogu plně si Mne vědom, s myslí na Mne upřenou a prost jakékoliv pochybnosti.

VYKLAD: V sedmé kapitole Bhagavadgity je plně popsána povaha uvedomování si Krsny. Krsna vlastní všechny vznesené atributy a v této kapitole je popisováno, jak se projevuje. Dale se zde popisují čtyři druhy srstných lidí, které Krsna přitahuje, a čtyři druhy lidí nesrstných, kteří se Mu nikdy neodevzdávají.

V prvních šesti kapitolách Bhagavadgity je živá bytost popsána jako nehmotná duše, která má schopnost realizovat svou pravou identitu provozováním určité jogy. Na konci šesté kapitoly je jasné řečeno, že neustále soustředování mysli na Krsnu, neboli jinými slovy uvedomování si Krsny, je nejvyšším druhem jogy. Absolutní Pravdu nemůžeme plně poznat, jestliže všechny své myšlenky nesoustředíme na Krsnu. Realizace neosobní brahmadžjoti a Paramatmy jsou neúplné, neboť poskytují jen částečné poznání Absolutní Pravdy. Úplné a vědecké poznání je Krsna a člověku vědomému si Krsny se všechno vyjeví. Je-li si člověk naprosto vědom Krsny, nepochybuje o tom, že Krsna je nejvyšší poznání. Různé jogy jsou pouhými stupni na cestě v uvedomování si Krsny. Ten, kdo se zapojuje přímo do bhaktijogy, získá automaticky úplné poznání o všem: o brahmadžjoti, Paramatmě, Absolutní Pravdě, o živých bytostech, hmotné přírodě a jejich různých projevech.

Jogu bychom měli provádět podle pokynu posledního verše šesté kapitoly - soustředováním mysli na Krsnu, což je možné devíti různými způsoby, z nichž sravanam (naslouchání vyprávěním o Krsnovi) je první a nejdůležitější. Krsna zde proto říká Ardzunovi: *tac chrsu*. „Vyslechni Mne.“ Sri Krsna je největší autorita, a nasloucháme-li Jeho slovu, získáváme největší příležitost k pokroku na cestě oddanosti. Proto musíme naslouchat přímo Krsnovi nebo Jeho cistému oddanému, a nikoliv člověku, který není Bohu oddán, neboť způsobil díky svému akademickému vzdělání.

Ve Srimad Bhagavatamu (1.2.17 - 21) je blíže popsáno, jak můžeme pochopit Krsnu, Nejvyšší Osobnost Božství a Absolutní Pravdu:

*srsvatam sva-kathah krssah pusya-sravasa-kirtanah
hrdy antah-stho hy abhadraṣi vidhunoti suhṛt satam
nasta-prayesaḥ abhadreṣu nityam bhagavata-sevaya
bhagavatya uttama-sloke bhaktir bhavati naiṣṭhiki
tada rajas-tamo-bhavaḥ kama-lobhadaḥ ca ye
ceta etair anavidham sthitam sattva prasidati
evam prasanna-manaso bhagavad-bhakti-yogataḥ
bhagavat-tattva-vijnanam mukta-sangasya jayate
bhidyate hrdaya-granthis chidyante sarva-samsayah
kṣiyante caṣya karmaṣi drṣṭa evatmanisvare*

„Naslouchat vyprávěním o Krsnovi, tak jak jsou zaznamenána ve vedských textech, nebo naslouchat přímo Jeho slovu z Bhagavadgity, je samo o sobě ctnostná činnost. K člověku, který o Ném naslouchá, se Krsna, dle v srdci všech, chová jako nejlepší přítel. Sri Krsna také ocisruje oddaného, jenž stále naslouchá vyprávěním o Ném. Tímto přirozeným způsobem probouzí oddané své drimající transcendentální poznání. Čím více naslouchá vyprávěním o Krsnovi ze Srimad Bhagavatamu a od oddaných, tím je odhodlanější sloužit Panu a rozvojem oddané služby se vyprosuje z vlivu vášně a nevědomosti, a tím také slabne hmotný chtíč a hrabivost. Jakmile jsou tyto nečistoty odstraněny, spocíná oddaný v čisté kvalitě dobra a oživen oddanou službou, plně pochopí nauku o Bohu. Tímto způsobem roztina bhaktijoga mocné uzly hmotných pout a umožňuje člověku okamžitě dosáhnout stadia poznání Absolutní Pravdy, Nejvyšší Osobnosti Božství, *asamsayam samagram*.“

Vede o Krsnovi můžeme tedy porozumět jen nasloucháním oddanému nebo samotnému Krsnovi.

SLOKA 2

*jnanam te ham sa-vijnanam idam vakṣyamy aṣeṣataḥ
yaj jnatva neha bhuyo nyaj jnatavyam avasiṣyate*

jnanam - poznání o hmotném světě; *te* - tobě; *aḥam* - Já; *sa* - s; *vijnanam* - duchovní poznání; *idam* - toto; *vakṣyami* - vyjevím; *aṣeṣataḥ* - beze zbytku; *yaj* - ktere; *jnatva* - znáš; *na* - ne; *iha* - zde (v tomto světě); *bhuyah* - dále; *anyat* - nic víc; *jnatavyam* - poznatelné; *avasiṣyate* - zůstává.

Nyní ti beze zbytku vyjevím hmotné a duchovní poznání, a když si je osvojiš, nezbyde již nic, co bys měl poznat.

VYKLAD: Dokonale poznání znamená poznat hmotný i duchovní svět a jejich zdroj. To je transcendentální poznání. Jelikož Ardzuna je Krsnuv důvěrný oddaný a přítel, chce mu Krsna vyjevit toto poznání. Na začátku čtvrté kapitoly vysvětlil Sri Krsna to, co zde znovu potvrzuje: dokonale poznání lze získat pouze od Pana nebo Jeho čistého oddaného v primém sledu ucednické poslušnosti, pocínající samotným Krsnou. Proto musíme být natolik chytrí, abychom rozeznali pramen všeho poznání, který je příčinou všech příčin a jediným předmětem meditace všech jogových systémů. Když člověk pozná příčinu všech příčin, dozví se o všem poznatelném a nic mu nezůstane neznámé. Vědy to potvrzují takto: *kasmin bhagavo vijñate sarvam idam vijñatam bhavati*. (Mundaka Upaniṣad 1.3)

SLOKA 3

*manuṣyaśaṁ sahasreṣu kaścid yatati siddhaye
yatataṁ api siddhanam kaścin māṁ vetti tattvataḥ*

manuṣyaśaṁ - mezi lidmi; *saahasreṣu* - z mnoha tisíců; *kaścit* - kdo; *yatati* - usiluje; *siddhaye* - o dokonalosti; *yatatam* - z těch, kdo tak usilují; *api* - vskutku; *siddhanam* - z těch, kdo dosáhli dokonalosti; *kaścit* - málo; *māṁ* - Mne; *vetti* - zna; *tattvataḥ* - pravdivě.

Z mnoha tisíců lidí snad jen jeden usiluje o dokonalost a z těch, kdo dokonalosti dosáhli, Mne stezí jeden zná pravdivě.

VYKLAD: Existují různé druhy lidí a mezi tisíci se najde možná jeden, kdo se opravdu zajímá o duchovní život, aby prohloubil své poznání o telu, duši a Absolutní Pravdě. Obvykle se lidé zaměstnávají zvířecími činnostmi - jedením, spaním, pářením a ochranováním se - málokdy se však zajímá o transcendentální poznání. Prvních šest kapitol Bhagavadgity je určeno pro ty, kteří se zajímají o transcendentální poznání, jež vyjevuje povahu individuální duše a Nejvyšší Duše a popisuje různé metody duchovní realizace, jako džňanajogu, dhjňanajogu a rozlišování mezi duší a hmotou. Krsna může být poznán pouze lidmi, kteří jsou Mu oddáni. Ostatní transcendentalisté mohou realizovat neosobní brahma, neboť to je snadnější než pochopit Krsnu. Krsna je Nejvyšší Osoba a stojí nad poznáním neosobního brahma a lokalizované Paramatmy. Joginí a džňaníové bývají zmateni při svých pokusech pochopit Krsnu, protože největší z neosobních filozofů, Śrīpada ſankaracarja, uznal ve svém komentáři k Bhagavadgite, že Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství. Jeho stoupenci však nepřijímají Krsnu v tomto duchu, neboť poznat Krsnu je velice obtížné dokonce i pro ty, kteří uskutečnili neosobní brahma.

V Brahma-saṁhite (5.1) se uvádí: *īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ śac-cid-ananda-vigrahaḥ / anadīr adīr govindāḥ sarva-karāṣa-karāṣaṁ*. „Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, je příčina všech příčin, původní Pan Govinda a Jeho podoba je věčná, plná poznání a blaženosti.“ Pro neoddaného je velmi těžké Ho poznat. Přestože neoddaní tvrdí, že cesta bhakti je velmi snadná, sami se jí nedokáží venovat. Je-li cesta bhakti tak snadná, proč tedy používají těžší metody? Ve skutečnosti není cesta bhakti tak snadná. Takzvaná bhaktijoga, kterou se zabývají neoprávnění lidé nemající znalosti o skutečné bhakti, je možná snadná, ale spekulativní učenci a filozofové odpadnou, mají-li dodržovat zásady a pravidla opravdové bhaktijogy. Śrīla Rupa Gosvāmī říká v Bhakti-rasamṛta-sindhu (1.2.101): *śruti-smṛti-purasādi-pancarātra-vidhim vīṇa aikāntiki harer bhaktir utpātayaiva kalpate*

„Oddaná služba Bohu, která opomíjí autorizovaná védská písmena, jako Upaniṣady, Purány a Nārada-pancarātra, je jen zbytečný rusivý prvek ve společnosti.“

Ani člověk, který realizoval brahma, ani jogin, který realizoval Paramatmu, nemohou pochopit, jak se Sri Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, může narodit jako syn matky Jasody nebo jednat jako Ardzunuv vozataj. Dokonce i mocní poloboží jsou někdy zmateni osobností Krsny (*mūhyanti yat surayaḥ*) což také potvrzuje vlastními slovy: *māṁ tu veda na kaścana*. „Nikdo Mne vpravdě nezná takového, jaký jsem.“ (Bg. 7.26) O těch, kteří Ho trochu poznají, pak říká: *sa mahatma sūdurlabhaḥ*. „Taková velká duše je velmi vzácná.“ (Bg. 7.19) Nikdo, ani ten největší učenec nebo filozof, nemůže bez vykonávání oddané služby znat Krsnu takového, jaký je (*tattvataḥ*). Pouze čisti oddaní mohou postihnout něco z Krsnových sŕchovaných a nepochopitelných vlastností, krásy, bohatství, slavy, síly, vědomosti a odříkání, neboť Krsna je přátelsky nakloněn všem svým oddaným. Je posledním stupněm při realizaci Absolutní Pravdy a pouze oddaní Ho poznají takového, jaký je. To se také potvrzuje v Bhakti-rasamṛta-sindhu (1.2.234):

*ataḥ śrī-kṛṣṇa-namādi na bhaved grahyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvadau svayam eva sphuraty adaḥ*

„Nikdo nemuze svymi hrubymi hmotnymi smysly pochopit Krsnu takoveho, jaky ve skutečnosti je. Zjevuje se však svym oddanym, ponevadz je spokojen s jejich transcendentalni laskyplnou sluzbou.“

SLOKA 4

*bhumir apo nalo vayuh kham mano buddhir eva ca
ahankara itiyam me bhinna praktir astadha*

bhumih - zeme; *apah* - voda; *analah* - ohen; *vayuh* - vzduch; *kham* - eter; *manah* - mysl; *buddhih* - inteligence; *eva* - zajiste; *ca* - a; *ahankarah* - falesne ego; *iti* - tak; *iyam* - tyto; *me* - Me; *bhinna* - oddelene; *praktih* - energie; *astadha* - osm.

Zeme, voda, ohen, vzduch, eter, mysl, inteligence a falesne ego - techto osm prvku tvorí Me oddelene hmotne energie.

VYKLAD: Veda o Bohu se zabývá podrobným studiem postavení Boha a Jeho různých energií. To, co Krsna projevuje prostřednictvím purusavataru, svých expanzí, se nazývá hmotná podstata, *prakti*.

V Satvata-tantře je to popisováno takto:

*vissos tu trisi rupasi purusakhyany atho viduh
ekam tu mahatah srastr dvitiam tv asma-samsthitam
tritiam sarva-bhuta-stham tani jnatva vimucyate*

„Pro stvoření hmotného vesmíru na sebe Sri Krsna bere podobu tří Visnů. První, Mahavisnu, vytváří veskerou hmotnou energii, která se nazývá *mahat-tattva*. Druhy, Garbhodakasaji Visnu, vstupuje do všech vesmírů, aby v každém z nich stvořil rozmanitost. Třetí, Ksirodakasaji Visnu, je přítomen vsude ve vesmíru jako vsepronikající Nadduse, Paramatma, a nachází se v atomech. Ten, kdo zná tyto tři Visny, může být vysvobozen z hmotného otroctví.“

Hmotný vesmír je dočasný projev jedné z Panových energií. Tři výše zmíněné expanze Krsny ridí všechny činnosti v hmotném světě. Tito purusové se nazývají inkarnace. Kdo nezná vedu o Bohu, o Krsnovi, se obvykle domnívá, že hmotný svět je stvořen pro pozitky živých bytostí a že příčinou hmotné energie, jejím vládcem i uživatelem jsou živé bytosti. Podle Bhagavadgity je tento ateistický zaver mylný. V tomto verši se uvádí, že Krsna je původní příčinou hmotného projevu, což potvrzuje také Srimad Bhagavatam. Různé složky hmotného projevu jsou oddělené energie Pana. I brahmadžjoti, nejvyšší cíl impersonalistů, je duchovní energie Pana projevena v duchovním nebi. Na rozdíl od vaikunthských planet neexistují v brahmadžjoti žádné rozmanitosti. Paramatma je přechodný vsepronikající aspekt Ksirodakasaji Visnu. Není to věčný projev v duchovním světě. Proto je nepopíratelné, že Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, je Absolutní Pravda. On je zdrojem a Panem všech oddělených a vnitřních energií.

Hmotná energie má podle tohoto verše osm základních prvků, z nichž prvních pět, tedy zeme, voda, ohen, vzduch a obloha, jsou obrovské neboli hrubohmotné tvory, ve kterých je zahrnuto pět smyslových předmětů. Jsou to projevy hmotného zvuku, doteku, tvaru, chuti a pachu. Hmotná veda se zabývá jen těmito deseti složkami a nicím jiným. Ale další tři - mysl, inteligence a falesné ego - materialisté opomíjejí. Filozofové, kteří se zabývají mentálními stavy, také nemají dokonale vědomosti, protože neznají konečný zdroj, Krsnu. Fašné ego „já jsem“ a „to je moje“, jež je základním principem hmotné existence, zahrnuje deset smyslových orgánů pro hmotné činnosti: pět poznávacích orgánů (oči, uši, nos, jazyk a kůže) a pět činnostních orgánů (ruce, nohy, hrtan a ústrojí rozmnožovací a vylučovací). Intelukt se přirazuje k totalnímu hmotnému stvoření, jež se nazývá *mahat-tattva*. Tak se v hmotném světě vytváří z osmi oddělených energií Boha čtyřadvacet základních prvků a touto naukou se zabývá ateistická filozofie sankhji. Ateisticti filozofové sankhjového učení však pro své omezené znalosti nevědí, že Krsna je zdrojem všech prvků a příčinou všech příčin. Předmětem jejich studia je tedy podle Bhagavadgity pouze vnější energie Pana.

SLOKA 5

*apareyam itas tv anyam prakrtim viddhi me param
jiva-bhutam maha-baho yayedam dharyate jagat*

apara - nižší; *iyam* - tato; *itah* - kromě této; *tu* - však; *anyam* - jinou; *prakrtim* - energii; *viddhi* - snaž se porozumět; *me* - Ma; *param* - vyšší; *jiva-bhutam* - živé bytosti; *maha-baho* - o valečníku mocných paží, Ardzuno; *yaya* - touto; *idam* - tento; *dharyate* - užívají neboli vykorisťují; *jagat* - hmotný svět.

Vez však, o valečníku mocných paží, že kromě této nižší energie mám ještě jinou, vyšší energii, jež zahrnuje živé bytosti, které vykorisťují zdroje hmotné přírody.

VYKLAD: Zde se jasně říká, že živé bytosti patří do vyšší přirozenosti nebo energie Nejvyššího Pana. Nižší energie je hmota projevující se v různých prvcích, jako je zeme, voda, ohen, vzduch, eter, mysl,

intelligence a falešné ego. Jak hrubohmotné, tak jemnohmotné projevy hmotné přírody jsou produkty nižší energie. Živé bytosti, které různými způsoby využívají nižší energii, patří do vyšší energie Pana a právě díky této vyšší energii je svět v činnosti. Vesmírný projev nemůže jednat, dokud není uveden do pohybu vyšší energií, živou bytostí. Každá energie je nakonec vždy ovládána svým zdrojem. Individuální bytosti jsou tedy také vždy ovládány Panem; samy o sobě nemají nezávislou existenci. Nejsou nikdy stejně mocné jako Pan, jak si myslí někteří hloupi lidé. Ve Srimad Bhagavatamu (10.87.30) se popisuje rozdíl mezi individuálními bytostmi a Panem takto:

*aparimita dhruvas tanu-bhrto yadi sarva-gatas
tarhi na sasyateti niyamo dhruva netaratha
ajani ca yan-mayam tad avimucya niyantr bhavet
samam anujanatam yad amatam mata-dustataya*

„O Největší a Věčný! Kdyby živé bytosti byly věčné a vsudypřítomné jako Ty, pak by nebyly pod Tvou nadvládou. Jelikož jsou nepatrnými zlomky Tve energie, jsou podřízeny Tve svrchované moci. Skutečné vysvobození proto znamená, že se živé bytosti odevzdají do Tvých rukou, a to je učiní velice srasnými. Jen v tomto přirozeném postavení se mohou stát vládci. Lidé s omezenými znalostmi, kteří obhajují monistickou teorii, že Bůh a živé bytosti jsou si po všech stránkách rovni, jsou ve skutečnosti vedeni špatným a necistým názorem.“

Svrchovaný Pan, Sri Kṛṣṇa, je jediným vládcem a všechny živé bytosti jsou Mu podřízeny. Tyto živé bytosti patří do Jeho vyšší energie, neboť jsou kvalitativně rovné Nejvyššímu, avšak nikdy Mu nejsou rovné kvantitativně. Zatímco živá bytost (vyšší energie) využívá hrubohmotné a jemnohmotné nižší energie, hmoty, zapomíná na svou skutečnou duchovní mysl a inteligenci. Toto zapomenutí se dá přisoudit vlivu hmoty na živou bytost, ale když se vysvobodí z vlivu iluzorní energie, dosáhne stadia *mukti* neboli vysvobození. Pod vlivem hmotné iluze si falešné ego myslí: „Ja jsem hmota a hmotné zisky patří mně.“ Skutečná povaha živé bytosti se ukáže teprve tehdy, když se osvobodí ode všech falešných představ, včetně myšlenky úplného splynutí s Bohem. Můžeme tedy dojít k závěru, že Bhagavadgita popisuje živou bytost jako jednu z mnoha Panových energií, a když se tato energie zbaví hmotného znečištění, stane se plně si vědomou Kṛṣṇy neboli osvobozenou.

SLOKA 6

*etat-yanini bhutani sarvasity upadharaya
aham kṛtsnasya jagatah prabhavaḥ pralayaḥ tatha*

etat - v techto (dvou podstatách); *yanini* - zdroj zrození; *bhutani* - všechno stvořené; *sarvasi* - vše; *iti* - tak; *upadharaya* - vez; *aham* - Ja; *kṛtsnasya* - zahrnuji vše; *jagatah* - ve světe; *prabhavaḥ* - prapůvodem projevu; *pralayaḥ* - zánikem; *tatha* - právě tak.

Vez, že všechno stvořené má svůj původ v techto dvou podstatách. Ja jsem původem i zánikem všeho hmotného i duchovního v tomto světě.

VYKLAD: Vše, co existuje, je produktem hmoty a duše. Duše je základem stvoření. Nevznika na určitém stadiu hmotného vývoje. Naopak, hmotný svět se vyvíjí z duchovní energie. Toto hmotné tělo se vyvíjí jen díky tomu, že v něm sídlí duše. Poněvadž je tato vyšší energie v těle přítomná, hmotné tělo se vyvíjí a mění od dětství přes mládí a do stáří. Podobným způsobem se mění celý obrovský vesmír díky přítomnosti Nadduše, Visnu.

Duše a hmota, které ve spojení tvoří tento obrovský vesmír, jsou dvě původní energie Boha. Sri Kṛṣṇa je tedy zdrojem všeho. Živá bytost je malinka castečka Pana, která může manipulaci s hmotnou energií postavit mrakodrap, továrnu nebo město, ale není schopna stvořit vesmír. Pouze velká duše neboli Nadduše dokáže stvořit vesmír. Kṛṣṇa je původem velkých i malinkých duší, a je proto příčinou všech příčin. To je také potvrzeno v Katha Upanišadě (2.2.13): *nityo nityanam cetanas cetananam*.

SLOKA 7

*mattah parataram nanyat kincid asti dhananjaya
mayi sarvam idam protam sūtre masi-gaṣa iva*

mattah - náde Mne; *para-taram* - vyšší; *na* - ne; *nanyat kincit* - cokoliv; *asti* - je; *dhananjaya* - o dobyvateli bohatství; *mayi* - na Mne; *sarvam* - vše, co jest; *idam* - toto; *protam* - navlečenou; *sūtre* - na snůře; *masi-gaṣaḥ* - perel; *iva* - jako.

O Dhanandzajo, nic vyššího náde Mne není. Vše na Mne spocívá jako perly navlečené na snůře.

VYKLAD: Spor o to, zdali je Nejvyšší Absolutní Pravda osobní či neosobní, je bezný. Bhagavadgita však nezvratně dokazuje, že Absolutní Pravda je Sri Kṛṣṇa, Nejvyšší Osobnost Božství. Tato pravda je potvrzena v mnoha verzích. Zvláště zde se zdurazuje, že Absolutní Pravda je osoba. Potvrzuje to také Brahma-saṁhita (5.1): *isvaraḥ paramaḥ kṛṣṇa śac-cid-ananda-vigrahaḥ*. „Nejvyšší Absolutní

Pravda je Nejvyšší Pan, Sri Kṛṣṇa, Govinda, jenž je prvotním Panem a zdrojem všech radosti. Jeho podoba je věčná, plná poznání a blaženosti.`` Takové výroky nemohou nechat nikoho na pochybách, že Absolutní Pravda je Nejvyšší Osoba, příčina všech příčin. Impersonalisté obvykle stavi své argumenty na vedském prohlášení, které je vyjádřeno ve světásvatara Upanišade (3.10) takto: *tato yad uttarataram tad arupam anamayam / ya etad vidur amṛtas te bhavanti ahetare duḥkham evāpiyanti*. „První bytosti hmotného vesmíru je Brahma, nejvyšší ze všech polobohů, lidí a zvířat. Mimo Brahmu však existuje Transcendence, která nemá žádnou hmotnou podobu a je prostá veskerého hmotného znečištění. Kdo tuto Transcendenci pozná, stane se také transcendentálním. Kdo ji však neuskuteční, bude se i nadále trápit v hmotném světě.“

V tomto verši kladou impersonalisté velký důraz na slovo *arupam*. Slovo *arupam* v tomto verši však neznamená „neosobní, beztvář“. Naznačuje pouze, že Absolutní Pravda nemá žádnou hmotnou podobu, neboť Její podoba je věčná, plná poznání a blaženosti, tak jak popisuje výše citovaný verš Brahma-saṁhity.

Potvrzují to i jiné verše světásvatara Upanišady (3.8 - 9):

*vedāham etam puruṣam mahantam
adītya-vaśam tamasah parastat
tam eva vidvān atī mṛtyum eti
nānyah pantha vidyate yānaya
yasmāt param naparam asti kiñcid
yasman nāsiyo no jyāyo stī kiñcit
vrkṣa iva śabdho divī tisthaty ekas
tenedam puruṣam puruṣeṣa sarvaṁ*

„Znam Nejvyšší Osobnost Božství, která je povznesena nad veskerou temnotu. Pouze ten, kdo Ji zná, se může dostat z koloběhu narození a smrti a dosáhnout vysvobození poznáním Nejvyšší Osobnosti Božství. Žádná pravda nepředčí Nejvyššího Pana, neboť je absolutní. Je menší než nejmenší a větší než největší. Tyčí se jako tichý strom a osvětluje duchovní svět. Tak jako strom rozprostírá své kořeny, tak i On rozprostírá své nespočetné energie.“

Z těchto veršů můžeme dojít k závěru, že Nejvyšší Absolutní Pravda je Nejvyšší Osobnost Božství, která je všudypřítomná ve svých mnohonásobných hmotných i duchovních energiích.

SLOKA 8

*raso haṁ apsu kaunteya prabhasmi sasi-suryayoh
prasavaḥ sarva-vedeṣu śabdah khe pauruṣam nṛsu*

rasah - chur; *aham* - Já; *apsu* - vody; *kaunteya* - o synu Kuntí; *prabha* - světlo; *asmi* - jsem; *sasi-suryayoh* - slunce a měsíce; *prasavaḥ* - tři písmena *a-u-m*; *sarva* - ve všech; *vedeṣu* - Vedách; *śabdah* - zvukem; *khe* - v éteru; *pauruṣam* - schopnosti; *nṛsu* - v lidech.

Jsem chur vody, o synu Kuntí, jsem světlo slunce a měsíce, slabika om ve vedských mantrách, jsem zvuk v éteru a schopnost v lidech.

VYKLAD: Tento verš vysvětluje, jak Sri Kṛṣṇa za pomoci svých hmotných a duchovních energií projevuje svou všudypřítomnost. Na počátku duchovní cesty Ho můžeme vnímat prostřednictvím Jeho různých energií, a tím realizovat Jeho neosobní aspekt. Polobuh Slunce je osoba, kterou vnímáme skrze jeho vsepronikající energii, sluneční záři. Ačkoliv Sri Kṛṣṇa přebývá ve svém sídle, můžeme Ho obdobně vnímat v Jeho mnohonásobných energiích. Například jednou z vlastností vody je její typická chur. Nikdo nepije rad mořskou vodu, poněvadž čistá chur vody je smísená se solí. Vody si ceníme pro její čistotu chur a tato čistá chur je jedna z Kṛṣṇových energií. Bůh a Jeho energie se však mohou vnímat různě. Impersonalisté například vnímají přítomnost Nejvyššího Pana v chuti vody, zatímco oddaní nezapominají velebit Kṛṣṇu za to, že jim tak laskavě poskytuje vodu k utišení žízně. Ve skutečnosti neexistuje žádný konflikt mezi osobní a neosobní filozofií. Kdo zná Boha, ví, že Jeho osobní a neosobní aspekt je současně přítomen ve všem a že zde není žádný rozpor. Proto Sri Caitanya Mahāprabhu založil vznesené učení o nepochopitelné současné jednotě a rozdílnosti (*acintya-bheda-bheda-tattva*).

Jak slunce i měsíce pochází původně z brahmadžjoti, což je Kṛṣṇova neosobní záře. Transcendentální zvuková vibrace *prasava* neboli *omkāra*, které se používá vždy na začátku všech vedských hymnů vyzývajících Nejvyššího Pana, je také emanace Boha. Protože se impersonalisté bojí oslovit Nejvyššího Pana Jeho nespočetnými jmény, dávají přednost transcendentální zvukové vibraci *om*. Nevedí však, že tato vibrace je zvuková reprezentace Kṛṣṇy. Uvedomování si Kṛṣṇy zahrnuje vše a ten, kdo to ví, je požehnaný a vysvobozen, zatímco ten, kdo to neví, setrvává v iluzi a v otroctví hmoty.

SLOKA 9

*pusyo gandhah prthivyam ca tejas casmi vibhavasau
jivanam sarva-bhutesu tapas casmi tapasvisu*

pusyah - puvodni; *gandhah* - vune; *prthivyam* - zeme; *ca* - take; *tejah* - zar; *ca* - take; *asmi* - jsem; *vibhavasau* - v ohni; *jivanam* - zivot; *sarva* - vsech; *bhutesu* - bytosti; *tapah* - pokani; *ca* - take; *asmi* - jsem; *tapasvisu* - u asketu.

Jsem puvodni vune zeme, jsem zar ohne, jsem zivot vsech zivych tvorů a pokani vsech asketu.

VYKLAD: *Pusya* znamená to, co nelze rozložit; *pusya* je puvodni. Vsechno v hmotnem svete ma svoji chur a vuni, jako chur a vune v kvetine, v zemi, ve vode, v ohni, ve vzduchu a tak dal. Nezrecistena puvodni prichur prostupujici vsim je Krsna. Podobne vsechno ma urcitou puvodni chur, vuni, kterou lze zmenit smesi chemikalii. Vsechno puvodni ma tedy nejaky zapach, nejakou vuni a nejakou chur. Slovo *vibhavasau* znamená ohen. Bez ohne nemohou byt v provozu továrny, neda se varit jidlo a tak dal. A tento ohen je Krsna. Podle vedske lekarske vedy je prilis nizka teplota v zaludku pricinou spatneho traveni. Ohen je zapotrebi i k traveni. Kdo si je vedom Krsny, vi, ze zeme, voda, ohen, vzduch a vsechny ostatni prvky maji svuj puvod v Krsnovi. I delka lidskeho zivota zavisi na milosti Krsny, ktery muze nas zivot prodlouzit nebo zkratit. Uvedomovani si Krsny tedy zasahuje do vsech oblastí.

SLOKA 10

*bijam mam sarva-bhutanam viddhi partha sanatanam
buddhir buddhimatam asmi tejas tejasvinam aham*

bijam - semeno; *mam* - Ja; *sarva-bhutanam* - vsech bytosti; *viddhi* - snaz se pochopit; *partha* - o synu Prthy; *sanatanam* - puvodni, vecne; *buddhih* - intelligence; *buddhi-matam* - inteligentnich; *asmi* - jsem; *tejah* - statecnost; *tejasvinam* - statecny; *aham* - jsem.

O synu Prthy, vez, ze jsem puvodni seminko vseho byti, intelligence intelligentnich a statecnost statecných.

VYKLAD: *Bijam* znamená semeno; Krsna je zarodkem vseho. Zive bytosti se daji rozdelit na ty, ktere se mohou pohybovat, a na ty, ktere se pohybovat nemohou. Zvirata, lide a mnoho jinych zivych tvorů patri do první skupiny, zatimco stromy a rostliny patri k bytostem, ktere se nepohybují. Do 8 400 000 existujících zivotnich druhů jsou zapocítány vsechny pohyblive i nehybne bytosti a Krsna je ve vsech zarodkem zivota. Vedske spisy potvrzují, ze vsechno pochazi z Nejvyšsi Absolutni Pravdy. Krsna je Parabrahma, Nejvyšsi Brahma. Brahma je neosobni aspekt, zatimco Parabrahma je osobni a zahrnuje i neosobni brahma. Toto je ueni Bhagavadgity. Proto je Krsna puvodni pricinou existence. Stejne tak jako koren dodava ziviny celému stromu, zivi i Krsna, puvodni koren vseho, celou tuto hmotnou manifestaci. To je take potvrzeno ve vedskech pismech (Katha Upanisad 2.2.13):

*nityo nityanam cetanas cetananam
eko bahunam yo vidadhati kaman*

Sri Krsna je nejprednejsi vecna ziva bytost a sam je udrzovatelem vseho zivota. Nepouzijeme-li intelligence, nemuzeme nic udelat a Krsna zde take rika, ze je puvodem veskere intelligence. Pokud neni clovek intelligentni, nemuze nikdy pochopit Krsnu, Nejvyšsi Osobnost Bozstvi.

SLOKA 11

*balam balavatam caham kama-raga-vivarjitam
dharmaviruddho bhutesu kamo smi bharatarsabha*

balam - sila; *bala-vatam* - silnych; *ca* - a; *aham* - jsem; *kama* - vasne; *raga* - pripoutanosti; *vivarjitam* - oprostena od; *dharma-aviruddhah* - ktery neni v rozporu s nabozenckymi zasadami; *bhutesu* - u vsech tvorů; *kamah* - sexualni zivot; *asmi* - jsem; *bharata-rsabha* - o nejlepsi mezi Bharatovci (Ardzuna).

Jsem sila silnych oprostena od zadosti a vasne. Jsem pohlavni zivot, ktery neni v rozporu s nabozenckymi zasadami, o nejlepsi z Bharatovcu.

VYKLAD: Sila silnych se musi pouzivat k ochrane slabych, a ne k ohrozovani druhych. Stejne tak pohlavni styk podle nabozenckych zasad (dharmy) je urcen jen k plození deti. Povinnosti rodicu je vest pak sve deti k uvedomovani si Krsny.

SLOKA 12

*ya caiva sattvika bhava rajadasa tamasas ca ye
matta eveti tan viddhi na tv aham tesu te mayi*

ye - vsechny tyto; *ca* - a; *eva* - zajiste; *sattvikah* - kvalita dobra; *bhavah* - stavy byti; *rajasah* - kvalita vasne; *tamasah* - kvalita nevedomosti; *ca* - take; *ye* - ktere; *mattah* - ode Mne; *eva* - zajiste; *iti* - tak; *tan* - ony; *viddhi* - vez; *na* - ne; *tu* - ale; *aham* - Ja; *tesu* - v nich; *te* - ony; *mayi* - ve Mne.

Vez take, ze vsechny stavy byti, ar uz v kvalite dobra, vasne ci nevedomosti, jsou projevem Me energie. Jsem vse, aniz bych na necem zavisel. Nejsem podrizen kvalitam hmotne prirody, nebo jsou ve Mne.

VYKLAD: Vsechny hmotne cinnosti jsou rizeny tremi kvalitami hmotne prirody. Prestoze jsou tyto kvality emanacemi Nejvyššího Pana, Sri Krsny, On sam jim není podrizen. Porusíme-li statní zákony, budeme potrestáni, ale hlava státu, zákonodárce, temto zákonům nepodléhá. Podobně není Krsna podrizen zákonům hmotné přírody, neboť je jejich zdrojem. Proto je označován jako *nirgusa*, což znamená, že není pod vlivem gun, kvalit, přestože z Neho pocházejí. Toto je jedna ze zvláštních vlastností Boha neboli Nejvyšší Osobnosti Božství, Bhagavana, Sri Krsny.

SLOKA 13

*tribhir gusa-mayair bhavair ebhih sarvam idam jagat
mohitam nabhijanati mam ebhyah param avyayam*

tribhih - tremi; *gusa-mayaih* - kvalitami; *bhavaih* - stavy byti; *ebhih* - temito; *sarvam* - cely; *idam* - tento; *jagat* - svet; *mohitam* - okouzlen; *na abhijanati* - nezna; *mam* - Mne; *ebhyah* - nad nimi; *param* - nejvyšší; *avyayam* - nepomíjivý.

Cely svet je okouzlen tremi kvalitami hmotné přírody (dobrem, vášní a nevedomostí), a nezna Mne, jenž stojím nepomíjivý nad temito kvalitami.

VYKLAD: Cely svet je okouzlen tremi kvalitami hmotné přírody. Lide, oklamani tremi kvalitami, nemohou porozumet, že Nejvyšší Pan, Krsna, je transcendentální hmotné přírodě.

Každá živá bytost získala pod vlivem hmotné přírody určitý druh těla, kterému patří určitý druh psychologických a biologických činností. V lidské společnosti najdeme čtyři třídy lidí, které jednají podle třech kvalit hmotné přírody. Ti, u nichž převládá kvalita dobra, se nazývají brahmani. Lide v kvalitě vášně se nazývají ksatrijové. Ti, u nichž převládá vášně a nevedomost, se nazývají vaisjové, a konečně lidé zcela pohlceni kvalitou nevedomosti se nazývají sudrové. Pod tyto čtyři skupiny se řadí zvířata nebo lidé, kteří žijí podobným způsobem jako zvířata. Tato označení jsou však dočasné, stejně tak jako tělo. Mohu být brahman, ksatrija, vaisja nebo kdokoli, ale to vše je pomíjivé. Přestože hmotné tělo je dočasné a my nevíme, jaké tělo nám bude prisouzeno v příštím životě, ztotožňujeme se s tělem a pod vlivem iluzorní energie se považujeme za Čecha, Indu, Rusy, brahmana, hindu, Mohamedana, Křesťana a podobně. Oklamani tremi kvalitami hmotné přírody zapomináme, že hmotnou energii řídí Bůh. Sri Krsna nám tedy v tomto verši říká, že lidé, kteří jsou oklamani kvalitami hmotné přírody, nechápou, že On stojí ve skutečnosti nad hmotnou energií.

Vsechny živé bytosti, polobozi, lidé, zvířata a tak dále, které podléhají vlivu hmotné energie, zapomněly na transcendentální Božskou Osobnost. Ti, kteří se nacházejí v kvalitě vášně a nevedomosti, a dokonce i ti, kteří jsou v kvalitě dobra, nejsou schopni překročit neosobní aspekt Absolutní Pravdy - neosobní brahma. Osobní rysy Nejvyššího Pana, Jeho mnohonásobná krása, bohatství, poznání, síla, sláva a odříkání je velmi máte. Jestliže ani ti, kdo jsou v kvalitě dobra, nemohou poznat Sri Krsnu, což potom ti, u nichž převládá kvalita vášně nebo nevedomosti? Uvedomování si Krsny transcenduje tyto tři kvalitativní složky hmotné přírody a ti, kdo s tímto vědomím opravdu žijí, již dosáhli vysvobození.

SLOKA 14

*daivi hy esa gusa-mayi mama maya duratyaya
mam eva ye prapadyante mayam etam taranti te*

daivi - transcendentální; *hi* - zajiste; *esa* - tato; *gusa-mayi* - sestavající ze tří kvalit hmotné přírody; *mama* - Moje; *maya* - energie; *duratyaya* - lze stezi překonat; *mam* - Mne; *eva* - zajiste; *ye* - oni; *prapadyante* - odevzdati; *mayam etam* - tuto iluzorní energii; *taranti* - překroci; *te* - ti.

Tato Ma božská energie, sestavající ze tří kvalit hmotné přírody, se dá stezi překonat. Ale ti, kdo se Mi odevzdají, ji snadno překročí.

VYKLAD: Nejvyšší Pan má nespočetně mnoho energií a všechny jsou božské a věčné. Živé bytosti jsou jednou z Jeho božských energií, avšak jakmile přijdou do styku s hmotnou energií, nemají možnost vymanit se z jejího vlivu. Poněvadž hmotné i duchovní energie jsou emanacemi Nejvyššího Pana, jsou obě věčné. Živé bytosti patří do Panovy věčné vyšší energie, ale protože byly znecistěny nízkou energií neboli hmotou již od nepaměti, je věčná take jejich iluze. Proto se nazývají věčné podmíněné (*nitya-baddha*). Nikdo není schopen zjistit počátek svého podmínění hmotnou přírodou.

Prestože je hmotná příroda nižší energie, je pro duši velmi těžké vysvobodit se z jejích pout, neboť hmotná energie je ovládána nejvyšší vůlí, kterou živa bytost není sama schopna překonat. Nižší hmotná podstata je zde definována jako božská, jelikož pochází od Pana a jedná pouze pod Jeho božskou vůlí. Prestože je nižší povahy, jedná obdivuhodně při vzniku a zničení kosmického projevu. Vedy to potvrzují následovně: *mayam tu prakrtim vidyan mayinam tu mahesvaram*. „Mája je dočasná a iluzorní, ale nejvyšší kouzelník stojící nad ní je Mahesvara, Nejvyšší Vladce, Nejvyšší Osobnost Božství.“ (svetasvatara Upanisad 4.10)

Slovo *gusa* znamená také provaz. Toto slovo zde znázorňuje podřízenost duše, která je pevně spoutaná provazy iluze. Kdo je spoután na rukou i na nohou, nemůže se sám vyprostit; musí mu pomoci někdo, kdo je svobodný. A jelikož spoutaný nemůže pomoci spoutanému, musí osvoboditel být volný. Proto pouze Krsna a Jeho představitel, duchovní učitel, mohou podřízenou duši vysvobodit. Bez takové vyšší pomoci se člověk nemůže dostat z otroctví hmoty. Oddaná služba neboli uvědomování si Krsny může člověku pomoci dosáhnout tohoto vysvobození. Sri Krsna, vládce iluzorní energie, může z bezpříčinné milosti a ze soucitu k živé bytosti, která je původně Jeho milovaným synem, přikázat této neprekonatelné energii, aby podřízenou duši opustila. Proto jediný způsob, jak se vyprostit ze silných pout hmotné přírody, je odevzdat se Krsnovi.

Slovo *mam* je v tomto versu také významné. Vztahuje se zde pouze na Krsnu, Visnu, a nikoliv na Brahma nebo Sivu. Prestože Brahma a Siva jsou velmi povýšené duše, na téměř stejné úrovni jako Visnu, nemohou tyto inkarnace, ovládající kvalitu vášně a kvalitu nevědomosti, vysvobodit podřízenou duši z pout hmotné energie, neboť i ony samy jsou pod jejím vlivem. Pouze Krsna, Visnu, může podřízené duše vysvobodit. Toto potvrzují Vedy následovně: *tam eva viditva*. „Vysvobození je možné pouze pro toho, kdo pochopí Krsnu.“ (svetasvatara Upanisad 3.8) I Siva potvrzuje, že vysvobození lze dosáhnout pouze milostí Visnu: *mukti-pradata sarvesam vissur eva na samsayah*. „Visnu může vysvobodit každého, o tom není žádných pochyb“.

SLOKA 15

*na mam duskrfino mumhah prapadyante naradhamah
mayayapahrta-jnana asuram bhavam asritah*

na - ne; *mam* - Mne; *duskrfinah* - neznaboží; *mumhah* - hloupi; *prapadyante* - odevzdávají; *nara-adhamah* - nejnižší z lidí; *mayaya* - iluzorní energie; *apahrta* - zbaven; *jnanah* - poznání; *asuram* - demonské; *bhavam* - povahu; *asritah* - přijímají.

Neverící lidé, kteří jsou velice hloupi, kteří jsou nejnižší z lidí, jejichž poznání unesla vídina, a ti, kdo mají ateistickou povahu démonu, se Mi nikdy neodevzdávají.

VYKLAD: V Bhagavadgite se říká, že člověk může překonat přísné zákony hmotné přírody jednoduše tím, že se odevzdá lotosovým nohám Sri Krsny, Nejvyšší Osobnosti Božství. Můžeme se tedy zeptat, jak je možné, že se učení filozofové, vědci, obchodníci, vládní činitelé a ostatní vůdci společnosti neodevzdají lotosovým nohám Sri Krsny, všemocné Boží Osoby? Tito lidé se různými způsoby snaží o mukti neboli vysvobození ze zákonů hmotné přírody. Delají velké plány a po mnoho let a životů se s velkou vytrvalostí snaží, ale je-li možné dosáhnout vysvobození pouhým odevzdáním se Krsnovi, proč potom tito inteligentní, těžce pracující vůdci nepřijmou tuto jednoduchou metodu? Bhagavadgita na to odpovídá velice jasně. Skutečné učení vůdcové společnosti, jako Brahma, Siva, Kapila, Kumarové, Manu, Vjasa, Devala, Asita, Džanaka, Prahlada, Bali a později Madhvacarja, Ramanudžacarja, Sri Caitanja Maháprabhu a mnozí jiní, jež jsou opravdovými filozofy, vědci, politiky, učenými a administrátory, se odevzdají lotosovým nohám Nejvyšší Osoby, všemocné autority. Ale ti, kdo se vydávají za filozofy, vědce, politiky, vzdělance a tak dále, aby si zlepšili své hmotné poměry, se nikdy cestou Nejvyššího Pana nevydají, ani nejednají podle Jeho plánu. Jelikož tito lidé nemají ponětí o Bohu, vytvářejí jen světské plány a komplikují tím problémy hmotného světa ve snaze resit je. Hmotná energie (příroda) je však tak mocná, že se může vzprít neoprávněným plánům ateistu a zničit usilí „plánovacích komisí“.

Tyto ateistické „plánovace“ popisuje Krsna v tomto versu jako neznabohy, *duskrfinah*, což je opak těch, kteří vykonávají zásluhnou práci (*krti* - zásluhná činnost). Ateistický plánovač je někdy velmi inteligentní a hoden obdivu, neboť k provedení všech velkých plánů, dobrých i zlých, je zapotřebí inteligence. Avšak jelikož svou inteligenci používá nevhodně, to je proti vůli Nejvyššího Pana, nazývá se *duskrti*, což naznačuje, že své inteligence a usilí používá nesprávným způsobem.

V Bhagavadgite se jasně uvádí, že hmotná energie jedná zcela podle pokynu Nejvyššího Pana. Nema žádnou nezávislou sílu, nýbrž jedná jako stín, který se pohybuje podle pohybu předmětu, jenž ho vrhá. Prestože hmotná příroda velice mocná a ateista pro svou bezbožnost nemůže pochopit, jak pracuje,

a nezna ani božský plan Nejvyššího Pana. Ponevadž je v zajetí iluze a ovlivněn kvalitami vášně a nevědomosti, jsou všechny jeho plány odsouzeny k nezdaru. Tak tomu bylo také s Hiranjakasipuem a Ravanou, třebaže oba byli velkými vědci, filozofy, politiky a vzdělanci. Tito nevercí lidé se rozdelují do čtyř skupin:

1. Slovem *mumha* se označují lidé očití hloupi, podobní tečce pracujícím soumarum. Sami si chtějí užívat plodu své práce, a proto je nechťejí obětovat Nejvyššímu. Typické tazné zvíře je osel, který je svým panem nucen tečce pracovat ve dne v noci. Osel je spokojen, může-li svůj žaludek naplnit trochou trávy, chvíli se prospat ve strachu, že dostane bímec od svého pana, a svůj pohlavní pud ukáží za nebezpečí, že ho oslice kopne. Někdy vyzpěvuje svou poezii či filozofii, ale jeho hykání jen rusí ostatní. V takové situaci se nachází ten, kdo pracuje pro plody a neví, pro koho by měl ve skutečnosti pracovat. Neví, že karma (čin) se má použít k jasně (oběti).

Lidé, kteří dnem a nocí tečce pracují, aby učinili zástou svým povinnostem, které si sami vytvorili, často říkají, že nemají čas poslouchat o nesmrtelnosti žive bytosti. Přestože se tito hloupi lidé mohou těšit jen z nepatrného zlomku svého tečce získaného výsledku, považují pomíjivé hmotné pozisky za to nejdůležitější v životě. Někdy pracují bez přestání pro hmotný zisk, a přestože trpí žaludecními vědy nebo špatným trávením a sotva mají čas na jídlo, pracují ve dne v noci, jen aby uspokojili své iluzorní pány. Neuvedomují si, kdo je jejich skutečným panem, a ztrácejí svůj drahocenný čas sloužením mamonu. Ke své vlastní škodě se nanestěti nikdy neodevzdají Nejvyššímu Panu všech panů a nikdy si neudělají čas, aby o Ném mohli naslouchat ze správných zdrojů. Podobně jako prase dává přednost vykalum před sladkostmi z masla a cukru, tak i posedilý materialista dává přednost různým, pro smysly přitazlivým, pomíjivým senzacím světského charakteru, ale jen velice zřídka si najde čas naslouchat o věčné žive síle, která hybe hmotným světem.

2. Druhá skupina neznabožů se nazývá *naradhama*, což znamená „nejnižší z lidí“. *Nara* znamená člověk a *adhama* nejnižší. Z osmi milionů čtyř set tisíců druhů živých tvorů je lidských druhů 400 000. Mezi nimi je velké množství nižších forem lidského života, které jsou vesměs necivilizované. K civilizovaným lidem se počítají ti, kdo se řídí předepsanými zásadami společenského, politického a náboženského života. Do této skupiny se řadí ti, kdo jsou sociálně a politicky uvedomeli, ale nemají žádné duchovní zásady. Také náboženství neuznávající osobního Boha není náboženstvím, neboť smyslem náboženství je poznat Absolutní Pravdu a vztah k Ní. Sri Krsna říká jasné v Bhagavadgite, že není vyšší autority nad Neho a že On je Absolutní Pravda. Civilizovaný lidský život je k tomu, aby člověku umožnil vzbudit ztracené vědomí o jeho věčném vztahu k všemocné Absolutní Pravdě, Božské Osobnosti, Sri Krsnovi. Kdo tuto možnost opomíjí, je označován jako *naradhama*.

Ze zjevených písem se můžeme dovést, že dokud je dítě v matčině lůně (což je nepříjemná situace), prosí Boha o vysvobození a slibuje, že bude uctívat pouze Jeho, jakmile se dostane ven. Pro každou živou bytost je zcela přirozené modlit se k Bohu, když se nachází ve svízelné situaci, neboť všechny bytosti jsou s Ním věčně spjaty. Pod vlivem mají, iluzorní energie, však dítě po porodu zapomene na tezkost zrození a na svého vysvoboditele. Je pak povinností rodičů, aby v detech probudili drimající vědomí o Bohu. V Manu-smrti, jež je vodítkem náboženského života, je uvedeno deset ocisrovacích metod určených k probouzení vědomí o Bohu ve varnasramské společnosti. Dnes se však těmito zásadami nikdo přísně nerídí, a proto jsou téměř všichni lidé (99,9 procent) na velmi nízké úrovni. Jejich takzvané vzdělání a věda se pod vlivem všemocné hmotné energie stavají bezcennými. Podle Bhagavadgity je učeným ten, kdo pohlíží na moudrého brahmana, psa, krávu, slona nebo pojídáce psů stejné. Tak nazírá čistý oddaný.

Sri Nitjananda Prabhu, jenž je inkarnací Boha v podobě dokonalého mistra, vysvobodil dva typické naradhamy, bratry Džagaje a Madhaje, a tím ukázal, jak může být čistý oddaný milosrdný k nejnižším z lidských tvorů. Tedy i nejnižší z lidí, který byl zavržen samotným Panem, může obnovit své duchovní vědomí pouze milostí oddaného. Sri Caitanja Mahaprabhu doporučoval lidem při propagování laskavé oddané služby (*bhagavata-dharma*), aby pozorně naslouchali poselství Nejvyššího Pana. Bhagavadgita tvorí jádro tohoto poselství. I nejnižší z lidí mohou dosáhnout vysvobození touto metodou, to jest pokorným nasloucháním. Nanestěti však odmítají naslouchat této pokynům, nemluve o odevzdání se Panovi vůli. Zcela zanedbávají nejdůležitější povinnost člověka, to jest probudit své duchovní vědomí a obnovit svazek, jenž ho spojuje s Krsnou.

3. Další skupina neverčích se nazývá *mayapahrta-jnanah*, což jsou lidé, jejichž rozsáhlé poznání přišlo vničit vlivem iluzorní hmotné energie. Tito lidé byvají obvykle velmi učenými filozofy, básníky, spisovateli, vědci a podobně, ale iluzorní energie je svedla na scestí, a proto jednají proti vůli Nejvyššího Pana.

V dnešní době jich existuje mnoho, dokonce i mezi „znalci“ Bhagavadgity. Sri Kṛṣṇa v Bhagavadgite jasně a srozumitelně říká, že On je Nejvyšší Osobnost Božství, že se Mu nikdo nevyrovná a že nikdo není mocnější než On. On je také otcem Brahmy, praotce lidského pokolení. Ve skutečnosti se o Kṛṣṇovi říká, že je nejen otcem Brahmy, nýbrž i otcem všech životních forem. Je příčinou neosobního brahma i lokalizované Paramatmy, jež dle v srdcích všech bytostí jako Nadduse. Nejvyšší Pan, Sri Kṛṣṇa, je původní zdroj všeho a doporučuje se všem, aby se odevzdali Jeho lotosovým nohám. Přes všechny tyto jasné výpovědi hanobí lidé této skupiny Nejvyššího Pana a považují Ho za obyčejného člověka. Nevedí, že lidské tělo, tato výsadní podoba, je stvoreno podle věčné a transcendentální podoby Nejvyššího Pana. Kromě toho se pokoušejí o publikování neoprávněných výkladů Bhagavadgity, které jsou chybné, neboť se nacházejí mimo poslušnost duchovních učitelů, a jsou tedy pouze překážkou na cestě k duchovnímu poznání. Tito zbloudilí komentátoři se neodevzdávají Kṛṣṇovi a ani neucí druhé řídit se touto základní zásadou.

4. Poslední skupina neznabožů se nazývá *asuram bhavam asritāḥ*, neboli lidé s demonskou mentalitou. Tento druh lidí je vyloženo ateisticky. Některí z nich tvrdí, že Nejvyšší Pan nemůže nikdy sestoupit do hmotného světa, ale nemohou podat jediný jasný důkaz, proč by to nebylo možné. Jiní zase tvrdí, že Bůh, Nejvyšší Absolutní Pravda, je podroben neosobnímu rysu, přestože Bhagavadgita tvrdí pravý opak. Tito ateisté zavírají Nejvyšší Osobnost Božství, a proto předkládají falesné „inkarnace“, které jsou pouze vytvořem jejich mozku. Lidé, jejichž životní zásadou je zesměšňovat Božskou Osobnost, se nikdy nemohou odevzdat Sri Kṛṣṇovi.

Sri Jamunacarja Albandar z jižní Indie se modlil: „O můj Pane! Lidé, které přitahují ateistické zásady, Te nepoznají, přestože máš neobvykle vlastnosti, podoby a cinnosti, přestože je Tva existence potvrzena ve všech zjevených spisech v kvalitě dobra a přestože Te uznávají slavné osobnosti, které jsou známe svými duchovními znalostmi v transcendentální vědě a zbožnými vlastnostmi.“

Lidé ovidivně hloupí, nejnížší z lidí, oklamání spekulátoři a zatvrzelí ateisté jsou tedy čtyřmi druhy lidí, kteří se přes rady spisu a autorit nikdy neodevzdávají lotosovým nohám Nejvyššího Pana.

SLOKA 16

*catur-vidha bhajante mam janah sukrino rjuna
arto jijnasur artharthi janani ca bharatarsabha*

catur-vidhah - čtyři druhy; *bhajante* - slouží; *mam* - Mi; *janah* - lidi; *su-krinah* - zbožných; *arjuna* - o Ardzuno; *artah* - ten, kdo se souží; *jijnasuh* - ten, kdo je zvědavý; *artha-arthi* - ten, kdo touží po hmotném zisku; *janani* - ten, kdo je obdán poznáním; *ca* - a; *bharata-rsabha* - o nejlepším z Bharatovců.

O Ardzuno, nejlepším z Bharatovců, čtyři druhy zbožných lidí Mi začínají oddané sloužit: trpící, toužící po bohatství, zvědaví a hledající Absolutní Pravdu.

VÝKLAD: Zbožní lidé se na rozdíl od neveričích řídí pokyny písem, a označují se proto jako zbožní (*sukrtinah*), tedy ti, kteří se řídí společenskými a morálními zásadami a jsou víceméně oddáni Nejvyššímu Panu. Tito lidé se také dělí do čtyř skupin: 1. trpící, 2. toužící po zisku, 3. zvědaví a 4. hledající Absolutní Pravdu. Tito lidé však nejsou čistými oddanými, protože se za jejich službou skrývá osobní motiv. Čistá oddaná služba se vykonává bez motivu a bez zájmu o hmotný zisk. Bhakti-rasamṛta-sindhu (1.1.11) definuje čistou oddanou službu takto:

*anyabhilasita-sunyam jnana-karmady-anavrtam
anukulyena kṛssanu- silanam bhaktir uttama*

„Člověk by měl sloužit Nejvyššímu Panu, Sri Kṛṣṇovi, s oddaností a bez touhy po zisku a slave, které by chtěl získat plodonosnými cinnostmi nebo filozofickou spekulací. To je čistá oddaná služba.“

Když se čtyři druhy zbožných lidí obrátí k Nejvyššímu Panu, aby Mu sloužili, očistí se stykem s čistými oddanými a sami se stanou čistými oddanými. Neveričím je však zatežko sloužit Panu, neboť žijí sobeckým, neusporádaným životem bez duchovního cíle. Přesto se však z mnohých stanou čisti oddaní, jestliže přijdou do styku s čistými oddanými.

Lidé, kteří jsou vždy zaneprázdnění egoistickými cíli, se někdy obražejí v hmotné tísní k Bohu a začnou se stykat s čistými oddanými, čímž se stanou také oddanými. I ti, kteří jsou všim zklamání, někdy vyhledávají čisté oddané a začínají se zajímat o otázky týkající se Boha. Podobně susi filozofové, zklamání všemi oblastmi poznání, se někdy chtějí naučit znát Boha. Přicházejí pak k Nejvyššímu Panu, aby Mu sloužili, a tím transcendovali poznání o neosobním brahma a lokalizované Paramatmě a díky milosti Pana nebo Jeho představitelů mohou dospět k osobnímu pojetí Boha. Všeobecně platí, že se trpící, zvědaví, toužící po zisku a hledající Absolutní Pravdu stanou čistými oddanými, jakmile se osvobodí ode všech hmotných zájmů a dokonale pochopí, že hmotný zisk nemá

nic společného s duchovním pokrokem. Dokud oddaní nedosáhnou v transcendentální oddané službě tohoto stadia, zastavují znečištění hmotnými činy a hledají světské vědomosti a podobně. Člověk tedy musí nejprve toto všechno překonat, a potom se může dostat na úroveň čisté oddané služby.

SLOKA 17

*tesam jnani nitya-yukta eka-bhaktir visisyate
priyo hi jnanino tyartham aham sa ca mama priyah*

tesam - z nich; *jnani* - ten, kdo je obdaren dokonalým poznáním; *nitya-yuktah* - vždy zaměstnan; *eka* - jedine; *bhaktih* - oddanou službu; *visisyate* - zvláště; *priyah* - velmi drahý; *hi* - zajisté; *janinah* - člověku obdarenému poznáním; *atyartham* - nade vše; *aham* - Já; *sah* - on; *ca* - take; *mama* - Mne; *priyah* - drahý.

Nejlepší z nich je ten, kdo Mi vždy oddané a laskyplně slouží obdaren dokonalým poznáním, neboť takovému člověku jsem ze všeho nejdraží a on je drahý Mne.

VYKLAD: Když se trpící, zvidaví, chudí a hledající nejvyšší poznání osvobodí od hmotných záležitostí, mohou se stát čistými oddanými. Avšak ten, kdo přistupuje k Panu s touhou poznat Absolutní Pravdu a je prost hmotných túžeb, se skutečně stane čistým oddaným. Jak zde tedy Pan říká, nejlepším z těchto čtyř je oddaný, který dosáhl dokonalého poznání a zapojil se do oddané služby. Prohlubování poznání nás nejdříve přivede k poznatku, že naše „já“ se liší od hmotného těla. Pokročíme-li na této cestě dále, dojdeme k poznání o neosobním brahma a Paramatme. Jakmile je člověk zcela očištěn, uvědomí si, že jeho pravou povinností je být věčným služebníkem Boha. Stykem s čistými oddanými se očistí trpící, zvidaví, hledající hmotný zisk i ti, kdo jsou obdareni poznáním. Ten však, kdo už na začátku přistupuje k Bohu s plným poznáním a zároveň Mu oddané slouží, je Krsnovi velmi drahý. Kdo dosáhl čistého poznání o transcendentální povaze Nejvyšší Osobnosti Božství, je ve své oddané službě natolik chráněn, že hmotné znečištění na něho nemůže mít vliv.

SLOKA 18

*udarah sarva evaite jnani tv atmaiva me matam
asthitah sa hi yuktatma mam evanuttamam gatim*

udarah - uslechtili; *sarve* - vsichni; *eva* - zajisté; *ete* - tito; *jnani* - ten, kdo dosáhl poznání; *tu* - avšak; *atma eva* - právě jako Já; *me* - Muj; *matam* - názor; *asthitah* - spocívá; *sah* - on; *hi* - vskutku; *yukta-atma* - zapojen v oddané službě; *mam* - Mne; *eva* - zajisté; *anuttamam* - nejvyšší; *gatim* - konečný cíl.

Vsichni tito oddaní jsou nepochybně uslechtilé duše, ale toho, kdo dosáhl poznání o Mne, považují za sebe samotného, neboť tím, že Mi oddané slouží, dospeje k nejvyššímu a nejdokonalejšímu cíli, ke Mne.

VYKLAD: Nesmíme si myslet, že Pan nemá rád oddané, kteří jste nedosáhli plného poznání. Říká, že vsichni jsou uslechtili, neboť vsichni, kteří se k Nemu obracejí s jakoukoliv motivací, jsou velké duše neboli mahatmy. Oddaní, kteří něco chtějí na oplátku za svou službu, jsou Panem také přijati, protože zde v každém případě dochází k výměně vztahu. Z nakloněnosti prosí Pana o hmotné výhody, a když je jejich prosba splněna, uspokojí se tak, že učiní pokroky v oddané službě. Avšak ten, kdo slouží Nejvyššímu Panu s dokonalým poznáním, je Krsnovi velmi drahý, neboť jeho jediným cílem je sloužit Mu s láskou a oddaností. Takový oddaný by nemohl žít ani vterinu bez styku s Nejvyšším Panem nebo bez prokazování laskyplné služby. Sri Krsna má tudíž oddaného velice rád a nemůže se od něho odloučit, což také osobně potvrzuje ve Srimad Bhagavatamu (9.4.68):

*sadhavo hridayam mahyam sadhunam hridayam tv aham
mad-anyat te na jananti naham tebhya manag api*

„Oddaní jsou vždy v Mém srdci a Já jsem vždy v srdci oddaných. Pro neexistuje nic jiného než Já a ani Já nemohu na oddané zapomenout. Mezi Mnou a čistými oddanými je vždy velmi důvěrný vztah. Čistí oddaní, kteří jsou obdareni dokonalým poznáním, nikdy neztratí duchovní spojení, a proto jsou Mi velice drazí.“

SLOKA 19

*bahunam janmanam ante jnanavan mam prapadyate
vasudevah sarvam iti sa mahatma su-durlabhah*

bahunam - mnohá; *janmanam* - zrozeních a smrtích; *ante* - po; *jnana-van* - obdaren poznáním; *mam* - Mne; *prapadyate* - odevzdá; *vasudevah* - Božská Osobnost, Sri Krsna; *sarvam* - všechno; *iti* - tak; *sah* - taková; *maha-atma* - velká duše; *su-durlabhah* - velmi vzácná.

Po mnoha zrozeních a smrtích se člověk, jenž je vpravdě obdaren poznáním, odevzdá Mne, věda, že Já jsem příčinou všech příčin a všeho, co existuje. Taková duše je velmi vzácná.

VYKLAD: Člověk, který po mnoho životů vykonával oddanou službu nebo různé duchovní praxe, může dosáhnout čistého transcendentálního poznání o tom, že Nejvyšší Osobnost Božství je konečným cílem duchovní realizace. Když se začátečník pokouší zbavit pout, která ho váží k hmotnému světu, mívá sklony k impersonalismu. Jakmile však později učiní další pokroky, pochopí, že i v duchovním životě existují činnosti a že oddaná služba se skládá právě z těchto činů. Když to pochopí, přilne k Nejvyššímu Panu a odevzdá se Mu. V té chvíli pozná, že ve všem spočívá milost Sri Krsny, že On je příčinou všech příčin a že tento hmotný projev nemá mimo Nej žádnou nezávislou existenci. Uvedomí si, že tento hmotný svět je pouze převráceným projevem duchovní rozmanitosti a že všechno má vztah k Nejvyššímu Panu, Sri Krsnovi. Vidi všechno ve vztahu k Vasudevovi neboli Krsnovi. Takové nazírání vede člověka ke konečnému cíli, kdy se úplně odevzdá Nejvyššímu Panu, Sri Krsnovi. Taková odevzdána velká duše je velice vzácná.

Tento vers je velice pěkně vysvětlen ve třetí kapitole světásvatara Upanisady (verse 14 a 15):

*sahasra-sirsa purusah sahasraksah sahasra-pat
sa bhumim visvato vrtva- tyatisthad dasangulam
purusa evedam sarvam yad bhutam yac ca bhavyam
utamrtatvasesano yad annenatirohati*

V Chandogja Upanisade (5.1.15) se říká: *na vai vaco na caksumsi na srotrasi na manamsity acaksate prasa iti evacaksate praso hy evaitani sarvasi bhavanti.* „V tele žije bytosti není hlavním cíntelem ani schopnost mluvit, ani schopnost vidět, ani schopnost slyšet, ani schopnost myslet; je to život, který je středem všech činností.“ Podobně Vasudeva neboli Božská Osobnost, Sri Krsna, je původní bytostí ve všem. Toto tělo je schopno mluvit, vidět, slyšet, myslet, cítit a tak dále. Tyto schopnosti jsou však bezcenné, nejsou-li používány ve vztahu k Nejvyššímu Panu. A poněvadž Vasudeva je všeprosáknutý a všechno je Vasudeva, oddány se Mu odevzdávají s plným vědomím. (srovnej: Bg. 7.17 a 11.40)

SLOKA 20

*kamais tais tair hrta-jnanah prapadyante nya-devatah
tam tam niyamam asthaya prakrtya niyatah svaya*

kamaih - zádostmi; *taih taih* - různými; *hrta* - uneseno; *jnanah* - poznání; *prapadyante* - odevzdávají; *anya* - jiným; *devatah* - polobohům; *tam tam* - odpovídající (cemu); *niyamam* - pravidla; *asthaya* - následují; *prakrtya* - povahou; *niyatah* - ovládání; *svaya* - svou.

Ti, jejichž poznání unesly hmotné zádosti, se uchylují k polobohům a uctívají je podle pravidel a předpisu odpovídajících jejich povahám.

VYKLAD: Ti, kdo jsou oprostěni od veskeré hmotné necistoty, se odevzdávají Nejvyššímu Panu a s oddaností Mu slouží. Dokud není člověk zcela očistěn, je svou povahou neoddaný. Ti však, kdo se navzdory svým zádostem uchýlí k Nejvyššímu Panu, nejsou vnější energii tak přitahováni. Zvolili si pravou cestu a brzy se osvobodí od hmotného chtíce. Ve Srimad Bhagavatamu (2.3.10) se doporučuje, aby se člověk za všech okolností odevzdal Vasudevovi a uctíval Ho, ať už má nebo nemá hmotné zádosti, ať touží po vysvobození z pout hmoty, nebo je čistým oddaným, který po hmotném smyslovém požitku netouží:

*akamah sarva-kamo va moksa-kama udara-dhih
tivresa bhakti-yogena yajeta purusam param*

Méne inteligentní lidé, kteří ztratili duchovní smysl, se obraćejí na polobohy, aby okamžitě ukojili své hmotné zádosti. Obvyčejně se takoví lidé k Nejvyšší Osobnosti Božství neuchylují, neboť jsou podmíněni některou ze tří kvalit hmotné přírody (hlavně vášní a nevědomosti), a to je vede k uctívání různých polobohů. Ridi se pravidly a zásadami uctívání a cítí se spokojeni. Uctívání polobohů jsou pohanění drobnými hmotnými zádostmi a nevědí, jak dosáhnout nejvyššího cíle. Lidem, kteří touží po nabytí různých hmotných výhod a požitku, je ve Vedách doporučeno uctívání různých polobohů (nemocnému se například doporučuje uctívat Slunce). Tito lidé si proto myslí, že je lepší uctívat různé polobohy než Nejvyššího Pana. Čistý oddaný se tím však neda zmást, neboť ví, že Krsna je Panem všech polobohů i lidí. V Caitanja-caritamrte (Adi 5.142) je Sri Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, popsán jako Nejvyšší Pan a všechny ostatní bytosti jako Jeho služebníci (*ekale isvara krssa, ara saba bhrtya*). Proto se čistý oddaný s vyplněním svých potřeb nikdy neobrácí ani na polobohy; je zcela závislý na Nejvyšším Panu a spokojí se s címkoliv, co od Neho dostane.

SLOKA 21

*yo yo yam yam tanum bhaktah sraddhayarcitum icchati
tasya tasyacalam sraddham tam eva vidadhamy aham*

yah yah - kdokoliv; *yam yam* - kteroukoliv; *tanum* - podobu poloboha; *bhaktah* - oddany; *sraddhaya* - s virou; *arcitum* - uctivat; *icchati* - touzi; *tasya tasya* - jeho; *acalam* - pevnou; *sraddham* - virou; *tam* - v to; *eva* - jiste; *vidadhami* - obdarim; *aham* - Ja.

Touzi-li nekdo uctivat nektereho poloboha, Ja ho - jako Nadduse dlici v srdcich vseh - v teto vire utvrdim, aby se mohl oddat urcitemu bozstvu.

VYKLAD: Buh dal vsem tvorum urcitou nezavislost. Proto, jestlize si nekdo vroucne preje hmotne pozitky a touzi, aby mu je polobozi splnili, pak mu Krsna, jenz je pritomen v srdcich vseh jako Nadduse, umozni jeho prani splnit. Sri Krsna je nejvyssim otcem vseh bytosti a jako takovy neomezuj jejich nezavislost, nybrz dava jim vsechny moznosti k uspokojeni jejich hmotnych zadosti. Muzeme se vsak zeptat, proc vsemocny Buh dava zivym bytostem moznosti k uzivani hmotneho sveta, a nechava je tak padnout do lecky iluzorni energie. Kdyby jim vsak Nejvyssi Pan jako Nadduse tyto moznosti neposkytl, nemela by nezavislost smysl. Proto Pan dava vsem urcitou nezavislost - kazdy muze jednat po svem, ale Jeho konecne pouceni najdeme v Bhagavadgite: „Zanech vseh ostatnich cinnosti a zcela se Mi odevzdej.“ To nas ucini srastnymi.

Lide, polobozi a vsichni ostatni tvorove jsou podrizeni vuli Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Proto nikdo nemuze z vlastni vule uctivat polobohy a polobozi take nemohou nikomu pozehtat bez Panova souhlasu. Rika se, ze bez Jeho vule se nepohne ani steblo travy. Lide, kteri v hmotnem svete stradaji, se obycejne obraceji na polobohy, coz jim take doporucuji vedske spisy. Clovek, který touzi po urcite veci, muze uctivat prislusneho poloboha. Nemocnemu se napríklad doporucuje, aby uctival boha Slunce; kdo touzi po vzdelani, ma uctivat bohyni moudrosti, Sarasvati; a kdo hleda krasnou zenu, ma uctivat bohyni Umu, manzelku sivy. Takto vedska pisma, sastra, popisují ruzne způsoby uctivani nescetnych polobohu. Tomu, kdo touzi ziskat nejake zvlastni hmotne vyhody, da Pan silnou touhu uctivat prislusneho poloboha, který mu pak splni jeho prani. Pan se take postara, aby vyznavac uctival poloboha prislusnym způsobem. Pouze Krsna, v podobě Nejvyssi Duse, dlici v srdcich vseh, muze cloveka inspirovat k uctivani ruznych polobohu, nebo polobozi jsou ve skutečnosti ruznymi castmi Panova vesmirneho tela, a proto nejsou nezavisli. Ve vedske literature se docteme: „Nejvyssi Osobnost Bozstvi sidli jako Nadduse v srdci vseh polobohu a prostrednictvím nich umozňuje lidem splnit jejich prani. Ani polobozi, ani lide vsak nejsou nezavisli. Jsou vzdy zavisli na nejvyssi vuli.“

SLOKA 22

*sa taya sraddhaya yuktas tasyaradhanam ihate
labhate ca tatah kaman mayaiva vihitan hi tan*

sah - on; *taya* - touto; *sraddhaya* - virou; *yuktah* - vybaven; *tasya* - onoho poloboha; *aradhanam* - uctivat; *ihate* - hleda; *labhate* - ziska; *ca* - a; *tatah* - od toho; *kaman* - zadosti; *maya* - Mnou; *eva* - tak; *vihitan* - stanovene; *hi* - zajiste; *tan* - tyto.

Vybaven takovou virou, uctiva urcitého poloboha a on mu pak splni jeho touhy. Avsak ve skutečnosti jsem to Ja, kdo je poskytuje.

VYKLAD: Polobozi nemohou svym uctivacum pozehtat bez svoleni Nejvyssiho Pana a na rozdíl od cloveka nezapominaji, ze vsechno je majetkem Nejvyssiho Pana. Kdyz clovek uctiva polobohy a jeho prani se splni, neni to zasluhou polobohu, nybrz díky Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Hloupí lidé, kteří si nejsou vedomi Panovy svrchovanosti, se posetile obraceji k polobohum, aby jim splnili jejich zadosti. Naproti tomu cisty oddany ponechava uspokojeni svych potreb zcela na Panu; nikdy Ho vsak neprosi o neco hmotneho. Zive bytosti se vetsinou obraceji na polobohy, protoze se silene snazi uspokojit svou chtic. Stava se to v pripadech, kdy si ziva bytost prala neco nepatricneho a Nejvyssi Pan její touhu nevyplnil. V Caitanja-caritamrte se rika, ze ten, kdo uctiva Nejvyssiho Pana, a zaroven touzi po hmotnem pozitku, ma navzajem si odporujici prani. Oddana sluzba a uctivani polobohu nemohou byt na stejne úrovni, nebo uctivani polobohu je hmotna cinnost, zatimco oddana sluzba Nejvyssimu je zcela duchovni.

Pro toho, kdo si preje vratit se k Bohu, jsou hmotne zadosti prekazkou. Sri Krsna proto neobdaruje cisteho oddaneho hmotnymi vyhodami, po kterych touzi lidé omezeného mysleni, kteří radeji uctivaji polobohy hmotneho vesmiru, misto aby se zapojili do oddane sluzby Nejvyssimu Panu.

SLOKA 23

*antavat tu phalam tesam tad bhavaty alpa-medhasam
devan deva-yajo yanti mad-bhakta yanti mam api*

anta-vat - pomijive; *tu* - ale; *phalam* - plody; *tesam* - jejich; *tat* - ktere; *bhavati* - vznikaji; *alpa-medhasam* - lide maleho rozumu; *devan* - k polobohum (na jejich planety); *deva-yajah* - uctivaci polobohu; *yanti* - jdou; *mat* - Moji; *bhaktah* - oddani; *yanti* - jdou; *mam* - ke Mne; *api* - take.

Lide omezeného rozumu uctivají polobohy, avšak plody, které získají, jsou pomíjive. Ti, kdo uctivají polobohy, jdou na planety polobohu, kdežto Moji oddani dosáhnou nakonec Me svrchované planety.

VYKLAD: Nekteri komentatori Bhagavadgity tvrdí, že i ti, kdo uctivají polobohy, mohou dosáhnout Nejvyššího Pana, ale v tomto versu se jasně říká, že ti, kdo uctivají polobohy, se dostanou na jejich planety. Kdo uctívá boha Slunce, dospeje na Slunce, kdo uctívá boha Měsíce, dosáhne Měsíce, a kdo uctívá Indru, dosáhne Indrovy planety. Je tedy nesprávné myslet si, že uctíváním kteréhokoli z polobohu člověk dospeje k Nejvyšší Osobnosti Božství. Tento vers jasně potvrzuje, že uctivací polobohu dosáhnou různých planet v hmotném vesmíru, avšak oddaní Pana dospejí přímo na planetu Božské Osobnosti v duchovním světě.

Někdo může namítat, že jestliže polobozi tvoří různé části těla Nejvyššího Pana, pak by měl člověk dosáhnout stejného cíle uctíváním polobohu. Ale uctivací polobohu nejsou příliš inteligentní, ponevadž nevědí, které části těla se má dodávat potrava. Je posetile tvrdit, že potrava se může dát kterékoli části těla a jakýmkoliv způsobem. To je zcela vyloučeno. Bylo by beznadějně dodávat potravu do uší nebo do očí. Tito lidé nechápou, že polobozi jsou částmi vesmírného těla Nejvyššího Pana, a ve své nevedomosti si myslí, že každý poloboh je samotným Bohem, jenž je schopen soutežít s Nejvyšším Panem.

Nejen polobozi, ale i obvykle žijící bytosti jsou částmi těla Nejvyššího Pana. Ve Srimad Bhagavatamu se uvádí, že brahmani tvoří hlavu Nejvyššího Pana, ksatrijové Jeho páže, vaisjové Jeho břicho a sudrové Jeho nohy a že každá skupina plní jinou funkci. Ten, kdo si plně uvědomuje, že všechny bytosti, včetně lidí a polobohu, jsou částecami Nejvyššího Pana, má dokonale poznání. Zapomeneme-li na tuto základní skutečnost a oddáme se uctívání polobohu, dospejeme na jejich planety, což není stejný cíl, jakého dosáhnou Křsnovi oddaní.

Výsledky získané uctíváním polobohu jsou pomíjive, ponevadž v hmotném světě jsou planety, polobozi i jejich vyznáváci také pomíjivi. V tomto versu proto velmi zřetelně stojí, že všechny výsledky dosažené uctíváním polobohu jsou pomíjive a takovému uctívání se věnují pouze méně inteligentní lidé. Jelikož čistý oddaný laskavě slouží Křsnovi s myslí na Jeho upřenou, dosáhne věčné blažené existence, plně poznání, a jeho výsledky se liší od výsledku, kterých dosáhnou obyčejní uctivací polobohu. Nejvyšší Pan je neomezený, stejně jako je neomezená milost, milosrdenství a přiznání, kterou prokazuje svým oddaným.

SLOKA 24

*avyaktam vyaktim apannam manyante mam abuddhayaḥ
param bhavam ajananto mamavyayam anuttamam*

avyaktam - neprojevený; *vyaktim* - osobnost; *apannam* - dosahl; *manyante* - domnívají se; *mam* - Já; *abuddhayaḥ* - méně inteligentní lidé; *param* - nejvyšší; *bhavam* - stav bytí; *ajanantah* - neznají; *mama* - Moje; *avyayam* - nepomíjivou; *anuttamam* - nejvyšší.

Hloupí lidé, kteří Me dokonale neznají, si myslí, že jsem byl nejdrive neosobní a že jsem nyní přijal tuto viditelnou podobu. Nechápu Moji vyšší přirozenost, která je nepomíjivá a nejvyšší.

VYKLAD: Uctivací polobohu byli popsáni jako méně inteligentní lidé a v tomto versu jsou podobným způsobem označeni impersonalisté. Sri Křsna zde osobně hovoří k Ardzunovi, přesto však impersonalisté pro svou nevedomost tvrdí, že Nejvyšší Pan stejně nemá žádný tvar. Jamunacarja, velký oddaný patrici do učenické poslušnosti Ramanudzacarji, k tomu napsal:

*tvam sila-rupa-caritaih parama-prakṛstaih
sattvena sattvikataya prabalais ca sastraih
prakhyata-daiva-paramartha-vidam matais ca
naivasura-prakṛtayah prabhavanti boddhum*

„Můj drahy Pane, oddaní jako Vjasadeva a Narada Te znají jako osobního Boha. Studium vedských písem se člověk může naučit znát Tve vlastnosti, Tvou podobu a Tve cinnosti a může pochopit, že jsi Nejvyšší Osobnost Božství. Avšak ti, kdo jsou pod vlivem kvality vášně a nevedomosti, tedy démoni a ateisté, Te nemohou pochopit. Ačkoliv mohou velice dobře znát Vedantu, Upanisady a jiné vedské texty, stejně Te nemohou pochopit jako Nejvyšší Osobnost Božství.“ (Stotra-ratna 12)

V Brahma-sanhite stojí, že člověk nemůže pochopit Božskou Osobnost pouhým studiem Vedanty. Jeho osobnost můžeme poznat pouze Jeho milostí. Proto se v tomto versu jasně říká, že hloupí nejsou

pouze uctivaci polobohu, ale i neoddani a impersonaliste, kteri travi svuj cas studiem Vedanty a spekulovanim nad Vedami, bez jakékoli stopy po oddanosti Sri Krsnovi. Nikdy nemohou pochopit osobni povahu Boha. Lide, kteri povazuji Absolutni Pravdu za neosobni, a neznaji tedy nejvyssi aspekt Absolutni Pravdy, se oznacuji slovem *abuddhayah*. Ve Srimad Bhagavatamu stoji, ze Nejvyssi se realizuje ve trech stadiich: prvnim je neosobni brahma, dalsim lokalizovany aspekt Nejvyssiho - Nadduse - a poslednim nejvyssi aspekt Absolutni Pravdy - Bozska Osobnost. Dnesni impersonaliste jsou jeste omezenější, nebo nenasleduji ani sveho velkeho predchudce sankaracarju, který vyslovne rekl, ze Krsna je Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Impersonaliste, kteri nemaji dostatecne znalosti o Absolutni Pravde, se domnivaji, ze Krsna byl pouze synem Devaki a Vasudevy, popripade nejakym princem ci mocnym clovekem. V Bhagavadgite (9.11) vsak Krsna tyto nazory odsuzuje: *avajananti mam mumha manusim tanum asritam*. „Pouze posetilci Mne povazuji za obycejnou bytost.“

Je tedy jiste, ze bez vykonavani oddane sluzby a uvedomovani si Krsny nemuze nikdo Krsnu pochopit, coz je take potvrzeno ve Srimad Bhagavatamu (10.14.29):

*athapi te deva padambuja-dvaya-
prasada-lesanugrhita eva hi
janati tattvam bhagavan mahimno
na canya eko pi ciram vicinvan*

„Muj Pane, je-li nekdo pecten byr jenom nepatrny naznakem milosti Tvych lotosovych nohou, muze porozumet velikosti Tve osobnosti. Avsak ti, kteri spekuluji, aby pochopili Nejvyssi Osobnost Bozstvi, Te nemohou poznat, trebaze studuji Vedy mnoho a mnoho let.“

Podoby, jmena a vlastnosti Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Sri Krsny, nemuzeme pochopit pouhymi intelektualnimi spekulacemi nebo diskusemi vedske nauky. Toto poznani se vsak da ziskat oddanym slouzenim. Clovek muze pochopit Nejvyssi Osobnost Bozstvi pouze tehdy, je-li plne zapojen do oddane sluzby a pronasi-li mahamantru: *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Neoddani si myslí, ze Krsnovo telo je hmotne a ze vsechny Jeho cinnosti, jmena, podoby a tak dal, jsou plodem iluze, maji. Tito impersonaliste jsou znami jako majavadiove a Absolutni Pravdu neznaji.

Ve dvacatem versi bylo jasne receno: *kamais tais tair hrta-jnanah prapadyante nya-devatah*. „Ti, kdo jsou zaslepeni zadostmi, se odevzdavaji ruznym polobohum.“ Ve dvacatem tretim versi jsme se mohli docist, ze krome Nejvyssiho Pana, který ma svou vlastni duchovni planetu, existuji take polobozi, kteri maji rovnéz sve planety v hmotnem vesmiru. Bylo tam take uvedeno: *devan deva-yajo yanti mad-bhakta yanti mam api*. Uctivaci polobohu dospeji na jejich planety a ti, kdo uctivaji Krsnu, dospeji na nejvyssi planetu, Krsnaloku. Prestoze je tak jasne receno, ze Sri Krsna a Jeho podoby jsou skutecne, tvrdi posetili impersonaliste pravy opak. Muze snad uceni Bhagavadgity vzbudit dojem, ze polobozi a jejich sidla jsou neosobni? Z textu jasne vyplyva, ze jak polobozi, tak i Krsna jsou osobni. Krsna je Nejvyssi Osobni Buh a ma vlastni planetu, stejne jako polobozi.

Monisticka tvrzeni, ze Nejvyssi Absolutni Pravda je beztvara a ze Jeji podoba je neskutecna, tedy pri blizsim zkoumani neobstoji. Z textu Bhagavadgity jasne vidime, ze podoby polobohu a podoba Nejvyssiho Pana existuji soucasne a ze Sri Krsna je plny vecneho poznani a blazenosti (*sac-cid-ananda*). Vedy take potvrzují, ze Nejvyssi Absolutni Pravda je plna blazene radosti a zdrojem neomezenych priznivych vlastnosti (*ananda-mayo bhyasat*). Na jinych mistech Bhagavadgity Sri Krsna rika, ze se zjevuje, presto ze je nezrozeny (*aja*). To jsou fakta uvedena v Bhagavadgite a my se musime snazit porozumet jim. Jak muze Buh, Nejvyssi Osobnost, byt neosobni? Vychazime-li z vypovedi Bhagavadgity, je monisticka teorie neosobnich filozofu vykonstruovana a chybná. Z Bhagavadgity jasne vyplyva, ze Nejvyssi Absolutni Pravda, Krsna, ma jak podobu, tak osobnost.

SLOKA 25

*naham prakasah sarvasya yoga-maya-samavrtah
mumho yam nabhijanati loko mam ajam avyayam*

na - ne; *aham* - Ja; *prakasah* - objeviti se; *sarvasya* - kazdemu; *yoga-maya* - vnitri silou; *samavrtah* - zahalen; *mumhah* - posetilci; *ayam* - tyto; *na* - ne; *abhijanati* - mohou rozumet; *lokah* - osoby; *mam* - Mne; *ajam* - nezrozeny; *avyayam* - nepomijivy.

Nikdy se nezjevují posetilym a hloupym lidem. Pro ne jsem zahalen svou vnitri silou, a proto nechapou, ze jsem nezrozeny a vecny.

VYKLAD: Mohli bychom se zeptat, proc se Sri Krsna nezjevuje nyní, kdyz mohl byt viditelny na Zemi pred 5 000 lety? Ne vsichni Ho vsak videli, i kdyz byl osobne pritomen. Kdyz se zjevil na Zemi, jen nekolik malo lidi Ho poznalo jako Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Naprikad sisupala mel namitky

proti povýšení Krsny na panovníka Kuruovcu. Bhisma mu však oponoval a prohlásil, že Sri Krsna je Nejvyšší Bůh. Pouze bratři Panduové a několik dalších vedelo, že Krsna je Nejvyšší, neboť svou pravou podobu neukázal všem, a hlavně ne těm, kteří Mu nebyli oddáni. Proto říká Krsna v Bhagavadgite, že kromě Jeho čistých oddaných Ho všichni považují za obyčejného smrtelníka. Pouze svým oddaným se projevuje jako pramen veselé radosti; pro ostatní je zahalen svou vnitřní silou.

Ve Srimad Bhagavatamu (1.8.19) se v Kuntiných modlitbách píše, že Sri Krsna je zahalen závojem jogamají, který způsobuje, že Ho běžní lidé nemohou pochopit. V patnácté mantře Sri Isopanisady se také mluví o tomto iluzorním závoji:

*hiraṁmayeṇa patreṣa satya-yāpihitam mukham
tat tvam puṣanṁ apavṛṣa satya-dharmaya drṣṭaye*

„O můj Pane, jsi udržovatelem celého vesmíru a nejvyšší náboženskou zásadou je s oddaností Ti sloužit. Proto Te prosím, buď mi oporou. Tvá transcendentální podoba je zahalena závojem vnitřní energie, jogamají. Prosím Te, odstran oslnující záři, která mi brání spatřit Tvou věčnou podobu plnou blaženosti a poznání (*sac-cid-ananda-vigraha*).“

Transcendentální podoba Nejvyšší Osobnosti Božství, jež je plná poznání a blaha, je zahalena vnitřní silou brahmadžjótí, a proto nemohou nevědomí impersonalisté Nejvyššího spatřit.

Následující modlitbu Brahmy najdeme ve Srimad Bhagavatamu (10.14.7): „O Nejvyšší Osobnosti Božství, Paramatmo, Pane všech tajemství, kdo na tomto světě může znát Tvou sílu a chápat Tve zabavy? Neustále rozpínáš svou vnitřní energii, a proto nikdo nemůže porozumět, kdo jsi. Vedci a jiní učenci mohou zkoumat planety a atomy složení hmotného světa, ale i když se před tebou postaví, nedovedou zmerit Tvou energii a sílu.“ Sri Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, je nejenom nezrůcený, ale také nepomíjivý a nevycerpátný (*avyaya*). Jeho věčná podoba je plná poznání a blaženosti a všechny Jeho energie jsou nevycerpátné.

SLOKA 26

*vedāham samatitāni vartamanāni carjuna
bhaviṣyasi ca bhūtāni mām tu veda na kaścana*

veda - znám; *aham* - Já; *samatitāni* - vše v minulosti; *vartamanāni* - v přítomnosti; *ca* - a; *arjuna* - o Ardzuno; *bhaviṣyasi* - v budoucnosti; *ca* - také; *bhūtāni* - žijící bytosti; *mām* - Mne; *tu* - však; *veda* - zná; *na* - ne; *kaścana* - nikdo.

O Ardzuno, jako Nejvyšší Osobnost Božství znám vše, co se stalo v minulosti, co se děje v přítomnosti, a vše, co se teprve přihodí. Znam také všechny žijící bytosti; Mne však nezná nikdo.

VÝKLAD: Zde je jasná odpověď na otázku, je-li Nejvyšší Pan osobní či neosobní. Kdyby podoba Krsny, Nejvyšší Osobnosti Božství, byla majou, neboli kdyby Jeho tělo bylo hmotné, jak tvrdí impersonalisté, pak by i On, stejně jako všechny ostatní bytosti, měl tělo a zapomněl všechno, co se přihodilo v Jeho minulých životech. Nikdo, kdo má hmotné tělo, si nepamätuje nic z minulého života, neví nic o současném životě a nemůže nic předvídat o životě přístím. Jinými slovy, nikdo nemůže říci, že zná minulost, přítomnost a budoucnost, dokud není vysvobozen z hmotné nečistoty.

Krsna jasně říká, že na rozdíl od obyčejné lidské bytosti má dokonalou vědomost o tom, co se přihodilo v minulosti, co se děje nyní a co se teprve přihodí. Ve čtvrté kapitole jsme například četli, že Krsna si vzpomíná, jak před miliony letů dával pokyny bohu Slunce Vivasvanovi. Krsna zná všechny žijící bytosti, neboť je jako Nejvyšší Duse umístěn v jejich srdcích. Přestože je přítomen ve všech telech v podobě Nadduse a přestože je osobně přítomen jako Nejvyšší Osobnost Božství, nemohou omezení lidé pochopit, že Sri Krsna je Nejvyšší Osobnost a že Jeho transcendentální tělo je nehmotné, i když dospěli k realizaci neosobního brahma. Krsna je jako slunce a mája jako mrak. V hmotném světě může mrak dočasně zakrýt slunce, měsíc a hvězdy, avšak ve skutečnosti je zakrýt pouze náš nedokonalý zrak, a nikoliv slunce nebo měsíc. Právě tak ani Nejvyšší Pan nemůže být zakrýt majou. Je to Jeho vnitřní síla, jogamajá, která způsobuje, že se neprojevuje mým inteligentním lidem. Ve třetí sloce této kapitoly se říká, že z milionu lidí se jen malokdo pokouší zdokonalit svou lidskou existenci a z tisíce lidí, kteří se o to pokouší, sotvakdo pochopí, kdo je Krsna. I když člověk dosáhl dokonalosti poznáním neosobního brahma nebo lokalizované Paramatmy, nemůže pochopit Sri Krsnu, Nejvyšší Osobnost Božství, neslouží-li Mu oddané s myslí na Jeho upřenou.

SLOKA 27

*icchā-dveṣa-saṁutthēna dvandva-mohēna bhārata
sarva-bhūtāni sammoham sārgē yanti parantapa*

iccha - prani; *dvesa* - a nenavisti; *samutthana* - povstava; *dvandva* - dvojnosti; *mohena* - klam; *bharata* - o potomku Bharatuv; *sarva* - vsechny; *bhutani* - zive bytosti; *sammoham* - v klamu; *sarge* - pri zrozeni; *yanti* - jdou; *parantapa* - o hubiteli nepratel.

O Bharatovce, hubiteli nepratel, vsechny zive bytosti se narodi do sveta klamu a jsou zmateny dvojnosti, která vzniká z touhy a nenavisti.

VYKLAD: Zakladni postaveni zive bytosti je podridit se Nejvyššímu Panu, který je čistým poznáním. Odvrátil-li se člověk od tohoto čistého poznání, ovládne ho iluzorní energie, a tudíž nemůže pochopit Nejvyšší Osobnost Božství. Iluzorní energie se projevuje v dualitách, jako například prání a nenavisti, které způsobují, že nevědomý člověk se chce ztotožnit s Nejvyšším Panem a ze Křsnovi závidí Jeho svrchované postavení. Čistí oddaní, kteří nejsou oklamáni nebo znečištěni touhami a nenavisti, chapou, že Sri Křsna se zjevuje prostřednictvím svých vnitřních sil, zatímco lidé obložen nevědomostí a dualitami hmotného světa si nanestěsí mysl, že Nejvyšší Osobnost Božství je stvořena hmotnými energiemi. Pro takto oklamane lidi je typické, že jsou ovlivněni počtou a ponizením, utrpením a stěstem, mužností a ženskostí, dobrem a zlem, radostí a bolestí a tak dále. Mysli si: „To je moje žena, to je můj dům, já jsem panem tohoto domu, já jsem mužem této ženy.“ Takto působí klam dvojnosti a ti, kdo jsou jim oklamáni, jsou velice posetili a nemohou pochopit Nejvyšší Osobnost Božství.

SLOKA 28

*yesam tv anta-gatam papam jananam pusya-karmasam
te dvandva-moha-nirmukta bhajante mam dr̥mha-vratah*

yesam - jejichž; *tu* - avšak; *anta-gatam* - naprosto vyhlazen; *papam* - hřích; *jananam* - lidi; *pusya* - ctnostně; *karmasam* - drivejší ciny; *te* - oni; *dvandva* - dvojnosti; *moha* - bludu; *nirmukta* - oprostění; *bhajante* - oddané slouží; *mam* - Mne; *dr̥mha-vratah* - s pevným odhodláním.

Avšak lidé, kteří v tomto i drivejších životech jednali ctnostně a jejichž hřisné ciny jsou zcela vyhlazeny, jsou oprostěni od bludu dvojnosti a s pevným odhodláním Mi slouží.

VYKLAD: Tento vers se zmiňuje o lidech, kteří mohou dosáhnout transcendentální roviny. Pro lidi hřisné, bezbožné, posetilé a nečestné je velmi obtížné povznést se nad prání a nenavist. Pouze ti, kdo žijí podle stanovených náboženských zásad, jednají ctnostně a přemohli následky svých hřisných činů, se mohou zapojit do oddané služby, a takto postupně získávat čisté poznání o Nejvyšším Panu a v extázi o Ném meditovat. Tímto způsobem se můžeme povýšit na duchovní rovinu, což je možné oddanou službou Křsnovi a ve styku s čistými oddanými, kteří nás mohou vyprostit ze spárů klamu.

Ve Srimad Bhagavatamu (5.5.2) stojí, že jestliže někdo opravdu usiluje o vysvobození, musí sloužit oddaným, kteří putují světem za jediným účelem, a tím je probudit spící duši z jejich podminěného stavu (*mahat-sevan dvaram ahur vimukteh*). Ti však, kdo se stykají s materialisticky založenými lidmi, krácejí cestou vedoucí do nejtemnějších konců existence (*tamo-dvaram yositam sangi-sangam*). Pokud jde o impersonalisty, nevědí, že pachají nejhorší přestupek proti Božimu zákonu, když zapominají na své pravé postavení, tedy že jsou podrženi Bohu. Dokud si člověk neuvedomuje své pravé postavení a nejedná podle toho, není pro něho možné pochopit Sri Křsnu a oddané a laskyplně Mu s odhodláním sloužit.

SLOKA 29

*jara-marasa-moksaya mam asritya yatanti ye
te brahma tad viduh kṛtsnam adhyatmam karma cakḥilam*

jara - ze stáří; *marasa* - a smrti; *moksaya* - za účelem vysvobození; *mam* - ke Mne; *asritya* - uchýli se; *yatanti* - usilující; *ye* - vsichni, kdo; *te* - oni; *brahma* - brahma; *tad* - právě tak; *viduh* - znají; *kṛtsnam* - všechno; *adhyatmam* - transcendentální; *karma* - ciny; *ca* - a; *akḥilam* - úplně.

Inteligentní lidé usilující o vysvobození ze stáří a smrti se prostřednictvím oddané služby uchylují ke Mne. Jsou vpravdě brahma, neboť znají vše o transcendentálních činech.

VYKLAD: Narození, nemoc, stáří a smrt se týkají hmotného těla, ale nikoliv těla duchovního. Pro duchovní tělo žádné zrození, nemoc, stáří či smrt neexistují. Proto ten, kdo oddané slouží Křsnovi, obdrží duchovní tělo, stane se jedním z Jeho společníků a je již ve skutečnosti osvobozen. *Aham brahmasmi* - jsem duchovní podstata. Písmo uči, že člověk musí pochopit, že je brahma - duše. V tomto versu je vysvětleno, že toto pojetí je také zahrnuto v bhaktijóze, oddané službě. Čistí oddaní se nacházejí na transcendentální rovině brahma, neboť znají všechno o transcendentálních činech.

Jak už bylo dříve řečeno, čtyři druhy oddaných se zapojují do oddané služby Panu s různými úmysly a dosáhnou svých vytoužených cílů. Jakmile se stanou plně si vědomými Křsny, mohou se těšit z Křsnovy společnosti díky Jeho milosti. Ti však, kdo uctívají polobohy, nikdy k Nejvyššímu Panu na

Jeho planetu nedospeji. Ani mene inteligentni osoby, které realizovaly neosobní brahma, nedosáhnou Goloky Vrndavany, Krsnovy nejvyšší planety. Vlastně jen lidé, kteří se uchylují ke Krsnovi (*mam asritya*) a slouží Mu, mohou být pravem nazýváni brahma, neboť nemají žádné pochybnosti o Krsnově svrchovanosti a opravdově usilují o dosažení Jeho planety.

Tem, kdo uctívají Krsnu v Jeho zdanlivé hmotné podobě *arca* nebo o Panu meditují, aby se vymanili z hmotného otroctví, je z Panovy milosti rovněž znám smysl slov brahma, *adhibhuta* a tak dále, což Krsna vysvětlí v následující kapitole.

SLOKA 30

*sadhibhutadhidaivam mam sadhiyajnam ca ye viduh
prayasa-kale pi ca mam te vidur yukta-cetasah*

sa-adhibhuta - vládnoucí princip hmotného projevu; *adhidaivam* - všech polobohů; *mam* - Mne; *sa-adhiyajnam* - všech obětí; *ca* - také; *ye* - ti, kdo; *viduh* - znají; *prayasa* - smrti; *kale* - v okamžiku; *api* - dokonce; *ca* - a; *mam* - Mne; *te* - ti; *viduh* - znají; *yukta-cetasah* - jejich mysl upoutaná na Mne.

Ti, kdo Mne plně znají jako Nejvyššího Pana vládnoucího hmotnému projevu, všem polobohům a obetím, Me mohou znát a rozumět, kdo jsem, i v okamžiku smrti.

VYKLAD: Lidé, kteří oddané slouží Krsnovi, se nedají nikdy svest z cesty, která vede k úplnému pochopení Nejvyšší Osobnosti Božství. V transcendentální společnosti Krsnových oddaných může člověk pochopit, jak je Nejvyšší Pan vládnoucím principem hmotného projevu i polobohů. V této transcendentální společnosti se člověk postupně utvrzuje ve víře v Nejvyšší Osobnost Božství, a takový Krsny si vědomý člověk pak nikdy na Krsnu nezapomene ani v okamžiku smrti a bez potíží dospeje na planetu Nejvyššího Pana, Goloku Vrndavanu.

Právě v této sedmé kapitole se vysvětluje, jak si můžeme plně uvědomovat Krsnu. Prvním krokem je stykat se s lidmi, kteří si jsou vědomi Krsny; taková společnost je duchovní a ihned každému umožní kontakt s Nejvyšším Panem. Jejich milostí můžeme pochopit, že Sri Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství, a také poznamenejme základní postavení žije bytostí a pochopíme, jak živa bytost zapomněla na Krsnu a jak se zapletla do hmotných činností. Postupným uvědomováním si Krsny ve společnosti oddaných pochopíme, že jsme byli podminěni zákony hmotné přírody jen proto, že jsme zapomněli na Krsnu. Můžeme také dojít k poznání, že tato lidská podoba nám umožňuje znovu si uvědomit Krsnu a že máme tohoto lidského života využít k tomu, abychom získali bezpricinnou milost Nejvyššího Pana.

V této kapitole byly prodiskutovány mnohé otázky: čtyři druhy lidí, kteří se uchylují ke Krsnovi, poznání brahma, poznání Paramatmy, vysvobození se od zrození a smrti a uctívání Nejvyššího Pana. Ten, kdo je ve skutečnosti velice oddán Krsnovi, se o jiné metody nezajímá. Pouze Mu oddané slouží, čímž se znovu navrací do svého přirozeného postavení služebníka Sri Krsny. Nachází pak velké potěšení ve velebení Nejvyššího Pana a ve vyprávění o Ném. Je pevně přesvědčen, že půjde-li touto cestou, budou všechna jeho přání splněna. Tato pevná víra se nazývá *drmha-vrata* a tvoří počátek bhaktijogy, neboli transcendentální laskavé služby. Toto je svědectví všech posvátných textů a sedmá kapitola Bhagavadgity tvoří jádro tohoto přesvědčení.

Takto končí Bhaktivědantovy výklady k sedmé kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Poznání o Absolutním“.

KAPITOLA OSMA

Dosažení Nejvyššího

SLOKA 1

*arjuna uvaca
kim tad brahma kim adhyatmam kim karma purusottama
adhibhutam ca kim proktam adhidaivam kim ucyate*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *kim* - co je; *tad* - ono; *brahma* - brahma; *kim* - co; *adhyatmam* - vlastní já; *kim* - co; *karma* - plodonosné činnosti; *purusa-uttama* - o Nejvyšší Osobě; *adhibhutam* - hmotné stvoření; *ca* - a; *kim* - co; *proktam* - je nazýváno; *adhidaivam* - polobozi; *kim* - co; *ucyate* - je nazýváno.

Ardzuna pravil: O muj Pane, Nejvyssi Osobo, prosim Te, vysvetli mi, co je brahma? Co je vlastni ja? Co jsou cinnosti konane s mysenkou na odmenu? Co je hmotne stvoreni a kdo jsou polobozi?

VYKLAD: V teto kapitole Krsna odpovida na vsechny Ardzunovy otazky. Sri Krsna take vysvetluje, co je karma (cinnosti prinasejici plody), co je oddana sluzba, zasady jogy a ryzi oddana sluzba. Srimad Bhagavatam vysvetluje, ze brahma, Paramatma a Bhagavan je Nejvyssi Absolutni Pravda. Ziva bytost, individualni duse, se take nekdy nazývá brahma. Ardzuna se pta, co je atma, cimz se muze rozumet telo, duse a mysl. Podle vedskeho slovníku se slovem *atma* označuje mysl, duse, telo, a take smysl.

Ardzuna oslovil Nejvyssiho Pana „Purusottamo“, Nejvyssi Osobo, coz znamena, ze se Ho neptal jako sveho pritele, nybrz jako Nejvyssi Osoby, nebo vedel, ze Sri Krsna je nejvyssi autorita, ktera muze dat konecne odpovedi.

SLOKA 2

*adhiyajnah katham ko tra dehe smin madhusudana
prayasa-kale ca katham jneyo si niyatatmabhih*

adhiyajnah - pan obeti; *katham* - jak; *kah* - kdo; *atra* - zde; *dehe* - v tele; *asmin* - tomto; *madhusudana* - o Madhusudano; *prayasa-kale* - v okamziku smrti; *ca* - a; *katham* - jak; *jneyah asi* - mohou Te poznat; *niyata-atmabhih* - ti, kdo se ovladaji.

Kdo je panem obeti a jak zije v tele, o Madhusudano? A jak Te v okamziku smrti mohou poznat ti, kteri Ti oddane slouzi?

VYKLAD: „Panem obeti“ se muze myslet bud Indra, nebo Visnu. Visnu je vudcem dulezitych polobohu, vsetne Brahmy a sivy. Indra je vudcem polobohu, kteri maji na starost prirodni zivly. Jak Indra, tak i Visnu jsou uctivani provadenim jadzni, obeti. Ale zde se Ardzuna pta, kdo je ve skutecnosti panem jadzni a jak je umisten v tele zivych bytosti.

Ardzuna oslovil Krsnu „o Madhusudano“, protoze Krsna jednou zabil demona, ktery se jmenoval Madhu. Ardzunovy otazky ukazuji, ze mel pochybnosti, ktere by ve skutecnosti nemely v jeho mysli vyvstat, nebo byl oddany a vedomý si Krsny. Pochybnosti tohoto druhu jsou jako demoni. Zabijet demony je pro Krsnu malickost, a proto Ho Ardzuna oslovil Madhusudano, nebo vedel, ze Krsna dokaze zabít demonske pochybnosti, ktere povstaly v jeho mysli.

Slova *prayasa-kale* maji v tomto versi velky vyznam, protoze v okamziku smrti bude vyzkouseno, co jsme delali v tomto zivote. Ardzuna chtel vedet, co se v tomto kritickem okamziku stane s temi, kteri si uvedomuji Krsnu. V okamziku smrti prestavaji telesne organy fungovat a mysl muze byt rozrusena. Za techto nepriznivych okolnosti neni lehke myslet na Nejvyssiho Pana. Velky oddany, Maharadza Kulasekhara, se proto modli: „Muj mily Pane, je lepe, abych umrel nyne, kdyz jsem docela zdrav, aby labur me mysli mohla vstoupit do stvolu Tvych lotosovych nohou.“ Maharadza Kulasekhara pouzil teto metafory, protoze labute si s potesenim hraji mezi stvolu lotosu. Podobne je mysl cisteho oddaneho pritahovana k lotosovym noham Pana. Maharadza Kulasekhara se obava, ze v okamziku smrti bude jeho hrdlo sevrene uzkosti, takze nebude schopen vyslovit svata jmena. Proto si preje zemrit okamzite. Ardzuna se tedy taze, jak upoutat mysl k lotosovym noham Krsny v takoveto situaci.

SLOKA 3

*sri-bhagavan uvaca
aksaram brahma paramam svabhavo dhyatmam ucyate
bhuta-bhavodbhava-karo visargah karma-samjnitah*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, pravil; *aksaram* - neznitelna; *brahma* - brahma; *paramam* - transcendentalni; *svabhava* - vecna podstata; *adhyatmam* - vlastni ja; *ucyate* - nazývá se; *bhuta-bhava-udbhava-karah* - vytvarejici hmotna tela zivych bytosti; *visargah* - stvoreni; *karma* - cinnost konana pro zisk; *samjnitah* - nazývá se.

Vzneseny pravil: Neznitelna, transcendentalni ziva bytost se nazývá brahma a její vecna podstata se nazývá adhyatma, vlastni ja. Cinnost vytvarejici hmotna tela zivych bytosti se nazývá karma, cinnost konana pro zisk.

VYKLAD: Brahma je neznitelne, nepomijejici a svou podstatou nemenne. Ale nad brahma stojí Parabrahma. Brahma označuje zive bytosti a Parabrahma je Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Puvodni postaveni zive bytosti se lisi od pozice, kterou zaujme v hmotnem svete. V duchovnim svete (ma-li duchovni vedomi) slouzi oddane Nejvyssimu, avsak v hmotnem svete (ma-li hmotne vedomi) se snazi ovladat hmotu a musi menit sva tela. To se nazývá karma neboli ruznorode tvoreni pod vlivem hmotneho vedomi.

Ve vedské literatuře se živé bytosti nazývají dživatma nebo brahma, ale nikdy nejsou pojmenovány Parabrahma. Živá bytost (dživatma) prožívá různé situace - někdy vstoupí do temného hmotného světa a ztotožňuje se s hmotou a někdy se zase ztotožňuje s vyšší duchovní podstatou. Proto je nazývána okrajovou energií Nejvyššího Pana. Podle toho, jestli se ztotožňuje s hmotnou nebo duchovní podstatou, získává hmotné nebo duchovní tělo. V hmotném světě může živá bytost získat kterékoliv z 8 400 000 různých druhů těl, jako například tělo člověka, poloboha nebo zvířete, podle její karmy, ale v duchovním světě má pouze jedno tělo. V hmotném světě někdy provádí oběti, aby dospěla na nebeské planety, ale jakmile výsledky dobrých skutků skončí, vtělí se zpátky na tuto planetu do lidského těla. To se nazývá karma.

V Chandogja Upanišadě je popsán způsob oběti, kdy se na obetním oltáři obětuje pět druhů obětí do pěti druhů ohně. Pět druhů ohně představují nebeské planety, mraky, země, muž a žena a pět druhů obětí je víra, uživatel na Měsíci, deš, zrno a spermium.

Živá bytost může dospět k různým nebeským planetám podle toho, jaké oběti vykonává. Když výsledek oběti skončí, sestoupí na Zemi v podobě deště, vezme na sebe podobu zrna, které sně muž a je přemístěna do spermiu, která oplodní ženu, a tak získá živá bytost opět lidské tělo, koná nové oběti a celý koloběh se znovu opakuje. Takovým způsobem se živá bytost neustále trmácí hmotnou cestou. Člověk vědomý si Kšný se však takovým obětí vyhýbá. Přípravuje se na návrat k Bohu tím, že přímo oddané slouží Kšnovi.

Neosobní komentátoři Bhagavadgity se bezdůvodně domnívají, že brahma je v hmotném světě prezentováno v podobě dživy, a aby to podložili, odkazují na sedmý vers z patnácté kapitoly. Ale v tomto versu se Kšna zmiňuje o živé bytosti jako o „Mých věčných castečkách“. Castečka Boha, živá bytost, může poklesnout do hmotného světa, ale Nejvyšší Pan, Ačjuta, nikdy nepoklesne. Domněnka, že Nejvyšší Brahma získává podobu dživy, je nepřijatelná. Je důležité si zapamatovat, že ve vedské literatuře se dělá rozdíl mezi brahma (živou bytostí) a Parabrahma (Nejvyšším Panem).

SLOKA 4

adhibhutam ksaro bhavah purusas cadhidaivatam

adhiyajño ham evatra dehe deha-bhrtam vara

adhibhutam - hmotné projevení; *ksarah* - neustále se mění; *bhavah* - povahy; *purusah* - vesmírná podoba včetně všech polobohů jako například poloboh Slunce a Měsíce; *ca* - a; *adhidaivatam* - nazývána adhidaiva; *adhiyajña* - Nadduse; *aham* - Já; *eva* - zajisté; *atra* - v tomto; *dehe* - tele; *deha-bhrtam* - z vtelených; *vara* - o nejlepší.

O nejlepším z vtelených, hmotná příroda, která se neustále mění, se nazývá adhibhuta, hmotné projevení. Moje vesmírná podoba, zahrnující všechny polobohy, včetně polobohů Slunce a Měsíce, nazývá se adhidaiva. A Já, Nejvyšší Pan, představovaný Naddusem v srdci každé živé bytosti, se nazývám adhiyajña, Pan obětí.

VÝKLAD: Hmotná příroda (*adhibhuta*) se neustále mění. Hmotná těla procházejí šesti stupni: narodí se, rostou, zstanou po nějakou dobu, zplodí potomky, zanikají a nakonec úplně zmizí. Hmotná příroda je v určitém okamžiku stvořena a v určitém zase zničena. Pojetí vesmírné podoby Nejvyššího Pana včetně všech polobohů a jejich planet se říká *adhidaivata*. Nadduse neboli úplná reprezentace Sri Kšny se nazývá Paramatma nebo *adhiyajña* a je umístěna v srdcích všech živých bytostí. Slovo *eva* má v této souvislosti velký význam. Sri Kšna jím zdurazuje, že Paramatma se od Neho nelíší. Individuální duše, dživa, sídlí v tele. Nadduse, Nejvyšší Osobnost Božství, která je umístěna vedle individuální duše, je svědkem jejího jednání a je zdrojem různých druhů jejího vědomí. Nadduse dává duši možnost volně jednat a pouze pozoruje její činnosti.

Čistý oddaný, který oddané slouží Kšnovi s myslí na Neho upřenou, automaticky porozumí, jaký význam mají všechny tyto podoby Nejvyššího Pana. O gigantické vesmírné podobě Pana (*adhidaivata*), která se také nazývá *virat-purusa*, rozjímají začátečníci, kteří nemohou pochopit Nejvyššího Pana v Jeho podobě Nadduse. Níže planety představují nohy této vesmírné podoby, Slunce a Měsíc představují její oči a hlava je zastoupena vyšší planetární soustavou. Začátečnickum se doporučuje meditovat o této Panově vesmírné podobě.

SLOKA 5

anta-kale ca mam eva smaran muktva kalevaram

yah prayati sa mad-bhavam yati nasty atra samsayah

anta-kale - na konci života; *ca* - také; *mam* - na Mě; *eva* - zajisté; *smaran* - myslí; *muktva* - když opouští; *kalevaram* - tělo; *yah* - ten, kdo; *prayati* - odchází; *sah* - on; *mat-bhavam* - Mě bytnosti; *yati* - dospeje; *na* - ne; *asti* - o tom; *atra* - zde; *samsayah* - pochyb.

A ten, kdo v okamžiku smrti opouští své tělo a myslí jen na Mne, okamžitě dosáhne Meho sídla. O tom není pochyb.

VYKLAD: V tomto verši je zdůrazněna důležitost uvědomování si Krsny. Kdokoliv opouští své tělo a myslí upřenou na Krsnu, je okamžitě přemístěn do transcendentálního sídla Nejvyššího Pana. Nejvyšší Pan je nejčistší z nejčistších, a proto ten, kdo neustále myslí na Krsnu, je také nejčistší z nejčistších. Slovo *smaran* (pamatování, upamatování, vzpomínání) je velice důležité. Uchovávat si Krsnu v paměti není možné pro necisté duše, které se necvíčí v uvědomování si Krsny oddanou službou. Již od mládí bychom se měli naučit ovládat mysl a zaměřit ji na Krsnu. Jestliže chceme dosáhnout úspěchu na konci života, musíme myslet jen na Krsnu. Proto bychom měli neustále zpívat mahamantru - *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Sri Caitanja Mahaprabhu také doporučil, abychom byli tolerantnější než strom (*taror iva sahissuna*), pokornější než tráva a vždy vzdávali úctu druhým, aniž bychom očekávali úctu pro sebe. Člověku, který zpívá Hare Krsna mahamantru, se může naskytnout mnoho překazek, ale měli bychom je všechny trpělivě snášet a pokračovat ve zpívání *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, abychom na konci našeho života mohli úspěšně dovršit uvědomování si Krsny.

SLOKA 6

*yam yam vapi smaran bhavam tyajaty ante kalevaram
tam tam evaiti kaunteya sada tad-bhava-bhavitah*

yam yam - na kterou; *va api* - prave; *smaran* - myslí; *bhavam* - stav bytí; *tyajati* - opouští; *ante* - na konci; *kalevaram* - své tělo; *tam tam* - podobně; *eva* - zajisté; *eti* - dostane; *kaunteya* - o synu Kunti; *sada* - vždy; *tat* - te; *bhava* - stav bytí; *bhavitah* - myslí.

Každý dospeje prave do toho stavu bytí, na který myslí, když opouští své tělo, o synu Kunti.

VYKLAD: V tomto verši je vysvětlena změna povahy v kritickém okamžiku smrti. Člověk, který na konci svého života opouští tělo a myslí na Krsnu, dospeje do transcendentálního sídla Nejvyššího Pana, ale neda se říci, že člověk, který myslí na něco jiného než na Krsnu, dospeje na stejnou úroveň. Toto je velice důležité a měli bychom tomu venovat zvýšenou pozornost. Jak může člověk umřít s myslí v dokonalém rozpoložení? Přestože byl Maharadža Bharata velký oddaný, myslel v okamžiku smrti na srdce a v příštím vtělení se narodil v srnci podoby. Měl však to štěstí, že si mohl pamatovat cinnosti z předchozího života. Souhrnný výsledek všech myšlenek a jednání z tohoto života ovlivňuje myšlenky v hodinu smrti; proto cinnosti v tomto životě rozhodují o budoucím vtělení. Jestliže žije člověk v současnosti v kvalitě dobra a neustále myslí na Krsnu, umožní mu to myslet na Nej i v okamžiku smrti, což mu pomůže dospět na transcendentální úroveň. Jestliže je člověk transcendentálně pohroužen v myšlenkách na Krsnu, jeho příští tělo bude duchovní a nikoliv hmotné. Proto zpívat *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare* je nejlepší způsob, jak úspěšně změnit hmotné zítí v duchovní život.

SLOKA 7

*tasmat sarvesu kalesu mam anusmara yudhya ca
mayy arpita-mano-buddhir mam evaisyasy asamsayah*

tasmat - proto; *sarvesu* - v každém; *kalesu* - case; *mam* - na Mne; *anusmara* - myslí; *yudhya* - bojuj; *ca* - také; *mayi* - Mne; *arpita* - odevzdáš-li; *manah* - mysl; *buddhih* - inteligenci; *mam* - ke Mne; *eva* - zajisté; *esyasi* - dospeješ; *asamsayah* - bez pochyb.

Proto na Mne při vykonávání své predepsané povinnosti vždy myslí v Me podobě Krsny a bojuj. Odevzdáš-li Mi své cinnosti a upneš-li na Mne svou mysl a inteligenci, zcela jistě ke Mne dospeješ, o tom není pochyb.

VYKLAD: Toto poučení je důležité nejen pro Ardzunu, ale i pro všechny lidi zaneprázdněné materialistickými cinnostmi. Sri Krsna nedoporučuje zanechat predepsaných povinností nebo zaměstnání. Muzeme v nich pokračovat, a zároveň myslet na Krsnu tím, že zpíváme Hare Krsna. To nás vysvobodí z hmotného znečištění a zaměstná naši mysl a inteligenci myšlenkami na Krsnu. Zpíváním Krsnových jmen se bezpochyby přemístíme na nejvyšší planetu, Krsnaloku.

SLOKA 8

*abhyasa-yoga-yuktena cetasa nanya-gamina
paramam purusam divyam yati parthanucintayan*

abhyasa-yoga - provozováním; *yuktena* - meditací; *cetasa* - myslí a inteligenci; *na nanya-gamina* - a neodbiha; *paramam* - k Nejvyšší; *purusam* - Osobnosti Božství; *divyam* - transcendentální; *yati* - dojde; *partha* - o synu Prthy; *anucintayan* - neustále myslí.

Ten, kdo o Mne rozjima jako o Nejvyšší Osobnosti Božství, jehož mysl neodbiha a je neustále zamestnává vzpomínáním na Mne, dojde, o synu Prthy, bezpochyby ke Mne.

VYKLAD: V tomto verši Sri Kṛṣṇa zdurazuje důležitost rozjímání o Ném. Zpíváním Hare Kṛṣṇa mahamantry se obnovuje ztracené duchovní vědomí. Zpíváním této zvukové vibrace Nejvyššího Pana a jejím nasloucháním se zapojuje do činnosti uší, jazyka a mysli. Tato vznesená meditace je velice jednoduchá a pomůže člověku dospět k Nejvyššímu Panu.

Purusam znamená uživatel. Ačkoliv žije bytostí patří do okrajové energie Nejvyššího Pana, mohou být hmotné znečištěny tím, že se považují za nejvyšší uživatele, kterými však nejsou. Zde je jasné řečeno, že nejvyšším „užitelem“ je Nejvyšší Pan ve svých různých podobách a plných expanzích jako Narajana, Vasudeva a tak dále.

Zpíváním Hare Kṛṣṇa mahamantry si oddaní neustále připomínají svého uctyhodného Pana v kterémkoliv z Jeho podob, jako Narajana, Kṛṣṇa, Rama a další. Pomocí tohoto zpívání, které je očisťuje, se na konci svého života přemístí do království Boha. Joga je upření myšlenek na Naddusi umístěnou v srdci. Podobně zpíváním Hare Kṛṣṇa se mysl upoutá na Nejvyššího Pana. Mysl je tekavá, a proto je nezbytné ji donutit, aby myslěla na Kṛṣṇu. Uvádí se příklad, že když housenka rozjímá nad tím, že se stane motylem, přemění se v motyla v temze života. Stejným způsobem získáme na konci našeho života tělo podobné Kṛṣṇovu, jestliže na Neho neustále myslíme.

SLOKA 9

*kavim purasam anusasitaram
asor asiyamsam anusmared yah
sarvasya dhataram acintya-rupam
aditya-varsam tamasah parastat*

kavim - vševedoucí; *purasam* - nejstarší; *anusasitaram* - vládce; *asor* - nez atom; *asiyamsam* - menší; *anusmaret* - vždy myslí; *yah* - ten, kdo; *sarvasya* - všeho; *dhataram* - udržovatel; *acintya* - nepostizitelný; *rupam* - jehož podoba; *aditya-varsam* - zář jako slunce; *tamasah* - temnota; *parastat* - transcendentální.

Člověk by měl meditovat o Nejvyšší Osobě jako o tom, kdo je vševedoucí, nejstarší, vládce veskerenstva, menší než atom, udržovatel všeho, mimo hmotná pojetí, nepostizitelný, který má vždy osobní podobu, zář jako slunce a který je transcendentální, mimo hmotnou přírodu.

VYKLAD: V tomto verši je popsán způsob, jak myslět na Nejvyššího. Nejdůležitější je, že není neosobní nebo vzduchoprázdno. Nikdo nemůže meditovat o necem neosobním nebo prázdnom. Je to velice obtížné. Způsob, jak myslět na Kṛṣṇu, je však jednoduchý a je zde ve skutečnosti popsán. Nejvyšší Pan je osoba (*puruṣa*) a můžeme na Neho myslět v Jeho podobě Rámy nebo Kṛṣṇy. V tomto verši je popsán jako *kavi*, to jest ten, kdo zna vše - minulost, přítomnost i budoucnost. Je nejstarší, neboť z Neho všechno pochází a je příčinou všeho. Je také nejvyšším vládcem vesmíru, udržovatelem a radcem lidstva. Je menší než atom. Velikost žije bytostí je desetitisícina konce vlasu, ale Pan je tak nesmírně malý, že vstoupí do srdce této castečky. Proto se nazývá nejmenší z nejmenších. Jako Nejvyšší může vstoupit do atomu a do srdce žije bytostí a ovládat ji jako Nadduse. Přestože je tak malý, je všudepřítomný a udržuje všechno, jako například hvězdné soustavy. Často se divíme, jak se obrovské planety mohou vznést v prostoru. Zde je vysvětleno, že tyto obrovské planety a hvězdné soustavy jsou udržovány pro nás nepochopitelnými energiemi Nejvyššího Pana. Slovo *acintya* (nepochopitelný, nepostizitelný) je v této souvislosti významné. Energie Boha jsou mimo naše pojetí, mimo naši chápavost, a proto se jim říká *acintya*, nepochopitelné. Kdo to může vyvrátit? Bůh proniká celým hmotným stvořením, a přesto jim není ovlivněn. Nedokážeme pochopit ani tento hmotný svět, který je nepatrný ve srovnání se světem duchovním. Jak tedy můžeme pochopit to, co leží mimo něj? *Acintya* znamená to, co leží mimo hmotný svět, co naše dŕkazy, logika a filozofická spekulace nemohou postihnout a co je nepředstavitelné. Proto by se inteligentní lidé měli vyhnout bezvýznamným diskuzím a spekulacím, měli by přijmout tvrzení písem, například Ved, Bhagavadgity, Srimad Bhagavatamu, a dodržovat jejich zásady. Jen tak můžeme získat pravé poznání.

SLOKA 10

*prayasa-kale manasacalena
bhaktya yukto yoga-balena caiva
bhruvor madhye prasam avesya samyak
sa tam param purusam upaiti divyam*

prayasa-kale - v okamžiku smrti; *manasa* - mysl; *acalena* - neochvejne; *bhaktya* - s oddanosti; *yuktah* - upre; *yoga-balena* - silou jogy; *ca* - take; *eva* - zajiste; *bhruvoh* - oboci; *madhye* - mezi; *prasam* - životní dech; *avesya* - ustanovi; *samyak* - uplně; *sah* - on; *tam* - tu; *param* - transcendentální; *purusam* - Osobnosti Božství; *upaiti* - dospeje; *divyam* - do duchovního království.

Ten, kdo v okamžiku smrti stáhne životní dech silou jogy mezi oboci a s oddanosti upre neochvejne mysl na Nejvyššího Pana, určite dospeje k Nejvyšší Osobnosti Božství.

VYKLAD: V tomto verši je jasné receno, že mysl musí být v okamžiku smrti upřena na Nejvyššího Boha s oddaností. Pro ty, kteří se zabývají jogou, se doporučuje, aby zaměřili životní dech mezi oboci (*ajna-cakra*). Zde se doporučuje praktikování sat-cakra-jogy, zahrnující meditaci na šesti cakrách. Čistý oddaný neprovádí taková jogová cvičení, nýbrž díky svému neustálému uvědomování si Křsný může v okamžiku smrti myslet na Nejvyšší Osobnost Božství Jeho milosti. To bude vysvětleno ve čtrnáctém verši.

Použití slov *yoga-balena* má v tomto verši svůj význam. Nikdo nemůže mít transcendentální vědomí v okamžiku smrti, aniž by prováдел jogu. Žádný umírající člověk nemůže znenadání myslet na Křsnu, aniž by neprovozoval jogu, hlavně pak bhaktijogu. Proto musíme vycvičit mysl silou jogy během tohoto života, aby nebyla v okamžiku smrti rozrušená.

SLOKA 11

*yad aksaram veda-vido vadanti
visanti yad yatayo vita-ragah
yad icchanto brahmacaryam caranti
tat te padam sangrahesa pravaksye*

yat - to; *aksaram* - slabiku om; *veda-vidah* - znalci Ved; *vadanti* - pronaseji; *visanti* - vstoupí; *yat* - který; *yatayah* - velci světci; *vita-ragah* - v životním stadiu odříkání; *yat* - to; *icchantah* - touží; *brahmacaryam* - celibát; *caranti* - provozují; *tat* - to; *te* - tobe; *padam* - způsob; *sangrahesa* - v krátkosti; *pravaksye* - vysvětlím.

Do brahma vstupují znalci Ved, kteří pronasejí omkaru a jsou v životním stadiu odříkání. Lide toužící po této dokonalosti dodržují slib celibátu. Stručně ti nyní vyjevím tento způsob, kterým je možno dosáhnout spasení.

VYKLAD: Sri Křsna doporučil Ardzunovi praktikování sat-cakra-jogy, při níž jogin soustřeďuje životní dech mezi oboci. Pan předpokládal, že Ardzuna nemusí vědět, jak sat-cakra-jogu vykonávat, a proto tento proces vysvětluje v následujících verších. Křsna říká, že ačkoliv Brahma je jedno, má různá projevení a podoby. Pro impersonalisty je *aksara* neboli *omkara*, slabika om, totožná s Brahma. Křsna zde mluví o neosobním brahma, do kterého vstupují mudrci ve stavu odříkání.

Podle védského vyučovacího systému se adepti jogy učí od sameho počátku pronaset om. Take se pod vedením duchovního učitele učí o absolutním brahma v naprostém celibátu. Tímto způsobem mohou poznat dva rysy Brahma. Cvičení tohoto druhu je velice důležité pro toho, kdo chce delat pokroky v duchovním životě, ale v současné době je takovýto zdrženlivý pohlavní život (*brahmacarya*) skoro nemožný. Společenská struktura se na světě změnila do takové míry, že je nemožné žít v pohlavní zdrženlivosti od začátku studentského života. Na celém světě existuje spousta institucí s různými vědními obory, ale žádná z nich nevychová studenty v zásadách života brahmacarina. Delat pokroky v duchovním životě je velice obtížné, pokud člověk nežije v celibátu. Proto Sri Caitanja Mahaprabhu vyhlásil ve shodě se zjevenými písmi, že v tomto věku Kali neexistuje žádný jiný způsob poznání Nejvyššího než zpívání svatých jmen Sri Křsny: *Hare Křssa, Hare Křssa, Křssa Křssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*.

SLOKA 12

*sarva-dvarasi samyamya mano hrđi nirudhya ca
murdhny adhayatmanah prasam asthito yoga-dharasam*

sarva-dvarasi - všechny dveře těla; *samyamya* - ovládnut; *manah* - mysl; *hrđi* - na srdce; *nirudhya* - zameril; *ca* - take; *murdhni* - do hlavy; *adhaya* - umístil; *atmanah* - duši; *prasam* - životní dech; *asthitah* - setrvává; *yoga-dharasam* - v joze.

Joga znamená odpoutat se ode všech smyslových pozitiv. Kdo uzavře všechny brány smyslu, upre mysl na srdce a umístí životní dech do vrcholu hlavy, setrvává v joze.

VYKLAD: Aby se člověk mohl venovat joze, doporučuje se zde, aby se nejdříve vzdal smyslových pozitiv. Toto cvičení se nazývá pratjahara neboli odtazení smyslu od smyslových předmětů. Smyslové orgány pro získávání poznání - oči, uši, nos, jazyk a pokožka - by měly být ovládnuty a neměly by se jim dovolit, aby se oddávaly smyslovým pozitivům. Pak může člověk upřít svou mysl na Naddusi

v srdci a soustredit životní dech do vrcholu hlavy. Ale jak již bylo dříve řečeno, toto cvičení, které bylo podrobně popsáno v šesti kapitolách, není v dnešní době prakticky možné. Nejlepší způsob je uvědomování si Krsny. Jestliže člověk dokáže upravit svou mysl na Krsnu vykonáváním oddané služby, může velice snadno zůstat ve velkém transcendentálním vytržení neboli *samadhí*.

SLOKA 13

*om ity ekaksaram brahma vyaharan mam anusmaran
yah prayati tyajan deham sa yati paramam gatim*

om - kombinace písmen om (omkara); *iti* - tak; *eka-aksaram* - jednoslabičné; *brahma* - absolutní; *vyaharan* - pronásí; *mam* - na Mne (Krsnu); *anusmaran* - myslí; *yah* - ten, kdo; *prayati* - odejde; *tyajan* - opouští; *deham* - toto tělo; *sah* - on; *yati* - dospeje; *paramam* - k nejvyššímu; *gatim* - cíl.

Když je takto umístěn v Jozě a pronásí posvatnou slabiku om, nejvyšší kombinaci písmen, a s myšlenkou na Mne, Nejvyšší Osobnost Božství, opouští tělo, určitě dospeje na duchovní planety.

VÝKLAD: Jasně se zde říká, že om, brahma a Sri Krsna se od sebe nelíší. Om je neosobní zvuková vibrace Krsny, ale Hare Krsna mantra obsahuje om. Pro tento věk se jasně doporučuje, abychom zpívali Hare Krsna mahamantru. Když na konci svého života při opouštění těla zpíváme *Hare Krsna, Hare Krsna, Krsna Krsna, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, určitě dospejeme na jednu z duchovních planet. Krsnovi oddaní vstoupí na Krsnovu planetu Goloku Vrndavanu, ostatní personalisté na jednu z nescíslných planet duchovního nebe, kterým se říká Vaikunth, zatímco impersonalisté zůstanou v brahmadžjótí.

SLOKA 14

*ananya-cetah satatam yo mam smarati nityasah
tasyaham sulabhah partha nitya-yuktasya yoginah*

ananya-cetah - s neochvějnou myslí; *satatam* - neustále; *yah* - kdokoli; *mam* - na Mne (Krsnu); *smarati* - myslí; *nityasah* - vždy; *tasya* - jemu; *aham* - jsem; *su-labhah* - snadno dostupný; *partha* - o synu Prthy; *nitya* - vždy; *yuktasya* - slouží; *yoginah* - pro oddaného.

Pro toho, kdo na Mne neustále myslí, jsem snadno dostupný, o synu Prthy, neboť Mi nepřetržitě a oddane slouží.

VÝKLAD: V tomto verši je popsáno, kam nakonec dospejí ryzi oddaní Nejvyššího Pana provádějící bhaktijogu. V předcházející kapitole byly popsány čtyři druhy oddaných (strádající, dychtící po hmotném prospěchu, zvědaví a spekulativní filozofové) a různé druhy vysvobození se z hmotného zapletení (karmajoga, džňanajoga a hathajoga). V těchto systémech nalezneme určité prvky bhakti, ale v tomto verši se Sri Krsna zmiňuje o čisté bhaktijozě bez stop džňany, karmy a podobně. Slova *ananya-cetah* naznačují, že oddaní zabývající se bhaktijogou touží pouze po Krsnovi. Čistý bhakta se netouží dostat na nebeské planety, ani nehledá spásu či vysvobození z hmotného zapletení, a ani nechce splynout s brahmadžjótí. Čistý oddaný netouží po nicem.

V Caitanja-caritamrte se čistý oddaný nazývá *niskama*, což znamená, že nemá osobních zájmů. Nasledkem toho je dokonale vyrovnaný na rozdíl od lidí, kteří se snaží o osobní zisky. Džňanajoginí, karmajoginí a hathajoginí usilují o své osobní zájmy, ale čistý oddaný chce potěšit pouze Nejvyššího Pana. Krsna říká, že Ho snadno dosáhnou ti, kteří jsou Mu neustále oddaní. Oddaný může sloužit kterečkoliv z transcendentálních podob Nejvyššího Pana, jako je například Rama a Nrsinha, a nesetká se přitom s potížemi, které trápí adepty jiných jog. Provádět bhaktijogu je velice jednoduché, čisté a snadné. Můžeme třeba začít zpíváním Hare Krsna mantry. Sri Krsna je velice milostivý ke všem, ale jak jsme již vysvětlili dříve, zvláště je nakloněn těm, kteří Mu oddané a laskavě slouží. Pan takovým oddaným pomáhá různými způsoby. Jak je uvedeno ve Vedách (Káthá Upanisad, 1.2.23): *yam evaisa vrsute tena labhyas / tasyaisa atma vivrsute tanum svam*. „Člověk, který je plně odevzdán a oddaně slouží Nejvyššímu Panu, může Nejvyššímu porozumět v pravém světle.“ A jak uvádí Bhagavadgíta (10.10): *dadami buddhi-yogam tam*. „Pan dává takovému oddanému dostatek inteligence, aby k Nemu nakonec mohl dospět a dosáhnout Jeho duchovního království.“ Zvláštní vlastnosti čistého oddaného je, že vždy myslí na Krsnu bez ohledu na místo a čas. Nic by mu v tom nemělo bránit. Měl by být schopen vykonávat svou oddanou službu kdekoliv a kdykoliv. Někdy se říká, že oddaný by měl pobývat na posvatných místech, jako je Vrndavana nebo jiná svatá místa, kde žil Krsna, ale čistý oddaný může žít kdekoliv a vytvořit vrndavanské ovzduší svou oddanou službou. Proto tedy Sri Advaita řekl Caitanžovi Maháprabhuovi: „Kdekoliv jsi, o Pane, *tam* je Vrndavana.“

Čistý oddaný neustále myslí na Krsnu a medituje o Nemu, což je naznačeno slovy *satatam* a *nityasah* (vždy, neustále, každý den). Sri Krsna je naprosto dostupný čistému oddanému s těmito vlastnostmi.

Bhagavadgita vyzdvihuje bhaktijogu nad vsechny ostatni jogy. Bhaktijogini obvykle slouzi peti ruznymi zpusoby: 1. neutralni oddanou sluzbou Bohu (*santa-bhakta*), 2. slouzi Bohu jako sluzebnik (*dasya-bhakta*), 3. slouzi Bohu jako pritel (*sakhya-bhakta*), 4. slouzi Bohu jako rodic (*vatsalya-bhakta*) a 5. slouzi Bohu jako milujici (*madhurya-bhakta*). Cisty oddany vzdy oddane slouzi Nejvyssimu panu v kteremkoliv z techto transcendentálních laskyplných vztahu; nemuze na Neho nikdy zapomenout, a proto k Nemu snadno dospeje. Tak jako cisty oddany nemuze zapomenout na Nejvyssiho Pana ani na okamzik, nemuze ani Pan zapomenout na sveho oddaneho. Takove velke stesti prinasi uvedomovani si Krsny neboli zpivani Hare Krsna mahamantry: *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*.

SLOKA 15

*mam upetya punar janma duhkhalayam asasvatam
napnuvanti mahatmanah samsiddhim paramam gatah*

mam - ke Mne; *upetya* - dospeli; *punah* - opet; *janma* - zrozeni; *duhkha-alayam* - misto plne strasti; *asasvatam* - pomijiveho; *na* - ne; *apnuvanti* - vrati; *maha-atmanah* - velke duse; *samsiddhim* - dokonalosti; *paramam* - nejvyssi; *gatah* - dosahli.

Ty velke duse, oddani jogini, kteri ke Mne dospeli, se nikdy nevrati do tohoto pomijiveho strastiplneho sveta, neboz dosahli nejvyssi dokonalosti.

VYKLAD: Je pochopitelne, ze ten, kdo dosahl nejvyssi dokonalosti a dospel na nejvyssi planetu, Krsnaloku neboli Goloku Vrndavanu, se nechce vratit do tohoto pomijiveho hmotneho sveta, který je plny strasti v podobě rození, nemoci, stari a smrti. Goloka Vrndavana je podle vedských textů popsána jako *avyakta*, *aksara* a *parama gati*; jinými slovy, je příliš vzdálena našim hmotným zrakům a je považována za nejvyšší cíl. Mahatmove (velké duše) obdrží transcendentální poselství od realizovaných oddaných, a tak se postupně zapojují do oddané služby určené k uspokojení Sri Krsny, do které se pohrouží takovou měrou, že nejenže netouží povznést se na nebeské planety, nýbrž netouží ani po přemístění do duchovního světa. Nechtejí nic jiného než oddané sloužit Sri Krsnovi. Tyto Krsny si vědomě duše dosáhnou nejvyšší životní dokonalosti. Jsou to, jinými slovy, největší duše.

SLOKA 16

*a-brahma-bhuvanal lokah punar avartino rjuna
mam upetya tu kaunteya punar janma na vidyate*

a-brahma-bhuvanat - až po Brahmovu planetu; *lokah* - planetární systémy; *punah* - opet; *avartinah* - návratu; *arjuna* - o Ardzuno; *mam* - Mne; *upetya* - dosáhne; *tu* - ale; *kaunteya* - o synu Kunti; *punah janma* - znovu se narodí; *na* - ne; *vidyate* - stane se.

Všechny planety v tomto hmotném světe, Brahmálokou pocínaje a nejnižší planetou konce, jsou místa opakovaných zrození a smrti. Ale ten, kdo dosáhne Meho sídla, o synu Kunti, se znovu nenarodí.

VYKLAD: Všichni jogini (karma, džnana, hatha atd.) musí získat dokonalou oddanost bhaktijogou neboli uvedomováním si Krsny předtím, než mohou vstoupit do Krsnova transcendentálního sídla, odkud se nevrátí do hmotného světa. I ti, kteří dosáhnou nejvyšších hmotných planet neboli planet polobohu, jsou podminěni opakovanými zrozeními a smrtmi. Jako lidé na Zemi jsou povýšeni na vyšší planety, avšak bytosti z vyšších planet, jako Brahmáloka, Cándraloka nebo Indraloka, se vrátí zpátky na Zemi. Čandogja Upanišad doporučuje provedení oběti zvané *pancagni-vidya*, která umožňuje dosazení Brahmáloky. Jestliže tam však člověk nezuslechne své vědomí o Krsnovi, musí se vrátit zpátky na Zem. Ti, kteří dělají na vyšších planetách pokroky v uvedomování si Krsny a neustále Mu slouží, jsou postupně povyšováni na vyšší a vyšší planety a na konci vesmírného zničení jsou včetně Brahmy přemístěni do věčného duchovního království. Ve svém komentáři k Bhagavadgite cituje Sridhara Svami tento vers:

*brahmasa saha te sarve samprapte pratisancare
parasyante krtatmanah pravisanti param padam*

„Při zničení tohoto hmotného vesmíru jsou Brahma a jeho oddaní, neustále zapojení v uvedomování si Krsny, přemístěni do duchovního vesmíru a na příslušné duchovní planety podle jejich tuzeb.“

SLOKA 17

*sahasra-yuga-paryantam ahar yad brahmaso viduh
ratrim yuga-sahasrantam te ho-ratra-vido janah*

sahasra - tisíc; *yuga* - věku; *paryantam* - včetně; *ahah* - den; *yat* - ten; *brahmasah* - Brahmy; *viduh* - oni znají; *ratri* - noc; *yuga* - věku; *sahasra-antam* - podobné na konci tisíce; *te* - oni; *ahah-ratra* - den a noc; *vidah* - kteří znají; *janah* - lidé.

Tisíc lidských věků trvá Brahmuv den a po tisíci věcích konci jeho noc.

VYKLAD: Existence hmotného vesmíru je omezena a projevuje se v obdobích - kalpach. Kalpa je jeden Brahmuv den a je tvořen tisíci mahajugami - velkými věky. Každá mahajuga se skládá ze čtyř věků - jug: Satja, Treta, Dvapara a Kali. Čtnost, moudrost a náboženství jsou charakteristické pro Satjajugu, která trvá 1 728 000 let. Nerestí a nevědomost v této době prakticky neexistují. V Tretajuze, která trvá 1 296 000 let, se začínají objevovat neresti. V Dvaparajuze, trvající 864 000 let, poklesají čtnost a náboženství ještě více a ohavnosti vzrůstají. A konečně Kalijuga, která započala před 5 000 lety, s sebou přináší hojnost sporů, nevzdělanosti, neznabožství a hrůznosti. Tato juga trvá 432 000 let a práva čtnosti téměř neexistují. V Kalijuze dosáhnou neresti takové míry, že na jejím konci sestoupí Nejvyšší Pan jako Kalki avatara, zničí demony, zachrání oddané a započne novou Satjajugu. A poté začíná nový vývojový cyklus. Tisíc těchto cyklů skládajících se ze čtyř jug tvoří jeden den a stejně dlouhá je i noc tvůrce světa, Brahmy. Brahma se dozívá „sta let“ (současnému je 51) a na konci jeho života dochází ke zpuštění celého vesmíru. Těchto „sto let“ tvoří 311 trilionů 40 bilionů pozemských let. Podle těchto výpočtů se Brahmuv věk zdá fantasticky a nekonečný, ale z hlediska věčnosti je krátký jako záblesk. V Oceánu prčin se rodí a umírá tisíce Brahmů jako bublinek v Atlantickém oceánu. Brahma a jeho vesmír jsou části hmotného stvoření, a proto se neustále mění.

Ani Brahma neunikne zrození, nemoci, stáří a smrti v tomto hmotném světě. Brahma však přímo slouží Nejvyššímu Panu, a to jako tvůrce tohoto vesmíru, a proto okamžitě dosáhne vysvobození. Duchovní pokročilí sannjasini se povysí na Brahmovu planetu, Brahmáloku, která je nejvyšší planetou hmotného vesmíru a která přezíve všechny nebeské planety vyšší hvězdné soustavy. Ale postupem času jsou i Brahma a všichni obyvatelé Brahmáloky podminěni smrtí podle zákona hmotné přírody.

SLOKA 18

*avyaktad vyaktayah sarvah prabhavanty ahar-agame
ratri-agame praliyante tatraivavyakta-samjnake*

avyaktat - z neprojeveného; *vyaktayah* - žije bytostí; *sarvah* - všechny; *prabhavanti* - vznikají; *ahah-agame* - na začátku dne; *ratri-agame* - s příchodem noci; *praliyante* - jsou zničeny; *tatra* - v to; *eva* - zajisté; *avyakta* - neprojevené; *samjnake* - co je nazýváno.

Na začátku Brahmova dne se všechny žije bytosti projeví z neprojeveného stavu a s příchodem noci opět splynou s neprojeveným.

SLOKA 19

*bhuta-gramah sa evayam bhutva bhutva praliyate
ratri-agame vasah partha prabhavaty ahar-agame*

bhuta-gramah - všechny žije bytosti; *sah* - tyto; *eva* - zajisté; *ayam* - tuto; *bhutva bhutva* - znovu a znovu zrozeny; *praliyate* - jsou zničeny; *ratri* - v noci; *agame* - s příchodem; *avasah* - bezmocné; *partha* - o synu Prthy; *prabhavaty* - projevují se; *ahah* - dne; *agame* - s příchodem.

S příchodem Brahmova dne všechny žije bytosti znovu vznikají a s příchodem Brahmovy noci jsou bezmocně zničeny.

VYKLAD: Méne inteligentní lidé, kteří se snaží zůstat v tomto hmotném světě, se mohou povznést na vyšší planety, ale potom znovu musí sestoupit na tuto pozemskou planetu. Během Brahmova dne jsou činní a obdrží různé druhy těl vhodné pro hmotné činnosti, ale s příchodem noci zanikají a jejich těla jsou zničena. Individuální duše zůstanou nashromážděny ve Visnuově tele a projeví se opět s příchodem Brahmova dne. *Bhutva bhutva praliyate:* během dne se projeví a v noci jsou opět zničeny. Na konci Brahmova života jsou všechny zničeny a zůstávají neprojevené po dobu mnoha milionů let. Když se Brahma opět narodí, projeví se znovu i žije bytosti. Tímto způsobem jsou žije bytosti spoutané hmotným světem. Inteligentnější bytosti, které zaujme nauka o uvědomování si Krsny, využijí lidské podoby a začnou oddané sloužit Krsnovi a zpívají *Hare Krsna, Hare Krsna, Krsna Krsna, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Tak se mohou přemístit na Krsnovu duchovní planetu již za tohoto života a stát se věčně blaženými, aniž by byly podminěny koloběhem znovuzrození.

SLOKA 20

*paras tasmāt tu bhavo nyo vyakto vyaktat sanatanah
yah sa sarvesu bhutesu nasyatsu na vinasyati*

parah - transcendentální; *tasmat* - tomu; *tu* - ale; *bhavah* - příroda; *anyah* - jiné; *avyaktah* - neprojevené; *avyaktat* - neprojevenému; *sanatanah* - věčná; *yah sah* - ta, která; *sarvesu* - celý; *bhutesu* - svět; *nasyatsu* - zanika; *na* - ne; *vinasyati* - znicen.

Existuje však jina neprojevená příroda, která je věčná a transcendentální projevené a neprojevené hmoty. Je nejvyšší a není nikdy zničena. Nezanika, ani když tento svět zanikne.

VYKLAD: Krsnova vyšší duchovní energie je transcendentální a věčná. Nepodléhá změnám jako hmotný svět, který je stvořen a znicen během Brahmovy života. Vlastnosti vyšší Krsnovy energie jsou pravým opakem vlastností hmotného světa. Vyšší a nižší stavy bytí byly vysvětleny v sedmé kapitole.

SLOKA 21

*avyakto ksara ity uktas tam ahuh paramam gatim
yam prapya na nivartante tad dhama paramam mama*

avyaktah - neprojevenou; *aksarah* - nehynoucí; *iti* - tak; *uktah* - nazývají; *tam* - tu; *ahuh* - známa; *paramam* - nejvyšší; *gatim* - cíl; *yam* - který; *prapya* - dosázen; *na* - nikdy; *nivartante* - vrátí se; *tad* - to; *dhama* - sídla; *paramam* - nejvyšší; *mama* - Me.

Vedantisté ji popisují jako neprojevenou a nehynoucí, je známa jako nejvyšší cíl a kdo ji dosáhne, již nikdy se nevrátí - to je Me svrchované sídlo.

VYKLAD: Nejvyšší sídlo Božské Osobnosti Sri Krsny je v Brahma-sanhite popsáno jako místo, kde se splní všechna přání (*cintamasi-dhama*). V Goloce Vrndavane, nejvyšším sídle Sri Krsny, je mnoho paláců postavených z kamene, který promění ve zlato vše, co s ním přijde do styku (*cintamasi*). Jsou tam také stromy splňující všechna přání (*kalpa-vrksa*), které mohou poskytnout jakýkoliv druh potravy na požádání. Jsou tam také kravy (*surabhi*), které mohou nadojit nekonečné množství mléka. Stovky a tisíce bohyň stěží (Laksmi) tam slouží prvotnímu Panu, který je příčinou všech příčin a nazývá se Govinda. Velice často hraje na fletnu (*vesum kvasantam*) a Jeho transcendentální podoba je nepřítazlivější ve všech světech. Jeho oči jsou jako okvětní listky lotosu, Jeho kuze má barvu bourkového mraku a je tak přitazlivý, že Jeho krása předčí krásu tisíců bohů lasky. Nosi odev safranové barvy, je ozdoben květinovými vencí a ve vlasech má pavi pero. V Bhagavadgite se Krsna o svém sídle, Goloce Vrndavane, zmiňuje jenom povrchně, avšak podrobný popis je podán v Brahma-sanhite. Ve védských knihách se píše, že sídlo Nejvyššího Pana, které je konečným cílem, nic nepřevyšuje (*purusan na param kincit sa kasta parama gatih*; Katha Upanisad 1.3.11). Ten, kdo tam dospeje, se nikdy nevrátí zpátky do hmotného světa. Krsnovo sídlo a Krsna samotný se od sebe kvalitativně nelíší. Vrndavana, která leží 150 kilometrů jihovýchodně od Dillí, je kopií Goloky Vrndavany z duchovního světa. Když Krsna před 5 000 lety sestoupil na Zemi, oddával se zabavám právě na tomto kousku země, ve Vrndavane, v oblasti Mathury v Indii.

SLOKA 22

*purusah sa parah partha bhaktya labhyas tv ananyaya
yasyantah-sthani bhutani yena sarvam idam tatam*

purusah - Nejvyšší Pan; *sah* - On; *parah* - Nejvyšší (ten, kterého nikdo nepřevyší); *partha* - o synu Prthy; *bhaktya* - oddanou službou; *labhyah* - možno dosáhnout; *tu* - ale; *ananyaya* - ryzi; *yasya* - který; *antah-sthani* - v; *bhutani* - celý tento hmotný projev; *yena* - který; *sarvam* - vše; *idam* - co můžeme vidět; *tatam* - spocívá.

Nejvyšší Osobnost Božství, Svrchovaného Pana všech, lze dosáhnout čistou oddaností. Přestože pobývá ve svém sídle, je vsudyprítomný a vše v Něm spocívá.

VYKLAD: Zde je jasné receno, že nejvyšší cíl, odkud se nemusíme vracet do hmotného světa, je sídlo Nejvyšší Osoby, Sri Krsny. Brahma-sanhita popisuje toto nejvyšší sídlo jako místo, kde je všechno plně duchovní blaženosti (*ananda-cinmaya-rasa*). Nic tam není materiální a veskera různorodost je zjevena jako duchovní expanze samotné Božské Osobnosti, jak bylo vysvětleno v sedmé kapitole. V hmotném světě je Pan vsudyprítomný díky své hmotné energii, přestože je vždy ve svém nejvyšším sídle. Je tedy prítomen jak v duchovním světě, tak v materiálních vesmírech díky svým duchovním a hmotným energiím. *Yasyantah-sthani* znamená, že v Něm spocívají jak duchovní, tak materiální energie.

Do Krsnova nejvyššího sídla nebo na nespočetné vaikunthske planety lze vstoupit pouze pomocí bhakti, oddané služby, jak je zde jasné naznačeno slovem *bhaktya*. Žádný jiný způsob nám nemůže pomoci dosáhnout nejvyššího sídla. Vedy (Gopala-tapani Upanisad 3.2) také popisují nejvyšší sídlo a Nejvyšší Osobnost Božství. *Eko vasi sarva-gah krssah*. V tomto sídle existuje pouze jedna Nejvyšší Osobnost Božství jménem Krsna. Je nejmilostivějším Božstvím, a trebaze je zde jako jeden, expanduje se do milionu a milionu úplných expanzí. Vedy přirovnávají Pana ke stromu, který stále

stoi i presto, ze plodi mnoho ruznych plodu, kvetu a meni listy. Uplne Panovy expanze, které vladnou na techto vaikunthských planetach, mají čtyři ruce a jsou známe pod různými jmény - Purusottama, Trivikrama, Kesava, Madhava, Aniruddha, Hrsikesa, Sankarsana, Pradjumna, Sridhara, Vasudeva, Damodara, Dzanardana, Narajana, Vamana, Padmanabha a tak dále.

Brahma-sanhita (5.37) také potvrzuje, že ačkoliv je Pan stále v nejvyšším sídle, Goloce Vrndavane, prostupuje vším, takže všechno jde hladce (*goloka eva nivasaty akhilatma-bhuta*). Jak uvádějí Vedy (svetasvatara Upanisad 6.8), *parasya saktir vividhaiva sruyate / svabhaviki jnana-bala-kriya ca*. „Jeho energie jsou tak obsáhlé, že bezvadně a systematicky řídí vše v kosmickém projevu, třebaže Nejvyšší Pan je nesmírně vzdálený.“

SLOKA 23

*yatra kale tv anavrttim avrttim caiva yoginah
prayata yanti tam kalam vaksyami bharatarsabha*

yatra - ve kterém; *kale* - case; *tu* - a; *anavrttim* - nevrátí; *avrttim* - vrátí; *ca* - také; *eva* - zajiště; *yoginah* - různé druhy joginů; *prayata* - opouští; *yanti* - dospeje; *tam* - to; *kalam* - case; *vaksyami* - popíši; *bharata-rsabha* - o nejlepší z Bharatovců.

O nejlepší z Bharatovců, nyní ti vysvětlím různé doby, ve kterých se jogini při opouštění tohoto světa buď vrací, nebo nevracejí.

VYKLAD: Cisti oddaní Nejvyššího Pana, kteří se Mu plně odevzdali, se nestarají, jak a kdy opouští své těla. Nechájí to na Krsnovi, a tak se srstně a snadno vrátí k Bohu. Ale ti, kteří nejsou čistými oddanými a závisí na různých duchovních způsobech, jako je například karmajoga, džňanajoga, hathajoga, musí opustit tělo ve vhodnou dobu, aby se ujistili, že se již nevrátí do tohoto světa rezení a smrti.

Sanskrtské slovo *kala*, kterého bylo použito v tomto verši, označuje podle acarji Baladevy Vidjabhusany boha času. Dokonalý jogin si dokáže vybrat vhodnou dobu a místo pro opouštění hmotného světa, ale jestliže není dokonalý, musí to ponechat na vůli přírody. V příštím verši vysvětlí Krsna nejvhodnější dobu pro opouštění těla, kdy se duše nevrátí do hmotného světa.

SLOKA 24

*agnir jyotir ahah suklah sas-masa uttarayasam
tatra prayata gacchanti brahma brahma-vido janah*

agnih - oheň; *jyotih* - světlo; *ahah* - ve dne; *suklah* - během světlych čtrnácti dní; *sat-masah* - v šesti měsících; *uttara-ayanam* - kdy Slunce putuje na severní straně; *tatra* - tam; *prayata* - ti, kdo odcházejí; *gacchanti* - jdou; *brahma* - do absolutna; *brahma-vidah* - ti, kdo znají absolutno; *janah* - osoby.

Jestliže lidé znali nejvyššího brahma odcházejí ze světa v době ovlivněné bohem ohně, za světla, v příznivém okamžiku dne, během čtrnácti dní dorůstání měsíce a v době šesti měsíců, kdy slunce putuje na sever, dospeje k brahma.

VYKLAD: V tomto verši je zmínka o ohni, světle, dni a Měsici. Měli bychom vědět, že tyto elementy jsou ovládány jednotlivými polobohy, kteří umožňují putování duše. V okamžiku smrti se džívá za pomoci mysli premisruje na místo jejího dalšího života. Jestliže chtěne či nechťene opouští tělo ve vyše zmíněném období, může dospět do neosobní brahmadžjoti. Mystikové, kteří jsou pokročili v provádění jogy, si mohou zvolit vhodnou dobu a místo k opouštění těla. Avšak ti, kteří tuto schopnost nemají, ale jen náhodou zemrou v příznivém okamžiku, se také nevrátí zpátky do koloběhu života. Jinak je téměř jisté, že se budou muset vrátit. Cisti oddaní vědomi si Krsny se ale nemusí obávat, že by se museli navrátit do hmotného světa, i když opouští tělo v nepřiznivý okamžik, ať chtěne či nechťene.

SLOKA 25

*dhuma ratrih tatha krssah sas-masa daksisayanam
tatra candramasam jyotir yogi prapya nivartate*

dhumah - kouř; *ratrih* - v noci; *tatha* - také; *krssah* - během čtrnácti dní tmavého měsíce; *sat-masah* - v šesti měsících; *daksisa-ayanam* - kdy slunce putuje na jižní straně; *tatra* - tam; *candramasam* - Měsíc; *jyotih* - světlo; *yogi* - jogin; *prapya* - dospeje; *nivartate* - navrátí se.

Mystik, který opouští tento svět v case kouře, v noci, během čtrnácti dní ubývání měsíce nebo v době šesti měsíců, kdy slunce putuje na jih, dospeje na Měsíc, ale opět se navrátí.

VYKLAD: Ve třetím zpevu Srimad Bhagavatamu Kapila Muni říká, že lidé, kteří se vyznají v plodonosných cinnostech a obetních metodách, se dostanou po smrti na Měsíc. Tam mohou žít kolem 10 000 nebeských let, radovat se ze života a popíjet somarasu. Ale nakonec se musí vrátit na

Zemi. Znamená to, že na Měsíci žijí vyšší druhy živých bytostí, které se však nedají postrehnout hrubými smysly.

SLOKA 26

*sukla-krse gati hy ete jagatah sasvate mate
ekaya yaty anavrttim anyayavartate punah*

sukla - světla; *krse* - a tmava; *gati* - cesty odchodu; *hi* - zajisté; *ete* - tyto dvě; *jagatah* - z hmotného světa; *sasvate* - podle Ved; *mate* - nazoru; *ekaya* - první; *yati* - jde; *anavrttim* - nevrati se; *anyaya* - druhou; *avartate* - vrati; *punah* - opět.

Tyto dvě cesty - světla a temna - jsou podle Ved dva způsoby, jak opustit tento svět. Kdo odejde cestou světla, nevrati se; kdo jde temnou, navrati se.

VYKLAD: Acarja Baladeva Vidjabhusana cituje stejný popis techto dvou způsobů, jak opustit svět, z Chandogja Upanisady (5.10.3 - 5). Tímto způsobem již od nepaměti přicházejí a odcházejí lidé toužící po plodech svých činů a různí filozofové, kteří nemohou dosáhnout konečné spasy, protože se neodevzdali Křsnovi.

SLOKA 27

*naite srti partha janani yogi muhyati kascana
tasmāt sarvesu kalesu yoga-yukto bhavarjuna*

na - nikdy; *ete* - tyto dvě; *srti* - různé cesty; *partha* - o synu Prthy; *janani* - trebaze zna; *yogi* - oddaný Panu; *muhyati* - zmaten; *kascana* - kdykoliv; *tasmāt* - proto; *sarvesu kalesu* - vždy; *yoga-yuktah* - zaměstnaný v uveďmování si Křsny (ukazněy v joze); *bhava* - stan se; *arjuna* - o Ardzuno.

Trebaze oddaní znají tyto dvě cesty, o Ardzuno, nejsou nikdy zmateni. Proto buď vždy vytrvalý v oddanosti.

VYKLAD: Křsna zde doporučuje Ardzunovi, aby se nestaral o různé způsoby, kterými se duše muze po smrti vydat. Oddaný Nejvyššího pana se nemusí strachovat, zda opustí tělo chtěne či nechtěne. Oddaný by měl neustále myslet na Křsnu a žpívat Hare Křsna, neboť by měl vědet, že žajem o tyto dvě cesty přináší potíže. Nejlepší způsob, jak být pohroužen v myšlenkách na Křsnu, je oddané Mu sloužit. A takto se žajisté dostane přímo a bezpečně do duchovního kralovství.

Slova *yoga-yukta* mají v tomto verš žvláštñí význam. Ten, kdo je vytrvalý v joze, je neustále zaměstnan v činnostech určených k potesení Křsny. Sri Rupa Gosvami doporučuje, že člověk by měl být lhostejný k hmotnému světu a žamerit své činnosti k uspokojování Sri Křsny: *anasaktasya viśayan yatharham upayunjatah*. Tímto způsobem, který se nazývá *yukta-vairagya*, mužeme dosáhnout dokonalosti. Oddaní proto nejsou ovlivněni podobnými popisy, neboť vědí, že cesta k nejvyššímu sídlu je žaručena vykonáváním oddané služby.

SLOKA 28

*vedesu yajnesu tapahsu caiva
danesu yat pusya-phalam pradistam
atyeti tat sarvam idam viditva
yogi param sthanam upaiti cadyam*

vedesu - studiem Ved; *yajnesu* - prováděním obětí; *tapahsu* - pokáním; *ca* - take; *eva* - žajisté; *danesu* - dobročinnosti; *yat* - to, co; *pusya-phalam* - výsledky žbožných činností; *pradistam* - naznačený; *atyeti* - překona; *tat sarvam* - všechny; *idam* - toto; *viditva* - vi; *yogi* - oddaný; *param* - nejvyšší; *sthanam* - sídlo; *upaiti* - dosáhne; *ca* - take; *adyam* - původní.

Člověk, který se vyda po stezce oddané služby, překona výsledky získané studiem Ved, prováděním obětí, pokáním a dobročinností nebo filozofickým či žiskuchtivým jednáním a nakonec dospeje k nejvyššímu sídlu.

VYKLAD: Tento verš shrnuje obsah sedmé a osmé kapitoly, které pojednávají o uveďmování si Křsny a oddané službě. Člověk by měl studovat Vedy pod vedením duchovního učitele a pod jeho dohledem vykonávat pokání a sebekážen. Brahmacari by měl žít v dome duchovního učitele jako jeho sluha, a vyzebra-li nějaké almuzny, měl by mu je odevzdat. Židlo přijme žen na pokyn duchovního učitele a než, žestlže ho učitel nepožve k obědu. Toto jsou některé z vědských žasad, které musí brahmacari dodržovat.

V období od peti do dvaceti let, kdy studuje Vedy pod vedením duchovního učitele, si muze brahmacari utvořit pevný charakter. Studování Ved je určeno k vytváření dobré povahy, a ne pro rekreaci vypocítavých spekulantu. Po techto studiích se brahmacari muze oženit a jako hospodár,

grhastha, musí také vykonávat oběti a snažit se o další osvícení. Musí prokazovat dobročinnost podle místa, času a příjemce a musí rozlišovat, kdy se jedná o dobročinnost v kvalitě dobra, vaše, či nevedomosti. Pote zanechá rodinného života a vstoupí do životního stadia *vanaprastha* a cvičí se v odříkání, kdy například žije v lesích, v odevu z kůry stromu, neholí se a podobně. Dodržováním předpisu určených pro jednotlivá stadia (brahmachari, *grhastha*, *vanaprastha* a *sannyasa*) se člověk povyšuje na dokonalou životní úroveň. Někteří jsou povýšeni na nebeské planety a ti, kdo udělají další pokroky, se mohou dostat do duchovního světa a vstoupit buď do neosobní brahmadžjoti, nebo na vaikunthske planety či na Krsnaloku. Toto je cesta naznačená ve védské literatuře. Krása uvědomování si Krsny spočívá v tom, že pouhým odevzdáním se laskavé službě člověk překona všechny obrady různých životních stadií.

Slova *idam viditva* naznačují, že bychom měli porozumět pokynům Sri Krsny v této a sedmé kapitole Bhagavadgity. Obsahu těchto kapitol bychom měli porozumět ve společnosti čistých oddaných, a nikoliv mentalní spekulaci nebo vědeckým badáním. Podstata Gity začíná sedmou kapitolou a končí dvanáctou. Prvních šest a posledních šest kapitol jsou jako obaly, které chrání prostředních šest kapitol, které jsou pod zvláštní Krsnovou ochranou. Život člověka, který pochopí Bhagavadgitu, hlavně prostředních šest kapitol, ve společnosti oddaných, se změní a překona veskerá pokání, oběti, dobročinnosti, spekulace a podobně, neboť výsledky všech těchto činností obdrží provázením oddané služby Krsnovi. Člověk, který získal trochu důvěry k Bhagavadgite, by se jí měl učit od oddaného, neboť na začátku čtvrté kapitoly bylo řečeno, že obsahu Gity mohou dokonale porozumět jen oddaní. Naslouchání poselství Bhagavadgity od oddaných, a ne od mentalních spekulantů, je známkou viry. Když člověk začne hledat oddaného a konečně se s ním dostane do styku, pak skutečně začíná jeho studium a porozumění Bhagavadgity. Ve společnosti oddaných se člověk zapojuje do oddané služby, a tímto se zbaví pochybností o Krsnovi a porozumí Jeho činnostem, podobám, zábavám, jménu a ostatním rysům. Studium Bhagavadgity se stane potěšením pro toho, kdo se zbaví všech pochybností, a potom může vyvinout zálibu v uvědomování si Krsny. Ti, kdo jsou velice pokročilí, jsou úplně zamilováni do Krsny, a to je počátek stavu nejvyšší životní dokonalosti, kdy se oddaný připravuje na odchod do Krsnova sídla, Goloky Vrndavany v duchovním světě, kde se může věcně radovat.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k osmé kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Dosazení Nejvyššího“.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Nejduvernejší poznání

SLOKA 1

sri-bhagavan uvaca

idam tu te guhyatamam pravaksyamy anasuyave

jnanam vijñana-sahitam yaj jñatva moksyase subhat

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *idam* - tuto; *tu* - ale; *te* - tobě; *guhya-tamam* - nejduvernejší; *pravaksyami* - vyjevim; *anasuyave* - nezavidíš; *jñanam* - poznání; *vijñana* - realizované poznání; *sahitam* - s; *yaj* - čímž; *jñatva* - poznáš; *moksyase* - vysvobodíš se; *asubhat* - z této strastiplné existence.

Vzneseny pravil: Muj milý Ardzuno, protože Mi nikdy nezavidíš, vyjevim ti nejduvernejší moudrost a poznání. Az je poznáš, oprostíš se od strasti hmotné existence.

VÝKLAD: Čím více oddaný naslouchá o Nejvyšším Panu, tím více je osvícen, což doporučuje i Srimad Bhagavatam: „Poselství Nejvyšší Osobnosti Božství jsou velice přesvědčivá. Da se jim porozumět ve společnosti oddaných, kteří si vyprávějí příběhy o Nejvyšším Panu, a ne ve společnosti mentalních spekulantů nebo akademických vzdělanců. Toto je poznání, které se musí realizovat.“

Oddaní neustále slouží Nejvyššímu Panu. Sri Krsna rozumí duchovnímu rozpoložení a upřímnosti všech živých bytostí, které Mu slouží, a dá jim inteligenci, aby porozuměli nauce o Krsnovi ve společnosti oddaných. Rozmlouvání o Krsnovi je velice důležité a člověk, který může takto nashromáždit znalosti, určitě udělá pokroky v duchovní realizaci. V deváté kapitole vyjeví Krsna ještě duvernejší věci, než které kdy vyjevil, aby povzbudil Ardzunu k větší oddanosti.

První kapitola Bhagavadgity je úvodem k celé knize. Druhá a třetí kapitola popisují důvěrné duchovní poznání. Obsah sedmé a osmé kapitoly se vztahuje hlavně na oddanou službu, a protože tyto kapitoly osvětluji uvědomování si Krsny, jsou důvěrnější. Devátá kapitola pojednává o ryzi, čisté oddané službě, a proto je nejdůvěrnější. Ten, kdo má nejdůvěrnější znalosti o Krsnovi, je přirozeně transcendentální, a přestože je v hmotném světě, není ovlivněn hmotnými strastmi. V knize, která se nazývá Bhakti-rasamrta-sindhu, se říká, že za vysvobozeného by měl být považován ten, kdo má upřímnou touhu sloužit s láskou Nejvyššímu Panu, i když je v podminěném stavu hmotné existence. Bhagavadgita to také potvrzuje v desáté kapitole, kde stojí, že kdokoli oddané laskyplně slouží Krsnovi, je vysvobozená osoba.

Tento první vers má zvláštní význam. Slova *idam jñanam* (toto poznání) poukazují na čistou oddanou službu, kterou lze provádět devíti různými způsoby: nasloucháním, zpíváním, vzpomínáním, sloužením, uctíváním, modlením se, poslušností, přátelstvím a odevzdáním všeho. Vykonáváním oddané služby těmito devíti způsoby se můžeme dostat na úroveň duchovního vědomí, kdy si začínáme uvědomovat Krsnu. Když je naše srdce očisteno od hmotných nečistot, můžeme pochopit tuto vědu o Krsnovi. Pouhé vedení, že žít bytost není hmotné povahy, není dostatečné, neboť to je pouhý začátek duchovní realizace. Měli bychom rozpoznat rozdíl mezi činnostmi těla a duchovními činnostmi, a tím pádem porozumět, že nejsme toto tělo.

Sedmá kapitola pojednává o vznesenosti Nejvyššího Pana, Jeho různých energiích, vyšší a nižší přírodě a všech hmotných stvoreních. V této deváté kapitole bude nyní vylicena sláva a nadhéra Sri Krsny.

Sanskrtské slovo *anasuyave* má v tomto versu velký význam. Většina komentátorů závidí Krsnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství, i když jsou velice vzděláni. Dokonce i největší učenci vykládají Bhagavadgitu nesprávně. Protože závidí Krsnovi, jejich komentáře jsou bezvýznamné. Zato výklady oddaných Pana jsou správné. Nikdo nemůže vysvětlit Bhagavadgitu nebo předložit správné poznání o Krsnovi, jestliže je závistivý. Ten, kdo kritizuje Krsnu, aniž by Ho doopravdy znal, je blázen a výklady takových lidí by měly být přísně odmítnuty. Člověku, který rozumí, že Krsna je čistá transcendentální Nejvyšší Osobnost Božství, přinesou tyto kapitoly veliký užitek.

SLOKA 2

raja-vidya raja-guhyam pavitram idam uttamam

pratyaksavagamam dharmyam su-sukham kartum avyayam

raja-vidya - kralovské vedení; *raja-guhyam* - kralovské důvěrné poznání; *pavitram* - nejčistší; *idam* - tato; *uttamam* - transcendentální; *pratyaksa* - přímou realizaci; *avagamam* - rozumný; *dharmyam* - zásady náboženství; *su-sukham* - radostně; *kartum* - vykonává se; *avyayam* - nepomíjivé.

Tato moudrost je kralovské vedení a nejdůvěrnější tajemství. Je to nejčistší moudrost, a protože umožňuje realizaci vlastního já, je dokonalostí náboženství. Vykonává se s radostnou naladou a nikdy nekončí.

VÝKLAD: Tato kapitola Bhagavadgity se nazývá kralovské poznání, protože je základem všech doktrín a filozofických směrů, vysvětlených již dříve. V Indii je sedm vůdců filozofů: Gautama, Kanada, Kapila, Jádznavaalkja, sandilja, Vaisvanara, a konečně Vjasadeva, autor Vedanta-sutry. Takže o poznání rázu duchovního nebo filozofického není nouze. V deváté kapitole Sri Krsna říká, že je to kralovská moudrost neboli základ všekřehkého vedení, které nemůže být získáno studiem Ved nebo jiných filozofických směrů. Je nejdůvěrnější, protože důvěrné neboli transcendentální poznání zahrnuje porozumění rozdílu mezi duší a tělem a vrcholí v oddané službě.

Většina lidí se však neucí tomuto důvěrnému poznání, protože se učí vnějšímu poznání. Obvyčejné vzdělání zahrnuje mnoho oborů: politiku, sociologii, fyziku, chemii, matematiku, astronomii, strojní techniku. Po celém světě existuje mnoho vzdělávacích institucí a velkých univerzit, ale žádná z nich se nezabývá naukou o duši, přestože duše je nejdůležitější částí těla - tělo má cenu jen tehdy, je-li duše přítomná. Navzdory tomu kladou lidé největší důraz na požadavky těla a nezajímají se o životní sílu, duši.

Pocínaje druhou kapitolou zdůrazňuje Bhagavadgita důležitost duše. Na samotném počátku Sri Krsna říká, že toto tělo je na rozdíl od duše pomíjivé (*antavanta ime deha nityasyuktah saririsah*). Vedět, že duše se liší od těla a že je svou povahou neměnná, nezníčitelná a věčná, je důvěrná část poznání, avšak nedává pozitivní informaci o duši. Lidé, kteří pochopili tuto zásadu, si někdy myslí, že když tělo umře, nebo když se člověk vysvobodí z hmotné existence, duše se rozplyne v prázdnotě, nebo se stane neosobní. Ve skutečnosti tomu tak není. Jak může být duše necinná po vysvobození, je-li tak cinná

v tele? Duse je vzdy cinna. Jestlize je vecna, pak je take vecne cinna a její cinnosti v duchovnim kralovstvi jsou nejduvernejsi casti duchovniho poznani.

Vedske texty vysvetluji, ze toto vedeni vede k nejcastsi podobě všech cinnosti. Padma Purana rozebira hrisna jednani cloveka a vysvetluje, ze jsou vysledkem drivejsich poklesku. Lide, kteri jednaji s mysenkou na odmenu, jsou zapleteni do ruznych forem hrisnych reakci na ruznych urovnich. Kdyz napriklad zasadime seminko nejakeho stromu, trva to urcitou dobu, nez zacne rust. Ze zacatku je to mala rostlinka, která se pozdeji promeni v strom, který rozkvetne a prinese ovoce. Pak teprve muzeme uzivat ovoce stromu, který jsme zasadili. S hrisnou cinnosti cloveka je to obdobne; muze to trvat nejakou dobu, nez sklidi ovoce za sva hrisna jednani. Nekdy zase mohl s hrisnou cinnosti prestat, ale i nadale uziva plodu takoveho jednani, které ma nekolik stupnu: hrisne jednani ve forme seminka, nebo klicici, popr. prinasejici ovoce, které uzivame jako radosti a strasti.

Jak jiz bylo vysvetleno v dvacatem osmem versi sedme kapitoly, clovek, který nadale nejedna hrisne, zabývá se zboznymi cinnostmi a je mimo duality hmotneho sveta, se muze odevzdat laskyplne sluzbe Nejvyšsi Osobnosti Bozstvi, Krsnovi. Jinymi slovy, ti, kteri oddane slouzi Nejvyšsimu Panu, jsou jiz zbaveni všech nasledku. Potvrzuje to Padma Purana:

*aprarabdha-phalam papam kutam bijam phalonmukham
kramesaiva praliyeta vissu-bhakti-ratatmanam*

Ti, kteri oddane slouzi Nejvyšsimu Panu, se nemusi obavat zadnych nasledku, neboť vsechny hrisne odplaty v podobě ovoce ci seminka pomalu zmizi. Ocistna sila oddane sluzby je tedy nesmirna, a proto se nazývá *pavitram uttamam* - nejcastsi. *Uttama* znamena transcendentalni. *Tamas* znaci tento hmotny svet nebo temnotu a slovem *uttama* se oznacuje to, co je transcendentalni hmotnym cinnostem. Oddana sluzba by nikdy nemela byt povazovana za hmotnou cinnost, presteze se nekdy zda, ze oddani pracuji jako obycejni lide. Ten, kdo je obeznamen s oddanou sluzbou, vi, ze to neni hmotna cinnost. Je to duchovni a laskyplne jednani, které neni zneclistene kvalitami hmotne prirody.

Rika se, ze vykonavani oddane sluzby je tak dokonale, ze prinasi okamzite vysledky, které mohou byt ve skutecnosti primo vnimany. Prakticky jsme se presvedcili, ze kazdy, kdo zpiva svata jmena Sri Krsny (*Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*) bez prestupku, pociti transcendentalni radost a velice rychle se ocisti od hmotneho zneclisteni. Kdyz krome toho pomuze v sireni poselstvi o oddane sluzbe, nebo se primo zapoji do takove cinnosti, citi, ze dela pokroky v duchovnim zivote. Tyto pokroky nezavisi na predeslem vzdelani nebo kvalifikacich. Oddana sluzba je sama o sobe tak cista, ze kazdy, kdo se ji zucastni, se ocisti.

Vedanta-sutra (3.2.26) to popisuje slovy: *prakasas ca karmasy abhyasat*. Sila oddane sluzby je tak velka, ze pouhym slouzenim Bohu se clovek stane bez jakychkoliv pochyb osvícenym.`` Narada Muni byl ve svem predeslem zivote syn sluzky, nemel vysoke vzdelani ani vysoký puvod. Jeho matka vsak slouzila cistym oddanym, a proto jim i Narada mohl osobne slouzit, kdyz jeho matka nebyla osobne pritomna. Samotny Narada rika:

*ucchista-lepan anumodito dvijaih
sakrt sma bhunje tad-apasta-kilbisah
evam pravrttasya visuddha-cetasas
tad-dharma evatma-rucih prajayate*

V tomto versi Srimad Bhagavatamu (1.5.25) Narada vypravuje svemu ucedniku Vjasadevovi, jak ve svem predeslem zivote slouzil cistym oddanym po dobu ctyr mesicu a mel s nimi blizky styk. Nekdy tito svati muzove zanechali jidlo ve svych miskach. Narada umyval jejich misky a chtel zbytky ochutnat. Zeptal se jich tedy, zdali by to mohl dojist, a oni svolili. Vzhledem k tomu, ze s touto cinnosti neprestal, bylo jeho srdce za nejaky cas stejne ciste jako srdce techto svetcu. Velci svetci se tesili z neustavajici oddane sluzby Panu, jako je napriklad naslouchani a opevovani, a Narada vyvinul stejnou touhu. Dale rika:

*tatranvaham krssa-kathah pragayatam
anugrahasasrsvam manoharah
tah sraddhaya me nupadam visrsvatah
priyasravasy anga mamabhavad rucih*

Ve spolecnosti svetcu Narada ziskal stejnou chur opevovat Pana a naslouchat pribehum o Jeho slave a vyvinul velkou touhu oddane slouzit. Proto se ve Vedanta-sutre rika: *prakasas ca karmasy abhyasat*. Cloveku, který oddane slouzi, se vsechno automaticky vyjevi a vsemu porozumi. Tomu se rika *pratyaksa*, prime vnimani.

Slovo *dharmyam* znamená cesta náboženství. Narada byl ve skutečnosti synem služebné a neměl možnost jít do školy. Mohl pouze pomáhat své matce, která nacisti sloužila oddaným. Narada v dětství dostal stejnou příležitost a v jejich společnosti dosáhl nejvyššího cíle všech náboženství, oddané služby, jak je také potvrzeno ve Srimad Bhagavatamu: *sa vai pumsam paro dharmo yato bhaktir adhoksaje*. Zbožní lidé většinou nevědí, že nejvyšší dokonalosti náboženství je dosáhnout k oddané službě. V posledním versu osmé kapitoly jsme uvedli: *vedesu yajnesu tapahsu caiva*. K seberealizaci je potřeba védského poznání. Ale v tomto případě, ačkoliv Narada neměl takový základ, přesto docílil největších výsledků, jakých je možno dosáhnout studiem Véd. Oddaná služba Panu je tak mocná, že může povznést člověka k nejvyšší dokonalosti, aniž by musel vykonávat pravidelné náboženské obřady. Jak je to možné? To je také vysvětleno ve Védských textech: *acaryavan puruso veda*. I ten, kdo není vzdělán a nestudoval Vedy, se může seznámit s veskerou znalostí nutnou k seberealizaci, je-li ve společnosti velkých acarjů.

Cesta oddané služby je velice radostná (*su-sukham*). Proč? Oddaná služba se skládá především ze *sravasam kirtanam vissoh*, takže člověk může jednoduše naslouchat opevování nadhery Pana nebo se zúčastnit filozofických přednášek uznávaných acarjů, kteří přednášejí o transcendentálním poznání. Můžeme se naučit pouhým nasloucháním a potom můžeme jíst velice chutná jídla, která byla obětována Bohu. Oddaná služba je radostná za jakýchkoliv podmínek. Může ji vykonávat dokonce i nejchudší člověk. Sri Kṛṣṇa říká: *patram puspam phalam toyam*. Je připraven přijmout od svých oddaných jakoukoliv oběť. Dokonce i listek, kvítek, kousek ovoce nebo trochu vody budou přijaty, jsou-li obětovány s láskou. Tyto věci je možno sehnat *kdekoliv* na světě a mohou být obětovány *kýmkoliv* bez ohledu na společenské postavení. Z historie známe mnoho příkladů. I z velkých světců, jako je Sanat-kumara, se stali velcí oddaní, jakmile ochutnali listky posvatné rostlinky tulasi, které byly obětovány lotosovým nohám Pana. Oddaná služba je tedy velice pěkná a může být vykonávána s radostnou myslí. Bůh přijímá pouze lásku, se kterou Mu byly věci obětovány.

Bylo zde řečeno, že oddaná služba je věčná. S tímto nesouhlasí majavadští filozofové. Někdy vykonávají takzvanou oddanou službu do té doby, dokud nejsou vysvobozeni, ale nakonec po vysvobození z hmotného světa „splnou s Bohem“. Taková prozatímní oddaná služba se neda považovat za čistou oddanou službu. Skutečná oddaná služba pokračuje i po vysvobození. Když oddaný odejde na duchovní planetu do Božího království, nepřestane sloužit Nejvyššímu Panu, ani se nesnaží splnout s Ním.

Z Bhagavadgity vyrozumíme, že pravá oddaná služba začíná po vysvobození. Když se člověk dostane na úroveň brahma (*brahma-bhuta*), oddaná služba začíná (*samah sarvesu bhutesu mad-bhaktim labhate param*). Nikdo nemůže porozumět, kdo je Nejvyšší Osobnost Božství, vykonáváním karmajogy, džňanajogy, astangajogy nebo jakékoliv jiné jogy bez ohledu na bhakti neboli oddanou službu. Pomocí jogických metod může člověk pokročit k bhaktijogy; nedospeje-li však na úroveň oddané služby, nemůže porozumět, kdo je Osobnost Božství. Srimad Bhagavatam také potvrzuje, že když se člověk očistí vykonáváním oddané služby, zvláště nasloucháním Srimad Bhagavatamu a Bhagavadgite od realizovaných duší, může porozumět vede o Kṛṣṇovi neboli vede o Bohu. *Evam prasanna-manaso bhagavad-bhakti-yogatah*. Když očistíme své srdce od nesmyslu, můžeme pochopit, kdo je Bůh. Proto je oddaná služba neboli uvedomování si Kṛṣṇy královského vedení a královské důvěrné poznání. Je to náboženství v nejčistší podobě a dá se vykonávat s radostí a bez potíží. Proto by ji měl každý přijmout.

SLOKA 3

*asraddadhanah purusa dharmasyasya parantapa
aprapya mam nivartante mrtyu-samsara-vartmani*

asraddadhanah - nevericím; *purusah* - osobám; *dharmasya* - v náboženství; *asya* - toto; *parantapa* - o hubiteli nepřatel; *aprapya* - nedosáhnou; *mam* - Mne; *nivartante* - vrátí se; *mrtyu* - smrt; *samsara* - v hmotném bytí; *vartmani* - na stezku.

Lide, kterým se nedostává viry v oddanou službu, Mne nedosáhnou, o hubiteli nepřatel, a proto se vracejí na stezku koloběhu rezení a smrti v hmotném světě.

VYKLAD: Tento vers říká, že neverici nemohou vykonávat oddanou službu. Věří se, že získat ve společnosti oddaných. Někteří lidé nanestěží v Bohu neveri, třebaže mají možnost slyšet důkazy védských textů od velkých autorit. Jsou zdražaví a nemohou vykonávat oddanou službu z celého srdce. Věří je tedy nejdůležitější prvek pro pokrok v duchovním životě. V Caitanja-caritamre je napsáno, že věří je naprosto přesvědčení, že člověk může dosáhnout nejvyšší dokonalosti pouhým

slouzením Nejvyššímu Panu, Sri Kṛṣṇovi. To je skutečná vira. Ve Srimad Bhagavatamu (4.31.14) se říká:

*yatha taror mula-nisecanena
trpyanti tat-skandha-bhujopasakhah
prasopaharac ca yathendriyasam
tathaiva sarvarhasam acyutejya*

„Zaléváním kořene stromu se uspokojí všechny jeho větve, větvičky a listky a dodáváním potravy žaludku jsou uspokojeny všechny tělesné smysly. Vykonáváním oddané služby Nejvyššímu Panu uspokojíme všechny polobohy a všechny živé bytosti.“ Po pozorném přečtení Bhagavadgity bychom měli dospět k okamžitému zaveru, že bychom měli zanechat jakýchkoliv zbytečných činností a přijmout oddanou službu Nejvyššímu Panu, Kṛṣṇovi, Osobnosti Božství. Jsme-li přesvědčeni o této životní filosofii, nazývá se to vira.

Uvedomování si Kṛṣṇy je rozvíjení viry. Lide vědomí si Kṛṣṇy se dají rozdělit do tří skupin. Do první skupiny patří ti, kteří nemají viru a oddanou službu vykonávají jen povrchně. Na nejvyšší dokonalou úroveň se nikdy nemohou dostat a nejpravděpodobněji po nějaké době oddanou službu opustí, protože bez úplného přesvědčení a viry je pro ně velice těžké pokračovat v uvedomování si Kṛṣṇy, přestože nějakou službu vykonávají. Z praktických zkušeností vidíme, že někteří lidé vstoupili do Hare Kṛṣṇa hnůti s nějakými postranními úmysly, a jakmile si ekonomicky polepsili, zanechali oddané služby a vrátili se ke starému způsobu života. Pokrok v uvedomování si Kṛṣṇy může udělat pouze člověk s virou. Do první skupiny patří ti, kteří mají pevnou viru a jsou dokonale obeznámeni s literaturou pojednávající o oddané službě. Ti, kteří přilis nerozumejí devocionálním písmům, ale s dobrou vůlí přijali službu Kṛṣṇovi neboli bhakti s přesvědčením, že to je nejlepší cesta, patří do druhé skupiny. Stojí tedy nad třetí skupinou lidí, kteří nemají ani viru ani znalosti písem, ale kteří se snaží následovat oddané a být v jejich společnosti. Těmto lidem se může stát, že odpadnou, ale dostanou-li se na druhý stupeň, u oddané služby zůstanou a pro oddaného prvního stupně neexistuje možnost poklesnutí. Prvotřídní oddaní určité udělá takové pokroky, že nakonec dospeje k dokonalosti. Lide ve třetí skupině věří, že oddaná služba je velice dobrá, ačkoliv nemají vědomostí o Kṛṣṇovi zprostředkované písmi, jako je Srimad Bhagavatam a Bhagavadgita. Někdy jsou tyto oddaní nepřiznive ovlivnění karmajogou a džňanajogou, ale jakmile jsou tyto nachylnosti odstraněny, stanou se z nich prvotřídní nebo druhotřídní oddaní Kṛṣṇy. V jedenáctém dílu Srimad Bhagavatamu jsou také popsány tři vývojové stupně viry v Kṛṣṇu. Popisuje také pouto ke Kṛṣṇovi první, druhé a třetí třídy. Někdy se může stát, že lidé, kteří vykonávají oddanou službu bez vnitřního zánícení, zjistí, že tato cesta je velice obtížná, neboť nemají viru, ani když slyšeli o Kṛṣṇovi a přednostech oddané služby a myslí si, že je to pouze vychvalování. Takoví lidé mají velice malou nádej, že dosáhnou dokonalosti. Vira je proto velice důležitá při vykonávání oddané služby.

SLOKA 4

*maya tatam idam sarvam jagad avyakta-murtina
mat-sthani sarva-bhutani na caham tesv avasthitah*

maya - Mnou; *tatam* - proniknutí; *idam* - tento; *sarvam* - celý; *jagat* - vesmír; *avyakta-murtina* - v neprojevené podobě; *mat-sthani* - ve Mne; *sarva-bhutani* - všechny živé bytosti; *na* - ne; *ca* - také; *aham* - Já; *tesu* - v nich; *avasthitah* - umístěn.

Ve své neprojevené podobě pronikám celým vesmírem. Všechny bytosti jsou ve Mne, ale Já nejsem v nich.

VÝKLAD: Nejvyšší Osobnost Božství nelze vnímat prostřednictvím hrubých hmotných smyslů.

*atah sri-kṛṣṇa-namadi na bhaved grahyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvadau svayam eva sphuraty adaḥ*

(Bhakti-rasamṛta-sindhu 1.2.234)

Kṛṣṇovo jméno, slavu, zábavy atd. nemůžeme pochopit prostřednictvím hmotných smyslů. Zjeví se pouze tem, kteří Mu oddané slouží pod vedením pravého duchovního učitele. V Brahma-saṁhite (5.38) se říká: *premanjana-cchurita-bhakti-vilocanena santaḥ sadaiva hṛdayesu vilokayanti*. Každý může vidět Govindu, Nejvyšší Osobnost Božství, v sobě i mimo sebe, jestliže k Nemu vyvinul transcendentální milostný vztah. Takže pro většinu lidí zůstává neviditelný. V tomto verši Sri Kṛṣṇa říká, že ačkoliv je vsudypřítomný, je nepostizitelný hmotnými smysly. Je to naznačeno slovy *avyakta-murtina*. Přestože Ho nemůžeme vidět, všechno na Ném spocívá. Jak jsme se mohli docíst v sedmé kapitole, je celý hmotný svět pouhou kombinací dvou různých energií Boha - vyšší duchovní energie

a nizsi hmotne energie. Vsechno spociva na Jeho energiich, které se siri hmotným stvorením, podobně jako se sluneční záře siri vesmírem.

Presto bychom však neměli dojít k závěru, že ztratil svou osobní existenci, protože je vsudyprítomný. Aby vyvrátil tento argument, Sri Krsna říká: „Ja jsem všude a všechno je ve Mne, přesto jsem nade vším.“ Můžeme uvést příklad - král vede vládu, která není ničím jiným než manifestací jeho energie. Jednotlivé části vlády představují různé části královské energie a každé oddělení závisí na jeho moci. Presto však nikdo neočekává, že by byl osobně přítomen ve všech vládních složkách. Je to sice trochu nesikovný příklad, ale v hmotném světě, který vidíme, to funguje obdobně. Vše, co existuje v hmotném nebo duchovním světě, spočívá na energii Nejvyššího Pána. Stvoření začíná rozšířením Jeho různých energií. Sri Krsna v Bhagavadgite také vysvětluje *vistabhyaham idam krtśnam*. Je vsudyprítomný svými různými energiemi, které zastupují Jeho Osobu.

SLOKA 5

*na ca mat-sthani bhutani pasya me yogam aisvaram
bhuta-bhr̥n na ca bhuta-stho mamatma bhuta-bhavanah*

na - nikdy; *ca* - také; *mat-sthani* - umístěno ve Mne; *bhutani* - cele stvoření; *pasya* - pohled na; *me* - Moji; *yogam aisvaram* - nepředstavitelnou moc; *bhuta-bhr̥t* - udržovatel všech živých bytostí; *na* - nikdy; *ca* - také; *bhuta-sthah* - ve vesmírném stvoření; *mama* - Me; *atma* - Ja; *bhuta-bhavanah* - zdrojem všech projevu.

A přesto ve Mne nedlí vše, co je stvořeno. Pohled na Moji neuvěřitelnou moc! Ackoliv jsem udržovatelem všech živých bytostí a přestože jsem všude, nejsem částí tohoto vesmírného stvoření, neboť Me Ja je jeho zdrojem.

VYKLAD: Sri Krsna říká, že všechno spočívá na Něm (*mat-sthani sarva-bhutani*). Musíme být opatrní, abychom to správně pochopili. Krsna nemá nic společného s primým udržováním a podporováním hmotného stvoření. Jisté jsme všichni viděli obrazek s obrem Atlase, který drží na svých ramenou zeměkouli a vypadá, že ho podpiraní planety namáhá. Když Krsna říká, že podpírá celý vesmír, nesmíme si představovat, že má stejné potíže jako Atlas. Přestože na Něm všechno spočívá, je nade vše povznesen. Různé hvězdné soustavy jsou umístěny ve vesmírném prostoru, což je energie Nejvyššího Pána, který se však od tohoto prostoru liší. Má jiné postavení. Proto Krsna říká, že je nade všechno povznesen jako Nejvyšší Osobnost Božství, ačkoliv všechno spočívá na Jeho nepochopitelné energii. Tak neuvěřitelná je moc Boha.

Ve vedském naučném slovníku Nirukti se můžeme dočíst: *yujyate nena durghatesu karyesu*. „Nejvyšší Pán ukazuje svou moc v neuvěřitelně krásných zábavách.“ Má mnoho různých energií a samotná Jeho touha je skutečností. Tímto způsobem můžeme porozumět Osobnosti Božství. Někdy si přejeme něco udelat, ale vzhledem k mnoha překážkám se nám to nepodari vykonat podle našich představ. Ale když chce Sri Krsna něco udelat, všechno se stane pouze Jeho chtěním, a to tak dokonale, že si nikdo ani nedokáže představit, jak je to možné. Krsna to vysvětluje tím, že přestože udržuje a podpírá hmotné stvoření, nemá s hmotným světem styk. Všechno je stvořeno, udržováno a niceno pouze Jeho vůlí. Mezi myslí Nejvyššího Pána a Jím samotným není rozdíl, protože je absolutně duchovní. (To se však nedaří říci o nás a naší myslí.) Obvyklej člověk nemůže porozumět, jak může být Nejvyšší Pán vsudyprítomný a zároveň mít Osobní podobu. Od hmotné přírody se liší, a přesto v Něm všechno spočívá. V tomto verši je to popsáno slovy *yogam aisvaram*, mystická síla Nejvyšší Osobnosti Božství.

SLOKA 6

*yathakasa-sthito nityam vayuh sarvatra-go mahan
tatha sarvasi bhutani mat-sthanity upadharaya*

yatha - tak jako; *akasa-sthitah* - sídlí v prostoru; *nityam* - vždy; *vayuh* - vítr; *sarvatra-gah* - fouká všude; *mahan* - mocný; *tatha* - podobně; *sarvasi bhutani* - všechny stvořené bytosti; *mat-sthani* - umístěny ve Mne; *iti* - tak; *upadharaya* - snáz se pochopit.

Vez, že stejně jako mocný vítr stále sídlí v prostoru a fouká všemi směry, dli ve Mne všechny stvořené bytosti.

VYKLAD: Pro obvyklejného člověka je téměř nemožné pochopit, jak obrovské je hmotné stvoření, které spočívá na Krsnovi, ale abychom tomu porozuměli, dáva nám příklad. Prostor je největší vytvoř, jaký si dovedeme představit. V prostoru se pohybuje vítr neboli vzduch, který ovlivňuje pohyb všeho. Ale ačkoliv vzduch (vítr) je tak velký, je umístěn v prostoru, jehož hranice nemůže přestoupit. Podobně existují všechny vesmíry z nejvyšší vůle Boha a jsou pod Jeho mocí. Říká se, že bez vůle Boží se

nepohne ani steblo travy. Pri stvoreni, udrzovani a niceni se vsechno pohybuje Jeho vuli, a presto je nade vsechno povznesen, tak jako je prostor vzdy mimo cinnosti ovzdusi.

V Upanisadach se rika: *yad-bhisa vatah pavate*. „Vitr fouka ze strachu pred Nejvyssim Panem.“ (Taaitirija Upanisad 2.8.1) V Brhad-aranjaka Upanisade (3.8.9) se pravi: *etasya va aksarasya prasasane gargi surya-candramasau vidhrtau tisthata etasya va aksarasya prasasane gargi dyav-aprthivya vidhrtau tisthatah*. „Mesic, Slunce a ostatni velke planety se pohybují pod dozorem Nejvyššího Pana a na Jeho rozkaz.“ V Brahma-sanhite (5.52) se take rika:

*yac-caksur esa savita sakala-grahasam
raja samasta-sura-murtir asesa-tejah
yasyajnaya bhramati sambhrta-kala-cakro
govindam adi-purusam tam aham bhajami*

Slunce, které má nesmírnou schopnost rozšiřovat světlo a teplo, je považováno za oko Nejvyššího Pana a pohybuje se po své oběžné dráze na rozkaz Govindy a díky Jeho vznesené vůli. Ve vedské literatuře tedy můžeme najít mnoho důkazů, že hmotné stvoření, které se nám jeví tak úžasné obrovské, je pod úplným dozorem Nejvyšší Osobnosti Božství. To bude podrobněji objasněno v následujících verzích této kapitoly.

SLOKA 7

*sarva-bhutani kaunteya prakrtim yanti mamikam
kalpa-ksaye punas tani kalpadau visrjami aham*

sarva-bhutani - všechny stvořené bytosti; *kaunteya* - o synu Kunti; *prakrtim* - příroda; *yanti* - vstoupí do; *mamikam* - Me; *kalpa-ksaye* - na konci věku; *punah* - opět; *tani* - všechny; *kalpa-adau* - na počátku věku; *visrjami* - stvořím; *aham* - Já.

Na konci věku vstoupí veskere hmotné stvoření do Me podstaty, o synu Kunti, a na počátku nového věku je opět stvořím.

VYKLAD: Stvoření, udržování a ničeni tohoto hmotného světa závisí úplně na nejvyšší vůli Osobnosti Božství. „Na konci věku“ znamená na konci Brahmova života. Jeden jeho den trvá 4 300 000 000 pozemských let a jeho noc trvá stejnou dobu. Tricet dní a nocí tvoří jeden měsíc a dvanáct měsíců tvoří jeden jeho rok. Brahma se dozívá sta let. Za sto takových let, když Brahma umře, nastane úplná zkáza a zničení - energie, která z Nejvyššího Pana vylá, do Neho opět vstoupí. Když je opět zapotřebí stvořit hmotný vesmír, stane se tak vůli Nejvyššího Pana. Vedský aforismus říká: *bahu syam*. „Přestože jsem jeden, zmnohonásobím se.“ (Chandogja Upanisad 6.2.3) Expanduje se v hmotné energii a celý vesmírný projev je znovu stvořen.

SLOKA 8

*prakrtim svam avastabhya visrjami punah punah
bhuta-gramam imam krtisnam avasam prakrter vasat*

prakrtim - hmotná příroda; *svam* - Mi; *avastabhya* - vstupuje; *visrjami* - tvořím; *punah punah* - znovu a znovu; *bhuta-gramam* - veskerý kosmický vytvor; *imam* - tyto; *krtisnam* - všechny; *avasam* - automaticky; *prakrteh* - síla přírody; *vasat* - podlehají.

Znovu a znovu vytvářím tuto hmotnou přírodu, která Mi podlehá, a kterou na konci zničím.

VYKLAD: Jak jsme již mnohokrát vysvětlili, hmotný svět je projevem nižší energie Nejvyšší Osobnosti Božství. Na počátku stvoření je hmotná energie stvořena jako mahat-tattva, do které vstoupí Nejvyšší Pan jako první Purusa-inkarnace ve svém vtelení Mahavisnu. Leží v Oceanu pricin a vydechuje nescíslně mnoho vesmíru. Tak jsou stvořeny všechny vesmíry a On do každého z nich vstoupí jako Garbhodakasaji Visnu. Ve své další podobě, jako Kširodakasaji Visnu, pak vstoupí do všeho, dokonce i do nepatrného atomu.

Žijí bytosti jsou rozptýleny do hmotné přírody a zaujmou různá postavení podle výsledku minulých činů. Takto začínají činnosti hmotného světa. Živocisné druhy, které jsou stvořeny zároveň s vesmírem, začínají od sameho počátku stvoření jednat. O nějakém vývoji se nedá mluvit. Všichni žijí tvorové - lide, savci, ptáci, ryby atd. - jsou stvořeni současně s vesmírem, neboť všechny touhy, které mají v minulosti, se opět projeví. Slovem *avasam* se naznačuje, že tento vývoj nezávisí na živých bytostech. Stav bytí z jejich minulého života, z minulého stvoření se opět projeví a to se děje pouze vůli Nejvyššího Pana. To je nepochopitelná energie Nejvyšší Osobnosti Božství. Po stvoření různých živocisných druhů s nimi nemá spojení. Hmotný svět umožňuje živým bytostem splnit jejich různá přání, ale s tím nemá Šrí Kṛṣṇa nic společného.

SLOKA 9

*na ca mam tani karmasi nibadhnanti dhananjaya
udasina-vad asinam asaktam tesu karmasu*

na - nikdy; *ca* - take; *mam* - Me; *tani* - tyto; *karmasi* - ciny; *nibadhnanti* - poutaji; *dhananjaya* - o dobyvateli vitezstvi; *udasina-vat* - neutralni; *asinam* - umisten; *asaktam* - nepřitahovan; *tesu* - k temto; *karmasu* - cinnostem.

O Dhanandzajo, veskere hmotne cinnosti Me nepoutaji a nikdy na nich nelpim; spocivam jakoby netecne.

VYKLAD: Nemeli bychom z toho vyvodit zaver, ze Sri Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, nic nedela. V duchovnim svete je vzdy cinny. V Brahma-sanhite (5.6) se rika: *atmaramasya tasyasti prakrtya na samagamah*. „Sri Krsna se oddava vecnym, blazenym duchovnim zabavam, ale s cinnostmi hmotneho sveta nema nic spolecneho.“ Hmotne cinnosti jsou vykonavany Jeho ruznymi silami. Tento vers se zminuje o neutralite Nejvyššího Pana vuci hmotnym cinnostem. Naznacuji to slova *udasina-vat*. Prestoze ovlada kazdou malickost stvoreného sveta, sedi jakoby nestranne. Soudce je napríklad take nestranny, prestože nad nekym vynese trest smrti obesanim, jineho odsoudi do vezeni a nekomu prideli velke jmeni. Nema nic spolecneho se ziskem nebo ztratou. Podobne neutralni je Sri Krsna, ackoliv ovlivnuje cinnosti na ktereoliv úrovni. Ve Vedanta-sutre (2.1.34) se rika: *vaisamya-naighrsye na*. Nenachazi se v dualitach hmotneho sveta, nybrz je transcenduje a nelpi na stvoreni a zniceni tohoto hmotneho sveta. Zive bytosti na sebe berou ruzne zivotni podoby podle svych minulych cinu, ale Sri Krsna s tim nema nic spolecneho.

SLOKA 10

*mayadhyaksesa prakrtih suyate sa-caracaram
hetunanena kaunteya jagad viparivartate*

maya - pod Mym; *adhyaksesa* - dohledem; *prakrtih* - hmotna priroda; *suyate* - vydava; *sa* - obe; *cara-acaram* - pohyblive i nepohyblive; *hetuna* - z teto priciny; *anena* - tento; *kaunteya* - o synu Kunti; *jagat* - svet; *viparivartate* - pracuje.

Pod Mym dohledem se otaci hmotna priroda, jedna z Mych energii, a vydava vse pohyblive i nehybne. Z teto priciny, o synu Kunti, je tento svet opetovne tvoren a nican.

VYKLAD: V tomto versi Sri Krsna jasne vysvetluje, ze zustava nejvyšším vládcem, protože je nad cinnostmi hmotneho sveta. Nejvyšší Pan je nejvyšší vůlí a zakladem vseho stvoreni, ale cinnosti jsou rizeny hmotnou prirodou. Sri Krsna rika take v Bhagavadgite, ze je otcem vseh zivych bytosti. Tak jako otec oplodni vajicko v deloze, oplodni Nejvyšší Pan hmotnou prirodu zivymi bytostmi. Dela to pouhym pohledem na hmotnou prirodu a zive bytosti ziskaji tela podle svych drivejsich cinnosti a tuzeb. Prestoze se narodily z Panova pohledu, jsou to drivejsi tuzby a ciny, ktere rozhoduji o jejich pritomnych telech. Pouhym pohledem na hmotnou prirodu ji Nejvyšší Pan uvadi do cinnosti a vsechno je okamzite stvoreno. Timto se nepochybne ucastni cinnosti v hmotnem svete, ale primo s hmotnym projevem nema nic spolecneho. Nasledujici priklad pochazi z vedskych *smrti*. Kdyz privonime ke kvetine, dotkne se její vune naseho cichoveho organu. Kvetina a cichovy organ vsak k sobe nejsou nijak poutany. Podobny vztah existuje mezi hmotnym svetem a Nejvyšší Osobnosti Božství. Ve skutecnosti s timto svetem nema nic spolecneho, ale presto tvori a vladne svym pohledem. Na zaver tedy muzeme rici, ze bez vedeni Nejvyšší Osobnosti Božství by hmotna priroda nemohla byt cinna. Presto vsak neni Nejvyšší Pan poutan k hmotnym cinnostem.

SLOKA 11

*avajananti mam mumha manusim tanum asritam
param bhavam ajananto mama bhuta-mahesvaram*

avajananti - vysmivaji se; *mam* - Mi; *mumhah* - hlupaci; *manusim* - v lidske podobě; *tanum* - telo; *asritam* - beru; *param* - transcendentální; *bhavam* - povahu; *ajanantah* - neznaji; *mama* - Mou; *bhuta* - nad vsim; *maha-isvaram* - nejvyšší vlastník.

Hlupaci se Mi vysmivaji, kdyz sestoupim v lidske podobě, neboz neznaji Mou transcendentální povahu svrchovaného Pana nad vsim, co existuje.

VYKLAD: Předchazející verse této kapitoly davají jasné najevo, ze Nejvyšší Osobnost Božství není obyčejná osoba, prestože vypada jako clovek. Osobnost Božství, která ovlada vznikani, udržovani a zniceni veskerého kosmickeho projevu, nemuze byt obyčejny clovek. Presto mnoho blaznu tvrdi, ze Sri Krsna je pouze obyčejny mocny clovek. Krsna je vsak ve skutecnosti puvodni Nejvyšší Osobnost, což je take potvrzeno v Brahma-sanhite (*isvarah paramah krssah*); Sri Krsna je Nejvyšší Pan.

Existuje mnoho isvaru, vládcu, a kazdy z nich muze byt mocnejsi nez druhy. V beznem rizeni zalezitosti hmotneho sveta se setkavame s nejakym urednikem ci vedoucim, nad nim stoji tajemnik,

nad tajemníkem je ministr a nad ním prezident. Každý z nich je vládce, přesto je však pod kontrolou někoho jiného. V Brahma-sanhite se říká, že Sri Kṛṣṇa je Nejvyšší vládce. Jak v hmotném, tak v duchovním světě existuje bezpochyby hodné vládce, ale Kṛṣṇa je nejvyšší vládce, *isvarah paramah kṛṣṇah*, a Jeho tělo je duchovní, *sac-cid-ananda*.

Hmotná těla nemohou jednat tak úžasné, jak je popsáno v předchozích verzích. Kṛṣṇovo tělo je věčné, blažené a plně poznání. Přestože není jedním z nás, posetili se Mu posmívají a považují Ho za obyčejného člověka. Slovo *manuṣim* v tomto verši znamená, že jedná jako člověk, jako Ardzunuv přítel nebo politik zapletený do bitvy u Kuruksetry. Sri Kṛṣṇa jednal jako obyčejný člověk, ale Jeho tělo je ve skutečnosti *sac-cid-ananda vigraha*, věčné a plně absolutního blaženého poznání. To je také potvrzeno i v jiných védských písmech: *sac-cid-ananda-rupaya kṛṣṇaya*. „Uctive se klaním Nejvyšší Osobnosti Božství, Kṛṣṇovi, který je věčný, plný poznání a blaženosti.“ (Gopala-tapani Upaniṣad 1.1) *Tam ekam govindam*: „Ty jsi Govinda - přináším potěšení smyslu a krávu.“ *Sac-cid-ananda-vigraham*: „A Tvoje podoba je transcendentální, věčná a plná vědomosti a blaženosti.“ (Gopala-tapani Upaniṣad 1.35)

Přestože Kṛṣṇovo tělo má mnoho transcendentálních vlastností, existuje mnoho takzvaných učenců a komentátorů Bhagavadgity, kteří Kṛṣṇu považují za obyčejného člověka. Tito učenci snad získali zvláštní nadání díky svým drivejším dobrým činnostem, ale toto nepochopení Kṛṣṇy se zakládá na nedokonalých vědomostech. Proto se jim říká mudhové. Pouze hlupáci považují Kṛṣṇu za obyčejnou lidskou bytost, protože nevědí nic o Jeho různých energiích a duvných zábavách. Nevědí, že Kṛṣṇovo tělo představuje úplné poznání a blaženost, že je vlastníkem všeho, co existuje, a že může kohokoli obdarovat spasením. Protože mudhové nevědí, že Kṛṣṇa má tolik transcendentálních vlastností, posmívají se Mu.

Nevědí, že zjevení Nejvyššího Pana se děje na úrovni Jeho vnitřní energie. Sri Kṛṣṇa je vládcem hmotné energie. Jak bylo již mnohokrát vysvětleno (*mama maya duratyaya*), Kṛṣṇa prohlašuje, že přestože je hmotná energie velice silná, je pod Jeho mocí, a ten, kdo se Mu odevzdá, se může dostat z vlivu hmotné energie. Jestliže se duše odevzdá Kṛṣṇovi, může dostat z nadvlády hmoty, jak může mít Nejvyšší Pan, který řídí stvoření, udržování a ničeni celého vesmírného projevu, hmotné tělo jako my? Přijímá Sri Kṛṣṇu v takovém pojetí je úplně posetile. Hloupí lidé si však nedovedou představit, jak se Kṛṣṇa, Nejvyšší Osobnost Božství, může zjevit jako obyčejný člověk, a přesto může ovládat nejen atomy, ale i obrovské vesmíry. O největším nebo nejmenším nemají ani ponětí, a proto si nedokáží představit, že by někdo v lidské podobě mohl ovládat největší a nejmenší současně. Přestože Kṛṣṇa ovládá největší a nejmenší, je od tohoto stvoření oddělen. Pokud jde o *yogam aisvaram*, Jeho nepochopitelné transcendentální energie, říká se, že může současně ovládat věci nekonečně velké i nekonečně malé, a že tím není vůbec ovlivněn. Hloupí lidé si nedovedou představit, jak Kṛṣṇa, který se zjeví jako lidská bytost, může ovládat nekonečně i konečné. Čistí oddaní to však přijímají, neboť vědí, že Sri Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství, a proto se Mu zcela odevzdávají a oddané Mu slouží s myslí na Jeho upřenou.

O zjevení Sri Kṛṣṇy v lidské podobě existuje mezi impersonalisty a personalisty mnoho rozporů, ale když se podíváme do autoritativních textů pojednávajících o nauce o Kṛṣṇovi, do Bhagavadgity a Srimad Bhagavatamu, zjistíme, že Sri Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství. Není to obyčejný člověk, ačkoli se tak na Zemi objevil. V první kapitole prvního dílu Srimad Bhagavatamu, když se svatí muzové v cele se saunakou dotazují na činnosti Kṛṣṇy, je receno:

*kṛtavan kila karmasi saha ramesa kesavaḥ
ati-martyani bhagavan gumhah kapata-masusaḥ*

„Sri Kṛṣṇa, Nejvyšší Osobnost Božství, si hrál spolu s Balaramou jako lidská bytost a takto přestrojen vykonal mnoho nadlidských činů.“ (Srimad Bhagavatam 1.1.20) Příchod Kṛṣṇy v lidské podobě máte posetile. Když byl Kṛṣṇa osobně přítomen na Zemi, vykonával tak úžasné činy, jako by žádný člověk nedokázal napodobit. Když se Kṛṣṇa narodil, zjevil se před svým otcem Vasudevou a svou matkou Devakí ve své čtyřruce podobě, ale na nalehání svých rodičů se přeměnil v obyčejné deratko. V Bhagavatamu (10.3.46) stojí: *babhuva prakṛtaḥ sisuḥ*. Vypadal jako obyčejné dítě, jako obyčejný člověk. Jeho zjevení v lidské podobě je jednou z vlastností Jeho transcendentálního těla a to je také potvrzeno v jedenácté kapitole Bhagavadgity. Po shlednutí Kṛṣṇovy vesmírné podoby prosí Ardzuna Kṛṣṇu, aby mu ukázal svou čtyřrukou podobu (*tenaiva rūpeṣa catur-bhujena*) a potom mu Kṛṣṇa zjevil svou skutečnou podobu (*manuṣam rūpam*). Tyto různé rysy Nejvyššího Pana se jistě nepodobají rysum obyčejného člověka.

Lidé, kteří ponížují Kṛṣṇu, kteří jsou nakazeni majavadskou filozofií, chtějí prosadit, že Kṛṣṇa je pouze obyčejný člověk, a proto citují následující verš ze Srimad Bhagavatamu (3.29.21): *aḥam*

sarvesu bhutesu bhutatmavasthitah sada. „Nejvyšší je přítomný ve všech živých bytostech.“
Měli bychom si spíše všimnout výkladu váisnavských ácarjů, jako je například Dživa Gosvami a Višvanátha Čakravartí Thakura, než abychom následovali tlumocení neoprávněných lidí, kteří Krsnu ponizují. Podle Dživy Gosvamiho pojednává tento vers o úplné expanzi Krsny, která se nazývá Paramatma a je umístěna jako Nadduse v srdcích pohybujících se i nehybných živých bytostí. Ze tří druhů oddaných je na nejnižší úrovni ten, který zaměřuje svou pozornost na *arca-murti*, podobu Nejvyššího Pana v chrámu a nedívá se s úctou na ostatní živé bytosti. Takové uctívání podoby Pana v chrámech je zbytečné. Uctívání Božství v chrámu a znevazovat oddané je postoj oddaných na nízké úrovni, a proto Višvanátha Čakravartí Thakura upozorňuje, že taková mentalita by měla být napravena. Oddaný by si měl uvědomit, že Krsna je přítomen v srdcích všech jako Paramatma, a proto jsou všechna těla chrámem Boha. Tak jako vzdáváme úctu chrámu Pana, měli bychom ctit vhodným způsobem všechna těla, ve kterých sídlí Paramatma a neměli bychom nikoho opomíjet.

Mnozí impersonalisté také zneuctívají chrámové obrady. Říkají, že vzhledem k tomu, že Bůh je všude, bychom se neměli omezovat na uctívání Boha v chrámech. Ale je-li Bůh všude, není snad také v chrámech nebo v Božstvích? Spor mezi personalisty a impersonalisty bude stále pokračovat, avšak dokonale Krsnuv oddaný ví, že Krsna je všudepřítomný Nejvyšší Pan, což je také potvrzeno v Brahma-saňhite. Přestože Krsna své sídlo, Goloku Vrndavana, nikdy neopustí, je přítomen v každé části hmotného a duchovního vytváření pomocí svých různých energií a vtelení.

SLOKA 12

*moghasa mogha-karmaso mogha-jnana vicetasah
raksasim asurim caiva prakrtim mohinim sritah*

mogha-asah - bez naděje; *mogha-karmasah* - zmatení v plodonosných činnostech; *mogha-jnanah* - zmatení v poznání; *vicetasah* - zmatení; *raksasim* - demonským; *asurim* - ateistickým; *ca* - a; *eva* - zajiště; *prakrtim* - povahy; *mohinim* - zmatení; *sritah* - jsou přitahováni.

Ti, kteří jsou takto poblouzněni, jsou přitahováni demonskými a ateistickými názory. V takovém zmateném postavení nemají naději na spasení a jejich plodonosné činnosti a poznání jsou zmařeny.

VÝKLAD: Existuje mnoho lidí, kteří se považují za oddané Krsny, ale ve skutečnosti nepřijímají Krsnu, Nejvyšší Osobnost Božství, jako Absolutní Pravdu. Nanestěti nikdy neochutnají ovoce oddané služby - navrátí zpátky k Bohu. Take ti, kteří se věnují zločinným činnostem za účelem vysvobození se z hmotného zaplétání, neuspějí nikdy ve svých snahách, neboť se vysmívají Krsnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství. Jinak recenze: pouze démoni a ateisté mohou pomlouvat Sri Krsnu, a jak je také popsáno v sedmé kapitole, nemohou se Mu nikdy odevzdat. Jejich snaha dospět k Absolutní Pravdě mentální spekulací je přivede ke špatným zaverům, že obyčejná živá bytost je stejná jako Krsna. Pod vlivem tohoto špatného přesvědčení si myslí, že hmotné tělo nyní zakrývá živou bytost, a že po vysvobození se z hmotného těla se neliší od Boha. Tento klamný pokus o ztotožnění se s Krsnou však bude zmařen a jakékoli ateistické a demonské pěstování duchovního vědomí je vždy bezcenné, jak naznačuje tento vers. Stejně tak neuspějí, chtějí-li získat poznání z védské literatury, jako je Vedanta-sútra a Upanišady.

Považovat Krsnu, Nejvyšší Osobnost Božství, za obyčejného člověka je velký prohřešek. Ti, kteří se tohoto přestupku dopouštějí, jsou zajiště oklamáni, protože nedokáží pochopit Krsnovu věčnou podobu. V Bhád-vidhnu-smrti se jasně uvádí:

*yo veti bhautikam deham krssasya paramatmanah
sa sarvasmad bahis-karyah srauta-smarta-vidhanatah
mukham tasyavalokyapi sa-celam snanam acaret*

„Člověku, který považuje Krsnovu tělo za hmotné, by mělo být zakázáno provádět obrady a činnosti doporučené v písmech (*śruti* a *smṛti*). A jestliže někdo nesrástnou náhodou zahledne obličej takového člověka, měl by se okamžitě vykoupat v Gange, aby se očistil.“
Lidé, kteří zesměšňují Krsnu, protože Mu závidí Jeho postavení, jsou jisté předurčení neustále se rodit v ateistických nebo v demonských tělech. Jejich vedení zůstane vždy zakryto a postupně budou sklouzávat do nejtemnějších oblastí stvoření.

SLOKA 13

*mahatmanas tu mam partha daivim prakrtim asritah
bhajanty ananya-manaso jnatva bhutadim avyayam*

maha-atmanah - velké duše; *tu* - ale; *mam* - ve Mne; *partha* - o synu Prthy; *daivim* - božské; *prakrtim* - přirozenosti; *asritah* - pod ochranou; *bhajanti* - slouží; *ananya-manasah* - s neochvějnou myslí; *jnatva* - vedouce; *bhuta* - stvoření; *adim* - původ; *avyayam* - nepomíjivý.

Ale velké duše, které nejsou poblouzeny, o synu Prthy, jsou pod ochranou božské přirozenosti. Plně se zaměstnávají v oddané službě, protože vědí, že jsem původní a nepomíjivá Nejvyšší Osobnost Božství.

VYKLAD: V tomto verši je uvedena jasná definice, kdo je *mahatma*. Prvním znakem mahatmy je to, že je umístěn v božské přirozenosti. Není ovlivněn hmotnou přírodou. Jak je to možné? To je vysvětleno v sedmé kapitole. Člověk, který se odevzdá Křsnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství, se okamžitě vymaní z nadvlády hmotné přírody. Odevzdat se Nejvyšší Osobnosti Božství je tedy prvním krokem nutným k tomu, aby se duše vysvobodila z vlivu hmotné přírody. Vzhledem k tomu, že živá bytost náleží do okrajové energie, dostane se po vysvobození pod ochranu duchovní přirozenosti (*daivi prakrti*). Když se člověk odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství, povysí se na duchovní úroveň a stane se z něho mahatma, velká duše.

Mahatma nepomyslí na nic jiného než na Křsnu, protože vůbec nepochybuje o tom, že Křsna je původní Nejvyšší Osoba, příčina všech příčin. Sve hluboké přesvědčení získal ve styku s druhými mahatmy neboli čistými oddanými. Čisti oddaní nejsou dokonce ani přitahováni jinými Křsnovými podobami, jako je například čtyřruka podobá Mahavisnu. Oddávají se v myšlenkách pouze Křsnovi v Jeho dvouruké podobě a nezajímají se ani o polobohy nebo lidské bytosti. Neustále rozjímají o Sri Křsnovi, kterému oddané a laskyplně slouží bez pomyslení na cokoliv jiného.

SLOKA 14

*satatam kirtayanto mam yatantas ca dr̥mha-vratah
namasyantas ca mam bhaktya nitya-yukta upasate*

satatam - neustále; *kirtayantah* - velebí; *mam* - Mne; *yatantah* - snaží se; *ca* - také; *dr̥mha-vratah* - s odhodlaností; *namasyantah* - klání se; *ca* - a; *mam* - Mne; *bhaktya* - s oddaností; *nitya-yuktah* - vždy zaměstnaní; *upasate* - uctíváním.

Tyto velké duše Me neustále velebí, s velkou odhodlaností se snaží, klání se přede Mnou a nepřetržitě Me oddané uctívají.

VYKLAD: Mahatma se neda vyrobit tím, že se tento titul přidělí obyčejnému člověku. Jeho vlastnosti jsou popsány v tomto verši. Mahatma se vždy oddává velebení Sri Křsny, Nejvyšší Osobnosti Božství. Nedělá nic jiného, než velebí Nejvyššího Pana, což znamená, že není impersonalista. Jakmile začneme mluvit o velebení, znamená to, že musíme velebit Jeho svaté jméno, Jeho věčnou podobu, Jeho transcendentální vlastnosti a Jeho neobvykle zábavy. Mahatma uctívá všechny tyto věci, a proto je poután k Nejvyšší Osobnosti Božství.

Člověk, který uctívá neosobní rys Nejvyššího Pana - brahmadžjoti, není v Bhagavadgítě popsán jako mahatma. Popisuje ho odlišné následující verš. Mahatma je neustále zaměstnan činnostmi oddané služby, které jsou popsány v Srimad Bhagavatamu: nasloucháním, velebením a přemýšlením o Visnuovi, a nikoliv o polobohu nebo člověku. To se nazývá oddanost: *śravanam kīrtanam viśsoh a smārasam*, vzpomínání na Neho. Takový mahatma se odhodláne snažit dosáhnout společnosti Nejvyššího Pana v kterémkoliv z pěti transcendentálních vztahů. Aby tohoto úspěchu dosáhl, zaměstnává všechno - hlas, tělo i mysl - ve službě Sri Křsnovi, Nejvyššímu Panu. To se nazývá plně uvědomování si Křsny.

V oddané službě existují určité stanovené činnosti, jako je např. držení postu jedenáctý den po úplňku nebo nové (Ekadasi) a při oslavách vyhlášených na oslavu Panova zjevení. Velcí acárjové nabízejí tato pravidla a zásady všem, kteří se skutečně chtějí ucházet o společnost Nejvyšší Osobnosti Božství v transcendentálním světě. Mahatmove, velké duše, jsou pevní ve svých předsevzetích dodržovat tato pravidla a zásady, a proto bezpochyby dosáhnou vytouženého cíle.

Vykonávání oddané služby je podle druhého verše této kapitoly nejen snadné, ale i radostné. Nemusíme dodržovat přísnou askézi a pokání. Pod vedením kvalifikovaného duchovního učitele můžeme žít v jakýchkoliv životních podmínkách a oddané sloužit Křsnovi jako brahmáčari, hospodář či sánjasi. Kdekoliv na světě můžeme oddané sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství a stát se skutečnými mahatmy - velkými dušemi.

SLOKA 15

*jñāna-yajñena capy anye yajanto mam upasate
ekatvena prthaktvena bahudha visvato-mukham*

jnana-yajnena - rozvíjením poznání; *ca* - take; *api* - zajisté; *anye* - jini; *yajantah* - obetují; *mam* - Mne; *upasate* - uctívají; *ekatvena* - jako celek; *prthaktvena* - v mnoha; *bahudha* - castech; *visvatah-mukham* - a ve vesmírné podobě.

A jini, kteří přinášejí ober kultivaci poznání, uctívají Mne, Nejvyššího Pana, jako celek, v mnoha castech a ve vesmírné podobě.

VYKLAD: Tento vers shrnuje verše předchozí. Sri Krsna řekl Ardzunovi, že ti, kdo si plně uvědomují Krsnu a nepomyslejí na nic jiného, se nazývají mahatmove. Existují také lidé, kteří nejsou přímo na úrovni mahatmy, avšak uctívají různými způsoby Krsnu také. Některí z nich byli již popsáni jako trpící, toužící po bohatství, zvidaví a zabyvájící se pestováním poznání. Pod nimi jsou však další tři druhy lidí: 1. Ti, kteří se uctívají, jako by byli totožní s Nejvyšším Panem; 2. ti, kteří si vymyslejí různé podoby Nejvyššího Pana a uctívají je; a 3. ti, kteří přijímají vesmírnou podobu (*visvarupa*) Nejvyšší Osobnosti Božství a uctívají ji. Z těchto tři jsou nejnižšími a nejpocetnějšími monisté, tj. ti, kteří se uctívají, jako by byli Nejvyšší Pan. Takoví lidé se považují za Nejvyššího Pana a s touto mentalitou se uctívají. To je také určitý druh uctívání Boha, nebo alespoň pochopili, že nejsou tato hmotná těla, ale že jsou ve skutečnosti žijící duchovní bytosti. To je obvyklý způsob, jakým impersonalisté uctívají Nejvyššího Pana. Druhá skupina zahrnuje uctívající polobohy a ty, kteří považují jakoukoliv fantazii vytvořenou podobu za podobu Nejvyššího Pana. A do třetí třídy patří lidé, kteří nemohou vnímat nic vyššího než tento hmotný vesmír, což je také podoba Nejvyššího Pana. Považují vesmír za nejvyšší organismus a uctívají jej.

SLOKA 16

aham kratuh aham yajnah svadhaham aham ausadham
mantro ham aham evajyam aham agnih aham hutam

aham - Ja; *kratuh* - vedský obrad; *aham* - Ja; *yajnah* - ober (podle *smrti*); *svadha* - obětina; *aham* - Ja; *aham* - Ja; *ausadham* - léčiva bylina; *mantrah* - posvátná modlitba; *aham* - Ja; *aham* - Ja; *eva* - zajisté; *ajyam* - rozpustené maslo; *aham* - Ja; *agnih* - ohen; *aham* - Ja; *hutam* - obětování.

Ja jsem obrad, ober, obetní podíl předků, léčiva rostlina a posvátná modlitba. Ja jsem maslo, ohen a obětování.

VYKLAD: Vedská ober známa jako *vyotistoma* je Krsna a On je také *maha-yajna*, zmíněná ve *smrti*. Obětiny určené k uspokojování předků na Pitřloce, které jsou považovány za určitý druh omamné latky, jsou také Krsna. Mantry, pronášené v této souvislosti, jsou také Krsna. A mnoho dalších mlecných výrobků nutných k vykonávání obětí jsou také Krsna. Ohen je také Krsna, neboť náleží k peti hmotným prvkům, a je proto oddělenou Krsnovou energií. Jinými slovy, všechny vedské oběti, které jsou doporučeny v karmakandské části Ved, jsou také Krsna. Znamená to, že ti, kteří oddané slouží Krsnovi, vykonali již všechny oběti předepsané ve Vedách.

SLOKA 17

pitaham asya jagato mata dhata pitamahah
vedyam pavitram omkara rk sama yajur eva ca

pita - otec; *aham* - Ja; *asya* - tohoto; *jagatah* - vesmíru; *mata* - matka; *dhata* - udržovatel; *pitamahah* - praotec; *vedyam* - co je třeba znát; *pavitram* - co ocisruje; *om-kara* - slabika om; *rk* - Rg Veda; *sama* - Sama Veda; *yajuh* - Jadžur Veda; *eva* - zajisté; *ca* - a.

Ja jsem otcem tohoto vesmíru, matkou, stvořitelem a praotcem. Jsem tím, co je třeba znát, co ocisruje, a slabikou om. Ja jsem Rg Veda, Sama Veda a Jadžur Veda.

VYKLAD: Cele pohyblivé se a nehybné stvoření je projevem různých Krsnových energií. V hmotném světě se vytvářejí vztahy mezi různými živými bytostmi, tedy castečkami Krsny, které náleží do Jeho vnitřní energie, ale pod vlivem prakti (hmotné energie) se nám některé z nich jeví jako náš otec, matka, dedeček, stvořitel atd. Nicméně, žijící bytosti, které se nám jeví jako otec nebo matka, nejsou ve skutečnosti nikdo jiný než Krsna. Slovo *dhata* v tomto versu znamená „stvořitel“. Nejenom náš otec nebo matka jsou castečkami Krsny, ale také jejich „stvořitelé“, dedeček a babička atd., jsou Krsna. Kterakoliv žijící bytost je nedílnou součástí Krsny, a jako taková je tedy Krsna.

Cílem všech Ved je Krsna. Vše, čemu se chceme naučit z Ved, je způsob, jak postupně porozumět Krsnovi. V první řadě je Krsna to, co nám pomůže očistit naše původní postavení. Žijící bytost, která dychtí pochopit všechny vedské zásady, je nedílnou součástí Krsny, a jako taková je také Krsna. Transcendentální zvuková vibrace *om*, které se říká *prasava*, a která je obsazena ve všech vedských mantrách, je také Krsna. Jelikož *prasava* neboli *omkara* má důležité místo v hymnech vedských textů (Sama, Jadžur, Rg a Atharva), rozumí se, že představuje Krsnu.

SLOKA 18

*gatir bharta prabhuh saksi nivasah sarasam suhrt
prabhavah pralayah sthanam nidhanam bijam avyayam*

gatih - cil; *bharta* - udrzovatel; *prabhuh* - pan; *saksi* - svedek; *nivasah* - pribytek; *sarasam* - utociste; *su-hrt* - nejdrazsi pritel; *prabhavah* - stvoreni; *pralayah* - zanik; *sthanam* - zaklad; *nidhanam* - misto spocinuti; *bijam* - semeno; *avyayam* - nepomijive.

Ja jsem cil, udrzovatel, pan, svedek, pribytek, utociste a nejdrazsi pritel. Jsem vznik a zanik, zaklad vseho, misto spocinuti a vecne semeno.

VYKLAD: *Gati* znamena misto, ke kteremu chceme dojit. Lide vsak nevedi, ze konecnym cilem je Krsna. Clovek, který nezna Krsnu, je z duchovni cesty sveden bud uplne, nebo castecne. Mnozi lide si myslí, ze cilem ruznych asketickych cviceni jsou polobozi a snazi se dospet na jejich planety, jako napríklad na Candraloku, Surjaloku, Indraloku, Maharloku atd. Jelikož tyto planety stvoril Krsna, soucasne jsou a nejsou Krsna. Ve skutečnosti to jsou projevy Krsnovy energie, a jako takove jsou Krsna. Slouzi vsak jako prestupni stanice k realizovani Krsny. Priblizovat se ke Krsnovi prostrednictvím Jeho ruznych energii znamena priblizovat se ke Krsnovi neprimym zpusobem. Ke Krsnovi bychom se meli priblizovat primo, abychom usetrili cas a energii. Kdyz se napríklad muzeme dostat do nejvyssiho patra vytahem, proc bychom pouzivali schodu? Vsechno spociva na Krsnove energii a bez Krsny nemuze nic existovat. Krsna je nejvyssi vladce, neboť Mu vsechno patri a vsechno zavisí na Jeho energiích. Krsna je nejvyssi svedek, neboť sidli ve vseh srdcích. Domy, zeme a planety, ve kterych zijeme, jsou take Krsna. Krsna je konecny cil a utociste, a proto bychom se na Neho meli obratit, aby nam poskytl ochranu nebo odstranil nase zarmutky. A kdykoliv se na nekoho musime obratit s zadosti o pomoc, meli bychom vedet, ze nam ji muze poskytnout jen ziva sila. Krsna je nejvyssi ziva bytost. A ponevadz je Krsna puvodcem naseho pokoleni, tedy nejvyssim otcem, nemuze byt nikdo lepsim pritelem nebo ochrancem nez Krsna. Krsna je prvotni zdroj celeho projevu a konecne misto spocinuti po zniceni. Krsna je tedy vecna pricina vseh pricin.

SLOKA 19

*tapamy aham aham varsam nigrhsamy utsrjami ca
amrtam caiva mrtyus ca sad asac caham arjuna*

tapami - vydavam teplo; *aham* - Ja; *aham* - Ja; *varsam* - desr; *nigrhsami* - zadrzuji; *utsrjami* - vypoustim; *ca* - a; *amrtam* - nesmrtnost; *ca* - a; *eva* - zajiste; *mrtyuh* - smrt; *ca* - a; *sat* - duchovno; *asat* - hmota; *ca* - a; *aham* - Ja; *arjuna* - o Ardzuno.

Vydavam teplo, zadrzuji a vypoustim desr. Jsem nesmrtnost a jsem take zosobnena smrt. Jak hmota, tak duchovno jsou ve Mne, o Ardzuno.

VYKLAD: Krsna rozsiruje teplo a svetlo pomoci svych ruznych energii, jako je napríklad elektrina a slunečni zare. V letnim období zadrzuje desr a v zimnim období spousti privaly desté. Sila, která nas udržuje při živote, je take Krsna a na konci života se s Krsnou potkame jako se smrti. Studováním techto ruznych Krsnovych energii dojdeme k zaveru, ze Krsna nerozlisuje mezi hmotou a duchovnem, neboli ze je jak hmota, tak i duchovno. Clovek na vysoke duchovni úrovni nedela takove rozdily. Vidi Krsnu ve vsem.

Jelikož Krsna je hmota i duchovno, je obrovská vesmirna podoba, zahrnující vsechny hmotné projevy, take Krsna a Jeho vrndavanske zabavy v podobě dvourukeho sjamasunday, hrajícího na fletnu, jsou zabavy Nejvyšší Osobnosti Božství.

SLOKA 20

*traī-vidyā mā soma-pāḥ putā-papā
yajñair istvā svar-gatim prarthayante
te puṣyam asadya surendra-lokam
asnanti divyan divi deva-bhogan*

traī-vidyā - znalci tři Ved; *mā* - Me; *soma-pāḥ* - piji sravu soma; *putā* - ocisteni; *papāḥ* - od hrichu; *yajñaih* - s obermi; *istvā* - uctivaji; *svah-gatim* - dojdou do nebe; *prarthayante* - modli se; *te* - oni; *puṣyam* - zbožni; *asadya* - dosahnou; *sura-indra* - Indry; *lokam* - svet; *asnanti* - tesit se; *divyan* - nebeským; *divi* - v nebi; *deva-bhogan* - pozitivum polobohu.

Znalci Ved, kteří piji sravu soma a chtějí se dostat na nebeské planety, Me uctivají nepřimo. Po ocistění se od následku za hříšné činy se narodí na Indrově nebeské planetě, kde se těší božským pozitivum.

VYKLAD: Slovy *traī-vidyā* se označují tři Vedy: Sama, Jadzur a Rg. Brahman, který studoval tři Vedy, se nazývá *tri-vedī*. Společnost má v ucte ty, kteří se snazi získat poznání z techto tří Ved. Nanestesti existují spousty znalci Ved, kteří neznají jejich konečný smysl. Krsna proto prohlašuje, že

je konecnym cilem pro *tri-vedi*. Ti, kdo skutecne znaji Vedy, hledaji utociste u lotosovych nohou Sri Krsny a oddane Mu slouzi, aby Ho uspokojili. Oddana sluzba zacina zpivanim Hare Krsna mantry. Zaroven se clovek musi snazit porozumet, kdo Krsna ve skutecnosti je. Nanestesti se ti, kteri studuji Vedy formalne, zajimaji vice o obeti urcene ruznym polobohum jako Indra, Candra atd. Tim se uctivaci polobohu jiste ocisruji od necistot pochazejicich z nizsich kvalit hmotne prirody a jsou povyseni na vyssi hvezdne soustavy, neboli na planety jako napriklad Maharloka, Dzanoloka, Tapoloka atd. Moznost uspokojovat smysly na techto nebeskych planetach je stotisickrat lepsi nez na teto planete.

SLOKA 21

*te tam bhuktva svarga-lokam visalam
ksise pusye martya-lokam visanti
evam trayi-dharmam anuprapanna
gatagatam kama-kama labhante*

te - oni; *tam* - to; *bhuktva* - uziji; *svarga-lokam* - nebeskeho; *visalam* - nesmirneho; *ksise* - vycerpaji; *pusye* - vysledky svych zboznych cinnosti; *martya-lokam* - do sveta smrtelniku; *visanti* - poklesnou; *evam* - takto; *trayi* - tri Ved; *dharmam* - zasad; *anuprapannah* - dodrzovanim; *gata-agatam* - smrt a zrozeni; *kama-kamah* - touzi po smyslovych pozitivcich; *labhante* - dospeji.

Kdyz tak zakusi nebeskych smyslovych pozitivku a vysledky jejich ctnostnych cinnosti jsou vycerpany, navrati se opet do sveta smrtelniku. Lide, kteri touzi po ukojeni zadosti dodrzovanim zasad tri Ved, ziskaji takto pouze opakovane zrozeni a smrt.

VYKLAD: Ti, kdo se dostanou na nebeske planety, se tesi z delsiho zivota a lepsich moznosti ke smyslovemu pozitivku, ale presto jim neni dovoleno zustat tam navzdy. Po skoncení dobrých výsledků, získaných ctnostnými činnostmi, se musí opět vrátit na tuto planetu. Clovek, který nezískal dokonale poznání, jež se ve Vedanta-sutre popisuje jako *janmady asya yatah*, neboli kdo nepochopil Krsnu jako pricinu vsech pricin, nevyuzil moznosti dosahnout konečného životního cíle. Musí se podřidit kolobehu, kdy se povysí na nebeske planety a opět sestoupí dolu, jakoby na ruském kole. Znamená to, že je znovu zatazen do rození a smrti v nizsich a vyssich planetarnich soustavach, misto aby dosahl duchovniho sveta, který nemusí již nikdy opustit. Nejlepsi tedy je odebrat se do duchovniho sveta, kde je zivot vecny, plny blazenosti a odkud se již nikdy nemusí vracet do teto strastiplne hmotne existence.

SLOKA 22

*ananyas cintayanto mam ye janah paryupasate
tesam nityabhiyuktanam yoga-ksemam vahamy aham*

ananyah - nemajice jiný predmet; *cintayantah* - rozjimani; *mam* - o Mne; *ye* - ti, kdo; *janah* - osoby; *paryupasate* - uctivaji; *tesam* - tem; *nitya* - vzdy; *abhiyuktanam* - trvale oddani; *yoga* - potrebne; *ksemam* - ochranu; *vahami* - prinasim; *aham* - Ja.

Ale tem, kteri Me vzdy uctivaji s oddanosti a rozjimaji o Me transcendentalni podobu, prinasim to, co jim chybi, a zachovavam to, co maji.

VYKLAD: Clovek, který nemuze zit ani na chvilku bez uvedomovani si Krsny, nemysli na nic jineho nez na Krsnu dvacet ctyri hodiny denne, neboť nasloucha, velebi a vzpomina na Jeho cinnosti, modli se k Nemu, uctiva Ho, slouzi Jeho lotosovym noham, slouzi Mu jinymi způsoby, prateli se s Nim a plne se Mu odevzdava. Takove cinnosti jsou velice priznive a plne duchovnich sil, pomoci nichz se oddany muze zdokonalit v duchovni realizaci, takže jeho jedinou touhou je dospet do spolecnosti Nejvyšsi Osobnosti Božství. Takovy oddany se jiste priblizuje k Nejvyšsimu Panu bez potíží a díky Krsnove milosti se nikdy nevrati do hmotného světa. Toto se nazývá joga. Slovem *ksema* se myslí Panova milostiva ochrana. Jogou pomaha Sri Krsna oddaným, aby na Neho mohli upřít mysl, a když si Ho plně uvedomi, chrání je před poklesnutím do strastiplného podmineného života.

SLOKA 23

*ye py anya-devata-bhakta yajante sraddhayanvitah
te pi mam eva kaunteya yajanty avidhi-purvakam*

ye - ti, kdo; *api* - take; *anya* - jine; *devata* - polobohy; *bhaktah* - oddani; *yajante* - uctivaji; *sraddhaya anvitah* - s virou; *te* - oni; *api* - take; *mam* - Mne; *eva* - jen; *kaunteya* - o synu Kunti; *yajanti* - uctivaji; *avidhi-purvakam* - spatnym způsobem.

Ti, kdo jsou oddanými ruznych polobohu a uctivaji je s virou, uctivaji ve skutecnosti pouze Mne, o synu Kunti, avsak nespravne.

VYKLAD: Sri Krsna rika: „Lide, kteri uctivaji polobohy, nepatri k nejchytrejsim, ackoliv takove uctivani je neprimo urceno Mne.“ Kdyz napriklad zalevame listy a vetve stromu, aniz bychom zavlazili koren, nedodruzujeme zakladni pravidla a jedname nevedome. Podobne dodavame ziviny zaludku, a nikoliv ruznym castem tela. Dalo by se rici, ze polobozi jsou vudcimi predstaviteli vlady Nejvyssiho Pana. Znamená to, ze bychom meli uctivat pouze Nejvyssiho Pana, coz automaticky uspokoji vsechny zastupce a predstavitel vlady, a jejich podplaceni je protizakonne. V tomto versi je to potvrzeno slovy *avidhi-purvakam*. Sri Krsna tedy neschvaluje zbytecne uctivani polobohu.

SLOKA 24

*aham hi sarva-yajnanam bhokta ca prabhur eva ca
na tu mam abhijananti tattvenatas cyavanti te*

aham - Ja; *hi* - zajiste; *sarva* - vsech; *yajnanam* - obeti; *bhokta* - uzivatel; *ca* - a; *prabhuh* - pan; *eva* - take; *ca* - a; *na* - ne; *tu* - ale; *mam* - Mou; *abhijananti* - znaji; *tattvena* - ve skutecnosti; *atah* - proto; *cyavanti* - klesnou; *te* - oni.

Pozitky vseh obeti patri Mne a Ja jsem jejich panem. Proto klesaji ti, kteri nepoznávají Mou skutecnou transcendentalni povahu.

VYKLAD: Zde je jasne receno, ze vedske texty doporucuji mnoho druhu obeti, ktere jsou vsak ve skutecnosti urceny k uspokojeni Nejvyssiho Pana. Jadzna znamená Visnu. Ve treti kapitole Bhagavadgity bylo jasne vysvetleno, ze clovek by mel pracovat jen k uspokojeni Jadzni neboli Visnu. K uspokojeni Visnu je zvlaste usporadano nejdokonalejsi spolecenske zrizeni, zvane *varsasrama-dharma*. Proto Sri Krsna v tomto versi rika, ze pozitky ze vsech obeti patri Jemu, neboť je Nejvyssim Panem. Hloupi lide to vsak nevedí a uctivaji polobohy kvuli pomijivym ziskum. Sklouznou do hmotne existence a nedospeji k vytouzenemu zivotnimu cili. Ma-li vsak nekdo hmotna prani, je lepe pozadat o jejich splneni Nejvyssiho Pana, ackoliv to neni cista oddanost. Timto zpusobem dosahne vytouzeného výsledku.

SLOKA 25

*yanti deva-vrata devan pitṚn yanti pitṛ-vratah
bhutani yanti bhutejya yanti mad-yajino pi mam*

yanti - jdou; *deva-vratah* - uctivaci polobohu; *devan* - k polobohum; *pitṚn* - k predkum; *yanti* - jdou; *pitṛ-vratah* - uctivaci predku; *bhutani* - k duchum; *yanti* - jdou; *bhuta-ijyah* - uctivaci duchu; *yanti* - jdou; *mat* - Moji; *yajinah* - oddani; *api* - ale; *mam* - ke Mne.

Ti, kdo uctivaji polobohy, se narodí mezi polobohy, k predkum jdou ti, kdo uctivaji predky. Ti, kdo uctivaji duchy, se narodí mezi takovými bytostmi, a ti, kdo uctivaji Me, budou žít se Mnou.

VYKLAD: Jestlize se nekdo touzi dostat na Mesic, Slunce nebo jinou planetu, muze se tam dostat dodrzovanim zvlastnich vedskych predpisu doporučených pro tento ucel. V casti Ved pojednavajici o plodonosnych cinnostech jsou tyto metody podrobne popsany pod odbornym nazvem *darsa-paursamasi* a doporucuji uctivani polobohu sidlicich na ruznych planetach. Podobne se muzeme dostat na planetu predku vykonavanim urcite obeti. Nebo se muzeme dostat na planetu duchu a muze se z nas stat jaksa, raksa nebo pisaca. Tento druh uctivani se nazyva „cerne umeni“ nebo „cerna magie“ a mnoho lidi, kteri se tim zabývaji, si myslí, ze to ma neco spolecneho s duchovnim zivotem. Ale ve skutecnosti jsou tyto cinnosti zcela materialisticke. Zato cisty oddany, který uctiva Nejvyssi Osobnost Bozstvi, dospeje nepochybně na vaikunthske planety nebo na Krsnaloku. Je velice snadne pochopit vyznam tohoto duleziteho verse. Proc by nemohli cisti oddani dospet na Krsnovy nebo Visnuovy planety, kdyz uctivanim polobohu se muze clovek dostat na nebeske planety, uctivanim predku na jejich planety a provozovanim „cerneho umeni“ na planety duchu? Nanestesti vetsina lidi nema poneti o vznesenych planetach, kde zije Krsna a Visnu, a nasledkem toho jsou podmineni zivotem v hmotnem svete. Dokonce i impersonalisté mohou poklesnout z brahmadzjoti. Hare Krsna hnuti rozsiruje pro uzitek cele lidske spolecnosti vznesenou informaci, ze pouhym zpivanim Hare Krsna mantry se clovek muze navratit zpatky domu, zpatky k Bohu.

SLOKA 26

*patram puspam phalam toyam yo me bhaktya prayacchati
tad aham bhakty-upahrtam asnami prayatatmanah*

patram - listek; *puspam* - kvet; *phalam* - ovoce; *toyam* - vodu; *yah* - kdokoliv; *me* - Mi; *bhaktya* - s oddanosti; *prayacchati* - obetuje; *tat* - to; *aham* - Ja; *bhakti-upahrtam* - obetovane s oddanosti; *asnami* - prijmu; *prayata-atmanah* - od toho s cistym vedomim.

Jestlize Mi nekdo obetuje s laskou a oddanosti listek, kvitko, ovoce nebo vodu, prijmu to.

VYKLAD: Každý inteligentní člověk by si měl uvědomit důležitost uvědomování si Krsny a transcendentální laskyplné služby, aby mohl dospět do věčného svrchovaného sídla, plného neustávající radosti. Způsob, jak se tam dostat, je velice jednoduchý a může se o něj pokusit i ten nejchudší člověk, který nemá žádné kvalifikace. Jediné, co se v této souvislosti vyžaduje, je stát se čistým oddaným Panu. Nezáleží na tom, kým nebo čím člověk je. Je to tak snadné, že dokonce i pouhý listek, voda nebo ovoce mohou být obětovány Nejvyššímu Panu s ryzí láskou a Jeho to potěší a přijme to. Uvědomování si Krsny je tedy tak snadné a univerzální, že nikomu nemůže být odepřeno. Kdo by byl tak posetý a odmítl tuto jednoduchou metodu k dosažení nejvyšší životní dokonalosti? Sri Krsna chce pouze laskyplnou službu, a nic jiného. Krsna přijímá i malý květ od svého čistého oddaného. Nechce žádnou obětinu od neoddaného. Ve skutečnosti nic nepotřebuje, protože je sobestacný, ale přesto přijme dar svého oddaného jako důkaz jeho lásky a oddanosti. Vyvinout lásku ke Krsnovi je nejvyšší životní dokonalost. V tomto versu používá Krsna slova *bhakti* dvakrát, aby zdůraznil, že *bhakti* neboli oddaná služba je jediný způsob, jak se k Nemu přiblížit. Nic jiného, jako například to, že se člověk stane brahmanem, učeným vedcem, bohatým člověkem nebo velkým filozofem, nemůže přimět Krsnu k tomu, aby přijal naše obětování. Je to pouze *bhakti*, která způsobuje, že Krsna projeví zájem a přijme cokoliv od kohokoliv. *Bhakti* nemá příčinu. Je to věčný proces a prima činnost ve službě absolutnímu celku.

Sri Krsna již vysvětlil, že je jediným pozivatelem, prvotním Bohem a skutečným příjemcem obětí, a v tomto versu objasňuje, jakému druhu obětí dává přednost. Jestliže si přejeme oddané sloužit Nejvyššímu Panu, abychom se očistili a dosáhli nejvyššího cíle - transcendentální laskyplné služby Bohu - pak musíme zjistit, co po nás vyžaduje. Ten, kdo Krsnu miluje, Mu da cokoliv, oc si požádá, a nenabídne Mu nic nechtěného nebo nezadaného. Proto nemůžeme obětovat Krsnovi maso, ryby nebo vejce. Kdyby po těchto věcech toužil, určitě by o ně požádal. Místo toho však jasně zadá, abychom Mu nabízel listek, květ, ovoce a vodu - a takovou ober ze přijme. Z toho můžeme usoudit, že nepřijme maso, ryby nebo vejce. Zelenina, obiloviny, ovoce, mléko a voda představují vhodnou lidskou stravu, předepsanou samotným Krsnou. Jíme-li něco jiného, nemůžeme Mu to obětovat, protože to nepřijme. Obětujeme-li Krsnovi nevhodné jídlo, nemůžeme říci, že Mu sloužíme s láskou a oddaností.

Sri Krsna vysvětluje ve třetí kapitole, trinactem versu, že pouze zbytky po oběti jsou očisteny a vhodné k pozívání lidmi, kteří touží po duchovním životě a vyproštění se z hmotného zapletení. Ve stejném versu říká, že ti, kteří neobětují své jídlo, jedí pouze hrách. Jinými slovy, každým soustem se ještě více zapletají do složitosti hmotné přírody. Čistý oddaný však připravuje chutná a jednoduchá vegetariánská jídla, která obětuje před obrazkem nebo Božstvím Krsny s pokornými poklonami a modlí se, aby Sri Krsna přijal tuto skromnou obětinu. Tímto způsobem dělá postupný pokrok v duchovním životě, očisťuje své tělo a vytváří jemnější mozkovou tkáň, což mu pomůže jasně myslet. Nejdůležitější však je, aby obětování prováděl s láskou. Krsna nepotřebuje jídlo, neboť již stejně všechno vlastní, ale přijme obětování, jestliže Ho někdo touží tímto způsobem potěšit. Důležitou přísadou při vaření, sloužení a obětování je láska ke Krsnovi.

Neosobní filozofové, kteří tvrdí, že Absolutní Pravda nemá smysly, nemohou pochopit tento vers Bhagavadgity. Bud to přijmou jako metaforu, nebo jako důkaz lidské povahy mluvčího Bhagavadgity, Sri Krsny. Ve skutečnosti však Sri Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, nejenže smysly má, ale Jeho smysly jsou také zamenitelné, což znamená, že jeden smysl může vykonávat činnost jiného smyslu. Toto je jedna z vlastností, na kterou je poukazováno, když se říká, že Krsna je absolutní. Kdyby neměl smysly, stezi bychom Ho mohli považovat za dokonalého. V sedmé kapitole Krsna vysvětluje, že vrhne zvěř bytosti do hmotné přírody pouhým pohledem. Krsnovo naslouchání laskyplným slovům oddaného při obětování jídla je *zcela* totožné s Jeho jedním a ve skutečnosti to také ochutnává. Toto by mělo být zvláště zdůrazněno. Protože Sri Krsna je absolutní, Jeho naslouchání je totožné s jedním nebo ochutnáváním. Pouze oddaný, který bez interpretací přijímá Sri Krsnu tak, jak se sám popisuje, může pochopit, že Nejvyšší Absolutní Pravda může jíst a pochutnávat si na jídle.

SLOKA 27

*yat karosi yad asnasi yaj juhosi dadasi yat
yat tapasyasi kaunteya tat kurusva mad-arpasam*

yat - ar; *karosi* - dává; *yaj* - cokoliv; *asnasi* - pojídá; *yat* - cokoliv; *juhosi* - obětuje; *dadasi* - dává; *yat* - cokoliv; *yaj* - jakékoli; *tapasyasi* - provádíš pokání; *kaunteya* - o synu Kunti; *tat* - to; *kurusva* - čin; *mat* - Mne; *arpasam* - jako ober.

Ar cinis cokoliv, ar pojídáš cokoliv, ar obětuješ nebo dáváš cokoliv a ar provádíš jakákoliv pokání, o synu Kunti, vždy to čin jako ober Mne.

VYKLAD: Povinnosti všech je uzpusobit si život tak, abychom nikdy za zadných okolností nezapomněli na Krsnu. Všichni musíme pracovat, abychom udrželi duši a tělo pohromadě, a zde Krsna doporučuje, abychom pracovali pro Neho. Musíme jíst, abychom se udrželi při životě, a proto bychom měli přijímat jen zbytky jídla, které bylo obětováno Krsnovi. Každý civilizovaný člověk by měl vykonávat nějaké náboženské obrady; proto Krsna říká, abychom je dělali pro Neho, a to se nazývá *arcana*. Podobně máme sklony k dobrocinnostem; Krsna tedy říká, abychom to dali Jemu, což znamená, že nadbytek nashromážděných peněz bychom měli použít k rozšiřování Hare Krsna hnutí. V dnešní době mají lidé zájem o meditace, které jsou v tomto věku nepraktické - jestliže však někdo medituje o Krsnovi dvacet čtyři hodiny denně tím, že polohlasně přednáší nebo zpívá Hare Krsna mantru, je určitě největším meditatorem a největším joginem, jak je potvrzeno v šesté kapitole Bhagavadgity.

SLOKA 28

*subhasubha-phalair evam moksyase karma-bandhanaih
sannyasa-yoga-yuktatma vimukto mam upaisyasi*

subha - dobře; *asubha* - nedobře; *phalaih* - výsledky; *evam* - tak; *moksyase* - vysvobodis se; *karma* - cinu; *bandhanaih* - ze zaji; *sannyasa* - odrikaní; *yoga* - jogou; *yukta-atma* - s myslí upřenou na; *vimuktah* - vysvobodis se; *mam* - Me; *upaisyasi* - dosáhneš.

Takto budeš vysvobozen z pout cinu, ar uz jsou jejich plody dobre ci zle. S touto jogou odrikaní a s myslí upřenou na Mne se vysvobodis a přijdeš ke Mne.

VYKLAD: Člověk, který jedna s myslí upřenou na Krsnu pod vedením autority, se nazývá *yukta*. Odborný výraz je *yukta-vairagya*. Podrobněji to vysvětluje Rupa Gosvami:

*anasaktasya visayan yatharham upayunjatah
nirbandhah krssa-sambandhe yuktam vairagyam ucyate*
(Bhakti-rasamrta-sindhu 2.255)

Říká, že musíme jednat tak dlouho, dokud jsme v hmotném světě. Jestliže tedy odevzdáme výsledky své práce Krsnovi, říká se tomu *yukta-vairagya*. Když člověk jedna tímto způsobem, ocisruje zrcadlo své myslí a s postupným rozvojem duchovního vědomí se nakonec odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství. Proto se na konci vysvobodí a toto vysvobození je také přesně popsáno. Nejedná se o splynutí s brahmadžjótí, nýbrž o vstup na planetu Nejvyššího Pana. Sri Krsna zde jasně říká *mam upaisyasi*: „přijdeš ke Mne“, zpátky domů, zpátky k Bohu. Existuje pět druhů vysvobození a zde je popsán ten, kdy se oddaný po opustění těla navrátí zpátky k Bohu a slouží přímo v Jeho společnosti, neboť za svého života žil pod vedením Nejvyššího Pana.

Skutečný sannjasi je ten, kdo nemá žádné jiné zájmy než obětovat svůj život službě Sri Krsnovi. Takový člověk se považuje za věčného služebníka, závislého na svrchované vůli Nejvyššího Pana, a proto dělá vše pro Jeho pozitek. Cokoliv dělá, dělá jako službu Bohu. Nejeví velký zájem o plodonosné činnosti a predepsané povinnosti, zmíněné ve Vedách, které musí vykonávat obyčejní lidé. Někdy se může stát, že oddaný, který oddané slouží Nejvyššímu Panu, jedna proti predepsaným védským povinnostem, avšak ve skutečnosti tomu tak není. Vaisnavské autority proto říkají, že i ten nejinteligentnější člověk nemůže pochopit plány a činnosti čistých oddaných (*tanra vakya, kriya, mudra vijñeha na bujhaya*; Caitanja-caritamrta, Madhja-lila 23.39). Člověk, který je zapojen do oddané služby Panu, nebo neustále přemýšlí a planuje, jak Mu sloužit, by měl být považován za úplně vysvobozeného již v přítomnosti a v budoucnosti je mu zaručen návrat domů, zpátky k Bohu. Je velice nevhodné takového oddaného, stejně jako Krsnu, pomlouvat.

SLOKA 29

*samo ham sarva-bhutesu na me dvesyo sti na priyah
ye bhajanti tu mam bhaktya mayi te tesu capy aham*

samah - stejný; *aham* - Já; *sarva-bhutesu* - ke všem živým bytostem; *na* - nikdo; *me* - Mi; *dvesyah* - zavistivý; *asti* - je; *na* - ne; *priyah* - milý; *ye* - ti, kdo; *bhajanti* - transcendentálně slouží; *tu* - ale; *mam* - Mi; *bhaktya* - oddané; *mayi* - jsou ve Mne; *te* - oni; *tesu* - v nich; *ca* - také; *api* - zajiště; *aham* - Já.

Nikomu nezavidím a nikomu nejsem nakloněn. Jsem stejný ke všem. Ale ten, kdo Mi slouží s oddaností, je přítel, je ve Mne a také Já jsem přítelem jemu.

VYKLAD: Mohli bychom se zeptat, proč se Sri Krsna zajímá predevším o své oddané, kteří Mu neustále transcendentálně slouží, když je stejný ke všem a nikdo není Jeho zvláštním přítelem? Toto se však neda nazvat rozlišování, to je přirozené. Kterýkoliv člověk na tomto světě může chtít rozdávat své jmění, a přesto má největší zájem o své vlastní děti. Sri Krsna říká, že všechny žijící bytosti jsou

Jeho syny a nezáleží na tom, jaké mají tělo. Potom jim dodává vše, co potřebují k životu. Je jako mrak, který rozdává dešť všude, nezávisle na tom, jestli spadne na úrodnou půdu, skalu nebo do moře. Ale svým oddaným věnuje zvláštní pozornost. Oddaní na Krsnu neustále myslí a jsou podle tohoto verše transcendentálně umístěni v Krsnovi. Už samotný pojem „uvedomování si Krsny“ naznačuje, že lidé, kteří mají toto vědomí, jsou transcendentalisté umístěni v Krsnovi. Sri Krsna zde jasně říká: *mayi te*. „Jsou ve Mně.“ Následkem toho je přirozené, že Krsna je také v nich. Tento vztah je vzájemný a to je také vysvětleno slovy *ye yatha mam prapadyante tams tathaiva bhajamy aham*. „Postarám se o ne stejnou měrou, jakou se Mi odevzdají.“ (Bg.4.11) Tento transcendentální vzájemný vztah existuje, protože jak Krsna, tak i oddaní jsou vědomě bytostí. Diamant ve zlatém prstenu vypadá velice pěkně. Zlato je ozdobeno diamantem a také diamant je okrasěn zlatem. Nejvyšší Pan a živa bytost se neustále trpytí, a když se živa bytost zapojuje do oddané služby Panu, vypadá okamžitě jako zlato. Nejvyšší Pan je přirovnáván k diamantu, takže kombinace jde velice vhodně dohromady. Živé bytosti se ve svém čistém stavu nazývají oddaní. Nejvyšší Pan se odevzdá svým oddaným. Filozofie zastávající osobní stanovisko by neexistovala, kdyby neexistoval vzájemný vztah mezi oddanými a Panem. Zastánci neosobní teorie tvrdí, že tento vztah neexistuje, ale pro personalisty je skutečností.

Často se uvádí příklad, že Sri Krsna je jako strom vyplňující všechna prání; cokoliv od Neho zadáme, milostive nám dodá. Ale zde je to vysvětleno trochu podrobněji. Sri Krsna říká v tomto verši, že je nakloněn svým oddaným. To je projev Jeho zvláštní milosti k oddaným. Nesmíme si však myslet, že Krsnovu opetovný vztah je pod zákonem karmy. Je to transcendentální vztah mezi Krsnou a Jeho oddanými. Oddaná služba Krsnovi není činnost patřící do hmotného světa - je to duchovní činnost duchovního světa, kde vládne věčnost, poznání a blaženost.

SLOKA 30

*api cet su-duracaro bhajate mam ananya-bhak
sadhur eva sa mantavyah samyag vyavasito hi sah*

api - dokonce; *cet* - jestliže; *su-duracarah* - kdo se dopustil nejhovnějších činů; *bhajate* - oddané slouží; *mam* - Mi; *ananya-bhak* - bez odchýlení; *sadhur* - světec; *eva* - zajisté; *sah* - on; *mantavyah* - má být považován; *samyak* - úplně; *vyavasita* - je dobře umístěn ve svém snažení; *hi* - zajisté; *sah* - on.

Dokonce i člověk, který se dopustil nejhovnějšího činu, by měl být považován za svateho, jestliže Mi slouží s řádnou oddaností, neboť je správně umístěn ve svém snažení.

VÝKLAD: Slovo *su-duracarah*, kterého Krsna použil v tomto verši, je velice důležité a měli bychom správně porozumět jeho významu. Ve svém podminěném stavu dělá podminěná bytost dva druhy činností: podminěné a nepodminěné (přirozené). Podminěné jsou takové, které musí vykonávat všichni, dokonce i oddaní, aby ochránili tělo nebo neporušovali společenská či státní ustanovení. Kromě činnosti tohoto druhu, kterých existuje v souvislosti s podminěným životem zajisté mnoho, jsou zde také činnosti transcendentální, kterým se věnují bytosti, plně si vědomě své duchovní podstaty. Takové činnosti se nazývají oddaná služba Nejvyššímu Panu a jsou zcela přirozené. V podminěném životě jdou oddaná služba a podminěné činnosti, tykající se tohoto těla, někdy souběžně vedle sebe, jindy se naopak mohou střetávat. Oddaní se velice snaží, aby neudělal něco, co by mohlo narušit celou situaci. Ví, že dokonalost v jeho činnostech závisí na rozvoji jeho duchovního vědomí. Někdy se však může stát, že uvidíme oddaného jednat způsobem, který je politicky nebo společensky považován za velice nevhodný, ale takový poklesk ho nevylučuje z oddané služby. Ve *Srimad Bhagavatam* se říká, že když je člověk z celého srdce zaměstnan v transcendentální službě Nejvyššímu Panu, ale vlivem okolností poklesne, Pan mu poklesk promine a očistí ho zevnitř, z jeho srdce. Vliv hmotné přírody je tak silný, že dokonce i jogin může být někdy sveden, přestože slouží Nejvyššímu Panu. Uvedomování si Krsny je tak mocné, že příležitostně prohresky jsou okamžitě napraveny. Proto oddaná služba končí vždy úspěchem. Nikdo by se neměl posmívat oddanému kvůli nějakému náhodnému sklouznutí ze vznesené cesty, neboť, jak bude vysvětleno v příštím verši, takové náhodné poklesky skončí a oddaní se plně pohrouží do oddané služby Krsnovi. Je to jen otázka času.

Proto člověk, který oddané slouží Krsnovi s myslí na Neho upřenou, a který s přesvědčením zpívá *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, je umístěn transcendentálně, i když někdy náhodně poklesne. Zdůrazněna jsou také slova *sadhur eva*, „je svatý“, která varují neoddané, aby nekritizovali oddané kvůli nějakému poklesku. Oddaní by měli být považováni za svateho i nadále,řebáze se dopustil nechtěného prohresku. Na slovo *mantavyah* se klade zvláštní důraz. Jestliže se někdo neradí podle tohoto pravidla a zesměšňuje oddané pro jejich náhodné poklesky, dopouští se sam prohresku tím, že nedodržuje příkazy Nejvyššího Pana. Jedinou vlastností oddaného je to, že se věnuje výhradně řádné a oddané laskavé službě.

V Nrsinha Purane se uvadi:

*bhagavati ca harav ananya-ceta
bhrsa-malino pi virajate manusyah
na hi sasa-kalusa-cchabih kadacit
timira-parabhavatam upaiti candrah*

Je-li clovek zcela zamestnan v oddane sluzbe Panu a prilezitostne se stane, ze se dopusti ohavných cinnosti, meli bychom se na tyto cinnosti divat jako na tmave skvrny na mesici. Tmave skvrny na mesici nijak neovlivnuji mesicni svetlo. Podobne nahodne prohresky neznemoznuji oddanemu postup na ceste utvarejici svaty charakter.

Na druhe strane si vsak nesmime myslet, ze oddany muze jednat jakymkoliv ohavnym zpusobem. Tento vers poukazuje pouze na nahodne prestupky vzhledem k silnemu spojeni s hmotou. Oddane slouzit znamena vyhlasit valku iluzorni energii. Pokud neni oddany natolik silny, aby s ni mohl bojovat, muze se stat, ze nekdy poklesne. Ale je-li odhodlan bojovat, nikdy jiz nepoklesne, coz bylo vysvetleno drive. Nikdo by nemel zneuzyvat tohoto verse a delat jakékoli nesmysly a myslet si, ze je i nadale oddanym. Jestlize nenapravi svuj charakter vykonavanim oddane sluzby, pak je celkem jasne, ze neni nejpokrocilejsi.

SLOKA 31

*ksipram bhavati dharmatma sasvac-chantim nigacchati
kaunteya pratijanihi na me bhaktah prasasyati*

ksipram - velice brzy; *bhavati* - se stane; *dharmatma* - radny; *sasvat-santim* - vecneho miru; *nigacchati* - dosahne; *kaunteya* - o synu Kunti; *pratijanihi* - vyhlas; *na* - nikdy ne; *me* - Muj; *bhaktah* - oddany; *prasasyati* - zanikne.

Velice rychle se napravi a dosahne vecneho miru. O synu Kunti, sme le vyhlas, ze Moji oddani nikdy nezaniknou.

VYKLAD: Tento vers je nutne spravne pochopit. Sri Krsna rekl v sedme kapitole, ze ten, kdo se dopusti skodlivych cinnosti, se Mu neodevzda. Ten, kdo neni oddan Nejvyssimu Panu, nema zadne dobre kvalifikace. Neverici, kteri nikdy nezacnou s oddanou sluzbou, nemaji zadne dobre vlastnosti a to je potvrzeno nejen v Bhagavadgite, ale i ve Srimad Bhagavatamu. Nekdo by se mohl zeptat, jak se muze stat cistym oddanym clovek, ktery dela ohavne ciny, bud umyslné, nebo neumyslné? Oddani obvykle laskyplne slouzi deviti ruznymi zpusoby a ocisruji tak srdce od hmotnych necistot. Vlozi Nejvyssi Osobnost Bozstvi do sveho srdce a vsechna hrisna zneucisteni jsou automaticky odstranena. Neustale rozjimani o Nejvyssi Osobnosti Bozstvi ocisti jejich povahu. Vedy predepisuji urcity obrad pro ocistu tech, kteri poklesli ze sveho vzneseneho postaveni, ale oddany se nemusi podrobovat takovym ritualum, neboz jeho ocistny proces zacina jiz v jeho srdci neustalym vzpominkam na Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Zpivani *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare* by nemelo nikdy prestat. To ochrani oddaneho od nahodnych poklesku a umozni mu, aby navzdy zustaval nezneucisten hmotnou spinou.

SLOKA 32

*mam hi partha vyapasritya ye pi syuh papa-yonayah
striyo vaisyas tatha sudras te pi yanti param gatim*

mam - ke Mne; *hi* - zajiste; *partha* - o synu Prthy; *vyapasritya* - uchylil se; *ye* - ti, kdo; *api* - take; *syuh* - jsou; *papa-yonayah* - nizkeho rodu; *striyah* - zeny; *vaisyah* - obchodnici; *tatha* - take; *sudrah* - delnici; *te api* - i oni; *yanti* - prijdou; *param* - k nejvyssimu; *gatim* - cili.

O synu Prthy, vsichni, kdo se ke Mne uchylil, byr i nizsiho rodu - zeny, vaisjove (obchodnici) a sudrove (delnici) - mohou dosahnout nejvyssiho cile.

VYKLAD: Sri Krsna zde jasne rika, ze v oddane sluzbe neexistuje rozdil mezi nizsimi a vyssimi spolecenskymi tridami. Toto rozdeleni existuje v hmotnem pojeti zivota, ale pro cloveka, vykonavajiciho transcendentální oddanou sluzbu, nemaji smysl. Vsichni maji moznost dospet k nejvyssimu cili. Ve Srimad Bhagavatamu (2.4.18) je vysvetleno, ze i tzv. candalove (pojidači psu) se mohou ocistit spolecnosti s cistym oddanym. Oddana sluzba a vedeni cisteho oddaneho jsou tak mocne, ze kazdy muze zacit slouzit Sri Krsnovi; neni zapotrebi, aby dochazelo k nejaké diskriminaci mezi nizsimi nebo vyssimi tridami. I ten nejprostsí clovek se muze ocistit pod spravnym vedenim cisteho oddaneho. Lide se deli podle ruznych kvalit hmotné prirody na brahmany, kteri jsou v kvalitě dobra, ksatrije, nalezici kvalite vasne, vaisje, pochazejici z vasne a nevedomosti, a sudry v kvalitě nevedomosti. Jeste nize jsou candalove, kteri vzešli z hrisnych rodin. Obvykle se vyssi tridy nestykaji s lidmi narozenymi v hrisnych rodinach, ale oddana sluzba a cisty oddany Pana maji takovou ocistnou

silu, že díky jejich milosti mohou i nižší třídy dosáhnout nejvyšší životní dokonalosti. To je možné jen tehdy, odevzdáme-li se úplně Krsnovi, a tím se staneme duchovně vyspělejší než džániové nebo jogíní, což je v tomto verši naznačeno slovem *vyapasritya*.

SLOKA 33

*kim punar brahmasah pusya bhakta rajarsayas tatha
anityam asukham lokam imam prapya bhajasva mam*

kim - tím spíše; *punah* - opět; *brahmasah* - brahmání; *pusyah* - spravedliví; *bhaktah* - oddaní; *raja-rsayah* - svatí králové; *tatha* - také; *anityam* - pomíjivý; *asukham* - strastiplný; *lokam* - svět; *imam* - tento; *prapya* - dosel; *bhajasva* - laskyplně slouži; *mam* - Mi.

Tim spíše ctnostní brahmání, oddaní a svatí králové. Když už jsi tedy přišel na tento nestalý, strastiplný svět, laskyplně Mi sluz.

VYKLAD: Lide se v tomto hmotném světě dělí na skupiny, ale přesto tu žádná z nich není srstná. Slova *anityam asukham lokam* jasně říkají, že tento svět je pomíjivý, plný nestesti a neobyvatelný pro džentlmeny. Nejvyšší Pan sám říká, že tento pomíjivý svět je plný utrpení. Některí filozofové, zvláště majavádští, tvrdí, že tento svět je neskutečný, ale z Bhagavadgity se můžeme poučit, že tento svět není neskutečný, nýbrž že je pomíjivý. Tato dvě slova se významově liší. Tento svět je pomíjivý, ale existuje jiný svět, který je věčný a blažený.

Srí Krsna řekl Ardzunovi, který se narodil v rodině svatého krále: „Oddané Mi sluz a rychle se vrací zpátky domů, zpátky k Bohu.“ Nikdo by neměl zastávat v tomto pomíjivém světě, plném utrpení. Každý by měl hledat utocisté u Nejvyšší Osobnosti Božství, aby byl navždy srstný. Oddaná služba je jediný způsob, jak vyřešit problémy všech lidských skupin. Všichni lidé by tedy měli oddané sloužit Srí Krsnovi a dovést své životy k dokonalosti.

SLOKA 34

*man-mana bhava mad-bhakto mad-yaji mam namaskuru
mam evaisyasi yuktvaivam atmanam mat-parayasah*

mat-manah - vždy na Me myslí; *bhava* - stan se; *mat* - Muj; *bhaktah* - oddaný; *mat* - Mne; *yaji* - uctívěj; *mam* - Mne; *namaskuru* - klan se; *mam* - Mne; *eva* - pouze; *esyasi* - dojdeš; *yuktva* - plně pohroužen; *evam* - takto; *atmanam* - tva duše; *mat-parayasah* - oddaná Mne.

Vždy na Me myslí, stan se Mým oddaným, klan se Mi a uctívěj Mne. Takto plně pohroužen ve Mne, určíte ke Mne dojdeš.

VYKLAD: Tento vers jasně naznačuje, že uvědomování si Krsny je jediný způsob, jak se dostat ze spárů tohoto znečištěného hmotného světa. Některí bezohlední komentátoři Bhagavadgity převrací význam tohoto verše - že oddaná služba by se měla vykonávat pro Krsnu, Nejvyšší Osobnost Božství. Upoutají totiž čtenářovu pozornost na něco úplně nesmyslného. Tito vykladači nevědí, že mezi Krsnovou myslí a Krsnou samotným není žádný rozdíl. Srí Krsna není obyčejná lidská bytost, On je Absolutní Pravda. Jeho tělo, mysl a On samotný jsou absolutního a stejného charakteru. Ve svém komentáři, nazvaném Anubhasja, cituje Bhaktisiddhanta Sarasvati Gosvami k versum 41 - 48, páté kapitoly, prvního dílu Caitanja-caritamṛty následující vers z Kurma Purány: *deha-dehi-vibhedo yam nesvare vidyate kvacit*, což znamená, že mezi Krsnou samotným a Jeho tělem není rozdíl. Ale protože ti komentátoři neznají nauku o Krsnovi, pokoušejí se Krsnu schovat a oddělit Jeho osobnost od Jeho myslí a Jeho těla. Ackoliv je to naprosto nepochopení vedy o Krsnovi, někteří lidé dokazují tímto způsobem vydělávat peníze.

Jiný druh lidí také myslí na Krsnu, ale se zavisti; ti lidé jsou demoni. Krsnův strýc Kansa byl jedním z nich. Neustále myslel na Krsnu a domníval se, že Krsna je jeho nepřítel. Byl neustále pln úzkosti, kdy Krsna přijde a zabije ho. Takový způsob myšlení nás nezachrání. Na Krsnu bychom měli myslet s láskou a oddaností. Tomu se říká bhakti. Poznání o Krsnovi bychom měli rozvíjet postupně a vhodným způsobem. Znamená to, že znalosti musíme přijmout od pravého učitele. Jiz několikrát jsme vysvětlili, že Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství a že Jeho tělo není hmotné, ale věčné, plně poznání a blaženosti. Hovoríme-li o Krsnovi tímto způsobem, pomůže nám to stát se Jeho oddanými. Snážit se pochopit Krsnu za pomoci poznání z nepravých zdrojů bude bezvýsledné.

Měli bychom tedy upravit mysl na věčnou a prvotní podobu Srí Krsny a uctívat Ho s hlubokým přesvědčením, že Srí Krsna je Nejvyšší Absolutní Pravda. V Indii existují stovky a tisíce chrámů a svatyn určených k oddané službě a k uctívání Krsny. Prakticky to znamená, že vzdáme Božství veskerou uctu, hluboce se Mu ukloníme a odevzdáme Mu vše - mysl, tělo i činnosti. To nám pomůže plně si uvědomovat Krsnu a přemístit se na Krsnaloku. Neměli bychom se nechat ovlivnit nesvedomitými vykladači, ale spíše se devíti různými způsoby zapojit do oddané služby, začínající

naslouchaním a velebením Krsny. Čista oddaná služba je to nejvyšší, čeho může lidská společnost dosáhnout.

Sedma a osma kapitola Bhagavadgity pojednávají o čisté oddané službě, která je prostá spekulativního poznání, mystické jogy a plodonosných činností. Ty, kteří nejsou úplně očisti, mohou přitahovat různé rysy Nejvyššího Pana, jako neosobní brahmadžjoti a lokalizovaná Paramatma, ale čisté oddané se zapojují do oddané služby.

Jedna krásná píseň o Krsnovi říká, že lidé, kteří uctívají polobohy, jsou velice hloupi a nikdy nemohou obdržet největší darek - Krsnu. Oddané se zpočátku může dopustit prohřešku, ale přesto by měl být považován za pokročilejšího než všichni ostatní filozofové a jogini. Ten, kdo je neustále pohroužen v myšlenkách na Krsnu, je nejdokonalejší ze svatých lidí. Jeho náhodné činy, nesouvisející s oddanou službou, postupně zmizí a on se brzy stane bez jakýchkoliv pochybností dokonalým. Vzhledem k tomu, že se Nejvyšší Pan osobně stará o své čisté oddané, je prakticky nemožné, aby poklesli. Proto by měl každý rozumný člověk oddané sloužit Krsnovi s myslí na Jeho upřenou, zít tak srážně v hmotném světě a může získat i nejvyšší odměnu - Krsnu.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k deváté kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Nejduvernější poznání“.

KAPITOLA DESATÁ

Majestát Absolutního

SLOKA 1

*sri-bhagavan uvaca
bhuya eva maha-baho srsu me paramam vacah
yat te ham priyamasaya vaksyami hita-kamyaya*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *bhuyah* - znovu; *eva* - zajiště; *maha-baho* - o valečníku mocných paží; *srsu* - vyslechni jen; *me* - Me; *paramam* - nejvyšší; *vacah* - poučení; *yat* - to, co; *te* - tobě; *aham* - Já; *priyamasaya* - jsi mi drahý; *vaksyami* - říkám; *hita-kamyaya* - k tvému prospěchu.

Vzneseny pravil: O Ardžuno, valečníku mocných paží, naslouchej dale. Jsi můj drahý přítel, a proto ti k tvému prospěchu sdělím ještě úplnější poznání, než které jsem doposud vysvětlil.

VÝKLAD: Parasara Muni vysvětluje slovo Bhagavan takto: „Kdo má všechny vznesené vlastnosti - kdo je nejsilnější, nejslavnější, nejbohatší, nejucenější, nejkrásnější a dokáže si nejvíce odříkat, je Bhagavan neboli Nejvyšší Osobnost Božství.“ Když byl Krsna na Zemi, ukázal těchto šest vlastností. Proto všichni mudrci, jako například Parasara Muni, přijali Krsnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. A nyní sděluje Krsna Ardžunovi duverné poznání o své vznesenosti a svých činnostech. Na začátku sedmé kapitoly Krsna vysvětlil své různé energie a jejich vliv. V této kapitole vykládá Ardžunovi o svých vznesených atributech. V předchozí kapitole jasně vysvětlil své různé energie, aby dal základ k oddanosti s pevným přesvědčením. V této kapitole znovu objasní své různé projevy a vlastnosti.

Cím více člověk slyší vyprávět o Nejvyšším Bohu, tím více je odhodlan oddané Mu sloužit. Měl bychom o Ném naslouchat jen ve společnosti oddaných, neboť tím se obohatí naše oddaná služba. Pouze ti, kdo doopravdy usilují o uvedomování si Krsny, se mohou zúčastnit přednášek a rozhovorů ve společnosti oddaných. Ostatní se takových přednášek zúčastnit nemohou. Krsna jasně říká Ardžunovi, že Ardžuna má přístup k tomuto učení, protože je Jeho milý přítel, a že toto učení mu bude ku prospěchu.

SLOKA 2

*na me viduh sura-gasah prabhavam na maharsayah
aham adir hi devanam maharsisam ca sarvasah*

na - nikdy; *me* - Můj; *viduh* - znají; *sura-gasah* - poloboží; *prabhavam* - bohatství, původ; *na* - nikdy; *maha-rsayah* - velcí mudrci; *aham* - Já jsem; *adhi* - původ; *hi* - zajiště; *devanam* - polobohu; *maha-rsisam* - velkých mudrců; *ca* - také; *sarvasah* - v každém ohledu.

Ani davy polobohu, ani velcí mudrci neznají Můj původ nebo Me vlastností; vzdýr i oni mají v každém ohledu svůj původ ve Mně.

VYKLAD: V Brahma-sanhite je vyloženo, že Sri Krsna je Nejvyšší Pan. Nikdo ho nepřevyšuje a je příčinou všech příčin. Krsna zde osobně tvrdí, že je původcem polobohů a mudrců. Ani polobozi, ani mudrci nemohou pochopit Krsnu, Jeho jméno nebo Jeho osobnost; což bychom potom mohli očekávat od takzvaných učenců této ubohé planety? Nikdo nemůže pochopit, proč Nejvyšší Bůh přichází na Zemi jako obyčejná lidská bytost a kóna úžasné neobvyklé činnosti. Proto si musíme uvědomit, že akademické vzdělání není kvalifikací nutnou k pochopení Krsny. Dokonce i polobozi a mudrci se pokusili pochopit Krsnu mentální spekulací, ale neuspěli. Ve Srimad Bhagavatamu se jasně říká, že ani velcí polobozi nemohou pochopit Nejvyšší Osobnost Božství. Mohou spekulovat tak dalece, jak jim to dovoluují jejich nedokonalé smysly, ale mohou dojít jen k mylnému závěru, že Bůh je něco neosobního, něco, co není projeveno třemi kvalitami hmotné přírody. Mohou také dojít k jiným nesprávným závěrům, ale v každém případě je nemožné pochopit Krsnu mentální spekulací.

Tem, kteří chtějí poznat Absolutní Pravdu, Sri Krsna nepřímou říká: „Jsem zde přítomen jako Nejvyšší Osobnost Božství. Já jsem Nejvyšší.“ To by měl každý vědět. To, že nemůžeme porozumět bytí nepochopitelného Boha, nemění nic na skutečnosti, že opravdu existuje. Můžeme ale pochopit Krsnu, který je věčný, plný blaženosti a poznání, jednoduše studiem Jeho slov v Bhagavadgite a Srimad Bhagavatamu. Ti, kteří se nacházejí v nižší energii Pana, mohou dospět k názoru, že Bůh je nějaká vládnoucí síla nebo neosobní brahma, ale Nejvyšší Osobnost Božství nemůžeme vnímat, dokud se nenacházíme na transcendentální úrovni.

Ponechávám většinu lidí nemůže pochopit, kdo Krsna ve skutečnosti je, Krsna sestupuje ze své bezpříčinné milosti, aby prokázal laskavost spekulantům, kteří si přes všechny Jeho neobvyklé činnosti myslí, že neosobní brahma je Nejvyšší, čímž dokazují, že jsou znečištěni hmotnou energií. Pouze oddaní, kteří se Nejvyššímu Panu úplně odevzdali, mohou díky Jeho milosti pochopit, že Nejvyšší je Krsna. Panovi oddaní se nezajímají o neosobní brahma. Jejich víra a oddanost způsobí, že se okamžitě odevzdají Krsnovi a díky Jeho bezpříčinné milosti ho pochopí. Nikdo jiný ho pochopit nemůže. Velcí mudrci se tedy shodují na tom, jaký je rozdíl mezi duší a Nejvyšším a že lidé by měli uctívat pouze Nejvyššího.

SLOKA 3

*yo mam ajam anadim ca veti loka-mahesvaram
asammumhah sa martyesu sarva-papaih pramucyate*

yah - kdo; *mam* - Me; *ajam* - nezrozený; *anadim* - bez počátku; *ca* - také; *veti* - zná; *loka* - planety; *maha-isvaram* - nejvyšší mistr; *asammumhah* - neoklamán; *sah* - on; *martyesu* - mezi smrtelníky; *sarva-papaih* - od všech následků za hříšné činnosti; *pramucyate* - osvobozen.

Pouze ten, kdo Me zná jako nezrozeného, bez počátku a jako svrchovaného Pana všech světů, nepodléhá iluzi a je prost všech následků hříchu.

VYKLAD: Jak již bylo řečeno ve třetí verši sedmé kapitoly, *manusyasam sahasresu kascid yatati siddhaye*: osoby, snažící se povýšit k duchovnímu uskutečnění, nejsou obyčejní lidé. Stojí nad miliony a miliony bezných lidí, kteří nemají ponětí o duchovním uskutečnění. Z těch, kteří se skutečně snaží poznat svou duchovní identitu, je duchovně vyspělý ten, kdo ví, že Krsna je vlastníkem všeho a že je nezrozený Nejvyšší Osobní Bůh. Pouze na této úrovni, kdy člověk dokonale poznal Krsnuv majestát, může být úplně osvobozen od všech následků za hříšná jednání.

Krsna je zde popsán slovem *aja*, což znamená nezrozený. V druhé kapitole byly slovem *aja* označeny také živé bytosti, ale Krsna se od nich liší. Liší se od živých bytostí, které se rodí a umírají vzhledem k hmotným poutům. Podminěné duše mají svou těla, ale Jeho tělo se nemění. I když Krsna přijde na tento hmotný svět, nenarodí se, a proto se ve čtvrté kapitole říká, že díky své vnitřní energii nepodléhá nadvládě nižší hmotné energie, nýbrž zůstává vždy ve vyšší energii.

Slova *veti-loka-mahesvaram* v tomto verši naznačují, že Krsna je nejvyšší majitel hvězdných soustav vesmíru. Existoval před stvořením a od svého hmotného stvoření se liší. Všichni polobozi v hmotném světě byli stvořeni, ale pokud se týká Krsny, říká se, že stvořen nebyl. Proto se Krsna liší i od tak velkých polobohů, jako je Brahma nebo Šiva. Jelikož je stvořitelem dokonce i Brahmy a Šivy a všech ostatních polobohů, je Nejvyšší Osobou všech planet.

Sri Krsna se tedy liší od všeho, co bylo stvořeno, a kdo ho takto zná, bude ihned osvobozen od všech následků za hříšná jednání. Člověk musí zanechat hříšných činností, aby mohl pochopit Nejvyššího Pana, který nemůže být pochopen žádným jiným způsobem než oddanou službou, jak je potvrzeno v Bhagavadgite.

Nesmíme považovat Krsnu za obyčejného člověka. Jak již bylo dříve řečeno, pouze posetili lidé ho mohou pokládat za člověka. Stejná věc se tu vysvětluje jiným způsobem. Člověk, který není hloupý

a je natolik inteligentní, aby pochopil pravou podstatu Boha, je vždy prost všech následků za hršnou činnost.

Je-li Devakí Krsnova matka, jak je tedy možné, že Krsna je nezrozený? To je vysvětleno ve Srimad Bhagavatamu. Když se Sri Krsna zjevil před Devakí a Vasudevou, nenarodil se jako obyčejné dítě. Zjevil se ve své původní podobě a pak se proměnil v obyčejné dítě.

Vše, co se děje pod Krsnovým vedením, je transcendentální a nemůže být znečištěno hmotnými následky, které mohou být buď dobré, nebo zlé. Myslet si, že v hmotném světě existují dobré a špatné věci, je také více méně mentální vymysl, protože v hmotném světě neexistuje nic dobrého. Vše je zde nepřiznivé, protože samotná povaha hmotného světa je nepřizniva. Skutečně stěti závisí pouze na činnostech pro potěšení Krsny v duchu služby s plnou oddaností.

Chceme-li, abychom byli šťastní, musíme jednat pod vedením Nejvyššího Pana, které můžeme najít v autoritativních spisech, jako je Srimad Bhagavatam a Bhagavadgita, nebo ho můžeme obdržet od pravého duchovního mistra. Poněvadž duchovní učitel je představitelem Nejvyššího Pana, jeho pokyny jsou stejné jako pokyny Nejvyššího. Duchovní učitel, světci a písmá hlasají stejnou cestu a navzájem si neodporují. Na rozdíl od dobrých a zlých činů hmotného světa nemají činy pod takovým vedením žádné hmotné následky. Transcendentální postoj oddaného při vykonávání činu je skutečně odřekání a to se nazývá sannjasa. Jak bylo řečeno v prvním verši šesté kapitoly Bhagavadgity, ten, kdo jedná z povinnosti na příkaz Nejvyššího Pana a kdo nevyhledává ovoce svých jednání (*anasritah karma-phalam*), si skutečně odřeka. Kdo koná skutky pod vedením Nejvyššího Pana, je opravdový sannjasi a jogín, a nikoliv ten, kdo se za sannjasi nebo jogína pouze vydává.

SLOKA 4 - 5

*buddhir jñanam asammohah ksama satyam damah samah
sukham duhkham bhavo bhavo bhayam cabhayam eva ca
ahimsa samata tustis tapo danam yasaḥ
bhavanti bhava bhutanam matta eva prthag-vidhah*

buddhih - inteligence; *jñanam* - poznání; *asammohah* - bez pochybnosti; *ksama* - schopnost odpoutet; *satyam* - pravdivost; *damah* - ovládání smyslu; *samah* - ovládání mysli; *sukham* - stěti; *duhkham* - zarmutek; *bhavah* - zrození; *abhavah* - smrt; *bhayam* - strach; *ca* - také; *abhayam* - nebojácnost; *eva* - také; *ca* - a; *ahimsa* - nenasílí; *samata* - vyrovnanost; *tustih* - uspokojení; *tapah* - pokání; *danam* - dobročinnost; *yasaḥ* - sláva; *ayasah* - potupa; *bhavanti* - bude; *bhavaḥ* - povahy; *bhutanam* - živých bytostí; *matta* - ode Mne; *eva* - zajisté; *prthag-vidhah* - různé upravené.

Inteligence, poznání, odpoutání od pochybnosti a iluze, schopnost odpoutet, pravdivost, ovládání smyslu, ovládání mysli, stěti, zarmutek, zrození, smrt, strach, nebojácnost, nenasílí, vyrovnanost, uspokojení, pokání, stědřost, počta i potupa - všechny tyto různé vlastnosti živých bytostí jsem stvořil Já.

VÝKLAD: Všechny dobré i zlé vlastnosti živých bytostí, které jsou zde vyjmenovány, pocházejí od Krsny.

Buddhi - inteligence je schopnost analyzovat věci ze správného hlediska.

Jñanam - poznání znamená pochopit, co je duchovní a co je hmotné. Bez těchto vědomostí, které můžeme získat na vysoké škole, se vztahují jen na hmotu, avšak takové vědomosti zde nejsou uznávány jako poznání. Poznání znamená, že víme, jaký je rozdíl mezi duchovním a hmotným. V moderním vzdělání, které se zajímá jen o hmotné předměty a tělesné potřeby, žádné poznání o duchovních věcech neexistuje. Proto je akademické vzdělání neuplné.

Asammoha - pochybnosti a iluze se můžeme zbavit, jestliže se doopravdy pokusíme pochopit transcendentální filozofii. Pomalu, ale jistě se člověk zbaví zmatenosti. Nic však nesmíme přijímat slepě, nýbrž opatrně a s pozorností.

Ksama - schopnost odpoutet se musí rozvíjet. Musíme se vždy snažit být snaselní a omluvit malé přestupky druhých.

Satya - pravdivost znamená, že fakta se mají předkládat tak, jak jsou, tedy bez překrucování, aby prospěla ostatním. Obecně je zvykem říkat pravdu pouze tehdy, když to druhého potěší. To však není pravdomluvnost. Pravda se musí říci přímo a jasně, aby druhí pochopili, jaká je skutečnost. Je-li někdo zlodej a jsou-li před ním lidé varováni, je to pravda, a i když je pravda někdy trpká, nesmíme ji zamlčovat. Pravdivost vyžaduje, aby se předkládala skutečná fakta, což je druhým jen ku prospěchu. Taková je definice pravdivosti.

Dama - sebeovladání znamená, že smyslu se nemá používat ke zbytečným smyslovým pozitivům. Není zakázáno uspokojit nutné potřeby smyslu, ale zbytečný smyslový zážitek škodí duchovnímu pokroku. Proto bychom neměli smysly používat zbytečně. Právě tak se mysl nemá oddávat zbytečným myšlenkám. Toto stadium se nazývá **sama**. Nikdo by neměl trávit svůj čas přemýšlením, jak vydělávat peníze. To je zneužívání schopnosti myslet. Mysli bychom měli používat, abychom porozuměli hlavní potřebě lidské bytosti a toto by mělo být podáno autoritativně. Schopnost myslet se má rozvíjet ve společnosti osob znalých písem, světců, duchovních mistrů a těch, jejichž schopnost myslet je vysoce vyvinutá.

Sukham - radost nebo stěsti se má hledat ve věcech, které prospívají rozvoji duchovního vědomí a těsi Krsnu. To, co není prospěšné rozvoji uvědomování si Krsny, je to, co způsobuje bolest nebo **duhkham**. Vše, co prospívá uvědomování si Krsny, se má přijímat, a co neprospívá, se má zavrhnout.

Bhava - zrození se vztahuje na tělo. Pro duši neexistuje zrození nebo smrt, o čemž se diskutuje na začátku Bhagavadgity. Zrození a smrt poukazuje na naše vtělení v hmotném světě.

Bhayam - strach povstává ze starosti o budoucnost. Avšak ten, kdo si je vědom Krsny, nemá strach, neboť si svými činy zajišťuje návrat do duchovního světa, zpátky domů, zpátky k Bohu. Proto je jeho budoucnost velice jasná. Ostatní však nevědí, co je čeká, nevědí ani, jaký bude jejich příští život, a proto jsou neustále znepokojeni. Nejlepším východiskem, jak se zbavit úzkosti, je poznat Krsnu a neustále na Neho myslet. Tak se zbavíme všech starostí. Ve Srimad Bhagavatamu (11.2.37) se píše **bhayam dvitīyabhini-veśataḥ syat**: příčinou strachu je naše pohroužení v iluzorní energii. Ale ti, kdo se z iluzorní energie vysvobodili a jsou přesvědčeni, že nejsou hmotná těla, nýbrž duchovní zlomky Nejvyššího Pana, a proto Mu oddané slouží, se nemají čeho bát. Strach se vyskytuje u lidí, kteří si nejsou vědomi Krsny. Nebojácní (**abhayam**) jsou pouze ti, kdo si uvědomují Krsnu.

Ahimsa - nenásilí znamená, že člověk nemá udělat nic, co by způsobilo jiným potíže, nepříjemnosti nebo zmatek. Hmotné plány, které rozvíjejí a slibují mnozí politici, sociologové, filantropové a jiní, nedávají žádné dobré výsledky, neboť ti lidé nemají žádnou transcendentální prozíravost, nevědí, co společnosti skutečně prospívá. Nenásilí znamená, že lidé mají být vychováni takovým způsobem, aby plně využili lidského těla. Lidské tělo je určeno k duchovnímu uskutečnění a každé hnutí nebo spolek, které nepodporuje tento cíl, se dopouští násilí na lidském těle. To, co napomáhá budoucímu duchovnímu stěsti, se nazývá nenásilí.

Samata - vyrovnanost poukazuje na stav, kdy je člověk prost ulpívání a nelibosti. Mít něco příliš rád, nebo cítit k němu velký odpor není dobré. Hmotný svět musíme přijímat bez lásky a odporu. Vše, co prospívá uvědomování si Krsny, se má přijmout, a co neprospívá, se má zavrhnout. To se nazývá vyrovnanost. Člověk vědomý si Krsny nemá, co by zavrhl nebo přijal, pokud se to netýká oddané služby Krsnovi.

Tusti - uspokojení znamená, že člověk by neměl shromazďovat hmotné věci zbytečnou činností. Má být spokojen s tím, čeho se mu dostane Boží milostí. Tomu se říká spokojenost.

Tapas znamená pokání nebo sebekázeň. Ve Vedách je mnoho pravidel a zásad týkajících se tapasji. Píše se tam například, že člověk má vstávat časně ráno a vykoupat se. Někdy je velmi těžké vstávat brzy ráno, ale každá nepříjemnost, kterou se člověk podrobí, se nazývá pokání. Existují také příkazy týkající se postu v určitých dnech v měsíci. Někdy se nám nechce držet post, ale jsme-li odhodláni dělat pokroky v duchovní vědě, v uvědomování si Krsny, musíme se podrobit doporučeným tělesným obtížím. Naproti tomu by se ale neměl držet post zbytečně nebo v rozporu s vedskými předpisy. Nikdo by neměl držet post za nějakým politickým účelem, neboť takové jednání náleží podle Bhagavadgity kvalitě nevědomosti a činnosti vykonané v kvalitě nevědomosti nebo vášně nevědou k duchovnímu rozvoji. Všechno, co se vykonává v kvalitě dobra, prospívá k pokroku a post, prováděný podle vedských předpisů, obohacuje člověka o duchovní znalosti.

Pokud se týká dobročinnosti (**danam**), každý by měl věnovat polovinu svého příjmu na dobrý účel, jako jsou například činnosti, v jejichž středu stojí Krsna. Takové činnosti však nejsou pouze dobré - jsou nejlepší. Sri Krsna je dobrý a činnosti určené pro Jeho potěšení jsou také dobré. Proto by měla být všechna dobročinnost určena lidem, kteří oddané slouží Krsnovi. Ve vedské literatuře se říká, že dary se mají dávat brahmanům. Tento vedský zvyk se doposud do jisté míry dodržuje. Pravidlem tedy je, že milodary se mají dávat brahmanům. Proč? Protože zasvětili svůj život kultivaci duchovního poznání. O brahmanovi se předpokládá, že věnuje veškerý svůj čas tomu, aby poznal Brahma. **Brahma janatīti brahmasaḥ**: Ten, kdo zná Brahma, se nazývá brahmana. Brahmani musí být obdarováváni, protože se zabývají jen vyšší duchovní službou a nemají čas, aby si vydělávali na živobytí. Ve Vedách se také

pise, ze almuzna se ma davat sannjasinum neboli tem, kteri se zrekli svetskeho zivota. Sannjasi chodi zebrat od domu k domu ne kvuli penezum, ale za misijnimi ucely, aby probudil hospodare z nevedomeho materialistickeho spanku. Povinnosti sannjasina je chodit ode dveri ke dverim jako zebrak, aby probudil hospodare k duchovnimu zivotu, nebor zapomneli, ze smyslem zivota je slouzit Krsnovi. Ve vedskych pismech se pise, ze clovek se musi probudit a snazit se dosahnout nejvyssich duchovnich cilu v lidske podobě. Sannjasini rozsiruji toto poznani, a proto se dary maji davat jim a brahmanum, a nikoliv na nejake vrtosive ucely.

Yasas znamena slava. Podle Sri Caitanji Mahaprabhua je slavy ten, kdo je znamy jako velky oddany. To je prava slava. Proslavil-li se nekdo jako velky oddany Krsny, pak je doopravdy slavy. Ten, kdo neni slavy jako oddany, ve skutečnosti slavy neni.

Vsechny tyto vlastnosti se vyskytuji v celem vesmiru, jak v lidske spolecnosti, tak i ve spolecnosti polobohu. Na jinych planetach existuje take zivot v lidske podobě a tyto vlastnosti jsou i tam. Krsna stvoril vsechny dobre vlastnosti pro ty, kteri chteji rozvijet sve duchovni vedomi o Krsnovi, ale zalezi na nas, zdali je ve svem nitru rozvineme. Nejvyssi Pan zaridi, aby clovek, který je zapojen v Jeho oddane službě, získal vsechny dobre vlastnosti.

Od Krsny pochazi vsechno, dobre i zle. V hmotnem svete se nemuze objevit nic, co neni v Krsnovi. To je skutečne poznani. I kdyz vim, ze veci maji ruzne hodnoty a funkce, musime si uvedomit, ze vsechny pochazeji od Krsny.

SLOKA 6

*maharsayah sapta purve catvaro manavas tatha
mad-bhava manasa jata yesam loka imah prajah*

maha-rsayah - velci mudrci; *sapta* - sedm; *purve* - pred; *catvarah* - ctiry; *manavah* - Manuove; *tatha* - take; *mat-bhavah* - zrozeni ze Mne; *manasah* - z mysli; *jatah* - zrozeni; *yesam* - z nich; *loke* - na svete; *imah* - to vse; *prajah* - pokoleni.

Krome ctыр svetcu ze Mne povstalo, zrozeno z Me mysli, sedm velkych mudrcu a Manuove (praotci lidstva), a z nich pochazeji vsechny zive bytosti obyvajici ruzne planety.

VYKLAD: Sri Krsna zde podava genealogicky prehled zalidneni vesmiru. Brahma je prapuvodni bytost a narodil se z energie Nejvyssiho Pana, znameho jako Hiranjagarbha. Z Brahmy pochazeji ctiry svetci jmenem Sanaka, Sananda, Sanatana a Sanat Kumarove, sedm velkych mudrcu a ctnact Manuu. Tito velci svetci jsou znami jako praotci vsech zivych bytosti v celem vesmiru. Existuje nespocetne mnoho vesmiru a v kazdem z nich je nespocetne mnozstvi planet. Na kazde planete existuji ruzne zivocisne druhy, které jsou zrozeny z techto petadvaceti patriarchu. Brahma konal pokani tisíc nebeskych let pred tim, nez díky Krsnove milosti pochopil, jak tvorit. Potom z Brahmy vysel Sanaka, Sanandana, Sanatana a Sanat Kumarove, pak Rudra a sedm mudrcu. Tak byli vsichni brahmani a ksatrijove stvoreni energii Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Brahma je znam jako praotec (*pitamaha*) a Krsna je v jedenacte kapitole Bhagavadgity (11.39) nazývan *prapitamaha*, otec praotce.

SLOKA 7

*etam vibhutim yogam ca mama yo vetti tattvatah
so vikalpena yogena yujyate natra samsayah*

etam - to vsechno; *vibhutim* - majestat; *yogam* - mystickou silu; *ca* - take; *mama* - Muj; *yah* - ten, kdo; *vetti* - zna; *tattvatah* - pravdive; *sah* - ten; *avikalpena* - bez odchyleni; *yogena* - v oddane službě; *yujyate* - je zamestnan; *na* - nikdy; *atra* - zde; *samsayah* - pochyby.

Kdo opravdu zna Muj majestat a mystickou moc, zapoji se do ryzi oddane služby. O tom neni pochyb.

VYKLAD: Vrcholem duchovni dokonalosti je poznat Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Neni-li clovek pevne presvedcen o vznesenosti Nejvyssiho Pana, nemuze se zapojit do oddane služby. Lide vetsinou vedi, ze Buh je velky, avsak nevedi, jak velky opravdu je. Zde je to objasneno. Zna-li clovek skutečne majestat Boha, okamzite se Mu odevzda a zapoji se do Jeho oddane služby. Tomu, kdo zna mohutnost Nejvyssiho, nezbyva nic jineho, nez se Mu odevzdat. Toto prave poznani muzeme získat z vypraveni ve Srimad Bhagavatamu, Bhagavadgite a podobne literature.

Ve sprave tohoto vesmiru jsou mnozi polobozi rozmisteni na planetarnich soustavach a nejvyssi z nich jsou Brahma, siva, ctiry Kumarove a dalsi patriarchove. Vsechny praotce celeho vesmiru stvoril Krsna, Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Sri Krsna je puvodnim praotcem vsech praotcu.

To je několik vznesených atributů Nejvyššího Pána. Je-li o nich člověk pevně přesvědčen, přijme Krsnu s pevnou vírou a bez pochybnosti se zapojuje do oddané služby. Všechny tyto vědomosti jsou nutné ke zvýšení našeho zájmu s láskou a oddaností sloužit Bohu. Neměli bychom opomíjet poznání Krsnovy velikosti, neboť dokonale poznání Jeho slavy nám pomůže ustálit se v upřímně oddané službě.

SLOKA 8

*aham sarvasya prabhavo mattah sarvam pravartate
iti matva bhajante mam budha bhava-samanvitah*

aham - Já; *sarvasya* - všeho; *prabhavah* - zdrojem stvoření; *mattah* - ode Mne; *sarvam* - všechno; *pravartate* - pochází; *iti* - toto; *matva* - vedouce; *bhajante* - stanou se oddanými; *mam* - Mi; *budhah* - učený; *bhava-samanvitah* - s velkou pozorností.

Jsem zdrojem všech duchovních i hmotných světů. Všechno pochází ze Mne. Moudří, kteří to dokonale vědí, Mi oddane slouží a uctívají Mne z celého srdce.

VYKLAD: Učenec, který dokonale prostudoval Vedy, který získal poznání od autorit, jako je Šrī Caitanya Mahāprabhu, a ví, jak toto učení prakticky uplatnit, může pochopit, že Krsna je původce všeho v duchovním i hmotném světě. Protože to zna dokonale, odhodlaně s láskou a oddaností slouží Nejvyššímu Pánu. Zadní hlupáci ani posetile komentáře Ho nemohou primet, aby se ze svého postavení odchýlil. Všechny védské texty se shodují na tom, že Krsna je původcem Brahmy, šivy i ostatních polobohů. V Atharva Vede (Gopāla-tapani Upanišade 1.24) se říká: *yo brahmasam vidadhati purvam yo vai vedams ca gapayati sma krssah*. „Byl to Krsna, kdo na počátku učil Brahmu védskému poznání, a byl to On, kdo za pradávna toto učení rozšířil.“ V Nārājana Upanišade (1) se také říká: *atha puruso ha vai narayaso kamayata prajah srjeyeti*. „Nejvyšší Osobnost Božství, Nārājana, si potom přál stvořit živé bytosti.“ Upanišad pokračuje: *narayasad brahma jayate, narayasad prajapatih prajayate, narayasad indro jayate, narayasad astau vasavo jayante, narayasad ekadasa rudra jayante, narayasad dvadasadityah*. „Z Nārājany se zrodil Brahma a z Nārājany se také zrodili patriarchové. Z Nārājany se zrodil Indra a z Nārājany se zrodilo sedm Vasuů. Z Nārājany se zrodilo jedenáct Rudrů a z Nārājany se zrodilo i dvanáct Aditjů.“ Nārājana je expanzí Krsny.

V Nārājana Upanišade (4) se také píše: *brahmasyo devaki-putrah*. „Devakín syn Krsna je Nejvyšší Osobnost.“ V Māha Upanišade (1) se dále říká: *eko vai narayasa asin na brahma na isano napo nagni-samau neme dyav-aprthivi na naksatrasi na suryah*: „Na počátku stvoření existoval pouze Nārājana, Nejvyšší Osobnost. Brahma, šiva, ohně ani Měsíc, hvězdy na nebi ani Slunce neexistovali.“ V Māha Upanišade se také říká, že šiva se zrodil z celého Nejvyššího Pána. Védské spisy tedy potvrzují uctívání Nejvyššího Pána, stvořitele Brahmy a šivy.

V Moksa-dharmě Krsna říká:

*prajapatim ca rudram capy aham eva srjami vai
tau hi mam na vijanito mama maya-vimohitau*

„Stvořil jsem šivu, praotce i ostatní, ale přestože jsou zmátení mou iluzorní energií, nevědí, že jsem je stvořil.“ Ve Varāha Purāne se říká:

*narayasaḥ paro devas tasmaj jatas caturmukhaḥ
tasmad rudro bhavad devaḥ sa ca sarva-jñatam gataḥ*

„Nārājana je Nejvyšší Osobnost Božství, z Neho se zrodil Brahma, ze kterého se zrodil šiva.“

Krsna je původce všech pokolení a býval nazýván nejprvotnější příčinou všeho. Šrī Krsna říká: „Přestože jsem všechno stvořil, jsem nejprvotnějším zdrojem všeho. Vše je podé Mnou a nikdo není nade Mnou.“ Kromě Krsny neexistuje žádný svrchovaný vládce. Kdo od pravého duchovního učitele, který se odvolává na védskou literaturu, Krsnu takto pochopí, použije veskere své energie k uvědomování si Krsny a stane se velice moudrým. Ve srovnání s ním jsou lidé, kteří nevědí, kdo je Krsna, uplnými hlupáky. Pouze blázen může považovat Krsnu za obyčejného člověka. Krsnuv oddaný by se neměl nechat zmást hlupáky a měl by se vyhybat všem neautorizovaným komentářům a interpretacím Bhāgavadgīty. S takovou pevností a odhodlaností může pokračovat v uvědomování si Krsny.

SLOKA 9

*mac-citta mad-gata-prasa bodhayantah parasparam
kathayantas ca mam nityam tusyanti ca ramanti ca*

mat-cittah - jejich mysli plně pohrouženy do Mne; *mat-gata-prasah* - jejich životy oddané Mne; *bodhayantah* - káží; *parasparam* - mezi sebou; *kathayantah* - hovoří; *ca* - take; *mam* - o Mne; *nityam* - nepřetržitě; *tusyanti* - je potěší; *ca* - take; *ramanti* - těší se transcendentálnímu stěsti; *ca* - take.

Myslenky Mých čistých oddaných jsou pohrouženy jen do Mne, zcela Mi odevzdávají své životy, aby Mi sloužili. Radost a spokojenost nacházejí v tom, že si Mne navzájem připomínají a neustále o Mne hovoří.

VYKLAD: Čisti oddaní, jejichž vlastnosti zde byly naznačeny, se úplně oddávají transcendentální službě Panu. Jejich mysl se nemůže odpoutat od lotosových nohou Krsny. Jejich rozhovory se týkají pouze transcendentálních námětů. V tomto versu jsou pěkně popsány povahové rysy čistých oddaných. Oddaní Nejvyššího Pana vělebi Jeho vlastnosti a zabavy dvacet čtyři hodiny denně. Jejich srdce a duše jsou neustále pohrouženy v Krsnovi a velice rádi o Ném rozmlouvají s ostatními oddanými.

Oddaní, kteří jsou v počátečním stadiu oddané služby, se těší transcendentální blaženosti ze samotné služby a v pokročilem stadiu jsou čistými milovníky Boha. Jakmile dosáhnou této transcendentální úrovně, mohou pozívat nejvyšší dokonalosti, kterou Sri Krsna zjevuje ve svém sídle. Sri Caitanja Mahaprabhu přirovnává transcendentální oddanou službu k zasazení semínka v srdci živé bytosti. Ve vesmíru existuje nescílné množství živých bytostí, které přecházejí z planety na planetu, a jen malokteré z nich se postěstí setkat se s čistým oddaným, a dostat tak možnost porozumět, co je oddaná služba. Oddaná služba je jako semínko, a zasadí-li se do srdce živé bytosti, která pak naslouchá a zpívá *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, semínko vypučí právě tak, jako vypučí semeno stromu, zalevá-li se pravidelně. Duchovní rostlinka oddané služby neustále roste, až konečně prorazí obaly hmotného vesmíru a vnikne do neosobní záře (brahmadžjoti) v duchovním světě. Zde tato rostlinka také roste a roste, až dospeje k nejvyšší planetě, zvané Goloka Vrndavana, k nejvyšší Krsnově planetě. Nakonec se uchýlí k lotosovým nohám Krsny a tam zůstane. Stejně tak jako obvyčejné rostliny nesou plody, rostlina oddané služby také přináší plody, zalevám-li ji zpíváním a nasloucháním Hare Krsna mahamantry. Tato rostlina oddané služby je dokonale popsána v Caitanja-caritamrte (Madhja-lila, kapitola 19). Píše se tam, že jakmile se celá rostlinka uchýlí k lotosovým nohám Krsny, oddaní se pohrouží v lásku k Bohu. Potom je nemožné žít i na okamžik bez styku s Nejvyšším Panem, tak jako ryba nemůže žít bez vody. V tomto stavu získává oddaný transcendentální vlastnosti ve společnosti Nejvyššího Pana.

Srimad Bhagavatam je plný vyprávění o vztahu mezi Nejvyšším Panem a Jeho oddanými, a proto si oddaní Srimad Bhagavatam velice oblíbili, jak je potvrzeno v díle samotném: *srimad-bhagavatam purasam amalam yad vaissavanam priyam*. (Srimad Bhagavatam 12.13.18) Příběhy ze Srimad Bhagavatamu nepojednávají o hmotných činnostech, ekonomickém rozvoji, smyslových pozitivách či vysvobození. Je to jediné písmo, ve kterém je plně popsána transcendentální povaha Nejvyššího Pana a Jeho oddaných. Realizované duše se neustále těší z naslouchání takovému transcendentálnímu vyprávění, právě tak, jako se mladý chlapec těší ze společnosti mlade dívky.

SLOKA 10

*tesam satata-yuktanam bhajatam priti-purvakam
dadami buddhi-yogam tam yena mam upayanti te*

tesam - tem; *satata-yuktanam* - vždy zaměstnání; *bhajatam* - v oddané službě; *priti-purvakam* - v laskyplné extázi; *dadami* - dám; *buddhi-yogam* - skutečnou inteligenci; *tam* - to; *yena* - kterou; *mam* - Mne; *upayanti* - přijdou; *te* - oni.

Tem, kteří jsou Mi neustále oddaní a s láskou Mne uctívají, dávám poznání, s jehož pomocí ke Mne dospejí.

VYKLAD: Slova *buddhi-yogam* v tomto versu mají velký význam. Možná si vzpomeneme, jak Krsna v druhé kapitole učil Ardzunu o různých věcech a řekl mu, že by ho chtěl poučit o buddhijóze. Co je buddhijóga, je vysvětleno v tomto versu. Samotná buddhijóga je jednání s myslí upřenou na Krsnu; to je nejvyšší inteligence. *Buddhi* znamená inteligence a *yoga* mystické ciny nebo mystické povýšení. Když se člověk snaží vrátit domu, zpátky k Bohu, uvědomováním si Krsny a oddanou službou, pak se jeho jednání nazývá buddhijóga. Je to, jinými slovy, způsob, s jehož pomocí se člověk vyplete z pout hmotného světa. Jeho nejvyšším cílem je Krsna. Lide to nevědí, a proto je důležité, aby se stykali s oddanými a s pravým duchovním učitelem. Jakmile si uvědomíme, že cíl je Krsna, měli bychom se vydát na cestu, abychom k Nemu dospěli.

O člověku, který zna smysl života, ale je zvyklý na výsledky své práce, se říká, že dělá karmajógu. Když ví, že cílem je Krsna, ale nachází potěšení ve spekulování, pomocí kterého chce pochopit Krsnu,

pak provozuje dznana jogu. Když zna cíl a hledá Krsnu pomoci oddané služby, pak se zabývá bhaktijogou neboli buddhijogou, což je dokonalá jóga a nejvyšší a nejdokonalejší životní stadium.

Někdo může mít pravého duchovního učitele a může být členem duchovního hnutí. Není-li však dostatečně inteligentní, aby dělal pokroky, Krsna ho osobně zevnitř poučí, aby k Nemu mohl nakonec bez nesnází dospět. K tomu je zapotřebí, aby neustále myslel na Krsnu a s láskou a oddaností Mu všemožně sloužil. Každý by měl konat nějakou práci pro Krsnu a měl by ji konat s láskou. Není-li oddaný dostatečně inteligentní, aby dělal pokroky na cestě seberealizace, ale je uprimný a vykonává svou službu s láskou a oddaností, Pan mu dá příležitost, aby udělal pokrok a nakonec se k Nemu navrátil.

SLOKA 11

*tesam evanukampartham aham ajnana-jam tamah
nasayamy atma-bhava-stho jnana-dipena bhasvata*

tesam - tem; *eva* - zajisté; *anukampa-artham* - prokazují zvláštní milost; *aham* - Já; *ajnana-jam* - z nevedomosti; *tamah* - temnota; *nasayami* - rozptýlit; *atma-bhava* - v jejich srdcích; *stha* - umístěn; *jnana* - poznání; *dipena* - pochodem; *bhasvata* - zaríci.

Dlím v jejich srdcích a ze soucitu k nim rozptýluji temnotu zrozenou z nevedomosti zaríci pochodem poznání.

VÝKLAD: Když Sri Caitanja Mahaprabhu pobýval v Benárech, aby propagoval zpívání *Hare Kṛṣṇa*, *Hare Kṛṣṇa*, *Kṛṣṇa Kṛṣṇa*, *Hare Hare* / *Hare Rāma*, *Hare Rāma*, *Rāma Rāma*, *Hare Hare*, následovaly ho tisíce lidí. Velký a vlivný učenec Benárech Prakāśānanda Sarasvatī hanobil Caitanju a nazval ho sentimentalistou. Jisti filozofové někdy kritizují oddané, neboť se domnívají, že oddaní jsou v temnotě nevedomosti, že jsou filozoficky naivní a sentimentální. To však není pravda. Existuje mnoho velkých učenců, kteří předložili filozofii oddanosti, ale i když oddaní nevyužívají jejich literatury nebo svého duchovního učitele, přesto mu Krsna osobně pomůže z nitra jeho srdce, vykonává-li uprimně oddanou službu. Uprímny oddaní, laskavě sloužící Kṛṣṇovi, nemůže tedy nikdy postrádat poznání. Jedinou jeho kvalifikací je oddané sloužit s myslí upřenou na Krsnu.

Moderní filozofové se domnívají, že nikdo nemůže nabyt pravého poznání bez důvtipné analýzy. Z tohoto verše však vyplývá, že Nejvyšší Pan pomůže tem, kteří Mu oddané a laskavě slouží, i když nemají dostatečně vzdělání nebo neznají védské zásady.

Sri Krsna říká Ardzunovi, že je prakticky nemožné pochopit Nejvyšší Pravdu, Absolutní Pravdu, Nejvyšší Osobnost Božství, pouhým spekulováním, neboť Nejvyšší Pravda je tak velká, že nemůže být pochopena nebo dosazena pouhým intelektuálním úsilím. Člověk může spekulovat miliony let, ale není-li oddaný a nemiluje-li Nejvyšší Pravdu, nikdy Krsnu - Nejvyšší Pravdu - nepochopí. Pouze oddaná služba uspokojí Nejvyšší Pravdu, Krsnu, který se díky své nepochopitelné energii může zjevit v srdci čistého oddaného. Čistý oddaný nosí neustále Krsnu ve svém srdci, a proto se podobá slunci, jež rozptýluje temnotu nevedomosti. To je zvláštní milost, kterou Krsna obdaruje své oddané.

Vzhledem k tomu, že jsme byli znečištěni stykem s hmotou po dobu mnoha milionů let, jsou naše srdce pokryta prachem materialismu, ale věnujeme-li se oddané službě a neustálému zpívání *Hare Kṛṣṇa*, prach velice rychle zmizí a dostaneme se na úroveň čistého poznání. Pouze takovým zpíváním a oddanou službou můžeme dosáhnout nejvyššího cíle, Višnu, a ne mentálními spekulacemi nebo rozborů. Čistý oddaný se nemusí starat o své životní potřeby, neboť jakmile odstraní nevedomost ze svého srdce, Nejvyšší Pan, spokojen s Jeho oddanou laskavou službou, mu dá vše, co potřebuje. To je jádro učení Bhagavadgity. Studium Bhagavadgity se může každý stát duší odevzdanou Nejvyššímu Panu a zapojit se do čisté oddané služby. Člověk se automaticky zbaví všech materialistických snah, jakmile si ho Bůh vezme pod ochranu.

SLOKA 12 - 13

*arjuna uvaca
param brahma param dhama pavitram paramam bhavan
purusam sasvatam divyam adi-devam ajam vibhum
ahus tvam rsayah sarve devarsir naradas tatha
asito devalo vyasah svayam caiva bravisi me*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *param* - nejvyšší; *brahma* - pravda; *param* - nejvyšší; *dhama* - podpora; *pavitram* - čistý; *paramam* - nejvyšší; *bhavan* - Ty; *purusam* - osobnost; *sasvatam* - původní; *divyam* - transcendentální; *adi-devam* - původní Pan; *ajam* - nezrozený; *vibhum* - největší; *ahuh* - říka; *tvam* - o Tobě; *rsayah* - mudrci; *sarve* - všichni; *deva-rsih* - světec mezi polobohy;

naradah - Narada; *tatha* - take; *asitah* - Asita; *devalah* - Devala; *vyasah* - Vjasa; *svayam* - osobne; *ca* - take; *eva* - zajiste; *bravisi* - vysvetluje; *me* - mne.

Ardzuna pravil: Jsi Nejvyssi Osobnost Bozstvi, jsi konecny pribytek, jsi nejcastsi, jsi Absolutni Pravda. Jsi vecna, transcendentalni, puvodni, nezrozena a nejvetsi osoba. Vsichni velci svetci, Narada, Asita, Devala a Vjasa, to o Tobe prohlasuji a nyní mi to rikas Ty sam.

VYKLAD: V techto dvou versich dava Nejvyssi Pan moznost modernim filozofum, nebor zde mohou jasne videt, ze Nejvyssi se lisi od individualni duse. Pote, co v teto kapitole Ardzuna vyslechl ctyri nejdulezitejsi verse Bhagavadgity, zbavil se vseh pochybnosti a prijal Krsnu jako Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Smele prohlasil: „Ty jsi *param brahma*, Nejvyssi Osobnost Bozstvi.“ Krsna jiz drive vysvetlil, ze je puvodcem vseho a vseh. Vsichni polobozi a vsichni lide jsou na Nem zavisi. Pod vlivem nevedomosti si vsak myslí, ze jsou absolutni a ze nezavisi na Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Tato nevedomost vsak vykonavanim oddane sluzby zmizi, jak Sri Krsna vysvetlil v predeslem versi. Díky Jeho milosti a ve shode s vedskymi prikazanimi Ho nyní Ardzuna prijima jako Nejvyssi Pravdu. Nesmime si vsak myslit, ze Ardzuna chtel Krsnovi zalichotit jako duvernemu priteli, kdyz Ho nazval Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Absolutni Pravdou. Vse, co Ardzuna v techto versich rika, jsou pravdy, které jsou dolozeny ve Vedach. Vedske texty konstatuji, ze pouze ten, kdo oddane slouzi Nejvyssimu Panu, Ho muze pochopit. Kazde slovo, které Ardzuna v tomto versi vyslovil, je potvrzeno vedskymi pismy.

V Kena Upanisade se pise, ze Nejvyssi Brahma je mistem spocinuti vseho a Krsna jiz vysvetlil, ze vsechno spociva v Nem. Mundaka Upanisad doklada, ze Nejvyssi Pan, ve kterem vsechno spociva, muze byt poznán pouze temi, kdo na Neho neustale myslí. Toto neustale mysleni na Krsnu se nazývá *smarasam* a je to jeden ze zpusobu oddane sluzby. Pouze oddanou sluzbou Krsnovi muzeme pochopit svou situaci a zbavit se hmotneho tela.

Ve Vedach je Nejvyssi Pan povazovan za nejcastsiho z nejcastsich. Kdo pochopi, ze Krsna je nejcastsi, muze byt sam ocisten od vseh hrisnych cinu. Nikdo nemuze zanechat hrisnych cinnosti, jestliže se neodevzdal Nejvyssimu Panu. Ardzunovo uznani Krsny jako nejcastsiho souhlasí s vedskou literaturou a je take potvrzeno velkými osobnostmi, z nichz Narada je nejprednejsi.

Krsna je Nejvyssi Osobnost Bozstvi a meli bychom o Nem neustale rozjimat a tesit se ze sveho transcendentalniho vztahu k Nemu. On je nejvyssi byti. Je prost vseh telesnych potreb, zrozeni a smrti. Potvrzuje to nejen Ardzuna, ale i cela vedska literatura, Purany a historické zaznamy. Takto je Krsna popsán ve vseh Vedach a ve ctvrté kapitole Bhagavadgity sam o sobe tvrdí: „Prestože jsem nezrozeny, zjevují se na Zemi, abych ustanovil náboženské zásady.“ Je svrchovaný zdroj, který nema žádnou príčinu, nebor je príčinou vseh príčin a vsechno z Neho emanuje. Toto dokonale poznání muzeme získat jen milostí Nejvyssiho Pana.

Zde se Ardzuna vyjadril díky Krsnové milosti. Jestliže chceme Bhagavadgite porozumet, musíme přijmout vypovědi techto dvou versu. Tomuto systému se rika *parampara*, neboli přijetí posloupnosti duchovnich učitelu. Není-li člověk v takoveto posloupnosti, nemuze Bhagavadgitu pochopit. Ani takzvané akademické vzdělání mu nepomuze. Pres vsechny dukazy, uvedené ve vedske literature, budou ti, kdo jsou pysni na sve akademické vzdělání, umínene tvrdit, ze Krsna je obycejny člověk.

SLOKA 14

*sarvam etad rtam manye yan mam vadasi kesava
na hi te bhagavan vyaktim vidur deva na danavah*

sarvam - vsechnu; *etad* - tuto; *rtam* - pravdu; *manye* - přijímám; *yat* - co; *mam* - mi; *vadasi* - rikás; *kesava* - o Krsno; *na* - nikdy; *hi* - zajiste; *te* - Tva; *bhagavan* - o Bozská Osobnosti; *vyaktim* - zjevení; *viduh* - mohou poznat; *devah* - polobozi; *na* - ani; *danavah* - demoni.

O Krsno, vsechno, co mi rikas, přijímám naprosto jako pravdu. Ani polobozi, ani demoni, o Pane, nemohou porozumet Tve osobnosti.

VYKLAD: Ardzuna zde potvrzuje, ze bezbozni a demonsti lidé nemohou pochopit Krsnu. Když Ho nemohou poznat ani polobozi, jak Ho tedy mohou poznat ucenci moderního sveta? Díky milosti Nejvyssiho Pana Ardzuna pochopil, ze Nejvyssi Pravda je Krsna a ze Krsna je dokonalý. Proto bychom meli nasledovat v Ardzunových stopach, nebor on se stal poverenou autoritou Bhagavadgity. Jak už bylo receno ve ctvrté kapitole, *parampara*, ucednicka posloupnost poznání Bhagavadgity, byla prerusena, a proto Krsna znovu založil ucednickou posloupnost. Ardzunu si vybral, nebor byl Jeho blízký přítel a oddaný. Bhagavadgite tedy muzeme porozumet jen prostrednictvím posloupnosti duchovnich učitelu, jak jsme se jiz zmínili v úvodu. Když *parampara* zanikla, mel Ardzuna za úkol obnovit ji. Přijal vse, co Krsna rekl, a takovym postojem bychom se meli ridit, nebor toto je jediný

způsob, jak porozumět tajemství Bhagavadgity; jedine pak také porozumíme, že Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství.

SLOKA 15

*svayam evatmanatmanam vettha tvam purusottama
bhuta-bhavana bhutesa deva-deva jagat-pate*

svayam - osobně; *eva* - zajisté; *atmana* - Ty; *atmanam* - Ty sám; *vettha* - znáš; *tvam* - Ty; *purusa-uttama* - o Nejvyšší Osobě; *bhuta-bhavana* - o Prapůvodce všeho; *bhuta-isa* - o Pane všeho; *deva-deva* - o Pane všech polobohů; *jagat-pate* - o Vládce vesmíru.

Jen Ty sám znáš sebe svou vnitřní silou, o Nejvyšší Osobě, Zdroji všeho, Pane všech bytostí, Bože bohu, Vládce vesmíru.

VYKLAD: Ti, kteří oddanou službou vyvinuli ke Krsnovi vztah, jako například Ardzuna a jeho následovníci, mohou Krsnu poznat, zatímco demoni a bezbožní lidé Ho nikdy poznat nemohou. Mentální spekulování, které odvádí od Nejvyššího Pana, je těžký hřích, a kdo nezná Krsnu, neměl by se pokoušet vykládat Bhagavadgitu. Bhagavadgita jsou Krsnova slova, a jelikož je to věda předložená Krsnou, měli bychom se ji naučit od Neho, tak jak to udelal Ardzuna. Neměli bychom poslouchat ateistické výklady.

Ve Srimad Bhagavatamu (1.2.11) se říká:

*vadanti tat tattva-vidas tattvam yaj jnanam advayam
brahmeti paramatmeti bhagavan iti sadyate*

Nejvyšší Pravdu lze poznat ve třech aspektech: jako neosobní brahma, jako lokalizovanou Paramatmu a jako Nejvyšší Osobnost Božství. Poslední stadium v pochopení Absolutní Pravdy je tedy Nejvyšší Osobnost Božství. Obyčejný člověk, anebo i osvobozený člověk, který poznal neosobní brahma nebo lokalizovanou Paramatmu, nemusí ještě rozumět osobnosti Boha. Takoví lidé se proto mohou pokusit porozumět Nejvyšší Osobě z veršů Bhagavadgity, což jsou slova samotné Nejvyšší Osobnosti, Krsny. Impersonalisté někdy přijímají Krsnu jako Bhagavana a uznávají Jeho autoritu, přesto však mnohé osvobozené duše nemohou pochopit Krsnu jako Purusottamu, Nejvyšší Osobu. Proto Ho Ardzuna oslovil „Purusottamo“. Někdo však přesto nemusí chápat, že Krsna je otcem všech živých bytostí. Proto Ho Ardzuna oslovil „Bhuta-bhavano“. I když člověk poznal Krsnu jako otce všech živých bytostí, není jisté, že Ho považuje za nejvyššího vládcu; proto je zde osloven jako „Bhutesa“, nejvyšší vládce všech. I když člověk ví, že Krsna je nejvyšší vládce všech živých bytostí, není jisté, že ví také, že Krsna je původcem všech polobohů. Proto je zde nazýván „Devadeva“, Bůh hodný úcty polobohů. Můžeme Ho znát jako Boha bohu, a přesto nevědět, že je nejvyšším majitelem všeho; proto je pojmenován „Dzogatpati“. V tomto verši je tedy podán základ pravdy o Krsnovi, tak jak ji poznal Ardzuna, a my bychom měli následovat v jeho stopách, abychom pochopili Krsnu takového, jaký skutečně je.

SLOKA 16

*vaktum arhasy asesesa divya hy atma-vibhutayah
yabhir vibhutibhir lokan imams tvam vyapya tisthasi*

vaktum - říci; *arhasi* - zasloužíš si; *asesesa* - podrobně; *divyah* - božsky; *hi* - zajisté; *atma* - Tve vlastní; *vibhutayah* - vznesené atributy; *yabhih* - kterými; *vibhutibhih* - vznesené vlastnosti; *lokan* - všechny světy; *iman* - tyto; *tvam* - Ty; *vyapya* - pronikáš; *tisthasi* - zustane.

Vyprávěj mi, prosím, dopodrobna o svých božských silách, kterými prostupuješ všechny světy.

VYKLAD: Z tohoto verše vyplývá, že Ardzuna pochopil postavení Krsny, Nejvyšší Osobnosti Božství. Díky Krsnově milosti získal osobní zkušenosti, inteligenci, poznání a vše, co je možné získat prostřednictvím techto cinitelů. Pochopil také, že Sri Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství. Neměl žádné pochybnosti, ale přesto poprosil Krsnu, aby Mu vysvětlil svou vsepronikající povahu. Obyčejní lidé a impersonalisté se většinou zajímají o vseprostupující aspekt Nejvyššího, proto chtěl Ardzuna vědět, jak je Krsna vsepronikající prostřednictvím svých různých energií. Musíme si uvědomit, že Ardzuna se ptal proto, aby se obyčejní lidé mohli také poučit.

SLOKA 17

*katham vidyam aham yogims tvam sada paricintayan
kesu kesu ca bhavesu cintyo si bhagavan maya*

katham - jak; *vidyam aham* - mám znát; *yogin* - o svrchovaný mystiku; *tvam* - Tebe; *sada* - vždy; *paricintayan* - mýšlet na; *kesu* - ve kterých; *kesu* - ve kterých; *ca* - také; *bhavesu* - podoby; *cintyah asi* - jsi pamatován; *bhagavan* - o Nejvyšší; *maya* - mnou.

O Krsno, o Pane jogy, jak na Tebe mam neustale myslet a jak Te rozpoznam? Kterou z Tvych rozlicnych podob si mam pamatovat, o Nejvyssi Osobnosti Bozstvi?

VYKLAD: Jak uz bylo receno v predesle kapitole, Nejvyssi Pan je zahalen svou vnitri energi, která se nazýva jogamaja. Pouze odevzdane duše a oddani Ho mohou videt. Ardzuna je již přesvědčen, že jeho přítel Krsna je Nejvyssi Osobnost Bozstvi, ale rád by znal způsob, kterým by obyčejní lidé mohli pochopit vsudyprítomného Pana. Obyčejní lidé, včetně ateistu a démonu, nemohou Krsnu znát, neboť je zakryt jogamajou. A jen kvůli nim klade Ardzuna takové otázky. Vysoce pokročilí oddaní se nezajímají jen o své vlastní pokroky, nýbrž myslí i na zdokonalení celého lidského pokolení. Ardzuna je vášnivý, oddaný, a svým milosrdenstvím umožňuje bezným lidem pochopit Panuv vsepronikající aspekt. Ardzuna oslovil Krsnu slovem *yogin*, protože Krsna je Panem vnitřní energie (jogamají), která Ho někdy odhaluje a někdy, před nezasvěcenými, zahaluje. Bezni lidé, kteří Krsnu nemilují, na Neho nemohou neustále myslet; proto musejí myslet na něco materialního. Ardzuna bral ohled na způsob myšlení materialistických lidí dnešního světa. Slova *kesu kesu ca bhavesu* poukazují na hmotnou povahu (slovo *bhava* znamená „hmotné věci“). Jelikož materialisté nemohou pochopit Krsnu v duchovním smyslu, doporučuje se jim soustředit mysl na fyzické objekty a pokusit se vidět, jak se Krsna projevuje v hmotném zastoupení.

SLOKA 18

*vistaresatmano yogam vibhutim ca janardana
bhuyah kathaya trptir hi srsvato nasti me mrtam*

vistaresa - dopodrobna; *atmanah* - Ty; *yogam* - mystická síla; *vibhutim* - vzneseny atribut; *ca* - take; *jana-ardana* - o nitelci ateistu; *bhuyah* - znovu; *kathaya* - popsati; *trptih* - uspokojení; *hi* - zajisté; *srsvatah* - naslouchání; *na asti* - není nic; *me* - já; *amrtam* - nektar.

O Dzanardano, prosím, poveď mi znovu dopodrobna o mystické síle Tvých vznesených vlastností. Nikdy nejsem nasycen posloucháním o Tobě, neboť čím více naslouchám, tím více chci vychutnávat nektar Tvých slov.

VYKLAD: Podobné tvrzení pronesl i Ršiove v Naimisaranji, vedení saunakou, když řekl Sutovi Gosvamimu:

*vayam tu na vitrpyama uttama-sloka-vikrame
yac chrsvatam rasa-jnanam svadu svadu pade pade*

„Nikdy se nikomu nemůže omrzet nepřetržitě naslouchání transcendentálním příběhům o Krsnových zabavách. Ti, kdo vstoupili do transcendentálního vztahu s Krsnou, který je veleben krásnými modlitbami, se neustále těší z každého vyprávění o Jeho zabavách.“ (Srimad Bhagavatam 1.1.19)
Proto má Ardzuna zájem naslouchat o Krsnovi a zvláště o tom, jak zůstává vsudyprítomným Nejvyšším Panem.

Pokud se týká slova *amrtam* (nektar), každé vyprávění, každý příběh o Krsnovi, je jako nektar. Tento nektar můžeme poznat praktickou zkušeností. Moderní vyprávění, romány a příběhy se od Krsnových transcendentálních zábav liší v tom, že světská vyprávění se člověku omrzí, kdežto vyprávění o Krsnovi ho nikdy neunaví. Je to pouze z tohoto důvodu, že dějiny vesmíru jsou plné zábav Božích inkarnací. Purány například popisují historii dávných věků ve vztahu k zábavám různých inkarnací Boha. Tyto popisy zůstávají navzdory svěží, navzdory opakovanému čtení.

SLOKA 19

*sri-bhagavan uvaca
hanta te kathayisyami divya hy atma-vibhutayah
pradhanyatah kuru-srestha nasti anta vistarasya me*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Bozstvi, řekl; *hanta* - ano; *te* - tobě; *kathayisyami* - povím; *divyah* - božsky; *hi* - zajisté; *atma-vibhutayah* - osobní vznesené vlastnosti; *pradhanyatah* - které jsou význačné; *kuru-srestha* - o nejlepší z Kuruovců; *na asti* - není; *anta* - konce; *vistarasya* - rozsahu; *me* - mého.

Vzneseny pravil: Ano, povím ti o svých úžasných projevech, ale jen o těch, která jsou význačná, neboť Moje vznesenost, o Ardzuno, nemá konce.

VYKLAD: Není možné postihnout Krsnovu vznesenost a velikost. Smysly individuální duše jsou omezené a nedovolí jí, aby dokonale pochopila Krsnovo jednání. Přesto se oddaní pokoušejí pochopit Krsnu - nikoliv však s vědomím, že Ho jednoho dne pochopí úplně, nýbrž spíše proto, že samotná vyprávění o Krsnovi jsou tak poutavá, že je prožívají jako nektar. Oddaní v nich nacházejí potěšení. Při rozmlouvání o Krsnově vznesenosti či Jeho rozmanitých silách prožívají čisti oddaní transcendentální radost. Proto jim touží naslouchat a vyprávět je. Krsna ví, že žijící bytosti nechápou

rozsah Jeho vznesenosti, a proto souhlasí s tím, aby povedl o nejdůležitějších ze svých projeveních. Slovo *pradhanyatah* (významná) je velice důležité, neboť my jsme schopni pochopit jen několik podstatných detailů z nespočetných vlastností Nejvyššího Pana. Není možné pochopit všechny. Slovo *vibhuti*, použité v tomto verši, poukazuje na moc, se kterou Krsna ovládá celé projevení. Ve slovníku, který se jmenuje Amara-kosa, se píše, že *vibhuti* znamená neobyčejná moc nebo schopnost.

Impersonalisté a panteisté nemohou pochopit výjimečnou vznesenost Nejvyššího Pana ani projevením Jeho božských energií. Jak v hmotném, tak v duchovním světě jsou Jeho energie rozšířeny v každé části projevení. Nyní Krsna popisuje určitou část svých rozmanitých energií, kterou může vidět i obyčejný člověk.

SLOKA 20

aham atma gumakesa sarva-bhutasaya-sthitah

aham adis ca madhyam ca bhutanam anta eva ca

aham - Já; *atma* - duše; *gumakesa* - o Ardzunu; *sarva-bhuta* - všech živých bytostí; *asaya-sthitah* - umístěn v srdci; *aham* - jsem; *adih* - počátek; *ca* - také; *madhyam* - střed; *ca* - také; *bhutanam* - všech živých bytostí; *antah* - konec; *eva* - zajiště; *ca* - a.

O Ardzunu, jsem Nadduse sídlící v srdci všech živých bytostí. Jsem počátek, střed i konec všech tvorů.

VYKLAD: V tomto verši je Ardzuna osloven „Gudakeso“, což znamená „ten, kdo zvítězil nad temnotou spanku“. Ti, kteří spí v temnotě nevědomosti, nemohou pochopit, jak se Nejvyšší Osobnost Božství projevuje různými způsoby v hmotných i duchovních světech. Proto má toto oslovení Ardzuny velký význam a vzhledem k tomu, že Ardzuna je povznesen nad temnotu nevědomosti, Sri Krsna souhlasí, že popisuje své různé vznesenosti.

Krsna nejdříve Ardzunovi říká, že prostřednictvím své primární expanze je Dusi celého kosmického projevení. Před hmotným stvořením má všechno svůj počátek v Nejvyšším Panu, který se nejdříve projevuje v podobě puruša-avataru. On je tedy atma, duše mahat-tattvy, neboli Duše vesmírných prvků. Příčinou stvoření není totalní hmotná energie; do mahat-tattvy, totalní hmotné energie, ve skutečnosti vstupuje Mahavisnu. On je Dusi. Když Mahavisnu vstoupí do projevených vesmírů, znovu se manifestuje jako Nadduse v každé živé bytosti. Ze zkušenosti víme, že tělo je živé jen tehdy, je-li přítomna duchovní jiskra. Bez ní by se tělo nemohlo rozvíjet. Podobně by se ani hmotné projevení nemohlo vyvíjet, kdyby do něho nevstoupila Nejvyšší Duše, Krsna. V Subala Upanišade je to potvrzeno slovy: *prakṛty-adi-sarva-bhūtantar-yami sarva-sesi ca nārayaṣaḥ*. „Nejvyšší Osobnost Božství existuje jako Nadduse ve všech projevených vesmírech.“

Tri puruša-avatarové jsou popsáni nejen ve Srimad Bhagavatamu, ale i v Satvata-tantře: *vissos tu trisi rūpaṣi puruṣakhyany atho viduḥ*. „Nejvyšší Osobnost Božství se v tomto hmotném projevení manifestuje ve třech podobách jako Karanodakasaji Visnu, Garbhodakasaji Visnu a Kširodakasaji Visnu.“ Mahavisnu neboli Karanodakasaji Visnu je popsán v Brahma-saṁhite (5.47): *yah karasarsava-jale bhajati sma yoga-nidram*. „Nejvyšší Pan, Krsna, příčina všech příčin, leží v kosmickém oceánu jako Mahavisnu.“ Proto je Nejvyšší Osobnost Božství počátek vesmíru, udržovatel vesmírného stvoření a konec věčné energie.

SLOKA 21

adityanam aham viṣṇur jyotiṣam ravir amsuman

maricir marutam asmi nakṣatrasam aham sasi

adityanam - z Aditju; *aham* - jsem; *viṣṇuḥ* - Nejvyšší Pan; *jyotiṣam* - ze všech světelných zdrojů; *raviḥ* - slunce; *amsu-man* - zářící; *maricir* - Marici; *marutam* - z Marutu; *asmi* - jsem; *nakṣatrasam* - mezi hvězdami; *aham* - jsem; *sasi* - měsíc.

Mezi Aditji jsem Visnu, ze světelných zdrojů jsem zářícím sluncem, mezi Maruty jsem Marici a měsíc mezi hvězdami.

VYKLAD: Krsna je nejpřednější z dvanacti Aditju. Ze světelných zdrojů zářících na obloze je nejdůležitější slunce a v Brahma-saṁhite se píše, že slunce je zářící oko Nejvyššího Pana. Ve vesmíru fouká padesát různých druhů větru, kterým vládne představitel Krsny, polobuh Marici.

Měsíc je mezi hvězdami nejzřetelnější, a proto představuje Krsnu. Z tohoto verše vyplývá, že Měsíc je také hvězda. Hvězdy, které se trpytí na obloze, také odrazejí světlo Slunce. Védská literatura neuznává teorii, že ve vesmíru je mnoho sluncí. Slunce je jen jedno a Měsíc a ostatní planety svítí odraženým světlem Slunce. Vzhledem k tomu, že se v tomto verši Bhagavadgity naznačuje, že Měsíc je jednou z hvězd, trpytící se hvězdy nejsou slunce, ale jsou podobny Měsíci.

SLOKA 22

*vedanam sama-vedo smi devanam asmi vasavah
indriyasam manas casmi bhutanam asmi cetana*

vedanam - ze všech Ved; *sama-vedah* - Sama Veda; *asmi* - jsem; *devanam* - ze všech polobohu; *asmi* - jsem; *vasavah* - nebesky kral; *indriyasam* - ze všech smyslu; *manah* - mysl; *ca* - take; *asmi* - jsem; *bhutanam* - ze všech živých bytostí; *asmi* - jsem; *cetana* - silou života.

**Mezi Vedami jsem Sama Veda, mezi polobohy jsem Indra, kral nebe, mezi smysly jsem mysl
a v živých bytostech jsem silou života (vedomím).**

VYKLAD: Rozdil mezi hmotou a duchem spociva v tom, ze hmota nema na rozdíl od živých bytostí vedomí. Vedomí je tudíž nadražene a vecne a nemuze vzniknout kombinaci hmoty.

SLOKA 23

*rudrasam sankaras casmi vitteso yaksa-raksasam
vasunam pavakas casmi meruh sikharisam aham*

rudrasam - ze všech Rudru; *sankarah* - siva; *ca* - take; *asmi* - jsem; *vitta-isah* - vladce pokladu polobohu; *yaksa-raksasam* - z Jaksu a Raksasu; *vasunam* - z Vasuu; *pavakah* - ohen; *ca* - take; *asmi* - jsem; *meruh* - Meru; *sikharisam* - mezi horami; *aham* - jsem.

Mezi Rudry jsem siva, mezi Jaksi a Raksasy jsem panem bohatstvi (Kuvera), mezi Vasuy jsem ohen (Agni) a mezi horami jsem Meru.

VYKLAD: Z jedenacti Rudru je sankara, siva, nejprednejsi. Je inkarnaci Krsny a ma na starosti kvalitu nevedomosti. Vudce Jaksu a Raksasu je Kuvera, který vladne nebeskym pokladum a reprezentuje Nejvyšsiho Pana. Hora Meru je známa svým velkým přirodním bohatstvím.

SLOKA 24

*purodhasam ca mukhyam mam viddhi partha brhaspatim
senaninam aham skandah sarasam asmi sagarah*

purodhasam - z knezi; *ca* - take; *mukhyam* - vudce; *mam* - Ja; *viddhi* - vez; *partha* - synu Prthy; *brhaspatim* - Brhaspati; *senaninam* - mezi vojevudci; *aham* - jsem; *skandah* - Kartikeja (polobuh valky); *sarasam* - mezi vodními nadřemi; *asmi* - jsem; *sagarah* - oceanem.

Vez, o Ardzuno, ze z knezi jsem velekněz Brhaspati, mezi vojevudci jsem Kartikeja a mezi vodními nadřemi jsem ocean.

VYKLAD: Indra je nejvyšší polobuh na nebeských planetách a je nazývan kralom nebes. Planeta, na které vladne, se nazýva Indraloka. Brhaspati je Indruv knez, a ponevadz Indra je nejvetší z kralu, Brhaspati je nejvetší z knezi. Jako je Indra nejvetší z kralu, je Skanda neboli Kartikeja, syn Parvati a sivy, nejvetší z vojevudcu. Ocean je nejvetší ze všech vodních nadři. Tyto Krsnovy reprezentace jsou pouhým naznakem Jeho velikosti.

SLOKA 25

*maharsisam bhrigur aham giram asmy ekam aksaram
yajnanam japa-yajno smi sthavarasam himalayah*

maha-rsisam - mezi velkými mudrci; *bhrigu* - Bhrgu; *aham* - jsem; *giram* - mezi vibracemi; *asmi* - jsem; *ekam aksaram* - prasava; *yajnanam* - mezi obermi; *japa-yajnah* - opakovaní svatých jmen; *asmi* - jsem; *sthavarasam* - mezi nehybnými věcmi; *himalayah* - Himalaje.

Mezi velkými mudrci jsem Bhrgu, mezi vibracemi jsem transcendentalní om. Z obeti jsem zpívání svatých jmen (dzapa) a z nehybných věcí jsem Himalaje.

VYKLAD: Brahma, první živa bytost ve vesmíru, stvoril mnoho synu, aby pomohli zvětšit počet živočišných druhů. Nejmocnější z nich je Bhrgu. Ze všech transcendentalních vibrací reprezentuje om (omkara) Krsnu. Ze všech obětí je zpívání *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare* nejčistším zobrazením Krsny. Někdy se doporučují zvířecí oběti, ale při této oběti, při zpívání Hare Krsna, Hare Krsna, nedochází k žádnému násilí. Je to nejjednodušší a nejčistší ober. Vše, co je vzneseno a velké, představuje Krsnu. Proto Ho představují i Himalaje, největší a nejvyšší horstvo na světě. V předeslé verzi se mluvilo o hore Meru, která se někdy může pohybovat, zatímco Himalaje jsou nehybné a jsou tedy mnohem rozsáhlejší.

SLOKA 26

*asvatthah sarva-vrksasam devarsisam ca naradah
gandharvasam citrarathah siddhanam kapilo munih*

asvatthah - banyanovník; *sarva-vrksasam* - mezi všemi stromy; *deva-rsisam* - ze všech světců mezi polobohy; *ca* - a; *naradah* - Narada; *gandharvasam* - obyvatelé planety Gandharva; *citrarathah* - Citraratha; *siddhanam* - ze všech dokonalých bytostí; *kapilah munih* - Kapila Muni.

Ze všech stromů jsem posvatným banyanovníkem, ze všech světců mezi polobohy jsem Narada. Z Gandharvů jsem Citraratha a mezi dokonalými jsem světec Kapila.

VYKLAD: Banyanovník (*asvattha*) patří k nejkrásnějším a nejvyšším stromům a často ho mnozí Indové denně uctívají jako část ranního obřadu. Z polobohů také uctívají Naradu, který je považován za největšího oddaného ve vesmíru a který jako oddaný zastupuje Krsnu. Na planetě Gandharva žijí bytosti, které umějí nadhře zpívat a nejlepší z nich je Citraratha. Z dokonalých živých bytostí je Devahutin syn, Kapila, pokladaný za inkarnaci Krsny. O Jeho filosofii se píše ve Srimad Bhagavatamu. Později se proslavil jiný Kapila, ale jeho filosofie byla ateistická. Mezi nimi je tedy velký rozdíl.

SLOKA 27

uccaihsravasam asvanam viddhi mam amrtodbhavam
airavatam gajendrasam narasam ca naradhipam

uccaihsravasam - Uccaihsrava; *asvanam* - mezi koni; *viddhi* - vez; *mam* - jsem; *amrta-udbhavam* - stvoren při stloukání oceánu; *airavatam* - Airavata; *gaja-indrasam* - mezi uslechtilými slony; *narasam* - mezi lidmi; *ca* - a; *nara-adhipam* - kral.

Vez, ze z koni jsem Uccaihsrava, který povstal při stloukání oceánu. Z uslechtilých slonů jsem Airavata a z lidí jsem kral.

VYKLAD: Oddaní poloboží a demoni (asurové) jednou stloukali oceán, aby získali napoj nesmrtelnosti. Kromě nektaru vznikl při stloukání i jed, který vypil šiva. Z oceánu vzešlo také mnoho jiných bytostí a mezi nimi i kun zvané Uccaihsrava a slon Airavata. Obe tato zvířata mají zvláštní význam, jelikož byla vytvořena z nektaru a obe představují Krsnu.

Kral je pro lidi představitelem Krsny. Kralové, kteří jsou dosazováni na trůn pro své božské vlastnosti, jsou udržovateli království, stejně jako Krsna je udržovatelem vesmíru. Kralové jako Maharadža Juhisthira, Maharadža Pariksit a Sri Ramacandra byli velice spravedliví panovníci, kteří mysleli jen na blaho svých občanů. Vědy považují krále za představitele Boha. V dnešní době však se zánikem náboženských zásad upadá i monarchické zřízení, pokud již nebylo zcela odstraněno. Měli bychom si ale uvědomit, že dříve byli lidé pod vedením spravedlivých králů mnohem šťastnější.

SLOKA 28

ayudhanam aham vajram dhenunam asmi kamadhuk
prajanas casmi kandarpah sarpasam asmi vasukih

ayudhanam - mezi zbraněmi; *aham* - jsem; *vajram* - blesk a hrom; *dhenunam* - mezi kravami; *asmi* - jsem; *kama-dhuk* - krava zvaná surabhi; *prajana* - důvod k pložení dětí; *ca* - a; *asmi* - jsem; *kandarpah* - Kandarpa (Amor, boh lásky); *sarpasam* - mezi hady; *asmi* - jsem; *vasukih* - Vasuki.

Ze zbraní jsem blesk, mezi kravami jsem surabhi, z ploditelů jsem Kandarpa, boh lásky, a z hadů jsem Vasuki.

VYKLAD: Blesk je jistě mocná zbraň a reprezentuje Krsnovu moc. Na Krsnaloci v duchovním světě jsou kravy, které mohou být dojeny kdykoliv a které dávají neomezené množství mléka. Takové kravy samozřejmě neexistují v hmotném světě, ale je psáno, že jsou na Krsnaloci. Sri Krsna má mnoho takových krav, kterým se říká surabhi, a které osobně vede na pastvu. Kandarpa je pohlavní touha, která je nutná k pložení dobrých synů, a proto reprezentuje Krsnu. Někdy se pohlavního styku využívá jen za účelem smyslového potěšení, ale takový pohlavní život nezastupuje Krsnu. Pohlavní styk za účelem pložení dobrých dětí se nazývá Kandarpa a zastupuje Krsnu.

SLOKA 29

anantas casmi naganam varuso yadasam aham
pitṛsam aryama casmi yamah samyamataṁ aham

anantah - Ananta; *ca* - také; *asmi* - jsem; *naganam* - mezi hady s mnoha hlavami; *varusah* - poloboh ovládající vodstvo; *yadasam* - z tvorů žijících ve vodě; *aham* - jsem; *pitṛsam* - mezi předky; *aryama* - Arjama; *ca* - také; *asmi* - jsem; *yamah* - vládce smrti; *samyamataṁ* - mezi soudci; *aham* - jsem.

Mezi mnohohlavými Nagi jsem Ananta, z tvorů žijících ve vodě jsem poloboh Varuna, ze zesnulých předků jsem Arjama a z prvních soudců jsem Jama, pan smrti.

VYKLAD: Ananta je nejvetsi z hadu s mnoha hlavami, kteri se nazývají Nagové. Polobuh Varuna je nejdůležitější z vodních tvorů. Oba představují Krsnu. Na jedné planetě žijí predkové a tam vládne Arjama, jenž reprezentuje Krsnu. Je mnoho živých bytostí, které udělají tresty špatným lidem, a mezi nimi je Jama nejvyšší. Jama sídlí na planetě, která se nachází poblíž Země. Po smrti se tam dostanou velcí hříšníci a Jama každému udělí příslušný trest.

SLOKA 30

*prahladas casmi daityanam kalah kalayatam aham
mrgasam ca mrgendro ham vainateyas ca paksisam*

prahladah - Prahlada; *ca* - take; *asmi* - jsem; *daityanam* - mezi demony; *kalah* - čas; *kalayatam* - mezi podmaniteli; *aham* - jsem; *mrgasam* - ze zvířat; *ca* - a; *mrga-indrah* - lev; *aham* - jsem; *vainateyah* - Garuda; *ca* - take; *paksisam* - mezi ptáky.

Mezi demonskými Daitji jsem čistý oddaný Prahlada, mezi podmaniteli jsem čas, ze zvířat jsem lev a mezi ptáky jsem Garuda.

VYKLAD: Aditi a Diti jsou dvě sestry a jejich synové se nazývají Aditjové a Daitjové. Všichni Aditjové jsou oddáni Panu a všichni Daitjové jsou ateisté. Přestože se Prahlada narodil v rodině Daitju, byl už od narození velkým oddaným. Pro svou oddanou službu a zbožnou povahu je považován za Krsnova představitele.

Existuje mnoho způsobů podmanování, ale nikdo a nic se v hmotném světě nemůže ubránit vlivu času, který proto reprezentuje Krsnu. Lev je nejsilnější a nejdivočejší ze všech zvířat a z milionů druhů ptáků je Garuda, dopravní prostředek Visnu, největší.

SLOKA 31

*pavanah pavatam asmi ramach sastra-bhrtam aham
jhasasam makaras casmi srotasam asmi jahnavi*

pavanah - vitr; *pavatam* - ze všeho, co ocisruje; *asmi* - jsem; *ramah* - Rama; *sastra-bhrtam* - mezi ozbrojenci; *aham* - jsem; *jhasasam* - mezi rybami; *makarah* - zralok; *ca* - take; *asmi* - jsem; *srotasam* - z tekoucích rek; *asmi* - jsem; *jahnavi* - Ganga.

Ze všeho, co ocisruje, jsem vitr, z bojovníku jsem Rama, z ryb jsem zralok a z tekoucích rek jsem Ganga.

VYKLAD: Ze všech vodních tvorů je zralok jedním z největších a pro člověka je rozhodně velice nebezpečný. Proto zralok představuje Krsnu.

SLOKA 32

*sargasam adir antas ca madhyam caivaham arjuna
adhyatma-vidya vidyanam vadah pravadatam aham*

sargasam - všeho stvoření; *adih* - počatek; *antah* - konec; *ca* - a; *madhyam* - střed; *ca* - take; *eva* - zajiště; *aham* - jsem; *arjuna* - o Ardzuno; *adhyatma-vidya* - duchovní poznání; *vidyanam* - mezi naukami; *vadah* - přirozený zaver; *pravadatam* - z argumentu; *aham* - jsem.

O Ardzuno, jsem počatek, střed i konec všech stvoření. Mezi všemi vědami jsem duchovní věda o vlastním já a pro logiky jsem konečná pravda.

VYKLAD: Stvořením všech hmotných prvků začíná stvoření veskere existence. Jak již bylo vysvětleno dříve, Mahavisnu, Garbhodakasaji Visnu a Kširodakasaji Visnu tvoří a udržují vesmír, který nakonec siva zničí. Brahma je druhotný stvořitel. Všechny tyto osobnosti, které se zúčastňují tvoreni, udržování a nicení, jsou inkarnacemi Nejvyššího Pana, který je proto počátkem, středem a koncem všeho stvoření.

Čtyři Vedy a jejich šest doplňků, Vedanta-sutra, knihy o logice, knihy o náboženství a Purány tvoří čtrnáct druhů učebnic určených pro vyšší vzdělání. Z těchto knih pojednává hlavně Vedanta-sutra o duchovním poznání (*adhyatma-vidya*), a proto představuje Krsnu.

Logikové používají různých druhů argumentu. Oduvodňovat své stanovisko argumentem, který podporuje také protivníkovu stranu, se nazývá *jalpa*. Snazit se vyvrátit důkazy druhé strany se nazývá *vitasma*, ale konečný zaver se nazývá *vada*. Tato konečná pravda představuje Krsnu.

SLOKA 33

*aksarasam a-karo smi dvandvah samasikasya ca
aham evaksayah kalo dhataham visvato-mukhah*

aksarasam - z písmen; *a-karah* - první písmenko; *asmi* - jsem; *dvandvah* - parové; *samasikasya* - složeniny; *ca* - a; *aham* - jsem; *eva* - zajisté; *aksayah* - věčný; *kalah* - čas; *dhata* - stvořitel; *aham* - jsem; *visvatah-mukhah* - Brahma.

Z písmen jsem písmeno A, mezi složeninami jsem parové kompozitum. Jsem nevycerpatelný čas a z tvůrce jsem Brahma.

VYKLAD: *A-kara*, první písmeno sanskrtské abecedy, je začátek védské literatury, bez kterého se nemůže nic vyslovit, a je tedy začátkem zvuku. V sanskrtu je také mnoho složenin, ze kterých parová slova, jako například *rama-krssa*, se nazývají *dvandva*. Slova *rama* a *krssa* mají stejnou formu, a proto se tato složenina nazývá parová.

Mezi všemi nicími silami je čas největší, neboť čas zničí všechno. Čas reprezentuje Krsnu, poněvadž postupem doby bude všechno velkým zářem zničeno.

Mezi živými bytostmi, které dokazuje tvorit, je čtyřhlavý Brahma nejmocnější, a proto zastupuje Nejvyššího Pana, Krsnu.

SLOKA 34

*mṛtyuḥ sarva-haras caham udbhavas ca bhaviṣyatam
kīrtiḥ śrīr vaś ca nariṣaṁ smṛtiḥ medha dhṛtiḥ kṣama*

mṛtyuḥ - smrt; *sarva-harah* - vsepohlcující; *ca* - také; *aham* - jsem; *udbhavaḥ* - původ; *ca* - také; *bhaviṣyatam* - budoucích projevu; *kīrtiḥ* - proslulost; *śrīḥ* - bohatství nebo krása; *vaś* - spanilá rec; *ca* - také; *nariṣaṁ* - mezi ženami; *smṛtiḥ* - páměť; *medha* - inteligence; *dhṛtiḥ* - vytrvalost; *kṣama* - trpělivost.

Jsem vsepohlcující smrt, jsem prvotní princip všeho, co teprve přijde. Mezi ženami jsem slava, stěna, spanilá rec, páměť, inteligence, vytrvalost a trpělivost.

VYKLAD: Jakmile se člověk narodí, začíná neodvratně umírat. Smrt pohlcuje živou bytost v každém okamžiku, takže samotnou smrti nazýváme obvykle poslední výdechem. Smrt reprezentuje Krsnu.

Pokud se týká budoucnosti, bytosti procházejí šesti základními změnami: rodí se, rostou, ustavují určitou dobu, množí se, chradnou a konečně zanikají. První z těchto změn je zrození z matčina lona, a to je Krsna. První generace dává základ budoucím aktivitám.

Slava, stěna, spanilá rec, páměť, inteligence, vytrvalost a trpělivost jsou ženského rodu. Jestliže má někdo všechny nebo některou z těchto vlastností, stane se slavným. Je-li někdo známý jako spravedlivý člověk, proslaví se. Sanskrt je dokonalý jazyk, a proto je velice proslulý. Jestliže si člověk dokáže zapamatovat obsah svých studií, pak je obdarován dobrou pamětí (*smṛti*). Schopnost číst mnoho knih, pojednávajících o mnoha tématech, a také rozumět jim a dokázat toho použitím, když je zapotřebí, je další vznesená vlastnost - inteligence (*medha*). Schopnost překonat labilitu se nazývá vytrvalost nebo stalost (*dhṛti*). Člověk, který je velice kvalifikovaný, a přesto zůstává skromný a jemný a dokáže udržet rovnováhu jak v zármutku, tak i v radosti, má vlastnost, která se nazývá trpělivost (*kṣama*).

SLOKA 35

*brhat-samā tathā samnam gayātri chandasam aham
masanam marga-sirṣaḥ ṛtunāṁ kuṣumakaraḥ*

brhat-samā - Brhat-sama; *tathā* - také; *samnam* - mezi písnemi Sama Vedy; *gayātri* - Gajatri; *chandasam* - mezi poezií; *aham* - jsem; *masanam* - mezi měsíci; *marga-sirṣaḥ* - měsíc listopad a prosinec; *aham* - jsem; *ṛtunāṁ* - z ročních období; *kuṣuma-akaraḥ* - jaro.

Mezi hymny Sama Vedy jsem Brhat-sama, z poezie jsem Gajatri. Z měsíce jsem Margasirsa (listopad - prosinec) a z ročních období jsem kvetoucí jaro.

VYKLAD: Krsna se již zmínil, že ze všech Véd je právě Sama Vedou. Je bohatá na krásné nápevy, které zpívají různí polobozi. Jednou z těchto písní je Brhat-sama, jež má neobyčejně krásnou melodii a zpívá se o půlnoci.

V sanskrtu se rým a rytmus řídí určitými zásadami na rozdíl od náhodných pravidel moderní poezie. Gajatri mantra, kterou každý kvalifikovaný brahman denne pronáší, je z takové poezie nej přednější. Je o ni zmínka ve Srimad Bhagavatamu. Jelikož Gajatri mantra má pomoci právě k poznání Boha, reprezentuje Nejvyššího Pana. Je určena pro duchovně pokročilé lidi, a jakmile člověk dosáhne dokonalosti v jejím zpívání, může vstoupit do transcendentálního světa Pana. Abychom mohli zpívat Gajatri mantru, musíme se nacházet v kvalitě dobra. Ve védské civilizaci je Gajatri mantra velice důležitá a je považována za zvukovou inkarnaci Brahma. Brahma byl první, kdo ji obdržel, a od něho pak postupovala dále učenickou posloupností duchovních učitelů.

Listopad a prosinec jsou považovány za nejlepší měsíce, protože v Indii je to období sklizně obilí a lidé jsou velice srstní. Jaro je pochopitelně obdobím, které je nejvíce oblíbené, poněvadž není ani příliš horko, ani příliš zima a stromy a květiny rozkvetají. Na jaro se také konají různé slavnosti oslavující Kršnu a Jeho zábavy. Jaro je proto pokládáno za nejradostnější období, a tudíž reprezentuje Nejvyššího Pana, Kršnu.

SLOKA 36

*dyutam chalayatam asmi tejas tejasvinam aham
jaya smi vyavasayo smi sattvam sattvavatam aham*

dyutam - hazardní hra; *chalayatam* - všech podvodníků; *asmi* - jsem; *tejah* - nadhera; *tejasvinam* - v nadhere; *aham* - jsem; *jayah* - vítězství; *asmi* - jsem; *vyavasayah* - usilí; *asmi* - jsem; *sattvam* - síla; *sattva-vatam* - mezi silnými; *aham* - jsem.

Jsem take hra o stesti mezi podvody a nadhera v nadhere. Jsem vítězství, jsem usilí a jsem síla silných.

VYKLAD: V celém vesmíru je mnoho různých druhů podvodníků. Ze všech podvodů se hazardní hra řadí na první místo, a proto reprezentuje Kršnu. Poněvadž Kršna je Nejvyšší, dokáže podvádět lépe než obvyklej člověk. Chce-li někoho podvést, nikdo se Mu ve lstivosti nevyrovná. Jeho velikost není jednostranná, nýbrž všestranná.

Pro vítěze je Kršna vítězstvím. Je nadherou v nadhernem. Mezi podnikavými a pracovitými je nejpodnikavější. Mezi silnými je nejsilnější. Když byl Kršna na Zemi, nikdo se Mu v síle nemohl vyrovnat. Ve svém dětství dokonce zvedl horu Govardhana. Nikdo ho nemůže překonat v podvadu ani v kráse, nikdo nad Ním nemůže zvítězit, nikdo není podnikavější nebo silnější než Kršna.

SLOKA 37

*vrssinam vasudevo smi pasmavanam dhananjayah
muninam apy aham vyasah kavinam usana kavih*

vrssinam - mezi Vrsníovci; *vasudevah* - Kršna ve Dvarace; *asmi* - jsem; *pasmavanam* - mezi Panduovci; *dhananjayah* - Ardzuna; *muninam* - mezi světci; *api* - take; *aham* - jsem; *vyasah* - Vjasa, autor vedské literatury; *kavinam* - mezi velkými mysliteli; *usana* - Usana; *kavih* - myslitel.

Z Vrsníovcu jsem Vasudeva a z Panduovcu Ardzuna. Mezi světci jsem Vjasa a mezi velkými mysliteli Usana.

VYKLAD: Sri Kršna je původní Nejvyšší Osobnost Božství a Baladeva (Balarama) je bezprostřední expanze Křsny. Kršna i Baladeva se narodili jako Vasudevovi synové, a proto se Křsnovi i Baladevovi může říkat Vasudeva. Protože Křsna nikdy neopustí Vrndavanu, všechny podoby, které se objeví někde jinde, jsou Jeho bezprostřední expanze. Vasudeva je Křsnova expanze a od Křsny se nelíší. Měli bychom ale vědět, že Vasudeva, na kterého poukazuje tento vers Bhagavadgity, je Baladeva neboli Balarama, protože je původním zdrojem všech inkarnací a jediným zdrojem Vasudevů. Bezprostřední expanze Pana se nazývají osobní expanze (*svamsa*) a jiné expanze se nazývají oddělené expanze (*vibhinnamsa*).

Z Panduových synů je Ardzuna slavný jako Dhanandzaja. Je nejlepším z muzů, a proto reprezentuje Kršnu. Mezi učenci velice zbehlými ve vedském poznání je nej přednější Vjasa, neboť vysvětlil vedskou moudrost mnoha způsoby, aby ji mohli porozumět i obyčejní lidé v tomto věku Kali. Vjasa je také znám jako inkarnace Křsny; proto reprezentuje Kršnu. Kavi je ten, kdo se dokáže důkladně zamyslet nad jakoukoliv otázkou. Usana, sukracarja, patřil k takovým myslitelům a byl duchovním učitelem demonu. Byl neobyčejně inteligentní a politicky prozíravý. Proto je sukracarja dalším představitelem Křsnovy vznesenosti.

SLOKA 38

*dasmo damayatam asmi nitir asmi jigisatam
maunam caivasmi guhyanam jnanam jnavatam aham*

dasmah - trest; *damayatam* - z různých druhů ovládní; *asmi* - jsem; *nitih* - morálka; *asmi* - jsem; *jigisatam* - mezi temi, kdo touží zvítězit; *maunam* - mlčení; *ca* - a; *eva* - take; *asmi* - jsem; *guhyanam* - mezi tajemstvími; *jnanam* - poznání; *jnana-vatam* - pro učení; *aham* - jsem.

Ze všech způsobů potlačování nezakonnosti jsem trest; tem, kteří touží zvítězit, jsem morálním chováním. Mezi tajemstvími jsem mlčení a pro moudré jsem moudrosti.

VYKLAD: Existuje mnoho způsobů, jak potlačit nezakonnost, ale nejdůležitější z nich jsou ty, které zkrotí provinilce. Kršna je tedy trest pro zločince. Pro ty, kteří chtějí dosáhnout úspěchu v určité činnosti, je nejdůležitější mravní chování. Při naslouchání, přemýšlení a meditování o důvěrných

vecech je mlčení nejdůležitější, neboť mlčením může člověk rychle dosáhnout úspěchu. Moudrý je ten, kdo dovede rozlišit hmotu od duchovna, vyšší povahu Boha od nižší. Takové poznání je samotný Krsna.

SLOKA 39

*yac capi sarva-bhutanam bijam tad aham arjuna
na tad asti vina yat syan maya bhutam caracaram*

yat - cokoliv; *ca* - take; *api* - muze být; *sarva-bhutanam* - veskere existence; *bijam* - semeno; *tat* - to; *aham* - jsem; *arjuna* - o Ardzuno; *na* - ne; *tat* - to; *asti* - je; *vina* - beze; *yat* - ktere; *syat* - existuje; *maya* - Mne; *bhutam* - bytost; *cara-acaram* - pohyblivé i nehybné.

Dale jsem, Ardzuno, semenem všeho, co existuje. Není bytosti, ať pohyblivé či nehybné, která by mohla existovat beze Mne.

VYKLAD: Všechno má svou příčinu a tato příčina je semeno veskere existence je Krsna. Nic nemůže existovat bez Krsnovy energie, a proto je nazýván všemocným. Bez Jeho síly nemůže existovat nic pohyblivého či nehybného. Bytí nezakládající se na Krsnově energii se nazývá mája - „to, co není“.

SLOKA 40

*nanto sti mama divyanam vibhutinam parantapa
esa tuddesatah prokto vibhuter vistaro maya*

na - take ne; *antah* - mez; *asti* - je; *mama* - Mých; *divyanam* - božských; *vibhutinam* - vznesenosti; *parantapa* - o hubiteli nepřatel; *esah* - to všechno; *tu* - ale; *uddesatah* - příklad; *prokta* - vyjevil; *vibhuteh* - vlastnosti; *vistarah* - rozprostřeno; *maya* - Mnou.

O mocný hubiteli nepřatel, není konce Mým božským projevením. To, co jsem ti vyjevil, je jen malý náznak Mého nekonečného majestátu.

VYKLAD: Ve Vedách se píše, že i když vlastnosti a energie Nejvyššího mohou být pochopeny různým způsobem, Jeho vznesené atributy nemají konce, a proto nemohou být všechny vysvětleny. Sri Krsna předložil jen několik příkladů, aby uspokojil Ardzunovu zvědavost.

SLOKA 41

*yad yad vibhutimat sattvam srimad urjitam eva va
tat tad evavagaccha tvam mama tejo-amsa-sambhavam*

yat yat - jakékoliv; *vibhuti* - vznesenosti; *mat* - mající; *sattvam* - existence; *sri-mat* - krásné; *urjitam* - slavné; *eva* - zajisté; *va* - nebo; *tat tat* - všechny tyto; *eva* - zajisté; *avagaccha* - vez; *tvam* - ty; *mama* - Moje; *tejah* - nadhera; *amsa* - část; *sambhavam* - zrozeno z.

Vez, ze všechny bohaté, krásné a slavné tvory povstaly z pouhého zlomku Mé nadhery.

VYKLAD: Všechna nadhera nebo krása, ať už v duchovním, nebo v hmotném světě, není nic jiného než částečná ukázka Krsnovy vznesenosti. Je-li něco neobvykle nadherne, mělo by nám to připomínat Krsnov majestát.

SLOKA 42

*atha va bahunaitena kim jnatena tavarjuna
vistabhyaham idam krtsnam ekamsena sthito jagat*

atha va - nebo; *bahuna* - mnoho; *etena* - tohoto druhu; *kim* - co; *jnatena* - vedení; *tava* - tobe; *arjuna* - o Ardzuno; *vistabhya* - pronikám; *aham* - Já; *idam* - tento; *krtsnam* - celý; *eka* - jedinou; *amsena* - částí; *sthitah* - udržuji; *jagat* - vesmír.

K čemu je ti však zapotřebí tak podrobného vedení, Ardzuno? Jedinou svou částečkou pronikám celým vesmírem a udržuji jej.

VYKLAD: Nejvyšší Pan je v celém hmotném stvoření zastoupen všepřonikající Naddusi. Sri Krsna říká Ardzunovi, že není zapotřebí vedet, jak věci existují ve svých oddělených mohutnostech a krásách. Měl by spíše vedet, že všechny věci existují jen proto, že do nich vstoupil jako Nadduse. Všechno, od největší živé bytosti, Brahmy, až po nejmenšího mravence, existuje jen proto, že do nich vstoupil Pan a udržuje je.

Urcita skupina lidí tvrdí, že uctívání jakéhokoliv z polobohů pomáhá k dosažení nejvyššího cíle, Nejvyšší Osobnosti Božství. Ale uctívání polobohů je zde úplně zamítnuto, protože i nejvyšší polobozi jako Brahma a Siva představují pouhou částečku majestátu Nejvyššího Pana. On je původcem všeho stvoření a nikdo ho nepřevyšuje. Nejvyšší Pan je *asamaurdhva*, což znamená, že není nikomu podřízen a nikdo se mu ani nevyrovná. V Padma Purāṇe stojí, že ten, kdo radí Nejvyššího Pana Krsnu do stejné kategorie s polobohy - i kdyby to byl Brahma nebo Siva - je vlastně ateista. Jestliže však

studujeme různé popisy Krsnova majestátu a aspekty Jeho energie, můžeme bez potíží porozumět Jeho postavení a bez pochybnosti Ho uctívat s myslí na Jeho upřenou. Pan je všeprostopupující ve své castečné podobě, Naddusi, která vstoupí do veskere existence. Čisti oddaní tak soustředují svou mysl jen na oddanou službu Krsnovi, a proto se vždy nacházejí na transcendentální úrovni. V této kapitole jsou oddaná služba a uctívání Krsny velice jasné popsány ve versech osm až jedenáct. Toto je čistá oddaná služba. V této kapitole je tedy podrobně vysvětleno, jak můžeme dospět k nejvyšší dokonalosti v oddanosti neboli ke styku s Nejvyšší Osobností Božství. Śrīla Baladeva Vidyābhūṣana, velký ācārya z posloupnosti duchovních učitelů pocházející od Krsny, uzavírá svůj výklad této kapitoly takto:

*yac-chakti-lesat suryadya bhavanty aty-ugra-tejasah
yad-amsena dhrtam visvam sa krsso dasame rcyate*

„Dokonce i mocné Slunce získává svou energii od Krsny, Jehož castečnou expanzí je udržován celý svět. Proto je Nejvyšší Pan, Śrī Kṛṣṇa, hoden uctívání.“

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k desáti kapitole Śrīmad Bhagavadgītā, která se nazývá „Majestát Absolutního.“

KAPITOLA JEDENÁCTÁ Vesmírná podoba

SLOKA 1

*arjuna uvaca
mad-anugrahaya paramam guhyam adhyatma-samjnitam
yat tvayoktam vacas tena moho yam vigata mama*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *mat-anugrahaya* - pouze z nakloněnosti; *paramam* - nejvyšší; *guhyam* - duverné zaležitosti; *adhyatma* - duchovní; *samjnitam* - pokud se týká; *yat* - co; *tvaya* - Tebou; *uktam* - receno; *vacah* - slova; *tena* - z této; *mohah* - iluze; *ayam* - toto; *vigatah* - je odstraněno; *mama* - můj.

Ardzuna pravil: Vyslechl jsem Tve pokyny týkající se techto nejduvernějších duchovních zaležitostí, a tak se Tvou milostí nyní rozptýlila má iluze.

VÝKLAD: Tato kapitola představuje Kṛṣṇu jako příčinu všech příčin. Kṛṣṇa je i příčinou Mahāvisnu, ze kterého vycházejí všechny hmotné vesmíry. Kṛṣṇa není nějaká inkarnace; je zdrojem všech inkarnací, což bylo jasné vysvětleno v předchozí kapitole.

Ardzuna nyní říká, že jeho iluze je odstraněna. Znamená to, že Ardzuna o Kṛṣṇovi nadále nesmýšlí jako o pouhé lidské bytosti, jako o svém příteli, nýbrž jako o zdroji všeho. Ardzuna je velice inteligentní a je srastný, že má takového přítele, jako je Kṛṣṇa, avšak nyní uvazuje, že ačkoliv on může Kṛṣṇu přijímat jako zdroj všeho, ostatní nemohou. Chce ukázat Kṛṣṇovu božskou povahu všem, a proto v této kapitole žádá Kṛṣṇu, aby mu odhalil svoji vesmírnou podobu. Spatří-li někdo Kṛṣṇovu vesmírnou podobu, zalekne se jako Ardzuna, ale Kṛṣṇa je tak laskavý, že se pak opět promění do své původní podoby. Ardzuna souhlasí se vším, co Kṛṣṇa již několikrát řekl: Kṛṣṇa k němu hovoří jen pro jeho dobro. Ardzuna si uvědomuje, že se všechno odehrává pouze Kṛṣṇovou milostí. Nyní je přesvědčen, že Kṛṣṇa je příčinou všech příčin a že sídlí v srdcích všech bytostí jako Nadduse.

SLOKA 2

*bhavapyayau hi bhutanam srutau vistaraso maya
tvattah kamala-patraksa mahatmyam api cavyayam*

bhava - vznik; *apyayau* - zanik; *hi* - zajisté; *bhutanam* - všech živých bytostí; *srutau* - slyšel; *vistarasa* - podrobnosti; *maya* - mnou; *tvattah* - od Tebe; *kamala-patra-aksa* - s lotosovým ocima; *mahatmyam* - slava; *api* - také; *ca* - a; *avyayam* - nevyčerpatelná.

O Pane s lotosovým ocima, od Tebe jsem se dopodrobna dovedl o vzniku a zániku všech živých bytostí a uvedomil jsem si Tvoji nevyčerpatelnou slavu.

VÝKLAD: Ardzuna ve své radosti oslovuje Kṛṣṇu „o Pane s lotosovým ocima“ (Kṛṣṇovy oči se podobají okvetím listků lotosu), neboť Kṛṣṇa ho v sedmé kapitole ujisťuje: *aham kṛtsnasya jagatah prabhavah pralayas tatha*. „Ja jsem zdrojem vzniku a zániku veskerého hmotného projevu.“ (Bg. 7.6) Kṛṣṇa to Ardzunovi podrobně vysvětlil. Ardzuna také ví, že Kṛṣṇa není ovlivněn

vznikem a zanikem, presteze je jejich zdrojem. V devate kapitole Sri Krsna vysvetluje, ze je vsepronikajici, trebase neni osobne pritomen vsude. Ardzuna priznava, ze plne pochopil tuto nepochopitelnou Krsnovu vlastnost.

SLOKA 3

*evam etad yathattha tvam atmanam paramesvara
drastum icchami te rupam aisvaram purusottama*

evam - takto; *etad* - toto; *yatha* - tak, jak je; *attha* - rekl; *tvam* - Ty; *atmanam* - osobne; *parama-isvara* - o Nejvyšší Pane; *drastum* - videt; *icchami* - toužím; *te* - Tvou; *rupam* - podobu; *aisvaram* - božskou; *purusa-uttama* - o nejmocnější osobu.

O nejmocnější ze všech osobností, o Nejvyšší Pane, presteze Te zde před sebou vidím ve Tvém skutečném postavení, jak se sam popisuješ, pral bych si spatřit, jak vstupuješ do tohoto vesmírného projevení. Toužím spatřit Tvou Božskou podobu.

VYKLAD: Sri Krsna rekl, že vesmírné projevení vzniklo a trvá proto, že do něho vstoupil ve formě svého osobního aspektu. Pokud se týká Ardzuny, byl inspirován Krsnovým tvrzením, ale aby přesvědčil i ostatní, kteří by si v budoucnu mohli myslet, že Krsna je obyčejný člověk, přeje si Ho spatřit v Jeho vesmírné podobě. Chtel také vedet, jak Krsna ovlivňuje vesmír, presteze je od něho odloučen. To, že Ardzuna oslovil Krsnu *purusottama*, je význačné. Poněvadž Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství, je přítomen v Ardzunově srdci, a zna proto jeho prání; ví také, že Ardzuna nijak zvlášť netouží vidět Ho v Jeho vesmírné podobě, protože je naprosto spokojen, vidí-li Ho v Jeho osobní podobě Krsny. Krsna vedel, že Ardzuna žádné důkazy nepotřebuje, ale že chce vidět vesmírnou podobu, aby přesvědčil ostatní. Krsna také chápal, že Ardzuna si přeje spatřit tuto podobu, aby stanovil normu, neboť v budoucnu by se jinak mohlo mnoho podvodníků prohlašovat za inkarnace Boha. Proto by lidé měli být opatrní. Ten, kdo se prohlásí za Krsnu, musí být připraven ukázat svoji vesmírnou podobu, aby tak lidem své tvrzení dokázal.

SLOKA 4

*manyase yadi tac chakyam maya drastum iti prabho
yogesvara tato me tvam darsayatmanam avyayam*

manyase - myslíš; *yadi* - jestli; *tat* - ze; *sakyam* - mohl; *maya* - já; *drastum* - videt; *iti* - tak; *prabho* - o Pane; *yoga-isvara* - Pane všech mystických sil; *tatah* - pak; *me* - mne; *tvam* - Ty; *darsaya* - ukaz; *atmanam* - své Já; *avyayam* - věčné.

O můj Pane, vládce všech mystických sil, jestliže si myslíš, že jsem schopen uzrít Tvoji vesmírnou podobu, potom mi laskavě odhal své nekonečné vsepronikající Já.

VYKLAD: Rika se, že člověk není schopen svými hmotnými smysly vidět, slyšet, chápat nebo vůbec nějak vnímat Nejvyššího Pana, Sri Krsnu. Zapojí-li se však do laskavé oddané služby, Krsna se mu zjeví. Živa bytost je pouze duchovní jiskra, a proto Nejvyššího Pana nemůže ani prohlednout, ani pochopit. Jelikož byl Ardzuna oddán, nezávisel na své spekulativní schopnosti. Jakozto živa bytost si uvědomoval si své nedokonalosti a zároveň přiznával Krsnovi Jeho vznesené postavení. Ardzuna vedel, že obyčejný živý tvor nemůže pochopit neomezenou nekonečnost. Jestliže se však Nekonečný osobně zjeví, můžeme díky Jeho milosti porozumět Jeho povaze. Slovo *yogesvara* je zde také velmi důležité, neboť Krsna má nesmírné schopnosti. Přeje-li si, může se milostivě zjevit, presteze je nekonečný. Proto Ardzuna prosí o Krsnovu nepochopitelnou milost, avšak nerozkazuje Mu. Krsna se nemusí nikomu zjevit, ale ukazuje se těm, kteří se Mu zcela odevzdají a oddané Mu slouží. Proto lidé, kteří se spolehají jen na své intelektuální spekulativní schopnosti, nemohou nikdy spatřit Krsnu.

SLOKA 5

*sri-bhagavan uvaca
pasya me partha rupasi sataso tha sahasrasah
nana-vidhani divyani nana-varsakrtini ca*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *pasya* - pohled; *me* - Me; *partha* - o synu Prthy; *rupasi* - podobu; *satasa* - sta; *atha* - také; *sahasrasah* - tisíce; *nana-vidhani* - různorode; *divyani* - božské; *nana* - mnohotváře; *varsa* - barevné; *akrtini* - tvary; *ca* - také.

Vzneseny pravil: Můj milý Ardzuno, synu Prthy, pohled na Moji vznesenost, která má statisíce různorodých a různobarevných božských tvarností.

VYKLAD: Ardzuna si přal vidět Krsnu v Jeho vesmírné podobě, která je transcendentální, ale protože existuje jen v hmotném světě, je podřízena časovému faktoru. Tak jako je hmotná příroda někdy projevena a někdy ne, tak je i Krsnova vesmírná podoba někdy projevena a někdy ne. Na rozdíl od

jinych Krsnovych podob neni vecne projevena v duchovnim svete. Oddanemu tolik nezalezi na tom, aby uvidel vesmirnou podobu, avsak protoze si Ardzuna pral Krsnu takto videt, zjevil se v teto podobě. Obycejny clovek nemuze tuto vesmirnou podobu spatrit; Krsna mu nejdrive musi udelit schopnost videt ji.

SLOKA 6

*pasyadityan vasun rudran asvinau marutas tatha
bahuny adrsta-purvasi pasyascaryasi bharata*

pasya - pohled; *adityan* - dvanact synu Aditinych; *vasun* - osm Vasuu; *rudran* - jedenact Rudru; *asvinau* - oba Asvinove; *marutah* - čtyricet devet Marutu (polobozi vetru); *tatha* - take; *bahuni* - mnozi; *adrsta* - ktere jsi ani nevidel; *purvasi* - drive; *pasya* - pohled; *ascaryasi* - vsechny uzasne; *bharata* - o nejlepsi z Bharatovcu.

O nejlepsi z Bharatovcu, pohled na ruzna projeveni Aditju, Vasuu, Rudru, Asvini-kumaru a vseh dalsich polobohu. Pohled na tyto podivuhodne rozmanitosti, ktere predtim nikdo nikdy nespatril, ani o nich neslysel.

VYKLAD: Trebaze byl Ardzuna velice uceny a duverny pritel Krsny, ani on nemohl o Krsnovi vedet vsechno. Zde se pise, ze zadny clovek nikdy predtim nevidel vsechny tyto podoby a projevy a ani o nich neslysel. Krsna nyni tyto uzasne podoby vyjevuje.

SLOKA 7

*ihaika-stham jagat krtsnam pasyadya sa-caracaram
mama dehe gumakesa yac canyad drastum icchasi*

iha - v tomto; *eka-stham* - v jednom miste; *jagat* - vesmir; *krtsnam* - uplne; *pasya* - pohled; *adya* - bezprostredne; *sa* - s; *cara* - pohyblivy; *acaram* - nehybny; *mama* - Mem; *dehe* - v tomto tele; *gumakesa* - o Ardzuno; *yac* - to, ktere; *ca* - take; *anyat* - jineho; *drastum* - spatrit; *icchasi* - prejes si.

O Ardzuno, cokoliv si prejes spatrit, muzes ted zhlednout v Mem tele! Tato vesmirna podoba ti muze ukazat vse, co touzis videt nyni, jakoz i vse, co by sis mohl prat videt v budoucnu. Vse pohyblive i nehybne je zde, na jednom miste.

VYKLAD: Nikdo nemuze z jednoho mista uvidet cely vesmir. Ani nejpokrocilejsi vedec nemuze videt, co se deje v ostatnich castech vesmiru. Avsak oddany jako Ardzuna mohl videt vse, co existuje v kterekoliv casti vesmiru. Krsna mu daroval schopnost videt vse, co si pral videt - v minulosti, pritomnosti i budoucnosti. Tak muze Ardzuna Krsnovou milosti videt vsechno.

SLOKA 8

*na tu mam sakyase drastum anenaiva sva-caksusa
divyam dadami te caksuh pasya me yogam aisvaram*

na - nikdy; *tu* - ale; *mam* - Me; *sakyase* - schopny; *drastum* - videt; *anena* - s temato; *eva* - zajiste; *sva-caksusa* - vlastnima ocima; *divyam* - bozske; *dadami* - davam; *te* - ti; *caksuh* - oci; *pasya* - videt; *me* - Mou; *yogam aisvaram* - nepostizitelnou mystickou moc.

Nemuzes Mne vsak videt ocima, ktere mas ted. Dam ti proto bozsky zrak. Pohled na Moji mystickou vznesenost!

VYKLAD: Cisty oddany vidi Krsnu nejradeji v Jeho dvouruke podobě; Krsnovu vesmirnou podobu muze spatrit jen díky Jeho milosti, nikoliv myslí, nybrz duchovnim zrakem. Ardzunovi bylo receno, aby zmenil svůj zrak, a nikoliv mysl, chce-li uvidet Krsnovu vesmirnou podobu. Krsnova vesmirna podoba neni prilis dulezita, coz bude vysvetleno v nasledujicich versich. Presto vsak Krsna obdaril Ardzunu zvlastnim zrakem, aby mohl videt tuto vesmirnou podobu, kterou si pral videt.

Oddani, kteri maji spravny transcendentalni vztah ke Krsnovi, jsou pritahovani puvabnymi vlastnostmi, a nikoliv bezboznou ukazkou majestatu. Krsnovi spolecnici, Krsnovi pratele a Krsnovi rodice si nikdy neprejí, aby jim Krsna ukazal svoji majestatnost. Jsou tak pohrouzeni do ciste lasky, ze si ani neuvedomuji, ze Krsna je Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Pri svych laskyplnych hrach zapominaji, ze Krsna je Nejvyssi Pan. Ve Srimad Bhagavatamu stojí, ze chlapci, kteri si hraji s Krsnou, jsou velice zbozne duše a po mnoha zrozenich dostali moznost hrát si s Nim, neboz ve svych minulych zivotech vykonali mnoho zboznych cinu. Tito chlapci nevedi, ze Krsna je Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Povazuji Ho za osobniho pritele. Proto sukadeva Gosvami vyryl tento vers:

*ittham satam brahma-sukhanubhuya
dasyam gatanam para-daivatena*

*mayasritanam nara-darakesa
sakam vijahruh krta-pusya-punjah*

„Zde je Nejvyšší Osoba, kterou velcí mudrci považují za neosobní brahma, oddáni za Nejvyšší Osobnost Božství a obyčejní lidé za vytvořitel hmotné přírody. Tito chlapci, kteří ve svých minulých životech vykonali mnoho a mnoho zbožných skutků, si nyní hrají s Nejvyšší Osobností Božství.“
(Srimad Bhagavatam 10.12.11)

Oddány nemají ve skutečnosti velký zájem vidět vesmírnou podobu, *visva-rupa*. Ardzuna ji však chtěl vidět, aby potvrdil Křsnovu výpověď a aby lidé v budoucnu uverili, že Křsna se nepředstavil jako Nejvyšší jen teoreticky a filozoficky, ale že takový skutečně je. Ardzuna to musí potvrzovat, neboť byl prvním v učenické posloupnosti (*parampare*). Ti, kteří doopravdy chtějí pochopit Křsnu, Nejvyšší Osobnost Božství, a následují cestu Ardzuny, by měli rozumět, že Křsna se neprojevil jako Nejvyšší jen teoreticky, nýbrž že se tak skutečně zjevil. Sri Křsna dal Ardzunovi nezbytnou schopnost nutnou k uzření vesmírné podoby, přestože vedel, že Ardzuna si to nijak zvlášť nepřál.

SLOKA 9

*sanjaya uvaca
evam uktva tato rajan maha-yogesvaro harih
darsayam asa parthaya paramam rupam aisvaram*

sanjaya uvaca - Sandžaja pravil; *evam* - tak; *uktva* - říká; *tatah* - pak; *rajan* - o králi; *maha-yoga-isvarah* - nejmocnější z mystiků; *harih* - Nejvyšší Osobnost Božství, Křsna; *darsayam asa* - ukázal; *parthaya* - Ardzunovi; *paramam* - božskou; *rupam aisvaram* - vesmírnou podobu.

Sandžaja pravil: O králi, po těchto slovech ukázal Hari, Nejvyšší Pan všem, mystických sil, Božská Osobnost, svoji vesmírnou podobu Ardzunovi.

SLOKA 10 - 11

*aneka-vaktra-nayanam anakadbhuta-darsanam
aneka-divyabharasam divyanekodyatayudham
divya-malyambara-dharam divya-gandhanulepanam
sarvascarya-mayam devam anantam visvato-mukham*

aneka - bezpocet; *vaktra* - ust; *nayanam* - oci; *aneka* - bezpocet; *adbhuta* - úžasné; *darsanam* - pohledy; *aneka* - mnoho; *divya* - božské; *abharasam* - ozdoby; *divya* - božské; *aneka* - množství; *udyata* - pozdvížené; *ayudham* - zbrane; *divya* - božské; *malya* - vence; *ambara* - odevy; *dharam* - zahalen; *divya* - božské; *gandha* - vůně; *anulepanam* - pomazání; *sarva* - vše; *ascarya-mayam* - úžasné; *devam* - zřítí; *anantam* - nekonečné; *visvato-mukham* - všepřonikající.

Ardzuna v této vesmírné podobě viděl bezpocet ust, bezpocet oci a bezpocet jevů. Postava byla ozdobena mnoha nebeskými ornamenty a držela mnoho pozdvížených božských zbraní. Byla nadherne ozdobena nebeskými girlandami, zahalena do božských šatů a pomazána božskými vonnými oleji. Všechno bylo divuplné, zřítí, nekonečné a všepřonikající.

VÝKLAD: V těchto dvou verzích se opakováním slova *aneka* naznačuje, že Ardzuna mohl vidět nekonečné mnoho rukou, ust, nohou a jiných projevů. Tato projevení byla rozšířena po celém vesmíru, ale Ardzuna je mohl vidět, protože seděl na valemém voze, díky Křsnově milosti, díky Jeho neuvěřitelné moci.

SLOKA 12

*divi surya-sahasrasya bhaved yugapat utthita
yadi bhah sadrsi sa syad bhasas tasya mahatmanah*

divi - na obloze; *surya* - slunce; *sahasrasya* - mnoha tisíc; *bhaved* - bylo; *yugapat* - současně; *utthita* - přítomno; *yadi* - kdyby; *bhah* - světlo; *sadrsi* - tomu podobně; *sa* - to; *syat* - bylo by; *bhasah* - záře; *tasya* - Jeho; *maha-atmanah* - velkého Boha.

Kdyby na obloze najednou vzplály statisíce slunci, snad by se jejich záře dala srovnat se září vesmírné podoby Nejvyššího Pana.

VÝKLAD: To, co Ardzuna viděl, bylo nepopsatelné, a přesto se Sandžaja pokouší Dhrtarastrovi znázornit toto velkolepé zjevení. Ani Sandžaja, ani Dhrtarastra nebyli na bojisti přítomni, ale díky Vjasově milosti mohl Sandžaja vidět vše, co se děje. Aby ji nějak přiblížil, přirovnává nyní situaci k představitelnému jevu, tedy k tisícům sluncí.

SLOKA 13

*tatraika-stham jagat krtsnam pravibhaktam anakadha
apasyad deva-devasya sarire pasmavas tada*

tatra - tam; *eka-stham* - na jednom miste; *jagat* - vesmir; *krtśnam* - zcela; *pravibhaktam* - rozděleny; *anekadha* - na mnoho; *apasyat* - mohl vidět; *deva-devasya* - Nejvyšší Osobnost Božství; *sarīre* - ve vesmírné podobě; *pasmavah* - Ardzuna; *tada* - tehdy.

Tehdy mohl Ardzuna ve vesmírné podobě Pana vidět nekonečná vesmírná projevení, soustředěna na jednom miste, a přesto rozdělena na statisíce.

VYKLAD: Slovo *tatra* (tam) je velmi významné. Poukazuje na to, že Krsna a Ardzuna seděli na voze, když Ardzuna spatřil vesmírnou podobu. Ostatní na bitevním poli toto ztělesnění vidět nemohli, protože Krsna dal vizi pouze Ardzunovi. Ardzuna mohl vidět v Krsnově tele tisíce planet. Z vedských spisů se můžeme poučit o existenci mnoha vesmírů a mnoha planet různých velikostí. Některé jsou z hlíny, jiné ze zlata nebo drahokamu. Ardzuna mohl všechno toto vidět, když seděl na svém voze; nikdo jiný však nemohl upozorovat, co se odehrávalo mezi Krsnou a Ardzunou.

SLOKA 14

*tatah sa vismayavisto hrsta-roma dhananjayah
prasamya sirasa devam krtanjaliṁ abhasata*

tatah - pak; *sah* - on; *vismaya-avistah* - naplněn úžasem; *hrsta-roma* - se zjezenými vlasy silnou extází; *dhananjayah* - Ardzuna; *prasamya* - prokazuje uctu; *sirasa* - hlavou; *devam* - k Nejvyšší Osobnosti Božství; *kṛta-anjaliḥ* - se sepjatými rukama; *abhasata* - začal mluvit.

Pote, naplněn úžasem a se zjezenými vlasy, sklonil Ardzuna hlavu jako projev ucty a se sepjatými rukama se začal modlit k Nejvyššímu Panu.

VYKLAD: Jakmile Ardzuna nabyl božského zraku, okamžitě se změnil jeho postoj ke Krsnovi. Předtím se jejich vztah zakládal na přátelství, ale nyní, po spatření vesmírné podoby, se Ardzuna s velkou uctou klanel a modlil se ke Krsnovi se sepjatými rukama. Ardzunuv vztah se změnil z přátelství v úžas a začal velebit vesmírnou podobu. Velcí oddaní vidí Krsnu jako zdroj všech vztahů. V písmech se mluví o dvaceti základních vztazích a všechny existují v Krsnovi. Říká se, že Krsna je oceánem vztahů, které existují mezi dvěma živými bytostmi, mezi bohy nebo mezi Nejvyšším Panem a Jeho oddanými.

Ardzuna byl inspirován vztahem úžasu. Přestože byl povahově rozvázný, klidný a tichý, dostal se v úžasu do extáze a se zjezenými vlasy a sepjatými rukama se Nejvyššímu Panu v hluboké ucte poklonil. Samozřejmě se nebal, ale zazrak Nejvyššího Pana na něho zapůsobil. Bezprostřední reakcí byl úžas, který převážoval nad jeho přirozeným laskavým přátelským vztahem, a proto reagoval tímto způsobem.

SLOKA 15

*arjuna uvāca
pasyami devāms tava deva dēhe
sarvāms tatha bhūta-vīśesa-saṅghan
brahmasam īsam kamalāsana-stham
rśim ca sarvaṁ uragāms ca divyaṁ*

arjunah uvāca - Ardzuna pravil; *pasyami* - vidím; *devan* - všechny polobohy; *tava* - Tvém; *deva* - o Pane; *dēhe* - v tele; *sarvan* - všechny; *tatha* - take; *bhūta* - žive bytosti; *vīśesa-saṅghan* - zvláště shromážděné; *brahmasam* - Brahma; *īsam* - siva; *kamala-asana-stham* - sedící na lotosovém květu; *śin* - velké mudrce; *ca* - take; *sarvan* - všechny; *uragan* - hady; *ca* - take; *divyaṁ* - božské.

Ardzuna pravil: Muž drahý Krsno, v Tvém tele vidím pospolu všechny polobohy a mnoho různých živých bytostí. Vidím Brahma sedícího na lotosovém květu, sívu a všechny mudrce a božské hady.

VYKLAD: Ardzuna vidí celý vesmír; proto vidí Brahma, první stvorenou bytost ve vesmíru a nebeského hada Vasukiho, na kterém v nízkých oblastech vesmíru spocívá Garbhodakasaji Visnu. I jiní hadi se nazývají Vasuki. Od Garbhodakasaji Visnu muze Ardzuna dohlednout až na nejvyšší část vesmíru, k lotosové planetě, kde sídlí Brahma, první bytost tohoto vesmíru. Znamená to, že Ardzuna, který seděl na jednom mistě ve svém voze, mohl vidět vše od počátku až do konce. To bylo možné jen díky milosti Nejvyššího Pana, Krsny.

SLOKA 16

*aneka-bahudara-vaktra-netraṁ
pasyami tvam sarvato nanta-rupam
nantam na madhyam na punas tavadim
pasyami visvesvara visva-rupaṁ*

aneka - mnohe; *bahu* - paze; *udara* - bricha; *vaktra* - usta; *netram* - oci; *pasyami* - vidim; *tvam* - Tve; *sarvatah* - na vsechny strany; *ananta-rupam* - bezpocetne tvary; *na antam* - bez konce; *na madhyam* - bez stredu; *na punah* - ani znovu; *tava* - Tvuj; *adim* - pocatek; *pasyami* - vidim; *visva-isvara* - o Pane vesmiru; *visva-rupa* - ve vesmirne podobě.

O Pane vesmiru, v Tvem tele vidim bezpocet pazi, brich, ust a oci rozpínajících se neomezeně na vsechny strany. Nevidim v Tobě žádný konec, žádný střed, ani žádný počatek.

VYKLAD: Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství, a proto je neomezený; takto skrze Neho můžeme vidět všechno.

SLOKA 17

kiritinam gadinam cakrisam ca
tejo-rasim sarvato diptimantam
pasyami tvam durniriksyam samantad
diptanalarka-dyutim aprameyam

kiritinam - s helmami; *gadinam* - s kyji; *cakrisam* - s disky; *ca* - a; *tejah-rasim* - zare; *sarvatah* - na vsechny strany; *dipti-mantam* - planoucí; *pasyami* - vidim; *tvam* - Te; *durniriksyam* - steží vidět; *samantat* - vsude; *dipta-anala* - planoucí ohen; *arka* - slunce; *dyutim* - sluneční zář; *aprameyam* - nezměrná.

Tvoji podobu, která je ozdobena helmami, kyji a disky, lze těžko užívat, protože na všechny strany šíří oslnivou světelnou záplavu, připomínající planoucí oheň nebo nezměrnou zář slunce.

SLOKA 18

tvam aksaram paramam veditavyam
tvam asya visvasya param nidhanam
tvam avyayah sasvata-dharma-gopta
sanatanas tvam puruso mato me

tvam - Ty; *aksaram* - nehynoucí; *paramam* - svrchovaný; *veditavyam* - co je třeba znát; *tvam* - Ty; *asya* - z toho; *visvasya* - vesmiru; *param* - nejvyšší; *nidhanam* - opora; *tvam* - Ty; *avyayah* - nepomíjivý; *sasvata-dharma-gopta* - udržovateli odvekeho náboženství; *sanatanah* - věčný; *tvam* - Ty; *purusah* - Nejvyšší Osobnost; *matah me* - podle mého názoru.

Jsi původní svrchovaný cíl poznání. Jsi konečně místo spocnutí celého vesmíru. Jsi nevycerpátný a jsi nejstarší. Jsi udržovatel odvekeho náboženství, věčná Osobnost Božství. To je můj názor.

SLOKA 19

anadi-madhyantam ananta-viryam
ananta-bahum sasi-surya-netram
pasyami tvam dipta-hutasa-vaktram
sva-tejasa visvam idam tapantam

anadi - bez počátku; *madhya* - bez stredu; *antam* - nebo konce; *ananta* - nekonečný; *viryam* - nadhera; *ananta* - nekonečné; *bahum* - paze; *sasi* - měsíc; *surya* - slunce; *netram* - oci; *pasyami* - vidim; *tvam* - Te; *dipta* - planoucí; *hutasa-vaktram* - oheň vycházející z Tvých ust; *sva-tejasa* - Tvou zář; *visvam* - vesmír; *idam* - tento; *tapantam* - spalující.

Jsi bez počátku, stredu či konce. Tva sláva je nekonečná. Máš bezpocet pazi a slunce a měsíc jsou Tvoje oci. Vidím Te s planoucím ohněm vycházejícím z Tvých ust, vidím Te spalujícího celý tento vesmír Tvým vlastním jasnem.

VYKLAD: šest vznesených vlastností Nejvyšší Osobnosti Božství nemá konce. Zde, jakož i na mnoha jiných místech, se některé věci znovu opakují, avšak opakování Krsnovy nadhery a slavy není podle písem žádná literární slabost. Říká se, že člověk se znovu a znovu opakuje, je-li zmaten, v úžasu nebo v hluboké extázi. To však není chyba.

SLOKA 20

dyau a-prthivyor idam antaram hi
vyaptam tvayaikena disas ca sarvah
drstvadbhutam rupam ugram tavedam
loka-trayam pravayathitam mahatman

dyau - z prostoru; *a-prthivyoh* - na zemi; *idam* - toto; *antaram* - mezi; *hi* - zajiště; *vyaptam* - prostoupeno; *tvaya* - Tebou; *ekena* - jediný; *disah* - směry; *ca* - a; *sarvah* - všechny; *drstva* -

videním; *adbhutam* - užasny; *rupam* - podobu; *ugram* - straslivou; *tava* - Tvou; *idam* - tento; *loka* - planetární soustavy; *trayam* - tri; *pravyathitam* - rozrusen; *maha-atman* - o Vzneseny.

Třebaze jsi jediný, prostupuješ nebe a planety i veskerý prostor mezi nimi. O Vzneseny, všechny tři světy se chvějí při pohledu na Tvoji ohromující užasnou podobu.

VYKLAD: Slova *dyav a-prthivyoh* („prostor mezi nebem a zemí“) a *loka-trayam* („tri světy“) jsou v tomto verši významná, neboť se zdá, že nejenom Ardzuna, ale i ostatní na jiných planetách viděli tuto Panovu vesmírnou podobu. Ardzunuv pohled na vesmírnou podobu nebyl snem. Všichni, které Krsna obdaril božským zrakem, viděli na bitevním poli tuto vesmírnou podobu.

SLOKA 21

*ami hi tvam sura-sangha visanti
kecid bhitah pranjalayo grsanti
svastity uktva maharsi-siddha-sanghah
stuvanti tvam stutibhih puskalabhih*

ami - ti všichni; *hi* - zajisté; *tvam* - Tobe; *sura-sanghah* - zastupy polobohu; *visanti* - vstupují; *kecit* - někteří z nich; *bhitah* - ze strachu; *pranjalayah* - se sepjatýma rukama; *grsanti* - pronasejí modlitby; *svasti* - buď zdrav; *iti* - tak; *uktva* - hovorice; *maha-rsi* - velcí světci; *siddha-sanghah* - dokonale bytosti; *stuvanti* - zpívají hymny; *tvam* - Tobe; *stutibhih* - modlitbami; *puskalabhih* - vedské hymny.

Zastupy polobohu se Ti odevzdávají a vstupují do Tebe. Někteří z nich se ve velikém strachu modlí se sepjatýma rukama. Zastupy velkých světců a dokonalých bytostí se k Tobe modlí a svolávají Ti slavu vedskými hymny.

VYKLAD: Polobozi na všech planetárních soustavách se báli ohromující vesmírné podoby a její zhnoucí zare, a proto prosili o ochranu.

SLOKA 22

*rudraditya vasavo ye ca sadhya
visve svinau marutas cosmapas ca
gandharva-yaksasura-siddha-sangha
viksante tvam vismitas caiva sarve*

rudra - Rudrovi (různá vtělení sivy); *adityah* - Aditjové; *vasavah* - Vasuové; *ye* - ti všichni; *ca* - a; *sadhya* - Sadhjové; *visve* - Visvedeové; *asvinau* - Asvini-kumarové; *marutah* - Marutové; *ca* - a; *usma-pah* - prapředci; *ca* - a; *gandharva* - Gandharvové; *yaksa* - Jaksové; *asura* - demoni; *siddha* - dokonali polobozi; *sanghah* - zastupy; *viksante* - vidím; *tvam* - Te; *vismitah* - v úžasu; *ca* - take; *eva* - vskutku; *sarve* - všichni.

Rudrovi, Aditjové, Vasuové, Sadhjové, Visvedeové a oba Asvinové, Marutové, prapředci, Gandharvové, Jaksové, Asurové a dokonali polobozi, ti všichni na Tebe hledí v úžasu.

SLOKA 23

*rupam mahat te bahu-vaktra-netram
maha-baho bahu-bahuru-padam
bahudaram bahu-damstra-karalam
drstva lokah pravyathitas tathaham*

rupam - podoba; *mahat* - obrovská; *te* - Tve; *bahu* - mnoho; *vaktra* - tvář; *netram* - oči; *maha-baho* - o Pane mocných pazí; *bahu* - mnoho; *bahu* - paze; *uru* - stehna; *padam* - nohy; *bahu-udaram* - mnohá břicha; *bahu-damstra* - mnoho zubů; *karalam* - straslivé; *drstva* - vidí; *lokah* - všechny planety; *pravyathitah* - zmaten; *tatha* - stejně tak; *aham* - já.

O Pane mocných pazí, všechny planety a jejich polobozi se chvějí při pohledu na Tvoji užasnou podobu s mnoha obličejí, očima, pazemi, stehny, nohama, břichy a mnoha straslivými tesáky; a stejně jako oni jsem zmaten i já.

SLOKA 24

*nabhah-sprsam diptam aneka-varsam
vyattananam dipta-visala-netram
drstva hi tvam pravyathitantar-atma
dhrtim na vindami samam ca visso*

nabhah-sprsam - dotýká se nebes; *diptam* - svitící; *aneka* - mnoho; *varsam* - barev; *vyatta* - otevřená; *ananam* - usta; *dipta* - zhnoucí; *visala* - obrovské; *netram* - oči; *drstva* - vidím; *hi* -

zajiste; *tvam* - Tebe; *pravyathita* - roztresen; *antah* - v; *atma* - dusi; *dhrtim* - spokojenost; *na* - ne; *vindami* - ja mam; *samam* - dusevni rovnovahu; *ca* - take; *visso* - o Visnu.

O vsudypritomny Visnu, kdyz vidim, jak se mnoha svymi salajicimi barvami dotykas oblohy, kdyz vidim Tva otevrena usta a obrovské planoucí oci, moje mysl je znepokojena strachem. Celý se tresu a v hloubi duše nemohu nalezt vyrovnanost mysli.

SLOKA 25

*damstra-karalani ca te mukhani
drstvaiva kalanala-sannibhani
diso na jane na labhe ca sarma
prasida devesa jagan-nivasa*

damstra - zuby; *karalani* - strasne; *ca* - take; *te* - Tvoje; *mukhani* - tvare; *drstva* - vidim; *eva* - tak; *kala-anala* - ohen smrti; *sannibhani* - jako kdyby; *disah* - smery; *na* - ne; *jane* - vim; *na* - ne; *labhe* - nenalezam; *ca* - a; *sarma* - milost; *prasida* - smiluj se; *deva-isa* - o Pane vsech polobohu; *jagat-nivasa* - utociste svetu.

O Pane vsech polobohu, o utociste svetu, prosim Te, smiluj se nade mnou. Nenalezam rovnovahu, kdyz vidim Tve zhnouci, smrti podobne tvare a straslive tesaky. Jsem zcela zmaten.

SLOKA 26 - 27

*ami ca tvam dhrtarastrasya putrah
sarve sahaivavani-pala-sanghah
bhismo drosah suta-putras tathasau
sahasmadiyair api yodha-mukhyaih
vaktrasi te tvaramasa visanti
damstra-karalani bhayanakani
kecid vilagna dasanantaresu
sandsryante cursitair uttamangaih*

ami - ti; *ca* - take; *tvam* - Tobe; *dhrtarastrasya* - Dhrtarastrovi; *putrah* - synove; *sarve* - vsichni; *saha* - s; *eva* - vskutku; *avani-pala* - valcici kralove; *sanghah* - zastupy; *bhismah* - Bhismadeva; *drosah* - Dronacarja; *suta-putrah* - Karna; *tatha* - take; *asau* - kteri; *saha* - s; *asmadiyaih* - nasi; *api* - take; *yodha-mukhyaih* - nejpřednější z bojovníků; *vaktrasi* - usta; *te* - Tva; *tvaramasah* - kvapne; *visanti* - vstoupí do; *damstra* - zuby; *karalani* - straslive; *bhayanakani* - hrůzné; *kecid* - nekteri z nich; *vilagnah* - vezi; *dasana-antaresu* - mezi zuby; *sandsryante* - videt; *cursitaih* - s rozdrčenými; *uttama-angaih* - hlavami.

Vsichni Dhrtarastrovi synové spolu se svými spojeneckými králi, take Bhisma, Drona a Karna, i vsichni nasi vojevudci se riti do Tvyh straslivych ust. Nektere z nich vidim sevrene mezi zuby a s rozdrčenými hlavami.

VYKLAD: Na pocatku teto kapitoly slibil Sri Krsna Ardzunovi, ze mu ukaze veci, ktere by velice rad videl. Nyni Ardzuna vidi, jak jsou bojovnici a vudcove nepratelske strany (Bhisma, Drona, Karna a Dhrtarastrovi synove) spolu s jeho vlastnimi bojovniky uplne vyhlazeni. Toto naznacuje, ze po zabiti skoro vsech osob pritomnych na Kuruovskem poli se Ardzuna stane vitezem. Zde se take rika, ze i Bhisma, ktery byl povazovan za nepremozitelneho, bude porazen. Take Karnu stihne stejny osud. Nejen velci valecnici protivniku, jako napriklad Bhisma, ale i velci bojovnici na strane Ardzunove budou rozdrzeni.

SLOKA 28

*yatha nadinam bahavo mbu-vegah
samudram evabhimukha dravanti
tatha tavami nara-loka-vira
visanti vaktrasy abhivijvalanti*

yatha - jako; *nadinam* - reky; *bahavah* - mnohe; *ambu-vegah* - proudy vod; *samudram* - ocean; *eva* - zajiste; *abhimukhah* - k; *dravanti* - vtekaji; *tatha* - podobne; *tava* - Tvuj; *ami* - vsichni; *nara-loka-virah* - kralove v lidske spolecnosti; *visanti* - riti se; *vaktrasi* - do ust; *abhivijvalanti* - zhnoucich.

Jako mnohe proudy rek vtekaji do more, tak se i vsichni velci bojovnici riti do Tvyh zhnoucich ust.

SLOKA 29

*yatha pradiptam jvalanam patanga
visanti nasaya samrddha-vegah
tathaiva nasaya visanti lokas
tavapi vaktrasi samrddha-vegah*

yatha - jako; *pradiptam* - planouci; *jvalanam* - ohen; *patangah* - mury; *visanti* - zenou se; *nasaya* - zanik; *samrddha* - s plnou; *vegah* - rychlosti; *tatha eva* - podobne; *nasaya* - k zaniku; *visanti* - speji; *lokah* - vsichni lide; *tava* - Tvych; *api* - take; *vaktrasi* - do ust; *samrddha-vegah* - plnou rychlosti.

Vidim, jak se vsichni lide prudce zenou do Tvych ust, podobni muram, které se vrhají do planoucího ohně.

SLOKA 30

*lelihyase grasamanah samantal
lokan samagran vadanair jvaladbhih
tejobhir apurya jagat samagram
bhasas tavograh pratapanti visso*

lelihyase - olizujes; *grasamanah* - pohlcujes; *samantat* - ze všech stran; *lokan* - lidi; *samagran* - vsechny; *vadanaih* - usty; *jvaladbhih* - plamenny; *tejobhih* - zari; *apurya* - zakryva; *jagat* - vesmir; *samagram* - vsechny; *bhasah* - paprsky; *tava* - Tva; *ugrah* - strasлива; *pratapanti* - spalujici; *visso* - o vseprostupujici Pane.

O Visnu, vidim, jak na všech stranach pohlcujes lidstvo a olizujes je svými plamennými usty. Tve paprsky zakryvají celý vesmir, který spalujes svou straslivou zari.

SLOKA 31

*akhyahi me ko bhavan ugra-rupo
namo stu te deva-vara prasida
vijñatum icchami bhavantam adyam
na hi prajanami tava pravrttim*

akhyahi - vysvetli, prosim; *me* - mi; *kah* - kdo; *bhavan* - jsi; *ugra-rupah* - strasna podoba; *namah astu* - projevy ucty; *te* - Ti; *deva-vara* - o vzneseny Pane mezi polobohy; *prasida* - smiluj se; *vijñatum* - abych vedel; *icchami* - touzim; *bhavantam* - Ty; *adyam* - puvodni; *na* - ne; *hi* - zajiste; *prajanami* - poznat; *tava* - Tve; *pravrttim* - poslani.

O Pane všech polobohu, prosim, rekni mi, kdo jsi v teto divoke podobe. Klanim se Ti; prosim Te, smiluj se nade mnou. Jsi prvotni Pan. Preji si poznat Te, neboz nechapu Tve poslani.

SLOKA 32

*sri-bhagavan uvaca
kalo smi loka-ksaya-krt pravrdhah
lokan samahartum iha pravrttah
rte pi tvam na bhavisyanti sarve
ye vasthitah pratyanyikesu yodhah*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *kalah* - cas; *asmi* - jsem; *loka* - svety; *ksaya-krt* - nicitel; *pravrdhah* - velky; *lokan* - vsechny lidi; *samahartum* - niceni; *iha* - v tomto svete; *pravrttah* - zamestnal; *rte* - bez, krome; *api* - take; *tvam* - vas; *na* - nikdy; *bhavisyanti* - bude; *sarve* - vsichni; *ye* - kdo; *avasthitah* - umisteni; *prati-anikesu* - na obou stranach; *yodhah* - bojovnici.

Vzneseny pravil: Jsem cas, velký nicitel svetu, a prisel jsem, abych pohltil vsechny lidi. S vyjimkou vas, Panduovcu, budou vsichni bojovnici obou stran usmrceni.

VYKLAD: Ardzuna byl zmaten ze všech různých podob, které mu Krsna zjevil, prestože vedel, že Krsna je jeho přítel a Nejvyšší Osobnost Božství. Proto se dale zajimal, ceho chce Krsna dosahnout touto pustosivou silou. Ve Vedach je psano, že Nejvyšší Pravda zničí všechno, dokonce i brahmany. To je potvrzeno v Katha Upanisade (1.2.25):

*yasya brahma ca ksatram ca ubhe bhavata odanah
mrtyur yasyopasecanam ka ittha veda yatra sah*

Nejvyšší nakonec pohltí všechny brahmany, ksatrije a kohokoliv dalsiho jako jídlo. Tato podoba Nejvyššího Pana je vsepohlcující obr a Krsna se zde predstavuje v podobe vsepohlcujícího casu. Krome nekolika Panduovcu zničí všechny vojaky přítomne na bitevním poli.

Ardzuna s valkou nesouhlasil. Veril, ze je lepsi nebojovat, a tim se vyhnout zklamani. Krsna mu vsak odpovedel, ze i kdyby nebojoval, stejne by vsichni zahynuli, neboz to byl Jeho plan. Kdyby Ardzuna prestal bojovat, zahynuli by jinym zpusobem. Ve skutečnosti již byli vsichni mrtvi. Čas znamená zánik a všechna projevení budou podle přání Nejvyššího Pana zničena. Takový je zákon přírody.

SLOKA 33

*tasmat tvam uttistha yaso labhasva
jitva satrun bhunksva rajyam samrddham
mayaivaite nihatah purvam eva
nimitta-matram bhava savya-sacin*

tasmat - proto; *tvam* - ty; *uttistha* - povstan; *yasah* - slava; *labhasva* - ziskej; *jitva* - premozením; *satrun* - nepřitele; *bhunksva* - uzivej; *rajyam* - kralovství; *samrddham* - vzkvetající; *maya* - Mnou; *eva* - zajiste; *ete* - vsechny; *nihatah* - zabiti; *purvam eva* - zarizeno predem; *nimitta-matram* - pouha přicina; *bhava* - budeš; *savya-sacin* - o Savjasacine.

Proto povstan. Připrav se k boji a ziskej slavu. Potri sve nepřatele a uzivej vzkvetajícího kralovství. Sam jsem je již zahubil, takže ty, o Savjasacine, muzes být jen pouhým nástrojem v boji.

VYKLAD: Slova *savya-sacin* poukazují na cloveka, který je velmi sikovny ve strelbe z luku. Ardzuna byl tedy osloven jako dobry valečník, schopny zabít sve nepřatele sipy. Take slova „bud pouhým nástrojem“ (*nimitta-matram*) jsou významna. Cely svet se pohybuje podle planu Nejvyšší Osobnosti Božství. Posetili lide, kteri nemaji dostatečne vedomosti, si myslí, ze příroda jedna chaoticky, bez planu, a ze vsechny vytvory vznikaji nahodou. Mnoho takzvaných vedcu říká, ze je to tak ci onak, ale my se nemuzeme spokojit s odpovedi „snad“ nebo „mozna“. Hmotna příroda jedna podle určitého planu. Jaky je to plan? Toto kosmické stvoreni dava možnost podmíneným dusím vratit se zpátky k Bohu, zpátky domu. Dokud mají lide panovačnou mentalitu, jez vyúsruje ve snahu ovladat přírodu, jsou podmineni. Ale nejinteligentnější je ten, kdo dokaze porozumet planu Nejvyššího Pana a kdo rozvíjí uvedomování si Krsny. Toto vesmirné projevení bylo stvoreno z Boží vůle a z Boží vůle take zanikne. Byl to tedy Krsnův plan, aby doslo k bitvě na Kuruovském poli. Ardzuna odmítl bojovat, ale bylo mu doporučeno bojovat podle přání Nejvyššího Pana, aby se stal srastným. Clovek je dokonaly, je-li si plně vědomy Krsny a odda-li život transcendentální službě Panu.

SLOKA 34

*drosam ca bhisam ca jayadratham ca
karsam tathanyan api yodha-viran
maya hatams tvam jahi ma vyathistha
yudhyasva jetasi rase sapatnan*

drosam ca - take Drona; *bhisam ca* - take Bhishma; *jayadratham ca* - take Dzajadratha; *karsam* - Karna; *tatha* - take; *anyan* - jini; *api* - zajiste; *yodha-viran* - mocni bojovníci; *maya* - Mnou; *hatan* - uz zabiti; *tvam* - ty; *jahi* - znic; *ma* - nikdy; *vyathistha* - bez obav; *yudhyasva* - bojuj; *jeta asi* - porazis; *rasi* - v bitvě; *sapatnan* - nepřatele.

Dronu, Bhismu, Dzajadrathu, Karnu a jine velké bojovníky jsem již zahubil. Proto je bez obav zabij. Jednoduše bojuj a v bitvě protivníka porazis.

VYKLAD: Vsechno je naplanováno Nejvyšší Osobností Božství, ale On je tak laskavý a milostivý ke svým oddaným, ze jim chce prenechat počty, jestliže ve shodě s Jeho přáním splní Jeho plan. Proto bychom si meli zaridit život tak, abychom jednali k uspokojení Krsny a poznali Nejvyšší Osobnost Božství pomocí duchovního učitele. Díky milosti Nejvyššího Pana muzeme porozumet Jeho planum. Plány oddaných se shodují s plány Boha a každý by mel podle nich jednat, aby zvítězil v boji o existenci.

SLOKA 35

*sanjaya uvaca
etac chrutva vacanam kesavasya
krtanjalir vepamanah kiriti
namaskrtva bhuya evaha krssam
sa-gadgadam bhita-bhitah prasamya*

sanjaya uvaca - Sandžaja pravil; *etac* - tak; *śrutva* - vyslechl; *vacanam* - rec; *kesavasya* - od Krsny; *kṛta-anjalih* - se sepjatýma rukama; *vepamanah* - tresouci se; *kiriti* - Ardzuna; *namaskṛta* - klanel se; *bhuyah* - znovu; *eva* - take; *aha* - rekl; *krssam* - Krsnovi; *sa-gadgadam* - zajikaje se; *bhita-bhitah* - bázlivy; *prasamya* - vzdavaje uctu.

Sandzaja řekl Dhrtarastrovi: O králi, když tresoucí se Ardzuna vyslechl tato slova od Nejvyšší Osobnosti Božství, opakované se klanel se sepnatými rukama. Bazlive a zajímavým hlasem oslovil Krsnu.

VYKLAD: Jiz jsme vysvětlili, že při shlednutí vesmírné podoby Nejvyšší Osobnosti Božství byl Ardzuna zmaten a tak se Krsnovi znovu a znovu klanel a zalknutým hlasem se začal modlit - nikoli jako přítel, ale jako ušasý oddaný.

SLOKA 36

*arjuna uvaca
sthane hrsikesa tava prakirtya
jagat prahrasyaty anurajyate ca
raksamsi bhitani diso dravanti
sarve samasyanti ca siddha-sanghah*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *sthane* - správně; *hrsika-isa* - o Pane všech smyslu; *tava* - Tvoje; *prakirtya* - slava; *jagat* - celý svět; *prahrasyati* - těsí se; *anurajyate* - jsou přitahováni; *ca* - a; *raksamsi* - démoni; *bhitani* - ze strachu; *disah* - směry; *dravanti* - přechájející; *sarve* - všechny; *namasyanti* - prokazují uctu; *ca* - také; *siddha-sanghah* - dokonale bytosti.

Ardzuna řekl: O Pane všech smyslu, svět se naplňuje radostí, když slyší Tve jméno, a všichni jsou k Tobě přitahováni. Dokonale bytosti Ti projevují uctu, avšak démoni ze strachu přechájejí na všechny strany. To vše je v naprostém pořádku.

VYKLAD: Ardzuna se stal osvěceným poté, co se od Krsny dozvěděl, jak bitva na Kuruovském bitevním poli skončí, a jako velký oddaný a přítel Nejvyšší Osobnosti Božství uznal, že vše, co Krsna dělá, je dokonale. Ardzuna potvrdil, že Krsna je udržovatelem oddaných, kteří Ho uctívají a že je ničitelem všeho nezadouchého. Jeho jednání přináší dobro všem. Ardzuna pochopil, že bitva na Kuruovském poli přilízelo mnoho polobohů, siddhů a jiných inteligentních bytostí z vyšších planet, poněvadž se jim Krsna osobně zúčastnil. Když Ardzuna pozoroval vesmírnou podobu Krsny, poloboží se z ní radovali, zatímco démoni a ateisté nemohli velebiti Pana vystat. Přecháěli na všechny strany, protože měli přirozený strach z Krsnovy pustošící podoby. Ardzuna velebil způsob, jakým Krsna jedná s oddanými a s ateisty. Oddaný velebí Pana za každých okolností, neboť ví, že cokoliv Bůh udělá, je všem ku prospěchu.

SLOKA 37

*kasmac ca te na nameran mahatman
gariyase brahmaso py adi-kartre
ananta devesa jagan-nivasa
tvam aksaram sad-asat tat param yat*

kasmat - proc; *ca* - také; *te* - k Tobě; *na* - ne; *nameran* - mely by prokazovat nalezitou uctu; *maha-atman* - o mocný; *gariyase* - kdo jsou lepší; *brahmasah* - než Brahma; *api* - ačkoliv; *adi-kartre* - nejvyšší stvořitel; *ananta* - o nekonečný; *deva-isa* - o Bože bohu; *jagat-nivasa* - o utocisté vesmíru; *tvam* - jsi; *aksaram* - nepomijivý; *sat-asat* - příčina a následek; *tat param* - transcendentální; *yat* - protože.

O Všemocný, který převyšuje i Brahma, Ty jsi původní stvořitel. O nekonečný, proč by Te neměli uctívat? O Bože bohu, přibytku vesmíru! Jsi nepremozitelný zdroj, příčina všech příčin, transcendentální tomuto hmotnému projevení.

VYKLAD: Timto prokazováním své ucty Ardzuna naznačuje, že Krsnu by měli uctívat všichni. Je vsudyprítomný a je Dusi všech dusí. Ardzuna oslovil Krsnu *mahatma*, což znamená nejeslechtejší a nekonečný. *Ananta* znamená, že neexistuje nic, co by nespadalo pod vliv energie Nejvyššího Pana. Slovem *devesa* se naznačuje, že převyšuje a ovládá všechny polobohy. Je utocístem vesmíru. Ardzuna si také myslel, že je správně, aby všechny dokonale žijící bytosti a mocní poloboží prokazovali Krsnovi hlubokou uctu, neboť nikdo není mocnější. Upozornil zvláště na to, že Krsna převyšuje Brahma, neboť Krsna Brahma stvořil. Brahma se zrodil z lotosového květu, který vyrůstá z pupku Garbhodakasaji Visnu. Garbhodakasaji Visnu je plná expanze Krsny, a proto musí jak Brahma, tak siva, zrozený z Brahmy, jakož i všichni poloboží pokorně projevovat Krsnovi svou hlubokou uctu. Ve Srimad Bhagavatamu se říká, že siva, Brahma a ostatní poloboží uctívají Nejvyššího Pana. Slovo *aksaram* je velmi významné, poněvadž tento hmotný svět je podmíněn zanikem, kdežto Krsna není hmotným stvořením ovlivněn. V hmotné přírodě stojí nad všemi podmíněnými dušemi, stejně jako nad celým vesmírným projevem, neboť je příčinou všech příčin a všemocným Panem.

SLOKA 38

*tvam adi-devah purusah purasas
tvam asya visvasya param nidhanam
vettasi vedyam ca param ca dhama
tvaya tatam visvam ananta-rupa*

tvam - Ty; *adi-devah* - puvodni Nejvyssi Buh; *purusah* - osobnost; *purasah* - stary; *tvam* - Ty; *asya* - to; *visvasya* - vesmir; *param* - transcendentalni; *nidhanam* - utociste; *vetta* - znalec; *asi* - Ty jsi; *vedyam* - poznatelne; *ca* - a; *param* - transcendentalni; *ca* - a; *dhama* - utociste; *tvaya* - Tebou; *tatam* - prostoupen; *visvam* - vesmir; *ananta-rupa* - o nezmerna podobo.

Jsi puvodni Osobnost Bozstvi, nejstarsi, svrchovane spocinuti tohoto zjeveneho vesmiru. Znas vsechno a jsi vsim, co je poznatelne. Jsi nejvyssi utociste nad hmotnymi kvalitami. O nezmerna podobo! Cele toto vesmirne stvoreni je Tebou prostoupeno!

VYKLAD: Vsechno spociva na Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, a proto je Buh konecnym utocistem. *Nidhanam* znamena, ze vsechno, dokonce i brahmadzjoti, neosobni zare, ma svuj puvod v Krsnovi, Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Krsna vi o vsem, co se deje v tomto svete, a muze-li mit poznani nejaky konec, pak On je konecnym cilem vseho poznani. Proto je poznavany a poznatelnym. Je predmetem vedeni, ponevadz je vseprostupujici. A protoze je pricinou v duchovnim svete, je transcendentalni. Je take nejvyssi osobnosti v transcendentalnim svete.

SLOKA 39

*vayur yamo gnir varusah sasankah
prajapatis tvam prapitamahas ca
namo namas te stu sahasra-krtvah
punas ca bhuyo pi namo namas te*

vayuh - vzduch; *yamah* - vladce; *agnih* - ohen; *varusah* - voda; *sasa-ankah* - Mesic; *prajapatih* - Brahma; *tvam* - Ty; *prapitamahah* - praotec; *ca* - a; *namah* - mou uctu; *namah* - znovu prokazuji uctu; *te* - Tobe; *astu* - nechr; *sahasra-krtvah* - tisickrat; *punah ca* - a znovu; *bhuyah* - opet; *api* - take; *namah* - projevují svou uctu; *namah te* - vzdavam Ti svoji uctu.

Jsi vzduch a jsi svrchovany vladce! Jsi ohen, jsi voda a jsi Mesic! Jsi Brahma, prvni ziva bytost, a jsi praotec vseh. Proto se Ti znovu a znovu tisickrat uctive klanim!

VYKLAD: Krsna je zde nazvan vzduchem, ponevadz vzduch je nejdulezitejsim predstavitelem vseh polobohu, nebor je vsepronikajici. Ardzuna oslovil Krsnu take jako praotce, protoze Krsna je otcem Brahmy, prvni zive bytosti ve vesmiru.

SLOKA 40

*namah purastad atha prsthatas te
namo stu te sarvata eva sarva
ananta-viryamita-vikramas tvam
sarvam samapnosi tato si sarvah*

namah - klanim se; *purastat* - zepredu; *atha* - take; *prsthatah* - zezadu; *te* - Tobe; *namah astu* - vzdavam svoji uctu; *te* - Tobe; *sarvatah* - ze vseh stran; *eva* - vskutku; *sarva* - nebor jsi vse; *ananta-virya* - nekonecna moc; *amita-vikramah* - a nekonecna energie; *tvam* - Ty; *sarvam* - vsechno; *samapnosi* - pokryvas; *tatah* - proto; *asi* - jsi; *sarvah* - vsechno.

Klanim se Ti zepredu, zezadu a ze vseh stran! O bezmezna moci, jsi panem nekonecných sil! Vsim prostupujes, a proto jsi vsechno!

VYKLAD: V laskyplne extazi ke Krsnovi se Mu Ardzuna, Jeho pritel, klani ze vseh stran. Prijima Krsnu jako Pana veskere moci a sily a vysoce nadrazeneho vsem mocnym valecnikum shromazdenym na bitevnim poli. Ve Visnu Purane (1.9.69) se rika:

*yo yam tavagato deva samipam devata-gasah
sa tvam eva jagat-srasta yatah sarva-gato bhavan*

„Kdokoliv pred Tebe predstoupi, treba i polobuh, je Tvym vytvorem, o Nejvyssi Osobnosti Bozstvi.“

SLOKA 41 - 42

*sakheti matva prasabham yad uktam
he krssa he yadava he sakheti
ajanata mahimanam tavedam
maya pramadat prasayena vapi*

*yac cavahasartham asat-krto si
vihara-sayyasana-bhojanesu
eko tha vapy acyuta tat-samaksam
tat ksamaye tvam aham aprameyam*

sakha - přítel; *iti* - tak; *matva* - myslici; *prasabham* - troufale; *yat* - cokoliv; *uktam* - řekl; *he krssa* - o Krsno; *he yadava* - o Jadavo; *he sakhe* - drahy příteli; *iti* - tak; *ajanata* - aniz bych vedel; *mahimanam* - nadhera; *tava* - Tvoje; *idam* - to; *maya* - mnou; *pramadat* - z posetilsti; *prasayena* - z lasky; *va api* - bud; *yat* - cokoliv; *ca* - take; *avahasa-artham* - jako zert; *asat-krtah* - potupa; *asi* - byl jsi; *vihara* - zabava; *sayya* - leze; *asana* - sede; *bhojanesu* - pri spolecnem jidle; *ekah* - sam; *atha va* - nebo; *api* - take; *acyuta* - o neomylny; *tat-samaksam* - ve spolecnosti; *tat* - vsechny tyto; *ksamaye* - promin; *tvam* - Ty; *aham* - ja; *aprameyam* - nezmerny.

Povazoval jsem Te za sveho pritele, a proto jsem Te nekdy unahlene oslovil „Krsno“, „Jadavo“, „muj příteli“, aniz bych znal Tvoji slavu. Prosim Te, odpusť mi vse, co jsem Ti ucinil z posetilsti nebo z lasky. Mnohokrat jsem byl k Tobe nezdvorily, kdyz jsme spolu zertovali pri odpocinku, kdyz jsme lezeli na stejne posteli, sedeli ci jedli, ar o samote, nebo v pritomnosti mnoha pratel. Promin mi, prosim Te, vsechny me prestupky, o nezmerny.

VYKLAD: Ackoliv se Krsna zjevil pred Ardzunou ve sve vesmirne podobě, Ardzuna si pamatoval na svůj pratsky vztah k Nemu a prosil Krsnu, aby mu prominul vsechny nezdvorilosti. Ardzuna priznal, ze nikdy nevedel, ze by Krsna mohl nabyt takove vesmirne podoby, presteze mu jiz Krsna jako svemu příteli vysvetlil, kdo je. Ardzuna nevedel, kolikrat ponizil Krsnu, kdyz Ho oslovil „muj příteli“, „Krsno“, „Jadavo“ a podobne, aniz by si uvedomoval Jeho majestat. Krsna je vsak tak mily a shovivavy, ze i pres svou svrchovanost mel k Ardzunovi pratsky vztah. Takovy je vzajemny transcendentalni laskyplny vztah mezi oddanym a Krsnou, který trva naveky a nemuze byt zapomenut. Lze to pozorovat na Ardzunove chovani. Prestoze videl vznesenost vesmirne podoby, nemohl zapomenout na svůj pratsky vztah ke Krsnovi.

SLOKA 43

*pitasi lokasya caracarasya
tvam asya puhyas ca gurur gariyan
na tvat-samo sty abhyadhikah kuto nyo
loka-traye py apratima-prabhava*

pita - otec; *asi* - jsi; *lokasya* - celeho sveta; *cara* - pohybliveho; *acarasya* - nehybneho; *tvam* - jsi; *asya* - z toho; *puhyah* - hodny uctivani; *ca* - take; *guruh* - ucitel; *gariyan* - slavný; *na* - nikdy; *tvat-samah* - roven Tobe; *asti* - je; *abhyadhikah* - vetsi; *kutah* - jak je mozne; *anyah* - jini; *loka-traye* - ve trech planetarnich soustavach; *api* - take; *apratima-prabhava* - nezmeritelna moci.

Jsi otec celeho vesmirneho projeveni, pohybliveho i nehybneho. Jsi jeho uctyhodny Pan a nejvyssi duchovni ucitel. Nikdo se Ti nemuze vyrovnat a nikdo nemuze byt jako Ty. Jak Te nekdo v techto trech svetech muze prekonat, o Pane s nezmeritelnou moci?

VYKLAD: Sri Krsna, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, je hoden, aby Ho uctivaly vsechny zive bytosti, tak jako otec je hoden, aby byl uctivan svym synem. Krsna je prvni duchovni ucitel, nebo puvodne predal vedske poznani Brahmovi a nyní prednasi Bhagavadgitu Ardzunovi. V soucasne dobe musi byt kazdy pravy duchovni ucitel clankem ucednicke posloupnosti, která pochazi od Krsny. Neni-li clovek Krsnovym predstavitelem, nemuze byt ucitelem ci duchovnim mistrem v transcendentalnich zalezitostech.

Nejvyssi Pan je veleben mnoha způsoby. Jeho velikost je nezmeritelna. Nikdo nemuze byt vetsi nez Nejvyssi Osobnost Bozstvi, Krsna, ponevadz nikdo v zadnem projeveni, ar hmotnem ci duchovnim, Mu neni roven, natoz aby Ho predcil. Vsichni jsou Mu podrizeni; nikdo se Mu nemuze vyrovnat. Je to take potvrzeno ve svetavatara Upanisade (6.8):

*na tasya karyam karasam ca vidyate
na tat-samas cabhyadhikas ca drsyate*

Sri Krsna ma smysly a telo jako obycejny clovek, ale mezi Jeho smysly, Jeho mysli a Jim samotnym neni rozdil. Posetili lide, kteri to neznaji dokonale, rikaji, ze Krsna se lisi od sve duse, mysli, srdce a tak dal. Krsna je absolutni, a proto jsou Jeho cinnosti a sily svrchovane. Ackoliv nema smysly jako my, muze vykonavat vsechny smyslove cinnosti; to znamena, ze Jeho smysly nejsou nedokonale nebo omezeny. Nikdo nemuze byt vetsi nez Krsna, nikdo se Mu nemuze rovnat a vsichni jsou Mu podrizeni.

Veskere cinnosti, vedomosti a moc Nejvyssi Osobnosti jsou transcendentalni. V Bhagavadgite (4.9) se rika:

*janma karma ca me divyam evam yo vetti tattvatah
tyaktva deham punar janma naiti mam eti so rjuna*

Kdokoliv zna Krsnovo transcendentalni telo, Jeho cinnosti a dokonalost, se po opusteni tela navrati k Nemu a nikdy se nevrati do tohoto strastiplneho sveta. Proto bychom meli mit na pameti, ze Krsnovy cinnosti jsou zcela jine nez cinnosti ostatnich lidi. Nejlepsi je ridit se Krsnovymi zasadami, ktere nas dovedou k dokonalosti. Uvadi se take, ze neni nikdo, kdo by byl Krsnovi nadrizen; vsichni jsou Jeho sluzebnici. Sri Caitanja-caritamrta (Adi 5.142) rika: *ekale isvara krssa, ara saba bhrtya*. Pouze Krsna je Buh a vsichni ostatni jsou Jeho sluzebnici. Vsichni poslouchaji Jeho prikazy, nikdo se nemuze protivit Jeho vuli. Kazdy musi jednat podle Jeho narizeni, neboz kazdy je pod Jeho dohledem. V Brahma-sanhite se pise, ze Krsna je pricina vseh pricin.

SLOKA 44

*tasmat prasamya prasidhaya kayam
prasadaye tvam aham isam imyam
piteva putrasya sakheva sakhyuh
priyah priyayarhasi deva somhum*

tasmat - proto; *prasamya* - projevy ucty; *prasidhaya* - padaje; *kayam* - telo; *prasadaye* - prosit o milost; *tvam* - Tebe; *aham* - ja; *isam* - Nejvyssiho Pana; *imyam* - hodny uctivani; *pita iva* - jako otec; *putrasya* - se synem; *sakha iva* - jako pritel; *sakhyuh* - s pritelem; *priyah* - mily; *priyayah* - s milym; *arhasi* - mel bys; *deva* - muj Pane; *somhum* - shovivavy.

Jsi uctyhodny Nejvyssi Pan vseh zivych bytosti. Padam pred Tebou k zemi, abych Ti vyjadril svoji hlubokou uctu a poprosil Te o milost. Prosim Te, odpusť mi vsechno zle, ceho jsem se vuci Tobe dopustil a bud ke mne shovivavy, jako je otec k synovi, pritel k priteli ci mily k mile.

VYKLAD: Oddani maji ke Krsnovi ruzne vztahy; nekdo s Nim jedna jako se svym synem, jiny se k Nemu chova jako ke svemu muzi, priteli nebo nadrizenemu. Vztah Krsny a Ardzuny je pratsky. Tak jako jsou otec, manzel nebo nadrizeny shovivavi, tak je shovivavy i Krsna.

SLOKA 45

*adrsta-purvam hrsito smi drstva
bhayena ca pravyathitam mano me
tad eva me darsaya deva rupam
prasida deveva jagan-nivasa*

adrsta-purvam - nikdy predtim nevidel; *hrsitah* - potesen; *asmi* - jsem; *drstva* - videt; *bhayena* - z bazne; *ca* - take; *pravyathitam* - rozrusen; *manah* - mysl; *me* - moje; *tat* - proto; *eva* - zajiste; *me* - mne; *darsaya* - ukazat; *deva* - o Pane; *rupam* - podoba; *prasida* - slituj se; *deva-isa* - o Pane vseh polobohu; *jagat-nivasa* - utociste vesmiru.

Jsem potesen pri pohledu na tuto vesmirnou podobu, kterou jsem nikdy predtim nevidel, avsak zaroven se moje mysl chveje bazni. Proto Te prosim, slituj se nade mnou a ukaz se mi znovu ve sve podobě jako Osobnost Bozstvi, o Pane vseh polobohu, o pribytku vesmiru.

VYKLAD: Ardzuna ma vzdy duveru ke Krsnovi, neboz Krsna je jeho mily pritel. Tak jako se nekdo raduje z bohatstvi sveho pritele, tak se i Ardzuna radoval, ze jeho pritel Krsna je Nejvyssi Osobnost Bozstvi a ze muze ukazat takovou uzasnou vesmirnou podobu. Pote, co ji spatril, vsak dostal strach, ze se ze sveho ryziho pratelstvi dopustil vuci Krsnovi mnoha prohresku. Jeho mysl se proto chvela bazni, ackoliv se nemel ceho obavat. Proto Ardzuna prosi Krsnu, aby na sebe vzal podobu Narajana, neboz Krsna se muze objevit v jakékoli podobě. Vesmirna podoba je docasna stejne jako hmotny svet. Na duchovnich planetach, Vaikunthach, ma vsak Krsna transcendentalni telo se čtyřmi pazemi a nazyva se Narajana. V duchovnim svete je nekonecne mnozstvi planet a na kazde planete je Krsna pritomen prostrednictvím svých dokonalých podob, ktere maji ruzna jmena. Ardzuna si pral spatrit jednu z techto podob, sidlicich na Vaikunthach. Na kazde duchovni planete sidli čtyřruky Narajana a v kazde ruce drzi jeden symbol - lasturu, lotosovy kvet, kyj a disk. Podle toho, v ktere ruce tyto symboly drzi, maji podoby Nejvyssiho Pana ruzna jmena. Vsechny tyto podoby jsou totozne s Krsnou, a proto Ardzuna prosil o spatreni Jeho čtyřruke podoby.

SLOKA 46

*kiritinam gadinam cakra-hastam
icchami tvam drastum aham tathaiva*

tenaiva rupesa catur-bhujena
sahasra-baho bhava visva-murte

kiritinam - s helmou; *gadinam* - s kyjem; *cakra-hastam* - s diskem v ruce; *icchami* - preji si; *tvam* - Tebe; *drastum* - spatrit; *aham* - ja; *tatha eva* - v teto pozici; *tena eva* - timto; *rupesa* - podobo; *catur-bhujena* - ctýrrukou; *sahasra-baho* - o tisíciruky; *bhava* - stan se; *visva-murte* - o vesmírna podobo.

O vesmírna podobo, o tisíciruky Pane, preji si spatrit Te s korunou na hlave, s kyjem, diskem, lasturou a lotosovým kvetem v Tvých rukách. Toužím spatrit Te v této ctýrruke podobě.

VYKLAD: V Brahma-sanhite (5.39) se uvádí: *ramadi-murtisu kala-niyamena tisthan*. Buh má statisíce věčných podob, z nichž nejvýznamnější jsou Rama, Nrsinha a Narajana. Existuje nekonečné množství těchto podob, ale Ardzuna věděl, že Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství a že na sebe přijal dočasnou vesmírnou podobu. A nyní si přeje spatřit Krsnu v Jeho duchovní podobě Narajany. Tento vers bezpochyby potvrzuje výpověď ze Srimad Bhagavatamu, že Krsna je původní Osobnost Božství a že všechny ostatní podoby z Neho vycházejí. Od svých dokonalých aspektů se nelisi a zůstává Bohem ve všech svých podobách. Ve všech těchto podobách je neustále mladíkem. To je trvalá, nemění se vlastnost Nejvyšší Osobnosti Božství. Kdo zná Krsnu, ten se okamžitě oprosňuje ode všech znečištění hmotného světa.

SLOKA 47

sri-bhagavan uvaca
maya prasannena tavarjunedam
rupam param darsitam atma-yogat
tejo-mayam visvam anantam adyam
yan me tvad anyena na drsta-purvam

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *maya* - Mnou; *prasannena* - z milosti; *tava* - tobe; *arjuna* - Ardzuno; *idam* - tuto; *rupam* - podobu; *param* - transcendentální; *darsitam* - ukázal; *atma-yogat* - Mou vnitřní silou; *tejah-mayam* - zářící; *visvam* - celý vesmír; *anantam* - nekonečný; *adyam* - původní; *ya* - to, co; *me* - Moje; *tvad anyena* - kromě tebe; *na drsta-purvam* - dosud nikdo nespatrił.

Vzneseny pravil: Muž milý Ardzuno, s radostí jsem ti Mou vnitřní energii zjevil nejvyšší vesmírnou podobu v hmotném světě; prvotní podobu, nekonečnou a zářící, kterou kromě tebe doposud nikdo nespatrił.

VYKLAD: Ardzuna si přál vidět vesmírnou podobu Nejvyššího Pana a Sri Krsna mu z milosti zjevil svou zářící, svrchovanou vesmírnou podobu, která byla oslnující jako slunce a jejíž mnohé tvare se rychle měnily. Krsna ukázal tuto podobu, kterou projevil svou vnitřní silou, a která se vymyká lidskému chápání, jen aby splnil Ardzunovo přání. Nikdo před Ardzunou Krsnovu vesmírnou podobu doposud nespatrił, ale když byla zjevena Ardzunovi, mohli ostatní oddaní na nebeských a jiných planetách ve vnějším vesmíru tuto zářivou podobu také spatřit. Vesmírnou podobu ještě nikdy neviděli, ale nyní jim to bylo umožněno díky Ardzunovi. Jinými slovy, nyní mohli všichni oddaní spatřit vesmírnou podobu, kterou Krsna milostive ukázal Ardzunovi.

Některí lidé dodávají, že Krsna tuto podobu ukázal také Durjodhanovi, když k němu přišel, aby uzavřel mír. Durjodhana nanestěsti mírové poselství nepřijal, avšak Krsna mu tehdy ukázal některé ze svých vesmírných podob. Tyto podoby se ovšem lišily od podoby, kterou zjevil Ardzunovi. Je zde jasné receno, že tuto podobu doposud nikdo nespatrił.

SLOKA 48

na veda-yajnadhyayanair na danair
na ca kriyabhir na tapobhir ugraih
evam-rupah sakya aham nr-loke
drastum tvad anyena kuru-pravira

na - nikdy; *veda-yajna* - obeti; *adhyayanaih* - nebo studiem Ved; *na* - ne; *danaih* - dobročinností; *na* - nikdy; *ca* - také; *kriyabhih* - zbožnými skutky; *na* - nikdy; *tapobhih* - tvrdým pokáním; *ugraih* - přísným; *evam-rupah* - v této podobě; *sakya* - mohu; *aham* - Já; *nr-loke* - v hmotném světě; *drastum* - být spatřen; *tvad* - nez ty; *anyena* - jiným; *kuru-pravira* - o nejlepším z Kuruovských bojovníků.

O nejlepším z Kuruovských bojovníků, před tebou tuto vesmírnou podobu nikdo nikdy nespatrił, neboť v hmotném světě ji nikdo nemůže spatřit studováním Ved, obožňováním, dobročinnostmi, zbožnými skutky, ani tvrdým pokáním.

vyklad: Musime si uvedomit, co se v teto souvislosti mysli slovy „bozsky zrak“. Kdo muze nabyt bozskeho zraku? Bozsky znamena „podobny Bohu“. Dokud clovek neni zbozny jako polobuh, nemuze mit bozsky zrak. Kdo je tedy polobuh? Ve Vedach se pise, ze ten, kdo uctiva Visnu, je polobuh (*vissu-bhaktah smrta devah*). Ateiste neboli ti, kteri na Visnu neveri a tvrdi, ze pouze neosobni aspekt Krsny je to Nejvyšší, nemohou získat bozsky zrak. Je nemožné ponížovat Krsnu a zároveň mít bozsky zrak, který je možno získat jen tím, že se staneme oddanými. Jinými slovy, všichni, kdo mají bozsky zrak, mohou vidět vše, tak jako Ardzuna.

V Bhagavadgite je podán popis vesmírné podoby, kterou před Ardzunou ještě nikdo nezhledl. Nyní si ale musíme udelat představu, jak *visva-rupa* vypadala. Ti, kteří mají skutečné božské vlastnosti, mohou Krsnovu vesmírnou podobu spatřit, ale nikdo nemůže mít božské vlastnosti, aniž by byl čistým oddaným Krsny. Přesto však oddaní s božskou povahou a božským zrakem nemají velký zájem o zhlednutí Krsnovy vesmírné podoby. V předeslévané verzi se píše, že Ardzuna toužil, aby se Krsna zjevil ve své čtyřruce podobě jako Visnu, a že z vesmírné podoby měl ve skutečnosti strach.

V tomto verzi je několik důležitých slov, jako například *veda-yajnadhyayanaih*, což poukazuje na studium Véd a obětní pravidla. Slovem *veda* se myslí veskera védská literatura, jako jsou čtyři Vedy (Rg, Jadur, Sama a Atharva), osmnáct Purán, Upanišady a Vedánta-sútra. Všechny musíme studovat, buď doma, nebo kdekoli jinde. Podobné jsou suty (Kalpa-suty a Mīmāṃsā-suty) určené ke studiu obětních metod. Slovo *danaih* znamená dary, které jsou darovány vhodným osobám - například brahmanům a váisnavům zapojeným v transcendentální laskavé službě Panovi. Zbožné činnosti poukazují na oheň *agni-hotra* a na předepsané povinnosti pro různé kasty. Dobrovolně přijetí tělesného pokání se nazývá *tapasya*. Někdo dokáže dělat všechno - činit pokání, dávat milodary, studovat Vedy a tak dále, avšak není-li oddaným, jako je Ardzuna, nemůže spatřit Krsnovu vesmírnou podobu. Stoupenci neosobní filozofie si také představují, že Panovu vesmírnou podobu vidí, ale z Bhagavadgity je patrné, že impersonalisté nejsou oddanými. Proto je pro ně zcela nemožné vidět Krsnovu vesmírnou podobu.

Mnozí lidé se snaží vytvářet inkarnace. Někdy mylně prohlašují obyčejného člověka za inkarnaci, ale to je nesmysl. Musíme dodržovat zásady Bhagavadgity, abychom měli možnost dosáhnout dokonalého duchovního poznání. Ackoliv je Bhagavadgita považována za přípravné studium k Vede o Bohu, je přesto dokonalá a jejím prostřednictvím musíme rozlišit, co je co. Nasledovníci nějaké pseudoinkarnace se mohou domnívat, že videli transcendentální inkarnaci Boha nebo vesmírnou podobu, ale to nemůže být akceptováno, neboť zde se jasně říká, že nikdo nemůže spatřit vesmírnou podobu Boha, není-li Krsnovým oddaným. Nejdrve se tedy člověk musí stát čistým oddaným, a pak snad může tvrdit, že to, co viděl, byla vesmírná podoba. Krsnovi oddaní nepřijímají falešné inkarnace nebo stoupence falešných inkarnací.

SLOKA 49

*ma te vyatha ma ca vimumha-bhavo
drstva rupam ghoram idrṇ mamedam
vyapeta-bhiḥ prita-manah punas tvam
tad eva me rupam idam prapasya*

ma - ar přestane; *te* - tobe; *vyatha* - potíže; *ma* - zanech; *ca* - také; *vimumha-bhavaḥ* - zmatení; *drstva* - z pohledu; *rupam* - podoba; *ghoram* - straslivá; *idrṇ* - jaká je; *mama* - Moje; *idam* - tato; *vyapeta-bhiḥ* - zbaven všeho strachu; *prita-manah* - buď vesele mysli; *punaḥ* - znovu; *tvam* - ty; *tad* - to; *eva* - tak; *me* - Moje; *rupam* - podoba; *idam* - tato; *prapasya* - pohled.

Nenechám tě více se znepokojovat pohledem na tuto Moji straslivou podobu. O Můj oddaný, zanech všech zmatků. S klidnou myslí se nyní můžeš podívat na Moji vytouženou podobu.

vyklad: Na začátku Bhagavadgity se Ardzuna obával, že bude muset zabít svého uctyhodného pradeda Bhismu a učitele Dronu, ale Krsna řekl, že se nemusí bát zabít svého děda. Když se Dhrtarastrovi synové pokoušeli obnázet Draupadi před shromážděním Kuruovců, nenamítal nic ani Bhishma, ani Drona, a za takové zanedbání povinností by měli být zabiti. Krsna zjevil Ardzunovi svou vesmírnou podobu, jen aby ukázal, že ti lidé už byli pro nezákonné jednání zabiti. Ukázal mu tuto scénu také z toho důvodu, že oddaní jsou vždy mírumilovní a takové straslivé činy nemohou konat. Když nyní vyslel najevo účel projevení vesmírné podoby, přál si Ardzuna spatřit čtyřrukou podobu a Krsna mu vyhověl. Oddaní však nejeví žádný zvláštní zájem o vesmírnou podobu, poněvadž na této úrovni neexistuje laskavá výměna citů. Oddaní si přeje buď pokorně vyznávat uctu, nebo touží vidět Krsnovu dvourukou podobu, aby mohl s láskou sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství.

SLOKA 50

sanjaya uvaca
ity arjunam vasudevas tathoktva
svakam rupam darsayam asa bhuyah
asvasayam asa ca bhitam enam
bhutva punah saumya-vapuh mahatma

sanjayah uvaca - Sandzaja pravil; *iti* - tak; *arjunam* - Ardzunovi; *vasudevah* - Krsna; *tatha* - takto; *uktva* - rikaje; *svakam* - svou vlastní; *rupam* - podobu; *darsayam asa* - ukazal; *bhuyah* - znovu; *asvasayam asa* - povzbudil ho; *ca* - take; *bhitam* - zdeseny; *enam* - jeho; *bhutva* - bude; *punah* - opet; *saumya-vapuh* - krasna podoba; *maha-atma* - mocny.

Sandzaja pravil Dhrtarastrovi: Kdyz Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, takto promluvil k Ardzunovi, vyjevil znovu svou pravou čtyřrukou podobu a nakonec, aby uspokojil zdeseného Ardzunu, ukázal se mu ve své dvouruce podobě.

VYKLAD: Když se Krsna zjevil jako syn Vasudevů a Devaki, zjevil se nejdrive jako čtyřruky Narajana, ale na prosbu svých rodičů se proměnil v obyčejné deratko. Prave tak Krsna vedel, že Ardzuna si nepřeje vidět Jeho čtyřrukou podobu, ale když o to zadal, Krsna mu tuto podobu ukázal take. Potom se opet zjevil ve své dvouruce podobě. Slova *saumya-vapuh* (velice krasná podoba) jsou velmi významná a myslí se jimi nejkrasnější podoba. Když byl Krsna přítomen zde na Zemi, byli všichni uchváteni Jeho překrásnou podobou, a ponevadž Krsna je vládce vesmíru, zahlal jednoduše strach svého oddaného, Ardzuny, a ukázal se mu znovu ve své krásné podobě jako Krsna. V Brahma-sanhite (5.38) se uvádí: *premanjana-cchurita-bhakti-vilocanena*. Pouze ti, jejichž oči jsou pomazány balzámem lásky, mohou spatřit krásnou podobu Sri Krsny.

SLOKA 51

arjuna uvaca
drstvedam manusam rupam tava saumyam janardana
idanim asmi samvrttah sa-cetah prakrtim gatah

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *drstva* - když vidím; *idam* - tuto; *manusam* - lidskou; *rupam* - podobu; *tava* - Tvoji; *saumyam* - velmi krásnou; *janardana* - o hubiteli nepřatel; *idanim* - prave nyní; *asmi* - jsem; *samvrttah* - uklidnen; *sa-cetah* - v mém vědomí; *prakrtim* - do mě vlastní přirozenosti; *gatah* - navrácen.

Když Ardzuna takto spatřil Krsnu v Jeho původní podobě, pravil: O Džanardano, při pohledu na Tvoji překrásnou lidskou podobu se má mysl uklidnila a vracím se znovu do své původní přirozenosti.

VYKLAD: Ze slov *manusam rupam* je patrné, že Nejvyšší Osobnost Božství má původně dvě ruce. Lide, kteří Krsnu hání tím, že Ho pokládají za obyčejného člověka, si nejsou vědomi Jeho božské podstaty. Kdyby byl Krsna obyčejný člověk, jak by mohl ukázat vesmírnou podobu a poté se zjevit ve čtyřruce podobě jako Narajana? V Bhagavadgite se jasně říká, že ten, kdo považuje Krsnu za obyčejného člověka a klame ctenáře tvrzením, že z Krsny promlouvá neosobní brahma, se dopouští těžkého zločinu. Krsna zjevil nejen svou vesmírnou podobu, ale i svou čtyřrukou podobu jako Visnu. Jak tedy může být považován za obyčejného člověka? Čistý oddaný se však neda zmašť nesprávnými komentáři k Bhagavadgite, neboť ví, co je co. Původní verše Bhagavadgity jsou nad slunce jasnější a nepotřebují vysvětlení posetilých komentátorů.

SLOKA 52

sri-bhagavan uvaca
su-durdarsam idam rupam drstavam asi yan mama
deva apy asya rupasya nityam darsana-kanksisah

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, řekl; *su-durdarsam* - velice těžce spatřit; *idam* - tuto; *rupam* - podobu; *drstavam asi* - jak vidíš; *yat* - kterou; *mama* - Můj; *devah* - poloboží; *api* - take; *asya* - tato; *rupasya* - podoba; *nityam* - věčně; *darsana-kanksisah* - touží spatřit.

Vzneseny pravil: Můj drahy Ardzuno, je velmi nesnadné uzřít podobu, na kterou se nyní díváš. I poloboží ustavicně touží spatřit tuto tak milou podobu.

VYKLAD: Ve čtyřicátém osmém verši této kapitoly říká Krsna Ardzunovi, že zhlednout Jeho vesmírnou podobu je nemožné i po vykonání mnoha ctnostných skutků, obětí a tak dále. Použitím slov *su-durdarsam* se v tomto verši naznačuje, že Krsnova dvouruka podoba je velice duverná. Člověk by snad mohl spatřit vesmírnou podobu, když ke všem aktivitám, jako je pokání, studium Ved a filozofické spekulování, přidá trochu oddané služby. Snad je to i možné, ale jak již bylo řečeno, ani tuto podobu není možno spatřit bez bhakti. Nad vesmírnou podobou však existuje Krsnova dvouruka

podoba, kterou zhlednout je jeste tezsi i pro polobohy, jako je Brahma a siva, kteri si preji Krsnu takto videt. Srimad Bhagavatam rika, ze kdyz se o Krsnovi predpokladalo, ze je v lune Devaki, dostavili se vsichni polobozi z nebe, aby uzreli zazracneho Krsnu a prednesli Mu krasne modlitby, ackoliv Ho v te dobe jeste nevideli. Cekali, aby Krsnu mohli spatrit. Posetili lide mohou Krsnu zesmesnovat a povazovat Ho za obycejneho cloveka nebo vzdavat uctu „necemu neosobnimu“ v Krsnovi, a nikoliv Jemu samotnemu, ale takovy postoj je nesmyslny. Polobozi jako Brahma a siva ve skutečnosti touzi po zhlednutí Krsny v Jeho dvouruke podobě.

V Bhagavadgite (9.11) se take pise: *avajananti mam mumha manusim tanum asritah*. Krsnu nemohou videt posetilci, kteri Ho hani. Krsnovo telo je zcela duchovni, plne blazenosti a vecnosti. To je potvrzeno v Brahma-sanhite a Krsnou samotnym v Bhagavadgite. Jeho telo se nikdy nepodoba hmotnemu telu. Proto ti, kteri studuji Krsnu ctenim Bhagavadgity nebo jine vedske literatury, narazi na problem. Pouzivaji-li hmotneho postupu, aby pochopili Krsnu, pokladaji Ho za mocnou historickou osobnost nebo velice uceneho filozofa - za obycejneho cloveka, který byl nucen prijmout hmotne telo, presteze byl tak mocny. Absolutni Pravdu povazuji definitivne za neosobni, coz vede k domnence, ze z neosobniho aspektu se projevil aspekt osobni, který je poutan k hmotne prirode. To je materialisticke pojeti Nejvyšsiho Pana. Dalsi pojeti ma take spekulativni charakter. Ti, kteri hledaji poznani o Krsnovi, spekulují a myslí si, ze je mene dulezity nez Jeho vesmirna podoba. Tvrdi tedy, ze vesmirna podoba, kterou Krsna zjevil Ardzunovi, je dulezitejsi nez Jeho osobni podoba. Podle nich je osobni podoba Nejvyšsiho jen vytvorem fantazie. Veri, ze Absolutni Pravda je neosobni.

Transcendentalni zpusob, jak pochopit Krsnu, je popsán ve ctvrté kapitole Bhagavadgity: naslouchat o Krsnovi od autorit. To je skutecna vedska metoda a ti, kteri se doopravdy ridi vedskými tradicemi, naslouchaji vypravenim o Krsnovi od autorit. Neustalým naslouchaním takových vypravení se probudi láska ke Krsnovi. Jak jsme se již nekolikrát zmínili, Krsna je pokryt svou energií, jogamajou. Nezjevuje se komukoliv. Pouze ti, kterým se chce zjevit, Ho mohou spatrit. To je také potvrzeno ve Vedach; pouze naprosto odevzdána duše muze pochopit Absolutni Pravdu. Transcendentalistovi se mohou otevrit duchovni oci neustalým uvedomováním si Krsny a neustalou laskyplnou službou, a Krsna se mu take muze zjevit. Takove zjevení není umožněno ani polobohům, a proto i oni stezi rozumějí, kdo je Krsna. Přední polobozi neustále doufají, ze spatří Krsnu v Jeho dvouruke podobě. Z toho vyplývá, ze je velmi obtížné spatrit Krsnovu vesmírnou podobu a není to umožněno všem; jeste obtížnější je ale pochopit Jeho osobni podobu sjamasunday.

SLOKA 53

*naham vedair na tapasa na danena na cejyaya
sakra evam-vidho drastum drstavani asi mam yatha*

na - nikdy; *aham* - Ja; *vedaih* - studiem Ved; *na* - nikdy; *tapasa* - prisnym pokanim; *na* - nikdy; *danena* - dobrocinnosti; *na* - nikdy; *ca* - take; *ijyaya* - uctivanim; *sakyah* - je mozno; *evam-vidhah* - takto; *drastum* - spatrit; *drstavani* - vidici; *asi* - jsi; *mam* - Me; *yatha* - jako.

Tato podoba, kterou vidis svyma transcendentalnima ocima, nemuze byt pochopena pouhym studovanim Ved, ani krutym pokanim, ani dobrocinnosti, ani uctivanim. Temito prostredky Me nikdo nemuze spatrit takoveho, jaky jsem.

VYKLAD: Krsna se nejprve zjevil svym rodicum v ctyrřuke podobě a pak se proměnil v deratko se dvěma rukama. Tento zazrak velice teško pochopí ateisté nebo ti, kdo se neradí zásadami oddané služby. Učenci, kteri studovali Vedy, nemohou poznat Krsnu na zaklade svých jazykových vedomostí nebo akademických kvalifikací. Stejne tak Mu nemohou porozumet lide, kteri se občas chodi pomodlit do kostela. Tito lide sice navstevují chramy, ale ve skutečnosti nemohou Krsnu pochopit takoveho, jaky je. Krsna muze byt poznán pouze prostrednictvím oddané služby, coz take vysvetli v nasledujicim versi.

SLOKA 54

*bhaktya tv ananyaya sakya aham evam-vidho rjuna
jnatum drastum ca tattvena pravešum ca parantapa*

bhaktya - naprostou oddanou službou; *tu* - ale; *ananyaya* - aniz by byl zapleten do plodonosných cinu nebo spekulativního poznání; *sakyah* - mozne; *aham* - Ja; *evam-vidhah* - takto; *arjuna* - o Ardzuno; *jnatum* - vedet; *drastum* - videt; *ca* - a; *tattvena* - pravdivě; *pravešum* - vstoupit; *ca* - take; *parantapa* - o valecniku mocných pazi.

Muj mily Ardzuno, pouze naprostou oddanou službou mohu byt spatřen a pochopen tak, jak tady před tebou stojím. Jen tak muzes vniknout do zahady Me přirozenosti.

VYKLAD: Krsnu muzeme pochopit pouze naprostou oddanou sluzbou. V tomto versi zretelne zduraznuje, aby neopraveni komentatori, pokousejici se porozumet Bhagavadgite spekulativni metodou, pochopili, ze zbytecne mari cas. Nikdo nemuze pochopit, jak se zjevil svym rodicum v ctyrruke podobe a okamzite se opet promenal v deratko se dvema rukama. Temto vecem je velice tezke porozumet studovanim Ved nebo filozofickou spekulaci. Proto se zde jasne rika, ze Ho nikdo nemuze spatrit nebo porozumet temto vecem. Ti vsak, kdo velice dukladne prostudovali vedskou literaturu, se z techto spisů mohou naucit poznat Krsnu v mnoha Jeho aspektech. Existuje tolik pravidel a prikazu, a chce-li nekdo Krsnu pochopit, musi dodrzovat usmernujici zasady, jez jsou popsany v autoritativni literature. Jednou z techto zasad je napriklad provadet stanovené pokani. Dodrzovani pustu na vyroci Krsnova zrozeni (Dzanmastami) a v jedenacty den po uplnku a nove (Ekadasi) patri k takovému pokani. Pokud se tyka dobrocinnosti, je zrejme, ze ma byt udelovana Krsnovym oddanym, kteri jsou zapojeni v oddane sluzbe, aby sirili filozofii o Krsnovi po celem svete, coz je skutecny dar lidstvu. Jestliže nekdo daruje cast sveho vydelku lidem, kteri se snazi o rozširovani nauky o Krsnovi, je takovy dar nejvyssi dobrocinnosti na svete. Rupa Gosvami velebil Sri Caitanju Mahaprabhu jako nejstredrejsi osobnost, neboť volne rozdaval lasku ke Krsnovi, kterou neni lehke ziskat. Clovek muze take dosahnout uspechu, ridi-li se podle predpisu urceny pro bohosluzby v chramech. V indickych chramech je vzdy nejake Bozstvo Visnu nebo Krsny jako možnost udelat pokrok tím, ze se klanime Nejvyssimu Panu. Pro zacatecniky v oddane sluzbe je uctivani v chramech velice dulezite, coz je take potvrzeno ve vedske literature. Ve svetavatara Upanisade (6.23) se rika:

*yasya deve para bhaktir yatha deve tatha gurau
tasyaite kathita hy arthah prakasante mahatmanah*

Tomu, kdo je naprosto oddan Nejvyssimu Panu a veden duchovnim ucitelem, se muze Nejvyssi Osobnost Bozstvi zjevit. Nikdo nemuze poznat Krsnu mentalni spekulaci. Clovek, který neni osobne veden a zdokonalovan pravym duchovnim ucitelem, nemuze ani zacit chapat, kdo Krsna je. Slova *tu* je zde pouzito pro znazorneni, ze zadne jine metody nelze pouzít, ze zadnou jinou metodu nelze doporučit a ze zadna jina metoda nemuze byt uspesna k pochopeni Krsny.

Krsnovy osobni podoby se dvema nebo ctyrma rukama se zcela lisi od docasne vesmirne podoby, kterou ukazal Ardzunovi. Transcendentalni podoby Krsny se dvema rukama a podoba Narajany se ctyrma rukama jsou vecne, zatímco vesmirna podoba, kterou spatril Ardzuna, je pomijiva. Slova *śū-durdarsam*, která znamenaji „tezko spatritelny“, poukazují na to, ze dosud nikdo tuto vesmirnou podobu nespatri, coz take znamena, ze dosud nebylo zadneho duvodu tuto podobu oddanym zjevovat. Krsna tuto podobu zjevil na Ardzunovo prani z tohoto duvodu, ze kdyby se nekdo v budoucnu prohlasil za inkarnaci Boha, budou ho lide moci pozadat, aby ukazal svou vesmirnou podobu.

Opakovane pouziti slova *na* v predchozim versi naznacuje, ze nikdo by se nemel chlubit svymi akademickymi znalostmi vedske literatury, ale radeji oddane slouzit Krsnovi. Pouze potom se muze clovek pokusit napsat komentar k Bhagavadgite.

Krsna se promenal z vesmirne podoby ve ctyrroukou postavu Narajany a pak ve svou puvodni podobu se dvema rukama. Znamená to, ze jak ctyrrouka podoba, tak i ostatni podoby, o kterych se zminuje vedska literatura, pochazeji z puvodniho dvouroukeho Krsny. On je puvodem vsech emanaci. Ctyrrouke podoby se Krsnovi nejvice podobaji, ale presto se od nich Krsna odlisuje, stejne jako se lisi od neosobniho aspektu. Pokud se tyka ctyrroukych podob Krsny, jasne se uvadi, ze i Krsnova ctyrrouka podoba (známa jako Mahavisnu, který lezi v kosmickem oceanu a vydechuje a vdechuje nespocetne vesmiry) je take expanzi Nejvyssiho Pana. Brahma-sanhita (5.48) rika:

*yasyaika-nisvasita-kalam athavalambya
jivanti loma-vila-ja jagad-asma-nathah
vissur mahan sa iha yasya kala-viseso
govindam adi-purusam tam aham bhajami*

„Mahavisnu, do Nehoz vchazeji a z Nehoz opet vychazeji vsechny nekonecne vesmiry pouhym Jeho dychanim, je uplnou expanzi Krsny. Proto uctivam Govindu, Krsnu, pricinu vsech pricin.“ Meli bychom tedy uctivat jen Krsnovu osobni podobu jako Nejvyssi Osobnost Bozstvi, která je vecna, blazena a plna poznani. Krsna je zdrojem vsech Visnuovych podob, je puvodcem vsech inkarnaci a je prvotni Nejvyssi Osobnosti, jak je take dolozeno v Bhagavadgite.

Ve vedske literature (Gopala-tapani Upanisad 1.1) muzeme nalezt nasledujici tvrzeni:

*sac-cid-ananda-rupaya krssayaklista-karise
namo vedanta-vedyaya gurave buddhi-saksise*

„Uctive se klaním Krsnovi, který má transcendentální podobu plnou blaženosti, věčnosti a poznání. Vzdávám Mu uctu, neboť poznání Krsny znamená poznání Věd. Proto je nejvyšším duchovním učitelem.“ Dale se říká: *krssō vai paramam daivatam*. „Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství.“ (Gopála-tapani 1.3) *Eko vasi sarva-gaḥ krssa imyaḥ*. „Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství, a proto je hoden ucty.“ *Eko pi san bahudha yo vabhati*. „Existuje pouze jediný Krsna, avšak projevuje se v nekonečně mnoha podobách a inkarnacích.“ (Gopála-tapani Upaniṣad 1.21)

Brahma-saṁhita (5.1) říká:

*isvaraḥ paramaḥ krssah śac-cid-ananda-vigrahaḥ
anadir adir govindah sarva-karasa-karasaṁ*

„Nejvyšší Osobnost Božství je Krsna, Govinda, Jehož tělo je plně věčnosti, poznání a blaženosti. Nema počátku, neboť On sám je počátkem všeho. Je příčinou všech příčin.“

Jinde se zase říká: *yatravatīrsam krssakhyam param brahma narakṛti*. „Nejvyšší Absolutní Pravda je osoba, jmenuje se Krsna a někdy sestupuje na Zemi.“ Take ve Śrīmad Bhāgavatam nalezáme popis různých druhů inkarnací Boha, mezi něž je zarazen i Krsna. Potom se ale říká, že Krsna není inkarnace, nýbrž původní Nejvyšší Osobnost Božství (*ete cāmsa-kalāḥ pumsaḥ krssaḥ tu bhagavan svayam*).

Śrī Krsna také říká v Bhāgavadgītě (7.7): *mattah parataram nanyat*. „Nic vyššího než já není.“ Na jiném místě v Bhāgavadgītě říká: *aham adir hi devānaṁ*. „Ja jsem prapůvodcem všech polobohů.“ Jakmile Ardzuna pochopil Bhāgavadgītę, potvrdil Krsnova slova takto: *param brahma param dhama pavitraṁ paramaṁ bhavaṁ*. „Nyní jsem naprosto porozuměl, že jsi Nejvyšší Osobnost Božství, Absolutní Pravda a nejvyšší přibýtek.“ Vesmírná podoba, kterou Krsna ukázal Ardzunovi, není původní podobou Boha. Původní podobou je podoba Krsny. Vesmírná podoba s mnoha tisíci hlav a rukou je určena ke vzbuzení pozornosti těch, kteří necítí žádnou lásku k Bohu. Není to původní podoba Boha.

Cisté oddané vesmírná podoba neláka; svoji lásku k Bohu projevují v různých transcendentálních vztazích. Nejvyšší Bůh vyměňuje transcendentální lásku ve své původní podobě Krsny. Ardzuna, který měl ke Krsnovi velice intimní, přátelský vztah, vesmírná podoba nepřitahovala, spíše v něm vzbuzovala bázeň. Ardzuna, Krsnův věčný společník, musel mít transcendentální zrak; není obyčejný člověk. Neokouzluje ho proto vesmírná podoba, která jistě připadá úžasná těm, kteří se chtějí povysít pomocí plodonosných činností, neboť lidem zapojeným v oddané službě je nejdrazší Krsnova dvouruka podoba.

SLOKA 55

*mat-karma-kṛn mat-paramo mad-bhaktah sāga-varjitah
nirvairah sarva-bhūtesu yaḥ sa mān eti pāśava*

mat-karma-kṛt - kona činy pro Mne; *mat-paramaḥ* - považuje Mne za Nejvyššího; *mat-bhaktah* - zapojen v Me oddané službě; *sāga-varjitah* - prost znečištění drivejšími činy a mentálního spekulování; *nirvairah* - bez nepřátel; *sarva-bhūtesu* - mezi všemi živými bytostmi; *yaḥ* - kdo; *sah* - on; *mān* - ke Mne; *eti* - přijde; *pāśava* - o Panduovce.

Muj milý Ardzuno, kdo Mi slouží s čistou oddaností, kdo je prost mentální spekulace a bez poskvrny plodonosných činů, kdo pro Mne jedná, považuje Mne za svůj nejvyšší cíl a je přátelský ke všem živým bytostem, ten ke Mne určitě dospěje.

VÝKLAD: Ten, kdo chce dospět do duchovního světa k Nejvyšší ze všech Osobností Božství, ke Krsnovi, na Jeho planetu Kṛsnaloku a být s Ním v důvěrném styku, se musí ridit podle tohoto verše, jak ho předložil samotný Nejvyšší Pan. Tento vers je pokladan za jádro Bhāgavadgīty. Bhāgavadgīta je kniha obracející se k podmíněným duším, které se pokoušejí ovládnout přírodu, aniž by znaly pravý duchovní život. Smyslem Bhāgavadgīty je ukázat, jak člověk může porozumět své duchovní podstatě, svému věčnému vztahu k Nejvyšší duchovní osobnosti a jak se může navrátit domů, zpátky k Bohu. Právě tento vers zřetelně vysvětluje způsob, kterým můžeme dosáhnout pokroku v duchovním životě, tedy oddanou službu.

Znamená to, že vsehnu svoji energii bychom měli soustředit na vykonávání práce s myslí upřenou na Krsnu a na Jeho potěšení, což je také potvrzeno v Bhakti-rasamṛta-sindhu (2.255):

*ānāsaktasya viśayan yatharham upayunjataḥ
nirbandhaḥ krssa-sambandhe yuktam vairāgyam ucyate*

Nikdo by proto neměl konat práci, která nemá žádnou spojitost s Krsnou. Tomu se říká *krssa-karma*. Člověk se může zabývat různými činnostmi, ale neměl by být poután k výsledkům své práce. Výsledek by měl být věnován pouze Krsnovi. Obchodník musí například obchodovat, ale aby své

zamestnani premenil v duchovni cinnost, v jejimz stredu je Krsna, musi obchodovat pro Krsnu. Je-li Krsna majitelem obchodu, pak Mu take patri veskery zisk. Obchodnik muze mit velke mnozstvi penez, ale vsechny by mel dat Krsnovi. Tomu se rika pracovat pro Krsnu. Misto aby postavil velky palac pro svuj vlastni smyslový pozitek, mel by postavit krasny chram pro Krsnu, kde umisti Bozstvo Krsny a zaridi Jeho uctivani, tak jak to predepisuji autorizovana pisma o oddane sluzbe. To vse je *krssa-karma*. Nemeli bychom se tedy upinat na vysledky sve prace; vysledky by mely byt venovany Krsnovi a clovek by mel prijimat pouze zbytky po obeti Krsnovi jako prasadam.

Jestlize nekdo postavi velkou budovu pro Krsnu, kde umisti Bozstvo Krsny, neznamená to, ze tam nesmi bydlit. Musi si vsak uvedomovat, ze majitelem budovy je Krsna - to se nazýva uvedomovani si Krsny. Nemuzeme-li pro Krsnu postavit chram, muzeme se zamestnavat cistenim takoveto svatyně; to je take *krssa-karma*. Nebo se muzeme starat o zahradu. V Krsnove sluzbe se da vyuzit i kousek pudy. Kazdy majitel pozemku (v Indii vlastni kousek pudy i chudi lide) muze pestovat kvetiny, které by mel obetovat Krsnovi. Muze pestovat kericky tulasi, ponevadz listky tulasi jsou pri uctivani velmi dulezite. O tom se Krsna zminuje v Bhagavadgite (9.26): *patram puspam phalam toyam*. Krsna si preje, abychem Mu obetovali list, kvet, ovoce nebo trosku vody, neboz takovou obeti bude uspokojen. Listem se myslí zvlaste listek tulasi. Clovek muze pestovat tulasi, zalevat ji a starat se o ni. I nejchudsi lide tedy mohou slouzit Krsnovi. To je nekolik prikladu, jak muzeme slouzit Krsnovi.

Slova *mat-paramah* poukazuji na toho, kdo povazuje styk s Krsnou v Jeho svrchovanem sidle za zivotni dokonalost. Takovy clovek si nepreje byt povysen na vyssi planety, jako je Mesic, Slunce a dalsi nebeske planety, ani na Brahmaloce, nejvyssi planetu ve vesmiru. Nic takoveho ho nelaka. Preje si pouze, aby se dostal do duchovniho sveta, a dokonce i v duchovnim svete se nespokoji splnutim s brahmadzjoti; preje si vstoupit na nejvyssi duchovni planetu Krsnalocu neboli Golocu Vrndavanu. O teto planete ma dokonale znalosti, a proto se o jine planety nezajima. Slova *mad-bhaktah* naznacuji, ze takovy clovek je zcela pohrouzen v oddane sluzbe, kterou lze vykonavat deviti zakladnimi způsoby: naslouchanim, zpivanim, vzpomínanim, uctivanim, slouzenim lotosovym noham Krsny, modlenim se, plnenim Krsnovych prikazu, pratenim se s Krsnou a odevzdanim vseho Krsnovi. Clovek muze vykonavat vseh devet, osm, sedm, ci dokonce jen jednu z techto metod oddanosti, a tim urcite dosahne dokonalosti.

Vyraz *sanga-varjitah* je velmi dulezity. Clovek by se nemel stykat s lidmi, kteri jsou proti Krsnovi. Nejsou to pouze ateiste, kteri jsou proti Nemu, nybrz i ti, kteri maji sklon k plodonosnym cinnostem a mentalnim spekulacim. V Bhakti-rasamrta-sindhu (1.1.11) je oddana sluzba popsána ve sve nejcastsi podobě:

*anyabhilasita-sunyam jnana-karmady-anavrtam
anukulyena krssanu- silanam bhaktir uttama*

Srila Rupa Gosvami v tomto versi jasne rika, ze jestlize chce clovek vykonavat cistou oddanou sluzbu, musi byt oprosten od vsech hmotnych necistot. Nesmi se stykat s lidmi, kteri propadli plodonosnym cinnostem a intelektualni spekulaci. Je-li clovek neposkrvnen hmotnou zadosti, prost nezadouci spolecnosti a pestuje-li uspesne poznani o Krsnovi, pak se to nazýva cista oddana sluzba (*anukulyasya sankalpah pratikulyasya varjanam*; Hari-bhakti-vilasa 11.676).

Clovek musi myslet na Krsnu v pozitivnim smyslu, nikoliv v negativnim. Kansa byl Krsnuv nepritel. Od sameho pocátku Krsnova zivota planoval, jak by Krsnu zabil, a protoze se mu to nikdy nepodarilo, neustale na Neho myslel. Ustavicne na Neho myslel pri práci, pri jidle i ve spani. Avsak takove uvedomovani si Krsny nebylo pozitivni, a proto byl pokladan za demona; nakonec ho Krsna zabil, prestoze na Krsnu myslel ctyriadvacet hodin denne. Koho Krsna zabije, ten je pochopitelne ihned vysvobozen, ale to zajiste neni cilem cistych oddanych. Cisty oddany netouzi po spaseni a ani nechce byt premisten na nejvyssi planetu Golocu Vrndavanu. Jeho jedinym cilem je slouzit Krsnovi, kdekoliv a kdykoliv.

Krsnuv oddany se chova pratelysky ke vsem. Proto se rika, ze nema nepratele (*nirvairah*). Jak je to mozne? Oddany, který si je vedom Krsny, ví, ze pouze oddana sluzba Krsnovi muze cloveka zbavit vsech zivotnich problemu. Zna to z vlastni zkusenosti, a proto chce tento system uvedomovani si Krsny zavest do lidske spolecnosti. Ze svetovych dejin znamo mnoho prikladu, kdy oddani obetovali sve zivoty za rozsirovani vedomi o Bohu. Znamym prikladem je Jezis Kristus, který obetoval svuj zivot za sireni vedomi o Bohu a byl nezabozy ukrizovan. Bylo by samozrejme nespravne verit, ze skutecne zemrel. V Indii je mnoho podobnych prikladu, jako napríklad Haridasa Thakura a Prahlada Maharadza. Proc vlastne nekdo riskuje svuj zivot? Protoze chce sirit nauku o Krsnovi, a to neni lehke. Clovek, který si je vedom Krsny, ví, ze lide se trapi jen proto, ze zapomneli na svuj vecny vztah ke Krsnovi. Proto nejvyssi sluzba, kterou muzeme vykonat pro lidskou spolecnost, je zbavit sveho

blizniho vseh hmotnych problemu. Proto se cisty oddany zapojuje do oddane sluzby Krsnovi. Muzeme si nyní predstavít, jak je Krsna milosrdny k tem, kteri Mu slouzi a jsou ochotni pro Neho riskovat. Proto takovi lidé po opustení tela zaručene dosáhnou nejvyšší planety.

Sri Krsna ukázal svou vesmírnou podobu, což je pouze pomíjivý vytvoř. Ukázal také všepohlcující čas, a dokonce se zjevil jako čtyřruky Visnu. Krsna je tedy prapůvodcem všech projevů. Krsna není projevem vesmírné podoby *visva-rupa* ani Visnu. Krsna je původcem všech podob. Existují stálice Visnu, ale pro oddaného není žádná z Krsnových podob tak důležitá jako Jeho původní dvouruká podoba *śamasundary*. V *Brahma-saṁhite* se píše, že ti, kteří jsou v lásce a oddanosti poutáni k *śamasundarovi*, Krsnovi, mohou ve svých srdcích neustále vidět pouze Jeho. Proto bychom si měli uvědomit, že smyslem této jedenácté kapitoly je ukázat, že podoba Krsny je svrchována a nejvyšší.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k jedenácté kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Vesmírná podoba“.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

Oddaná služba

SLOKA 1

arjuna uvaca

evam satata-yukta ye bhaktas tvam paryupasate

ye capy aksaram avyaktam tesam ke yoga-vittamah

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *evam* - takto; *satata* - vždy; *yuktah* - zaměstnání; *ye* - ti, kdo; *bhaktah* - oddaní; *tvam* - Tobě; *paryupasate* - nalezíte účtují; *ye* - ti, kdo; *ca* - také; *api* - opeť; *aksaram* - nadmyslně; *avyaktam* - neprojevěné; *tesam* - z nich; *ke* - kdo; *yoga-vit-tamah* - nejdokonalejší v poznání jogy.

Ardzuna se zeptal: Povazuješ za dokonalejší ty, kteří Ti s oddaností svědomitě slouží, nebo ty, kteří účtují neosobní, neprojevěné brahma?

VÝKLAD: Sri Krsna nyní vysvětlil osobní, neosobní a vesmírné rysy a popsal různé druhy oddaných a jogínů. Transcendentalisté se obvykle mohou rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou personalisté a druhou skupinou jsou impersonalisté. Oddaný personalista zapojuje celou svou energii do služby Nejvyššímu Panu, zatímco impersonalista slouží Krsnovi nepřímě, totiž medituje o neosobním brahma, neprojevěném.

V této kapitole se dozvíme, že ze všech metod určených k realizaci Absolutní Pravdy je bhaktijoga neboli oddaná služba nejvyšší. Touží-li člověk navázat kontakt s Nejvyšší Osobností Božství, musí vykonávat oddanou službu.

Ti, kteří účtují Nejvyššího Pana přímě oddanou službou, se nazývají personalisté, a ti, kteří meditují o neosobním brahma, se nazývají impersonalisté. Ardzuna se ptá, kdo je lepší. Existují různé způsoby realizace Absolutní Pravdy, ale Krsna v této kapitole vysvětluje, že bhaktijoga neboli oddaná služba je nejvyšší ze všech. Je to nejpříjemnější a nejsnazší způsob, jak se dostat do styku s Bohem.

Sri Krsna vysvětluje ve druhé kapitole, že živa bytost není hmotné tělo, nýbrž duchovní jiskra, castečka Absolutní Pravdy, tedy duchovního celku. V sedmé kapitole doporučuje žive bytosti, aby upnula svoji pozornost na absolutní celek, jehož je castečkou. V osmé kapitole Krsna říká, že ten, kdo na Neho myslí v okamžiku smrti, se ihned přemístí do duchovního světa, do Krsnova sídla. Na konci šesté kapitoly říká, že ze všech jogínů je nejdokonalejší ten, kdo na Neho neustále myslí. Prakticky každá kapitola podává zaver, že člověk by měl být připoután k osobní podobě Krsny, neboť to je nejvyšší duchovní realizace.

Přesto však existují lidé, které osobní podoba Krsny nepřitahuje. Jsou natolik zaujati, že již v úvodu komentaru k Bhagavadgite chtějí ostatní lidi od Krsny odvést a všechnu oddanost přemístit k neosobní brahmadžjoti. Zdurazňují meditaci o neosobní podobě Absolutní Pravdy, jež leží mimo dosah smyslu a je neprojevěná.

A tak ve skutečnosti existují dvě skupiny transcendentalistů. Nyní si Ardzuna přeje vysvětlit, která cesta je snadnější a kdo z těchto transcendentalistů je dokonalejší. Jinými slovy, objasňuje své vlastní postavení, neboť ho velice přitahuje Krsnova osobní podoba. Neosobní brahma ho neláká, a proto chce

vedet, je-li jeho postavení jisté. Meditovat nad neosobním aspektem Nejvyššího Pana je obtížné jak v hmotném, tak i v duchovním světě. Clovek si vlastně ani nedokáže představit neosobní rys Absolutní Pravdy, a proto se Ardzuna ptá: „K čemu je taková ztráta času dobrá?“ V jedenácté kapitole Ardzuna poznal, že nejlepší je být poutan Křsnovou osobní podobou, protože pak může současně pochopit i všechny ostatní podoby, aniž by něco rusilo jeho lásku ke Křsnovi. Tato důležitá otázka, kterou Ardzuna položil Křsnovi, vysvětlí rozdíl mezi osobním a neosobním pojetím Absolutní Pravdy.

SLOKA 2

*sri-bhagavan uvaca
mayy avesya mano ye mam nitya-yukta upasate
sraddhaya parayopetas te me yuktatama matah*

sri-bhagavan uvaca - Křsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *mayi* - na Mne; *avesya* - upjata; *manah* - mysl; *ye* - ti, kdo; *mam* - Mne; *nitya* - vždy; *yuktah* - venovat se; *upasate* - uctívá; *sraddhaya* - s vírou; *paraya* - transcendentální; *upetah* - zabývá se; *te* - oni; *me* - Muj; *yukta-tamah* - nejdokonalejší v žoze; *matah* - považují.

Vzneseny pravil: Za nejdokonalejší považují ty, kteří Mne neustále uctívají s velkou a transcendentální vírou a jejichž mysl je upřena na Moji osobní podobu.

VYKLAD: Křsna odpovídá na Ardzunovu otázku velice jasne: ten, kdo upne pozornost na Jeho osobní podobu a uctívá Ho s vírou a oddaností, je považován za nejdokonalejšího v žoze. Pro člověka, který si takto uvědomuje Křsnu, neexistují hmotné věci, poněvadž všechno vykonává pro Křsnu. Čistý oddaný je neustále zaměstnan - někdy zpívá mantry, někdy naslouchá příběhu o Křsnovi, jindy o Křsnovi cte, připravuje prasadam (jídlo obětované Křsnovi) nebo jde na trh, aby Křsnovi něco koupil. Jindy zase uklízí chrám nebo myje nádoby. Ar dělá cokoliv, nikdy nenechá uplynout ani okamžik bez oddané činnosti určené k potěšení Křсны. Takové jednání je úplně *samadhi*.

SLOKA 3 - 4

*ye tv aksaram anirdesyam avyaktam paryupasate
sarvatra-gam acintyam ca kuta-stham acalam dhruvam
sanniyamyendriya-gramam sarvatra sama-buddhayah
te prapnuvanti mam eva sarva-bhuta-hite ratah*

ye - ti, kdo; *tu* - ale; *aksaram* - smysly nevnímající; *anirdesyam* - neurčité; *avyaktam* - neprojevené; *paryupasate* - zcela se venovat uctívání; *sarvatra-gam* - vsudyprítomné; *acintyam* - nepochopitelné; *ca* - také; *kuta-stham* - neméně; *acalam* - nehybné; *dhruvam* - pevné; *sanniyamya* - ovládající; *indriya-gramam* - všechny smysly; *sarvatra* - vsude; *sama-buddhayah* - jednat stejně; *te* - oni; *prapnuvanti* - dosáhnou; *mam* - Me; *eva* - zajiště; *sarva-bhuta-hite* - pro blaho všech živých bytostí; *ratah* - zapojení.

Ale i ti, kteří uctívají neprojevené, smysly nepostizitelné, vsepronikající, nepochopitelné, neméně, pevné, nehybné - neosobní pojetí Absolutní Pravdy - ovládním všech smyslu a tím, že se všemi jednají stejně a pracují pro všeobecné blaho, Me nakonec také dosáhnou.

VYKLAD: Lide, kteří neuctívají Nejvyššího Boha Křsnu přímo, nýbrž snaží se dosáhnout stejného cíle nepřímou, dosáhnou nakonec také nejvyššího cíle, Sri Křсны. „Po mnoha zrozeních hledá moudrý muž u Mne utocení, neboť poznal, že Vasudeva je všechno.“ Když člověk získá po mnoha zrozeních úplně poznání, odevzdá se Křsnovi. Chce-li se přiblížit k Bohu metodou, o které se mluvilo v tomto versu, musí ovládat své smysly, sloužit všem a starat se o blaho všech bytostí. Z toho vyplývá, že člověk se musí obrátit na Sri Křsnu, bez čehož nedosáhne úplně realizace. Často musí projít mnohým pokáním, než se Mu odevzdá plně.

Abychom mohli vnímat Naddusi v individuální duši, musíme skončit se všemi smyslovými činnostmi, jako je naslouchání, divání se, ochutnávání, práce a podobné, a tak dojdeme k poznání, že Nejvyšší Duse je vsudyprítomná. Jakmile si to člověk uvědomí, nezavírá zadní žíve bytosti a nedělá rozdíly mezi člověkem a zvířetem, protože vidí pouze duši, a nikoliv vnější schránku. Ale pro obyčejného člověka je tato metoda neosobní realizace velmi těžká.

SLOKA 5

*kleso dhikataras tesam avyaktasakta-cetasam
avyakta hi gatir duhkham dehavadbhir avapyate*

klesah - potize; *adhika-tarah* - velice; *tesam* - tech; *avyakta* - neprojevenem; *asakta* - lpi; *cetasam* - tech, jejichz mysl; *avyakta* - na neprojevenem; *hi* - zajiste; *gatih* - pokrok; *duhkham* - s obtizemi; *deha-vadbhih* - pro vteleni; *avapyate* - dosahnout.

Delat pokroky je velmi obtizne pro ty, jejichz mysl lpi na neprojevenem, neosobnim aspektu Nejvyssiho; tato cesta je vzdy nesnadna pro ty, kdo jsou v zajeti tela.

VYKLAD: Skupina transcendentalistu rozjimajicich o nepostizitelnem, neprojevenem, neosobnim aspektu Nejvyssiho Pana se nazývá dznánajogini, zatímco ti, kteří si plně uvedomují Krsnu a oddané Mu slouží, se nazývají bhaktijogini. Zde můžeme vidět jasný rozdíl mezi dznánajogou a bhaktijogou. Trebaze dznánajoga nakonec vede k nejvyššímu cíli, je to velmi obtížná cesta, zatímco prima cesta bhaktijogy, tedy oddané služby Nejvyšší Osobnosti Božství, je pro vtelenou duši snadnější a přirozenější. Individuální duše je vtelená již od nepaměti a je pro ni velice těžké teoreticky pochopit, že není hmotné tělo. Proto bhaktijogin účtí Božstvo Krsny, neboť tak může použít různá tělesná pojetí, zařícovaná v mysli. Uctívání podoby Nejvyššího Boha v chrámu není v zadním případě modlarstvím. Ve Védách se píše, že Bůh může být uctíván dvěma způsoby: uctívání Boha s Jeho atributy (*sagusa*), anebo bez nich (*nirgusa*). Uctívání Božství ve své vlastní podobě patří do prvního způsobu uctívání, jelikož Pan je zastoupen hmotnými kvalitami. Panova podoba však není hmotná, i když je reprezentována hmotnými prvky, jako je kámen, dřevo nebo olejové barvy. To je absolutní povaha Nejvyššího Pana.

Můžeme to objasnit na hrubém příkladu. Vhodíme-li dopisy do postovních schránek stojících na ulici, dojdou bez problému adresatovi. Ale jakákoliv stará krabice nebo napodobenina postovní schránky, kterou jsme někde objevili, a která nebyla schválena postovním úřadem, nemůže posloužit stejnému účelu. Podobně je Bůh spolehlivě zastupován Božstvím, které se nazývá *arca-vigraha*. *Arca-vigraha* je inkarnace Nejvyššího Pana. Bůh je všemocný, a proto může v této podobě přijímat služby oddaného, jen aby to usnadnil podřízenému člověku.

Oddaný tedy nemá zádné potíže přiblížit se okamžitě a přímo k Nejvyššímu, ale ti, kteří následují neosobní cestu duchovní seberealizace, to mají těžké. Musí porozumět nezjevenému projevu Nejvyššího studováním védské literatury, jako například Upanisád, musí se naučit jazyku písem, pochopit nevnímavé city a všechno musí také realizovat. Pro obyčejného člověka to není snadné. Bhakta, který neustále myslí na Krsnu a oddané Mu slouží pod vedením duchovního učitele, snadno realizuje Nejvyšší Osobnost Božství tím, že se pravidelně Božství klání, naslouchá vyprávěním o Boží slávě a jí jidlo, které bylo obětováno Božství. Není pochyb o tom, že impersonalisté volí zbytečně obtížnou cestu, čímž také riskují, že nakonec Absolutní Pravdu nepoznají. Personalisté se však přibližují k Nejvyšší Osobnosti přímo a bez jakýchkoliv nesnází, těžkostí či rizika. Ve Srimad Bhagavatamu je to popsáno podobným způsobem. Člověk se dostane pouze do nesnází, zatezuje-li se celý život snahou porozumět tomu, co je a co není Brahma, neboť smyslem života je nakonec se odevzdat Nejvyšší Osobnosti Božství. Proces odevzdání se nazývá bhakti. V tomto verši Bhagavadgity se tedy nikomu nedoporučuje, aby se za seberealizaci vydal obtížnou cestou, neboť konečný výsledek je nejistý.

Ziva bytost je věčná individuální duše, ale chce-li splynout s duchovní celistvostí, pozná jen věcný a vševedoucí aspekt své původní podstaty; blaženost však nerealizuje. Takový transcendentalista, který je dobře obeznámen s dznánajogou, může začít s bhaktijogou neboli oddanou službou, jestliže získá lásku oddaného. V tomto okamžiku mu však bude jeho dlouhodobé praktikování neosobní filozofie jen na obtíž, neboť se nebude moci vzdát těchto myšlenek. Vtelená duše má tedy potíže při provádění a uskutečňování neosobní filozofie. Každá ziva bytost je do jisté míry nezávislá a můžeme si být jisti, že realizování neprojeveného je v rozporu s duchovní blaženou přirozeností duše. Takovou cestou bychom se neměli davat. Uvedomování si Krsny, jež zahrnuje s oddaností konání činnosti, je nejlepší cesta pro všechny zivé bytosti. Chce-li se člověk oddané službě vyhnout, hrozí mu velké nebezpečí, že se obrátí k ateismu. Metoda, při které se člověk soustředí na neprojevené, nepředstavitelné a smysly nepostizitelné, by neměla být nikdy podporována a zvláště ne v této době. Sri Krsna ji nedoporučuje.

SLOKA 6 - 7

*ye tu sarvasi karmasi mayi sannyasya mat-parah
ananyenaiva yogena mam dhyayanta upasate
tesam aham samuddharta mṛtyu-samsara-sagarat
bhavami na cirat partha mayy avesita-cetasam*

ye - ti, kdo; *tu* - ale; *sarvasi* - všechny; *karmasi* - činnosti; *mayi* - Mne; *sannyasya* - zřikají se; *mat-parah* - byt ke Mne přitahováni; *ananyena* - bez rozdělení; *eva* - zajisté; *yogena* - konáním

bhaktijogy; *mam* - o Mne; *dhyayantah* - rozjímají; *upasate* - uctívají; *tesam* - jejich; *aham* - Ja; *samuddharta* - zachránce; *mṛtyu* - smrt; *samsara* - hmotná existence; *sagarat* - z oceánu; *bhavami* - stanu se; *na* - ne; *cīrat* - zdlouho; *partha* - o synu Prthy; *mayi* - na Me; *avesita* - upřenou; *cetasam* - tech, jejichž mysl.

Ale ty, kteří Me uctívají a zasvětili Mi všechny své ciny, kteří se Mi bez výjimky odevzdávají, vždy o Mne rozjímají a oddané Mi slouží s myslí na Mne upřenou, o synu Prthy, rychle vysvobodím z oceánu rození a smrti.

VYKLAD: Zde je jasné receno, že oddaní mají velké štěstí, neboť mohou být Kṛsnou velice rychle vysvobozeni z hmotné existence. Ryzí oddanou službou dojdeme k poznání, že Bůh je všemocný a že individualní duše je Mu podřízena. Povinnosti duše je sloužit Panu, a jestliže to nedělá, slouží máje.

Jak už bylo dříve receno, velikost Nejvyššího Pana můžeme ocenit jen tehdy, odevzdáme-li se úplně oddané službě. Proto bychom se měli odevzdat plně. Abychom mohli dospět ke Kṛsnovi, musíme pracovat pouze pro Neho a neustále na Neho myslet. Úroveň oddané služby se neradí tím, jakou práci vykonáváme, ale podle toho, že ji děláme pouze pro Kṛsnu. Oddaní si nepřejí nic jiného, než aby mohl potěšit Nejvyšší Osobnost Božství. Jeho životním cílem je dělat radost Kṛsnovi a tomu je schopen obětovat všechno, tak jak to udělal Ardzuna v bitvě na Kuruovském poli. Metoda je velmi jednoduchá: můžeme pokračovat ve své práci a přitom zpívat *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, což způsobí, že budeme přitahováni ke Kṛsnovi.

V tomto verši Sri Kṛṣṇa slibuje, že bez odkladu vysvobodí čistého oddaného z oceánu hmotné existence, slouží-li Mu tímto způsobem. Ti, kdo jsou v józe hodně pokročili, se mohou pomocí jógy a silou vůle přemístit na kteroukoliv planetu chtějí. Ostatní používají jiných metod, ale pokud se týká oddaného, je zde jasné receno, že se o něho Kṛṣṇa postará osobně. Oddaní nemusí čekat, až získá zkušenosti, aby se mohl přemístit do duchovního světa.

*nayami paramam sthanam arcir-adi-gatim vina
garuma-skandham aropya yatheccham anivaritah*

Tento verš z Varaha Purány říká, že oddaní nemusí provádět aṅgajógu, aby se mohl přemístit na duchovní planety. Nejvyšší Pan na sebe bere zodpovědnost a v tomto verši Bhagavadgītā tvrdí, že přichází osobně jako zachránce. Dítě se cítí v bezpečí, neboť se o něho ve všem starají rodiče. Oddaní se podobným způsobem nemusí snažit o to, aby se pomocí jógy přemístil na jiné planety. Nejvyšší Pan okamžitě přiletí na svého ptáka Garudovi a oddaného milosrdně vysvobodí z hmotné existence. Člověk tonoucí v mori se sám nemůže zachránit, protože statečně bojuje a je dobrým plavcem. Ale může být snadno zachráněn někým, kdo přijde a z vody ho vytáhne. Podobným způsobem zachrání Kṛṣṇa oddaného z hmotného bytí. Jedine, co musíme udělat, je, že budeme oddané sloužit Kṛsnovi a neustále na Neho myslet. Každý inteligentní člověk by měl vždy dát přednost oddané službě před všemi ostatními cestami. Toto se také potvrzuje ve spise zvaném Narajānija:

*ya vai sadhana-sampattih purusartha-catustaye
taya vina tad apnoti nara narayasasrayah*

Nikdo by se neměl zabývat konáním všemožných plodonosných činností nebo pěstováním poznání, mentální spekulací. Oddáme-li se Nejvyšší Osobnosti Božství, dosáhneme všech výhod, kterých je možno dosáhnout ostatními jogovými metodami, spekulacemi, obradami, obručemi, dobrotivostí a podobně. To je blahodárná síla oddané služby.

Zadnou jinou náboženskou metodou se nemůžeme tak lehce a srážně přiblížit k nejvyššímu cíli jako pouhým zpíváním svatých jmen Kṛṣṇy: *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*.

Obsah Bhagavadgītā je shrnut v sedesáti sestem verších osmnácti kapitol:

*sarva-dharman parityajya mam ekam sarasam vraja
aham tvam sarva-papebhyo mokṣayisyami ma sucah*

Člověk by měl zanechat všech ostatních metod seberealizace a plně se venovat oddané službě s myslí upřenou na Kṛsnu, což mu umožní dosáhnout nejvyšší životní dokonalosti. Nemusí brát v úvahu následky hříšných činů ze svých dřívějších životů, neboť Nejvyšší Pan se o něho ve všem postará. Proto bychom se neměli blahoře pokoušet o duchovní realizaci a vysvobození se z hmotné existence vlastní silou. Nejvyšší životní dokonalosti je odevzdat se Nejvyššímu, všemocnému Bohu, Sri Kṛsnovi.

SLOKA 8

*mayy eva mana adhaṭṭva mayi buddhim nivesaya
nivasisyasi mayy eva ata urdhvam na samsayah*

mayi - na Me; *eva* - zajiste; *manah* - mysl; *adhatsva* - upoutej; *mayi* - o Mne; *buddhim* - inteligenci; *nivesaya* - pouzij; *nivasisyasi* - spocivat; *mayi* - ve Mne; *eva* - zajiste; *atah urdhvam* - pote; *na* - nikdy; *samsayah* - pochybnost.

Upni na Mne svou mysl a vsechnu svou inteligenci zamestnej rozjimaním o Mne, o Nejvyšší Osobnosti Božství. Tak budeš ve Mne bezpochyby neustále spocívat.

VYKLAD: Clovek, který oddane slouží Křsnovi, žije v primém vztahu s Nejvyšším Panem, a proto je jeho postavení nepochybně duchovní již od počátku. Oddaný nežije v hmotném světě - žije s Křsnou. Svata jména Křsny a Křsna samotný se od sebe nelíší; zpívá-li oddaný Hare Křsna mahamantru, Křsna a Jeho vnitřní síla tancí na jazyku oddaného. Když obetuje Křsnovi jídlo, Křsna je přijímá a oddaný se ochutnáváním takového jídla (prasadam) stává „zkršnovaný“. Kdo se oddanou službou nezabývá, nemůže pochopit, jak je to možné. Je to však metoda, která se doporučuje v Bhagavadgítě a jiných vedských spisech.

SLOKA 9

*atha cittam samadhatum na saknosi mayi sthiram
abhyasa-yogena tato mam icchaptum dhananjaya*

atha - jestliže; *cittam* - mysl; *samadhatum* - upnout; *na* - ne; *saknosi* - schopen; *mayi* - na Mne; *sthiram* - plně; *abhyasa-yogena* - cvičením oddané služby; *tatah* - potom; *mam* - Mne; *iccha* - touhu; *aptum* - získat; *dhanam-jaya* - o dobyvateli bohatství, Ardzuno.

Můj milý Ardzuno, dobyvateli bohatství, nejsi-li schopen upnout na Mne svou mysl, dodržuj regulativní zásady bhaktijogy. Tak vyvineš touhu získat Mne.

VYKLAD: V tomto verši se mluví o dvou různých způsobech vykonávání bhaktijogy. První metoda je pro ty, kteří již vyvinuli transcendentální lásku ke Křsnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství, a jsou k Nemu poutáni. A druhá metoda je pro ty, kteří takové pouto k Nejvyšší Osobě ještě láskou nevyvinuli. Pro oddané, kteří patří do této skupiny, existuje mnoho pravidel a předpisů, a jestliže se jimi ridí, povznesou se na úroveň, kdy budou přitahováni ke Křsnovi.

Bhaktijoga ocisruje smysly. Naše smysly jsou v nynější hmotné existenci vždy necisté, protože se zaměstnávají smyslovými pozitivy. Provozováním bhaktijogy se však smysly mohou ocistit a ve svém ocisteném stavu mohou dosáhnout primého styku s Nejvyšším Panem. V tomto hmotném světě možná někomu sloužíme jen proto, abychom dostali nějaké peníze; neděláme to však z lásky. Ani zaměstnavatel nás moc nemiluje; přijímá naši službu a platí nám za ni. Není to tedy otázka lásky. V duchovním životě se však musíme povznést do stavu čisté lásky, kterého můžeme dosáhnout prováděním oddané služby nynějšími smysly.

Láska k Bohu dríma v srdcích všech bytostí, ale projevuje se různě, protože je znecistěna stykem s hmotnou přírodou. Clovek se musí ocistit od této poskvrny a probudit drímající přirozenou lásku ke Křsnovi. V tom spočívá celá metoda bhaktijogy.

Dodržovat usměrňující zásady bhaktijogy znamená, že se pod vedením kvalifikovaného duchovního učitele musíme ridit určitými pravidly. Musíme vstávat brzy ráno, umýt se a jít do chrámu, abychom vzdali uctu Božství a mohli zpívat Hare Křsna; nasbíráme květy, připravíme jídlo a všechno obetujeme Božství. Takto posvěcené jídlo pak sníme jako prasadam. Měli bychom také neustále naslouchat vyprávěním čistých oddaných, když vysvětlují příběhy a myšlenky z vedských spisů, jako je Srimad Bhagavatam a Bhagavadgita. Pod vedením duchovního učitele se musíme ridit určitými pravidly a předpisy, jejichž dodržování nám pomůže vyvinout lásku k Bohu. Pak si můžeme být jisti, že se dostaneme na úroveň, kdy Boha skutečně milujeme, a že dospejeme do Jeho duchovního království.

SLOKA 10

*abhyase py asamartho si mat-karma-paramo bhava
mad-artham api karmasi kurvan siddhim avapsyasi*

abhyase - dodržovat; *api* - dokonce i když; *asamarthah* - neschopný; *asi* - jsi; *mat-karma* - služba Mne; *paramah* - odevzdej; *bhava* - budeš; *mat-artham* - pro Mne; *api* - přesto; *karmasi* - pracuj; *kurvan* - konání; *siddhim* - dokonalosti; *avapsyasi* - dosáhneš.

Nedokážeš-li dodržovat zásady bhaktijogy, pokus se tedy pracovat pro Mne, neboť konáním činu pro Mne dosáhneš dokonalosti.

VYKLAD: I ten, kdo není schopen dodržovat usměrňující zásady bhaktijogy pod vedením duchovního učitele, může dosáhnout dokonalosti, jestliže pracuje pro Nejvyššího Pana. Jak má tuto práci vykonávat, již bylo vysvětleno v padesátém patém verši jedenácté kapitoly. Clovek musí mít kladný

postoj k sireni Hare Krsna hnuti neboli nauky o Krsnovi. Existuje mnoho oddanych, kteri rozsiruji tyto myslenky, pricemz ale potrebuj pomoc. I kdyz clovek neni schopen ridit se zasadami bhaktijogy, muze alespon podporovat takovouto praci. Kazde takove usili vyzaduje misto, penize, organizaci a pracovni silu. Tak jako je k rozvoji obchodnich zalezitosti zapotrebi mista k pobytu, urcitého kapitalu, pracovnich sil a organizace, tak jsou tyto veci uzitecne i ve sluzbe Krsnovi. Jediný rozdíl je v tom, že v hmotném světě se pracuje pro smyslové uspokojení. Stejná práce se však může vykonat pro potěšení Krsny, a pak je taková práce duchovní. Má-li člověk dostatek peněz, může pomáhat při vystavbě kanceláři nebo chrámu určených k šíření nauky o Krsnovi nebo může pomáhat při vydávání knih o Krsnovi. Měl bychom se zajímat, jakými různými způsoby bychom mohli pomoci. Nemůže-li se někdo obětovat k takovým činnostem, může alespon obětovat určité procento svého výdělku k propagaci hnutí pro uvedomování si Krsny. Tato dobrovolná služba pomůže každému dospět na nejvyšší úroveň dokonalosti - k lásce k Bohu.

SLOKA 11

*athaitad apy asakto si kartum mad-yogam asritah
sarva-karma-phala-tyagam tatah kuru yatatmavan*

atha - trebaze; *etat* - toto; *api* - take; *asaktah* - neschopný; *asi* - jsi; *kartum* - konat; *mat* - pro Me; *yogam* - oddaná služba; *asritah* - utociste; *sarva-karma* - všech činností; *phala* - výsledku; *tyagam* - odříkání; *tatah* - potom; *kuru* - pokus se; *yata-atma-van* - do vlastního já.

Nejsi-li však schopen jednat s tímto vědomím, zrekni se plodu své práce a pokus se pohroužit do vlastního já.

VYKLAD: Může se stát, že člověk nedokáže sympatizovat s činnostmi určenými k potěšení Krsny kvůli sociálním, rodinným, náboženským či jiným okolnostem. Jestliže se někdo začne přímo zabývat činnostmi, které lidem připomínají nutnost uvedomovat si Krsnu, mohou se kromě protestu členů rodiny dostavit i mnohé jiné těžkosti. Proto se těm, kteří mají takové problémy, radí, aby plody své práce obetovali nějakému dobrému účelu. Ve Védách jsou popsány mnohé oběti a zvláštní činnosti (*pusya*), při kterých člověk používá výsledku svých předchozích činů. Tak si postupně zaslouchá své poznání. Může se stát, že se někdo vůbec nezajímá o duchovní život nebo oddanou službu Krsnovi, ale přispívá na nemocnice nebo jiná sociální zařízení. Tím se vlastně vzdává plodu svých činů, pro které tak těžce pracoval. Krsna to v tomto verši také doporučuje, poněvadž vzdáváním se plodu své práce postupně očisťujeme svoji mysl a s čistou myslí budeme porozumět duchovní vědě o Krsnovi. Uvedomování si Krsny není samozřejmě závislé na nějakých jiných zkušenostech, protože uvedomování si Krsny je způsob, jak očistit mysl. Narazíme-li na této duchovní cestě na překážky, budeme se pokusit vzdát se výsledku svých činů. Za těchto okolností může být sociální služba, služba společnosti nebo nesobecká práce pro blaho země dostatečným, aby se člověk dříve nebo později mohl venovat čisté oddané službě Nejvyššímu Panu. V osmnácté kapitole, čtyřicátým systémem veršů Bhagavadgity se říká: *yatah pravrttir bhutanam*. Když se člověk rozhodne uctívat nejvyšší příčinu, dojde posléze k poznání, že touto nejvyšší příčinou je Krsna, trebaze o tom dříve neměl ani potuchy.

SLOKA 12

*sreyo hi jnanam abhyasaj jnanad dhyanam visisyate
dhyanat karma-phala-tyagas tyagac chantir anantaram*

sreyah - lepší; *hi* - zajisté; *jnanam* - poznání; *abhyasat* - provozováním; *jnanat* - nez poznání; *dhyanam* - meditace; *visisyate* - považováno za lepší; *dhyanat* - nez meditace; *karma-phala-tyagah* - vzdání se výsledku plodonosných činů; *tyagat* - takovým odříkáním; *santih* - mir; *anantaram* - poté.

Je-li i toto pro tebe obtížné, zabývej se pěstováním poznání. Lepší než poznání je však meditace, a ještě lepší než meditace je zreknutí se plodu svých činů, neboť takovým odříkáním je možno dosáhnout vnitřního míru v mysli.

VYKLAD: Jak již bylo řečeno v předeslých verších, oddaná služba je dvojího druhu: buď se ridíme regulativními předpisy, nebo jdeme cestou naprosto lasky k Nejvyšší Osobnosti Božství. Pro ty, kteří se nemohou ridit zásadami bhaktijogy, je lepší pěstovat poznání, neboť prostřednictvím poznání mohou pochopit své skutečné postavení. Poznání se časem vyvine v meditaci, pomocí které budeme postupně pochopit Nejvyšší Osobnost Božství. Existují metody, které nám pomáhají pochopit skutečnost, že jsme kvalitativně totožní s Nejvyšším, a lidé, kteří se nemohou venovat oddané službě, dávají přednost tomuto typu meditace. Tomu, kdo takto meditovat neumí, ukládají Vedy jisté předepsané povinnosti pro brahmany, ksatrije, vaisji a sudry, o čemž se hovoří v poslední kapitole

Bhagavadgity. V kazdem pripade by se vsak clovek mel vzdát plodu sve prace, což znamená, že výsledku sve karmy použije pro dobre účely.

Na závěr tedy můžeme říci, že k dosažení nejvyššího cíle, Nejvyšší Osobnosti Božství, vedou dvě cesty. První z nich je cesta postupného vývoje, zatímco druhá vede přímo. Oddaná služba vykonávaná s myslí upřenou na Kršnu je první metoda. Neprvní metoda znamená zříkání se plodu činu, což vede nejprve k poznání, později k meditaci, potom k pochopení Nadduse, a konečně k dosažení Nejvyšší Osobnosti Božství. Člověk může postupovat buď krok za krokem, nebo může jít přímo, což však všichni nedokáží. Proto je neprvní metoda také dobrá. Musíme si ale uvědomit, že Ardzunovi nebyla tato cesta doporučena, protože již Kršnovi sloužil s láskou a oddaností. Postupně odříkání, poznání, meditace a realizování brahma a Nadduse je vhodné pro ty, kteří nejsou na stejné úrovni jako Ardzuna. V Bhagavadgite se však klade důraz na první metodu a všem se doporučuje odevzdát se přímo Nejvyšší Osobnosti Božství, Kršnovi.

SLOKA 13 - 14

*advesta sarva-bhutanam maitrah karusa eva ca
nirmamo nirahankarah sama-duhkha-sukhah ksami
santustah satatam yogi yatatma drmhya-niscayah
mayy arpita-mano-buddhir yo mad-bhaktah sa me priyah*

advesta - prost zavisti; *sarva-bhutanam* - všem živým bytostem; *maitrah* - přátelsky; *karusah* - laskavý; *eva* - zajisté; *ca* - také; *nirmamah* - bez vlastnického pocitu; *nirahankarah* - bez falešného ega; *sama* - stejně; *duhkha* - nestěti; *sukhah* - štěstí; *ksami* - odpustení; *santustah* - spokojený; *satatam* - vždy; *yogi* - oddaný; *yata-atma* - ovládající se; *drmhya-niscayah* - s odhodlaností; *mayi* - Mne; *arpita* - věnuje se; *manah* - mysl; *buddhih* - inteligence; *yah* - ten, kdo; *mat-bhaktah* - Můj oddaný; *sah* - on; *me* - Mi; *priyah* - drahý.

Kdo je prost zasti a je laskavým přítelem všech živých bytostí, kdo se nepovazuje za vlastníka a je prost falešného ega, kdo zachovává klid jak ve štěstí, tak i v nestěti, kdo je snasenlivý, vždy spokojený, ukázněný a s odhodlaností se věnuje oddané službě s myslí a inteligencí upřenou na Mne, takový oddaný je Mi velice drahý.

VÝKLAD: Sri Křšna se v těchto dvou verzích opět vrací k čisté oddané službě popisem transcendentálních vlastností čistého oddaného. Čistý oddaný se za žádných okolností neznepokojuje a nikomu nezavídí. Není nepřátelský ani vůči všemu nepříteli; považuje jeho nepřátelství za důsledek svých špatných činů z předchozích životů. Proto je lépe trpět než protestovat. Ve Srimad Bhagavatamu (10.14.8) se píše: *tat te nukampam su-samiksamaso bhunjana evatma-krtam vipakam*. Kdykoliv se oddaný dostane do těžkosti a má starosti, považuje to za Boží milosrdenství. Oddaný uvazuje: „Za mě drtivější špatné činy bych měl trpět mnohem více, než trpím. Je to tedy pouze díky Boží milosti, že nejsem trestán podle zásluhy a že trpím tak málo.“ Přes vselijaké svízelné okolnosti zůstává oddaný vždy klidný, mlčenlivý a trpělivý. Ke všem, i ke svým nepřátelům, se chová přátelsky. *Nirmama* znamená, že oddaný neklade velkou váhu na bolesti a nesnáze těla, ponevadž dobře ví, že není toto hmotné tělo. S tělem se neztotožňuje, a proto je bez falešného ega a zachovává klid ve štěstí i v nestěti. Oddaný je snasenlivý a spokojený se vším, čeho se mu milosti Boha dostane. Je vždycky veselý, ponevadž se nepokouší o něco těžko dosažitelného. Oddaný je naprosto dokonale mystik, protože dokonale dodržuje pokyny svého duchovního učitele; a ponevadž ovládá své smysly, je rozhodný. Nemůže být sveden falešnými argumenty, neboť ho nikdo nemůže přimět, aby ustoupil od svého pevného odhodlání konat oddanou službu. Je si zcela vědom skutečnosti, že Křšna je věčný Bůh, a proto ho nikdo nemůže rozrušit. Všechny tyto vlastnosti mu umožňují nacházet útechu u Boha. Taková oddaná služba se vyskytuje samozřejmě vzácně, ale oddaný se na takovou úroveň může dostat, jestliže se řídí regulativními zásadami. Křšna dále říká, že takový oddaný je Mu velice drahý, neboť Ho vždy těší všemi činy vykonávanými s naprostou oddaností.

SLOKA 15

*yasman nodvijate loko lokan nodvijate ca yah
harsamarsa-bhayodvegair mukto yah sa ca me priyah*

yasmat - pro něho; *na* - nikdy; *udvijate* - zneklidněne; *lokah* - lide; *lokat* - od lidí; *na* - nikdy; *udvijate* - rozrusený; *ca* - také; *yah* - někdo; *harsa* - štěstí; *amarsa* - nestěti; *bhaya* - strach; *udvegaih* - a úzkost; *mukta* - osvobozen; *yah* - kdo; *sah* - kdokoliv; *ca* - také; *me* - Mi; *priyah* - velice drahý.

Je Mi velice drahý i ten, kdo nikoho nepřivádí do nesnázi, koho nikdo nerozruší a kdo zachovává klid jak ve štěstí, tak i v nestěti, strachu a úzkosti.

VYKLAD: Zde jsou uvedeny některé z dalších vlastností oddaného. Oddaný nikoho neznepokojuje, neohrožuje a nikoho nepřivádí do nesnází nebo úzkosti. Nikoho nezneklidňuje, protože se ke všem chová laskavě. I kdyby se ho někdo snažil vyprovokovat, nevzruší ho to. Díky Krsnově milosti se oddaný dostane na takovou úroveň, že ho vnější podněty nemohou zneklidnit. Žadne hmotné okolnosti ho ve skutečnosti nemohou ovlivnit, neboť neustále oddané slouží s myslí upřenou na Krsnu. Zato materialistu obvykle potěší věci, které uspokojí jeho smysly a tělo, ale jakmile vidí, že druzí lidé mají k uspokojování smyslu něco, co on sám nemá, je nesrůstný a závistivý. Má strach, když očekává pomstu od nepřítele a je sklíčený, nedáří-li se mu nějaká práce. Oddaný se však vždy zachovává transcendentálně ke všem takovým zneklidňujícím jevům, a proto je Krsnovi velice milý.

SLOKA 16

*anapeksah sucir daksah udasino gata-vyathah
sarvarambha-parityagi yo mad-bhaktah sa me priyah*

anapeksah - nestranný; *sucih* - čistý; *daksah* - odborník; *udasinah* - bezstarostný; *gata-vyathah* - prost trápení; *sarva-arambha* - všeho podnikání; *parityagi* - kdo se zříká; *yah* - každý, kdo; *mat-bhaktah* - Můj oddaný; *sah* - on; *me* - Mi; *priyah* - velmi milý.

Můj oddaný je Mi velice drahý, neboť nezávisí na bezných událostech, je čistý, zkušený, bez starosti a bolesti a neusiluje o výsledky svého jednání.

VYKLAD: Oddaný by se neměl snažit o získání peněz, ale není nijak ovlivněn, jsou-li mu nabídnuty milosti Boha. Je pro něho přirozené vykoupat se nejméně dvakrát denně a vstávat časné ráno, aby mohl vykonávat oddanou službu. Je tedy čistý vně i uvnitř. Oddaný je zkušený, neboť velice dobře zna smysl všech činností v životě a je přesvědčen o pravosti autorizovaných písem. Nazory jiných skupin nepovazuje za nejdůležitější, a proto je bezstarostný. Nikdy se netrápí, neboť je prost všech označení; ví, že jeho tělo je pouze hmotná schránka, a není ovlivněn, má-li tělo bolesti. Čistý oddaný nikdy neusiluje o něco, co je v rozporu se zásadami oddané služby. Například stavba domu vyžaduje mnoho energie, ale oddaný by nikdy nezačal s něčím takovým, co by nevedlo k rozvoji oddané služby. Je ochoten vzít na sebe spoustu starostí a postavit chrám pro Krsnu, avšak nikdy by nepostavil velký dům pro svůj osobní pozitek.

SLOKA 17

*yo na hrsyati na dvesti na socati na kanksati
subhasubha-parityagi bhaktiman yah sa me priyah*

yah - ten, kdo; *na* - nikdy; *hrsyati* - těsí se; *na* - nikdy; *dvesti* - trápí se; *na* - nikdy; *socati* - naráká; *na* - nikdy; *kanksati* - touží; *subha* - prospesný; *asubha* - neprospesný; *parityagi* - ten, kdo se zříká; *bhakti-man* - oddaný; *yah* - ten, kdo; *sah* - on je; *me* - Mi; *priyah* - drahý.

Kdo se neupíná k radosti ani ke smutku, kdo nenáráká a po nicem netouží a kdo se zříká dobrého i zlého, takový oddaný je Mi velice drahý.

VYKLAD: Čistý oddaný se neraduje ani nenáráká nad hmotnou ztrátou nebo ziskem. Take se nesnází, aby měl syna nebo získal následovníky, a když je nedostane, nepociruje zklamání. Stejně tak ho nezarmoutí, jestliže nedostane to, po čem touží. Stojí nad jakýmikoliv příznivými, nepříznivými či hrísnymi činnostmi. Oddaný je ochoten vystavit se jakémukoliv nebezpečí, jen aby potěšil Nejvyššího Pana. Nic mu nemůže zabránit vykonávat oddanou službu, a takový oddaný je Krsnovi velice drahý.

SLOKA 18 - 19

*samah satrau ca mitre ca tatha manapamanayoh
sitossa-sukha-duhkhesu samah sanga-vivarjitah
tulya-ninda-stutir mauni santusto yena kenacit
aniketah sthira-matir bhaktiman me priyo narah*

samah - stejný; *satrau* - k nepříteli; *ca* - take; *mitre* - k příteli; *ca* - take; *tatha* - tak; *mana* - pocta; *apamanayoh* - potupa; *sita* - chlad; *ussa* - horko; *sukha* - stěsti; *duhkhesu* - nestěsti; *samah* - stejný; *sanga-vivarjitah* - prost vši společnosti; *tulya* - stejný; *ninda* - pohana; *stutih* - chvala; *mauni* - mlčení; *santustah* - spokojen; *yena kenacit* - jakkoliv; *aniketah* - bez domova; *sthira* - pevně; *matih* - odhodlaný; *bhakti-man* - zapojený v oddané službě; *me* - Mi; *priyah* - drahý; *narah* - člověk.

Velmi drahý je Mi take člověk, který jedna stejně s přítelem i nepřitelem, kterého se nedotkne pocta ani zneuctění, horko ani chlad, stěsti ani nestěsti, chvala či pohana, který se nesdružuje se špatnou společností, je vždy mlčenlivý, se všim spokojený, nestará se o střechu nad hlavou a je pevný v poznání a oddané službě.

VYKLAD: Oddany se vzdy vyhyla spatne spolecnosti. Lide maji ve zvyku nekdy nekoho chvalit a jindy pomlouvat; oddany vsak neni ovlivnen vyumelkovanou chvalou nebo pohanou, stestim nebo nestestim. Je velice trpelivy. Nemluvi o nicem jinem nez o Krsnovi, a proto se rika, ze je mlcenlivy. Mlčet vsak neznamená nemluvit vůbec, nýbrž nemluvit o nesmyslech. Clovek by mel mluvit jen o dulezitych vecich a pro oddaneho je nejdulezitejsi mluvit o Krsnovi. Oddany je za vsech okolnosti srastny; nekdy dostane dobre jidlo, nekdy ne, ale v obou pripadech je spokojeny. Take si nelame hlavu s problemem, jak a kde bydlet. Nekdy muze prebývat pod stromem a jindy v palaci, avsak nelaka ho ani jedno, ani druhe. Rika se, ze ma neochvejnou mysl, protoze je pevny ve sve odhodlanosti a znalostech. Mozna, ze se v tomto popisu nektare vlastnosti opakovaly, ale slouzi to ke zdurazneni skutecnosti, ze tyto vlastnosti musi oddany získat. Bez dobrych vlastnosti se nikdo nemuze stát čistým oddaným. *Harav abhaktasya kuto mahad-gusah:* clovek, který není odevzdán Bohu, nemá žádné dobré vlastnosti. Chce-li být někdo považován za oddaneho, musí v sobě tyto dobré vlastnosti vypěstovat. Oddanou službou a uvedomováním si Krsny muzeme tyto vlastnosti automaticky vyvinout, a k jejich získání nemusíme tedy vynakládat prepjaté úsilí.

SLOKA 20

*ye tu dharmamrtam idam yathoktam paryupasate
sraddadhana mat-parama bhaktas te tiva me priyah*

ye - ti, kdo; *tu* - ale; *dharm*a - náboženství; *amrtam* - nektar; *idam* - touto; *yath*a - tak; *uktam* - říká se; *paryupasate* - zcela zapojen; *sraddadahanah* - s vírou; *mat-paramah* - považující Me, Nejvyššího Pana, za vše; *bhaktah* - oddaní; *te* - oni; *at*iva - obzvláště; *me* - Mi; *priyah* - drazí.

Nade vsechno jsou Mi milí ti, kdo naplnění vírou krácejí nepomíjivou cestou oddané služby a Mne si zvolili za svůj nejvyšší cíl.

VYKLAD: Počinaje druhým versem - *mayy avesya mano ye mam* („upni mysl na Me“) až po *ye tu dharmamrtam idam* („toto náboženství věčně cinnosti“) - Nejvyšší Pan v této kapitole vysvětluje cestu věčně transcendentální oddané služby, kterou je možno Ho dosáhnout. Tato cesta je Krsnovi velice milá a Krsna přijímá všechny, kteří se po ní vydají. Ardzuna se ptal, kdo je lepší - zdali ten, kdo se vydá cestou neosobního brahma, nebo ten, kdo osobně slouží Nejvyšší Osobnosti Božství. Sri Krsna mu dal tak podrobnou odpověď, že bezpochyby není lepší cesty k seberealizaci, než jakou je cesta oddané služby. Jinými slovy, v této kapitole je doloženo, že v dobré společnosti se v člověku vyvíjí touha oddané a laskyplně sloužit a tudíž přijmout pravého duchovního učitele a pod jeho vedením začíná naslouchat a opevovat Nejvyššího Pana a dodržovat základní předpisy oddané služby s vírou a oddaností a tak se zapojuje do transcendentální služby Bohu. Tato cesta se doporučuje v této kapitole a není sporu o tom, že oddaná služba je jediná absolutní cesta k seberealizaci a k dosažení Nejvyšší Osobnosti Božství. V této kapitole se také doporučuje, aby se člověk držel neosobního pojetí Nejvyšší Absolutní Pravdy jen tak dlouho, dokud se zcela neodevzdá za účelem dosažení seberealizace. Jinými slovy, neosobní pojetí může být prospěšné jen do té doby, než se člověku naskytne příležitost ke styku s čistým oddaným. Ten, kdo chápe Nejvyšší Absolutní Pravdu jako neosobní, by měl pracovat bez touhy po výsledcích, meditovat a pěstovat poznání, aby pochopil rozdíl mezi hmotnou a duchovní energií. Je to zapotřebí jen do té doby, než se člověk setká s čistým oddaným. Probudí-li se v nás touha sloužit přímo Krsnovi s láskou a oddaností, nemusíme se trápit na cestě postupné duchovní realizace, neboť oddaná služba, jak je popsána v prostředních šesti kapitolách Bhagavadgity, je mnohem příjemnější. Nemusíme se starat o to, jak udržet tělo a duši pohromadě, protože všechno se vyřeší automaticky díky milosti Pana.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k dvanácté kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Oddaná služba“.

KAPITOLA TRINACTA

Priroda, pozivatel a vedomi

SLOKA 1 - 2

*arjuna uvaca
praktim purusam caiva ksetram ksetra-jnam eva ca
etat veditum icchami jnanam jneyam ca kesava*

sri-bhagavan uvaca
idam sariram kaunteya ksetram ity abhidhiyate
etad yo vetti tam prahuh ksetra-jna iti tad-vidah

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *prakrtim* - priroda; *purusam* - pozivatel; *ca* - take; *eva* - zajiste; *ksetram* - telo; *ksetra-jnam* - znalec tela; *eva* - zajiste; *ca* - take; *etad* - toto vsechno; *veditum* - vedet; *icchami* - preji si; *jnanam* - poznani; *jneyam* - predmet poznani; *ca* - take; *kesava* - o Krsno; *sri-bhagavan uvaca* - Krsna, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, pravil; *idam* - toto; *sariram* - telo; *kaunteya* - o synu Kunti; *ksetram* - pole; *iti* - tak; *abhidhiyate* - nazývá se; *etad* - toto; *yah* - ten, kdo; *veti* - zna; *tam* - on; *prahuh* - nazývá se; *ksetra-jnah* - znalec pole (tela); *iti* - tak; *tad-vidah* - temi, kdo tohle vi.

Ardzuna pravil: O muj mily Krsno, pral bych si vedet, co je prakrti (priroda), purusa (pozivatel), pole, znalec pole, poznani a predmet poznani.

Vzneseny pravil: O synu Kunti, toto telo se nazýva pole a ten, kdo toto telo zna, nazýva se znalec pole.

VYKLAD: Ardzuna chtel vedet, co je priroda (*prakrti*), pozivatel (*purusa*), pole (*ksetra*) a znalec pole (*ksetra-jna*). Dale chtel vedet, co je poznani (*jnanam*) a predmet poznani (*jneyam*). Krsna mu odpovida, ze polem se rozumí telo a ze ten, kdo zna telo, se nazýva znalec pole. Pro podminenou dusi je telo polem pusobnosti. Podminena duse je v poutech hmotne existence a pokousi se ovladat hmotnou prirodu. A tak podle sve schopnosti ovladat ji obdrzi pole pusobnosti. Toto pole pusobnosti je telo. Co je tedy telo? Telo se sklada ze smyslu. Podminena duse si chce uzivat smyslovych pozitku a podle zpusobu, jakym si chce uzivat, je ji nabidnuto telo. Proto se telo nazýva *ksetra* neboli pole pusobnosti podminene duse. Ten, kdo se ztotožnuje s telem, se nazýva *ksetra-jna* neboli znalec pole. Neni tezke pochopit rozdíl mezi polem a znalcem pole, neboli mezi telem a znalcem tela. Kazdy vidi, ze od detstvi do stari prochazi telo mnohymi zmenami, a presto clovek zustava stejnou osobou. Rozdíl je tedy mezi znalcem pole a samotnym polem. Tak muze podminena duse videt, ze se lisi od tela. Na zacatku Bhagavadgity (2.13) se pise, ze ziva bytost se nachazi v tele a ze telo se meni od detstvi, pres mladi az po stari (*dehino smin yatha dehe...*). Vlastnik tela vi, ze telo se meni, a je tedy nepochybné *ksetra-jna*. Nekdy si myslime: „jsem srastny“, „jsem muz“, „jsem zena“, „jsem pes“, „jsem kocka“ a podobne. Toto vsechno jsou telesna oznaceni znalce tela, který vsak s telem není totozny. Ackoliv pouzivame mnoho veci - svuj odev a podobne - vime, ze jsou to veci, které se od nas lisi. Zamyslime-li se nad tim hlouběji, pochopime, ze se lisime i od tohoto tela. Ja, vy nebo kdokoliv dalsi, kdo vlastní telo, se nazýva *ksetra-jna*, znalec pole pusobnosti, a telo se nazýva *ksetra*, samotne pole pusobnosti.

V prvních шести kapitolech Bhagavadgity je popsán znalec tela, ziva bytost, a postup, jak je možno dojit k poznání Nejvyšší Osobnosti Božství. V prostředních шести kapitolech je popsán Nejvyšší Pan a vztah mezi individualní dusí a Naddusí v souvislosti s oddanou službou. V těchto kapitolech je podána konečná definice nadřazeného postavení Nejvyšší Osobnosti Božství a podrizeného postavení individualní duse. Živé bytosti jsou za všech okolností podrizeny, ale jejich zapomnitelnost jim způsobuje utrpení. Když se prostřednictvím zbožných činů osvítí, snaží se přiblížit k Nejvyššímu Panu jako strádající, jako ti, kdo dychtí po bohatství, jako zvidaví nebo ti, kdo touží po poznání. Toto vše již bylo popsáno. A nyní, na začátku třinácté kapitoly, Krsna vysvětluje, jak se ziva bytost dostava do styku s hmotnou přírodou a jak ji Nejvyšší Pan osvobozuje pomocí různých metod - plodonosnými činnostmi, pěstováním poznání a vykonáváním oddané služby. Ackoliv se ziva bytost zcela lisi od hmotného tela, je s ním svým způsobem spojena. To je také již vysvětleno.

SLOKA 3

ksetra-jnam capi mam viddhi sarva-ksetresu bharata
ksetra-ksetrajnaya jnanam yat taj jnanam matam mama

ksetra-jnam - znalec pole; *ca* - take; *api* - zajiste; *mam* - Ja; *viddhi* - vez; *sarva* - všech; *ksetresu* - polích; *bharata* - o Bharatovce; *ksetra* - pole pusobnosti (telo); *ksetra-jnayah* - znalec pole; *jnanam* - poznani; *yat* - to; *tat* - co; *jnanam* - poznani; *matam* - mineni; *mama* - Me.

O Bharatovce, mel bys vedet, ze Ja jsem take znalcem ve všech telech. Porozumeni tomuto telu a jeho znalci je podle Mne prava moudrost.

VYKLAD: Diskutujeme-li o vecech tykajících se tela a znalce tela, duse a Nadduse, nachazime tri predmety studia - Nejvyššího Pana, živou bytost a hmotu. V kazdem tele sidli dve duse: individualni duse a Nadduse. Nadduse je plna expanze Nejvyšší Osobnosti Božství, Sri Krsny. Proto zde Krsna

rika: „Jsem take znalcem tela, ale ne takovym zpusobem jako individualni duse. Jsem vyssim znalcem a jsem pritomen ve vsech telech jako Paramatma neboli Nadduse.“

Clovek, který ve svetle Bhagavadgity studuje tema pole pusobnosti a znalce pole velice poctive, muze dojít k poznání.

Pan rika: „Jsem znalcem pole pusobnosti v kazdem individualnim tele.“ Individualni duse muze znát své vlastní telo, ale neví, co se děje v jiných telech. Nejvyšší Pan, který sídlí ve všech telech jako Nadduse, zná všechno o všech telech všech životních druhů. Bez něj občan muze vědět vše o svém malém kousku pudu, ale král nezná jen svůj vlastní palác, nýbrž i veškerý majetek všech občanů. Podobně i my muzeme být individualními vlastníky určitého tela, ale Nejvyšší Pan je vlastníkem všech tel. Král je původním vlastníkem království a občané jsou druhotnými majiteli. Podobně je Nejvyšší Pan svrchovaným majitelem všech tel.

Telo se skládá ze smyslu. Nejvyšší Pan se nazývá Hrsíkésa, což znamená „vládce smyslu“. Je původním vládcem smyslu, tak jako král je prvotním vládcem v království a občané jsou druhořadými vládci. Pan rika: „Jsem take znalcem.“ Znamená to, že je nejvyšším znalcem, na rozdíl od individualni duse, která zná pouze své telo. Ve Vedách se píše:

*ksetrasi hi sarirasi bijam capi subhasubhe
tani vetti sa yogatma tatah ksetra-jna ucyate*

Telo se nazývá *ksetra* a sídlí v něm jeho majitel, jakoz i Nejvyšší Pan, který zná jak telo, tak jeho majitele. Proto se nazývá znalec všech polí. Dokonale poznání tela, individualni duse a Nadduse se ve vedské literatuře nazývá *jñāna*. To je Kṛṣṇův názor. Pochopit, že duse a Nadduse jsou totožné, a že se přesto od sebe liší, se nazývá poznání. Ten, kdo nepochopí rozdíl mezi polem pusobnosti a jeho znalcem, nemá dokonale poznání.

Meli bychom vědět, co je příroda (*prakṛti*), kdo je pozivatel přírody (*purusa*) a kdo je vládce, který je znalcem přírody a individualni duse (*īśvara*). Nemeli bychom tyto tři pojmy zamenovat, tak jako nezamenujeme malíře, obraz a malířský stojan. Přírodou se myslí tento hmotný svět, tedy pole pusobnosti; živa bytost je pozivatelem přírody a nad nimi se nachází nejvyšší vládce, Nejvyšší Osobnost Božství. Ve Vedách, ve svetasvatara Upanišadě (1.12), je to popsáno následovně: *bhokta bhogyam preritaram ca matva / sarvam proktam tri-vidham brahmam etat*. Brahma má tři aspekty: hmotná příroda (*prakṛti*) je brahma jako pole pusobnosti, individualni duse (*jīva*), která se snaží ovládat hmotnou přírodu, je take brahma a Nejvyšší Pan, který nad oběma vládne, je rovněž Brahma a On je tím skutečným vládcem.

V této kapitole bude take vysvětleno, že jeden ze znalců je chybující a druhý neomylný. Jeden je nadražený a druhý podřízený. Kdo by si myslel, že oba znalci pole jsou totožní, odporoval by Nejvyššímu Panu, který jasne rika: „Jsem take znalcem pole pusobnosti.“ Ten, kdo zamenuje provaz za hada, neví nic. Existuje mnoho druhů tel a mnoho znalců tel. Tolik různých tel existuje proto, že každá individualni duse má svou zvláštní schopnost ovládat hmotnou přírodu. Ale Nejvyšší Pan je přítomen v každém tele jako vládce. Slovo *ca* je důležité, protože poukazuje na naprosto všechna tela. Podle Srīly Baladevy Vidyabhusany je Kṛṣṇa Nadduse, která je spolu s individualni dusei přítomna v každém tele. Kṛṣṇa zde jasne rika, že Nadduse vládne jak poli pusobnosti, tak i omezenému pozivateli.

SLOKA 4

*tat ksetram yac ca yadrk ca yad-vikari yatas ca yat
sa ca yo yat-prabhavas ca tat samasena me srsu*

tat - to; *ksetram* - pole pusobnosti; *yat* - ktere; *ca* - take; *yadrk* - takové, jaké je; *ca* - take; *yat* - co má; *vikari* - změny; *yatah* - odkud; *ca* - take; *yat* - kdo; *sah* - on; *ca* - take; *yah* - kdo; *yat* - má; *prabhavah* - vliv; *ca* - take; *tat* - to; *samasena* - krátce; *me* - ode Mne; *srsu* - slys.

Vyslechni nyní, prosím, co ti v kratkosti povím o poli pusobnosti, jaké je povahy, jak se mení, odkud pochází, kdo je znalcem pole a jaké jsou jeho vlivy.

VYKLAD: Srī Kṛṣṇa zde popisuje povahu pole pusobnosti a jeho znalce. Clovek by měl vědět, co je telo, z jakých latek se skládá, kdo ho ovládá, jakými zmenami prochází, odkud tyto zmeny přicházejí, jaké jsou jejich příčiny, jaký je nejvyšší cíl jednotlivce a jaká je skutečná podoba individualni duse. Každý by měl take znát rozdíl mezi individualni dusei a Naddusei, jejich různé vlivy, působení a podobně. Vše nám bude jasné, jestliže pochopíme Bhagavadgitu přímo z popisu Nejvyšší Osobnosti Božství. Musíme si ale dávat pozor, abychom nezamenovali Nejvyšší Osobnost Božství, která se nachází v každém tele spolu s dusei, za živou neboli individualni dusei. Bylo by to, jako kdybychom chtěli postavit na stejnou úroveň mocného s bezmocným.

SLOKA 5

*rsbhir bahudha gitam chandobhir vividhah prthak
brahma-sutra-padaish caiva hetumadbhir viniscitaih*

rsibhih - svetcí; *bahudha* - různými způsoby; *gitam* - popisují; *chandobhih* - vedskými hymny; *vividhah* - v různých; *prthak* - různé; *brahma-sutra* - ve Vedante; *padaih* - aforismem; *ca* - take; *eva* - zajisté; *hetu-madbhih* - s příčinou a následkem; *viniscitaih* - jistý.

Toto poznání o poli působnosti a znalci pole popsali již mnozí svatí muzové v různých vedských písmech. Zvláště je podáno ve Vedanta-sutře s celou úvahou o příčině a následku.

VYKLAD: Nejvyšší Osobnost Božství, Sri Kṛṣṇa, je nejvyšší autorita ve výkladu tohoto poznání. Učenci i uznávané autority se vždy dovolávají drivejších autorit. Kṛṣṇa vysvětluje tuto velice spornou otázku dvojnosti a jednotnosti duše a Nadduse poukazováním na Vedantu, která je považována za autoritativní text. Nejdrive říká, že mnozí učenci se v této otázce shodují. Například Vjaśadeva, velký mudrc a autor Vedanta-sutry, vysvětlil dualismus dokonale. Další velký světec Parasara, Vjaśadevův otec, píše ve svých náboženských textech: *aham tvam ca tathanye...* „My všichni - já, vy a všechny živé bytosti - jsme transcendentální, ačkoliv žijeme v hmotných telech. Naše jednání je nyní určováno třemi kvalitami hmotné přírody v souladu s naší karmou. Proto se někdo nachází na vyšším stadiu, zatímco jiní stojí níže. Vyšší a nižší postavení existuje následkem nevědomosti a je manifestováno v nescetném množství živých bytostí. Avšak Nadduse, která je neomylná, kvalitami hmotné přírody poškozená není a je transcendentální.“ Ve Vedách, zvláště v Katha Upanišade, se duše, Nadduse a tělo rozlišují. Existuje mnoho velkých světců, kteří to vysvětlili, a Parasara je mezi nimi považován za předního.

Slovo *chandobhih* se vztahuje na různá vedská písmena. Například Taittirija Upanišad, která je částí Jadžur Vedy, popisuje přírodu, živé bytosti a Nejvyšší Osobnost Božství.

Jak již bylo uvedeno, *ksetra* je pole působnosti a existují dva druhy *ksetra-jña*, znalce pole: individuální živá bytost a nejvyšší živá bytost. V Taittirija Upanišade (2.9) je uvedeno: *brahma pucchaṁ pratistha. Anna-maya* je projevení energie Nejvyššího Pana a znamená závislost životní existence na jídle. To je materialistické poznání Nejvyššího. Po realizaci, že Nejvyšší Absolutní Pravda je v jídle, následuje *prasa-maya*, realizace Absolutní Pravdy v životních příznacích všech živých tvorů. Realizace *jñāna-maya* jde až za příznaky života k cinnostem myšlení, citění a chtění. Pak přichází realizace brahma, která se nazývá *vijnāna-maya*, kdy se odliší mysl a životní příznaky od živé bytosti samotné. A poté následuje nejvyšší úroveň - *ananda-maya*, tedy poznání všeblazené podstaty. Existuje tedy pět stupňů poznání brahma, které se nazývají *brahma pucchaṁ*, z nichž první tři (*anna-maya*, *prasa-maya* a *jñāna-maya*) se týkají pole cinnosti živých bytostí. Nejvyšší Pan je transcendentální všem těmto polím cinnosti a nazývá se *ananda-maya*. Vedanta-sutra popisuje Nejvyššího takto: *ananda-mayo bhyasat*. „Nejvyšší Osobnost Božství je svou podstatou plná blaženosti.“ Aby Nejvyšší Pan mohl pozívat transcendentální blaženosti, expanduje se do *vijnāna-maya*, *jñāna-maya*, *prasa-maya* a *anna-maya*. Na poli svých cinností se živá bytost považuje za pozivatele, ale *ananda-maya* se od ní odlišuje. Nejvyšší se od ní liší. Rozhodne-li se však živá bytost pro pozitek na úrovni *ananda-maya* (ve spojení s Nejvyšším), dosáhne dokonalosti. Toto je správné chápání Nejvyššího Pana jako nejvyššího znalce pole působnosti, živé bytosti jakožto podřízeného znalce a povahy pole cinnosti. Člověk by měl hledat tuto pravdu ve Vedanta-sutře neboli Brahma-sutře.

Uvádí se, že kodexy Brahma-sutry jsou velice dobře uspořádány podle příčiny a důsledku. Některé ze suter neboli aforismů jsou: *na viyad asruteh* (2.3.2), *natma sruteh* (2.3.18) a *parat tu tac-chruteh* (2.3.40). První aforismus označuje pole působnosti, druhý živou bytost a třetí označuje Nejvyššího Pana, vrchol mezi všemi projevy rozličných bytostí.

SLOKA 6 - 7

*maha-bhutany ahankaro buddhir avyaktam eva ca
indriyasi dasaikam ca panca cendriya-gocarah
iccha dvesah sukham duhkham sanghatas cetana dhrtih
etat ksetram samasena sa-vikaram udahrtam*

maha-bhutani - hrubé prvky; *ahankarah* - falesné ego; *buddhih* - inteligence; *avyaktam* - neprojevené; *eva* - zajisté; *ca* - take; *indriyasi* - smysly; *dasai-ekam* - jedenáct; *ca* - take; *panca* - pět; *ca* - take; *indriya-go-carah* - smyslové předměty; *iccha* - touha; *dvesah* - nenavist; *sukham* - štěstí; *duhkham* - nestěstí; *sanghatah* - uhrn; *cetana* - příznaky života; *dhrtih* - přesvědčení; *etat* -

to vsechno; *ksetram* - pole pusobnosti; *samasena* - v kratkosti; *sa-vikaram* - vzajemne pusobeni; *udahrtam* - priklad.

Pet hrubych prvku, falesne ego, intelligence, neprojevene, deset smyslu a mysl, pet smyslovych predmetu, touha, nenavist, stesti, nestesti, souhrn, priznaky zivota a presvedceni - to vsechno je v kratkosti povazovano za pole cinnosti a jeho vzajemne pusobeni.

VYKLAD: Podle tvrzeni mudrcu, vedskych hymnu a aforismu Vedanta-sutry se tento svet sklada z peti hrubych prvku (*maha-bhuta*): zeme, vody, ohne, vzduchu a eteru. Pote nasleduji falesne ego, intelligence a neprojeveny stav trech kvalit hmotne prirody. Dale je zde pet smyslu pro ziskavani poznani: oci, usi, nos, jazyk a pokozka. Pak pet cinnych smyslu: ruce, nohy, hlasivky, rir a pohlavni organ. Nad smysly stojí mysl, která je uvnitř a může být nazvána smyslem uvnitř. S myslí je to tedy dohromady jedenáct smyslu. Kromě toho existuje pet smyslovych predmetu, a to vune, chur, tvar, dotek a zvuk. Souhrn těchto čtyřadvaceti prvků se nazývá pole pusobnosti. Prostudujeme-li analyticky těchto čtyřadvacet kategorií, můžeme velmi dobře porozumět poli pusobnosti. Zádost, nenavist, stesti a bolest povstávají z peti prvků hrubohmotného těla a jejich příčinou je jejich vzajemné pusobení. Životní příznaky, které reprezentuje vědomí, a přesvědčení jsou projevy jemnohmotného těla - myslí, falesného ega a intelligence. Tyto jemnohmotné prvky také patří do pole pusobnosti.

Pet hrubohmotných prvků je hrubou reprezentací falesného ega. Falessné ego reprezentuje prvotní stadium falesného ega, jež se odborně nazývá hmotné pojetí neboli *tamasa-buddhi*, intelligence v nevedomosti. Toto dale reprezentuje neprojevene stadium tri kvalit hmotne prirody, které se nazývá *pradhana*.

Kdo by chtel získat podrobnejsi vedomosti o těchto čtyřadvaceti kategoriích a jejich vzajemném pusobení, měl by hlouběji studovat tuto filozofii. V Bhagavadgite je popsána jen stručně.

Telo je manifestací všech těchto cinitelů a prochází šesti zmenami: narodí se, roste, nějakou dobu zustava, vytvorí potomstvo, zanika a nakonec zmizi. Pole je tedy pomijiva hmotna vec, zatimco znalec pole, *ksetra-jna*, neboli jeho majitel, se od neho lisi.

SLOKA 8 - 12

*amanitvam adambhitvam ahimsa ksantir arjavam
acaryopasanam saucam sthairyam atma-vinigraha
indriyarthesu vairagyam anahankara eva ca
janma-mrtyu-jara-vyadhi- duhkha-dosanudarsanam
asaktir anabhisvanga putra-dara-grhadisu
nityam ca sama-cittatvam istanistopapattisu
mayi cananya-yogena bhaktir avyabharisi
vivikta-desa-sevitvam arati jana-samsadi
adhyatma-jnana-nityatvam tattva-jnanartha-darsanam
etat jnanam iti proktam ajnanam yad ato nyatha*

amanitvam - pokora; *adambhitvam* - skromnost; *ahimsa* - nenasili; *ksantih* - snasenlivost; *arjavam* - jednoduchost, prostota; *acarya-upasanam* - vyhledani praveho duchovniho ucitele; *saucam* - cistotnost; *sthairyam* - stalost; *atma-vinigraha* - sebeovladani; *indriya-arthesu* - pokud se tyka smyslu; *vairagyam* - odrikaní; *anahankarah* - bez falesného egoismu; *eva* - zajiste; *ca* - take; *janma* - zrozeni; *mrtyu* - smrt; *jara* - stari; *vyadhi* - nemoc; *duhkha* - strast; *dosa* - chyba; *anudarsanam* - pozorovani; *asaktih* - neulpivani; *anabhisvanga* - nepripoutanost; *putra* - k synovi; *dara* - manzelce; *grha-adisu* - domovu a podobne; *nityam* - trvaly; *ca* - take; *sama-cittatvam* - vyrovnanost mysleni; *ista* - vytouzene; *anista* - nezadouci; *upapattisu* - nabyti; *mayi* - ke Mne; *ca* - take; *ananya-yogena* - oddanou sluzbou; *bhaktih* - oddanost; *avyabharisi* - neuchylna; *vivikta* - osamele; *desa* - misto; *sevitvam* - prodlevati; *arati* - bez pout; *jana-samsadi* - k lidem vseobecne; *adhyatma* - tykajici se vlastniho ja; *jnana* - poznani; *nityatvam* - vytrvalost; *tattva-jnana* - poznani pravdy; *artha* - objektu; *darsanam* - filozofie; *etat* - to vse; *jnanam* - poznani; *iti* - tak; *proktam* - prohlasuji; *ajnanam* - nevedomost; *yad* - to, co; *atah* - od toho; *anyatha* - jine.

Pokora; skromnost; nenasili; snasenlivost; poctivost; vyhledani praveho duchovniho ucitele; cistotnost; stalost; sebeovladani; zrikani se objektu smysloveho pozitivu; oprosteni se od falesného ega; schopnost chapat zrozeni, smrt, stari a nemoc jako zlo; neulpivani; nepripoutanost k detem, manzelce, domovu a podobnemu; trvala vyrovnanost mysleni za prijemnych ci neprijemnych okolnosti; neodchylna a vylucna oddanost Mne; prodlevani na osamelych mistech a straneni se lidskych mas; pochopeni dulezitosti seberealizace a filozoficke

hledani Absolutni Pravdy - to vse zde prohlasuji za poznani a vse, co se od toho lisi, je nevedomost.

VYKLAD: Nekteri mene inteligentni lide tyto zasady poznani chybne radi do oblasti hmotneho pole pusobnosti. Ale toto je ve skutecnosti poznani. Ten, kdo tyto zasady poznani prijme, se muze priblizit k Absolutni Pravde. Nejedna se tedy o vzajemne pusobeni dvaceti ctyr hmotnych prvku, o kterych byla zminka vyse, ale je to prave poznani, pomoci nehoz se clovek muze oprostit od jejich vlivu. Vtelena duse se nachazi v tele, coz je sloucenina ctyriadvaceti prvku, a zde uvedena cesta poznani je zpusob, jak se z teto hmotne schranky vymanit. Ze vsech metod poznani je nejdulezitejsi ta, která je popsána v prvním radku jedenactého verše. *Mayi cananya-yogena bhaktir avyabharisī*: cesta poznani vrcholi v čisté oddané službě Krsnovi. Nepřijde-li člověk do styku s oddanou službou nebo není-li schopen oddané sloužit, pak je zbývajících devatenáct bodů téměř zbytečných. Začne-li však člověk Krsnovi sloužit s láskou a oddaností, automaticky získává i ostatních devatenáct vlastností. Jak je receno ve Srimad Bhagavatamu (5.18.12), *yasyasti bhaktir bhagavaty akincana sarvair gusais tatra samasate surah*. Všechny dobré vlastnosti se v člověku vyvinou, jestliže začne oddané sloužit Nejvyššímu Panu. Zásada přijetí duchovního učitele, o které se zmiňuje osmý verš, je nezbytná. I pro toho, kdo Krsnovi oddané slouží, je tato zásada ze všeho nejdůležitější. Transcendentalní život začne teprve tehdy, když přijmeme duchovního učitele. Nejvyšší Osobnost Božství, Sri Kṛṣṇa, zde jasně říká, že toto je jediná pravá cesta k poznání. Jakékoliv jiné spekulace jsou pouhé nesmysly.

Pokud se týká poznání, jež tyto verše popisují, můžeme každý bod rozepsat takto:

Pokora (*amanitvam*) znamená, že člověk by se neměl snažit, aby byl uctíván. Hmotné pojetí života způsobuje, že usilujeme o to, aby nás druzí uctívali. Pro člověka, který má dokonale poznání a který se neztotožňuje s tělem, nemá počta či pohana nebo cokoli, co se vztahuje na tělo, cenu. Nikdo by neměl toužit po takovém hmotném bludu. Lide velice dychtí, aby se proslavili ve svém náboženství, a proto se někdy stává, že člověk, který nezná zásady náboženství, vstoupí do nějaké náboženské skupiny, která se ve skutečnosti nerídí náboženskými předpisy, a potom se prohlašuje za náboženského vůdce. Sami si můžeme overit, zdali děláme pokroky v duchovním životě, když zvážíme zmíněné vlastnosti.

Nenasilím (*ahimsa*) se obvykle myslí nezabíjení nebo nenícení těla, ale ve skutečnosti znamená nezpůsobovat bolest druhým. Většina lidí je v hmotném pojetí života poutána nevedomostí, a tudíž zazívá neustalou bolest. Pokud se nesnažíme povýšit je k duchovnímu poznání, dopoustíme se násilí. Měli bychom se tedy snažit rozdávat lidem skutečné poznání, aby zmoudřeli a opustili tento hmotný svět. To je nenasilí.

Snasenlivost (*ksantih*) znamená, že se máme naučit snaset urážky a potupu. Ten, kdo se snaží o rozvoj duchovního poznání, bude obvykle vystaven pohane a mnoha urážkám. To se dá očekávat, poněvadž taková je povaha hmotné přírody. Dokonce i chlapec jako Prahlaďa, který už v pěti letech začal pěstovat duchovní poznání, se dostal do nebezpečí, když se jeho otec nepřátelsky postavil proti jeho oddanosti. Snažil se ho zabít nejružnějšími způsoby, ale Prahlaďa jeho útoky toleroval. Na cestě k duchovnímu poznání se tedy může objevit mnoho překážek, ale člověk musí být snasenlivý a s odhodlaností na cestě vytrvat.

Jednoduchost (*arjavam*) znamená, že člověk má být tak otevřený, že bez postranních úmyslů dokáže vyjevit skutečnou pravdu i nepříteli.

Přijetí duchovního učitele (*acarya-upasanam*) je nezbytné, neboť bez instrukcí pravého duchovního učitele nemůže nikdo dělat pokroky v duchovní vědě. Člověk se má obrátit k duchovnímu učiteli se vši pokorou a nabídnout mu své služby tak, aby on svému učeníkovi s radostí pozeňal. Jelikož pravý duchovní učitel je Krsnovým zástupcem, díky jeho pozeňání učeník udělá okamžité pokroky, i kdyby se třeba nerídil stanovenými zásadami. A nebo pro toho, kdo bez vyhrady slouží duchovnímu učiteli, bude mnohem snazší řídit se těmito stanovenými zásadami.

Cistotnost (*saucam*) je nezbytná k pokroku v duchovním životě. Cistota je dvojitá: vnější a vnitřní. Vnější cistotou se myslí cistota těla, zatímco vnitřní cistota znamená neustále myslit na *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Tato metoda ocisťuje od nashromázděného prachu minulé karmy.

Stalost (*sthairyam*) znamená, že člověk by měl být vytrvalý ve snaze pokročit v duchovním životě. Bez takové odhodlanosti nemůže nikdo dělat žádné znatelné pokroky.

Sebeovládání (*atma-vinigraha*) znamená, že člověk nesmí přijímat nic, co by bylo škodlivé pro jeho duchovní pokrok. Musí se naučit vyhybat všemu, co by mohlo překazet jeho duchovnímu pokroku. To je skutečné odříkání (*vairagya*). Smysly jsou tak mocné, že se neustále domáhají smyslového pozitivu.

Temto zcela zbytečným zadostem nesmíme povolit. Smysly se mají uspokojovat takovým způsobem, aby udržely tělo v kondici, aby tak člověk mohl plnit své povinnosti a udelat pokrok v duchovním životě. Nejdůležitější a nejobtížnější zvladnutelný smysl je jazyk. Dokážeme-li ovládat jazyk, pak je pravděpodobné, že dokážeme ovládat i ostatní smysly. Ukolem jazyka je jist a mluvit. Měli bychom tedy zaměstnat jazyk tím, že jíme jídlo, které bylo obětováno Krsnovi, a zpíváme Hare Krsna. Pokud se týká očí, nikdy bychom jim neměli dovolit, aby se dívaly na něco jiného než na krásnou podobu Krsny. Takto ovládneme oči. Uši by měly být použity jen k naslouchání vyprávění o Krsnovi a nos by měl cichat vůni květů obětovaných Krsnovi. To je oddaná služba a my zde můžeme vyrozumět, že Bhagavadgita je jednoduše určena k šíření vědy o oddané službě. Oddaná služba je hlavním a jediným cílem. Neinteligentní vykladači Bhagavadgity se snaží své ctenářovu pozornost na jiná témata, ale v Bhagavadgite není kromě oddané služby žádný jiný námet.

Falešné ego znamená, že se člověk ztotožňuje s tělem. Skutečné ego je, když pochopíme, že nejsme toto tělo, nýbrž duše. Ego existuje; falešné ego se zavrhuje, ale nikoliv pravé ego. Ve vedských spisech se píše: *aham brahmasmi*. „Jsem brahma, jsem duše.“ (Bṛhad-araṇjaka Upaniṣad 1.4.10) Toto „já jsem“, vědomí sebe, existuje také v osvobozeném stadiu seberealizace. Ego je vlastní existence - „já jsem“ - ale jakmile se toto „já jsem“ vztahuje k hmotnému tělu, nazývá se to falešné ego. Jestliže toto citění vlastního já odpovídá realitě, pak je to pravé ego. Někteří filozofové tvrdí, že člověk se musí vzdát svého ega. Svého já se však nikdy zbavit nemůžeme, neboť ego znamená totožnost. Ve skutečnosti bychom se měli vzdát falešného ztotožňování s tělem.

Měli bychom se snažit porozumět, že zrození, nemoc, stáří a smrt znamenají utrpení. Zrození je popsáno v mnohých vedských písmech. Ve Srimad Bhagavatamu je velmi názorně popsán život před narozením - pobyt dítěte v matčině lůně, jeho utrpení a podobné. Musíme si dobře uvědomit, že zrození je bolestné. Ponevadž jsme zapomněli, jaké utrpení jsme prožívali v matčině lůně, nestaráme se o vyřešení problému opakovaných zrození a smrti. I v okamžiku smrti se dostávají nejruznější utrpení, která jsou také popsána v autoritativních písmech. O těchto věcech by se mělo diskutovat. O nemocích a stáří máme a získáváme praktické zkušenosti. Nikdo nechce být nemocný a nikdo nechce zestárnout, ale nikdo se tomu nedokáže vyhnout. Nema-li člověk pesimistický názor na materialistický život vzhledem ke zrození, nemoci, stáří a smrti, pak není motivován, aby vynaložil úsilí k pokroku v duchovním životě.

Nepřipoutanost k dětem, ženě a domovu neznamena, aby k nim člověk nic necítil. Je přirozené pociťovat k nim nakloněnost, ale nepomáhají-li v duchovním pokroku, neměli bychom na nich lpět. Nejlepší metodou k vytvoření příjemného domova je učinit Krsnu středem rodinného života. Je-li si člověk vědom Krsny, může vytvořit sraстný domov, ponevadž transcendentální oddaná služba Krsnovi je za takových podmínek velmi snadná. Staci zpívat mahamantru *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, jíst jídlo obětované Krsnovi, číst a vyprávět si o knihách, jako je Bhagavadgita a Srimad Bhagavatam, a uctívat Božstva. Tyto čtyři věci nám přinesou štěstí. Každý by měl podle tohoto vzoru vest všechny členy své rodiny. Celá rodina může každé ráno a každý večer sedět pohromadě a zpívat *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Dokáže-li člověk takto upravit svůj rodinný život a rozvíjet vědomí o Krsnovi tím, že bude jednat podle těchto čtyř zásad, pak nemusí zamenit rodinný život za život v odříkání. Není-li však rodinný život prospěšný duchovnímu vývoji, měli bychom ho zanechat. Člověk musí obětovat všechno, tak jak to udelal Ardzuna, aby mohl sloužit Krsnovi a aby Mu mohl porozumět. Ardzuna nechtěl zabít své rodinné příslušníky, ale když pochopil, že stál v cestě duchovnímu pokroku, přijal Krsnovy pokyny, bojoval proti nim a zabil je. Člověk by měl za každých okolností zůstat nespoutaný štěstím i nestěstím rodinného života, neboť na tomto světě nemůže být nikdo dokonale sraстný.

štěstí a nestěstí jsou průvodními jevy hmotného života. Bhagavadgita nám říká, abychom byli snasenliví. štěstí a utrpení přichází a odchází a jsme proti tomu bezmocní. Proto bychom se měli zříci hmotného způsobu života, a tak si zachovat duševní klid za sraстných i nesraстných okolnostech. Dostaneme-li něco vytouženého, radujeme se, a dostává-li se něco nezádoucího, jsme nesraстní. Jestliže jsme však doopravdy na duchovní úrovni, pak nás takové věci nemohou rozrušit. Abychom mohli dospět na tuto rovinu, musíme bez přestání oddané sloužit. Oddané sloužit Krsnovi bez jakékoliv odchylky znamená, že člověk jedná podle devíti metod, které byly popsány v posledním verši deváté kapitoly (zpívání, naslouchání, uctívání, klanění se a tak dále). Těmito metodami by se měl každý řídit.

Jakmile si člověk zvykne na duchovní způsob života, nemá už pochopitelně zájem o styk s materialisticky založenými lidmi. To by se přičilo jeho povaze. Člověk se může sám vyzkoušet, jak

dalece ma sklon zit na osamelem miste bez nezadouci spolecnosti. Oddany se nezajima o zbytecne sportovani ci navstevy kin, nebo o nejake zabavy ci vecirky, protoze dobre vi, ze je to ztrata casu. Existuje mnoho badatelů a filozofů, kteří studují pohlavní život a jiné predmety, ale podle Bhagavadgity nemají tato badání a filozofické spekulace žádnou cenu. Taková práce je víceméně zbytečná. Podle Bhagavadgity se má s filozofickým uvážením badat o podstatě duše. Měli bychom se snažit pochopit vlastní já. To je zde doporučeno.

Pokud se týká seberealizace, říká se zde jasné, že bhaktijoga je obzvláště praktická. Jakmile začneme mluvit o oddanosti, musíme brát v úvahu vztah mezi Naddusí a individuální duší. Individuální duše a Nadduse nemůže být jedno a totéž, alespoň podle bhaktického pojetí. Vyrazně se zde říká, že služba individuální duše Nejvyšší Dusi je věčná (*nityam*). Bhakti neboli oddaná služba je tedy věčná. O tom bychom měli být pevně přesvědčeni.

Ve Srimad Bhagavatamu (1.2.11) se vysvětluje: *avadanti tat tattva-vidas tattvam yaj jnanam advayam*. „Opravdoví znalci Absolutní Pravdy vědí, že Nejvyšší se realizuje ve třech stádiích jako brahma, Paramatma a Bhagavan.“ Bhagavan je konečné stadium v realizaci Absolutní Pravdy. Proto by každý měl dospět k tomuto stadiu pochopení Nejvyšší Osobnosti Božství a zapojit se do oddané služby Panu. To je dokonalost poznání.

Tato cesta je jako schodiště, kde první schod znamená cvičení se v pokore a poslední schod představuje realizaci Nejvyšší Pravdy, Absolutní Osobnosti Božství. Na tomto schodišti se nachází mnoho lidí; někteří dospěli do prvního patra, jiní do druhého, do třetího a tak dále, ale pokud nedosáhnou nejvyššího patra, to je pochopení Krsny, nacházejí se na nižší rovině poznání. Zklamání se docka ten, kdo chce soutěžit s Bohem, a zároveň chce dělat pokroky v duchovním poznání. Zde je jasné řečeno, že bez pokory je nemožné získat poznání. Pokladat se za Boha je nejpysnější z postojů. Ačkoliv je živa bytost v rukou přísných zákonů hmotné přírody jen hříčkou, považuje se z nevědomosti za Boha. Poznání tedy začíná tím, že se člověk stane skromným (*amanitva*). Člověk má být pokorný a vědět, že je podrizen Nejvyššímu Panu. Pro svoji vzpouru vůči Nejvyššímu Panu se staváme otroky hmotné přírody. Každý by měl tuto pravdu znát a být o ní přesvědčen.

SLOKA 13

*jneyam yat tat pravaksyami yaj jnatvamrtam asnute
anadi mat-param brahma na sat tan nasad ucyate*

jneyam - poznatelné; *yat* - to; *tat* - co; *pravaksyami* - nyní vysvětlím; *yaj* - ktere; *jnatva* - vedoucí; *amrtam* - nektar; *asnute* - ochutnat; *anadi* - bez počátku; *mat-param* - Mne podrizene; *brahma* - duchovno; *na* - ne; *sat* - přičina; *tat* - to; *na* - ani; *asat* - důsledek; *ucyate* - nazývá se.

Nyni ti vysvětlím to, co je třeba znát, a tak okusíš věčné. Brahma neboli duchovno nemá počátek a je Mi podrizeno a nachází se mimo přičinu a důsledek tohoto hmotného světa.

VYKLAD: Sri Krsna již vysvětlil, co je pole působnosti a jeho znalec. Vysvětlil také, jak můžeme znalce pole činnosti poznat. Nyní vysvětluje, co je třeba znát, a sice povahu duše a Nadduse. Člověk, který pochopí znalce těla, tedy duši a Naddusi, se může těšit z nektaru života. Živa bytost je věčná, jak bylo vysvětleno ve druhé kapitole, a zde je to také potvrzeno. Dživa nemá žádné určité datum narození. Nikdo nemůže najít v dějinách, kdy Nejvyšší Pan manifestoval dživatmu. Proto nemá počátek. Vědy to potvrzují takto: *na jayate mriyate va vipascit*. (Katha Upanisad 1.2.18) Znalec těla se nikdy nerodí, nikdy neumírá a je plný poznání.

Ve Vedách je Nejvyšší Pan jako Nadduse popsán slovy: *pradhana-ksetrajna-patir gusesah* - nejvyšší znalec těla a Pan tří kvalit hmotné přírody (svetasvatara Upanisad 6.16). Ve vedských *smrti* se píše: *dasa-bhuto harer eva nanyasvaiva kadacana*. Živa bytosti neustále slouží Nejvyššímu Panu. To také potvrzuje Sri Caitanja Mahaprabhu ve svém učení. Slovo brahma v tomto verši poukazuje na živou bytost, a když se slova brahma použije k označení žive bytosti, myslí se tím, že je *vijnana-brahma*, a nikoliv *ananda-brahma*. *snanda-brahma* je Nejvyšší Osobnost Božství.

SLOKA 14

*sarvatah pasi-padam tat sarvato ksi-siro-mukham
sarvatah srutimal loke sarvam avrtya tisthati*

sarvatah - vsude; *pasi* - ruce; *padam* - nohy; *tat* - ktere; *sarvatah* - vsude; *aksi* - oči; *sirah* - hlavy; *mukham* - tváře; *sarvatah* - vsude; *sruti-mat* - mající usi; *loke* - ve světe; *sarvam* - všechno; *avrtya* - pokrývající; *tisthati* - existuje.

Nadduse prostupuje všim. Vsude jsou Její ruce, nohy, oči, hlavy a tváře a vsude má usi.

VYKLAD: Nadduse bývá přirovnávána ke slunci, které vyzařuje své nekonečné paprsky na všechny strany. Její podstata je vsudy přítomná a v Ni existují všechny žive bytosti, od prvního velkého učitele

Brahmy az k malinkym mravenecum. Ma nespocetne hlav, nohou, rukou a oci. Vsichni existuji v Naddusi a Ona je udrzovatelem vseho; proto je vsepronikajici. Individualni duse vsak nemuze rici, ze ma sve ruce, nohy a oci na vseh stranach. To je nemozne. Zastava-li clovek nazor, ze duse si neni vedoma, ze ma ruce a nohy na vseh stranach, protoze je zahalena nevedomosti, ale ze si po dosazeni dokonaleho poznani svou vsepronikajici povahu uvedomi, pak si odporuje. Znamená to, ze individualni duse nemuze byt svrchovana, ponevadz je nyní podminena hmotnou prirodou. Nejvyssi se od individualni duse lisi. Nejvyssi Pan muze svou ruku natahnout bez omezeni, avsak individualni duse to nedokaze. Krsna rika v Bhagavadgite, ze prijme nabidnutou květinu, ovoce nebo trochu vody. Jestlize je Krsna vzdalen, jak to muze přijmout? Takova je Jeho moc. Trebaze se nachazi ve svem sidle, které je od této planety nesmirne vzdalene, muze natahnout ruku a přijmout to, co se Mu obetuje. V Brahma-sanhite (5.37) se uvadi: *goloka eva nivasaty akhilatma-bhuta*. „Nejvyssi Pan je vsudypritomny, presteze se neustale zabýva svymi zabavami na sve transcendentalni planete.“ Individualni duse nemuze tvrdit, ze je vsepronikajici. Proto tento vers popisuje Nejvyssi Dusi, Osobnost Bozství, a nikoliv individualni dusi.

SLOKA 15

*sarvendriya-gusabhasam sarvendriya-vivarjitam
asaktam sarva-bhrt caiva nirgusam gusa-bhoktr ca*

sarva - vsechny; *indriya* - smysly; *gusa* - kvality, vlastnosti; *abhasam* - puvodni zdroj; *sarva* - vsechny; *indriya* - smysly; *vivarjitam* - bez; *asaktam* - pout; *sarva-bhrt* - udrzovatel vseho; *ca* - take; *eva* - zajiste; *nirgusam* - bez hmotnych kvality; *gusa-bhoktr* - pan hmotnych kvality; *ca* - take.

Nadduse je puvodnim zdrojem vseh smyslu, presteze sama smysly nema. Nicim neni poutana, a preste udrzuje vsechny zive bytosti. Je transcendentalni ke kvalitam hmotne prirody a soucasne temto kvalitam vladne.

VYKLAD: Nejvyssi Pan nema hmotne smysly jako zive bytosti, presteze je zdrojem jejich smyslu. Individualni duse maji vlastne duchovni smysly, které jsou v podminenem stavu zahaleny hmotnymi latkami, a proto se jejich cinnost projevuje prostrednictvim hmoty. Smysly Nejvyssiho Pana takto pokryty nejsou. Jeho smysly jsou transcendentalni, a proto se nazývají *nirgusa*. *Gusa* znamená hmotnou kvalitu, ale Jeho smysly nejsou zahaleny hmotou. Musime si uvedomit, ze Jeho smysly se ani v nejmensim nepodobaji nasim smyslům. Prestoze je puvodcem nasich smyslu, ma transcendentalni smysly, které jsou neposkrvnené. Toto je velmi pekne popsano ve svetasvatara Upanisade (3.19): *apasi-pado javano grahita*. Nejvyssi Pan nema zadne hmotne ruce, nybrz ma sve ruce a prijima jimi obeti, které jsou Mu predloženy. Nema hmotne oci, avsak oci ma; jak by mohl jinak videt? Vidi vsechno - minulost, pritomnost i budoucnost. To je rozdíl mezi podminenou dusi a Naddusi. Nadduse sidli v srdci kazde zive bytosti a vi, co jsme udelali v minulosti, co delame nyní a co nas ceka v budoucnu. To je take potvrzeno v Bhagavadgite. Nejvyssi Pan vi vse, ale Jeho nezna nikdo. Pravi se, ze Nejvyssi Pan nema nohy jako my, ale muze se pohybovat ve vesmiru, nebor ma duchovni nohy. Jinymi slovy, Buh neni neosobni; ma oci, nohy, ruce a vsechno ostatni, a jelikoz jsme Jeho casteckami, i my to vsechno mame. Jeho ruce, nohy, oci a smysly vsak nejsou znečisteny hmotnou prirodou.

V Bhagavadgite je take dolozeno, ze kdyz se Buh zjevuje, zjevuje se takovy, jaky je, díky sve vnitřni energii. Neni znečistěn hmotnou energií, nebor je jejím panem. Ve Vedach se pise, ze cele Jeho telo je duchovni. Ma vecnou podobu, která je plna blazenosti a poznani, *sac-cid-ananda-vigraha*. Ma vsechny vznesene vlastnosti. Patri Mu vsechno bohatství a vsechna energie. Je nejinteligentnejsi a je plny poznani. To jsou nektère z vlastnosti Nejvyssiho Pana. Je udrzovatelem vseh zivych bytosti a svedkem vseh cinu. Pokud muzeme vyrozumet z Ved, Nejvyssi Pan je vzdy transcendentalni. Buh ma hlavu, oblicej, ruce a nohy, ackoliv je nemuzeme videt; Jeho podobu vsak muzeme spatrit, jakmile se povysime na transcendentalni uroven. Za sveho nynejsiho stavu, kdy jsou nase smysly znečisteny hmotou, Ho nemuzeme spatrit. Proto Ho nemohou pochopit impersonaliste, kteří jsou stale pod vlivem hmoty.

SLOKA 16

*bahir antas ca bhutanam acaram caram eva ca
sukmatvat tad avijneyam dura-stham cantike ca tat*

bahih - vne; *antah* - uvnitř; *ca* - take; *bhutanam* - ze vseh zivych bytosti; *acaram* - nehybny; *caram* - pohyblivy; *eva* - take; *ca* - a; *sukmatvat* - pro svou jemnost; *tat* - to; *avijneyam* - nepoznatelna; *dura-stham* - velmi vzdalena; *ca* - take; *antike* - blizko; *ca* - a; *tat* - to.

Nejvyšší Pravda se nachází vně i uvnitř všech živých bytostí, ve všem nehybném i pohyblivém se. Hmotné smysly Ji nemohou vidět nebo poznat, protože je velice jemná. Ačkoliv je velice vzdálená, je zároveň všem nablízku.

VÝKLAD: Z vedských textů se dovidíme, že Narajana, Nejvyšší Pan, sídlí uvnitř i vně všech živých bytostí. Nachází se v duchovním i hmotném světě. Ačkoliv je velice vzdálen, přesto je velice blízko. Toto jsou tvrzení vedských knih, jako například Katha Upanisad (1.2.21): *asino duram vrajati sayano yati sarvatah*. A protože je neustále naplněn transcendentální blažeností, nemůžeme pochopit, jak se těší ze svého plného majestátu. Našimi hmotnými smysly Ho nemůžeme ani vidět, ani pochopit. Ve Vedách se říká, že materialistické cinnosti naší mysli a smyslu musí přestat. Avšak ten, kdo své myšlenky a smysly očistil konáním oddané služby určené k potěšení Krsny, Ho může vidět neustále. V Brahma-sanhite je také potvrzeno, že oddaný, který vyvinul lásku k Nejvyššímu Bohu, Ho může nepřetržitě spatřovat. V Bhagavadgite (11.54) je také potvrzeno, že Krsnu můžeme vidět a pochopit pouze prostřednictvím oddané služby: *bhaktya tv ananyaya sakyah*.

SLOKA 17

*avibhaktam ca bhutesu vibhaktam iva ca sthitam
bhuta-bhartr ca taj jneyam grasissu prabhavissu ca*

avibhaktam - bez rozdělení; *ca* - také; *bhutesu* - ve všech živých bytostech; *vibhaktam* - rozdělená; *iva* - jakoby; *ca* - také; *sthitam* - umístěn; *bhuta-bhartr* - udržovatel všech živých bytostí; *ca* - také; *tat* - to; *jneyam* - pochopit; *grasissu* - pohlcuje; *prabhavissu* - vyvíjí; *ca* - také.

Přestože se Nadduse zdá být rozdělena mezi všemi bytostmi, není nikdy rozdělena. Je jediná. Ačkoliv udržuje všechny živé bytosti, je třeba vědět, že je také vyvíjí a pohlcuje.

VÝKLAD: Nejvyšší Pan sídlí ve všech srdcích jako Nadduse. Znamená to, že se rozdělil? Nikoliv, zůstává vždy jeden. Přirovnání ke slunci to dobře znázorňuje. Slunce svítí současně na všechna místa, která jsou od sebe vzdálena i stovky mil. Slunce svítí vysoko na obloze a když půjdeme na místo vzdálené 5000 kilometrů a zeptáme se: „Kde je slunce?“ každý odpoví, že svítí jemu nad hlavou. Proto se nám může zdát, že existuje několik sluncí. Ale slunce je pouze jedno. Tento příklad se uvádí ve vedských písmech, aby se ukázalo, že ačkoliv se Bůh zdá být rozdělený, je vždy celistvý. Ve Vedách se také píše, že Visnu, který je jeden, je díky své moci přítomen všude, stejně tak jako se slunce objevuje mnoha lidem na nejrůznějších místech. Přestože je Nejvyšší Pan udržovatelem všech živých bytostí, v době devastace sám zničí všechno. To se potvrzuje v jedenácté kapitole, kde Krsna říká, že přišel, aby zničil všechny bojovníky shromážděné na Kuruvském bitevním poli. Take se zmiňuje o tom, že nic ve své podobě jako čas. Je ničitelem všeho a všech. V okamžiku stvoření všechno stvoří a v okamžiku zničení všechno zničí. Védské hymny potvrzují, že je zdrojem a utocitelem všech živých bytostí. Po stvoření spocívá všechno na Jeho moci a po zániku se vše vrátí, aby v Něm spocínulo. *Yato va imani bhutani jayante yena jatani jivanti yat prayanty abhisam-visanti tad brahma tad vijijnasasva*. (Taittirija Upanisad 3.1)

SLOKA 18

*jyotisam api taj jyotis tamasah param ucyate
jnanam jneyam jnana-gamyam hrđi sarvasya vishthitam*

jyotisam - ve všem svíticím; *api* - také; *tat* - to; *jyotiḥ* - zdroj světla; *tamasah* - z temnoty; *param* - mimo; *ucyate* - praví se; *jnanam* - poznání; *jneyam* - vědět; *jnana-gamyam* - dosažen poznáním; *hrđi* - v srdci; *sarvasya* - všech; *viśthitam* - umístěn.

Nadduse je zdrojem světla ve všem, co svítí. Je mimo temnotu hmoty a je neprojevena. Je poznáním, je předmětem poznání a je cílem poznání. Nachází se v srdci každé živé bytosti.

VÝKLAD: Nadduse, Nejvyšší Osobnost Božství, je zdrojem světla ve svítících předmětech, jako je slunce, měsíc, hvězdy a tak dále. Ve Vedách se píše, že v duchovním světě není zapotřebí žádného slunce či měsíce, neboť je tam záře Nejvyššího Pana. V hmotném světě tuto brahmadžjóti, Panovu duchovní záři, pokrývá *mahat-tattva*, hmotné pralátky. Proto potřebujeme slunce, měsíc a elektrinu, abychom měli světlo. Ale v duchovním světě toho není zapotřebí. Ve Vedách se jasně říká, že Panova záře osvětluje všechno. Z toho je zřejmé, že Jeho sídlo není v hmotném světě. Nachází se v duchovním světě, daleko v duchovním nebi, což je také potvrzeno ve Vedách. *sditya-varsam tamasah parastat*. (svetasvatara Upanisad 3.8) Pan je jako věčné zářící slunce, avšak nachází se daleko, daleko za temnotou tohoto hmotného světa.

Panovo poznání je transcendentální. Vědy potvrzují, že brahma je soustředěné transcendentální poznání. Tomu, kdo má zájem přemístit se do duchovního světa, dává Nejvyšší Pan, jenž sídlí ve všech srdcích, poznání. Jedna védská mantra říká: *tam ha devam atma-buddhi-prakasam*

mumuksur vai sarasam aham prapadye. (svetasvatara Upanisad 6.18) Touzi-li clovek po vysvobozeni, musi se odevzdat Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Cil nejvyssiho poznani je take dolozen ve Vedach: *tam eva viditvati mrtyum eti.* „Clovek muze prekroci hranici mezi zrozenim a smrti pouze poznanim Boha.“ (svetasvatara Upanisad 3.8)

Nejvyssi Pan sidli ve vsech srdcich jako nejvyssi vladce. Jeho ruce a nohy jsou na vsech stranach, coz se neda rici o nohach a rukach individualni duse. Musime tedy uznat, ze existuji dva znalci pole pusobnosti - individualni duse a Nadduse. Ruce a nohy duse jsou umisteny na jednom miste, zatimco Krsnovy ruce a nohy jsou vsude. Ve svetasvatara Upanisade (3.17) se o tom pise nasledovne: *sarvasya prabhum isanam sarvasya saranam brhat.* Nejvyssi Osobnost Bozstvi, Nadduse, je *prabhu* neboli pan vsech zivych bytosti, a proto je jejich nejvyssim utocistem. Nemuzeme tedy zaprit skutecnost, ze Nejvyssi Duse a individualni duse se od sebe vzdy lisi.

SLOKA 19

*iti ksetram tatha jnanam jneyam coktam samasatah
mad-bhakta etad vijñaya mad-bhavayopapadyate*

iti - tak; *ksetram* - pole pusobnosti (telo); *tatha* - take; *jnanam* - poznani; *jneyam* - predmet poznani; *ca* - take; *uktam* - popsáno; *samasatah* - v kratkosti; *mat-bhaktah* - Muj oddany; *etad* - to vse; *vijñaya* - pote, co porozumi; *mat-bhavaya* - Moji povaze; *upapadyate* - dosahne.

V kratkosti jsem ti popsal pole pusobnosti (telo), poznani a predmet poznani. Pouze Moji oddani tomu mohou dokonale porozumet, a tak dosahnout Meho sidla.

VYKLAD: Sri Krsna strucne popsal telo, poznani a predmet poznani. Tyto tri veci, tedy ten, kdo zna, poznatelne a metoda poznani, se nazývají dohromady veda o poznani (*vijñana*). Dokonalemu poznani mohou primo porozumet pouze cisti oddani Pana. Ostatni tomu nemohou porozumet. Moniste rikaji, ze v nejvyssim stadiu tyto tri veci splyvají v jedno, ale oddani to nemohou prijmout. Poznani a pestovani poznani znamena poznat vlastni ja ve vztahu ke Krsnovi. Nyni nas ridi hmotne vedomi, ale jakmile prevedeme vsechno vedomi k duchovnim cinnostem a pochopime, ze Krsna je vsechno, dosahneme skutecneho poznani. Jinymi slovy, poznani neni nic jineho nez první krok k dokonalemu pochopeni oddane sluzby. To bude podrobneji vysvetleno v patnacte kapitole.

Verse sest a sedm, pocinaje *maha-bhutani* pres *cetana dhrtih*, analyzuji hmotne latky a jiste projevy priznaku zivota, ktere dohromady tvori telo neboli pole pusobnosti. Verse osm az dvanact, pocinaje *amanitvam* az k *tattva-jñanartha-darsanam*, popisují způsob poznani nutný k pochopeni obou znalcu pole pusobnosti, tedy duse a Nadduse. A verse trinact az osmnact, pocinaje *anadi mat-param* az k *hrdi sarvasya visthitam*, popisují dusi a Nejvyssiho Pana, Naddusi.

Byly tedy popsány tri veci: pole pusobnosti (telo), způsob poznani a duse s Naddusi. V tomto versi se zvlaste zduraznuje, ze pouze cisti oddani mohou jasne pochopit tyto tri veci. Cisti oddani tedy mohou Bhagavadgitu plne vyuzit a dosahnout nejvyssiho cile; mohou dospet k Nejvyssimu Panu, Krsnovi. Jinymi slovy, krome oddanych nemuze nikdo porozumet Bhagavadgite a obdrzet vytouzeny vysledek.

SLOKA 20

*prakrtim purusam caiva viddhy anadi ubhav api
vikarams ca gusams caiva viddhi prakrti-sambhavan*

prakrtim - hmotna priroda; *purusam* - zive bytosti; *ca* - take; *eva* - zajiste; *viddhi* - vez; *anadi* - bez pocatku; *ubhau* - oba; *api* - take; *vikaran* - promeny; *ca* - take; *gusan* - tri kvality prirody; *ca* - take; *eva* - zajiste; *viddhi* - vez; *prakrti* - hmotna priroda; *sambhavan* - stvoren.

Vez, ze hmotna priroda a zive bytosti nemaji pocatek. Jejich promeny a hmotne kvality jsou produktem hmotne prirody.

VYKLAD: Prostřednictvím poznani daneho v teto kapitole pochopime, co je telo (pole pusobnosti) a kdo je znalcem tela (individualni duse a Nadduse). Telo je pole pusobnosti a sklada se z hmoty. Vtelena individualni duse je *purusa* neboli ziva bytost, ktera se tesi z cinu tela. Je jedním ze znalcu, tím druhým je Nadduse. Musime si samozrejme uvedomit, ze jak Nadduse, tak individualni duse jsou ruzne projevy Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Ziva bytost je energie Nejvyssiho Pana a Nadduse je Jeho osobni aspekt.

Hmotna priroda i ziva bytost jsou vecne, coz znamena, ze existovaly jiz pred stvorenim. Jak hmotný projev, tak i zive bytosti pochazeji z energie Nejvyssiho Pana, ale zive bytosti patri do vyssi energie, zatimco hmota je nizsi. Obe existovaly uz pred vznikem vesmiru. Hmotna priroda byla absorbovana v tele Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Mahavisnuovi, a kdyz bylo opet zapotrebi, projevila se prostřednictvím mahat-tattvy. Zive bytosti jsou take v Nejvyssim Panu, ale ponevadz jsou podminene, stavi se proti oddane sluzbe, nasledkem cehoz nemohou vstoupit do duchovniho sveta. Ale

s postupným vyvojem hmotne prírody je jim znovu dana možnosť jednat v hmotnom svete, aby sa mohli pripraviť na vstup do duchovného sveta. To je tajemstvom hmotného stvorenia. Živé bytosti sú pôvodne duchovnými castečkami Nejvyššieho Pana, ale pre svoju vzpurnú povahu sú podmiňované hmotnou prírodou. Vlastne na tom nezáleží, ako sa tieto živé bytosti neboli vyššie castečky Nejvyššieho Pana dostali do styku s hmotnou prírodou. Nejvyšší Osobnosť Božstva však vie, ako a prečo sa to všetko stalo. Nejvyšší Pan píše v písmech, že tí, ktorí sa obrátia k hmotnej prírode, vedú ťažký boj o existenciu. Avšak z týchto niekoľkých málo veršov je naprosto jasné, že promeny a vlivy hmotnej prírody a tri kvality sú takéto produktom hmotnej prírody. Všetchny promeny a rozmanitosti živých bytostí sú telesné. Avšak duchovní podstatou sú všetky živé bytosti rovnaké.

SLOKA 21

*karya-karasa-karttve hetuh praktir ucyate
purusah sukha-duhkhanam bhoktrve hetur ucyate*

karya - účinok; *karasa* - príčina; *karttve* - týkajúci sa stvorenia; *hetuh* - nástroj; *praktir* - hmotná príroda; *ucyate* - píše; *purusah* - živá bytosť; *sukha* - šťastie; *duhkhanam* - trápenie; *bhoktrve* - v pozitívku; *hetur* - nástroj; *ucyate* - píše.

Ríka sa, že príroda je príčinou všetkých hmotných príčin a dôsledku, zatiaľ čo živá bytosť je príčinou rozličných trápení a pozitívku v tomto svete.

VÝKLAD: Nejrôznejšie prejavy tel a smyslu živých bytostí pochádzajú z hmoty. Existuje 8 400 000 rôznych foriem života a táto rozmanitosť je vytvorená hmotnou prírodou. Tieto životné druhy sú spojené s rôznymi smyslovými zážitkami živých bytostí, ktoré túžia žiť v tomto alebo onom tele. V tele, do ktorého bola umiestnená, pak prežíva rôzne druhy šťastia a trápení. šťastie a trápenie živých bytostí sú určené podľa toho, aké má telo. Nie je pochyb o tom, že vo svojom pôvodnom stave je celá srastná a že tento stav je jej pravou povahou. Pretože si však živá bytosť prala vládnuť hmotnej prírode, nachádza sa v hmotnom svete. Niečo podobného v duchovnom svete neexistuje. Duchovný svet je čistý, ale v hmotnom svete každý ťažko zápasi, aby získal rôzne telesné pozitívky. To vysvetľuje i tvrdenie, že telo je výsledkom smyslu. Smysly sú nástroje, ktoré sú určené k uspokojovaniu zážitkov. Telo a smysl poskytuje hmotná príroda, a ako bude vysvetlené v ďalšom verši, živá bytosť je pozhňaná alebo zadržaná podľa svojich predchádzajúcich zážitkov a činov. Podľa svojich túžob a činnosti hmotná príroda dusi umiestni do rôznych podmienok. Živá bytosť je sama príčinou svojho postavenia, ktoré s sebou prináša šťastie a trápenie. Akmile je živá bytosť umiestnená do tela, dostane sa pod nadvládu prírody, pretože telo je z hmoty a musí jednat podľa prírodných zákonov. V tomto okamihu nemá živá bytosť žiadnu možnosť tento zákon zmeniť. Rečme, že nejaká bytosť bola umiestnená do tela psa. Akmile dostane psi telo, musí jednat ako pes. Inak sa chovať nemôže. Je-li živá bytosť umiestnená do prasacieho tela, musí jednat ako prasica a zrať výkaly. Dostane-li telo poloboha, musí sa chovať ako poloboh. Takový je zákon prírody. Za všetkých okolností však Nadduse nasleduje individuálny dusi, čo je vysvetlené vo Vedách: *dva suparsa sayuja sakhayah*. (Mundaka Upanisad 3.1.1) Nejvyšší Pan je k živým bytostiam tak laskavý, že im za všetkých okolností nasleduje ako Nadduse neboli Paramatma.

SLOKA 22

*purusah prakti-stho hi bhunkte prakti-jan gusan
karasam gusa-sango sya sad-asat-yoni-janmasu*

purusah - živá bytosť; *prakti-sthah* - umiestnená v hmotnej energii; *hi* - zistíte; *bhunkte* - tesí; *prakti-jan* - stvorená hmotnou prírodou; *gusan* - kvality prírody; *karasam* - príčina; *gusa-sangah* - styk s prírodnými kvalitami; *asya* - živá bytosť; *sat-asat* - dobro a zlo; *yoni* - životné druhy; *janmasu* - zrození.

Živá bytosť tak v hmotnej prírode kráči cestou života a zažije tri kvality tejto prírody. Díky pripútanosti k hmotnej prírode sa stretáva s dobrom a zlom v rôznych živostných lunách.

VÝKLAD: Tento verš je veľmi dôležitý k pochopeniu toho, ako sa živá bytosť pohybuje z tela do tela. V druhej kapitole bolo vysvetlené, ako živá bytosť transmigruje z tela do tela, ako keď si meníme odevy. Táto výmena tel závisí na pripútanosti k hmotnej existencii. Dokiaľ je človek pútaný týmto falošným prejavom, musí neustále prechádzať z jedného tela do druhého. Živá bytosť sa do tohto nežiadúceho stavu dostala vzhľadom na to, že túži ovládať hmotnú prírodu. Pod vplyvom hmotných zážitkov sa niekedy narodí ako poloboh, niekedy ako svetec, jindy zas ako človek alebo savec, vták, ryba, hmyz a podobne. V každom prípade si však o sebe myslí, že je panom situácie, i keď je neustále pod vplyvom hmotnej prírody.

Zde je vysvetlené, ako sa živá bytosť do takových tel dostane. Závisí to na styku s rôznymi kvalitami hmotnej prírody. Preto sa človek musí nad týmto tromi kvalitami povýšiť a dosiahnuť transcendentálny

stavu. To se nazývá uveďomovani si Krsny. Dokud clovek neustale nemysli na Krsnu, jeho hmotne vedomi ho donuti, aby se premisroval z jednoho tela do druheho, nebor ma hmotne zadosti jiz od nepameti. To se vsak musi zmenit. Zmena nastane, jestlize zacneme naslouchat autoritativnim pramenum. Na to je nejlepsi prikklad zde v Bhagavadgite: Ardzuna naslouchal Krsnovi, ktery mu objasňoval vedu o Bohu. Jestlize svolime a odevzdame se tomuto procesu naslouchani, ztratime touhu ovladat hmotnou prirodu a umerne tomu, jak slabne nase touha ovladat, zakousime duchovni radost. V jedne vedske mantre se rika, ze cim vice vzrusta mira poznani stykem s Nejvyssim Panem, tim vice muzeme zakouset vecneho blazeneho zivota.

SLOKA 23

*upadrastanumanta ca bharta bhokta mahesvarah
paramatmeti capy ukto dehe smin purusah parah*

upadrasta - dohlizitel; *anumanta* - schvalovatel; *ca* - take; *bharta* - pan; *bhokta* - nejvyssi pozivatel; *maha-isvarah* - Nejvyssi Pan; *parama-atma* - Nadduse; *iti* - take; *ca* - a; *api* - vskutku; *uktah* - pravi se; *dehe* - v tomto tele; *asmin* - toto; *purusah* - pozivatel; *parah* - transcendentalni.

Avsak v tomto tele je i jiny, transcendentalni pozivatel, a to Nejvyssi Pan, nejvyssi vlastnik, dohlizitel a schvalovatel, ktery je znamy jako Nadduse.

VYKLAD: Zde se rika, ze Nadduse, ktera neustale doprovazi individualni duse, je predstavitelem Nejvyssiho Pana. Neni to obycejna ziva bytost. Jelikoz se monisticti filozofove domnivaji, ze existuje jen jeden znalec tela, veri, ze neni zadny rozdil mezi Naddusi a individualni duse. Aby to Sri Krsna vysvetlil, rika zde, ze Paramatma Ho zastupuje v kazdem tele. Od individualni duse se lisi, nebor je transcendentalni (*para*). Individualni duse se tesi z cinnosti na urcitem poli pusobnosti, ale Nadduse je pritomna jen jako svedek, dohlizitel, schvalovatel a nejvyssi pozivatel, a telesnych cinnosti nebo omezenych radosti se nezucastnuje. Jmenuje se Paramatma, nikoliv atma, a je transcendentalni. Je zrejmé, ze atma a Paramatma se od sebe lisi. Nadduse, Paramatma, ma na rozdil od individualni duse ruce a nohy na vsehch stranach. Jelikoz je Nejvyssi, je pritomna, aby schvalila zadosti individualni duse po hmotnem pozitku. Individualni duse by bez svoleni Nejvyssi Duse nemohla nic delat, a proto je *bhukta* neboli udrzovana a Nejvyssi Pan je *bhokta* neboli udrzovatel. Zivych bytosti je nekonecne mnozstvi a Paramatma udrzuje kazdou z nich jako jeji pritel.

Skutecnosti je, ze individualni zive bytosti jsou vecnymi casteckami Nejvyssiho Pana a ze mezi nimi existuje duverny pratel'sky vztah. Zive bytosti maji vsak sklon odmitat pratel'stvi Nejvyssiho Pana a snazi se jednat nezavisle, aby mohly ovladat prirodu; pro tento sklon se jim rika okrajova energie Nejvyssiho Pana. Ziva bytost muze byt umistena bud v duchovni, nebo hmotne energii. Dokud je podmínená hmotnou energií, zustava s ni Nejvyssi Pan jako Paramatma, jako pritel, aby ji pomohl zpatky do duchovni energie. Chce, aby se vratila do duchovni energie, ale ziva bytost neustale odmita príležitost ke styku s duchovnim svetlem vzhledem ke sve malicke samostatnosti. Toto zneužívání samostatnosti je príčinou boje s hmotnou prirodou. Nejvyssi Pan proto neustale dava pokyny zevnitř a zvenku; pokyny zvenku maji například formu Bhagavadgity a zevnitř se snazi kazdeho jednotlivce presvedčit, ze jeho cinnosti na hmotne úrovni nevedou ke skutecnemu stesti - „Zanech vseho a obrat se ke Mne; pak budeš srastny.“ Inteligentni clovek, ktery vlozi svou duveru v Naddusi, Nejvyssi Osobnost Bozství, se vyda uspesnou cestou k vecnemu zivotu plnemu blazenosti a poznani.

SLOKA 24

*ya evam vetti purusam prakrtim ca gusaih saha
sarvatha vartamano pi na sa bhuyo bhijayate*

yah - ten, kdo; *evam* - tak; *vetti* - pochopi; *purusam* - ziva bytost; *prakrtim* - hmotna priroda; *ca* - a; *gusaih* - kvality hmotne prirody; *saha* - s; *sarvatha* - vsemozne; *vartamanah* - umisten; *api* - presto; *na* - nikdy; *sah* - on; *bhuyah* - znovu; *abhijayate* - zrodi se.

Ten, kdo porozumi teto filozofii o hmotne prirode, zive bytosti a vzajemnych ucincich prirodnich kvalít, zajiste dosahne vysvobozeni. Nezavisle na svem nynejsim postaveni se zde uz nikdy nenarodi.

VYKLAD: Uplne pochopeni hmotne prirody, Nadduse, individualni duse a jejich vzajemnych vztahu otevíra branu k vysvobození a ke vstupu do duchovniho nebe, aniz by se clovek musel znovu vracet do hmotneho sveta. To je vysledek poznani. Ucelem poznani je jasne pochopit, ze ziva bytost nahodou poklesla na uroven hmotneho byti. Svym vlastnim usilim a za pomoci autorit, svetcu a duchovniho ucitele musi znovu pochopit svou pravou povahu a znovu obnovit sve duchovni vedomi, neboli uveďomovat si Krsnu pochopenim Bhagavadgity, tak jak byla vyložena Bozskou Osobností. Pak bude

jiste, ze se nikdy nevrati do hmotneho byti. Misto toho bude premistena do duchovniho sveta, kde bude zit srastny zivot plny poznani.

SLOKA 25

*dhyanenatmani pasyanti kecid atmanam atmana
anye sankhyena yogena karma-yogena capare*

dhyanena - rozjimaním; *atmani* - v sobě; *pasyanti* - vidí; *kecid* - nekteri; *atmanam* - Naddusi; *atmana* - myslí; *anye* - druzi; *sankhyena* - filozofickou diskusi; *yogena* - jogovým systemem; *karma-yogena* - ciny konanými bez touhy po plodech; *ca* - take; *apare* - jini.

Nekteri v sobe vnimaji Naddusi meditaci, jini pestovanim poznani, anebo konanim cinu bez touhy po plodech.

VYKLAD: Sri Krsna poucuje Ardzunu, ze podminene duse, které usilují o seberealizaci, se mohou rozdelit na dve skupiny. Ateiste, agnostici a skeptici nejsou schopni pochopit duchovni poznani. Jsou vsak jini, kteří s pevnou virou porozumeli duchovnimu zivotu, totiz introspektivni oddani, filozofove a ti, kdo se zrikaji plodu sve prace. K ateistum a agnostikum patri take ti, kteří se pokouseji ustanovit monistickou doktrinu. Vidime tedy, ze jenom oddani Nejvyšsiho Pana mají schopnost pochopit duchovni veci, protože vedí, ze za tímto hmotným svetem je duchovni svet a ze Nejvyšsi Pan, který vstupuje jako Paramatma, Nadduse, do všech živých bytostí, je vsepronikající podobou Boha. Existují samozřejmě lidé, kteří se snazi dojít k Nejvyšsi Absolutní Pravdě pestováním poznání, a ty také muzeme zaradit do skupiny verících. Podle sankhjeve filozofie se svet sklada ze čtyřadvaceti prvků a jako petadvacaty se pocita individualni duse. Když Tito filozofove pochopí, ze individualni duse je transcendentalni k hmotným prvkům, dokazi také pochopit, ze nad individualni dusi stojí Nejvyšsi Osobnost Božství. To je dvacaty šestý element. Pak se mohou postupne dostat na rovinu oddané služby urceny k potesení Krsny. Ti, kdo pracují bez touhy po plodech prace, mají také spravny postoj a dostanou príležitost povysit se na úroveň oddané služby. Zde se pise o lidech, kteří mají čisté vědomí a kteří se snazi vyhledat Naddusi pomoci meditace. Když v sobe Naddusi objeví, dostanou se na transcendentalni rovinu. Jsou zde také další, kteří se snazi pochopit Nejvyšsi Dusi rozvíjením poznání. A jini se pokousejí potesit Nejvyšsi Osobnost Božství detinskou činností, totiz provozováním hathajogy.

SLOKA 26

*anye tv evam ajanantah srutvanyebhya upasate
te pi catitaranty eva mrtyum sruti-parayasah*

anye - jini; *tu* - vsak; *evam* - to; *ajanantah* - bez duchovniho poznání; *srutva* - nasloucháním; *anyebhya* - od jiných; *upasate* - začnou uctívat; *te* - oni; *api* - take; *ca* - a; *atitaranti* - překonají; *eva* - zajisté; *mrtyum* - cestu smrti; *sruti-parayasah* - se sklonem k naslouchání.

Nekteri vsak nemaji zkušenosti v duchovnim poznani a začnou uctívat Nejvyšsi Osobu pote, co o Ni slyseli od druhých. I oni překonaji zrozeni a smrt, protože mají sklon naslouchat autoritám.

VYKLAD: Dnesní společnost by si měla vzít poučení zvláste z tohoto verše, neboť nyní prakticky neexistuje vzdělání, které by se zabývalo duchovními záležitostmi. Nekteri lidé mohou vypadat jako ateiste, agnostici nebo spekulanti, ale skutečně filozofické poznání dnes neexistuje. Obyčejný člověk, je-li dobře povahy, má možnosti dělat pokroky nasloucháním. Naslouchat je velmi důležité. Sri Caitanja Mahāprabhu, který kazal nauku o Krsnovi v moderním světě, zdurazňoval důležitost naslouchání, neboť pouhým nasloucháním z autoritativních pramenů může obyčejný člověk dělat pokroky, zvláste slyší-li transcendentalni vibraci *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Proto by všichni lidé měli poslouchat seberealizované duse, a tak postupně získat poznání o všem. Uctívání Nejvyšsiho Pana se pak přirozeně dostává samo o sobě. Sri Caitanja řekl, ze v dnešní době nemusíme změnit své postavení, ale ze bychom měli zanechat pokusu porozumět Absolutní Pravdě pomocí spekulativních úvah. Měli bychom se naučit sloužit těm, kdo znají Nejvyšsiho Pana. Pokud má člověk to stěti, ze našel utociste u čistého oddaného, naslouchá od něho o seberealizaci a následuje v jeho stopách, pak se z něho postupem času také může stát čistý oddaný. V tomto verši se klade důraz hlavně na naslouchání, což je velice vhodná metoda. Obyčejný člověk nemusí mít schopnosti jako takzvaní filozofove, ale verne naslouchání autoritativní osobě mu pomůže povznést se nad tuto hmotnou existenci a navrátit se domů, zpátky k Bohu.

SLOKA 27

*yavat sanjayate kincit sattvam sthava-jaṅgamam
ksetra-ksetrajña-samyogat tad viddhi bhāratarsabha*

yavat - cokoliv; *sanjayate* - deje se; *kincit* - jakkoliv; *sattvam* - existence; *sthavara* - nehybne; *jangamam* - pohyblivy; *ksetra* - telo; *ksetra-jna* - znalec tela; *samyogat* - spojeni s; *tat viddhi* - musis vedet; *bharata-rsabha* - o byku mezi Bharatovci.

O byku mezi Bharatovci, vez, ze vse, co vidis kolem, pohyblive i nehybne, je pouze spojeni pole pusobnosti a znalce pole.

VYKLAD: Tento vers se zminuje jak o hmotne prirode, tak o zivych bytostech, jez obe existovaly jeste pred stvorenim vesmiru. Vse stvorene je pouhym spojenim zive bytosti a hmotne prirody. Mnoho vytvoru, jako treba stromy, hory a kopce, jsou nehybne a mnoho jinych vytvoru se pohybuje. Avsak vsechny jsou kombinacemi nizsi neboli hmotne podstaty a vyssi podstaty neboli zive bytosti. Bez doteku vyssi energie - zive bytosti - by nic nemohlo rust. Vztah mezi hmotnou a duchovni podstatou je vecny a prostrednikem spojeni je Nejvyssi Pan, z cehoz vypliva, ze je vladcem vyssi i nizsi prirody. Stvoril hmotnou prirodu, do ktere umistil vyssi energii, a tak vznikla veskera cinnost a vsechny projevy.

SLOKA 28

*samam sarvesu bhutesu tisthantam paramesvaram
vinasyatsv avinasyantam yah pasyati sa pasyati*

samam - stejne; *sarvesu* - ve vsech; *bhutesu* - zivych bytostech; *tisthan-tam* - sidli; *parama-isvaram* - Nadduse; *vinasyatsu* - ve znicitelnem; *avinasyantam* - nezniceny; *yah* - ten, kdo; *pasyati* - vidi; *sah* - on; *pasyati* - skutecne vidi.

Kdo vidi, ze Nadduse doprovazi individualni dusi ve vsech telech, a kdo rozumi, ze ani duse, ani Nadduse nemohou byt ve znicitelnem tele zniceny, ten vpravde vidi.

VYKLAD: Ten, kdo díky dobre spolecnosti muze videt tyto tri spojene elementy - telo, uzivatele tela (individualni duse) a pritele individualni duse (Nadduse) - ma skutecne poznani. Dokud clovek neni ve spolecnosti osoby, ktera skutecne zna duchovni zalezitosti, nemuze tyto tri veci videt. Ti, kdo tuto moznost nemaji, jsou nevedomi, nebo vidi jen telo a myslí si, ze se zanikem tela vsechno skonci. Ale ve skutecnosti tomu tak neni. Duse i Nadduse existuji i po zaniku tela a spolecne pak vecne putuji v ruznych pohyblivych i nehybných formach.

Sanskrtске slovo *paramesvara* se nekdy preklada jako individualni duse, protoze duse je panem tela a po jeho zaniku dostava jine. V tomto smyslu je tedy panem. Jini prekladatele vsak rikaji, ze *paramesvara* znamena Nadduse. V zadnem pripade vsak ani individualni duse, ani Nadduse nezanikaji, nybrz pokracuji v existenci. Kdo vidi veci v takovemto svetle, ten doopravdy vidi, o co jde.

SLOKA 29

*samam pasyan hi sarvatra samavasthitam isvaram
na hinasty atmanatmanam tato yati param gatim*

samam - stejne; *pasyan* - vidi; *hi* - zajiste; *sarvatra* - vsude; *samavasthitam* - stejne prebyva; *isvaram* - Nadduse; *na* - ne; *hinasti* - degradovat; *atmana* - myslí; *atmanam* - duse; *tatah* - pak; *yati* - dosahne; *param* - transcendentálního; *gatim* - cile.

Kdo vidi Naddusi vsude, v kazde zive bytosti, neni svou myslí ponizovan. Tak dosahne transcendentálního cile.

VYKLAD: Ziva bytost se ocitla mimo duchovni existenci tim, ze prijala hmotnou existenci. Jakmile vsak pochopime, ze Nejvyssi dli vsude jako Paramatma, neboli jakmile spatrujeme pritomnost Nejvyssi Osobnosti Bozstvi v kazdem zivem tvor, prestaneme se ponizovat destruktivni mentalitou a zacneme delat pokroky na ceste do duchovniho sveta. Mysl byva obycejne opojena smyslovymi pozitivky, ale jakmile se obrati k Naddusi, ucini clovek pokroky v duchovnim poznani.

SLOKA 30

*prakrtyaiva ca karmasi kriyamasani sarvasah
yah pasyati tathatmanam akartaram sa pasyati*

prakrtya - hmotnou prirodou; *eva* - zajiste; *ca* - take; *karmasi* - ciny; *kriyamasani* - zabývat se konanim; *sarvasah* - za vsech okolnosti; *yah* - ten, kdo; *pasyati* - vidi; *tatha* - take; *atmanam* - on sam; *akartaram* - necinny; *sah* - on; *pasyati* - dokonale vidi.

Kdo chape, ze telo stvorene hmotnou prirodou kona vsechny ciny a ze vlastni ja nekona nic, ten skutecne vidi.

VYKLAD: Toto telo je stvoreno hmotnou prirodou pod vedenim Nadduse a ciny tela nejsou ciny zive bytosti. Vsechno, co clovek dela, ar uz to prinasi stesti nebo utrpeni, je nucen delat vzhledem k vlastnostem sveho tela. Vlastni ja vsak s temito telesnymi cinnostmi nema nic spolecneho. Toto telo

jsme dostali jako výsledek drivejšich prání. Abychom mohli tyto zájmy uspokojit, dostali jsme tělo, s jehož pomocí jednáme v souladu s našimi zájmy. Prakticky vzato, tělo je stroj stvořený Nejvyšším Pánem, aby nám umožnil uspokojovat zájmy. Kvůli svým zájmům se člověk dostává do svízelných situací, aby se trápil nebo radoval. Když živa bytost vyvine takovéto transcendentální vidění, udržuje odstup od tělesných činů. Kdo má takovou vizi, ten vpravdě vidí.

SLOKA 31

*yada bhuta-prthag-bhavam eka-stham anupasyati
tata eva ca vistaram brahma sampadyate tada*

yada - když; *bhuta* - živa bytost; *prthag-bhavam* - oddělené identity; *eka-stham* - umístěn v jediném; *anupasyati* - snaží se vidět za pomoci autority; *tata eva* - pak; *ca* - také; *vistaram* - expanze; *brahma* - absolutně; *sampadyate* - dosáhne; *tada* - v tom okamžiku.

Jestliže moudrý člověk přestane na různé bytosti nahlížet podle jejich hmotných tel a vidí, jak se bytosti rozpínají všude, dosáhne brahma.

VÝKLAD: Když člověk pochopí, že různá těla živých tvorů mají svou podstatu v různých zájmech duše a že vlastně samotné duši nepatří, pak doopravdy vidí. V hmotném pojetí života někoho považujeme za poloboha, za člověka, za kocku nebo za psa. Tento materialistický pohled na věci není správný a pochází z hmotného pojetí života. Duše zůstává věčně stejná i po zániku hmotného těla, ale ve styku s hmotnou přírodou dostává různá těla. Člověk, který to skutečně vidí, má duchovní náhled; může očistit své vědomí a vyvinout duchovní vědomí o své duchovní totožnosti. Znamená to, že nedělá rozdíly mezi člověkem, zvířetem, vysokým, nízkým a tak dále. V následujícím verši se píše, jakým způsobem pohlíží na věci.

SLOKA 32

*anaditvan nirusatvat paramatmayam avyayah
sarira-stho pi kaunteya na karoti na lipyate*

anaditvat - díky věčnosti; *nirusatvat* - protože je transcendentální; *parama* - mimo hmotnou přírodu; *atma* - duch; *avam* - tento; *avyayah* - nevyčerpatelný; *sarira-sthah* - dle v tele; *api* - ačkoliv; *kaunteya* - o synu Kunti; *na karoti* - nikdy nic nekona; *na lipyate* - ani není zapletena.

Takový člověk vidí, že nepomijiva duše je transcendentální, věčná a mimo kvality přírody. O Ardžuno, přestože duše dle v hmotném tele, nic nekona a ani není zapletena.

VÝKLAD: Vypadá to, jako by se živa bytost narodila, protože se narodilo hmotné tělo, ale ve skutečnosti se nerodí, neboť je věčná. Je věčná a transcendentální, i když se nachází v hmotném tele. Proto nemůže být nikdy zničena a svou povahou je plná blaženosti. Nikdy nekona hmotné činy, což znamená, že se nikdy nezaplete do činů, které povstanou při styku s nejružnějšími hmotnými těly.

SLOKA 33

*yatha sarva-gatam sauksmyad akasam nopalipyate
sarvatravasthito dehe tathatma nopalipyate*

yatha - jako; *sarva-gatam* - všeprostupující; *sauksmyat* - pro svoji jemnou povahu; *akasam* - prostor; *na* - nikdy; *upalipyate* - smicha se; *sarvatra* - všude; *avasthitah* - umístěn; *dehe* - v tele; *tatha* - takový; *atma* - vlastní já; *na* - nikdy; *upalipyate* - nesmicha se.

Jako se vzduch díky své jemnosti s nicím nesmicha, trebaze je všeprostupující, tak se ani duše, která realizuje brahma, nesmicha s tělem, ve kterém prebyva.

VÝKLAD: Vzduch pronika do vody, hlíny, vykalu a všeho, co existuje, a přesto se s nicím nesmicha. Podobně je i živa bytost pro svou jemnost nedotčena hmotnými těly, i když se v nich nachází. Proto je hmotným očima nemožné vidět, jak je živa bytost ve styku s tělem a jakým způsobem je po smrti opouští. Žádný vědec to nedokáže zjistit.

SLOKA 34

*yatha prakasayaty ekah krtsnam lokam imam ravih
ksetram ksetri tatha krtsnam prakasayati bharata*

yatha - jako; *prakasayati* - osvětluje; *ekah* - jedno; *krtsnam* - celý; *lokam* - vesmír; *imam* - toto; *ravih* - slunce; *ksetram* - toto tělo; *ksetri* - duše; *tatha* - stejně tak; *krtsnam* - celý; *prakasayati* - osvětluje; *bharata* - o Bharatovce.

O Bharatovce, jako jediné slunce osvětluje celý vesmír, stejně tak živa bytost osvětluje vědomím celé tělo.

VÝKLAD: Existují různé teorie, které se týkají vědomí. Zde v Bhagavadgite se používá příkladu se sluncem a sluneční září. Přestože je slunce umístěno na jednom místě, osvětluje celý vesmír, a stejně

tak i nepatrná duše, která je umístěna v srdci, osvětluje celé tělo vědomím. Vědomí je proto důkazem přítomnosti duše, tak jako sluneční záře a světlo jsou důkazem přítomnosti slunce. Je-li duše přítomná v těle, je vědomí rozšířeno po celém těle, ale jakmile duše tělo opustí, zmizí i vědomí. To může každý inteligentní člověk snadno pochopit. Vědomí není produktem hmoty, nýbrž známkou existence živé bytosti. Vědomí žije bytostí, však není nejvyšší, i když je kvalitativně rovno nejvyššímu vědomí, neboť se nevztahuje na jiná těla. Ale Nadduše, která sídlí ve všech tělech jako přítel individuální duše, si je vědoma všech těl. To je rozdíl mezi svrchovaným a individuálním vědomím.

SLOKA 35

*ksetra-ksetrajñayor evam antaram jñana-caksusa
bhuta-prakṛti-mokṣam ca ye vidur yanti te param*

ksetra - tělo; *ksetra-jñayoh* - majitel těla; *evam* - takto; *antaram* - rozdíl; *jñana-caksusa* - spatřovat zrakem poznání; *bhuta* - živá bytost; *prakṛti* - z hmotné přírody; *mokṣam* - vysvobození; *ca* - také; *ye* - ti, kdo; *vidur* - znají; *yanti* - přiblíží se; *te* - oni; *param* - Nejvyšší.

Ti, kdo zrakem poznání prohlednou rozdíl mezi tělem a znalcem těla, mohou také pochopit, jak se vysvobodit z hmotného zajetí, a dospejí k nejvyššímu cíli.

VYKLAD: Poslání této trinácté kapitoly spočívá v tom, že každý by měl poznat rozdíl mezi tělem, jeho znalcem a Nadduší. Dale bychom měli poznat způsob, jak se vysvobodit, což bylo popsáno v osmém až dvanáctém verši, a dospět tak k nejvyššímu cíli.

Verící člověk by měl nejprve vyhledávat správnou společnost, kde může slyšet o Bohu. Tím se postupně očistí a získá poznání. Přijme-li duchovního učitele, naučí se rozeznat rozdíl mezi tělem a duší, a to se stane základem jeho dalšího duchovního rozvoje. Duchovní učitel učí své žáky, jak se vysvobodit z hmotného pojetí života. Jako například Kṛṣṇa, který v Bhagavadgītě poučuje Arjunu, aby ho vysvobodil od hmotných myšlenek a úvah.

Můžeme vidět, že toto tělo je hmota - může být rozloženo na čtyřadvacet hmotných látek. Tělo je z hrubých prvků a jemné součásti jsou mysl a psychologické funkce. Vzájemné působení těchto prvků se projevuje v podobě životních příznaků. Mimo to však existuje duše a Nadduše, které mají vlastní a odlišné identity. Hmotný svět je uveden do cinnosti, jakmile se duše dostane do styku se čtyřadvaceti hmotnými prvky. Člověk, který vidí, že celé hmotné projevení je spojením duše s hmotnými látkami, může také poznat postavení Nejvyšší Duše a zaslouží si, aby byl přemístěn do duchovního světa. Tyto věci jsou určeny k rozjímání a k realizaci a každý by měl této kapitole dokonale porozumět za pomoci duchovního učitele.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k trinácté kapitole Śrīmad Bhagavadgīty, která se nazývá „Příroda, pozivatel a vědomí“.

KAPITOLA TRNÁCTÁ

Tri kvality hmotné přírody

SLOKA 1

*śrī-bhagavan uvāca
param bhūyah pravakṣyāmi jñānaṁ jñānam uttamam
yaj jñatva munayah sarve param siddhim ito gatah*

śrī-bhagavan uvāca - Kṛṣṇa, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *param* - transcendentální; *bhūyah* - opět; *pravakṣyāmi* - vyložím; *jñānaṁ* - ze všeho poznání; *jñānam* - poznání; *uttamam* - nejvyšší; *yaj* - který; *jñatva* - vedeti; *munayah* - svatci; *sarve* - všichni; *param* - transcendentální; *siddhim* - dokonalosti; *itah* - z tohoto světa; *gatah* - dosáhli.

Vzneseny pravil: Znovu ti vyložím tuto nejvyšší moudrost, nejlepší ze všeho vedení. Všichni svatci, kteří ji poznali, dosáhli nejvyšší dokonalosti.

VYKLAD: Od sedmé až do konce dvanácté kapitoly vyjevuje Kṛṣṇa podrobnosti o Absolutní Pravdě, Nejvyšší Osobnosti Božství. V této kapitole vyjevuje Arjundovi další poznání. Porozumí-li člověk této kapitole cestou filozofického hloubání, dojde postupně k pochopení oddané služby. V trinácté kapitole bylo jasné vysvětleno, že člověk má možnost vyprostit se z hmotných pout pokorným rozvíjením poznání. Bylo již také vysvětleno, že právě stykem s kvalitami hmotné přírody se živá bytost zapletla

v hmotnem svete. Nejvyšší Osoba v této kapitole objasňuje, co tyto kvality jsou, jak působí, jak poutají a jak se z nich lze vymanit. Krsna zde prohlašuje, že poznání, které poudá v této kapitole, stojí nad poznáním, které vyjevil v předchozích kapitolách. Porozuměním tomuto poznání dosáhli mnozí mudrci dokonalosti a přemístili se do duchovního světa. Sri Krsna nyní objasňuje stejné poznání lepším způsobem. Toto poznání zcela převyšuje všechny ostatní druhy poznání, které byly doposud vyloženy a mnozí s jeho pomocí dosáhli dokonalosti. Proto také ten, kdo porozumí této čtrnácté kapitole, dosáhne dokonalosti.

SLOKA 2

*idam jnanam upasritya mama sadharmyam agatah
sarge pi nopajayante pralaye na vyathanti ca*

idam - toto; *jnanam* - poznání; *upasritya* - přijímá ochranu; *mama* - Me; *sadharmyam* - stejné přirozenosti; *agatah* - dosáhnout; *sarge api* - i při stvoření; *na* - nikdy; *upajayante* - zrodí se; *pralaye* - při zániku; *na* - ani; *vyathanti* - nerozrušení; *ca* - také.

Ti, kdo se uchýlí k tomuto poznání, mohou dosáhnout transcendentální přirozenosti, která je podobná Mé vlastní. Pak už se nezrodí při novém stvoření světa a ani nejsou rozrušeni v době zániku.

VÝKLAD: Po získání dokonalého transcendentálního poznání dosáhne člověk kvalitativní rovnosti s Nejvyšší Osobností Božství a je zproštěn opakovaných zrození a smrti. Neztrácí svou totožnost jako individuální duše. Z védských spisů se dovídáme, že osvobozené duše, které dosáhly transcendentálních planet v duchovním světě, vždy vidí lotosové nohy Pana, zatímco Mu oddané a laskyplně slouží. Oddaní tedy neztrácejí svou individualitu ani po vysvobození.

V hmotném světě je všechno poznání znečištěno třemi kvalitami hmotné přírody. Avšak poznání, které není těmito kvalitami znečištěno, se nazývá transcendentální poznání. Jakmile se člověk nachází na transcendentální rovině, je na stejné úrovni jako Nejvyšší Osobnost. Ti, kteří nemají znalosti o duchovním světě, si myslí, že živa bytost se po vysvobození z hmotných činností stane beztvorou a nerušenou. V duchovním světě však existují rozmanitosti, zrovna tak jako v hmotném světě. Ti, kteří neznají tuto skutečnost, si myslí, že duchovní existence je negací hmotné nerušenosti. Ale v duchovním světě, který se vyznačuje oddanou službou a duchovními činnostmi, získá člověk ve skutečnosti duchovní podobu. Ovzduší duchovního světa není znečištěno a živa bytost je kvalitativně na úrovni Nejvyššího Pana. Abychom získali takové vědomosti, musíme rozvíjet všechny duchovní vlastnosti. Ten, kdo takto rozvíjí duchovní vlastnosti, není ovlivňován ani stvořením, ani zánikem hmotného světa.

SLOKA 3

*mama yonir mahad brahma tasmin garbham dadhamy aham
sambhavah sarva-bhutanam tato bhavati bharata*

mama - Můj; *yonih* - původ zrození; *mahat* - totalní hmotná substance; *brahma* - nejvyšší; *tasmin* - v tom; *garbham* - početí; *dadhami* - stvorit; *aham* - Já; *sambhavah* - možnost; *sarva-bhutanam* - všem živým bytostem; *tatah* - pak; *bhavati* - bude; *bharata* - o Bharatovce.

Totalní hmotná podstata nazývána brahma je původem zrození, o Bharatovce. Když oplodním toto brahma, umožním zrození všem živým bytostem.

VÝKLAD: Toto je vysvětlení světa: všechno se děje na základě spojení těla a duše (*ksetra* a *ksetra-jna*). Toto spojení hmotné přírody a živé bytosti umožnil Nejvyšší Bůh. *Mahat-tattva* je úplnou příčinou veskerého kosmického projevu a totalní substance hmotné přírody, v níž existují kvalitativní složky hmotné přírody, se někdy nazývá brahma. Nejvyšší Osobnost Božství oplodní tuto hmotnou substanci, a umožní tím vznik nespočetných vesmírů. Totalní hmotná substance, *mahat-tattva*, je ve Védách popsána jako brahma: *tasmad etad brahma nama-rupam annam ca-jayate* (Mundaka Upanisad 1.1.9). Nejvyšší Osobnost Božství oplodní živými bytostmi právě toto brahma. Všechny dvacet čtyři pralatek, jako země, voda, ohně, vzduch a tak dále, tvoří *mahad-brahma* (velké brahma), neboli hmotnou přírodou. V sedmé kapitole bylo vysvětleno, že kromě této hmotné přírody existuje ještě jina, vyšší podstata - žive bytosti - která je smísená s hmotnou přírodou vůči Nejvyšší Osobnosti Božství. Všechny žive bytosti se pak rodí z této hmotné přírody.

skorpion klade svá vajíčka do ryže a lidé si někdy myslí, že skorpion se rodí z ryže. Ryže však není příčinou vzniku skorpiona. Ve skutečnosti vajíčka nakládla matka. Zrovna tak není hmotná příroda původem vzniku živých bytostí. Seme bylo dáno Nejvyšší Osobnosti Božství a jen se zdá, že žive bytosti jsou produktem hmotné přírody. V souladu s činnostmi z předchozích životů získá živa bytost

telo, které je stvoreno z hmotne energie, aby se mohla tesit nebo trapit podle svých drivejsich cinu. Pan způsobuje zjevení všech živých bytostí v tomto hmotném světě.

SLOKA 4

*sarva-yonisu kaunteya murtayah sambhavanti yah
tasam brahma mahad yonir aham bija-pradah pita*

sarva-yonisu - všem životním druhům; *kaunteya* - o synu Kunti; *murtayah* - podoby; *sambhavanti* - zjevují se; *yah* - které; *tasam* - všem; *brahma* - nejvyšší; *mahat yonih* - původ zrození v hmotné substanci; *aham* - Já; *bija-pradah* - seme dávající; *pita* - otec.

O synu Kunti, všem životním druhům je umožněno narodit se v této hmotné přírodě a Já jsem otcem dávajícím seme.

VYKLAD: V tomto verši je jasné vysvětleno, že Nejvyšší Osobnost Božství je původním otcem všech živých bytostí. V hmotném světě vznikají živé bytosti kombinací hmotné přírody a duchovní podstaty. Život však neexistuje jen na této planetě, ale na všech planetách, dokonce i na nejvyšší planetě, kde sídlí Brahma. Živé bytosti jsou všude: v zemi, ve vodě, a dokonce i v ohni. Všechna tato zjevení mají svůj původ v hmotné přírodě - matce - a v oplodňující činnosti Krsny - otce. Znamená to, že Krsna oplodní hmotnou přírodu živými bytostmi, které na sebe v době stvoření přijmou různé podoby podle svých drivejsich cinu.

SLOKA 5

*sattvam rajas tama iti gusah prakrti-sambhavah
nibadhnanti maha-baho dehe dehinam avyayam*

sattvam - kvalita dobra; *rajas* - kvalita vášně; *tama* - kvalita nevědomosti; *iti* - tak; *gusah* - kvality; *prakrti* - hmotná příroda; *sambhavah* - skládá se; *nibadhnanti* - podmiňuje; *maha-baho* - o valečníku mocných paží; *dehe* - v tomto těle; *dehinam* - živá bytost; *avyayam* - věčná.

Hmotná příroda se skládá ze tří kvalit - dobra, vášně a nevědomosti. Když se věčná živá bytost dostane do styku s hmotnou přírodou, stává se podmiňovanou těmito kvalitami, o valečníku mocných paží.

VYKLAD: Jelikož je živá bytost transcendentální, nemá s tímto hmotným světem vlastně nic společného. Ale vzhledem k tomu, že je podmiňována hmotnou energií, jedná pod vlivem těchto tří kvalit hmotné přírody. Ponevadž živé bytosti mají různá těla v souladu s různými aspekty přírody, jsou podle toho nuceny jednat. To je příčinou rozmanitosti stěstí a nestěstí.

SLOKA 6

*tatra sattvam nirmalatvat prakasakam anamayam
sukha-sangena badhnati jnana-sangena canagha*

tatra - je; *sattvam* - kvalita dobra; *nirmalatvat* - nejčistší v hmotném světě; *prakasakam* - zářící; *anamayam* - bez hříšného následku; *sukha* - stěstí; *sangena* - stykem; *badhnati* - podmiňuje; *jnana* - poznání; *sangena* - stykem; *ca* - také; *anagha* - o bezúhonný.

Kvalita dobra, jež je zářící a čistší než ostatní, oprosbuje od všech hříšných reakcí, o bezúhonný. Ti, kteří jsou v této kvalitě, jsou podmiňováni pocitem stěstí a poznání.

VYKLAD: Živé bytosti podmiňované hmotnou přírodou jsou různého druhu. Jedna je sraťná, druhá velice aktivní, zatímco třetí je bezmocná. Všechny tyto psychologické projevy představují různá podmiňování živých bytostí hmotnou přírodou. V této části Bhagavadgity Krsna vysvětluje, jakým způsobem jsou podmiňovány. Nejdrive popisuje kvalitu dobra, která se vyznačuje tím, že lidé, kteří v tomto hmotném světě tuto kvalitu v sobě pestují, jsou moudřejšími než ti, kteří jsou podmiňováni jiným způsobem. Člověk v kvalitě dobra není tolik ovlivňován hmotnými strastmi a má pocit, že dělá pokroky v hmotném poznání. Typickým příkladem je brahman, o kterém se předpokládá, že se nachází v této kvalitě. Pocit stěstí člověka založeného v kvalitě dobra pramení z vědomí, že je víceméně osvobozen od následku hříšných činností. Ve Védách skutečně stojí, že kvalita dobra přináší větší poznání a větší pocit stěstí.

Potíž je ale v tom, že jakmile se živá bytost nachází v kvalitě dobra, ihned si myslí, že je učenější a lepší než ostatní, a stává se tak podmiňovanou. Nejlepším příkladem jsou vedci a filozofové, kteří jsou obvykle pyšní na své vědomosti, a jelikož si obvykle zlepšují své životní postavení, prožívají určitý druh hmotného stěstí, které je pouta k hmotnému světu v kvalitě dobra. Radi jednají v kvalitě dobra, a pokud se tohoto pouta nezbaví, budou muset přijmout tělo v této kvalitě. Proto není pravděpodobné, že by se vysvobodili nebo přemístili do duchovního světa. Znovu a znovu se budou muset stát filozofy,

vedci nebo basniky, a znovu budou donuceni prochazet utrpenim ve forme zrozeni a smrti. Iluze hmotne energie je vsak tak silna, ze clovek povazuje takovy zivot presto za prijemny.

SLOKA 7

*rajo ragatmakam viddhi trssa-sanga-samudbhavam
tan nibadhnati kaunteya karma-sangena dehinam*

rajah - kvalita vasne; *raga-atmakam* - rodici se z touhy nebo chtice; *viddhi* - vez; *trssa* - prahnuti; *sanga* - stykem; *samudbhavam* - vznika; *tat* - to; *nibadhnati* - poutan; *kaunteya* - o synu Kunti; *karma-sangena* - spojeni s plodnymi ciny; *dehinam* - vteleny.

Kvalita vasne se rodi z nekonecných zadostí a túžeb, o synu Kunti, a proto je vtelená živá bytost poutaná k hmotným plodonosným činům.

VYKLAD: Kvalita vasne je charakterizována přitažlivostí mezi mužem a ženou. Žena je přitahována mužem a muž je přitahován ženou. Tento vztah náleží do kvality vasne. Když se tato kvalita zvýší, zvýší se i touha po hmotném smyslovém pozitivu. Člověk v kvalitě vasne nachází uspokojení v tom, že je uctíván společností nebo národem, a chce mít sraстnou rodinu, hodné děti, ženu a dům. Takto se jeví kvalita vasne. Ten, kdo touží po těchto věcech, musí těžce pracovat. Proto zde Kṛṣṇa jasně a zřetelně říká, že jakmile se člověk dostane do styku s plody jednání, je tímto činem poután. Aby uspokojil svou ženu, děti a společnost a aby zachoval svůj věhlas, musí pracovat. Proto se celá moderní civilizace nachází víceméně v kvalitě vasne. Moderní civilizace se považuje za pokrokovou v mezích této kvality. Dříve se však pokrokový stav nacházel v kvalitě dobra. Jestliže ani ti, kteří se nacházejí v kvalitě dobra, nedosáhnou osvobození, co se da potom říci o lidech v kvalitě vasne?

SLOKA 8

*tamas tv ajnana-jam viddhi mohanam sarva-dehinam
pramadalasya-nidrabhis tan nibadhnati bharata*

tamah - kvalita temnoty; *tu* - ale; *ajnana-jam* - zrozená z nevedomosti; *viddhi* - vez; *mohanam* - klam; *sarva-dehinam* - všech vtelených bytostí; *pramada* - pomatenosti; *alasya* - netečnosti; *nidrabhih* - spankem; *tat* - ta; *nibadhnati* - pouta; *bharata* - o Bharatovce.

Vez, o Bharatovce, že kvalita temnoty je zrozená z nevedomosti a je strůjcem klamu všech vtelených živých bytostí; pouta pomatenosti, netečnosti a spankem.

VYKLAD: V tomto verši je specifické použití slova *tu* velice důležité. Naznačuje, že kvalita nevedomosti je velice zvláštní vlastnost vtelené duše. Kvalita nevedomosti je pravým opakem kvality dobra. V kvalitě dobra může člověk pestováním poznání pochopit skutečnou podstatu věcí, ale v kvalitě nevedomosti je to úplně nemožné. Všichni, kteří jsou v zajetí nevedomosti, se pomatnou, a silenci nemohou vidět věci takové, jaké jsou. Místo aby dělali pokroky, klesají. Definici kvality nevedomosti můžeme nalézt ve vedských spisech. *Vastu-yathatmya-jnanavarakam viparyaya-jnana-janakam tamah:* V zakletí nevedomosti nelze vidět skutečnou podstatu věcí. Každý může například vidět, že jeho děd zemřel, že každý umírá a že i jeho děti jednou umrou. Smrt je tedy něco, čemu se nikdo nevyhne, a přesto lidé těžce pracují jako silenci a shromazdují peníze ve dne v noci, aniž by se starali o věčnou duši. To je silenost. Ve svém silenství odmítají hledat duchovní poznání. Takoví lidé jsou líní, a naskytne-li se jim příležitost dozvědět se o duchovním poznání, neprojeví zájem. Nejsou ani tak cíní jako lidé v kvalitě vasne. Jiným znakem osoby nacházející se v kvalitě nevedomosti je to, že spí více, než je zapotřebí. šestihodinový spanek je dostatečný, ale člověk v kvalitě nevedomosti spí nejméně deset až dvanáct hodin denně. Takový člověk propadá omamným látkám a spanku a vždy je sklicený. Podle toho se dá poznat, kdo je podminěn kvalitou nevedomosti.

SLOKA 9

*sattvam sukhe sanjayati rajah karmasi bharata
jnanam avrtya tu tamah pramade sanjayaty uta*

sattvam - kvalita dobra; *sukhe* - ke stesti; *sanjayati* - rozvíjí; *rajah* - kvalita vasne; *karmasi* - k výsledkům jednání; *bharata* - o Bharatovce; *jnanam* - poznání; *avrtya* - zahaluje; *tu* - ale; *tamah* - kvalita nevedomosti; *pramade* - k pomatenosti; *sanjayati* - vaze; *uta* - říká se.

O Bharatovce, kvalita dobra pouta ke stesti, vásen k plodům činu a nevedomost, jež zahaluje poznání, vaze k pomatenosti.

VYKLAD: Člověk v kvalitě dobra je spokojen se svou prací a intelektuální činností, jako je například filozofování, vědecké badání nebo vyučování. Člověk v kvalitě vasne se zabývá plodonosnými činnostmi. Nashromazduje pokud možno co nejvíce, ale jistou část věnuje na dobročinné účely, například na stavby nemocnic a podobně. Toto je charakteristické pro lidi v kvalitě vasne. Činnosti

v kvalite nevedomosti skodi jak cloveku samotnemu, tak i druhym, neboz poznani je zahaleno temnotou.

SLOKA 10

*rajas tamas cabhibhuya sattvam bhavati bharata
rajah sattvam tamas caiva tamah sattvam rajas tatha*

rajah - kvalita vasne; *tamah* - kvalita nevedomosti; *ca* - take; *abhibhuya* - prekona; *sattvam* - kvalita vasne; *bhavati* - prevladne; *bharata* - o Bharatovce; *rajah* - kvalita vasne; *sattvam* - kvalita dobra; *tamah* - kvalita nevedomosti; *ca* - take; *eva* - tak; *tamah* - kvalita nevedomosti; *sattvam* - kvalita dobra; *rajah* - kvalita vasne; *tatha* - takto.

Nekdy prevlada kvalita dobra a prekonava kvality vasne a nevedomosti, o Bharatovce. Nekdy kvalita vasne prekonava kvality dobra a nevedomosti a jindy zas nevedomost prekonava dobro a vasen. Timto zpusobem probiha mezi nimi neustaly boj o nadvladu.

VYKLAD: Prevlada-li kvalita vasne, jsou kvality dobra a nevedomosti premozeny. Prevlada-li kvalita dobra, jsou premozeny kvality vasne a nevedomosti. A dominuje-li kvalita nevedomosti, znamena to, ze kvalita vasne a kvalita dobra jsou premozeny. Toto soutezeni o nadvladu nikdy nekonci. Proto se ten, kdo chce ucinat pokroky v uvedomovani si Krsny, musi povysit nad tyto tri kvality. Nadvlada urcite kvality je videt na tom, jak clovek vystupuje, jak a co ji a podobne. Toto vsechno bude vysvetleno v nasledujicich kapitolach. Jestlize clovek chce, muze vyvinout kvalitu dobra, a premoci tak kvalitu vasne a nevedomosti. Stejnym zpusobem muze vyvinout kvalitu vasne a premoci druhe dve kvality, nebo vyvinout kvalitu nevedomosti a porazit kvalitu dobra a vasne. Je-li clovek rozhodny, muze byt obdaren kvalitou dobra, aby se nad ni mohl povznest a dosahl stavu cisteho dobra. Na teto urovni, která se nazývá *vasudeva*, muzeme pochopit nauku o Bohu. Zpusob, jakym clovek jedna, naznacuje, v které kvalite se nachazi.

SLOKA 11

*sarva-dvaresu dehe smin prakasa upajayate
jnanam yada tada vidyat vivrddham sattvam iti uta*

sarva-dvaresu - vsechny brany; *dehe asmin* - tohoto tela; *prakasah* - kvalita osvícení; *upajayate* - rozvine; *jnanam* - poznání; *yada* - když; *tada* - tehdy; *vidyat* - vedet; *vivrddham* - vzrůstá; *sattvam* - kvalita dobra; *iti uta* - tak receno.

Jsou-li vsechny brany tela ozareny poznanim, pak vez, ze jde o projev kvality dobra.

VYKLAD: Telo ma devet bran: dve oci, dve usi, dve nosni dirky, usta, pohlavni organ a rir. Je-li kazda brana osvetlena priznaky dobra, rozumi se, ze clovek vyvinul kvalitu dobra. V teto kvalite muze videt, slyset a ochutnavat veci v jejich skutečne podobě. Clovek se ocisruje uvnitr i vne. U kazde brany se vyvijí charakteristicky znak stesti, a to díky kvalite dobra.

SLOKA 12

*lobhah pravrttir arambhah karmasam asamah sprha
rajasy etani jayante vivrddhe bharatarsabha*

lobhah - chtivost; *pravrttih* - cinorodost; *arambhah* - usili; *karmasam* - v cinnostech; *asamah* - neovladatelna; *sprha* - touha; *rajasi* - v kvalite vasne; *etani* - toto vsechno; *jayante* - rozvine se; *vivrddhe* - když prevysuje; *bharata-rsabha* - o nejvetši z Bharatovcu.

O nejlepsi z Bharatovcu, pri vzrustu kvality vasne se rodi velka pripoutanost, chtivost, plodonosna cinorodost, horlive usili a neovladatelna touha.

VYKLAD: Clovek v kvalite vasne není nikdy spokojen s postavenim, ktereho dosahl; snazi se ho vzdy zlepšit. Chce-li si postavit obytny dum, všemožně se snazi, aby se podobal palaci, jako by v nem mohl bydlet navzdy. Krome toho projevuje i silnou touhu po smyslovych pozitcich, která nikdy nekonci. Takovy clovek chce vzdy zustat u sve rodiny a ve svem dome a pokračovat v uspokojovani smyslu. Vsechny tyto priznaky musime chapat jako typicke pro kvalitu vasne.

SLOKA 13

*aprakaso pravrttis ca pramado moha eva ca
tamasy etani jayante vivrddhe kuru-nandana*

aprakasah - temnota; *apravrttih* - necinnost; *ca* - a; *pramadah* - pomátenost; *mohah* - poblouzení; *eva* - zajiste; *ca* - take; *tamasi* - z kvality nevedomosti; *etani* - tyto; *jayante* - projevují se; *vivrddhe* - když se vzmaha; *kuru-nandana* - o potomku Kuruu.

Temnota, necinnost, pomátenost a poblouzení se projevují, vzmaha-li se kvalita nevedomosti, o potomku Kuruu.

VYKLAD: Tam, kde není osvícení, není ani poznání. Člověk v kvalitě nevedomosti nejedná podle předepsaných zásad, nýbrž zcela naladově a bez cíle. Přestože je schopen práce, nesnázi se o ni. Tomu se říká iluze. I když je jeho vědomí činné, jeho život je necitlivý. Toto jsou příznaky připisující se kvalitě nevedomosti.

SLOKA 14

*yada sattve pravrdhe tu pralayam yati deha-bhrt
tadottama-vidam lokan amalan pratipadyate*

yada - když; *sattve* - kvalita dobra; *pravrdhe* - rozvinuta; *tu* - ale; *pralayam* - zanik; *yati* - jde; *deha-bhrt* - vtělený; *tada* - tehdy; *uttama-vidam* - velkých mudrců; *lokan* - planety; *amalan* - cítě; *pratipadyate* - dosáhne.

Zemře-li člověk v kvalitě dobra, dosáhne čistých vyšších planet, kde sídlí velcí svatí lidé.

VYKLAD: Ten, kdo se nachází v kvalitě dobra, dosáhne vyšších planet, jako jsou Brahmaloка nebo Džanaloka, a tam se pak těší z božského stěstí. Slovo *amalan* je důležité a znamená „prosté a nevedomosti“. Hmotný svět je plný necitlivosti, ale kvalita dobra je v hmotném světě nejčistší formou existence. Pro různé druhy živých bytostí jsou určeny různé druhy planet a ti, kteří zemrou v kvalitě dobra, vstoupí na planety, kde sídlí velcí světci a velcí oddaní.

SLOKA 15

*rajasi pralayam gatva karma-sangisu jayate
tatha pralinas tamasi mumha-yonisu jayate*

rajasi - v kvalitě vane; *pralayam* - zanik; *gatva* - dosáhne; *karma-sangisu* - ve společnosti těch, kdo vykonávají plodné činy; *jayate* - zrodí se; *tatha* - podobně; *pralinas* - zanikající; *tamasi* - v nevedomosti; *mumha-yonisu* - ve zvířecích druzích; *jayate* - zrodí se.

Zemře-li člověk v kvalitě vane, narodí se mezi těmi, kteří vykonávají plodonosné činy; zemře-li v kvalitě nevedomosti, zrodí se v risi zvířat.

VYKLAD: Někteří lidé si nesprávně myslí, že když duše dosáhla lidské podoby, nemůže už nikdy poklesnout. Z tohoto verše však vyplývá, že jestliže u člověka převládá kvalita nevedomosti, klesne po smrti na existenci úroveň zvířat. Odtud se musí evolučním vývojem opět povýšit na lidskou úroveň. Ti, kteří lidský život berou vážně, by proto měli jednat v kvalitě dobra a v dobré společnosti oddaných nakonec transcendovat kvality hmotné přírody a plně si uvědomit Krsnu v oddané službě. To je cíl lidského života. Jinak zde není ani záruka, že by člověk znovu dosáhl lidské podoby.

SLOKA 16

*karmasah sukrasyahuh sattvikam nirmalam phalam
rajasas tu phalam duhkham ajnanam tamasah phalam*

karmasah - čin; *su-krtasya* - zbožný; *ahuh* - říká se; *sattvikam* - v kvalitě dobra; *nirmalam* - ocistený; *phalam* - výsledek; *rajasah* - kvalitou vane; *tu* - ale; *phalam* - výsledek; *duhkham* - žal; *ajnanam* - nesmysl; *tamasah* - kvalita nevedomosti; *phalam* - výsledek.

Pravi se, že zbožné činy v kvalitě dobra očisťují, činy v kvalitě vane však přinášejí žal a činy v kvalitě nevedomosti vedou k pošetilosti.

VYKLAD: Člověk se očisťuje zbožnými činy konanými v kvalitě dobra, a proto světci, kteří jsou prosti vši iluze, prožívají neustálé stěstí. Činy konané v kvalitě vane jsou však strastiplné, neboť všechny činy zaměřené k dosažení hmotného stěstí jsou předurčeny k neúspěchu. Chce-li například někdo postavit mrakodrap, je zapotřebí mnoho lidského utrpení, než je postaven. Financník se musí probrat různými nesnázemi, než se mu podaří získat potřebné peníze, a ti, kteří pracují na stavbě budovy, musí fyzicky dít jako otroci. Krsna proto říká v Bhagavadgítě, že všechny činy v kvalitě vane bezesporu doprovází mnoho utrpení. Může se snad vyskytnout určité psychické nebo mentální uspokojení, jako například „Jsem majitelem tohoto domu nebo techto peněz“, ale to není skutečné stěstí.

Člověk, který jedná v kvalitě nevedomosti, zcela postrádá poznání, a proto výsledkem jeho jednání je utrpení již v tomto životě a po smrti jde vstříc zvířecí existenci. Zvířecí život je vždy strastiplný, i když to zvířata, zahalená iluzorní energií, mají, nechápou. Porážet nevinná zvířata je také následek kvality nevedomosti. Rezníci nevědí, že zvíře dostane v budoucnu tělo, které bude přizpůsobeno k tomu, aby je mohlo zabít. Takový je zákon přírody. V lidské společnosti musí být člověk pověšen, zabije-li člověka. Tak zní zákon státu. Lidé pro svou nevedomost nemohou pochopit, že hmotný svět je stát, jenž je zcela ovládan Nejvyšším Panem. Každý živý tvor je synem Nejvyššího, který nestrpí ani zabíjení mravence. Přestoupí-li člověk tento zákon, musí být potrestán. Zabíjet zvířata pro uspokojování

jazyka je nejhorší druh nevedomosti. Clovek nepotrebuje zabíjet zvířata, neboť Nejvyšší Pan mu dává tolik dobrých věcí v podobě mléka, zeleniny, ovoce a tak dále. Oddává-li se přesto pojídání masa, že se z toho vyrozumí, že jedna v kvalitě nevedomosti a že si připravuje velice temnou budoucnost. Ze všeho zabíjení zvířat je zabíjení krav nejhorší, neboť krava nám dává tolik potěšení v podobě mléka. Porazení krav je nejhrubší čin nevedomosti. Ve Védách stojí: *gobhih prisita-matsaram*. „Clovek, který si přeje zabít kravu, přestože je zcela uspokojen jejím mlékem, se nachází v nejhlubší nevedomosti.“ (Rg Veda 9.4.64) Ve védské literatuře je také modlitba, jejíž znění:

*namo brahmasya-devaya go-brahmasa-hitaya ca
jagad-dhitaya krssaya govindaya namo namah*

„Můj Pane, jsi ochráncem krav a brahmanu a jsi také dobrodincem celé lidské společnosti a světa.“ (Visnu Purana 1.19.65)

V tomto verši si můžeme všimnout, že se klade důraz na ochranu krav a brahmanu. Brahmani jsou symbolem duchovního vzdělání a krava symbolizuje nejdůležitější jídlo, mléko; oběma se musí dostat veškeré ochrany – to je skutečný pokrok civilizace. V moderní společnosti se nedba na duchovní poznání a zabíjení krav se podporuje. Z toho se dá vyvodit, že lidská společnost je na špatné cestě, odsouzena k zániku. Civilizace, která vede k tomu, že se z občanů v přístím životě stavají zvířata, není ve skutečnosti lidskou společností. Nynější lidská společnost je samozřejmě pohloupena kvalitami vášně a nevedomosti. Je to velmi nebezpečný věk, a všechny národy by se měly postarat o to, aby zachránily lidstvo před největším nebezpečím nejjednodušším způsobem – uvědomováním si Krsny.

SLOKA 17

*sattvat sanjayate jnanam rajasah lobha eva ca
pramada-mohau tamasah bhavato jnanam eva ca*

sattvat - z kvality dobra; *sanjayate* - rozvíjí se; *jnanam* - poznání; *rajasah* - z kvality vášně; *lobhah* - chtivost; *eva* - také; *ca* - také; *pramada* - pomatenost; *mohau* - klam; *tamasah* - z kvality nevedomosti; *bhavatah* - vzniká; *ajnanam* - pošetilost; *eva* - také; *ca* - také.

Z kvality dobra se rodí právě poznání, z kvality vášně chtivost a z kvality nevedomosti vzniká pošetilost, pomatenost a klam.

VÝKLAD: Jelikož dnešní společnost neprospívá živým bytostem, doporučuje se, aby se lidé začali venovat uvědomování si Krsny, což způsobí, že společnost se povznese na úroveň kvality dobra. Potom mohou lidé vidět věci v jejich pravém světle. Pod vlivem kvality nevedomosti se lidé chovají jako zvířata a ztrácejí schopnost jasného vidění. Nemohou například pochopit, že riskují, že budou ve svém přístím životě zabiti stejnými zvířaty, která nyní porážejí. Protože nemají skutečné vzdělání a vědomosti, začnou být nezodpovědní. Abychom zastavili tuto nezodpovědnost, musíme zavést výchovu a vzdělání vedoucí k rozvoji kvality dobra. Lide vychovávaní v kvalitě dobra jsou rozvázní a vidí věci tak, jak skutečně jsou. Blahobyt a stěsti se pak dostávají automaticky. I když je většina lidstva nesrástná a neúspěšná, jestliže se alespoň nějaké procento obyvatelstva začne venovat rozvíjení uvědomování si Krsny a dospeje do kvality dobra, pak je možné, že zavládne mír a hojnost na celém světě. Na druhé straně, jestliže se svět zcela oddá kvalitě vášně a nevedomosti, nemůže nikdy existovat mír nebo blahobyt. Pod vlivem kvality vášně se lidé stavají lakomými a jejich záost po smyslovém pozitku nezná mezí. Můžeme vidět, že i když má někdo dostatek peněz a dostatek prostředků k uspokojování smyslu, přesto postrádá stěsti a klid mysli. Dokud je člověk pod vlivem kvality vášně, bude vždy postrádat stěsti a klidnou mysl. Touží-li člověk vůbec po stěsti, jeho peníze mu nepomohou; musí se povysit na kvalitu dobra uvědomováním si Krsny. Ten, kdo se nachází v kvalitě vášně, není jenom duševně nesrástný, nýbrž i jeho práce se mu stává zátěží. Musí dělat mnoho planu a velice těžce pracovat, aby zachoval svou strastiplnou existenci. V kvalitě nevedomosti se lidé pomatou. Pod vlivem nepříznivých okolností se uchylují k omamným látkám a klesají do ještě hlubší nevedomosti. Jejich budoucnost je velice temná.

SLOKA 18

*urdhvam gacchanti sattva-stha madhye tisthanti rajasah
jaghanya-gusa-vrtti-stha adho gacchanti tamasah*

urdhvam - vzhůru; *gacchanti* - jdou; *sattva-sthah* - ti, kteří se nacházejí v kvalitě dobra; *madhye* - uprostřed; *tisthanti* - dle; *rajasah* - ti, kteří se nacházejí v kvalitě vášně; *jaghanya* - odporový; *gusa* - kvalita; *vrtti-sthah* - povolání; *adhah* - dolů; *gacchanti* - jdou; *tamasah* - lidé v kvalitě nevedomosti.

Ti, kteří se nacházejí v kvalitě dobra, spejí nahoru, k vyšším planetám; uprostřed, na pozemských planetách, zastávají lidé kvality vasne; a ti, kteří jsou v hrůzné kvalitě nevedomosti, klesají dolů, do pekelných světů.

VYKLAD: V tomto verši jsou jasné popsány výsledky jednání ve třech kvalitách přírody. Existuje vyšší planetární soustava sestávající se z nebeských planet, kde jsou všichni na vysokém vývojovém stupni. Na kterou z těchto planet se člověk dostane, závisí na stupni kvality dobra. Satjaloka neboli Brahmaloaka je nejvyšší planeta a přebývá na ní Brahma, první bytost tohoto vesmíru. Není snad ani možné představit si, jak nádherný je život na Brahmaloce, a nejvyšší kvalita, kvalita dobra, nás tam může dovést.

Kvalita vasne je smísená. Nachází se uprostřed mezi kvalitou dobra a kvalitou nevedomosti. Člověk se nikdy nenachází v nesmísené kvalitě. Kdyby se například nacházel jen v kvalitě vasne, zůstal by jednoduše na Zemi jako kral nebo boháč. Kvality jsou však smíchány, a proto může člověk klesnout i dolů. Lidé této planety, kteří se nacházejí převážně v kvalitě vasne a nevedomosti, nemohou tedy mechanickým způsobem dosáhnout vyšších planet. V kvalitě vasne může dojít také k tomu, že z člověka se v příštím životě stane sileneč.

Nejnižší kvalita, kvalita nevedomosti, se zde popisuje jako odporná. Zůstat v kvalitě nevedomosti je velice riskantní. Existuje osm milionů živoucích druhů, které jsou na nejnižším vývojovém stupni než člověk. Jsou to například ptáci, savci, plazi, rostliny a podobné. Stupně nevedomosti, který u člověka převládá, určuje, v jakém z těchto ohavných druhů se narodí. Slovo *tamasah* je zde velmi důležité; poukazuje na ty, kteří neustále setravávají v kvalitě nevedomosti, aniž by se snažili povýšit se do vyšších kvalit. Jejich budoucnost je velice temná.

Lidé v kvalitě vasne a nevedomosti mají příležitost povýšit se do kvality dobra, a to uvědomováním si Krsny. Ti však, kdo nevyužijí této příležitosti, zůstanou v nížších kvalitách.

SLOKA 19

*nanyam gusebhyah kartaram yada drastanupasyati
gusebhyas ca param vetti mad-bhavam so dhigacchati*

n a - zadně; *anyam* - jine; *gusebhyah* - než kvality; *kartaram* - konatel; *yada* - když; *drasta anupasyati* - ten, kdo vidí věci v pravém světle; *gusebhyah* - z kvalit hmotné přírody; *ca* - a; *param* - transcendentální; *vetti* - zna; *mat-bhavam* - k Me duchovní podstatě; *sah* - on; *adhigacchati* - je povýšen.

Když člověk správně vidí, že všechny cinnosti jsou vykonávány pouze těmito kvalitami přírody, a ví-li, že Nejvyšší Pan stojí nad nimi, pak může dospět k Me duchovní podstatě.

VYKLAD: Tim, že se od osvícených duší poučíme a správně pochopíme cinnosti kvalit hmotné přírody, můžeme se nad tyto kvality jednoduše povznést. Prvním duchovním učitelem je Krsna, který zde předává duchovní vědomosti Ardzunovi. O tom, jak kvality hmotné přírody jednají, se můžeme naučit pouze od lidí, kteří si dokonale uvědomují Krsnu. Pokud to neuděláme, můžeme se stát, že svého života nevyužijeme správně. Od pravého duchovního učitele se můžeme dozvědět o naší duchovní povaze, o našem těle, o smyslech a o našem zajetí v kvalitách hmotné přírody. Jsme-li v zajetí těchto kvalit, jsme bezmocní, ale uvědomujeme-li si svou skutečnou povahu, můžeme dosáhnout transcendentálního stavu a venovat se duchovnímu životu. Není to vlastně zivá bytost, která vykonává různé činy. Důse je ve skutečnosti nucena jednat v souladu se svým telem, které je řízeno určitou kvalitou hmotné přírody. Bez pomoci duchovní autority nemůžeme pochopit, v jakém postavení se ve skutečnosti nacházíme. Pod vedením pravého duchovního učitele porozumíme, jaké je naše prave postavení, a následkem toho si jasné uvědomíme postavení Krsny. Člověk, který si je vědom Krsny, není ovlivňován kvalitami hmotné přírody. V sedmé kapitole již bylo vysvětleno, že ten, kdo se odevzdá Krsnovi, je osvobozen od hmotných činů. Proto na toho, kdo je schopen vidět věci v pravém světle, vliv hmotné přírody postupně přestává působit.

SLOKA 20

*gusan etan atitya trin dehi deha-samudbhavan
janma-mrtyu-jara-duhkhair vimukto mrtam asnute*

gusan - kvality; *etan* - tyto; *atitya* - transcenduje; *trin* - tři; *dehi* - vtelená bytost; *deha* - tělo; *samudbhavan* - pocházející; *janma* - zrození; *mrtyu* - smrt; *jara* - stáří; *duhkhair* - strasti; *vimuktah* - vysvobozena; *amrtam* - nektar; *asnute* - těsí se.

Povznese-li se vtelená bytost nad tyto tři kvality, jež jsou spojeny s telem, vysvobodí se ze strasti zrození, smrti a stáří, a těsí se z nektaru již v tomto životě.

VYKLAD: V tomto versi je vysvetleno, jak se clovek muze udrzet na transcendentalni urovni i v tomto tele a byt si plne vedomy Krsny. Sanskrtse slovo *dehi* znamena „vteleny“. Prestoze je duse v hmotnem tele, muze se vysvobodit z vlivu kvality hmotne prirody tim, ze dela pokroky v duchovnim poznani. stesti duchovniho zivota muzeme prozivat i v nynejsim tele a po opusteni tohoto tela se bezesporu dostaneme do duchovniho sveta. Koname-li oddanou sluzbu s mysli uprenou na Krsnu, znamena to, ze jsme vysvobozeni z hmotnych pout; toto bude vysvetleno v osmnacte kapitole. Je-li clovek vysvobozen z vlivu kvality hmotne prirody, zacne oddane slouzit.

SLOKA 21

arjuna uvaca

kair lingais trin gusan etan atito bhavati prabho

kim acarah katham caitams trin gusan ativartate

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *kaih* - jake; *lingaih* - znaky; *trin* - tri; *gusan* - kvality; *etan* - tyto; *atitah* - prekrocit; *bhavati* - je; *prabho* - muj Pane; *kim* - jake; *acarah* - chovani; *katham* - jak; *ca* - take; *etan* - tyto; *trin* - tri; *gusan* - kvality; *ativartate* - prekonava.

Ardzuna se zeptal: Muj drahy Pane, podle jakych priznaku se pozna ten, kdo je transcendentalni temto trem kvalitam? Jak se chova a jak tyto kvality hmotne prirody prekonava?

VYKLAD: V tomto versi klade Ardzuna velice dulezite otazky. Chce vedet, jak se pozna clovek, který už kvality hmotne prirody prekonal. Nejdrive se pta, podle ceho se pozna, ze takovy transcendentalista se skutečne oprostil od vlivu kvality hmotne prirody. Dale se pta, jak takova osoba zije a jedna a dodrzuje-li nejake zasady nebo ne. A nakonec se Ardzuna pta, jak muze clovek dosahnout transcendentalniho stavu. Tato otazka je velmi dulezita, neboť jestlize clovek neví, jak se muze umistit na transcendentalni uroven, je nemozne, aby projevil prislusne priznaky. Proto jsou vsechny Ardzunovy otazky velmi dulezite a Krsna je postupne zodpovi.

SLOKA 22 - 25

sri-bhagavan uvaca

prakasam ca pravrttim ca moham eva ca pasmava

na dvesti sampravrttani na nivrttani kanksati

udasina-vad asino gusair yo na vicalyate

gusa vartanta ity evam yo vatisthati nengate

sama-duhkha-sukhah sva-sthah sama-lostasma-kancanah

tulya-priyapriyo dhiras tulya-nindatma-samstutih

manapamanayos tulyas tulyo mitrari-paksayoh

sarvarambha-parityagi gusatitah sa ucyate

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *prakasam* - osvícení; *ca* - a; *pravrttim* - ulpívání; *ca* - a; *moham* - klam; *eva* *ca* - take; *pasmava* - o synu Pandý; *na dvesti* - nechovat odpor; *sampravrttani* - i když povstane; *na nivrttani* - ani když ustane; *kanksati* - touží; *udasina-vat* - jakoby netečné; *asinah* - spocívá; *gusaih* - kvalitami; *yah* - kdo; *na* - nikdy; *vicalyate* - rozrusen; *gusah* - kvality; *vartante* - jednají; *iti evam* - vedom toho; *yah* - kdo; *avatisthati* - setrvává; *na* - nikdy; *ingate* - hybatí se; *sama* - stejny; *duhkha* - v nestesti; *sukhah* - ve stesti; *sva-sthah* - spocívá v sobě; *sama* - stejny; *lostas* - hroudu; *asma* - kamen; *kancanah* - zlato; *tulya* - pohlizet stejne; *priya* - mile; *apriyah* - nemile; *dhirah* - pevne; *tulya* - stejne; *ninda* - v pohane; *atma-samstutih* - chvala; *mana* - ucta; *apamanayoh* - potupa; *tulyah* - stejne; *tulyah* - stejne; *mitra* - přítel; *ari* - nepřítel; *paksayoh* - ke stranám; *sarva* - vsechno; *arambha* - usilování; *parityagi* - kdo zanechal; *gusa-atitah* - prekročil kvality hmotne prirody; *sah* - on; *ucyate* - říká se.

Vzneseny pravil: O synu Pandý, clovek, který nechová nenavist k osvícenosti, ulpívání a klamu, jestlize povstanou, a ani po nich netouží, když ustanou; kdo spocívá jakoby netečné a kvality hmotne prirody ho nerozruší; kdo zustava pevny, dobre si vedom toho, ze jsou to pouze kvality, které jednají; kdo spocívá v sobě a přijima stejne stesti i nestesti; kdo pohlizí stejne na hroudu, kamen i na zlato; kdo je moudry a přijima mile i nemile, chvalu i pohanu jako stejnou vec; kdo není dotčen poctou ani opovržením; kdo jedna stejne s pritelem i nepřitelem; a kdo zanechal vseho materialistickeho podnikání - o tom se pravi, ze se povznesl nad kvality hmotne prirody.

VYKLAD: Ardzuna položil tři otázky a Krsna na ne postupne odpovídá. Nejprve naznačuje, že clovek, který prekročil hmotne kvality, nikomu nezavidi a ani po nicem netouží. Dokud v tomto hmotnem svete zustava živa bytost vtelená v hmotnem tele, je pochopitelne, že je pod vlivem nektěre z hmotnych kvality. Teprve po opustení tela na ni kvality hmotne prirody nemohou pusobit. Dokud

vsak ma hmotne telo, nemela by se nechat ovlivnit. Je-li clovek zapojen v oddane sluzbe, prestane se automaticky ztotoznovat s telem. Je-li si vedom hmotneho tela, smeruji vsechny jeho cinnosti k uspokojovani smyslu; prevede-li vsak sve vedomi na Krsnu, touha uspokojovat smysly automaticky zmizi. Ziva bytost nepotrebuje hmotne telo a ani nemusi jednat podle jeho impulsu. Jsou to kvality hmotne prirody, které jednaji v tele, ale samotna duše stojí nad nimi. Jak to lze realizovat prakticky? Tim, ze se clovek zapoji do oddane sluzby s vedomim potesit Krsnu, nebo oddany netouzi tesit se z tela a ani ho opustit. V tomto transcendentalnim stavu se automaticky vysvobozuje, a o vysvobozeni z vlivu kvalit hmotne prirody se tedy ani nemusi snazit.

Dalsi otazka se tykala transcendentalistova chovani. Hmotne vedomý clovek je velmi ovlivnovan takzvanou poutou a opovrzenim, jez se vztahuji na jeho telo. Transcendentalisty se naopak falesna pouta nebo opovrzeni nikdy nedotkne, nebo kona svou povinnost s myslí uprenou na Krsnu a nestara se, zdali ho nekdo chvali nebo pomlouva. Pouziva veci, které jsou vhodne k uspesnému vykonavani jeho duchovnich povinnosti a netouzi po necem hmotnem, ar uz je to kamen nebo zlato. Za sve pratele povazuje ty, kteří mu pomahaji v konani povinnosti k potesení Krsny, a ke svym takzvanym nepratelum nechova nenavist. Se vsemi a se vsim jedna stejne a vsechno vidi na stejne urovni, ponevadz si je dobre vedom, ze s hmotnou existenci nema nic spolecneho. Socialni a politicke udalosti na neho nepusobi, protože zna velmi dobre povahu techto docasných prevratu a nepokoju. Clovek, který si je vedom Krsny, nezada niceho pro sebe, ale pro Krsnu by udelal cokoliv. Pouze takovym chovaním se muzeme dostat na transcendentalni uroven.

SLOKA 26

*mam ca yo vyabhicaresa bhakti-yogena sevate
sa gusan samatityaitan brahma-bhuyaya kalpate*

mam - Mne; *ca* - take; *yah* - ten, kdo; *avyabhicaresa* - bez odchyleni; *bhakti-yogena* - oddanou sluzbou; *sevate* - slouzi; *sah* - on; *gusan* - kvality hmotne prirody; *samatitya* - prekonava; *etan* - tyto (vsechny); *brahma-bhuyaya* - povznesen na uroven brahma; *kalpate* - stava se.

Kdo Mi slouzi s uplnou oddanosti a za zadných okolností se neodchyli, ten zaroven prekonava kvality hmotne prirody, a tak se dostava na uroven brahma.

VYKLAD: Tento vers je odpovedi na treti Ardzunovu otazku - jak se clovek dostane na transcendentalni rovinu. Jiz drive bylo vysvetleno, ze v materialnim svete jsou vsechny ciny konany pod vlivem kvalit hmotne prirody. Clovek se vsak nema nechat rusit aktivitami techto hmotných kvalit. Misto aby som zamestnavali nase vedomi hmotnými ciny, meli bychom sve vedomi prevest na ciny, které mají vztah ke Krsnovi. Cinnost, pri niz si uvedomujeme Krsnu, se nazyva bhaktijoga, což znamená jednání urceno k potesení Krsny. Nezahrnuje to vsak pouze Krsnu, nybrz i Jeho jiné dokonale expanze, jako například Ramu a Narajanu a dalsi. Krsna ma nekonecne mnozství podob a zjeveni a ten, kdo s oddanosti slouzi nektère z nich, je pokladan za cloveka spocivajiciho na transcendentalni rovine. Musime si take uvedomit, ze vsechny Krsnovy podoby jsou zcela transcendentalni, blazene, plne poznani a vecne. Tyto Osobnosti Bozství jsou vsemocne a vsevedouci a mají vsechny transcendentalni vlastnosti. Proto slouzi-li clovek s neochvejnou rozhodností Krsnovi nebo Jeho dokonalým expanzím, muze snadno prekonat kvality hmotne prirody, které se jinak prekonat nedaji. To bylo jiz vysvetleno v sedme kapitole. Ten, kdo se odevzda Krsnovi, je ihned vysvobozen z vlivu kvalit hmotne prirody. Kdyz clovek oddane slouzi Krsnovi a plne si Ho uvedomuje, dostane se mu stejného postaveni. Pan rika, ze je svou povahou vecny, blazený a plný poznani a ze zive bytosti jsou Jeho castecky, tak jako je zlate zrnko casti zlateho dolu. Pokud jde o kvalitu, je tedy duchovni podstata zive bytosti na stejne urovni jako Krsnova. Bylo by vsak chybne domnivat se, ze ziva bytost je s Krsnou totozna. Ziva bytost zustava vzdy jedincem a její identita je vzdy odlisna od Krsnovy; jinak bychom nikdy nemohli mluvit o bhaktioze. Bhaktijoga zahrnuje tri zakladni aspekty: svrchovaneho Pana, bhaktu a jejich vzajemne vymeny laskyplne transcendentalni sluzby. Nenachazi-li se clovek na stejne transcendentalni rovine jako Pan, nemuze Mu ovsem slouzit. Aby se nekdo stal osobnim sluhou krale, musi se na to kvalifikovat. Kvalifikace nutna k laskyplnému slouzeni Krsnovi spociva v tom, ze clovek musi byt zcela prost hmotneho znečisteni, neboli musi byt na urovni brahma. Ve Vedach stojí: *brahmaiva san brahmapy eti*. Clovek muze dosahnout Nejvyššího Brahma tím, ze se sam stane brahma, neboli musi dosahnout kvalitativni jednoty s Brahma. Dosazením stadia brahma vsak neztraci svou vecnou identitu jako individualni duše.

SLOKA 27

*brahmaso hi pratisthaham amrtasyavyayasya ca
sasvatasya ca dharmasya sukhasyaikantikasya ca*

brahmasah - neosobni zar, *brahmadzjoti*; *hi* - zajiste; *pratistha* - zaklad; *aham* - Ja jsem; *amrtasya* - nesmrtelneho; *avyayasya* - nepomijiveho; *ca* - take; *sasvatasya* - odvekeho; *ca* - a; *dharmasya* - prirodzenym stavem; *sukhasya* - stesti; *aikantikasya* - naprosteho; *ca* - take.

Jsem podstatou nesmrtelneho, nepomijiveho a vecneho neosobniho brahma, ktere je take zakladem nejvyssiho stesti.

VYKLAD: Neosobni brahma se vyznacuje nesmrtelnosti, nepomijivosti, vecnosti a stestim. Brahma je prvnim stupnem transcendentalni realizace. Druhy stupen je realizace Paramatmy, Nadduse, a Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Bhagavan, je konecnou realizaci Absolutni Pravdy. Jak neosobni brahma, tak i Paramatma jsou jiz zahrnuty v Nejvyssi Osobe. V sedme kapitole bylo vysvetleno, ze hmotna priroda je projevem Panovy nizsi energie. Pan oplodni nizsi hmotnou prirodu casteckami vyssi povahy - to je duchovni dotek hmotne prirody. Kdyz zacne hmotou podminena ziva bytost pestovat duchovni poznani, povznese se nad uroven hmotne existence a postupne dosahne stavu, kdy realizuje neosobni aspekt Nejvyssiho - brahma. Toto je prvi stadium na ceste seberealizace. Clovek, ktery realizoval brahma, neni duchovne dokonaly, presteze dospel na transcendentalni uroven a stojí nad hmotnou existenci. Muze se ale povysit z realizace neosobniho brahma na realizaci Paramatmy a nakonec Bhagavana - Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Vedska literatura popisuje mnoho prikladu postupne realizace Absolutni Pravdy. Jednim z nich jsou ctyri bratri Kumarove, kteri byli zpcatku v neosobnim stadiu brahma, ale pozdeji se povysili na uroven oddane sluzby Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Ten, kdo se nemuze povysit na uroven brahma, riskuje, ze klesne dolu. Ve Srimad Bhagavatamu se pise, ze i kdyz clovek muze dosahnout stadia neosobniho brahma, zustanou jeho znalosti nejasne, jestliže je neprohloubi a neziska poznani o Nejvyssi Osobe. Clovek se tedy musi zapojit do oddane sluzby, jinak riskuje, ze klesne dolu, i kdyz dosahl stadia brahma.

Ve vedskych pismech se uvadi: *raso vai sah rasam hy evayam labdhvanandi bhavati*. „Teprve kdyz clovek porozumi Krsnovi, Bozske Osobnosti, pramenu vseh radosti, je skutecne transcendentalne srasten.“ (Taittiriya Upanisad 2.7.1) Nejvyssi Pan ma sest vznesenych vlastnosti a oddany, ktery Mu slouzi, je take do urcite miry ziska. Kralovi sluzebnici si uzivaji temer na stejne urovni jako kral. A tak nepomijive stesti a vecny zivot doprovazeji oddanou sluzbu. Proto ten, kdo Krsnovi oddane slouzi, jiz realizoval vecne a nepomijive brahma.

Ziva bytost touzi vladnout nad hmotnym svetem, a proto klesa dolu, presteze je v podstate brahma. Ziva bytost stojí ve svem prirodzenem stavu nad tremi kvalitami hmotne prirody, ale zaplete se, dostane-li se s nimi do styku. Z toho pak povstava její touha ovladat prirodu. Oddanou sluzbou s plnym pohrouzenim myslenek na Krsnu se vsak clovek ihned dostane na transcendentalni uroven a jeho neopravnena touha ovladat hmotnou prirodu zmizi. Oddanou sluzbu, ktera by mela byt vykonavana ve spolecnosti oddanych, lze vykonavat deviti zpupy, z nichz prvi tri jsou: naslouchani o Panu, velebeni Pana a vzpomini na Pana. Styka-li se clovek s oddanymi, postupne pod vlivem duchovniho ucitele zmizi hmotna touha vladnout a clovek zacne s pevnou odhodlanosti a laskou slouzit Bohu. Dvacatym druhym versem teto kapitoly pocina je poslednim konce, byla tato skutecnost popsana. Oddane slouzit Panu je velmi snadne - znamena to, ze bez prestani slouzime Krsnovi, jime pouze jidlo, ktere Mu bylo obetovano, cichame ke kvetinam, ktere byly obetovany Jeho lotosovym noham, navstevujeme mista, kde mel sve transcendentalni zabavy, ctíme o Jeho cinnostech a Jeho laskyplnych vztazich ke svym oddanym, zpivame nebo pronasime mahamantru *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare* a postime se v dny, ktere oslavuji zjeveni Pana a Jeho oddanych, popripade jejich odchod z tohoto sveta. Ridime-li se touto metodou, uplne se oprostíme od vseh hmotnych aktivit a dostaneme se na uroven brahma, kde jsme kvalitativne rovni Nejvyssi Osobnosti Bozstvi.

Takto konci Bhaktivedantovy vyklady ke ctnacte kapitole Srimad Bhagavadgity, ktera se nazyva „Tri kvality hmotne prirody“.

KAPITOLA PATNACTA

Joga Nejvyssi Osobnosti

SLOKA 1

sri-bhagavan uvaca
urdhva-mulam adhah-sakham asvattham prahur avyayam
chandamsi yasya parsani yas tam veda sa veda-vit

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *urdhva-mulam* - s kořeny nahoru; *adhah* - dolu; *sakham* - větvě; *asvattham* - banyanovník; *prahur* - rika se; *avyayam* - věčný; *chandamsi* - védské hymny; *yasya* - jehož; *parsani* - listy; *yah* - kdokoli; *tam* - ten; *veda* - zna; *sah* - on; *veda-vit* - znalec Véd.

Vzneseny pravil: Hovori se o neznitelném banyanovníku, který má kořeny nahore a větve dole a jehož listy jsou védské hymny. Kdo zna tento strom, je znalcem Véd.

VYKLAD: Po projednání důležitosti bhaktijogy se můžeme zeptat, jaký význam mají Vedy. V této kapitole se vysvětluje, že účelem studia Véd je pochopit Krsnu. Proto každý, kdo Krsnovi oddané slouží a je si Krsny vždy plně vědom, již zna Vedy.

Labyrint hmotného světa je zde přirovnán k banyanovníku. Pro toho, kdo se zabývá plodnými činy, banyanovník nekončí. Putuje donekonečna z větve na větev, neboť tento strom symbolizující hmotný svět nemá zadního konce. Kdo se k tomuto stromu upjal, se nemůže nikdy vysvobodit. Védské hymny, určené k povznesení člověka, se přirovnávají k listům tohoto banyanovníku. Jeho kořeny směřují vzhůru, protože začínají na nejvyšší planetě vesmíru, kde žije Brahma. Kdo zna tento neznitelný strom iluze, může se vymanit z jeho pout. Je tedy důležité znát způsob, jak se z tohoto zapletení vyprostit.

V předeslých kapitolách bylo řečeno, že existuje mnoho cest, které vedou z hmotného labyrintu, a až do trinácté kapitoly jsme sledovali, že oddaná služba Nejvyššímu Panu je tou nejlepší cestou. Základní zásadou oddané služby je nebyť poután k hmotným činům, nýbrž byť poután k transcendentální službě Bohu. Začátek této kapitoly pojednává o přetržení pout k hmotnému světu. Kořen tohoto hmotného bytí směřuje nahoru, což znamená, že má svůj počátek v úplně hmotné substantii na nejvyšší planetě vesmíru. Odtamtud expanduje celý vesmír s mnoha větvemi, které představují různé hvězdné soustavy. Plody představují výsledky činnosti živých bytostí, tedy náboženství, hospodářský rozvoj, smyslový pozitek a vysvobození.

V tomto světě se obvykle nesetkáváme se stromem, jehož kořeny rostou nahoru a větve dolu. Takový strom však existuje. Můžeme jej spatřit na hladině vodní nádrže. Stromy rostoucí na břehu, řeky se odrazí na vodní hladině a my vidíme, že jejich odraz má kořeny nahore a větve dole. Jinými slovy, strom, který symbolizuje hmotný svět, je zrcadlovým obrazem skutečného stromu duchovního světa. Tak jako odraz stromu spočívá na hladině vody, tak i odraz duchovního světa spočívá na touze. Touha je příčinou toho, že věci existují v tomto odraženém hmotném světle. Kdo se chce dostat z materiální existence, musí tento strom důkladně poznat analytickým studiem a přetrnout pouta, která ho k němu vazou.

Tento strom je dokonalým odrazem skutečného stromu. Ve světě duchovním existuje všechno. Impersonalisté považují Brahma za kořen tohoto hmotného stromu a podle sankhjové filozofie z kořene nejprve vychází *prakṛti*, *puruṣa*, pak tři kvality hmotné přírody (*guṣa*), pět hrubohmotných prvků (*pañca-mahā-bhūta*), deset smyslů (*daśendriya*), mysl atd. Tímto způsobem je rozdělen celý hmotný svět na dvacet čtyř prvků. Je-li Brahma umístěno ve středu vesmírného projevu, pak hmotný svět představuje 180 stupňů a zbývajících 180 stupňů tvoří svět duchovní. Hmotný svět je zvráceným odrazem duchovního světa, což znamená, že duchovní svět musí být stejně rozmanitý jako hmotný svět, avšak v duchovním světě je tato rozmanitost skutečná. Bhagavadgītā vysvětluje, že *prakṛti* je vnější energie Nejvyššího a *puruṣa* je Nejvyšší Pan samotný. Jelikož je tento projev hmotný, je také dočasný. Odraz je vždy nestálý, protože někdy vidět je a někdy není. Původ tohoto odrazu je však věčný. Hmotný odraz skutečného stromu musí být přeseknut. Tvrdí-li se o někom, že zna Vedy, pak se předpokládá, že ví, jak přeseknout pouta tohoto hmotného světa. Člověk, který toto zna, je pravým znalcem Véd. Naproti tomu ten, kdo je svázován védskými rituály nebo krásnými zelenými listy hmotného stromu, nezná skutečný smysl Véd. Nejvyšší Pan prozrazuje, že smyslem Véd je přeseknout tento odraz stromu a dosáhnout skutečného stromu duchovního světa.

SLOKA 2

adhas cordhvam prasrtas tasya sakha
guṣa-pravṛddha viśaya-pravalah
adhas ca mulany anusantatani
karmanubandhini manusya-loke

adhah - dolu; *ca* - a; *urdhvam* - nahoru; *prasrtah* - rozbiha; *tasya* - jeho; *sakhah* - vetve; *gusa* - kvalitami hmotne prirody; *pravrdhah* - vyrostle; *visaya* - smyslove predmety; *pravalah* - vetvicky; *adhah* - dolu; *ca* - a; *mulani* - koreny; *anusantatani* - prostirajici se; *karma* - k cinum; *anubandhini* - poutany; *manusya-loke* - v lidske spolecnosti.

Jeho vetve se rozbiha nahoru i dolu a jsou ziveny tremi kvalitami hmotne prirody. Jejich vyhonky jsou smyslove predmety. Tento strom ma koreny smerujici dolu, které jsou poutany k plodonosnym cinum lidske spolecnosti.

VYKLAD: Zde pokracuje popis banyanovníku. Jeho vetve se rozbiha na vsechny strany. Na jeho spodnich vetvich nalezneme ruzne zive tvory, napriklad lidi, kravy, kone, psy, kocky a tak dal. Na horejsich vetvich jsou zive bytosti vyssich forem, jako napriklad polobozi, Gandharvove (nebesti pevci a hudebnici) a mnoho jinych vyssich zivotnich druhu. Tak jako je obycejny strom vyzivovan vodou, je tento strom ziven tremi kvalitami hmotne prirody. Nekdy muzeme videt, ze cast krajiny je uplne vyschla, bez rostlinstva, a jinde je zase vegetaci plne porostla. Podobne se i ruzne druhy zivota projevuji v pomeru k vyskytu kvalit hmotne prirody.

Vetevky a vyhonky tohoto stromu jsou prirovnavany ke smyslu a smyslovym predmetum. Podle vyvoje ruznych kvalit hmotne prirody ziskavame ruzne smysly, pomoci nichz se tesime z ruznych smyslovych predmetu. Horni vetevky jsou prirovnany ke smyslu, jako jsou usi, oci, nos atd., a jsou uzpusobeny k pozitivu s ruznymi smyslovymi predmety. Vyhonky predstavuji smyslove predmety, napriklad zvuk, tvar, hmat a tak dal. Postranni koreny odpovidaji nasledkum ruznych utrpeni a smyslovych pozitivu, jez vedou ke vzniku zalib a nelibosti. Rika se, ze sklon ke zboznosti a ateismu vzniká take z techto postrannich korenu, které se rozbiha na vsechny strany. Hlavni koren ma svuj puvod v Brahmaloce, zatimco vedlejsi koreny v planetarnich soustavach lidi. Pote, co si clovek uzil vysledku zbozných cinu na vyssich hvezdných soustavach, vrati se zpet na Zemi a obnovi svou karmu konanim plodonosných cinu, aby se znovu dostal na vyssi planety. Tato planeta obyvána lidmi se poklada za pole cinnosti.

SLOKA 3 - 4

*na rupam asyeha tathopalabhyate
nanto na cadir na ca sampratistha
asvattham enam su-virumha-mulam
asanga-sastresa drmhena chittva
tatah padam tat parimargitavyam
yasmin gata na nivartanti bhuyah
tam eva cadyam purusam prapadye
yatah pravrttih prasrta purasi*

na - ne; *rupam* - podoba; *asya* - tohoto stromu; *iha* - v tomto svete; *tatha* - take; *upalabhyate* - lze postrehnout; *na* - nikdy; *antah* - konec; *na* - nikdy; *ca* - take; *adih* - pocatek; *na* - nikdy; *ca* - take; *sampratistha* - zaklad; *asvattham* - banyanovník; *enam* - tento; *su-virumha* - pevne; *mulam* - zakorenen; *asanga-sastresa* - zbrani neulpivani; *drmhena* - silny; *chittva* - skaceti; *tatah* - potom; *padam* - misto; *tat* - tento; *parimargitavyam* - musi se vyhledat; *yasmin* - kde; *gatah* - jiti; *na* - nikdy; *nivartanti* - vraceti se; *bhuyah* - znovu; *tam* - k Nemu; *eva* - zajiste; *ca* - take; *adyam* - puvodni; *purusam* - Bozska Osobnost; *prapadye* - odevzdat; *yatah* - z Niz; *pravrttih* - zacatek; *prasrta* - siriti se; *purasi* - od pradavna.

Na tomto svete nelze postihnout jeho pravou podobu. Nikdo neví, kde zacina, kde konci a kde ma svuj zaklad. Tento pevne zakoreneny banyanovník musi clovek skacet padnou zbrani neulpivani. Proto nechť vyhleda misto, odkud se po jeho dosazeni už nevrati a kde se odevzda Nejvyšsi Osobnosti Božství, z které jiz od nepameti vse vyvera.

VYKLAD: Zde se jasne rika, ze v tomto hmotnem svete neni mozne ziskat nejakou predstavu o skutečne podobě banyanovníku. Ma koreny nahore a skutečný strom je na druhe strane. Je-li clovek zapleten do hmotných cinnosti, nemuze videt, jak daleko se tento strom rozpina, ani kde ma svuj pocatek. Je vsak nezbytné, abychom nasli jeho pricinu. Vidime, ze vsechno ma svuj puvod: „Jsem synem sveho otce, muj otec je synem takove a takove osoby, která je synem dalsiho otce atd., atd.“ Timto zpusobem dojdeme k prvotnimu otci tohoto vesmiru, k Brahmovi, ktereho ale stvoril Garbhodakasaji Visnu. Nakonec dospějeme k Nejvyšsi Osobnosti Božství, která je puvodem stromu. Nejvyšsi Osobnost Božství muzeme poznat, stykame-li se s lidmi, kteri už toto poznani maji. S jeho pomoci se pak postupne muzeme odpoutat od falesneho odrazu skutečnosti. Pretnutím techto pout, jez

nas vazou k iluzornimu stromu, se muzeme premistit do naseho praveho postaveni na skutecnem strome.

Slovo *asanga* (neulpivani) je v tomto versi velmi dulezite, nebor nase pripoutanost ke smyslovemu pozitku a touha ovladat hmotnou prirodu je velice silna. Proto se musime naucit neulpivani diskutovanim o duchovni vede, ktera je podlozena autoritativnimi pismy, a musime naslouchat lidem, kteri maji skutecne poznani. Diky takovym rozhovorům ve spolecnosti oddanych clovek dospeje k Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Prvni veci, kterou musi pak udelat, je odevzdat se Nejvyssimu Panu. Ve versi se mluvi o miste, ktereho kdyz clovek dosahne, nevrati se do tohoto odrazu iluzorniho stromu. Krsna, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, je puvodni koren, z nehoz vse emanuje. Chceme-li ziskat Krsnovu prizen, musime se Mu odevzdat. Toho lze dosahnout oddanou sluzbou, jako napriklad naslouchanim, zpivanim a tak dal. Krsna jiz drive prohlasil, ze je puvodcem hmotneho sveta: *aham sarvasya prabhava*. „Jsem puvodcem vseho.“ Touzime-li se dostat z tohoto mocneho banyanovniku hmotneho zivota, musime se odevzdat Krsnovi. Jakmile se Mu odevzdame, zbavime se automaticky ulpivani na tomto hmotnem svete.

SLOKA 5

*nirmana-moha jita-sanga-dosa
adhyatma-nitya vinivrtta-kamah
dvandvair vimuktah sukha-duhkha-samjnair
gacchanty amumhah padam avyayam tat*

nih - bez; *mana* - falesne pychy; *mohah* - iluze; *jita* - premoci; *sanga* - spolecnosti; *dosah* - chybne; *adhyatma* - duchovni poznani; *nityah* - vecnost; *vinivrtta* - zanechat; *kamah* - chtic; *dvandvaih* - od dvojnosti; *vimuktah* - vysvobozen; *sukha-duhkha* - stesti a nestesti; *samjnaih* - zvany; *gacchanti* - dosahnout; *amumhah* - nepomyleny; *padam* - misto; *avyayam* - vecny; *tat* - ono.

Ten, kdo je prost falesne pychy, klamu a nevhodne spolecnosti, kdo poznal vecne, kdo premohl hmotny chtic, oprostil se od protikladu stesti a nestesti a vi, jak se odevzdat Nejvyssi Osobe, dosahne onoho vecneho kralovstvi.

VYKLAD: Zde je velmi hezky popsán způsob, jak se odevzdat. Clovek by se mel predevsim zbavit pychy. Je-li podminena duše pomatena pychou, povazuje se za pana hmotne prirody a je pro ni velice obtizne odevzdat se Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Pestovanim skutecneho poznani by se mel clovek naucit, ze neni panem hmotne prirody; Panem je Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Jakmile se clovek zbavi bludu, který byl způsoben pychou, muze zacit s postupnym procesem odevzdani se. Ten, kdo si v tomto svete preje byt neustale uctivan, se nemuze odevzdat Nejvyssi Osobe. Pycha ma svuj puvod v iluzi, nebor prestoze na tento svet prichazime, abychom zde pobyli jen kratkou dobu a pak zase odesli, posetile si myslime, ze jsme pany sveta. Proto si vsechno komplikujeme a mame neustale problemy. Cely svet je pod vlivem teto iluze. Lide se domnivaji, ze zeme patri lidstvu, a pod falesnym dojmem, ze jim patri vsechno, rozdělili zemi na male kousky. Je nutne, abychom se zbavili falesne predstavy, ze jsme majiteli tohoto sveta. Zbavime-li se teto falesne predstavy, oprostíme se od falesnych pout k rodine, spolecnosti a narodu, ktera nas poutaji k hmotnemu svetu. Dalsim krokem je rozvoj duchovniho poznani. Musime se naucit, co nam patri a co nikoliv. Jakmile to vsechno pochopime, zbavime se dualistickeho chapani stesti a nestesti, radosti a bolesti a podobne. Tak dojdeme k dokonalému poznani, coz nam umožni odevzdat se Nejvyssi Osobnosti Bozstvi.

SLOKA 6

*na tad bhasayate suryo na sasanko na pavakah
yad gatva na nivartante tad dhama paramam mama*

na - ne; *tat* - ono; *bhasayate* - ozareno; *suryah* - slunce; *na* - ani; *sasankah* - mesic; *na* - ani; *pavakah* - ohen, elektrina; *yat* - kam; *gatva* - kracejici; *na* - nikdy; *nivartante* - nevrati se; *tat dhama* - ono sidlo; *paramam* - nejvyssi; *mama* - Muj.

Me svrchovane sidlo neni ozareno ani sluncem, ani mesicem, ani ohnem ci elektrinou. Ti, kteri k nemu dospeli, se nikdy nevrati na tento hmotny svet.

VYKLAD: V tomto versi je popsáno sidlo Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Sri Krsny, jez se nazyva Krsnaloka neboli Goloka Vrndavana. V duchovnim svete neni zapotrebi zadneho slunce, mesice, ohne nebo elektriny, nebor vsechny planety tam maji vlastni zar. Na rozdíl od duchovnich planet, ktere vyzaruji svetlo samy od sebe, je v tomto vesmiru pouze jedna planeta, ktera ma vlastni svetlo, a to je Slunce. Jas vaikunthskych planet vytvari zari, ktera se nazyva brahmadzjoti a ktera puvodne pochazi z Krsnovy planety Goloky Vrndavany. Cast teto zare je zahalena mahat-tattvou neboli hmotnym

svetem. Vetsina tohoto zariciho nebe je vsak plna duchovnich planet zvaných Vaikunthaloky, z nichž Goloka Vrndavana je nejprednejsi.

Dokud se ziva bytost naleza v temnem hmotnem svete, je podminena, ale jakmile pretne pouta k falesnemu stromu hmotneho sveta, vysvobodi se a dosahne duchovniho sveta. Pak se uz nikdy nevrati zpet. Ziva bytost se ve svem podminenem stavu povazuje za pana hmotneho sveta, a tudiz proziva utrpeni, zatimco ve svem osvobozenem stavu vstoupi do duchovniho kralovstvi, aby se ve spolecnosti Nejvyssiho Pana tesila z vecneho zivota, vecneho stesti a dokonaleho poznani.

Tato informace by mela uchvatit kazdeho. Clovek by mel touzit premistit se do vecneho sveta a osvobodit se od zdanliveho obrazu skutecnosti. Pretnout tato pouta je velmi tezke pro toho, kdo je k hmotnemu svetu silne poutan, ale prostrednictvim oddane sluzby konane pro potesení Krsny maji vsichni moznost postupne se z techto pout vyprost. Clovek se musi stykat s cistymi oddanymi neboli s temi, kteri si jsou vedomi Krsny, a od nich se naucit vykonavat oddanou sluzbu. Tak se muzeme zbavit pout k hmotnemu svetu. Nikdo nemuze zanechat ulpivani na hmotnem svete jen tim, ze si oblekne odev safranove barvy, nybrz musi najit zalibení v oddane sluzbe Krsnovi. Proto bychom meli brat velmi vazne skutecnost, ze oddana sluzba, jak byla popsana ve dvanacte kapitole, je jediny zpusob, jak se dostat z tohoto falesneho stromu hmotne existence. Ve ctrnacte kapitole se popisuje, jak jsou vsechny cinnosti zneclisteny hmotnou prirodou. Pouze oddana sluzba je popsana jako ciste transcendentalni.

Slova *paramam mama* jsou zde velmi dulezita. Vsechno, co existuje, patri vlastne Nejvyssimu Panu, ale duchovni svet je *parama* neboli plny sestí vznesenosti. Katha Upanisad (2.2.15) take potvrzuje, ze v duchovnim svete neni vubec zapotrebi slunecni nebo mesicni zare, neboz je tam vsechno ozareno Panovou vnitřni energií (*na tatra suryo bhati na candra-tarakam*). Tohoto nejvyssiho sidla muzeme dosahnout jen tehdy, odevzdame-li se Nejvyssimu Panu, jiny zpusob neexistuje.

SLOKA 7

*mamaivamso jiva-loke jiva-bhutih sanatanah
manah-sasthanindriyasi prakti-sthani karsati*

mama - Moje; *eva* - zajiste; *amsah* - fragmentarni castece; *jiva-loke* - ve svete podmineného zivota; *jiva-bhutih* - podminene zive bytosti; *sanatanah* - vecne; *manah* - s myslí; *sasthani* - sestí; *indriyasi* - smysly; *prakti* - hmotna priroda; *sthani* - umisten; *karsati* - tezce bojuji.

Zive bytosti v tomto podminenem svete jsou Mymi vecnymi fragmentarnimi casteckami. Zijice podminenym zivotem, tezce bojuji se sestí smysly, vcetne mysli.

VYKLAD: V tomto versi se jasne definuje identita zive bytosti. Ziva bytost je nepatrna castecka Nejvyssiho Pana - vecna za vsech okolnosti. Neznamena to vsak, ze je individualni pouze ve svem podminenem stavu, zatimco po vysvobození s Nim splyne. Zustava vecne fragmentarni, jak je jasne vysvetleno slovem *sanatanah*. Podle Ved se Nejvyssi Pan projevuje v nekonecnem mnozství ruznych podob, z nichž zakladni se nazývají *vissu-tattva* a druhotne *jiva-tattva*, zive bytosti. Jinymi slovy, visnu-tattvy jsou Jeho osobni expanze, zatimco zive bytosti jsou Jeho oddelene expanze. Ve svých ruznych osobnich podobach se Pan zjevuje napríklad jako Rama, Nrsinhadeva, Visnumurti a vsechna vladnuci Bozstva vaikunthských planet. Zive bytosti, Panovy oddelene expanze, jsou Jeho vecnymi sluzebniky. Osobni expanze Nejvyssiho Pana existují vecne a maji svou Bozskou totoznost; stejne tak oddelene expanze, zive bytosti, maji svou totoznost. Jelikož jsou zive bytosti nepatrnými casteckami Pana, maji take nepatrný zlomek vlastnosti a jedna z nich je nezavislost. Kazda ziva bytost je individualni duse, která ma svou osobni totoznost a jistou nezavislost. Zneuzitim teto nezavislosti se stane podminenou dusi, a spravnym pouzitim nezavislosti je vzdy osvobozena. V kazdem pripade je stejne jako Nejvyssi Pan vecna. Ve vysvobozenem stavu je ziva bytost prosta hmotneho podmineni a je vzdy zapojena v Panove transcendentalni sluzbe. Ve svem podminenem stavu je pod nadvládou tri kvalit hmotne prirody a na transcendentalni laskyplnou sluzbu Panu zapomina. Proto musi tezce bojovat, aby v hmotnem svete prezila.

Vsechny zive bytosti, a to nejen lide, kocky a psi, ale i mocni vladci hmotneho sveta, jako Brahma, siva, a dokonce i Visnu, jsou nedilnými soucastmi Nejvyssiho Pana. Vsichni jsou vecnými, a nikoliv docasnými projevy. Slovo *karsati* („zapasit“) je zde velmi vyznamne. Podminena duse je jakoby spoutana zeleznyými retezky. Je spoutana falesnym egem a je to prave mysl, která ji vede k hmotnemu byti. Je-li mysl v kvalitě dobra, jsou ciny dobre; je-li v kvalitě vasne, jsou ciny pricinou utrpeni; a je-li v kvalitě nevedomosti, sestupuje clovek do nizších zivocisných druhu. Z tohoto verse jasne vyplývá, ze podminena duse je zahalena hmotným telem, myslí a smysly, avsak tyto hmotne obaly zmizi, jakmile

se vysvobodí. V osvobozenem stavu se automaticky projeví její duchovní tělo se svými specifickými vlastnostmi. V Mandhjadina-jana-sruti se můžeme dočíst: *sa va esa brahma-nistha idam sariram martyam atisrjya brahmabhisampadya brahmasa pasyati-brahmasa srsoti brahmasaivedam sarvam anubhavati*. Když se živa bytost od svého hmotného těla oprostí a vstoupí do duchovního světa, obnoví znovu své duchovní tělo, a může pak vidět Nejvyššího Pana tváří v tvář. Může ho slyšet přímo, může s Ním mluvit a poznat ho takového, jaký skutečně je. Vědecké smrti také vysvětlují, *vasanti yatra purusah sarve vaikustha-murtayah*. Všichni na duchovních planetách mají těla podobná tělu Nejvyšší Osobnosti Božství. Pokud se týká vzhledu těla, není žádný rozdíl mezi živými bytostmi a expanzemi *vissu-murti*. Jinými slovy, jakmile se živa bytost vysvobodí, obdrží Panovou milostí duchovní tělo.

Slovo *mamaivamsah* (nepatrné castečky Nejvyššího Pana) je také velice důležité. Fragmentární část Pana nelze srovnat s nějakým ulomeným kouskem. Z druhé kapitoly jsme se dozvěděli, že duši nelze rozdělit; proto se tato castečka nedaří vnímat hmotně. Není to jako s hmotou, kterou můžeme rozřezat na kousky a pak zase spojit. Hmotné pojetí je zde nepříjemné, neboť ve versu je použito slova *sanatana* (věčný). Fragmentární castečka je věčná. Na začátku druhé kapitoly se píše, že fragmentární castečka Nejvyššího Pana dle ve všech telech (*dehino smin yatha dehe*). Jakmile se tato castečka osvobodí z hmotných pout, nabude znovu duchovního těla a v duchovním světě se na duchovní planety těší ve společnosti Nejvyššího Pana. Rozumí se samo sebou, že tato nepatrná castečka je s Nejvyšším Panem kvalitativně stejná, stejně jako je kousek zlata také zlato.

SLOKA 8

*sariram yad avapnoti yac capy utkramatisvarah
grhitvaitani samyati vayur gandhan ivasayat*

sariram - tělo; *yat* - tak jako; *avapnoti* - získává; *yat* - jako; *ca api* - také; *utkramati* - opouští; *isvarah* - pan těla; *grhitva* - přijímá; *etani* - všechny tyto; *samyati* - odchází; *vayuh* - vítr; *gandhan* - vůně; *iva* - podobně; *asayat* - z jejich zdroje.

V hmotném světě přenášá živa bytost své různé pojetí života z jednoho těla do druhého, podobně jako vítr přenášá vůně. Takto přijímá jeden druh těla a znovu ho opouští, aby přijala další.

VYKLAD: Zde je živa bytost popsána jako isvara ve smyslu pana svého těla. Chce-li, může zamenit své tělo za vyšší, ale může ho zamenit také za nižší. Má částečnou nezávislost. Zamení, ke kterým dochází, závisí na živé bytosti. V okamžiku smrti jí vědomí, které si vyvinula, přivede k novému tělu. Jestliže si vytvořila vědomí podobné psímu nebo kočičímu, může si být jista, že v příštím životě obdrží psi nebo kočičí tělo. Jestliže však své vědomí upevnila v božských kvalitách, dostane v následujícím životě tělo poloboha. Je-li si vědoma Krsny, bude přemístěna na Krsnaloku v duchovním světě, aby se mohla stykat s Krsnou. Je nesprávné domnívat se, že se zánikem těla vše končí. Individuální duše přechází z těla do těla a nynější tělo a nynější činnosti žive bytosti jsou základem jejího příštího těla. Ve shodě se svou karmou dostane nové tělo, které bude nucena po určité době opustit. Zde se uvádí, že jemnohmotné tělo, které s sebou nese pojetí budoucího těla, se vyvine v nové tělo v novém životě. Transmigrační vtelení duše z těla do těla a zápas v tele se nazývá *karsati*, boj o existenci.

SLOKA 9

*srotram caksuh sparsanam ca rasanam ghrasam eva ca
adhisthaya manas cayam visayan upasevate*

srotram - uši; *caksuh* - oči; *sparsanam* - hmat; *ca* - také; *rasanam* - jazyk; *ghrasam* - čich; *eva* - také; *ca* - a; *adhisthaya* - umístěn v; *manah* - myslí; *ca* - také; *ayam* - ona; *visayan* - smyslové předměty; *upasevate* - užívá si.

Živa bytost tak získává nové hrubé tělo s určitým druhem uší, očí, jazyka, nosu a hmatu, jejichž centrem je mysl. Takto se oddává určitému druhu smyslových předmětů.

VYKLAD: Jinými slovy, jestliže si živa bytost znečišťuje vědomí tím, že si utváří psi a kočičí vlastnosti, dostane ve svém příštím životě psi nebo kočičí tělo. Vědomí je původně čisté, neboť duše je čistá, ale ve styku s kvalitami hmotné přírody se změní, tak jako se zbarví voda, smícháme-li ji s nějakou barvou. Právě vědomí znamená být si vědom Krsny. Je-li si člověk vědom Krsny, dosáhl čistého života. Avšak je-li jeho vědomí znečištěno nějakou hmotnou mentalitou, dostane ve svém příštím životě tomu odpovídající tělo. Nic nezaručuje, že dostane opět lidské tělo; může dostat tělo psa, kočky, prasete nebo poloboha, anebo kterékoli tělo z 8 400 000 druhů tel.

SLOKA 10

*utkramantam sthitam vapi bhunjanam va gusanvitam
vimumha nanupasyanti pasyanti jnana-caksusah*

utkramantam - opusteni tela; *sthitam* - setrvavajici v tele; *va api* - ani; *bhunjanam* - uziva si; *va* - nebo; *gusa-anvitam* - pod vlivem kvalit hmotne prirody; *vimumhah* - posetile osoby; *na* - nikdy; *anupasyanti* - nevidi; *pasyanti* - muze videt; *jnana-caksusah* - ti, kteri vidi zrakem poznani.

Posetili nemohou pochopit, jak ziva bytost opousti sve telo, ani jak v urcitem tele setrvava a uziva si pod vlivem kvalit hmotne prirody. Avsak ti, jejichz oci jsou cviceny v poznani, toto vse vidi.

VYKLAD: Slova *jnana-caksusah* jsou velmi významna. Bez poznani nemuzeme pochopit, jak muze ziva bytost opustit sve nynejsi telo, jaké telo dostane v pristim zivote, nebo proc nyní dli prave v tomto tele. Abychom mohli vsemu porozumet, musime dobre znat Bhagavadgitu a podobna pisma a musime toto poznani vyslechnout od praveho duchovniho ucitele. Kdo to vse spravne pochopi, je povazovan za srastneho. Ziva bytost zije, raduje se a opousti sve telo za urcitych okolnosti, pod vlivem kvalit hmotne prirody. Nasledkem toho trpi rozkosemi a bolestmi, neboz je oklamana smyslovymi pozitivy. Lide, kteri se neustale nechavaji svadet chticem a zadosti, ztraceji vsechnu schopnost pochopit, jak duze setrvava v tele a jak tela meni. Kdo si vsak osvojil duchovni poznani, muze pochopit, ze duze se lisi od tela, ze telo meni a ze si uziva ruznymi zpuby. Takovy clovek chape, jak se podminena ziva bytost trapi ve svem hmotnem byti. Proto se ti, kdo jsou pokrocili v duchovnim poznani, co nejvice snazi, aby se ostatnimi lidmi o sve vedomosti podelili, neboz podminený život lidí je plný utrap. Podminene duze by se mely osvobodit tim, ze se stanou vedomými si Krsny a premisti se do duchovniho sveta.

SLOKA 11

yatanto yoginas cainam pasyanty atmany avasthitam

yatanto py akrtatmano nainam pasyanty acetasah

yatantah - usilujici; *yoginah* - transcendentaliste; *ca* - take; *enam* - toto; *pasyanti* - spatrovati; *atmani* - ve svem ja; *avasthitam* - umisteni; *yatantah* - pres snahu; *api* - i kdyz; *akrta-atmanah* - lide bez seberealizace; *na* - ne; *enam* - toto; *pasyanti* - spatrovati; *acetasah* - lide slabeho ducha.

Snazici se transcendentaliste, kteri jsou na urovni seberealizace mohou toto vse videt jasne. Avsak lide slabe mysli a ti, kteri nedosahli seberealizace, nemohou prohlednout, trebase se snazi.

VYKLAD: Je mnoho transcendentalistu na ceste duchovni seberealizace, ale ti, kteri nejsou seberealizovani, nemohou videt zmeny probihajici v tele zive bytosti. Slovo *yoginah* je v teto souvislosti velmi dulezite. Ackoliv v dnesni dobe existuje mnoho takzvaných joginu a joginských spolků, ve skutečnosti jsou vsichni v otázkách seberealizace nevedomi. Zajimají se jen o telesna cviceni a jsou spokojeni, mají-li dobre stavena a zdrava tela. Hlubsi zajmy nemají. Rika se jim *yatanto py akrtatmanah*. Prestoze provadeji takzvanou jogu, k seberealizaci nedospeli, a proto nemohou pochopit, jak duze prechazi z jednoho tela do druheho. Pouze ti, kdo provadeji skutecnou jogu, realizovali sve ja, svuj vztah ke svetu a Nejvyššimu Panu, a mohou pochopit, jak se veci skutecne mají. Nazývají se bhaktijogini, tedy ti, kteri oddane slouzi Krsnovi s mysli na Neho uprenou.

SLOKA 12

yad aditya-gatam tejo jagad bhasayate khilam

yac candramasi yac cagnau tat tejo viddhi mamakam

yat - ktery; *aditya-gatam* - slunce; *tejah* - jas; *jagat* - cely svet; *bhasayate* - ozaruje; *akhilam* - uplne; *yat* - ktery; *candramasi* - mesice; *yat* - ktery; *ca* - take; *agnau* - ohne; *tat* - tento; *tejah* - jas; *viddhi* - vez; *mamakam* - ode Mne.

Vez, ze ode Mne pochazi jas slunce, jenz rozptyluje temnotu celeho hmotneho sveta, a take jas mesice a ohne.

VYKLAD: Hloupí lidé nemohou pochopit, jak se veci deji. Prvním krokem k poznani muze byt pochopeni toho, co Sri Krsna rika v tomto versi. Kazdy muze videt slunce, mesic, ohen a elektrinu, a kazdy by se tedy mel snazit pochopit, ze jejich zare ma svuj puvod v Nejvyšši Osobnosti Bozství, Sri Krsnovi. Takove chapani tvorí zacatek uvedomovani si Krsny a znamena velmi mnoho pro duchovni pokrok podminene duze v hmotnem svete. Zive bytosti jsou v podstate castecky Nejvyššiho Pana, ktery zde neprimo naznacuje, jak se mohou opet navratit zpatky domu, zpatky k Bohu.

Z tohoto verse muzeme vyrozumet, ze slunce ozaruje celou slunecni soustavu. Existuje mnoho vesmiru, slunecnich soustav, slunci, mesicu a planet, ale v kazdem vesmiru je jen jedno Slunce. V Bhagavadgite (10.21) stoji, ze Mesic je jednou z hvezd (*naksatrasam aham sasi*). Slunecni zare pochazi z duchovni zare Nejvyššiho Pana. Pri vychodu slunce zacínají lidé se svymi cinnostmi. Rozdelaji ohen k priprave jidla, k pohonu stroju v továrnách a podobne. Tolik veci delame za pomoci

ohne. Proto mame slunce, ohen a mesicni svetlo tak radi. Zadna ziva bytost by bez nich nemohla existovat. Jakmile clovek pochopi, ze svetlo a jas slunce, mesice a ohne emanuje z Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, zacina si uvedomovat Krsnu.

Mesicni zare nejen dodava ziviny zelenine, ale je take prijemna, takze kazdy muze snadno porozumet, ze zije z milosti Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Sri Krsny. Bez Jeho milosti by neexistovalo ani slunce, bez Jeho milosti by neexistoval mesic, bez Jeho milosti by neexistoval ohen. Bez slunce, mesice nebo ohne by nikdo nemohl zit. Toto jsou nektere z myslenek, které v podminených dusich mohou probudit vedomi Krsny.

SLOKA 13

*gam avisya ca bhutani dharayamy aham ojasā
pussami causadhih sarvāḥ somo bhutva rasatmakah*

gam - planety; *avisya* - vstupuji; *ca* - take; *bhutani* - žive bytosti; *dharayami* - udržuji; *aham* - Já; *ojasā* - Mou energii; *pussami* - vyzývají; *ca* - a; *ausadhih* - zelenina; *sarvāḥ* - všechny; *somah* - mesic; *bhutva* - budouci; *rasa-atmakah* - dodávám sraavu.

Vstupuji do všech planet a udržuji je svou energií na jejich obeznych drahach. Jako mesic vyzývaji vlahou vsechny rostliny.

VYKLAD: Z tohoto verše muzeme vyrozumet, že planety se vznaseji ve vesmiru díky Krsnove energii. Buh vstupuje do kazdeho atomu, do kazde planety a do kazde žive bytosti. To se popisuje v Brahma-sanhite, kde stojí, že plný aspekt Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, Paramatma, vstupuje do všech planet vesmiru, do živých bytosti, a dokonce i do atomu. Díky Jeho přítomnosti se vše prislusne projevuje. Je-li duše přítomna v tele, muze se clovek vznaset na vode, ale mrtvé telo, které duše opustila, se potopi. Samozrejme, zetlele telo take plyne po vode, jakoz i trava a jiné věci, ale v okamžiku smrti se ihned potopi. Stejna zasada platí i o planetach, které se vznaseji ve vesmiru díky vyssi energii Nejvyssiho Pana. Jeho energie udržuje kazdou planetu v prostoru, jako by to bylo zrno prachu. Dokud držíme prach v ruce, nemuze spadnout, ale vyhodíme-li jej do vzduchu, spadne k zemi. Vsechny planety, vznasející se ve vesmiru, jsou drženy rukou vesmirne podoby Nejvyssiho Pana. Jeho silou a energií zustavaji vsechny hybající se i nehybné věci na správném miste. Rika se, že slunce sviti a planety se pohybují po svých drahach díky Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Bez Ni by se vsechny planety roztrousily jako zrnka prachu ve vzduchu a zanikly by.

Slovo *rasatmakah* je velmi významne; díky Nejvyssi Osobnosti Bozstvi dodava mesic ziviny rostlinstvu a pod jeho vlivem zelenina dostava chur. Bez mesicniho svitu by zelenina nemohla ani rust, a ani mít sravnatou chur. Lide pracují, pohodlné si žijí a těsi se z jídla díky tomu, že jim Pan dodava vsechny nezbytné věci. Bez Jeho milosti by lidské pokolení vymrelo.

SLOKA 14

*aham vaisvanaro bhutva prasinam deham asritah
prasapana-samayuktah pacamy annam catur-vidham*

aham - Já; *vaisvanarah* - Ma úplná část v podobě stravujícího ohně; *bhutva* - stava se; *prasinam* - všech živých bytosti; *deham* - v telech; *asritah* - umístěn; *prasa* - vycházející vzduch; *apana* - vcházející vzduch; *samayuktah* - udržovat rovnováhu; *pacami* - stravuji; *annam* - potrava; *catur-vidham* - čtyři druhy.

Jsem stravující ohen v telech všech živých tvorů, a spojen s vcházejícím a vycházejícím životním dechem, spaluji čtyři druhy potravy.

VYKLAD: Podle ajurvédske sastry se v žaludku nachází ohen, který pomaha při trávení tím, že spaluje vsechnu potravu, která se tam dostane. Jestliže tento ohen nehori, nemáme hlad, a jakmile se rozhori, hlad pocirujeme. Je-li však tento ohen narusen, je zapotřebí se lecit. Tento ohen predstavuje Nejvyssi Osobnost Bozstvi. Vědske mantry take potvrzují, že Nejvyssi Pan neboli Brahma se nachází v žaludku v podobě ohně, který zaziva vsechnu potravu (*ayam agnir vaisvanaro yo yam antah puruse yenedam annam pacyate*; Brhad-aranjaka Upanisad 5.9.1). Ponevadž pomaha při trávení, jsme na něm při přijímání potravy závisli. Kdyby Nejvyssi Pan při trávení nepomahal, nemohli bychom ani jíst. On tedy produkuje a zaziva potravu, a my se muzeme těsit ze života díky Jeho milosti. To se potvrzuje take ve Vedanta-sutě (1.2.27): Pan je ve zvuku, vzduchu, tele, a dokonce i v žaludku jako spalující síla (*sabdadibhyo ntaḥ pratisthanac ca*). Potrava se deli na čtyři druhy podle toho, zdali se polyka, kouse, lize nebo saje. Sri Krsna je zazivací síla, která je vsechny spaluje.

SLOKA 15

*sarvasya caham hrđi sannivisto
mattah smrtir jnanam apohanam ca*

*vedais ca sarvair aham eva vedyo
vedanta-krd veda-vid eva caham*

sarvasya - všech živých tvorů; *ca* - a; *aham* - Já; *hrdi* - v srdci; *sannivistah* - umístěn; *mattah* - ode Mne; *smrtih* - pamer; *jnanam* - poznání; *apohanam* - zapomnětlivost; *ca* - a; *vedaih* - Ved; *ca* - take; *sarvaih* - všech; *aham* - jsem; *eva* - zajisté; *vedyah* - poznatelné; *vedanta-krt* - autor Vedanty; *veda-vid* - znalec Ved; *eva* - zajisté; *ca* - a; *aham* - Já.

Sidlim v srdcích všech živých bytostí a ode Mne pochází pamer, poznání a zapomnětlivost. Pomoci všech Ved mohu být poznán, neboť Já jsem sestavil Vedantu a jsem znalcem Ved.

VYKLAD: Nejvyšší Pan sídlí jako Paramatma v srdcích všech živých tvorů a všechny ciny v Ném mají svůj počatek. Ačkoli žije bytostí ze svých drivejších životů vše zapominají, musí jednat pod vedením Nejvyššího Pana, jenž je svědkem všech jejich činů. Proto začínají jednat podle svých drivejších činů. Žije bytostí tedy ze svých předeslých životů obdrží nejen potřebné vědomosti a pamer, ale i zapomnění na svůj drivejší život. Nejvyšší Pan je všeprostupující, je umístěn v srdcích všech živých tvorů a odmenuje je různými plody za jejich drivejší ciny. Nemel by být uctíván jen jako neosobní brahma, nebo Paramatma (lokalizovaný aspekt), či Nejvyšší Osobnost Božství, nýbrž i jako inkarnace v podobě Ved. Vedy ukazují člověku, jak má správně utvářet svůj život a jak se vrátit zpátky domů, zpátky k Bohu. Vedy nabízejí lidem poznání o Nejvyšší Osobnosti Božství, Krsnovi, který ve své inkarnaci Vjasadevy sestavil Vedanta-sutru. Vjasadevuv komentář k Vedanta-sutře, Srimad Bhagavatam, umožňuje skutečné pochopení Vedanta-sutry. Nejvyšší Pan je tak mocný, že pro vysvobození podřízených duší dodává a stravuje potravu každého jednotlivce, je svědkem jeho činů, dává moudrost ve formě Ved a učí Bhagavadgite. Bůh je všedobry a všelaskavý, a tudíž je hoden, aby Ho podmíněné duše uctívaly.

Antah-pravistah sasta jananam: živa bytost zapomene vše, jakmile opustí tělo, ale v novém životě obnoví své ciny na podnět Nejvyššího Pana. Přestože zapomene, dává jí Pan inteligenci, aby mohla znovu pokračovat v činnostech z minulého života. Nejvyšší Pan, který sídlí v srdcích všech živých bytostí, jim nedává jen možnost k radovánkám, nýbrž i příležitost k pochopení Ved. Chce-li člověk doopravdy pochopit védské učení, dostane od Krsny nezbytnou inteligenci. Proč nám Pan dává tuto védskou moudrost? Protože je nutné, aby každá živa bytost poznala Krsnu. Vedy to potvrzují slovy *yo sau sarvair vedair giyate*. V celém védském písemnictví, počínaje čtyřmi Védami, Vedanta-sutrou, Upanisadami a Puranami, se velebí nadhřa Nejvyššího Pana, který může být dosažen konáním védských rituálů, diskutováním védské filozofie a prostřednictvím oddané služby. Smyslem Ved je tedy pochopit Krsnu a Vedy nás učí, jak Ho můžeme poznat. Vedanta-sutra (1.1.4) to potvrzuje následujícími slovy: *tat tu samanvayat*. Dokonalosti může člověk dosáhnout ve třech stupních. Porozuměním védské literatury může porozumět svému vztahu k Nejvyšší Osobnosti Božství, prováděním různých procesů se k Nemu může přiblížit, a nakonec může dojít k nejvyššímu cíli, kterým není nic jiného než Nejvyšší Osobnost Božství. V tomto versu byla tedy jasně podána definice jak pochopit Vedy, jejich význam a účel.

SLOKA 16

*dvau imau purusau loke ksaras caksara eva ca
ksarah sarvasi bhutani kuta-stho ksara ucyate*

dvau - dva; *imau* - tyto; *purusau* - žive bytosti; *loke* - na světě; *ksarah* - chybující; *ca* - a; *aksarah* - neomylné; *eva* - zajisté; *ca* - a; *ksarah* - chybující; *sarvasi* - všechny; *bhutani* - žive bytosti; *kuta-sthah* - v jednotě; *aksarah* - neomylné; *ucyate* - říká se.

Jsou dva druhy bytostí, chybující a neomylné. V hmotném světě jsou všechny bytosti chybující a v duchovním světě jsou všechny neomylné.

VYKLAD: Jiz bylo vysvětleno, že Sri Krsna ve své inkarnaci jako Vjasadeva sestavil Vedanta-sutru, a zde je v krátkosti její obsah. Krsna říká, že nescíslne množství živých bytostí se dá rozdělit na dvě skupiny: chybující a neomylné. Žije bytostí jsou věčně oddělené fragmentární castečky Nejvyšší Osobnosti Božství. Když jsou ve styku s hmotnou přírodou, nazývají se *jiva-bhuta*, a zde použita sanskrtská slova *ksarah sarvasi bhutani* znamenají, že jsou chybující. Avšak žive bytosti, které se sjednotily s Nejvyšším Panem, jsou neomylné. Slovem „sjednotily“ se však nemyslí, že ztratily svou individualitu, nýbrž že mezi nimi a Panem vládne soulad, neboť se nepřící smyslu Panova stvoření. Samozřejmě, pokud jde o duchovní svět, je věčný a nebyl nikdy stvořen, ale Nejvyšší Pan je přesto považován za jeho stvořitele, neboť ve Vedanta-sutře se říká, že je zdrojem všech emanací.

Sri Krsna říká, že existují dva druhy bytostí, a jelikož to Vedy také potvrzují, nemůže o tom být pochyb. Žije bytosti bojují v tomto světě s myslí a peti smysly a mají hmotná těla, která procházejí

promenami tak dlouho, dokud je ziva bytost podminena. Ve styku s hmotou se jejich tela meni. V duchovnim svete vsak tela nejsou hmotne povahy, a proto se nemeni. V hmotnem svete prochazi telo zive bytosti sestí promenami: narodi se, roste, setrvava urcitou dobu, rozmnozi se, postupne mizi, az nakonec uplne zanikne. To jsou promeny, jimiz prochazi hmotne telo. V duchovnim svete vsak panuje soulad a telo se nemeni; neexistuje tam zrozeni, stari a smrt. *Ksarah sarvasi bhutani*: Vsechny bytosti, které prisly do styku s hmotou, první stvorenou bytostí Brahmou pocinaje, a nejmensim mravencem konce, meni sva tela, a jsou proto chybující. Avsak v duchovnim svete jsou od techto nedostatku navzdy osvobozeni.

SLOKA 17

*uttamah purusas tv anyah paramatmety udahrtah
yo loka-trayam avisya bibharti avyaya isvarah*

uttamah - nejlepsi; *purusah* - osobnost; *tu* - ale; *anyah* - jiny; *parama* - Nejvyšší; *atma* - Duse; *iti* - tak; *udahrtah* - nazývá se; *yah* - kdo; *loka* - ve vesmíru; *trayam* - tři rozdělení; *avisya* - vstup do; *bibharti* - udržuje; *avyayah* - nepomíjející; *isvarah* - Pan.

Krome techto dvou existuje nejvetší ziji osobnost, Nejvyšší Duse, nepomíjející Pan, který vstupuje do tri svetu a udržuje je.

VYKLAD: Tento vers je velice pekne potvrzen v Katha Upanisade (2.2.13) a ve svetasvatara Upanisade (6.13): *nityo nityanam cetanas cetananam*. Jasne se zde rika, ze krome vsech nescislých živých bytostí, z nichž nektě jsou podminene a nektě vysvobozeny, existuje Nejvyšší Osobnost, Paramatma. Znamená to, ze mezi všemi podminenými i vysvobozenými bytostmi se nachází vyšší živa bytost, Nejvyšší Osobnost Božství, která vsechny udržuje a dává jim možnost k pozitivum podle jejich drivejších činů. Tato Nejvyšší Osobnost Božství sídlí v srdcích všech bytostí jako Paramatma; a kdo je moudrý a umí Ji pochopit, má vsechny předpoklady k dosažení dokonalého míru. Ostatní tohoto stavu dosáhnout nemohou.

SLOKA 18

*yasmat ksaram atito ham aksarad api cottamah
ato smi loke vede ca prathitah purusottamah*

yasmat - protože; *ksaram* - nad chybujícím; *atitah* - transcendentální; *aham* - Ja jsem; *aksarat* - nad neomylným; *api* - take; *ca* - a; *uttamah* - nejlepsi; *atah* - proto; *asmi* - jsem; *loke* - ve svete; *vede* - ve Vedach; *ca* - a; *prathitah* - veleben; *purusa-uttamah* - jako Nejvyšší Osobnost.

Ponevadz jsem transcendentální a stojím nad chybujícím a neomylným a protože jsem nejvetší, jsem veleben ve svete i ve Vedach jako Nejvyšší Osobnost.

VYKLAD: Ani podminena, ani vysvobozena duse nemuze prekonat Nejvyšší Osobnost Božství, Sri Krsnu. Proto je nejmocnější ze všech osob. Z tohoto jasne vyplývá, ze jak žive bytosti, tak Nejvyšší Osobnost Božství jsou individualni. Rozdil mezi nimi je ten, ze podminena či osvobozena živa bytost nemuze za zadných okolností predcit neuveritelne síly Nejvyšší Osobnosti Božství. Bylo by nespravne povazovat Nejvyššího Pana a žive bytosti za rovnocenne. V jejich vztahu vzdy existuje nadrazenost a podřizenost. Zejména slovo *uttama* (nejlepsi, nejvyšší) je zde významne, neboť nikdo nemuze predcit Nejvyšší Osobnost Božství.

Slovo *loke* znamená „v písmech *paurusa agama* (pisma *smrti*).“ Jak potvrzuje slovník Nirukti, *lokyate vedartha nena*: „Smysl Ved vysvetluji pisma pod nazvem *smrti*.“

Paramatma, lokalizovaný aspekt Nejvyššího Pana, je ve Vedach popsán nasledovne: *tavad esa samprasado smac charirat samutthaya param jyoti-rupam sampadya svena rupesabhinispadyate sa uttamah purusah* (Chandogja Upanisad 8.12.3). „Kdyz Nadduse opusti telo, vstoupí do neosobni brahmadžjoti, kde si ponechá svou identitu a podobu. Tato svrchovaná bytost je Nejvyšší Osoba.“ Znamená to, ze Nejvyšší Osobnost projevuje a rozširuje svoji duchovní zář. Má take lokalizovaný aspekt, známý jako Paramatma. Ve své inkarnaci jako Vjasadeva, syn Satjavati a Parasary, vysvetluje vedské poznání.

SLOKA 19

*yo mam evam asammumho janati purusottamam
sa sarva-vid bhajati mam sarva-bhavana bharata*

yah - kdo; *mam* - Mne; *evam* - tak; *asammumhah* - bez pochybnosti; *janati* - zna; *purusa-uttamam* - Nejvyšší Osobnost Božství; *sah* - ten; *sarva-vid* - zna vse; *bhajati* - oddane slouží; *mam* - Mne; *sarva-bhavana* - celou svou bytostí; *bharata* - o Bharatovce.

Kdo Mne zna jako Nejvyšší Osobnost Božství, aniž by o tom pochyboval, ví vše, a proto Mi celou svou bytostí oddané slouží, o Bharatovce.

VYKLAD: O Nejvyšší Absolutní Pravdě a o prave povaze živých bytostí existuje mnoho filozofických uvah. V tomto verši Kṛṣṇa vysvětluje, že ten, kdo Ho zna jako Nejvyšší Osobnost Božství, zna vše. Člověk s nedokonalým poznáním může o Absolutní Pravdě pouze spekulovat, avšak ten, kdo má dokonalé poznání, se přímo zapojuje do oddané služby Kṛṣṇovi, aniž by ztrácel čas. Tato skutečnost se v Bhagavadgītě neustále zdurazuje. Přesto však mnozí umínění komentátoři tvrdí, že Nejvyšší Absolutní Pravda a živé bytosti jsou totožné.

Vedské poznání se nazývá *śruti*, což znamená, že se přijímá nasloucháním. Vedské poselství bychom měli přijímat od autorit jako je Šrí Kṛṣṇa, který všechno velice jasně vysvětluje. Nesoustředěné naslouchání však není dostatečné - měli bychom být schopni porozumět. Akademické rozumování se nedoporučuje. Člověk musí pokorně naslouchat poselství Bhagavadgīty a pochopit, že živé bytosti jsou vždy v podřízeném postavení k Nejvyšší Osobnosti Božství. Šrí Kṛṣṇa říká, že pouze ten, kdo to pochopil, zna účel Věd a nikdo jiný.

Slovo *bhājati* je velice důležité. Na mnoha místech se tohoto slova používá v souvislosti s oddanou službou Nejvyššímu Panu. Je-li někdo zapojen do oddané služby s myslí upřenou na Kṛṣṇu, rozumí se tím, že již pochopil veskerou vedskou moudrost. Podle vaišnavských duchovních učitelů nepotřebuje člověk provádět žádnou jinou duchovní metodu k pochopení Nejvyšší Absolutní Pravdy, slouží-li s oddaností Kṛṣṇovi. Takový Kṛṣṇa si vědomý člověk již dosáhl cíle, a proto zanechal všech předchozích metod k získávání poznání. Naproti tomu, když někdo po tisících životech rozumování nedojde k závěru, že Kṛṣṇa je Nejvyšší Osobnost Božství a že se Mu má odevzdat, pak je všechno jeho úsilí během tolika let a života jen zbytečnou ztrátou času.

SLOKA 20

*iti guhyatamam sastram idam uktam mayanagha
etat buddhva buddhiman syat kṛta-kṛtyas ca bhārata*

iti - tak; *guhya-tamam* - nejduvernější; *sastram* - zjevená písmo; *idam* - toto; *uktam* - vyjevil; *maya* - Mnou; *anagha* - o bezúhonný; *etat* - toto; *buddhva* - porozumení; *buddhi-man* - moudrý; *syat* - dosáhne; *kṛta-kṛtyah* - dokonalosti ve svém úsilí; *ca* - a; *bhārata* - o Bharatovce.

O bezúhonný, vyjevil jsem ti nyní nejduvernější část vedských písem. Kdo tomu porozumí, o Bharatovce, stane se moudrým a dosáhne dokonalosti.

VYKLAD: Šrí Kṛṣṇa zde jasně vysvětluje, že toto je jádro všech zjevených písem. Člověk by to měl pochopit tak, jak to Nejvyšší Osobnost Božství podává. Zmoudří a stane se dokonalým v transcendentálním poznání. Jinými slovy, pochopením filozofie Nejvyšší Osobnosti Božství a zapojením se do transcendentální služby Nejvyššímu Panu se člověk může oprostit od vlivu kvalit hmotné přírody. Oddaná služba je způsob, jak získat duchovní vědomosti. Kde se oddané slouží, tam se nemůže vyskytnout hmotné znečištění. Oddaná služba konaná pro potěšení Pana je totožná s Panem samotným, neboť náleží do Jeho vnitřní duchovní energie. Bůh bývá přirovnáván ke slunci a nevědomost k temnotě. Tam, kde svítí slunce, není temnota. Proto nenajdeme žádnou nevědomost tam, kde se oddané slouží pod vedením pravého duchovního mistra.

Vsichni se musí zapojit do oddané služby s myslí upřenou na Kṛṣṇu, aby se stali moudrými a ocistili se. I když si lidé bezne myslí, že jsou chytrí, neda se říci, že by byli příliš inteligentní, jestliže nepoznají Kṛṣṇu a nezácnou Mu oddané sloužit.

Slovo *anagha* („bezhrisný“), jímž Kṛṣṇa oslovil Ardzunu, je významné. Je totiž velmi těžké znát Kṛṣṇu, není-li člověk prost hrisných činností. Nejprve se musí ocistit ode všech znečištění. Oddaná služba je však tak ocisťující a mocná, že člověk, který ji vykonává, se automaticky dostane do postavení, kdy přestane hřesit.

Při vykonávání oddané služby ve společnosti čistých oddaných s plným vědomím Kṛṣṇy existují určité věci, kterých je třeba zcela se zbavit. Nejduležitější je překonat slabost v srdci. První poklesnutí bylo způsobeno touhou ovládat hmotnou přírodu, následkem čehož živá bytost zanechává transcendentální služby Panovi. Druhou slabostí je, že při stoupající zášti ovládat hmotnou přírodu je člověk více a více poután k hmotě a k hmotnému vlastnictví. Problémy hmotného bytí mají svůj původ v těchto slabostech. Prvních pět versů této patnácté kapitoly pojednává o překonání slabosti srdce a zbývající verše popisují jogu dosažení Nejvyššího (*purusottama-yoga*).

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k patnácté kapitole Śrīmad Bhagavadgīty pojednávající o Purusottama-józe, která se nazývá „Joga Nejvyšší Osobnosti“.

Božské a demonské povahy

SLOKA 1 - 3

*sri-bhagavan uvaca
abhayam sattva-samsuddhir jnana-yoga-vyavasthitih
danam damas ca yajnas ca svadhyayah tapa arjavam
ahimsa satyam akrodhas tyagah santir apaisunam
daya bhutesv aloluptvam mardavam hrir acapalam
tejah ksama dhrtih saucam adroho nati-manita
bhavanti sampadam daivim abhijatasya bharata*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *abhayam* - nebojácnost; *sattva-samsuddhih* - ocista bytí; *jnana* - poznání; *yoga* - spojení s; *vyavasthitih* - postavení; *danam* - stědrost; *damas* - ovládnutí mysli; *ca* - a; *yajnah* - konání obětí; *ca* - a; *svadhyayah* - studium Ved; *tapa* - sebekázeň; *arjavam* - prostota; *ahimsa* - nenásilnost; *satyam* - pravdomluvnost; *akrodhas* - nehnevivost; *tyagah* - odříkání; *santih* - vnitřní klid; *apaisunam* - nechur k vyhledávání chyb u druhých; *daya* - soucit; *bhutesu* - ke všem živým bytostem; *aloluptvam* - nechamtivost; *mardavam* - mírnost; *hrir* - skromnost; *acapalam* - pevná odhodlanost; *tejah* - síla; *ksama* - ochota odpustit; *dhrtih* - odvaha; *saucam* - čistota; *adrohah* - neznalost závisti; *na* - ne; *ati-manita* - očekávání pocty; *bhavanti* - jsou; *sampadam* - vlastnosti; *daivim* - transcendentální povahy; *abhijatasya* - toho, kdo je zrozen; *bharata* - o Bharatovce.

Nejvyšší Pan pravil: Nebojácnost, ocisťování bytí, pěstování duchovního poznání, dobrocinnost, sebeovládání, konání obětí, studium Ved, sebekázeň, prostota, nenásilnost, pravdomluvnost, nehnevivost, odříkání, vnitřní klid, nechur k vyhledávání chyb, soucit ke všem živým tvorům, nechamtivost, mírnost, skromnost, pevná odhodlanost, síla, ochota odpustit, odvaha, čistotnost a neznalost závisti a touhy po poctě - to jsou transcendentální vlastnosti, jimiž jsou vybaveni zbožní lidé s božskou povahou, o Bharatovce.

VÝKLAD: Na začátku patnácté kapitoly byl podán výklad o posvatném banyanovníku, který symbolizuje tento hmotný svět. Jeho postranní kořeny byly přirovnány k prospěšným a neprospěšným činům živých bytostí. V deváté kapitole bylo také vysvětleno, kdo je *deva*, zbožný člověk, a *asura*, bezbožný člověk neboli démon. Podle Ved jsou ciny v kvalitě dobré prospěšné k pokroku na cestě k osvobození. Nazývají se *daivi prakrti* a jsou svou povahou transcendentální. Ti, kteří se zamestnávají ciny transcendentální povahy, kráčí cestou vysvobození. Ti však, kdo jednají v kvalitě vášně či nevedomosti, žádnou možnost k vysvobození nemají. Buď jsou nuceni zůstat jako lidé v hmotném světě, anebo sestoupit do říše zvířat, či do ještě nižší životní podoby. V šestnácté kapitole popisuje Šrí Krsna transcendentální a demonské povahy a jejich příslušné vlastnosti a jejich klady a zápory.

Slovo *abhijatasya* se vztahuje na člověka zrozeného s transcendentálními neboli zbožnými vlastnostmi a je zde velice významné. Zplodění dítěte ve zbožné atmosféře se ve Vedách nazývá *garbhadhana-samskara*. Chtějí-li mít rodiče dítě se zbožnými vlastnostmi, musí se řídit deseti zásadami lidského života. Již dříve bylo v Bhagavadgítě uvedeno, že sexuální styk určený k plodění dobrých dětí je samotný Krsna. Pohlavní styk se sám o sobě nezavrhne, je-li v souladu se zásadami uvědomování si Krsny. Alespoň lidé, kteří si jsou vědomi Krsny, by neměli plodit děti jako psi a kocky, ale tak, aby se po narození mohli věnovat duchovnímu životu a pěstovat vědomí o Krsnovi. To by mělo být výsadou dětí, jejichž otec a matka jsou oddáni Krsnovi.

Varsasrama-dharma je společenské zřízení, které dělí společnost na čtyři životní stadia a na čtyři skupiny neboli kasty. Toto rozdělení není založeno na zrození jednotlivce, nýbrž na jeho vlastnostech a vzdělání a jeho účelem je udržovat mír a blahobyt ve společnosti. Vyše zmíněné vlastnosti jsou transcendentální, to znamená, že pomáhají jednotlivci dosáhnout duchovního uvědomění, pomocí kterého se může vysvobodit z hmotného světa.

Ve varnasramské společnosti je sannjasi neboli člověk v životním stadiu odříkání pokladán za duchovního učitele všech ostatních společenských skupin a životních rad. Brahman je považován za

duchovního učitele ostatních společenských stavů, tedy ksatriju, vaisju a sudru, ale sannjasi, jenž stojí ve zřízení nejvyšší, je pokladán i za duchovního mistra brahmanu. První vlastnosti sannjasina je nebojácnost, nebo sannjasi musí být připraven celit všemu sam, nemůže se spolehat na pomoc či podporu druhých. Musí záviset jen na milosti Nejvyšší Osobnosti Božství. Jestliže má obavy a myslí si: „Kdo se o mne postará, až se vzdám všech závazků?“, pak by neměl skladat slib sannjasina. Člověk musí být naprosto přesvědčen, že Krsna neboli Nejvyšší Osobnost Božství v něm neustále dle své lokalizované podoby Paramatmy, a že vidí a ví všechno, co člověk zamyslí udělat. Člověk si tedy musí být zcela jist, že Krsna ve své podobě Paramatmy se dokonale postará o duši, která se Mu odevzdá. Člověk by si měl myslet: „Nikdy nebudu sam. I kdybych bydlel v nejtemnějších lesích, Krsna je neustále přítomen a vždy mi poskytne nezbytnou ochranu.“ Tomuto přesvědčení se říká *abhayam*, nebojácnost, a pro sannjasina je zcela nezbytná. Dalsím krokem je očistění svého bytí. Existuje mnoho očišťovacích zásad, předpisů a pravidel, podle kterých se sannjasi musí řídit. Nejdůležitější příkaz říká, že intimní styk se ženou je přísně zakázán. Dokonce je mu zapovězeno i hovořit se ženou o samote. Sri Caitanja Mahaprabhu byl ideální sannjasi. Když byl v Puri, nesměly se k Nemu Jeho stoupenkyne ani přiblížit; bylo jim také doporučeno, aby Mu projevovaly uctu poklonou ze vzdálenějšího místa. Toto není známka nějaké nenávisti k ženám, je to omezení uložené sannjasinům, aby neměli žádný bližší styk se ženami. Je nezbytné, aby se člověk řídil těmito pravidly, která platí pro jeho životní rad, jestliže chce úspěšně očistit svoji existenci. Sannjasinovi je velice přísně zakázáno mít blízký styk se ženami, a právě tak přísně je mu zakázáno vlastnit bohatství pro svůj vlastní smyslový pozitek. Sri Caitanja Mahaprabhu byl ideálním sannjasinem a z Jeho života víme, že pokud se týká styku se ženami, byl neobyčejně přísný. Přestože je považován za nejliberalnější Božské vtelení, které přijímá i nejloubejší padle duše, sám se důsledně řídil pravidly a předpisy platícími pro sannjasina. Čchota Haridasa, jeden z Caitanjevých nejbližších následovníků, se jednou zadostive podíval na jednu ženu a Sri Caitanja byl tak přísný, že ho ihned vyloučil ze společnosti svých blízkých stoupenců. Sri Caitanja řekl: „Pro sannjasina nebo pro toho, kdo usiluje o vysvobození z pout hmotné přírody a přeje si povýšit se na duchovní rovinu a navrátit se zpátky k Bohu, je divání se na hmotné věci nebo na ženy s myšlenkou na smyslový pozitek zavrženíhodné. Ten, kdo zazívá takové nedovolené zadosti, by udělal lepe, kdyby spáchal sebevraždu, než aby měl pozitek ze smyslových predmetů jen na mysli, nemluve o primém užívání si.“

Jnana-yoga-vyavasthiti - pěstování duchovního poznání. U kolem sannjasina je předávat poznání hospodarám a všem, kteří zapomněli, že smyslem života je duchovní pokrok. Sannjasi má s tímto posláním chodit ode dveří ke dveřím a zít z toho, co se mu v domácnostech nabídne, ale to neznamená, že by zbral. Skromnost je vlastnost pravých transcendentalistů, a právě ze skromnosti chodí sannjasi od domu k domu, nechodí zbrat, nybrz proto, aby se setkával s hospodáři a probudil jejich vědomí o Krsnovi. To je povinnost sannjasina. Je-li dostatečně pokročilý a dostal-li pokyn od svého duchovního učitele, pak by měl s mocnými logickými argumenty sirit vedu o uvedomování si Krsny. Není-li však natolik pokročilý, neměl by vstupovat do životního stadia odříkání. Stal-li se někdo sannjasinem, aniž by měl dostatečné poznání, měl by se zcela oddat naslouchání slovům pravého duchovního učitele, aby ho získal. Sannjasi musí mít tyto vlastnosti: neohroženost (*abhaya*), čistotu (*sattva-samsuddhi*) a poznání (*jnana-yoga*).

Dana - stedrost, dobrocinnost. Byt stedry je určeno hlavne těm, kteří patří do druhého životního stadia, a to grhasthům, hospodarám. Grhastha si musí vydělavat na živobytí poctivou prací a polovinu svého vydelku by měl použít na šíření nauky o Krsnovi po celém světě. Měl by tedy podporovat organizace, které se zabývají touto formou práce. Je důležité, aby se dary dávaly správnému příjemci - existují totiž tři druhy dobrocinnosti, jak bude vysvětleno později. Je to dobrocinnost v kvalitě dobra, v kvalitě vášně a v kvalitě nevědomosti. V písmech se doporučuje dobrocinnost v kvalitě dobra, zatímco takzvaná dobrocinnost v kvalitě vášně a nevědomosti se zamítá, poněvadž by to bylo mrhání penězi. Měli bychom podporovat jen šíření vědy o Krsnovi po celém světě, to je dobrocinnost v kvalitě dobra.

Dama - sebeovládání. Toto je důležitá vlastnost pro všechny duchovní rady, ale pro grhasthy má zvláštní důležitost. I když je grhastha ženatý, musí mít svůj pohlavní život pod kontrolou. Jediným účelem pohlavního styku je plodit děti. Nechce-li mít člověk děti, musí se sexuálního života zříci. V dnešní moderní společnosti se používá antikoncepčních prostředků a ještě hůřich metod ke zbavení se zodpovědnosti za dítě. Takové činy nejsou transcendentální povahy, nybrz jsou demonské. Chce-li někdo učinit pokrok v duchovním životě, musí se ovládat v sexuálním zítí i když je ženatý a zříci se všekřeho pohlavního styku, který nevede k plodění dětí pro Krsnu. Dokáže-li člověk plodit děti, které

si budou vedomý Krsny, muze jich mít třeba i stovky, ale pohlavnímu styku by se neměl venovat jen pro smyslový pozitek.

Yajna - ober. K obetem je zapotřebí mnoho peněz, a proto to jsou grhasthové, kdo je vykonávají. Brahmacarini, vanaprasthové či sannjasini nemají žádné peníze a žijí z almužen. Konání nejruznějších obětí je tedy určeno pro grhasthy. Podle vedských textů by měli konat ober zvanou *agni-hotra*, ale tato ober je tak nákladná, že ji v dnešní době žádný grhastha konat nemůže. Nyní se doporučuje ober, která se nazývá *sankirtana-yajna*, neboli zpívání mahamantry: *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. To je nejlepší a nejlevnější ober a každý ji může konat a mít z ní prospěch. Dobročinnost (*dāna*), sebeovládání (*dama*) a konání obětí (*yajna*) jsou tedy určeny pro hospodáře.

Svādhyāya - studium Ved. Je to zásada zaměřená na stádium života, které se nazývá brahmacarija neboli doba studii. Brahmacarini nesmí mít žádný styk se ženami, musí žít v naprostém celibátu, plně se venovat studiu Ved, a tak pěstovat duchovní poznání. To se nazývá *svādhyāya*.

Tapas - sebekázeň. Je velmi nutná pro brahmacarina a pro člověka v životním stadiu vanaprasthy je obzvláště důležitá. Nikdo by neměl zastávat grhasthou po celý život, měl bychom si uvědomit, že život má čtyři stadia: brahmacarija, grhastha, vanaprastha a sannjasa. Po životním stadiu grhasthy by měl člověk odejít do bezdomoví. V životě trvajícím sto let bychom dvacet pět let měli strávit jako studenti, dvacet pět let jako hospodáři, dvacet pět let v ústraní a dvacet pět let v odříkání. Toto jsou náboženské předpisy Ved. Muž, který se po stadiu grhasthy uchýlí do ústraní, musí ovládat své tělo, mysl a jazyk. To je tapasja. Ve společnosti, která se řídí varnasramskými zásadami, je tapasja důležitou zásadou, neboť bez sebekázně nemůže nikdo dosáhnout vysvobození. Teorie, že odříkání není zapotřebí, že člověk může pokračovat ve spekulování a všechno bude v pořádku, není doporučována ani ve vedské literatuře, ani v Bhagavadgītě. Takové teorie však siri takzvaní duchovní vůdci a guruové, kteří se snaží získat mnoho stoupenců. Jakmile se totiž začne jednat o zakazy, příkazy a pravidla, ztrácejí lidé veškerý zájem, a proto ti, kteří pod rouškou náboženství shánějí stoupence, nezadají, aby se lidé zřekli smyslových pozitků, a ani sami nebyvají zdrženliví. Vědy takové chování neschvalují.

Pokud se týká prostoty (*arjavam*), člověk se musí řídit zásadou žít jednoduše ve všech životních stádiích, ar už je brahmacari, grhastha, vanaprastha nebo sannjasi. Měl by být prostý a primý ve svém jednání.

Ahimsa - nenásilí znamená, že nikdo nesmí bránit životnímu pokroku jiné živé bytosti. Bylo by chybne domnívat se, že na zabíjení zvířat není nic špatného, poněvadž duše neumírá, zahyne-li tělo. Lidé mají nyní ve zvyku jíst zvířata, přestože je zde dostatek obilovin, ovoce a mléka. Porazet zvířata je naprosto zbytečné a je to všem zakázáno. V případě, že není jiné potraviny, může být zvíře zabito, ale musí být nejdříve obětováno. Ti však, kdo chtějí dosáhnout úspěchu v duchovním životě, by za žádných okolností neměli pachat násilí na zvířatech, vzdýr přece existuje tolik jiných druhů potravy. Skutečně nenásilí znamená nebránit nikomu v jeho vývoji evolucionním cyklem. Zvířata procházejí evolucionním cyklem, a tudíž transmigrují z jednoho těla do druhého. Je-li tedy určité zvíře předčasně zabito, musí se duše ještě jednou navrátit do stejné životní podoby, aby naplnila zbyvající část vymezeného času, než se bude moci povýšit do jiného životního druhu. Proto by se evolucionní cyklus zvířat neměl rusit jen pro uspokojování našich chutí. Tomu se říká *ahimsa*.

Satyam - pravdivost znamená, že člověk nemá z osobních důvodů překrucovat pravdu. Ve Vedách je mnoho částí, kterým je těžké porozumět, ale jejich smyslu se musíme naučit od pravého duchovního učitele. To je způsob, jak chápat Vedy. Sruti znamená naslouchat autoritě. Nikdo by si neměl vytvářet vlastní výklad, který vyhovuje jeho osobním záměrům. Existuje mnoho komentátorů Bhagavadgīty, kteří nesprávně vykládají původní text. Musí být vyloženy pravý smysl slova, a tomu se může člověk naučit jen od pravého duchovního učitele.

Akrodha - znamená ovládnutí hněvu. I když je člověk vyprovokován, měl by to tolerovat, neboť hněv působí nepříznivě na celé tělo. Hněv je produktem kvality vášně a chutě, a proto ho ten, kdo je na transcendentální úrovni, musí umět ovládnout.

Apaisunam - nechť k vyhledávání chyb u druhých znamená nehledat chyby na druhých nebo je zbytečně neopravovat. Nazývat zloděje zlodějem není samozřejmě hledání chyb nebo pomlouvání, ale ten, kdo usiluje o pokrok v duchovním životě, by se těžce provinil, kdyby cestného člověka nazval zlodějem. Člověk má být vždy mírný (*hṛī*) a také by se měl vyvarovat špatných činů. Neměl by se rozčilovat nebo cítit se beznadějně, jakmile se mu zmáří plán. Jestliže v něčem neuspěl, nesmí

propadat zoufalství, ale trpělivě a odhodlaně se snažit pokračovat dál. To se nazývá *acapalam* neboli pevná odhodlanost.

Tejas - síla. Tato vlastnost se hodí hlavně na ksatrije. Ksatrija musí být silný, aby mohl chránit slabé. Nesmí se vydávat za pacifistu. Jestliže je násilí opodstatněné, musí být připraven použít ho. Avšak člověk, který je schopen podrobit si nepříteli, může v určitých případech odpustit a prominout menší přestupky.

@aucam - čistota znamená nejen udržovat v čistotě tělo a mít čisté myšlenky, ale zároveň čisté jednání. To platí zvláště pro obchodníky, aby například neobchodovali na černém trhu. *Nati-manita* (neočekávaní pocty) platí hlavně pro sudry, delnickou třídu, která je podle Véd pokládána za nejnižší ze čtyř společenských tříd. Zbytečná prestiž a pocta by jim neměla stoupnout do hlavy, ale měli by zůstat ve svém společenském postavení. Povinnosti každého sudry je prokazovat úctu vyšším třídám, aby mohl být zachován společenský řád.

Všechny tyto vlastnosti, o kterých se zde mluvilo, jsou transcendentální a měly by být pěstovány ve shodě s postavením jednotlivce ve varnasramské společnosti. Smyslem tohoto zřízení je, aby se každý v jakémkoliv společenské třídě a životním stadiu mohl navzdory ubohým materiálním podmínkám povýšit vyvíjením těchto vlastností na nejvyšší transcendentální úroveň.

SLOKA 4

*dambho darpo bhimanas ca krodhah parusyam eva ca
ajnanam abhijatasya partha sampadam asurim*

dambhah - pycha; *darpah* - zpupnost; *abhimana* - domyslivost; *ca* - a; *krodhah* - hnev; *parusyam* - hrubost; *eva* - zajisté; *ca* - a; *ajnanam* - nevedomost; *ca* - a; *abhijatasya* - tech, kdo se narodil; *partha* - o synu Prthy; *sampadam* - vlastnosti; *asurim* - s demonskou povahou.

Pycha, zpupnost, domyslivost, hnev, hrubost a nevedomost jsou, o synu Prthy, vlastnosti tech, kdo se narodil s demonskou povahou.

VYKLAD: V tomto verši se popisuje královská cesta do pekla. Demoni rádi předstírají, že jsou zbožní a pokročili v duchovní vědě, a to navzdory tomu, že se neridi náboženskými zásadami. Jsou velice domysliví a pysní na své vzdělání nebo bohatství. Chtějí, aby je druzí uctívali, přestože si to nezaslouhují. Rozčilují se nad zbytečností, mluví hrubě, a nikoliv mírně. Nevedí, co se má a co se nemá dělat. Jednají vždy rozmarne podle svých prání a neuznávají žádnou autoritu. Těchto demonických vlastností nabyl již v matčině lůně, a jak dospívají, začínou se jedna po druhé projevat.

SLOKA 5

*daivi sampad vimoksaya nibandhayasuri mata
ma sucah sampadam daivim abhijatah si pasmava*

daivi - transcendentální; *sampad* - vlastnosti; *vimoksaya* - určení k vysvobození; *nibandhaya* - k připoutanosti; *asuri* - demonské vlastnosti; *mata* - se považují; *ma* - nemej; *sucah* - obavy; *sampadam* - s vlastnostmi; *daivim* - transcendentálními; *abhijatah* - zrození; *asi* - jsi; *pasmava* - o synu Pandy.

Transcendentální vlastnosti vedou k vysvobození, zatímco demonské zotročují. Ty však nemej obavy, o synu Pandy, neboť ses narodil s božskými vlastnostmi.

VYKLAD: Sri Kṛṣṇa dodal Ardzunovi odvahy tím, že mu řekl, že se narodil s božskými vlastnostmi. Ardzunova účast ve válce nebyla demonská, protože dŮkladně zvažoval všechna pro i proti. Uvažoval, zda uctyhodně osobnosti jako Bhisma či Drona mohou být zabiti, či nikoliv a nejednal pod vlivem hněvu, pychy nebo hrubosti. Jeho povaha tedy nebyla demonská. Pro ksatriju, bojovníka, je vystřelení šípu na nepříteli transcendentální, zatímco odmítnout vykonání této povinnosti je demonské. Proto neměl Ardzuna žádnou příčinu k nárku. Kdo se řídí předepsanými zásadami, které platí pro jeho společenskou skupinu, ten se nachází na transcendentální úrovni.

SLOKA 6

*dvau bhuta-sargau loke smin daiva asura eva ca
daivo vistarasah prokta asuram partha me srsu*

dvau - dvojí; *bhuta-sargau* - stvořené živé bytosti; *loke* - na světě; *asmin* - tomto; *daivah* - božské; *asurah* - demonské; *eva* - zajisté; *ca* - a; *daivah* - božské; *vistarasah* - zevrubně; *prokta* - řekl; *asuram* - demonské; *partha* - o synu Prthy; *me* - ode Mne; *srsu* - vyslechni.

O synu Prthy, na tomto světě jsou dva druhy stvořených bytostí - božské a demonské. Božské vlastnosti jsem ti již zevrubně popsal. Slyš nyní ode Mne o demonických.

VYKLAD: Pote, co Krsna ujistil Ardzunu, ze se narodil s bozskymi vlastnostmi, zacina zde popisovat vlastnosti demonske. Podminene zive bytosti jsou v tomto svete dvojí povahy. Bytosti, které se narodily s bozskymi vlastnostmi, ziji usmernenym zivotem, to jest dodruzují prikazy pisem a autorit. Kazdy ma konat povinnosti ve svetle autoritativnich pisem. Tato mentalita se nazývá bozska. Ti, kteří se temito predpisy neridi, kteří neziji podle zasad zapsanych v pismech a jednaji podle vlastnich rozmaru, jsou demonsti. Dodruzování prikazu pisem je jedine meritko. Vedy rikaji, ze polobozi i demoni jsou zrozeni z Pradzapatiho; lisi se pouze tim, ze jedni se ridi vedskymi prikazy, ale druzi nikoliv.

SLOKA 7

*pravrttim ca nivrttim ca jana na vidur asurah
na saucam napi cacaro na satyam tesu vidyate*

pravrttim - jednat spravne; *ca* - take; *nivrttim* - jednat nespravne; *ca* - a; *janah* - osoby; *na* - nikdy; *viduh* - vi; *asurah* - demonських vlastnosti; *na* - nikdy; *saucam* - cistota; *na* - ani; *api* - take; *ca* - a; *acarah* - chovani; *na* - nikdy; *satyam* - pravda; *tesu* - v nich; *vidyate* - je.

Demoni nevedí, jak mají jednat a jak ne. Neznají ani čistotu, ani správné chování a ani pravdy v nich není.

VYKLAD: V kazde civilizovane lidske spolecnosti existují pravidla a predpisy pisem, kterými se lidé od pradavna ridi. Dodruzuje se to zvlaste mezi arji, tedy temi, kteří nasledují vedskou civilizaci a jsou znami jako nejpokrocilejší civilizovany narod. Tem, kteří se neridi prikazy pisem, se rika demoni. Proto se zde uvadi, ze demoni neznají zasady pisem, a ani nemají zajem se o nich poucit nebo se podle nich ridit. Vetsina z nich vubec nezna spisy, a i kdyby je znali, nemeli by zajem se jimi ridit. Demoni nemají zadnou viru, a nejsou ani ochotni podle vedských prikazani jednat. Neznají čistotu ani uvnitr, ani vne. Clovek ma byt velice peclivy v udržovani čistoty tela, ma se denne koupat, čistit si zuby, holit se, menit si odev a podobne. Pokud jde o vnitřní čistotu, musí si neustale pripominat svata Boží jmena a zpívat *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*. Demoni podle takovych pravidel vnitřní a vnejší čistoty nejenom nejednají, ale ani je nemají v oblibe.

V Manu-sanhite, zakoniku lidskeho pokoleni, je mnoho zasad a prikazu, které usmernují jednani a chování lidí. Jsou tam popsany zakony o dedictvi a jiné zakonitosti, kterými se i dnes hindové ridi. V Manu-sanhite se take vyslovne rika, ze zeny by se nemela davat svoboda. To samozrejme neznamená, ze by zeny mely byt drzene jako otroci, ale je to proto, ze se zenami je to jako s detmi. Malym detem se nemuze dat volnost, aby si mohly delat, co chteji, ale zaroven to neznamená, ze se s nimi zachází jako s otroky. Demoni vsak ignorují tato prikazani a tvrdi, ze zena ma mít stejnou svobodu jako muž. To vsak nezlepsilo socialní podmínky na svete. Zena by mela byt ve skutečnosti chránena v kazdem období sveho zivota. V detstvi je chránena otcem, v mladi svym mužem a ve stari svými dospelymi syny. To je spravne spolecenske jednani podle Manu-sanhity. Avsak moderni vychova umele vyvolala nadnesenou predstavu o zivote zen, a proto je manželství v dnesní dobe jen pouhou formalitou. Ani moralka zen není nyní nejlepsi. Demoni se tedy neridi radami, které jsou ku prospěchu spolecnosti, a ponevadz se neuci ze zkušenosti velkých mudrcu a nejednají podle jejich prikazu, je spolecenska uroveň demonських lidí velmi uboha.

SLOKA 8

*asatyam apratistham te jagad ahur anisvaram
aparaspāra-sambhutām kim anyat kama-haitukam*

asatyam - neskutecny; *apratistham* - bez zakladu; *te* - oni; *jagat* - vesmirne stvoreni; *ahuh* - rikaji; *anisvaram* - bez vladce; *aparaspāra* - bez priciny; *sambhutām* - vznikl; *kim anyat* - jiné priciny není; *kama-haitukam* - jehož pricinou je jen chtic.

Demoni rikaji, ze tento svet je neskutecny, ze nema zadny zaklad, ze zde není zadny vladnouch Buh. Rikaji, ze vznikl z pohlavní touhy a nema zadnou jinou pricinu nez chtic.

VYKLAD: Demoni dochazeji k zaveru, ze tento svet je jen prelud bez priciny, nasledku, vladce nebo smyslu - ze vsechno je neskutecne. Rikaji, ze hmotny projev povstal z nahodneho pusobeni hmoty. Neveri, ze Buh stvoril svet za urcitem ucelem. Maji svou vlastní teorii: svet vznikl sam od sebe a nemame duvod verit, ze za vsim stojí Buh. Nevidi zadny rozdíl mezi hmotou a duchem a neuznavaji Nejvyšší Dusi. Vse je pouze hmota a celý vesmir je jen hromada nevedomosti. Podle demonu je vsechno prazdnost, a existuje-li neco, je to díky nasi nedokonalé vjemové schopnosti. Jsou presvedceni, ze veskera rozmanitost je projevem nevedomosti, jako si napríklad ve snu muzeme vytvorit mnohe veci, které ve skutečnosti vubec neexistují, takže když se probudíme, poznamé, ze

vsechno je pouhy sen. Prestoze demoni hlasaji, ze zivot je jenom sen, sami jsou mistry v tom, jak si ve snu uzivat. Misto toho, aby se snazili nabyt poznani, zapletaji se vice a vice do sve rise snu. Dochazeji k zaveru, ze svet se zrodil bez duse, prave tak jako dite je pouze vysledkem pohlavniho styku mezi muzem a zenou. Soudi, ze zive bytosti vznikly pouhym sloucenim hmotnych prvku a ze existence duse nepripada v uvahu. Cely zijici svet vznikl hmotnym sloucenim kosmickeho projevu, jako kdyz se zive bytosti rodi v potu a vychazeji z mrtveho tela. Pricinou tohoto stvoreni je hmota a nic jineho. Neveri Krsnovym slovum v Bhagavadgite (9.10): *mayadhyaksesa prakrtih suyate sa-caracaram*. „Cely svet se pohybuje pod Mym rizenim.“ Demoni tedy nemaji zadne dokonale poznani o stvoreni tohoto sveta; kazdy z nich ma svou vlastni teorii. Protoze neveri, ze by existovalo smerodatne pochopeni vedskych prikazani, povazuji jeden vyklad k pismum za stejne dobry jako druhy.

SLOKA 9

*etam drstim avastabhya nastatmano lpa-buddhayah
prabhavanty ugra-karmasah ksayaya jagato hitah*

etam - takovy; *drstim* - nahled; *avastabhya* - prijimaji; *nasta* - ztraceni; *atmanah* - sebe; *alpa-buddhayah* - mene inteligentni; *prabhavanti* - zamestnavaji se; *ugra-karmasah* - v ohavných cinech; *ksayaya* - zkaza; *jagatah* - sveta; *ahitah* - neprospesny.

Vedeni temito zavery a ztraceni sami v sobe se demonsti lide bez rozumu zamestnavaji neprospesnymi ohavnými ciny, které jsou urceny ke zniceni sveta.

VYKLAD: Demoni se zabývají ciny, které dovedou svet ke zkaze. Sri Krsna zde rika, ze jsou bez rozumu. Materialiste nemaji predstavu o Bohu a myslí si, ze delaji pokroky, ale podle Bhagavadgity jsou hloupi a nerozumni. Pokouseji se uzivat si co nejvice tohoto hmotneho sveta, a proto se neustale zabývají objeovanim neceho noveho, co muze prinest vice smysloveho pozitku. Takove materialistické objevy jsou povazovány za pokrok civilizace, ale vysledkem je pouze to, ze lide se stavaji hrubsi a krutejsi jak ke zviratum, tak i k sobe navzajem. Demonsti lide nemaji poneti, jak se k sobe maji chovat a vyznacuji se tim, ze zabijejí zvirata. Takovi lide jsou povazováni za nepratele sveta, nebo drive ci pozdeji vynaleznu nebo stvori neco, co zpusobi zkazu vsem. Tento vers neprimo predpovida vynalez atomovych zbrani, na ktere je dnesni svet tak hrdy. Kdykoliv muze vypuknout valka a atomove zbrane budou pricinou nepredstavitelne zkazy. Takove veci jsou sestrojovány jen ke zniceni sveta, coz je naznaceno v tomto versi. Tyto zbrane jsou vynalezány jen proto, ze spolecnost je dnes ateistická; nejsou urceny k tomu, aby daly svetu mir a blahobyt.

SLOKA 10

*kamam asritya duspuram dambha-mana-madanvitah
mohad grhitvasad-grahan pravartante suci-vratah*

kamam - chtic; *asritya* - uchyluji se k; *duspuram* - nenasytnemu; *dambha* - z pychy; *mana* - a falesne prestize; *mada-anvitah* - naplneni domyslivosti; *mohat* - z iluze; *grhitva* - uchopiti; *asat* - pomijive; *grahan* - veci; *pravartante* - jednaji; *asuci* - necisti; *vratah* - predsevzeti.

Oddani nenasytnemu chtici a plni pychy, sebevedomi a domyslivosti, jsou demoni takto poblouzneni. Pritahovani pomijivym, jednaji vzdy neciste podle svých predsevzeti.

VYKLAD: Zde je popsána mentalita demonskych lidi. Zadostivost demonu se neda ukojit. Sve nenasytné touhy po hmotnem pozitku musi jen neustale zvyšovat. Ackoliv jsou vzdy plni uzkosti, coz je zpusobeno tim, ze prijimaji pomijive veci, pokracuji pod vlivem iluze ve stejných cinnostech. Nemaji poznani a nevidi, ze se vydali po nespravne ceste. Protoze prijimaji pomijive veci, vytvareji si vlastniho Boha a vlastni hymny, které podle potreby zpivaji. Vysledkem toho je, ze jsou cim dal tim vic pritahováni ke dvema vecem, a to k pohlavnimu pozitku a ke hromadeni hmotneho bohatstvi. Slova *asuci-vratah* (predsevzeti neciste jednat) jsou v teto souvislosti velmi dulezita. Demonsti lide se zajimaji jen o vino, zeny, hazardni hry a pojidani masa, a to jsou jejich neciste zvyky (*asuci*). Jejich domyslivost a pycha je nuti vytvaret jakési nabozenske zasady, které vsak Vedy neuznavaji. Na celem svete jsou Tito lide falesne uctíváni, presteze jsou pro svet tim nejhanebnejsim prinosem. Trebaze sklouzavaji do pekla, povazuji se za velice pokrocile.

SLOKA 11 - 12

*cintam aparimeyam ca pralayantam upasritah
kamopabhoga-parama etavad iti niscitah
asa-pasa-satair baddhah kama-krodha-parayasah
ihante kama-bhogartham anyayenartha-sancayan*

cintam - starosti a obavy; *aparimeyam* - nezmerne; *ca* - a; *pralaya-antam* - az do okamziku smrti; *upasritah* - uchyluji se; *kama-upabhoga* - smyslový pozitek; *paramah* - nejvyssi zivotni cil; *etavat*

- tak; *iti* - takto; *niscitah* - presvedceni; *asa-pasa* - vpleteni do site tuzeb; *sataih* - stovkami; *baddhah* - spoutani; *kama* - chticem; *krodha* - hnevem; *parayasah* - vzdy stejne mentality; *ihante* - touzi; *kama* - chtic; *bhoga* - smyslový pozitek; *artham* - za timto ucelem; *anyayena* - nezakonne; *artha* - majetek; *sancayan* - shromazdovat.

Jsou presvedceni, ze prvotni nezbytnosti lidske civilizace je az do konce zivota uspokojovat smysly. Takto jejich uzkost nezna hranic. Spoutani siti sterych a tisicerych zadosti a posedli chticem a hnevem, opatruji si nezakonne penize pro smyslový pozitek.

VYKLAD: Demoni jsou presvedceni, ze nejvyssim cilem zivota je ukajeni smyslu, a tento nazor zastavaji az do smrti. Neveri na posmrtný zivot a ani neveri, ze clovek dostane nove telo podle sve karmy, to jest podle cinu, ktere vykonal v tomto zivote. Jejich plany jsou nekonecne, neustale planuji a zadný plan nedokonci. Z vlastni zkušenosti zname cloveka, který mel takovou demonskou mentalitu, a který dokonce i v okamziku smrti prosil lekare, aby mu prodlouzil zivot o čtyri roky, ponevadz jeho plany nebyly jeste dokončeny. Takovi hlupaci nevedi, ze zadný lekar nemuze prodloužit zivot ani o vterinu. Když se nas čas naplni, nemohou nase práni a tuzby nic ovlivnit. Zakony prirody nedovoli, abychom zili o vterinku dele, nez nam bylo urceno.

Demonský clovek, který neveri ani v Boha, ani v Naddusi v sobe, kona vsemozne hrisne ciny pouze pro smyslový pozitek. Nevi, ze v jeho srdci je svedek (Nadduse), který sleduje cinnosti individualni duse. V Upanisadach se tato skutecnost prirovnava ke dvema ptakum sedicim na jednom strome; jeden se tesi a trapi z ovoce stromu, zatimco druhy ptak ho jen pozoruje. Clovek s demonskou povahou vsak o Vedach nic nevi a ani nema zadnou viru. Proto si myslí, ze pro smyslový pozitek muze udelat cokoliv, aniz by musel myslet na nasledky sveho jednani.

SLOKA 13 - 15

idam adya maya labdham imam prapsye manoratham

idam astidam api me bhavisyati punar dhanam

asau maya hatah satrur hanisye caparan api

isvaro ham aham bhogi siddho ham balavan sukhi

amhyo bhijanavan asmi ko nyo sti sadrsu maya

yaksye dasyami modisya ity ajnana-vimohitah

idam - takto; *adya* - dnes; *maya* - ja; *labdham* - získal; *imam* - toto; *prapsye* - jeste získam; *manah-ratham* - podle mych tuzeb; *idam* - takto; *asti* - ono; *idam* - takto; *api* - take; *me* - moje; *bhavisyati* - v budoucnu se zvetsi; *punah* - znovu; *dhanam* - bohatstvi; *asau* - ono; *maya* - mnou; *hatah* - byl zabít; *satruh* - nepřítel; *hanisye* - zabiji; *ca* - take; *aparan* - ostatní; *api* - zajiste; *isvarah* - pan; *aham* - jsem; *aham* - jsem; *bhogi* - pozivatel; *siddhah* - dokonalý; *aham* - jsem; *bala-van* - mocný; *sukhi* - sradný; *amhyah* - bohatý; *abhijana-van* - obklopen aristokratickými příbuznými; *asmi* - jsem; *kah* - kdo; *anyah* - jiný; *asti* - je; *sadrsah* - jako; *maya* - ja; *yaksye* - přinesu ober; *dasyami* - dám milodary; *modisye* - budu se radovat; *iti* - takto; *ajnana* - nevedomost; *vimohitah* - osaleni.

Demonský clovek uvazuje takto: „Dnes jsem získal toto bohatstvi a podle meho planu nabudu jeste vice. Tolik mam nyní a v budoucnu budu mít jeste vic. On byl mym nepřitelem a ja jsem ho zabil; zabiji i ostatní sve nepřatele. Jsem panem vsech a jsem pozivatelem, jsem dokonalý, mocný a sradný. Jsem nejbohatsi, obklopen aristokratickým příbuzenstvem. Není nikdo, kdo by se mi vyrovnal. Budu konat obeti, budu davat milodary a budu se radovat.“ Takto je takový clovek osaleni nevedomosti.

SLOKA 16

aneka-citta-vibhranta moha-jala-samavrtah

prasaktah kama-bhogesu patanti narake sucau

aneka - nescetnými; *citta* - starostmi; *vibhrantah* - zmatení; *moha* - iluzi; *jala* - do site; *samavrtah* - obklopeni; *prasaktah* - připoutani; *kama-bhogesu* - smyslovými pozitky; *patanti* - padaji; *narake* - do pekla; *asucau* - necisty.

Zmatení mnohými starostmi a vpleteni do site iluzi, jsou takovi lidé prilis poutani smyslovými pozitky a padaji do pekla.

VYKLAD: Zádost demonskeho cloveka po penězích nezna mezi. Myslí jen na velikost sveho bohatstvi a kuje plany, jak by ho mohl zvetsit. Aby svůj cíl uskutečnil, nevaha pouzít jakýchkoliv hrisných prostredku a obchoduje treba i nacerno, jen aby ukojil sve nezakonne zádosti po pozitku. Je ocarovan majetkem, který jiz vlastní (například pozemek, rodina, dum, peníze v bance a tak dal) a ustavicne přemysli, jak by vse zvetsil. Veri ve vlastní sílu a schopnosti a neví, ze jeho drivejší dobre skutky

rozhodují o tom, co se mu podaří získat. Ačkoliv mu byla dána možnost tyto věci nashromáždit, neví, že příčinou toho jsou jeho drivejší ciny. Je přesvědčen, že bohatství, kterého nabyl, je výsledkem jeho vlastního usilí. Démonský člověk věří v moc své vlastní práce, a nikoliv na zákon karmy. Tento zákon říká, že dobré skutky z drivejšího života rozhodnou, zda-li se člověk narodí v dobré rodině, bude-li bohatý, dostane-li se mu radného vzdělání, bude-li velmi krásný a podobně. Člověk s démonskými vlastnostmi usuzuje, že všechny tyto věci jsou náhodné nebo, že jsou závislé na jeho schopnostech. Neví, že za rozdíly mezi lidmi v kráse a učenosti leží jistý zákon. Kdokoliv začne s démonskou osobou soutežít, stane se jejím nepřítelem. Existuje mnoho démonských lidí a všichni se k sobě chovají nepřátelsky. Toto nepřátelství se neustále prohlubuje nejen mezi lidmi, rodinami a společnostmi, ale nakonec i mezi národy. Proto jsou na celém světě neustále neshody, války a nepřátelství.

Každý démonský člověk si myslí, že může žít na úkor druhého. Démon se obvykle považuje za „Nejvyššího Boha“ a démonští kazatelé říkají svým stoupencům: „Proc vsude hledáte Boha? Každý z vás je Bůh! Můžete si dělat, co chcete. Nevrtejte v Boha! Pryč s Bohem! Bůh je mrtvý.“ Takto káží démoni.

Přestože démonský člověk vidí, že ostatní jsou právě tak bohatí jako on a mají stejný nebo i větší vliv než on, odmítá tomu věřit. Pokud se týká povýšení na vyšší hvězdné soustavy, neverí ve vykonávání obětí. Démoni si myslí, že mohou vytvořit vlastní obětní metody a že mohou sestrojit nějaký stroj, s jehož pomocí budou moci dospět na vyšší planety. Nejlepší příklad takového démona byl Ravana, který navrhl lidem, že postaví schody, aby se tak všichni mohli dostat na nebeské planety, aniž by museli vykonávat oběti předepsané ve Védách. I nyní usilují démoni o dosažení vyšších planetárních soustav pomocí nějakého mechanického zařízení. Tyto pokusy jsou příklady zmatenosti. Výsledkem toho je, že pomalu, ale jistě sklouzávají do pekla, aniž by si to uvědomovali. Zde jsou velmi důležitá sanskrtská slova *moha-jala*. *Jala* znamená síť; tak jako ryby chycené v síti, tak ani démoni nemají možnost uniknout.

SLOKA 17

*atma-sambhavitah stabdha dhana-mana-madanvitah
yajante nama-yajnais te dambhenavidhi-purvakam*

atma-sambhavitah - samolibí; *stabdhah* - pýsní; *dhana-mana* - bohatstvím a falesnou prestiží; *mada* - v iluzi; *anvitah* - posedlí; *yajante* - vykonávají oběti; *nama* - jen pro jméno; *yajnaish* - oběti; *te* - oni; *dambhena* - z pychy; *avidhi-purvakam* - nehlede na pravidla a příkazy.

Samolibí a neustále nadutí, opojení bohatstvím a falesným vehlasem, nehledíce na pravidla a předpisy, vykonávají někdy pýsné oběti jen pro jméno.

VYKLAD: Démonští lidé někdy konají takzvané náboženské oběti, aniž by se starali o nějakou autoritu či písmo, a považují se za nejlepší na celém světě. Jelikož neuznávají žádnou autoritu, jsou velmi nadutí. Je to díky iluzi, která povstává při hromadění bohatství a falesné prestiže. Takoví démoni na sebe někdy berou roli kazatele, svedou lidi a stanou se známými náboženskými reformátory nebo inkarnacemi Boha. Předstírají vykonávání obětí, uctívání polobohu, anebo si také vytvoří vlastního „Boha“. Obvyklejší lidé je také uznávají za Boha, uctívají je a posetile je považují za znalce náboženských zásad a duchovního poznání. Oblekají se do roucha člověka, který žije životem odříkání, a v tomto rouchu pak provádějí všemožné hlouposti. Ve skutečnosti však musí ten, kdo se zrekne světa, jednat podle mnoha omezení, ale démoni se o ně nestarají. Jsou přesvědčeni, že jakákoliv cesta, kterou si člověk vytvoří, je směrdatná. Neverí, že existuje předepsaná cesta, kterou se mají dát. Na slova *avidhi-purvakam* (opovrhování příkazy a předpisy) se zde klade velký důraz. Opovrhování danými pravidly se zakládá na nevedomosti a iluzi.

SLOKA 18

*ahankaram balam darpam kamam krodham ca samsritah
mam atma-para-dehesu pradvisanto bhyasuyakah*

ahankaram - falesným egem; *balam* - silou; *darpam* - pychou; *kamam* - chticem; *krodham* - hněvem; *ca* - také; *samsritah* - jez sídli; *mam* - Mne; *atma* - v jejich vlastních; *para* - a v jiných; *dehesu* - telech; *pradvisantah* - rouhají se; *abhyasuyakah* - zavistiví.

Zmatení falesným egem, silou, pychou, chticem a hněvem, démonští lidé zavídlí Nejvyšší Osobnosti Božství, jez dli v jejich vlastních telech i v telech druhých, a rouhají se pravému náboženství.

VYKLAD: Démonský člověk, který se neustále staví proti Boží autoritě, nemá žádnou víru v písmo. Chová nenavist k písmu i k existenci Boha. Tato nenavist je způsobena takzvanou prestiží, bohatstvím

a moci. Nevi, že tento život je jen přípravou pro přísti život, a protože to neví, zavídlí ve skutečnosti sám sebe, jakozto i druhým. Dopouští se násilí jak na jiných telech, tak i na vlastním. Nema žádné vědomosti, a tak se nezajímá o svrchovanou nadvládu Božské Osobnosti. Protože zavídlí písmum a Nejvyšší Osobnosti Božství, předkládá falešné argumenty proti existenci Boha a pokouší se znevazovat autoritu písem. Povazuje se za nezávislého a mocného v každém činu a soudí, že ponevadž mu v jeho síle, moci a bohatství není rovného, může si dělat co chce a nikdo ho nemůže zastavit. Jestliže se objeví nepřítel, který by mohl ohrozit zdarile uskutečnění jeho smyslových činností, pak planuje, jak by ho svou moci mohl zničit.

SLOKA 19

*tan aham dvisatah kruran samsaresu naradhaman
ksipamy ajasram asubhan asurisu eva yonisu*

tan - tyto; *aham* - Já; *dvisatah* - zavistive; *kruran* - zlomyslně; *samsaresu* - do oceánu hmotné existence; *nara-adhaman* - nejnížší z lidí; *ksipami* - vrham; *ajasram* - navzdý; *asubhan* - neprospěšně; *asurisu* - demonských; *eva* - zajisté; *yonisu* - do materských lůn.

Tyto nejnížší z lidí, zástíplně a zlomyslně, vrham do oceánu hmotné existence, do různých demonských druhů života.

VÝKLAD: V tomto verši se jasně říká, že umístění určité individuální duše do určitého těla je vyhradním právem nejvyšší vůle. Demonský člověk třeba nemusí uznávat svrchovanost Boha a může jednat podle vlastního rozmaru, avšak jeho přísti zrození nezávisí na něm, nýbrž na Nejvyšší Osobnosti Božství. Ve třetím zpěvu Srimad Bhagavatamu se říká, že individuální duše je po smrti umístěna do lůna některé matky, kde pod dohledem vyšší moci obdrží určité tělo. Proto v hmotném světě nacházíme tolik různých životních druhů - hmyz, zvířata, lidi a tak dále. To vše je zřízeno vyšší moci; nevzniklo to náhodně. Pokud se týká demonských lidí, uvádí se zde jasně, že jsou neustále umisťováni do lůn demonu, a tak zůstávají zavistiví a nejnížší z lidí. Demonské životní druhy jsou vždy zavistive, kruté, plné nenávisti a chtíce a vždy necítí. Lovci v džungli se rádi k demonským životním druhům.

SLOKA 20

*asurim yonim apanna mumha janmani janmani
mam aprapyaiva kaunteya tato yanti adhamam gatim*

asurim - demonské; *yonim* - druhy; *apannah* - získají; *mumhah* - posetilci; *janmani janmani* - zrození za zrozením; *mam* - ke Mne; *aprapya* - nedospejí; *eva* - zajisté; *kaunteya* - o synu Kunti; *tatah* - pote; *yanti* - jde; *adhamam* - zavrženého; *gatim* - určení.

Zrození za zrozením se tyto osoby ocitají v demonských životních družích a nikdy ke Mne nemohou dospět, o synu Kunti. Postupně klesají do nejhorsích druhů existence.

VÝKLAD: Je známo, že Bůh je milosrdný ke všem, avšak zde vidíme, že není milosrdný k demonským lidem. V tomto verši se jasně uvádí, že demonští lidé jsou zrozeni za zrozením umisťováni do demonských lůn a bez Boží milosti klesají hlouběji a hlouběji, až nakonec dostanou těla psů, koček a prasat. Jasně se zde říká, že takoví demoni nemají prakticky žádnou možnost získat Boží milost v žádném stadiu svých pozdějších životů. Ve Védách se také píše, že takové osoby postupně klesají až do těl psů a prasat. V této souvislosti však můžeme namítnout, že Bůh by snad neměl být považován za dokonale milosrdného, když není milosrdný k demonům. Na tuto námítku odpovídá Vedanta-sútra, že Bůh k nikomu nechová nenávist. Umístění asuru, demonu, do nejnižších existencí je jen jinou formou Jeho milosrdenství. Někdy jsou tyto asurové zabiti Panem, ale takové zabiti je pro ně dobré, neboť ve Védách nacházíme, že kdokoliv je zabit Nejvyšším Panem, dosáhne vysvobození. V dějinách můžeme najít mnoho příkladů demonu (Ravana, Kansa, Hiranjakasipu), kterým se Pan zjevil v různých inkarnacích, aby je zabil. A tak asurum, má-li štěstí, prokazuje Bůh milosrdenství tím, že je zabije.

SLOKA 21

*tri-vidham narakasyedam dvaram nasanam atmanah
kamah krodhas tatha lobhas tasmad etat trayam tyajet*

tri-vidham - troji; *narakasya* - peklo; *idam* - toto; *dvaram* - brány; *nasanam* - zahubi; *atmanah* - vlastní já; *kamah* - chtíci; *krodhas* - hnev; *tatha* - také; *lobhas* - chamtivost; *tasmad* - proto; *etat* - tyto; *trayam* - tři; *tyajet* - musí zanechat.

Tri brány vedou do pekla - chtíci, hnev a chamtivost. Nechť se proto každý rozumný člověk od techto tří bran odvrátí, neboť vedou k poklesnutí duše.

VYKLAD: V tomto versi je popsán začátek demonského života. Nepodari-li se člověku uspokojit chticí, dostaví se hněv a chamtivost. Rozumný člověk, který nechce poklesnout do demonických živocisných druhů, se musí vyhnout těmto třem nepřítelům, aby nezahubili jeho vlastní já do té míry, že by na vysvobození z hmotného otroctví neměl žádnou naději.

SLOKA 22

*etair vimuktah kaunteya tamo-dvarais tribhir narah
acaraty atmanah sreyaś tato yati param gatim*

etaih - od techto; *vimuktah* - vysvobozen; *kaunteya* - o synu Kunti; *tamah-dvaraih* - od bran nevedomosti; *tribhih* - tři; *narah* - člověk; *acarati* - kona; *atmanah* - vlastní já; *sreyah* - blaho; *tatah* - potom; *yati* - jde; *param* - k nejvyššímu; *gatim* - cíl.

Kdo se vzdal od techto tři pekelných bran, o synu Kunti, ten kona ciny, které jsou prospěšné pro seberealizaci, a tak dosáhne nejvyššího cíle.

VYKLAD: Každý by měl dávat velký pozor na tyto tři nepřatele lidského života: chticí, hněv a chamtivost. Čím více je od nich oprostěn, tím více se ocisruje jeho bytí a může pak jednat podle příkazu a předpisu Ved. Tím, že se bude řídit příkazy a pokyny určenými pro lidský život, povysí se na rovinu duchovního poznání. Má-li člověk stěti a dosáhne pomoci techto cvicení oddané služby Křsnovi, pak je jeho pokrok zajištěn. Ve Vedách je funkce zákona karmy, neboli nauka o činech a následcích, popsána tak, aby se člověk mohl postupně ocistit. Celý proces se zakládá na oprostění se od chťice, chamtivosti a hněvu. Takovým postupným prohlubováním poznání se člověk může povysit na nejvyšší stadium seberealizace, která se zdokonaluje oddanou službou. Oddaná služba pak zaručuje podmíněné duši vysvobození. Za tímto účelem byly podle védského systému ustanoveny čtyři společenské skupiny a čtyři životní stadia. Každá kasta neboli společenská třída má své vlastní pravidla a příkazy, které automaticky dovedou každého, kdo se jimi řídí, na nejvyšší úroveň duchovního poznání, a zaručují tak vysvobození.

SLOKA 23

*yah sastra-vidhim utsrjya vartate kama-karatah
na sa siddhim avapnoti na sukham na param gatim*

yah - ten, kdo; *sastra-vidhim* - příkazy písem; *utsrjya* - zavrhne; *vartate* - zustava; *kama-karatah* - jedna rozmarne z chťice; *na* - nikdy; *sah* - on; *siddhim* - dokonalost; *avapnoti* - dosáhne; *na* - nikdy; *sukham* - stěti; *na* - nikdy; *param* - nejvyšší; *gatim* - dokonalosti.

Ten však, kdo zavrhne příkazy písem, veden chťicem, jedna podle vlastního rozmaru, nedosáhne ani dokonalosti, ani stěti, ani nejvyššího cíle.

VYKLAD: Jak už bylo dříve řečeno, pokyny saster (*sastra-vidhi*) jsou určeny pro různé společenské třídy a životní stadia. Od každého se očekává, že se bude těmito pravidly a směrnicemi řídit. Jestliže se jimi člověk nerídí a jedna rozmarne pod vlivem chťice, chamtivosti a touhy, pak nedosáhne v tomto životě dokonalosti. Jinými slovy, jestliže člověk toto teoreticky zna, ale svůj život podle nich nepřizpůsobí, je považován za nejnižšího z lidí. Od člověka se očekává, že je moudrý a že se řídí předpisy určenými k povýšení na nejvyšší rovinu. V opačném případě je degradován. Avšak řídí-li se všemi pravidly a morálními zásadami, a přesto nedorazí k poznání Nejvyššího Pana, ztrácí všechny jeho vědomosti cenu. A když přijímá existenci Boha, ale oddané Mu neslouží, jeho úsilí je také zbytečné. Proto by se měl každý povysit na rovinu oddané služby konané s láskou ke Křsnovi, aby mohl dosáhnout nejvyšší dokonalosti.

Slova *kama-karatah* jsou velmi významná. Ten, kdo vědomě porušuje pravidla, jedna pod vlivem chťice. Ví, že je to zakázáno, a přesto to dělá. Stejně tak ví, že má udelat jistou věc, ale neudělá ji. O takovém člověku se říká, že jedna z rozmarů. Takoví lidé budou Nejvyšším Panem odsouzeni a nedosáhnou dokonalosti lidského života. Lidský život je určen především k tomu, aby člověk ocistil svou existenci, a kdo se pravidly a předpisy nerídí, ten se nemůže ocistit a nemůže dosáhnout pravého stěti.

SLOKA 24

*tasmat chastram pramasam te karyakarya-vyavasthitau
jñatva sastra-vidhanoktam karma kartum iharhasi*

tasmat - proto; *sastram* - písem; *pramasam* - svedectví; *te* - tobe; *karya* - povinnost; *akarya* - zapovězené ciny; *vyavasthitau* - rozhodnuty; *jñatva* - poznas; *sastra* - písem; *vidhana* - příkazy; *uktam* - jak prohlašují; *karma* - ciny; *kartum* - konej; *iha* - v tomto světě; *arhasi* - měl bys.

Nechr jsou ti prikazy pisem voditkem ve всем co mas a nemas konat, a az poznas, co prikazuji, jednej tak, aby ses mohl postupne povznest.

VYKLAD: Jak uz bylo receno v patnacte kapitole, vsechny vedske prikazy a zasady vedou k tomu, aby clovek poznal Krsnu. Jestlize se clovek z Bhagavadgity poucil o Krsnovi a zacne Mu oddane slouzit s mysli na Neho neustale uprenou, dosahl tak vrcholu poznani, které poskytuji vedska pisma. Sri Caitanja Mahaprabhu cely proces velmi zjednodusil. Pozadal lidi, aby zpivali *Hare Krssa, Hare Krssa, Krssa Krssa, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*, aby oddane slouzili Krsnovi a jedli jen jidlo, které bylo obetovano Bozstvu. Kdo se primo zamestnava temito duchovnimi aktivitami, o tom se predpoklada, ze jiz prostudoval vsechny vedske knihy a vyvodil z nich spravny zaver. Lidem, kteří si neuvedomuji Krsnu a kteří Mu neslouzi s laskou a oddanosti, prikazuji vedska pisma, co maji a co nemaji konat. Clovek by je mel nasledovat bez namitek. Tomu se rika ridit se podle sastry neboli pisma. sastry nemaji ctyri zakladni nedostatky, jez jsou zrejmé u podminené duše: nedokonale smysly, schopnost podvádět, chybovat a propadat iluzi. Tyto ctyri zakladni nedostatky podmineného života cini cloveka nezpůsobilym predkladat pravidla a predpisy. Proto vsichni svetcí, acarjové a zbožné duše prijimaji pravidla a prikazani, která jsou predložena v sastrach, neboť jsou prosta všech nedostatku.

V Indii je mnoho skupin s nejrůznějším duchovním pojetím. Všeobecně se dělí na dvě skupiny: na personalisty a impersonalisty. Obe tyto školy se však řídí podle vedských zásad. Není možné dospět k dokonalosti, nejedná-li clovek podle těchto zásad. Kdo pochopil smysl saster, je považován za sraštného.

V lidské společnosti je nečistota k zásadám, jež vedou k poznání Nejvyšší Osobnosti Božství, příčinou všech padů. Tato nečistota je největším přecínem v lidském životě. Proto nám mája, hmotná energie Nejvyšší Osobnosti Božství, přináší neustále starosti v podobě trojího utrpení. Hmotná energie se skládá ze tří kvalit hmotné přírody. Clovek se musí povznést alespoň na kvalitu dobra, než se mu otevře cesta k poznání Nejvyššího Pána. Pokud se nedostane na úroveň kvality dobra, zůstane v hmotné kvalitě nevedomosti a vášně, které jsou příčinou démonského života. Ti, kteří se nacházejí v kvalitě nevedomosti či vášně, zesměšňují spisy, svaté muže a správné pochopení Nejvyšší Osobnosti Božství. Neposlouchají nařízení duchovního učitele a o prikazání písem se nestarají. Ačkoliv slyšeli o slávě oddané služby, nejsou tím přitahováni. K povýšení si vytvářejí vlastní cestu. Toto jsou příklady některých nedostatků v lidské společnosti, které vedou k démonskému životu. Postestí-li se však cloveku, aby byl veden pravým duchovním učitelem cestou povýšení, dosáhne úspěchu.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k šestnacté kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Božské a démonské povahy“.

KAPITOLA SEDMNACTÁ

Druhy viry

SLOKA 1

arjuna uvaca

ye sastra-vidhim utsrjya yajante sraddhayanvitah

tesam nistha tu ka krssa sattvam aho rajah tamah

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *ye* - ti, kdo; *sastra-vidhim* - prikazy písem; *utsrjya* - vzdávají se; *yajante* - uctívají; *sraddhaya* - plná víra; *anvitah* - obdareni; *tesam* - jejichž; *nistha* - víra; *tu* - ale; *ka* - co; *krssa* - o Krsno; *sattvam* - v kvalitě dobra; *aho* - nebo; *rajah* - v kvalitě vášně; *tamah* - v kvalitě nevedomosti.

Ardzuna se zeptal: O Krsno, jak je to s temi, kdo se neridi prikazy pisem, ale uctivaji podle vlastnich predstav? Jsou v kvalite dobra, vasne nebo nevedomosti?

VYKLAD: V tricátém devátém verši čtvrté kapitoly se říká, že ten, kdo pevně setrvává u jednoho způsobu uctívání, se postupně povznese na úroveň poznání a dosáhne nejdokonalějšího stadia míru a úspěchu. V šestnacté kapitole se uvádí, že ten, kdo se nerídí prikazy písem, se nazývá *asura*, démon, a kdo se jimi verne řídí, je *deva*, polobůh. Řídí-li se však clovek verne úrcitými pravidly, která v písmech nejsou, jaké je jeho postavení? Tyto Krsna Ardzunovi objasní všechny jeho pochybnosti. Nacházejí se ti, kdo si zvolí za boha nějakého cloveka, v něhož verí a jehož uctívají,

v kvalite dobra, vasne nebo nevedomosti? Dosahnou tito lide zivotni dokonalosti? Mohou dosahnout skutecneho poznani a povysit se na nejvyssi stupen dokonalosti? Dosahuji uspechu ve svem usili ti, kdo se neridi zasadami a pokyny spisu, avsak presto v neco veri a uctivaji polobohy nebo lidi? Vsechny tyto otazky klade Ardzuna Krsnovi.

SLOKA 2

*sri-bhagavan uvaca
tri-vidha bhavati sraddha dehinam sa svabhava-ja
sattviki rajasi caiva tamasi ceti tam srsu*

sri-bhagavan uvaca - Krsna, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, pravil; *tri-vidha* - tri druhy; *bhavati* - byva; *sraddha* - vira; *dehinam* - vtelená; *sa* - ta; *sva-bhava-ja* - podle její hmotné kvality; *sattviki* - v kvalite dobra; *rajasi* - v kvalite vasne; *ca* - a; *eva* - zajiste; *tamasi* - v kvalite nevedomosti; *ca* - a; *iti* - tak; *tam* - to; *srsu* - slyš ode Mne.

Vzneseny pravil: Vira muze byt trojiho druhu - v kvalite dobra, vasne a nevedomosti - podle kvality hmotné prirody, ve které se vtelená duše nachází. Nyni si o nich poslechni.

VYKLAD: Ti, kdo znaji zasady a pokyny spisu, ale pro lenost nebo lhostejnost se jimi prestali ridit, jsou ovladani kvalitami hmotné prirody. Podle svých drivejsich cinu konanych bud v kvalitach dobra, vasne, nebo nevedomosti ziskaji povahu s urcitymi vlastnostmi. Spojeni zive bytosti s kvalitami hmotné prirody probiha neustale od okamziku, kdy se ziva bytost dostala do styku s hmotnou prirodou. Stykem s hmotnými kvalitami prirody nabyva urcite mentality, která se vsak da zmenit, jestlize je clovek ve styku s pravym duchovnim ucitelem a ridi se jeho pokyny a pismy. Postupne se pak muze povznest z kvality nevedomosti do kvality dobra, nebo z kvality vasne do kvality dobra. Z toho muzeme vyvodit, ze slepa vira v kterekoliv kvalite hmotné prirody nemuze nikomu pomoci k dosazeni dokonalosti. Je tedy nutno pristupovat ke vsemu na zaklade rozumove uvahy a ve spolecnosti praveho duchovniho ucitele. Tim se muzeme dostat na vyssi uroven.

SLOKA 3

*sattvanurupa sarvasya sraddha bhavati bharata
sraddha-mayo yam puruso yo yac-chraddhah sa eva sah*

sattva-anurupa - podle existence; *sarvasya* - kazdeho; *sraddha* - vira; *bhavati* - stane se; *bharata* - o Bharatovce; *sraddha* - viru; *mayah* - plná; *ayam* - tato; *purusah* - ziva bytost; *yah* - kdokoliv; *yat* - má; *sraddhah* - viru; *sah* - tak; *eva* - zajiste; *sah* - on.

Clovek si vytvari urcitou viru podle hmotné kvality prirody, ve které se nachází. Kazdy ma viru primerenou svemu zalození, o Bharatovce.

VYKLAD: Kazdy ma urcitou viru nehlede na to, kym je. Jeho vira je vsak v kvalite dobra, vasne a nevedomosti, podle povahy, kterou ziskal. V souladu se svou virou se pak styka s urcitymi lidmi. Ve skutecnosti je kazda ziva bytost casteckou Nejvyssiho Pana, jak jiz bylo vysvetleno v patnacte kapitole. Proto je puvodne transcendentalni ke vsem kvalitam hmotné prirody. Zapomene-li vsak na svůj vztah k Nejvyssi Osobnosti Bozstvi a dostane se v podmínenem zivote do styku s hmotnou prirodou, vytvori si vlastní existenci stykem s rozmanitostmi hmotné prirody. Vysledna falesna vira a existence jsou pouze materialni. Ackoliv se clovek muze nechat vest dojmy a jistou zivotni predstavou, presto je ve svem puvodnim vztahu *nirgusa* neboli transcendentalni. Aby znovu dosahl sveho vztahu k Nejvyssimu Panu, musi se nejdrive ocistit od hmotného znečisteni. Oddana služba konana pro potesení Krsny je jedinou cestou k navratu, která je prosta strachu. Je-li si clovek vedom Krsny, je mu zaruceno, ze dosahne dokonalosti. Neda-li se vsak touto cestou seberealizace, pak je bezpochyby pod vlivem kvalit hmotné prirody.

Slovo *sraddha* neboli vira je v tomto versi velmi dulezite. *@raddha* puvodne pochazi z kvality dobra. Muzeme verit v nejakeho poloboha, nebo vymysleneho boha, ci v nejaky vylod fantazie. Silná vira byva produktem hmotného dobra. V hmotné podmínenem zivote vsak nejsou zadné ciny zcela ciste. Jsou smísene, nikdy ne v ciste kvalite dobra, která je transcendentalni. V ciste kvalite dobra muze clovek pochopit pravou povahu Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Dokud není vira zcela v ocistenem transcendentalnim dobru, je vystavena znečisteni nektehou z hmotných kvalit. Vliv znečistenyh kvalit hmotné prirody se siri do srdce. Proto se naše vira utvára podle stavu srdce, jez je ovlivneno urcitou kvalitou hmotné prirody. Je-li naše srdce v kvalite dobra, je i naše vira v teto kvalite. Je-li srdce v kvalite vasne nebo nevedomosti, iluzi, je take vira znečistena temito kvalitami. Proto se v tomto svete vyskytuji ruzné viry a naboženství. Skutecny princip naboženské viry je v kvalite ryzího dobra, ale protoze je srdce znečisteno, nacházíme ruzné druhy naboženskyh zasad. Takto v souladu s ruznými druhy ver existuji take ruzné druhy uctivani.

SLOKA 4

*yajante sattvika devan yaksa-raksamsi rajasah
pretan bhuta-gasams canye yajante tamasa janah*

yajante - uctivani; *sattvikah* - ti, kteri se nachazeji v kvalite dobra; *devan* - polobohy; *yaksa-raksamsi* - demoni; *rajasah* - ti, kteri jsou v kvalite vasne; *pretan* - duchy zemrelych; *bhuta-gasan* - strasidla; *ca* - a; *anye* - jini; *yajante* - uctivaji; *tamasah* - v kvalite nevedomosti; *janah* - lide.

Lide v kvalite dobra uctivaji polobohy; lide v kvalite vasne uctivaji demony; a lide v kvalite nevedomosti uctivaji strasidla a duchy.

VYKLAD: Nejvyšší Osobnost Božství popisuje v tomto versu různé druhy uctívání podle jejich vnějších skutků. Podle příkazu písem je pouze Nejvyšší Pan hoden uctívání, ale ti, kteří s nimi nejsou dostatečně obeznámeni, nebo nejsou věrni jejich příkazům, uctívají různé objekty shodující se s jejich postavením v kvalitách hmotné přírody. Lide v kvalite dobra obvykle uctívají různé polobohy. Mezi polobohy patří Brahma, šiva, Indra, Candrá, Bůh Slunce Vivasvan a mnoho jiných. Ti, kteří jsou v kvalite dobra, uctívají určitého poloboha za určitým účelem. Podobně ti, kdo jsou v kvalite vasne, uctívají demony. Vzpomínám si na muze, který za druhé světové války uctíval Hitlera, protože díky valce nashromáždil na černém trhu v Kalkatě velké bohatství. Ti, kdo jsou v kvalite vasne a nevedomosti, si zvolí obyčejné místo Boha mocného muze. Myslí si, že jako Boha mohou uctívat kohokoli, a dosáhnou tak stejného výsledku.

Zde se jasně říká, že lide v kvalite vasne si vytvářejí takoveto „Bohy“ a uctívají je. Ti, kdo se nacházejí v kvalite nevedomosti neboli v kvalite temnoty, uctívají duchy zemřelých. Někdy lide uctívají hrobku zemřelého člověka. Take sexuální služba náleží do kvality temnoty. Podobně jsou v odlehlých indických vesnicích uctívání duchu a strasidel. V Indii jsme také svědky toho, jak lide z nízkých společenských skupin jdou někdy do lesa, a vědí-li, že v určitém stromě sídlí duch, uctívají tento strom a přinášejí mu oběti. Ve skutečnosti však nejsou tyto různé druhy uctívání uctíváním Boha. Uctívání Boha je pro lidi, kteří dosáhli transcendentálního postavení v ryším dobru. Ve Srimad Bhagavatamu (4.3.23) se uvádí: *sattvam visuddham vasudeva-sabditam*. „Je-li člověk v čisté kvalite ryšího dobra, uctívá Vasudevů.“ Znamená to, že ti, kdo jsou úplně očisti od kvalit hmotné přírody a nacházejí se na transcendentální úrovni, mohou uctívat Nejvyšší Osobnost Božství.

Impersonalisté neboli stoupenci neosobní filozofie, o kterých se předpokládá, že jsou v kvalite dobra, uctívají pět druhů polobohů. Uctívají neosobní podobu Visnu v hmotném světě, která je známa jako filozoficky Visnu. Visnu je expanze Nejvyšší Osobnosti Božství, ale jelikož impersonalisté naprosto neverí v existenci Nejvyšší Osobnosti Božství, představují si, že podoba Visnu je jen jiným aspektem neosobního brahma. Podobně si představují, že Brahma je neosobní podoba hmotné kvality vasne. Tak někdy popisují pět druhů bohů, kteří jsou hodni uctívání, ale protože si myslí, že skutečnou pravdou je neosobní brahma, zanechají nakonec všech objektů uctívání. Z toho můžeme usoudit, že různé kvality hmotné přírody mohou být očisteny pouze stykem s osobami, které jsou na transcendentální úrovni.

SLOKA 5 - 6

*asastra-vihitam ghoram tapyante ye tapo janah
dambhahankara-samyuktah kama-raga-balanvitah
karsayantah sarira-stham bhuta-gramam acetasah
mam caivantah sarira-stham tan viddhy asura-niscayan*

asastra - ne v písmech; *vihitam* - predepsány; *ghoram* - škodlivý druhým; *tapyante* - vykonávají; *ye* - ti kdo; *tapah* - pokání; *janah* - osoby; *dambha* - s pychou; *ahankara* - sobectví; *samyuktah* - konají; *kama* - chtíce; *raga* - ulpívání; *bala* - síla; *anvitah* - pohanění; *karsayantah* - trýzní; *sarira-stham* - umístěnou v tele; *bhuta-gramam* - kombinace hmotných latek; *acetasah* - s takovou zmatenou mentalitou; *mam* - Mne; *ca* - take; *eva* - zajiště; *antah* - uvnitř; *sarira-stham* - umístěn v tele; *tan* - oni; *viddhy* - vez; *asura-niscayan* - demoni.

Ti, kdo se podrobují přísné sebekázni a pokání, jež nejsou doporučeny písmi, a čini tak z pychy, sobectví, chtíce a ulpívání, kdo jsou pohanění vášní a trýzní jak své tělesné orgány, tak i Naddusi, jež dli v tele, jsou považováni za demony.

VYKLAD: Jsou lide, kteří si vymyslejí způsoby sebekázně a pokání, o nichž se příkazy písem nezmiňují. Například pust s nějakým skrytým motivem, jako je dosažení čisté politického cíle, se v písmech neuvádí. Písma doporučují pust za účelem duchovního pokroku, a ne z nějakého politického nebo sociálního důvodu. Osoby, které se tímto způsobem trýzní, jsou podle Bhagavadgity zaručeny demoni. Jejich jednání je proti příkazům písem a je lidem všeobecně škodlivé. Jednají vlastně z pychy, falesného ega, chtíce a ulpívání na hmotném pozitku. Takovým jednáním se narušuje

nejen kombinace hmotných latek, z nichž se tělo skládá, ale i sama Nejvyšší Osobnost Božství, jež dle v tele. Takovýto neautorizovaný půst a sebekázeň za politickým cílem působí jistě rusivo na ostatní. Vědecká literatura se o nich nezmiňuje. Démonská osoba si může myslet, že tímto způsobem přimeje nepřitele nebo ostatní strany, aby se podřídily jejím přáním, ale někdy může následkem takového půstu zemřít. Nejvyšší Osobnost Božství s takovými činy nesouhlasí a ty, kteří se jimi zabývají, nazývá demony. Takové jednání je urážkou Nejvyšší Osobnosti Božství, neboť je zcela proti příkazům vědeckých textů. Slovo *acetasaḥ* je v této souvislosti velmi významné - osoby v normálním mentálním stavu se musí řídit pokyny písem. Ti, kdo mají jiný názor, ignorují a porušují příkazy písem a vymyslejí si vlastní způsob, jak konat pokání a sebekázeň. Musíme mít vždy na paměti, jak skončí demonům lidé, jak to bylo popsáno v minulé kapitole. Nejvyšší Pan je donutí znovu se narodit v lunech démonských matek. V důsledku toho budou mít život za životem podle démonských zásad, aniž by poznali svůj vztah k Nejvyšší Osobnosti Božství. Jestliže však mají tyto lidi stěti, mohou se z tohoto zapletení dostat a nakonec dosáhnout nejvyššího cíle pod vedením duchovního učitele, který jim ukáže cestu k vědeckému poznání.

SLOKA 7

*āharaḥ tv aṇi sarvasya tri-vidha bhavati priyaḥ
yajñaḥ tapaḥ tatha dānaṁ tesam bhedaṁ imaṁ sṛṣu*

āharaḥ - potrava; *tv* - zajisté; *aṇi* - take; *sarvasya* - všech; *tri-vidha* - trojího druhu; *bhavati* - je; *priyaḥ* - milá; *yajñaḥ* - oheň; *tapaḥ* - sebekázeň; *tatha* - totež; *dānaṁ* - dobročinnost; *tesam* - jejich; *bhedaṁ* - rozdělení; *imaṁ* - toto; *sṛṣu* - slyš.

Podle tří kvalit hmotné přírody je i potrava, kterou všichni požívají, trojího druhu. Totež platí o obetech, sebekázni a dobročinnosti. Slyš nyní o jejich rozdělení.

VÝKLAD: Podle situace a působení tří kvalit hmotné přírody existují různé druhy jídel, obětí, odříkání a dobročinnosti. Avšak ne všechny jsou vykonávány na stejné úrovni. Lidé, kteří mohou analyticky porozumět, jak se určité jednání řadí do určité kvality hmotné přírody, jsou skutečně moudří, ale ti, kdo si myslí, že všechny druhy obětí, potravy a milodaru jsou na stejné úrovni, postrádají rozlišovací schopnost a jsou pošetilí. Existují falešní duchovní vůdci, kteří hlasají, že člověk může dělat cokoliv, a přesto dosáhne dokonalosti. Takoví blázniví vůdci však nejednají podle pokynů písem. Vytvářejí si vlastní cesty a obvykle klamou lidi.

SLOKA 8

*āyuh-sattva-balarogya-sukha-ṇṛti-vivardhanah
rasyaḥ snigdhaḥ sthira hr̥ḍya āharaḥ sattvika-priyaḥ*

āyuh - délka života; *sattva* - existence; *bala* - síla; *arogya* - zdraví; *sukha* - stěti; *ṇṛti* - a uspokojení; *vivardhanah* - prodlužuje; *rasyaḥ* - sravnatý; *snigdhaḥ* - tučná, vydatná; *sthiraḥ* - trvanlivý; *hr̥ḍyaḥ* - potěšující srdce; *āharaḥ* - potrava; *sattvika* - člověku v kvalitě dobrá; *priyaḥ* - chutná.

Potrava, která je milá lidem v kvalitě dobrá, prodlužuje život, ocisruje existenci a dává sílu, zdraví, stěti a uspokojení. Taková výživná potrava je sravnatá, tučná, zdravá a těší srdce.

SLOKA 9

*kātu-amlā-lavasya-ussa-tikṣa-rukṣa-vidahināḥ
āharaḥ rajasasyeṣṭa duḥkṣa-sokamāya-pradaḥ*

kātu - horká; *amlā* - kyselá; *lavasya* - slaná; *ati-ussa* - velmi horká; *tikṣa* - ostrá; *rukṣa* - suchá; *vidahināḥ* - palčivá; *āharaḥ* - potrava; *rajasasya* - lidmi v kvalitě špatné; *istāḥ* - oblíbená; *duḥkṣa* - utrpení; *soka* - strast; *amāya* - nemoc; *pradaḥ* - způsobuje.

Potrava, která je příliš horká, příliš kyselá, slaná, horká, ostrá, suchá a palčivá, je oblíbená lidmi v kvalitě špatné. Taková potrava způsobuje bolest, utrpení a nemoc.

SLOKA 10

*yata-yamam gata-rasam ṇṛti paryusitam ca yat
ucchiṣṭam aṇi camedhyaṁ bhojanam tamaṣa-priyam*

yata-yamam - potrava připravená více než tři hodiny před pozítím; *gata-rasam* - bez chuti; *ṇṛti* - pachnoucí; *paryusitam* - rozkládající se; *ca* - take; *yata* - to, co; *ucchiṣṭam* - zbytek jídla, jež bylo nedojedeno druhým; *aṇi* - a; *amedhyaṁ* - nedotknutelné; *bhojanam* - jídlo; *tamaṣa* - lidmi v kvalitě temnoty; *priyam* - milé.

Zbytky jídla různých, potrava připravená více než tři hodiny před pozítím, potrava bez chuti, zatuchlá, rozkládající se a nechutná je milá lidem v kvalitě nevědomosti.

VYKLAD: Jediným účelem potravy je prodloužit život, ocisrovat mysl a dodávat telu sílu. Velké autority minulosti vybraly potravu, která nejvíce prospívá zdraví a prodlužuje délku života, jako například mléčné výrobky, cukr, ryži, pšenici, ovoce a zeleninu. Tyto potraviny jsou velmi milé lidem v kvalitě dobrá. Jiné druhy potravin, jako pečená kukurice nebo melasa, které samy o sobě nejsou zvláště chutné, mohou být pochutinami, přidáme-li k nim mléko nebo jinou potravinu. Pak jsou v kvalitě dobrá. Všechny tyto potraviny jsou od přírody čisté. Lze je dobře odlístit od nečistých pozivatin, jakými jsou maso a alkohol. Tlustá jídla, o nichž byla zmínka v osmém versu, nemají nic společného s tukem ze zabíjených zvířat. Zvířecí tuk je obsazen v mléce, které je nejlepší ze všech jídel. Mléko, maslo, sýr a podobné produkty obsahují zvířecí tuk ve formě, která vylučuje potřebu zabíjet nevinná zvířata. Pouze krutá mentalita lidí je příčinou toho, že toto zabíjení pokračuje. Potřebný tuk můžeme získat civilizovaným způsobem, a to z mléka. Porazení zvířat se dopouštějí pouze nízké bytosti, které jsou na nejnižším stupni než jsou lidé. V loupání hrachu, dalu (indická lusek), celozrnné mouce a podobně je proteinu více než dost.

Jídla v kvalitě vášně, která jsou horká, příliš slaná a horká nebo nadměrně kořeněná palivou paprikou, způsobují utrpení, neboť zeslabují hlen v žaludku, čímž zapríčinují onemocnění. Jídla v kvalitě nevědomosti nebo temnoty jsou především ta, která nejsou čerstvá. Jakékoliv jídlo, které bylo připraveno více než tři hodiny před pozitím (kromě prasadam, tedy jídla obětovaného Kṛṣṇovi), patří do kvality nevědomosti. Tato jídla zapáchají, neboť se již začala rozkládat, ale lidem v této kvalitě je takový zápach příjemný, zatímco lidem v kvalitě dobrá je odporný.

Zbytky mohou být snedány jen tehdy, bylo-li jídlo předem obětováno Nejvyššímu Panu, anebo jsou-li to zbytky, které po sobě zanechali svatí muži, zvláště duchovní učitel. Jinak patří zbytky jídla do kvality nevědomosti a zvyšují nebezpečí infekce a nemoci. Přestože taková jídla vyhovují lidem v kvalitě nevědomosti, lidem v kvalitě dobrá jsou nejen nepříjemná, ale nemohou se jich ani dotknout. Nejlepší jídlo je to, které bylo obětováno Nejvyšší Osobnosti Božství. Sri Kṛṣṇa říká v Bhagavadgītě (9.26), že přijme jídla připravená ze zeleniny, mouky a mléka, byla-li Mu obětována s láskou a oddaností (*patram puspam phalam toyam*). Samozřejmě nejdůležitější při obětování jídla Nejvyšší Osobnosti Božství je láska a oddanost. Take se uvádí, že prasadam musí být připraveno určitým způsobem. Kterékoliv jídlo, jež bylo zhotoveno podle pokynu písem a které bylo obětováno Nejvyššímu Panu, může být snedáno, i když není zcela čerstvé, neboť takové jídlo je transcendentální. Aby jídlo bylo čisté, pozvatelné a všem chutnalo, mělo by být vždy obětováno Nejvyšší Osobnosti Božství.

SLOKA 11

*aphalakanksibhir yajno vidhi-disto ya ijjate
yastavyam eveti manah samadhaya sa sattvikah*

aphala-akanksibhih - lidmi, kteří netouží po plodech; *yajnah* - oheň; *vidhi-distah* - podle příkazu písem; *yah* - která; *ijjate* - konána; *yastavyam* - musí se vykonat; *eva* - zajisté; *iti* - takto; *manah* - mysl; *samadhaya* - soustředěná; *sah* - ta; *sattvikah* - je v kvalitě dobrá.

Z oběti je v kvalitě dobrá ta, která je vykonávána z povinnosti, podle pokynu písem a bez očekávání odměny.

VYKLAD: Lidé obvykle přinášejí oběti s nějakým postranním úmyslem, ale zde se uvádí, že oheň musí být vykonávána, aniž bychom za to něco očekávali. Musí se konat z povinnosti. Vezmeme například provádění obřadu v chrámech a kostelích. Obvykle jsou vykonávány s nadějí na hmotný zisk, avšak takováto zbožná činnost není v kvalitě dobrá. Do chrámu nebo do kostela bychom měli chodit z povinnosti, sklonit se s úctou před Nejvyšší Osobností Božství a obětovat Panovi květiny a jídlo. Lidé však obvykle nevidí v chození do chrámu jenom kvůli uctívání Boha žádný smysl. Uctívání Boha z ekonomických důvodů písmu nedoporučuje. Měli bychom prostě vzdát Božství svou úctu. Toto nás povznese do kvality dobrá. Povinnosti každého civilizovaného člověka je řídit se příkazy písem a uctívat Nejvyšší Osobnost Božství.

SLOKA 12

*abhisandhaya tu phalam dambhartham api caiva yat
ijjate bharata-srestha tam yajnam viddhi rajasam*

abhisandhaya - toužící; *tu* - ale; *phalam* - výsledek; *dambha* - z pychy; *artham* - kvůli; *api* - také; *ca* - a; *eva* - zajisté; *yat* - ta, která; *ijjate* - vykonána; *bharata-srestha* - o nejlepších z Bharatovců; *tam* - to; *yajnam* - oheň; *viddhi* - vez; *rajasam* - v kvalitě vášně.

Ale oheň, která je vykonávána pro nějaký hmotný zisk nebo z pychy, je v kvalitě vášně, o nejlepších z Bharatovců.

VYKLAD: Nekdy se vykonávají oběti a obrady za účelem dosažení nebeského království, anebo kvůli nějakým hmotným výhodám na tomto světě. Takové oběti a rituály se nacházejí v kvalitě vasne.

SLOKA 13

*vidhi-hinam asrstannam mantra-hinam adaksisam
sraddha-virahitam yajnam tamasam paricaksate*

vidhi-hinam - bez ohledu na příkazy písem; *asrsta-annam* - bez rozdávaní prasadam; *mantra-hinam* - bez přednášení vedských hymnů; *adaksisam* - bez odměny kněžím; *sraddha* - víra; *virahitam* - bez; *yajnam* - oběť; *tamasam* - v kvalitě nevědomosti; *paricaksate* - je považována.

Ober konána bez ohledu na pokyny písem, při níž se nerozdává prasadam (duchovní jídlo) a nepeji vedské hymny, bez odmenování kněží a bez víry - taková oběť je v kvalitě nevědomosti.

VYKLAD: Víra v kvalitě temnoty neboli nevědomosti vlastně není žádnou virou. Nekdy lidé uctívají nějakého poloboha jen pro peníze, které pak utratí za zábavu, ignorující příkazy písem. Taková pseudonabozenská činnost nemůže být pokládána za pravou zbožnost. Všechny jsou v kvalitě temnoty a vytvářejí demonickou mentalitu, která neprospívá lidské společnosti.

SLOKA 14

*deva-dvija-guru-prajna- pujanam saucam arjavam
brahmacaryam ahimsa ca sariram tapa ucyate*

deva - Nejvyššího Pána; *dvija* - brahmanu; *guru* - duchovního učitele; *prajna* - a osobnosti hodné uctívání; *pujanam* - uctívání; *saucam* - čistota; *arjavam* - prostota; *brahmacaryam* - pohlavní zdrženlivost; *ahimsa* - nenásilí; *ca* - také; *sariram* - tykající se těla; *tapah* - sebekázen; *ucyate* - nazývá se.

K tělesné sebekázni náleží uctívání Nejvyššího Pána, brahmanu, duchovního učitele a nadřízených, jako jsou otec a matka, jakž i čistota, prostota, pohlavní zdrženlivost a nenásilí.

VYKLAD: Nejvyšší Pan zde popisuje různé druhy sebekázni a pokání. Nejprve objasňuje sebekázen vykonávanou telem. Měl bychom ctít, nebo se učit ctít Boha nebo polobohy, dokonale kvalifikované brahmany, duchovního učitele a nadřízené, jakými jsou otec, matka a osoby, které jsou dobře obeznámeny s vedským poznáním. Tem všem bychom měli prokazovat náležitou uctu. Měl bychom se cvičit v čistotě jak vnější, tak vnitřní a učit se žít prostě. Neměli bychom dělat nic, co není schváleno písmem. Není ani přípustné mít mimomanželský pohlavní styk, neboť pohlavní život je podle písma povolen jen v manželství, a ne jinak. To se nazývá celibát. Tato sebekázen a pokání se vztahují na tělo.

SLOKA 15

*anudvega-karam vakyam satyam priya-hitam ca yat
svadhyayabhyasanam caiva van-mayam tapa ucyate*

anudvega-karam - nerozrusující; *vakyam* - slova; *satyam* - pravdivá; *priya* - milá; *hitam* - prospěšná; *ca* - také; *yat* - která; *svadhyaya* - studování Ved; *abhyasanam* - pravidelně; *ca* - také; *eva* - zajiště; *vak-mayam* - hlasu; *tapah* - sebekázen; *ucyate* - nazývá se.

Ríkat slova, která jsou pravdivá, milá, blahodárna, nerozrusují druhé, a stejně tak pravidelně přednášení vedských hymnů se nazývá odříkání recí.

VYKLAD: Měl bychom mluvit tak, abychom nerozrusovali druhé. Učitel může samozřejmě říci pravdu při vyučování svých žáků, ale neměl by mluvit k ostatním, kteří nejsou jeho žáky, jestliže by je tím rozrusil. To je kázen recí. Kromě toho člověk nemá mluvit hlouposti. Mluví-li o duchovních záležitostech, musí být jeho tvrzení podloženo písmem. Aby podložil to, co říká, měl by vzápětí citovat autoritativní spisy. Zároveň by měl mluvit tak, aby bylo příjemné ho poslouchat. Takovými diskusemi může nejvíce prospět k povznesení lidské společnosti. Existuje nevycerpátnelná zásoba vedské literatury, kterou bychom měli studovat. Toto se nazývá ukázení recí.

SLOKA 16

*manah-prasadah saumyatvam maunam atma-vinigraha
bhava-samsuddhir iti etat tapo manasam ucyate*

manah-prasadah - uspokojení mysli; *saumyatvam* - bez neupřímnosti vůči druhým; *maunam* - váznost; *atma* - sebe; *vinigraha* - ovládnutí; *bhava* - povaha; *samsuddhih* - očistění; *iti* - tak; *etat* - toto; *tapah* - odříkání; *manasam* - mysli; *ucyate* - říká se.

Spokojenost, jednoduchost, váznost, sebeovládání a očista vlastní existence je odříkání mysli.

VYKLAD: Chce-li clovek ukaznit svou mysl, musi ji oprostit od smysloveho pozitivu. Mysl musi byt cvicena k tomu, aby vzdy myslela jen na vykonavani dobra vuci druhym. Nejlepsim cvicenim pro mysl je vaznost mysleni. Clovek by mel vzdy myslet na Krsnu a vyhybat se smyslovemu pozitivu. Ocistit svou povahu znamena byt si vedom Krsny. Uspokojeni mysli muzeme dosahnout pouze tim, ze prestaneme myslet na smyslový pozitiv. Cim vice myslime na smyslový pozitiv, tim vice je nase mysl znepokojena. V soucasne dobe zbytecne zamestnavame mysl mnoha plany, jak dosahnout smysloveho pozitivu, a proto nase mysl nemuze dojít klidu. Nejlepsim resenim je prevest mysl k vedske literature, k Puranam a Mahabharate, které jsou plne uspokojujících příběhu. Clovek muze využít této moudrosti ke svému ocisteni. Mysl by mela byt vzdy prosta neuprimnosti a neustale bychom meli myslet na to, jak prospivat vsem. Mlčení znamena, ze myslime vzdy na seberealizaci. V tomto smyslu muzeme rici, ze clovek, který si je vedom Krsny, zachovava dokonale mlčení. Ovladani mysli znamena odpoutat ji od smysloveho pozitivu. Clovek musi byt primy ve svém jednani, a tím ocisrovat svoji existenci. Vsechny tyto vlastnosti tvorí dohromady ukaznovani mentalních cinnosti.

SLOKA 17

*sraddhaya paraya taptam tapas tat tri-vidham naraih
aphalakanksibhir yuktaih sattvikam paricaksate*

sraddhaya - s virou; *paraya* - transcendentální; *taptam* - vykonane; *tapah* - odrikaní; *tat* - toto; *tri-vidham* - trojiho druhu; *naraih* - lidmi; *aphala-akanksibhih* - kteří jsou bez zálosti po plodech; *yuktaih* - zaměstnan; *sattvikam* - v kvalitě dobra; *paricaksate* - nazývá se.

Toto troji odrikaní, které s transcendentální virou vykonávají lidé, jejichž cílem není jejich vlastní hmotný prospěch, nýbrž uspokojení Nejvyššího, se připisuje kvalitě dobra.

SLOKA 18

*satkara-mana-pujartham tapo dambhena caiva yat
kriyate tad iha proktam rajasam calam adhravam*

sat-kara - respekt; *mana* - pocta; *puja* - a uctívání; *artham* - pro; *tapah* - odrikaní; *dambhena* - s pychou; *ca* - take; *eva* - zajisté; *yat* - která; *kriyate* - konána; *tat* - tak; *iha* - zde (v tomto světě); *proktam* - říká se; *rajasam* - v kvalitě vášně; *calam* - nestala; *adhravam* - docasna.

O sebekazni, jež se provádí z pychy, jejíž cílem je dosazení respektu, pocty a uctívání, se říká, že náleží do kvality vášně. Není ani stála, ani trvala.

VYKLAD: Lide někdy provadejí pokání a sebekazen, aby na sebe upoutali pozornost ostatních, získali si jejich vaznost i poctu a byli jimi uctíváni. Osoby v kvalitě vášně si to zarídí tak, aby je jejich podrizení uctivali, umyvali jim nohy a nabízeli bohatství. Taková umele navozená situace dosazena provozováním pokání a sebekazně je připisována kvalitě vášně. Tyto výsledky jsou docasné; mohou trvat nějakou dobu, avšak nikdy nejsou vecné.

SLOKA 19

*mumha-grahasatmano yat pimaya kriyate tapah
parasyotsadanartham va tat tamasam udahrtam*

mumha - posetily; *grahesa* - s usilím; *atmanah* - sebe samotného; *yat* - která; *pimaya* - trýzněním; *kriyate* - konane; *tapah* - o pokání; *parasya* - druhým; *utsadana-artham* - aby způsobila zkazu; *va* - nebo; *tat* - to; *tamasam* - v kvalitě nevedomosti; *udahrtam* - říká se.

O sebekazni konane z posetilsti, sebetrýzněním, nebo s cílem privodit zkazu ci ublizit druhým, se říká, že náleží do kvality nevedomosti.

VYKLAD: Jsou případy, kdy demoni provadejí prisna pokání, aby se stali nesmrtelnými a mohli zabít polobohy. Hiranjakasipu se například modlil o tyto věci k Brahmovi, ale nakonec byl zabit Nejvyšší Osobností Božství. Konat pokání kvůli něčemu nedosazitelnému patří zajisté do kvality nevedomosti.

SLOKA 20

*datavyam iti yad danam diyate nupakarise
dese kale ca patre ca tad danam sattvikam smrtam*

datavyam - hoden obdarování; *iti* - tak; *yat* - ten, který; *danam* - milodar; *diyate* - je dan; *anupakarise* - bez ohledu na odmenu; *dese* - na vhodném místě; *kale* - ve vhodnou dobu; *ca* - take; *patre* - vhodné osobě; *ca* - a; *tat* - tento; *danam* - dar; *sattvikam* - v kvalitě dobra; *smrtam* - povazuje se.

Dar dany z povinnosti, bez očekávání odmeny, ve vhodnou dobu, na pravém místě a osobě hodně obdarování se považuje za dar v kvalitě dobra.

VYKLAD: Ve vedské literature se doporučuje davat dary tem osobam, které se zabývají duchovními činnostmi. Není doporučováno davat dary bez uvažení. Duchovní dokonalost se vždy musí brát v úvahu. Proto se doporučuje davat dary na poutních místech, při zatmění měsíce nebo slunce, na konci měsíce, kvalifikovanému brahmanovi, vaishnavovi (oddanému) nebo v chrámech. Taková dobročinnost musí být konána bez jakéhokoli pomyslení na odmenu. Někdy daváme chudým milodary ze soucitu, avšak nejsou-li milodaru hodni, neciníme žádný duchovní pokrok. Jinými slovy, nerozlišující dobročinnost se ve vedské literature nedoporučuje.

SLOKA 21

*yat tu pratyupakarartham phalam uddisya va punah
diyate ca pariklistam tad danam rajasam smrtam*

yat - který; *tu* - avšak; *prati-upakara-artham* - aby dostal něco za odmenu; *phalam* - výsledek; *uddisya* - toužící; *va* - nebo; *punah* - opět; *diyate* - darován; *ca* - take; *pariklistam* - nepřejícně; *tad* - tato; *danam* - stědlost; *rajasam* - v kvalitě vášně; *smrtam* - říká se.

Avšak dar, jenž je darován s myšlenkou na odmenu nebo s touhou po hmotných plodech a nepřejícně, se pokládá za milodar v kvalitě vášně.

VYKLAD: Někdy lidé konají dobročinnost, aby se dostali do nebeského království. Jindy s velkou nechutí nebo s výtci: „Proc jsem dával tolik peněz?“ Někdy také dávají milodary kvůli nějakému závazku nebo na žádost nadřízeného. Tento druh dobročinnosti náleží do kvality vášně.

Je mnoho dobročinných organizací, které dávají své dary institucím, kde se oddávají smyslovému požitku. Taková dobročinnost se ve vedské literature nedoporučuje; doporučuje se jen dobročinnost v kvalitě dobra.

SLOKA 22

*adesa-kale yad danam upatrebhyas ca diyate
asat-krtam avajnatam tat tamasam udahrtam*

adesa - na nevhodném místě; *kale* - v nevhodný čas; *yat* - který; *danam* - milodar; *upatrebhyah* - nevhodné osobě; *ca* - take; *diyate* - je darován; *asat-krtam* - bez úcty; *avajnatam* - bez radné pozornosti; *tat* - ten; *tamasam* - v kvalitě temnoty; *udahrtam* - říká se, že je.

Milodar, kterým je na nevhodném místě, v nevhodnou dobu obdarena nevhodná osoba nebo milodar bez naležité úcty a pozornosti je darem v kvalitě nevědomosti.

VYKLAD: Příspěvky poskytované k opájení se omamnými látkami a podporování hazardních her jsou zde zavrhovány. Tento druh příspěvku patří do kvality nevědomosti. Taková dobročinnost není prospěšná, ale naopak povzbuzuje hršné osoby. Podobně, da-li člověk milodar vhodné osobě, ale bez úcty a pozornosti, pak tento druh dobročinnosti patří také do kvality temnoty.

SLOKA 23

*om tat sad iti nirdeso brahmasas tri-vidhah smrtah
brahmasas tena vedas ca yajnas ca vihitah pura*

om - označení Nejvyššího; *tat* - to; *sat* - věčný; *iti* - tak; *nirdesah* - označení; *brahmasah* - Nejvyššího; *tri-vidhah* - troji; *smrtah* - je považováno; *brahmasah* - brahmani; *tena* - s tímto; *vedah* - vedská literatura; *ca* - take; *yajnah* - ober; *ca* - take; *vihitah* - používali; *pura* - drive.

Od počátku stvoření se k označení Nejvyšší Absolutní Pravdy používala tři slova, om tat sat. Tato tři symbolická zastoupení pronaseli brahmani, když zpívali vedské hymny a když přinášeli oběti pro potěšení Nejvyššího.

VYKLAD: Bylo již vysvětleno, že pokání, ober, dobročinnost a potrava se dělí do tří kategorií: dobra, vášně a nevědomosti. Ar už náleží do první, druhé nebo třetí třídy, jsou znečištěny hmotnou přírodou. Jsou-li však určeny k potěšení Nejvyššího - *om tat sat*, věčné Nejvyšší Osobnosti Božství - stanou se prostředkem k duchovnímu povýšení. Tento cíl naznačují pokyny písem. Tato tři slova *om tat sat* označují Absolutní Pravdu, Nejvyšší Osobnost Božství. Slovo *om* vždy nalezneme ve vedských hymnech.

Ten, kdo jedna, aniž by se ridil příkazy písem, Absolutní Pravdy nedosáhne. Muze získat dočasné výsledky, avšak konečného životního cíle nedosáhne. Z toho vyplývá, že dobročinnost, ober a pokání musejí být vykonávány v kvalitě dobra. Jsou-li vykonávány v kvalitě vášně a nevědomosti, patří zajisté do nižší třídy. Tato tři slova, *om tat sat*, jsou vyslovována ve spojení se svatým jménem Nejvyššího Pana, například *om tad vissoh*. Když se pronášejí vedské hymny, nebo když se vyslovuje svaté jméno Nejvyššího Pana, přidává se *om*. To nám naznačují vedská písmena. Tato tři slova pocházejí z vedských hymnů. *Om ity etad brahmaso nedistham nama* (Rg Veda) naznačuje první cíl. *Tat tvam asi*

(Chandogja Upanisad 6.8.7) druhý cíl a *sad eva saumya* (Chandogja Upanisad 6.2.1) třetí. Dohromady tvoří *om tat sat*. Když Brahma, první stvořená živá bytost, před dávnými časy vykonával oběti, označoval těmito třemi slovy Nejvyšší Osobnost Božství. Stejná zásada je stále ještě dodržována posloupností duchovních učitelů. Tento hymnus je tedy velice významný a důležitý. Bhagavadgita proto doporučuje, aby všechna práce byla vykonávána pro *om tat sat* neboli pro Nejvyšší Osobnost Božství. Pronásí-li člověk tato tři slova při provádění pokání, dobročinnosti a obětí, pak jedná v duchu uvědomování si Krsny. Uvědomování si Krsny je vědecké vykonávání transcendentálních činů, které umožňují každému návrat domů, zpátky k Bohu. Takovým transcendentálním jednáním se neztrácí žádná energie.

SLOKA 24

*tasmat om ity udahrtya yajna-dana-tapah-kriyah
pravartante vidhanoktah satatam brahma-vadinam*

tasmat - proto; *om* - pocínáje om; *iti* - tak; *udahrtya* - naznačují; *yajna* - oběť; *dana* - milodár; *tapah* - pokání; *kriyah* - konání; *pravartante* - začíná; *vidhana-uktah* - podle příkazu písem; *satatam* - vzdy; *brahma-vadinam* - transcendentalisté.

Transcendentalisté začínají vykonávat oběti, dobročinnosti a pokání podle příkazu písem vzdy pronášením om, aby dosáhli Nejvyššího.

VYKLAD: *Om tad vissoh paramam padam.* (Rg Veda 1.22.20) Lotosové nohy Visnu jsou nejvyšším příbytkem oddanosti. Kona-li člověk všechno pro Nejvyšší Osobnost Božství, může si být jist, že všechny jeho činy jsou dokonalé.

SLOKA 25

*tad ity anabhisandhaya phalam yajna-tapah-kriyah
dana-kriyas ca vividhah kriyante moksa-kanksibhih*

tat - to; *iti* - tak; *anabhisandhaya* - bez touhy; *phalam* - výsledek; *yajna* - oběť; *tapah* - pokání; *kriyah* - činy; *dana* - milodary; *kriyah* - činy; *ca* - také; *vividhah* - různé; *kriyante* - vykonány; *moksa-kanksibhih* - ti, kdo opravdu touží po vysvobození.

Se slovem „tat“ by měl člověk konat různé oběti, pokání a dobročinnosti, aniž by toužil po jejich plodech. Účelem takových transcendentálních činů je vysvobodit se z hmotných pout.

VYKLAD: Chce-li se člověk povýšit na duchovní úroveň, neměl by jednat pro hmotný zisk. Činy by měly být vykonávány za účelem dosažení konečného cíle, tedy přemístění se do duchovního království, zpátky k Bohu.

SLOKA 26 - 27

*sad-bhave sadhu-bhave ca sad ity etat prayujyate
prasaste karmasi tatha sac-chabdah partha yujyate
yajne tapasi dane ca sthitih sad iti cocyate
karma caiva tad-arthyam sad ity evabhidhiyate*

sat-bhave - ve smyslu povahy Nejvyššího; *sadhu-bhave* - ve smyslu povahy oddaného; *ca* - také; *sat* - slovo *sat*; *iti* - tak; *etat* - takto; *prayujyate* - používá se; *prasaste* - pravých; *karmasi* - cinnostech; *tatha* - také; *sat-sabdah* - zvuk *sat*; *partha* - o synu Prthy; *yujyate* - používá se; *yajne* - při oběti; *tapasi* - při pokání; *dane* - při dobročinnosti; *ca* - také; *sthitih* - umístění; *sat* - Nejvyšší; *iti* - tak; *ca* - a; *ucyate* - vyslovuje se; *karma* - práce; *ca* - také; *eva* - zajisté; *tat* - pro ten; *arthyam* - určení; *sat* - Nejvyšší; *iti* - tak; *eva* - zajisté; *abhidhiyate* - je označen.

Absolutní Pravda, která se označuje slovem „sat“, je cílem oddané služby, o synu Prthy. Vykonavatel takové oběti se také nazývá „sat“, stejně jako obětí cinnost, pokání a dobročinnost, které jsou vykonávány pro potěšení Nejvyšší Osoby a jsou absolutní povahy.

VYKLAD: Slova *prasaste karmasi*, neboli „předepsané povinnosti“, naznačují, že ve vedských spisech existuje mnoho předepsaných cinností, které jsou určeny k očistě. Pocínají již od chvíle, kdy jsme pod ochranou rodičů, a pokračují až do konce života. Cílem takových očištných procesů je konečné vysvobození z živé bytosti. Při všech těchto cinnostech se doporučuje pronášení *om tat sat*. Slova *sad-bhave a sadhu-bhave* označují transcendentální stav. Jednat s vědomím Krsny se nazývá *sattva* a člověk, který si je plně vědom povahy činu s tímto vědomím, se nazývá *sadhu*. Ve Srimad Bhagavatamu (3.25.25) se uvádí, že transcendentální namety můžeme jasně pochopit ve společnosti oddaných Pana. Bez dobré společnosti nemůžeme získat transcendentální poznání. Při zasvěcení, nebo když se nekomu dává posvátná snůra, se pronášejí slova *om tat sat*. Podobně je při provádění všech druhů obětí cílem Nejvyšší. Slova *tad-arthyam* znamenají sloužit všemu, co představuje

Nejvyššího, a zahrnuje to také varení a pomáhání v chrámu Pana nebo rozšiřování poznání o Bohu. Nejvyšších slov *om tat sat* se používá mnoha způsoby k dovršení dokonalosti všech činů a dosažení úplnosti.

SLOKA 28

*asraddhaya hutam dattam tapas taptam krtam ca yat
asad ity ucyate partha na ca tat pretya no iha*

asraddhaya - bez víry; *hutam* - obětované v oběti; *dattam* - venovan; *tapah* - pokání; *taptam* - konané; *krtam* - vykonané; *ca* - také; *yat* - to, které; *asad* - neskutečné; *iti* - takto; *ucyate* - nazývá se; *partha* - o synu Prthy; *na* - nikdy; *ca* - také; *tat* - to; *pretya* - po smrti; *na u* - ani; *iha* - v tomto životě.

Veskere oběti, pokání a dobročinnosti konané bez víry v Nejvyššího, o synu Prthy, nemají trvání. Nazývají se „asad“ a nejsou k ničemu ani v tomto, ani v příštím životě.

VÝKLAD: Všechno, ať už se to týká obětí, dobročinnosti nebo pokání, je bezcenné, je-li to vykonáváno bez transcendentálního cíle. Tento vers proto říká, že takové činy jsou hodny zavržení. Všechno se musí dělat v duchu oddané služby pro potěšení Nejvyššího. Bez takové víry a správného vedení nemůžeme nikdy sklízet žádné plody. Ve všech vedských písmech se doporučuje vřít v Nejvyššího. Podle vedského poznání je konečným cílem poznat Krsnu. Kdo se neradí touto zásadou, nemůže mít úspěch. Pro toho, kdo se vydal cestou oddanosti, je proto nejlepší již od samého počátku jednat pod vedením pravého duchovního učitele. To je způsob, jak dosáhnout plného úspěchu.

Lide v podminěném stavu mají sklon k účtování polobohu, duchu nebo Jaksu, jako je Kuvera. Kvalita dobrá stojí výše než kvalita vášně nebo nevědomosti, ale ten, kdo se přímo zapojuje do oddané služby, je vůči těmto kvalitám hmotné přírody transcendentální. I když existuje metoda, pomocí níž se člověk může postupně povýšit, přesto je nejlepší, zapojuje-li se přímo do transcendentální oddané služby Krsnovi ve společnosti Jeho čistých oddaných. To se doporučuje v této kapitole. Abychom měli úspěch, musíme nejprve nalézt pravého duchovního učitele a nechat se jím vést. Teprve pak můžeme dosáhnout víry v Nejvyššího. Když tato vřít časem uzraje, říká se jí láska k Bohu, která je nejvyšším cílem všech živých bytostí. Proto bychom se měli přímo zapojit do oddané služby. To je poselství sedmnácté kapitoly.

Takto konci Bhaktivedantovy výklady k sedmnácté kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Druhy víry“.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Zaver - dokonalost odříkání

SLOKA 1

*arjuna uvaca
sannyasasya maha-baho tattvam icchami veditum
tyagasya ca hrsikesa prthak kesi-nisudana*

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *sannyasasya* - odříkání; *maha-baho* - o valečníku mocných paží; *tattvam* - pravda; *icchami* - přeji si; *veditum* - porozumět; *tyagasya* - odříkání; *ca* - také; *hrsikesa* - o vládce smyslu; *prthak* - jinak; *kesi-nisudana* - o hubiteli demona Kesi.

Ardzuna pravil: O valečníku mocných paží, pral bych si vědet, co je účelem odříkání (tyaga) a co znací životní stádium odříkání (sannyasa), o hubiteli demona Kesi, Pane smyslu.

VÝKLAD: Bhagavadgita vlastně končí sedmnáctou kapitolou. Osmnáctá kapitola je doplňující shrnutí temat, o nichž jsme se již dříve zmínili. Ve všech kapitolách Bhagavadgity Sri Krsna zdurazuje, že nejvyšším životním cílem je oddané sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství. Stejně tak je shrnuto v osmnácté kapitole jako nejdůvěrnější cesta poznání. V prvních šesti kapitolách zdurazuje Krsna oddanou službu: *yoginam api sarvesam....* „Ze všech joginů či transcendentalistů je nejlepší ten, kdo neustále myslí jen na Mne.“ (Bg.6.47) Nasledujících šest kapitol pojednává o čisté oddané službě, její podstatě a cinnostech. V posledních šesti kapitolách se popisuje poznání, odříkání, cinnosti hmotné a transcendentální povahy a oddaná služba. Z toho se pak dále vyvozuje, že všechny činy mají být konány ve spojení s Nejvyšším Panem, což bylo shrnuto slovy *om tat sat*, která poukazují na

Visnu, Nejvyšší Osobu. Ve třetí části Bhagavadgity byla oddána služba popsána jako nejvyšší životní cíl odkazováním na dřívější učarj a na Brahma-sutru (Vedanta-sutru). Někteří stoupenci neosobní filozofie se domnívají, že mají monopol na vědomosti Vedanta-sutry, avšak smyslem Vedanta-sutry je dospět k pochopení oddané služby, neboť Vedanta-sutru sestavil samotný Pan a je jejím znalcem. Toto je popsáno v patnácté kapitole. Bhagavadgita tedy říká, že cílem všech písem a všech vedských knih je oddána služba.

Ve druhé kapitole je přehled obsahu Bhagavadgity a v osmnácté kapitole je souhrn všech pokynů. Za smysl života se považuje odříkání a dosažení transcendentálního stavu, který je nad třemi kvalitami hmotné přírody. Ardzuna si přál, aby Křšna objasnil tyto dva odlišné odborné výrazy, které mají v Bhagavadgite velký význam, totiž odříkání (*tyaga*) a životní stadium odříkání (*sannyasa*). Proto se ptal na význam těchto slov.

Jména Hrsikesa a Kesi-nisudana, kterých je v tomto verši použito k oslovení Nejvyššího Pana, jsou také významná. Hrsikesa je Křšna, Pan smyslu, který nám vždy může pomoci k duševnímu klidu. Ardzuna ho prosil, aby všechno shrnul tak, aby si mohl zachovat duševní rovnováhu. Přesto však má pochybnosti a pochybnosti se vždy přirovnávají k demonům; proto zde oslovil Křšnu: „Kesi-nisudano“. Kesi byl hrozný démon, kterého Křšna zabil. Nyní Ardzuna očekával, že Křšna zabije i jeho demona pochybnosti.

SLOKA 2

sri-bhagavan uvaca
kamyanam karmasam nyasam sannyasam kavayo viduh
sarva-karma-phala-tyagam prahus tyagam vicaksasah

sri-bhagavan uvaca - Křšna, Nejvyšší Osobnost Božství, pravil; *kamyanam* - se zadostí; *karmasam* - činností; *nyasam* - odříkání; *sannyasam* - životní stadium odříkání; *kavayah* - učení; *viduh* - vědí; *sarva* - všechno; *karma* - činy; *phala* - plodu; *tyagam* - odříkání; *prahuh* - nazývají; *tyagam* - odříkání; *vicaksasah* - zkušeně.

Vzneseny pravil: Zanechání činností, které jsou založeny na hmotných zádostech, je to, co učenci nazývají životní stadium odříkání, *sannyasa*. A vzdání se plodu všech činů se podle moudrých nazývá odříkání, *tyaga*.

VÝKLAD: Podle Bhagavadgity musí člověk přestat vykonávat činy, jejichž cílem je smyslový pozitek. Nesmí se však zříkat činů, které vedou k pokroku v duchovním poznání. To bude vysvětleno v následujícím verši. Ve vedské literatuře jsou popsány mnohé metody k vykonávání obětích činů, z nichž každý má svůj specifický účel. Jsou tam vyliceny jisté oběti, s jejichž pomocí je možno získat dobrého syna nebo se povýšit na vyšší planety, ale obětí činů, které jsou podníceny hmotnými zádoستmi, by měly být zavrženy. Nesmíme však zanechat obětích činů, které ocisrují naše srdce, nebo které nás vedou k pokroku v duchovní vědě.

SLOKA 3

tyajyam dosa-vad ity eke karma prahur manisisah
yajna-dana-tapah-karma na tyajyam iti capare

tyajyam - musí se vzdát; *dosa-vat* - jako zlé; *iti* - takto; *eke* - někteří; *karma* - činnost; *prahuh* - praví; *manisisah* - velcí myslitelé; *yajna* - oběti; *dana* - stědrostí; *tapah* - pokání; *karma* - činnost; *na* - nikdy; *tyajyam* - zřící se; *iti* - tak; *ca* - a; *apare* - jini.

Někteří učenci hlasají, že člověk by se měl vzdát všech plodonosných činů jako zlé, zatímco jini tvrdí, že oběti, pokání a dobročinnosti by se nikdo neměl zříkat.

VÝKLAD: Ve vedské literatuře jsou popsány mnohé činnosti, které jsou předmětem sporu. Píše se tam například, že zvířata se mohou zabíjet při obětech. Někteří mudrci však tvrdí, že zabijení zvířat je odporne v jakémkoliv podobě. Ve Vedách však stojí, že zabije-li člověk zvíře při oběti, není to považováno za zabiti, protože zvíře získá nový život. Někdy dostane po oběti nové zvířecí tělo, ale někdy je okamžitě povýšeno do lidské podoby. Mezi mudrci však o tom panují různé názory. Někteří říkají, že je vždy nutno vyhnout se zabijení zvířat a jini zase tvrdí, že pro zvláštní oběti je to dobré. Sri Křšna zde nyní objasní tyto různé názory na obětí činů.

SLOKA 4

niscayam srsu me tatra tyage bharata-sattama
tyago hi purusa-vyaghra tri-vidhah samprakirtitah

niscayam - zajiste; *srsu* - slys; *me* - ode Mne; *tatra* - pokud se tyka; *tyage* - ohledne odrikaní; *bharata-sat-tama* - o nejlepsi z Bharatovcu; *tyagah* - odrikaní; *hi* - zajiste; *purusa-vyaghra* - o tygre mezi muzi; *tri-vidhah* - troji; *samprakirtitah* - je ustanoveno.

O nejlepsi z Bharatovcu, vyslechni nyní Me rozhodnutí o odrikaní. O tygre mezi muzi, v pismech se rozlisuje troji odrikaní.

VYKLAD: Ackoliv se nazory na odrikaní velice lisi, za konečne musíme přijmout posouzení, jez nam zde predklada Nejvyšsi Osobnost Božství, Sri Krsna. Vedy jsou konečkoncu zakony dane Panem. Zde je Krsna osobne přítomen a Jeho slova by se měla považovat za konečna. Pan praví, ze povaha odrikaní se musí posuzovat podle toho, v jaké z hmotných kvalit bylo vykonáno.

SLOKA 5

yajna-dana-tapah-karma na tyajyam karyam eva tat
yajno danam tapas caiva pavanani manisisham

yajna - obeti; *dana* - dobrocinnosti; *tapah* - pokání; *karma* - cinu; *na* - nikdy; *tyajyam* - vzdavat se; *karyam* - musí konat; *eva* - zajiste; *tat* - to; *yajnah* - ober; *danam* - stědřost; *tapah* - pokání; *ca* - take; *eva* - zajiste; *pavanani* - ocistne; *manisisham* - i pro velké duše.

Obetních cinu, dobrocinnosti a pokání se člověk nemá nikdy zříkat a musí je konat. Ober, dobrocinnost a pokání jsou vskutku ocistné i pro velké duše.

VYKLAD: Jogini mají konat ciny pro pokrok lidské společnosti. Existuje mnoho ocistných procesu, které člověka povyšují na duchovní úroveň. Svatební obřad se nazývá *vivaha-yajna* a je například považován za jednu z takových obětí. Měl by však sáňjasi, který přetřhl všechna rodinná pouta, pobízet ke sňatku? Sri Krsna zde říká, že se nikdy nemáme zříkat obětí, které jsou prospěšné lidstvu. *Vivaha-yajna*, svatební obřad, má za účel usměrnit mysl člověka tak, aby nabyl klidu a mohl dělat duchovní pokroky. Ve většině případů by měli i sáňjasini tuto *vivaha-yajnu* podporovat. Sáňjasi by se nikdy neměl stykat se ženami, ale to neznamena, že by se mladý muž v nížším životním stadiu nesměl oženit. Účelem všech předepsaných obetních ukonů je dosáhnout Nejvyššího Pana. Nachází-li se člověk v nížším životním stadiu, neměl by se těchto obetních ukonů vzdávat. Dobrocinnost je take určena k ocistě srdce. Dává-li člověk milodary vhodným lidem, vede to k pokroku v duchovním životě, což bylo již dříve vysvětleno.

SLOKA 6

etany api tu karmasi sangam tyaktva phalani ca
kartavyaniti me partha niscitam matam uttamam

etani - všechny tyto; *api* - zajiste; *tu* - ale; *karmasi* - ciny; *sangam* - styk; *tyaktva* - vzdal se; *phalani* - plodu; *ca* - take; *kartavyani* - měly by být konány z povinnosti; *iti* - tak; *me* - Muž; *partha* - o synu Prthy; *niscitam* - konečný; *matam* - názor; *uttamam* - nejlepší.

Všechny tyto ciny je třeba vykonávat bez ulpívání, bez ohledu na výsledky a jako povinnost, o synu Prthy. To je Muž konečný svrchovaný názor.

VYKLAD: Ackoliv jsou všechny obetní ciny ocistné, neměli bychom za to očekávat nějaké odměny. Jinými slovy, člověk by se měl zříci obetních cinu, jejichž cílem je hmotný pokrok, zatímco obětí, které ocisťují existenci a které vedou k povýšení na duchovní úroveň, by se nikdy neměl vzdávat. Vše, co vede k uvědomování si Krsny, musí být podporováno. Ve Srimad Bhagavatamu se take píše, že veskere ciny, které vedou k oddané službě Bohu, by měly být přijaty. To je nejvyšší meritko náboženství. Oddány by měl vykonávat jakoukoliv práci, ober či dobrocinnost, která mu pomůže sloužit Bohu.

SLOKA 7

niyatasya tu sannyasah karmaso nopapadyate
mohat tasya parityagas tamasah parikirtitah

niyatasya - předepsané; *tu* - avšak; *sannyasah* - odrikaní; *karmasah* - ciny; *na* - nikdy; *upapadyate* - zaslouží si; *mohat* - z iluze; *tasya* - z kterých; *parityagah* - odrikaní; *tamasah* - v kvalitě nevedomosti; *parikirtitah* - připisuje se.

Předepsaných povinností by se však nikdo neměl zříkat. Jestliže se někdo pod vlivem iluze vzdává svých předepsaných povinností, připisuje se takové odrikaní kvalitě nevedomosti.

VYKLAD: Člověk se musí vzdát práce, jejímž cílem je hmotné uspokojení. Místo toho se však doporučují cinnosti, které ho povyšují k duchovním aktivitám, jako například připravit jídlo pro Krsnu, obětovat Muž je a pak si sám z něho vzít. Říká se, že člověk v životním stadiu odrikaní si nemá připravovat jídlo sam pro sebe. Varení jídla pro osobní potěšení je zakázáno, ale není zakázáno

pripravovat jídlo pro Pana. Prave tak muze sannjasi vykonat svatebni obrad, aby pomohl svemu ucednikovi v pokroku v uvedomovani si Krsny. Zrika-li se nekdo takovych cinu, mel by vedet, ze jedna v kvalite temnoty.

SLOKA 8

*duhkham ity eva yat karma kaya-klesa-bhayat tyajet
sa krtva rajasam tyagam naiva tyaga-phalam labhet*

duhkham - nesrastny; *iti* - tak; *eva* - zajiste; *yat* - to, co; *karma* - cin; *kaya* - pro telo; *klesa* - neprijemne; *bhayat* - ze strachu; *tyajet* - opustit; *sah* - on; *krtva* - po vykonani; *rajasam* - v kvalite vasne; *tyagam* - odrikani; *na* - ne; *eva* - zajiste; *tyaga* - odrikani; *phalam* - vysledky; *labhet* - ziska.

Jestlize se nekdo vzdava svych povinnosti, protoze se mu jevi neprijemne, nebo ze strachu pred telesnym nepohodlim, rika se o nem, ze jeho odrikani je v kvalite vasne. Takove ciny nikdy nevedou k rozvoji odrikani.

VYKLAD: Ten, kdo si je vedom Krsny, by se nemel vzdavat vydelavani penez z obavy, ze kona plodne ciny. Muze-li svou praci ziskat penize a pak je pouzit v oddane sluzbe Krsnovi, nebo muze-li casnym vstavanim pokrocit v uvedomovani si Krsny, nemel by od techto cinnosti upoustet ze strachu nebo proto, ze se mu zdaji obtizne. Takove odrikani patri do kvality vasne. Vysledky vasniveho jednani prinaseji vzdy bolest. Jestlize clovek zanecha prace v tomto duchu, jeho odrikani neprinese vysledky.

SLOKA 9

*karyam ity eva yat karma niyatam kriyate rjuna
sangam tyaktva phalam caiva sa tyagah sattviko matah*

karyam - musi byt vykonany; *iti* - tak; *eva* - v skutku; *yat* - ktere; *karma* - cin; *niyatam* - predepsany; *kriyate* - vykonan; *arjuna* - o Ardzuno; *sangam* - spolecnost; *tyaktva* - vzdal se; *phalam* - vysledek; *ca* - take; *eva* - zajiste; *sah* - to; *tyagah* - vzdani se; *sattvikah* - v kvalite dobra; *matah* - Muj nazor.

O Ardzuno, kona-li nekdo predepsane povinnosti jen proto, ze je treba je vykonat, a vzdava-li se ulpivani na plodech cinu a hmotne spolecnosti, rika se o takovem odrikani, ze patri do kvality dobra.

VYKLAD: Predepsane ciny se musi vykonavat v tomto duchu. Clovek ma jednat bez ulpivani na plodech cinu a nema se s praci ztotoznovat. Pracuje-li clovek vedomi si Krsny v tovarne, neztotoznuje se ani s tovarnou, ani s jejimi zamestnanci. Pracuje jen pro Krsnu, a kdyz da vysledky Krsnovi, jedna transcendentalne.

SLOKA 10

*na dvesty akusalam karma kusale nanusajjate
tyagi sattva-samavisto medhavi chinna-samsayah*

na - nikdy; *dvesti* - nenavidi; *akusalam* - neblahy; *karma* - cin; *kusale* - blahodarny; *na* - ani; *anusajjate* - poutan; *tyagi* - ten, kdo se vzdava; *sattva* - v kvalite dobra; *samavistah* - nachazi se; *medhavi* - moudry; *chinna* - presekali; *samsayah* - vsechny pochyby.

Inteligentni sannjasi, umisteny v kvalite dobra, rozptylil sve pochybnosti o cinu a neprotivi si ani cin neblahy, ani neni poutan cinem blahodarnym.

VYKLAD: Clovek vedomi si Krsny nebo nachazejici se v kvalite dobra nikdy nechova nenavist k nekomu nebo necemu, co pusobi jeho telu neprijemnosti. Kona ciny na spravnem miste a ve spravnou dobu, aniz by se obaval potizi, ktere tyto ciny s sebou mohou nest. Takova osoba o svem jednani nepochybuje, je na transcendentalni urovni, a meli bychom vedet, ze je nejinteligentnejsi.

SLOKA 11

*na hi deha-bhrta sakyam tyaktum karmasy asesatah
yas tu karma-phala-tyagi sa tyagity abhidhiyate*

na - nikdy; *hi* - zajiste; *deha-bhrta* - pro vteleného; *sakyam* - mozno; *tyaktum* - vzdal se; *karmasi* - ciny; *asesatah* - zcela; *yah* - ten, kdo; *tu* - ale; *karma* - cinu; *phala* - plodu; *tyagi* - ten, kdo se vzdava; *sah* - on; *tyagi* - ten, kdo se vzdava; *iti* - tak; *abhidhiyate* - rika se.

Pro vtelenou bytost je v skutku nemozne vzdal se zcela vsech cinnosti. O tom, kdo se vzdal plodu cinu, se proto pravi, ze se vpravde vzdal.

VYKLAD: V Bhagavadgite se rika, ze clovek nikdy nemuze prestat jednat. Proto ten, kdo pracuje pro Krsnu a vse Krsnovi obetuje, nedychti po pozitivu z plodu sve prace a je doopravdy tim, kdo se zrika. Mnoho clenu Mezinarodni spolecnosti pro uvedomovani si Krsny pracuje v kancelarich, továrnách

a jiných místech a vše, co vydelají, věnují této společnosti. Takové vznesené duše jsou ve skutečnosti sannjasini, což znamená, že se rádi na úroveň životního stadia odříkají. Zde se jasně popisuje, jak se má člověk zříkat plodu práce a za jakým účelem se má těchto plodů zbavit.

SLOKA 12

*anistam istam misram ca tri-vidham karmasah phalam
bhavaty atyaginam pretya na tu sannyasinam kvacit*

anistam - vedoucí do pekla; *istam* - vedoucí do nebe; *misram* - smísené; *ca* - a; *tri-vidham* - troji; *karmasah* - cinu; *phalam* - výsledek; *bhavati* - stane se; *atyaginam* - kteří se nevzdali; *pretya* - po smrti; *na* - ne; *tu* - ale; *sannyasinam* - pro životní stadium odříkání; *kvacit* - kdykoliv.

Plody cinu, jichž se po smrti dostane ten, kdo se nezříká, jsou trojího druhu: vytoužené, nezadoucí a smísené. Avšak ti, kdo jsou v životním stadiu odříkání, nemají žádné plody, pro které by trpěli nebo se radovali.

VYKLAD: Osoba vědomá si Krsny, která jedna s vědomím o svém skutečném vztahu ke Krsnovi, je vždy osvobozena. Proto po smrti nemusí ani trpět, ani se radovat z plodu svých cinu.

SLOKA 13

*pancaitani maha-baho karasani nibodha me
sankhye krtante proktani siddhaye sarva-karmasam*

panca - pět; *etani* - tyto; *maha-baho* - o valečníku mocných paží; *karasani* - zapřicíněné; *nibodha* - pouč se; *me* - ode Mne; *sankhye* - podle Vedanty; *krtante* - završ; *proktani* - receno; *siddhaye* - pro dokonalost; *sarva* - všech; *karmasam* - cinnosti.

O valečníku mocných paží, Ardzuno, nyní se ode Mne pouč o pěti příčinách, které přispívají k uskutečnění všech cinu, jak je popisuje Vedanta.

VYKLAD: Jelikož všechny vykonané ciny s sebou přinášejí následky, můžeme se ptát, jak je možné, že člověk, který si je vědomý Krsny, netrpí za následky svého jednání a ani v nich nehledá pozitek. Sri Krsna proto cituje vedantskou filozofii, aby ukázal, jak je to možné. Říká, že každý člověk by měl znát pět příčin k úspěšnému dovršení jakéhokoli jednání. *Sankhya* znamená stvol poznání a *vedanta* znamená konečné poznání, které je přijímáno všemi vůdci ácarji. I sankaracarja takto přijal Vedanta-sutru. Proto se člověk musí poradit s takovou autoritou.

V Bhagavadgite (15.15) se píše, že svrchovanou vládu má Nadduse (*sarvasya caham hrđi sannivistah*). Zamestnáva každého v určených cinnostech tím, že mu připomíná jeho minulé ciny. A cinnosti v uvědomování si Krsny vykonané pod vedením Nadduse ze srdce nenesou žádné následky ani v tomto, ani v příštím životě.

SLOKA 14

*adhithanam tatha karta karasam ca prthag-vidham
vividhas ca prthak cesta daivam caivatra pancamam*

adhithanam - místo; *tatha* - také; *karta* - konatel; *karasam* - nástroje; *ca* - a; *prthag-vidham* - různé druhy; *vividhas* - rozmanitost; *ca* - a; *prthak* - oddělené; *cesta* - usilí; *daivam* - Nejvyšší; *ca* - také; *eva* - zajisté; *atra* - zde; *pancamam* - pátý.

Místo cinu (telo), konatel, různé smysly, mnoho rozličných druhů usilí a konečně Nadduse - to je pět faktorů všech cinu.

VYKLAD: Slovem *adhithanam* se myslí tělo. Duše v těle jedna tak, aby svým jednáním přivodila výsledky, a je proto označována slovem *karta*, „konatel“. *@ruti* také říká, že duše je znalcem a konatelem (*esa hi drasta srasta*; Prasna Upanisad 4.9), a je to také potvrzeno ve Vedanta-sutře: *jno ta eva* (2.3.18) a *karta sastrarthavattvat* (2.3.33). Smysly jsou nástroji jednání (*karasa*) a jejich prostřednictvím duše jedna. Každý cin vyžaduje jisté usilí (*cesta*), avšak všechny ciny jsou závislé na vůli Nejvyššího Pana, který je umístěn v srdcích všech jako přítel. Nadduse je tedy svrchovanou příčinou. Za těchto okolností není ten, kdo oddane a laskyplně slouží Krsnovi pod vedením Nadduse, poután žádnými ciny. Ti, kdo si plně uvědomují Krsnu, nejsou s konečnou platností zodpovědní za své ciny. Všechno závisí na nejvyšší vůli neboli Naddusi, Nejvyšší Osobnosti Božství.

SLOKA 15

*sarira-van-manobhir yat karma prarabhate narah
nyayyam va viparitam va pancaite tasya hetavah*

sarira - tělem; *vak* - reci; *manobhir* - a myslí; *yat* - které; *karma* - cin; *prarabhate* - začíná; *narah* - člověk; *nyayyam* - správně; *va* - nebo; *viparitam* - naopak; *va* - nebo; *panca* - pět; *ete* - všechny tyto; *tasya* - jejich; *hetavah* - příčiny.

Techto pet faktorů je příčinou každého cinu, ar správného či nesprávného, který člověk kona telem, myslí nebo řecí.

VYKLAD: Slova „správný“ a „nesprávný“ jsou v tomto versu velmi významná. Správný cin je ten, který je vykonán podle příkazu písem, a nesprávný cin je ten, který se pokynem písem vymyká. Uplně uskutečnění všech cinů však vždy závisí na těchto pěti faktorech.

SLOKA 16

*tatraivam sati kartaram atmanam kevalam tu yah
pasyaty akṛta-buddhitvaṇ na sa pasyati durmatih*

tatra - tam; *evam* - takto; *sati* - jsouci; *kartaram* - konatele; *atmanam* - sebe; *kevalam* - jedineho; *tu* - avšak; *yah* - kdo; *pasyati* - vidí; *akṛta-buddhitvaṇ* - díky nedostatečnému intelektu; *na* - nikdy; *sah* - on; *pasyati* - vidí; *durmatih* - pošetilý.

Proto ten, kdo se považuje za jedineho konatele, aniž by vzal v úvahu oněch pět příčin, jistě neoplyvá velkou inteligencí a není schopen vidět věci v jejich pravém světle.

VYKLAD: Hlupák nemůže pochopit, že Nadduse je v něm přítomná jako přítel a že řídí všechny jeho činy. Ačkoliv hmotné příčiny jsou místo, konatel, úsilí a smysly, konečnou příčinou je Nejvyšší Osobnost Božství. Proto nesmíme mít na zřeteli jen čtyři hmotné příčiny, nýbrž i nejvyšší příčinu. Kdo přehlíží Nejvyššího, myslí si o sobě, že je konatel.

SLOKA 17

*yasya nahankṛto bhavo buddhir yasya na lipyate
hatvapi sa imal lokan na hanti na nibadhyate*

yasya - ten, jehož; *na* - nikdy; *ahankṛtaḥ* - falešným egem; *bhavaḥ* - přirozenost; *buddhiḥ* - inteligence; *yasya* - ten, kdo; *na* - nikdy; *lipyate* - poután; *hatva* - zabíjející; *api* - i; *sah* - on; *iman* - tento; *lokan* - svět; *na* - nikdy; *hanti* - zabíjí; *na* - nikdy; *nibadhyate* - zaplete se.

Ten, kdo není motivován falešným egem a nemá pomyšlený intelekt, nezabíjí, i kdyby lidé na tomto světě usmrtil, a ani není svými činy poután.

VYKLAD: Sri Kṛṣṇa v tomto versu vysvětluje Ardzunovi, že jeho prání nebojovat pochází z falešného ega. Ardzuna se považoval za konatele cinu, aniž by vzal v úvahu schválení Nejvyššího vne i uvnitř. Proč by měl člověk, který nebere v úvahu schválení Nejvyššího, vůbec jednat? Kdo však zná všechny faktory nezbytné k vykonání cinu, sebe jakožto vykonavatele a Nejvyššího Pana jako toho, kdo dává konečné svolení, ten je ve svém jednání dokonale, ar dělá cokoli. Takový člověk se nikdy nepoddá iluzi. Svevolně jednání, jež s sebou nese osobní zodpovědnost, pochází z falešného ega a bezbožnosti, neboli jinými slovy z nedostatku vědomí o Kṛṣṇovi. Kdo si je vědom Kṛṣṇy a jedná pod vedením Nadduse nebo Nejvyšší Osobnosti Božství, ten nezabíjí, i když se to tak jeví. Jeho jednání také nemá žádné následky. Zabíjí-li voják na rozkaz velitele, není za svůj cin zodpovědný, zabíjí-li však z vlastní iniciativy, je postaven před soud.

SLOKA 18

*jñānam jñeyam pariñata tri-vidha karma-codana
karasam karma karteti tri-vidhaḥ karma-saṅgrahaḥ*

jñānam - poznání; *jñeyam* - předmět poznání; *pariñata* - poznávající; *tri-vidha* - troji; *karma* - čin; *codana* - pohnutka; *karasam* - smysly; *karma* - čin; *karta* - konatel; *iti* - tak; *tri-vidhaḥ* - troji; *karma* - čin; *saṅgrahaḥ* - součásti.

Poznání, poznávání a poznávající jsou tři faktory, které dávají podnět k činům; smysly, čin a konatel jsou tři součásti cinu.

VYKLAD: Poznání, poznávání a poznávající jsou tři druhy pohnutek našeho každodenního jednání. Součástí cinu jsou nástroje cinu, čin samotný a konatel. Každá práce konaná člověkem zahrnuje tyto faktory. Pohnutka, která dává podnět k činům, se nazývá inspirace. Před každým jednáním si ve své mysli vypracujeme plán jednání. To je jemná forma jednání, která vede k tělesné činnosti. Každá činnost musí nejprve projít psychickým procesem sestávajícím z myšlení, citění a nakonec rozhodnutí jednat, a to se nazývá podnět. Inspirace k činnosti je stejná, pochází-li z písem nebo od duchovního učitele. Jakmile člověk dostane inspiraci, dojde k vykonání samotného cinu pomocí smyslových ústrojí včetně mysli, která je střediskem všech smyslů. Souhrn všech těchto složek činnosti se nazývá všeobecná činnost.

SLOKA 19

*jñānam karma ca karta ca tridhāiva gūṣa-bhedaṭṭah
procyate gūṣa-saṅkhyāṇe yathavac chṛsu tany api*

jnanam - poznání; *karma* - čin; *ca* - take; *karta* - konatel; *ca* - take; *tridha* - troji; *eva* - zajisté; *gusa-bhadatah* - podle kvalit hmotné přírody; *procyate* - rika se; *gusa-sankhyane* - podle jednotlivých kvalit; *yatha-vat* - jak jsou; *srsu* - slys; *tani* - o všech; *api* - take.

Podle tří kvalit hmotné přírody existují tři druhy poznání, činu a konatele. Slys nyní, jak ti je popíši.

VYKLAD: Ve čtrnácté kapitole byly dopodrobna popsány tři kvality hmotné přírody. Kvalita dobra byla popsána jako zářící, kvalita vášně jako materialistická a o kvalitě nevědomosti bylo řečeno, že vede k lenosti a lhostejnosti. Všechny hmotné kvality poutají k hmotnému světu a nevedou k vysvobození. I člověk v kvalitě dobra je podmíněn. V sedmácté kapitole byly popsány různé druhy uctívání lidmi podmíněnými různými kvalitami hmotné přírody. Nyní si Šrí Kṛṣṇa přeje vysvětlit všechny druhy poznání, činu a konatele podle třech hmotných kvalit.

SLOKA 20

sarva-bhutesu yenaikam bhavam avyayam iksate
avibhaktam vibhaktesu taj jnanam viddhi sattvikam

sarva-bhutesu - ve všech živých bytostech; *yena* - kterými; *ekam* - jediná; *bhavam* - podstata; *avyayam* - nepomíjivé; *iksate* - spatruje; *avibhaktam* - nedílné; *vibhaktesu* - nespočetně rozděleno; *tat* - to; *jnanam* - poznání; *viddhi* - vez; *sattvikam* - v kvalitě dobra.

Vez, že poznání, kterým člověk spatruje jedinou, nepomíjivou a nedílnou duchovní podstatu ve všech rozdílných bytostech, náleží kvalitě dobra.

VYKLAD: Člověk, který vidí duši ve všech živých bytostech, ať v polobozích, lidech, zvířatech, ptácích, selmách, rybach nebo rostlinách, má poznání v kvalitě dobra. Duše je přítomná ve všech živých bytostech, ačkoliv mají různá těla podle následku drivejších činů. Tato duše neboli duchovní síla náleží do vyšší podstaty Nejvyššího Pana, což bylo vysvětleno v sedmé kapitole. Jestliže člověk vidí tuto vyšší podstatu ve všech telech, pak je jeho poznání v kvalitě dobra. Životní síla je nepomíjivá, protože tělo je pomíjivé. Rozdílnosti mezi živými bytostmi existují jen na tělesné úrovni, neboť v podmíněném živote je mnoho různých existencních forem, a proto se živá síla jeví oddělená. Takové neosobní poznání je částí seberealizace.

SLOKA 21

prthaktvena tu yaj jnanam nana-bhavan prthag-vidhan
vetti sarvesu bhutesu taj jnanam viddhi rajasam

prthaktvena - na základě dělení; *tu* - ale; *yaj* - ktere; *jnanam* - poznání; *nana-bhavan* - rozličná bytí; *prthag-vidhan* - různá; *vetti* - kdo ví; *sarvesu* - ve všech; *bhutesu* - živých bytostech; *tat* - to; *jnanam* - poznání; *viddhi* - vez; *rajasam* - v kvalitě vášně.

Poznání, se kterým člověk vidí různé druhy živých bytostí zjišťující v různých telech, je poznání v kvalitě vášně.

VYKLAD: Představa, že živá bytost je s tělem totožná a že vědomí zanikne se zanikem těla, je připisována poznání v kvalitě vášně. Podle tohoto poznání by rozdíl mezi těly spočíval v tom, že každé vyvinulo jiné vědomí, ale duše, z níž vědomí pochází, neexistuje. Tělo je totožné s duší a bez těla žádná duše neexistuje. Podle takového poznání je vědomí dočasné. Podle jiného názoru žádné individuální duše neexistují, ale existuje jedna všepřonikající duše, která má dokonale poznání, zatímco tělo je pouze projevem dočasné nevědomosti. Anebo že vne těla neexistuje individuální nebo Nejvyšší Duše. Všechna tato pojetí jsou považována za výplody kvality vášně.

SLOKA 22

yat tu kṛtsna-vad ekasmin karye saktam ahaitukam
atattvartha-vad alpam ca tat tamasam udahrtam

yat - ktere; *tu* - ale; *kṛtsna-vat* - jako všechno; *ekasmin* - v jednom; *karye* - činnosti; *saktam* - ulpívá; *ahaitukam* - bez příčiny; *atattva-artha-vat* - bez poznání pravé podstaty; *alpam* - velice nicotné; *ca* - a; *tat* - to; *tamasam* - v kvalitě temnoty; *udahrtam* - praví se.

A poznání, které člověka poutá k jedinému druhu činnosti, jako by to bylo všechno, které je nicotné a bez znalosti pravdy, je považováno za poznání v kvalitě temnoty.

VYKLAD: „Poznání“ bezného člověka je vždy v kvalitě temnoty neboli nevědomosti, neboť každá podmíněná bytost se v této kvalitě nevědomosti rodí. Proto musíme pěstovat poznání tak, že se obrátíme na pravé autority, tedy na duchovního učitele a zjevená písmena. Poznání těch, kteří takto necíní, zůstane omezeno na tělo. Pro takové lidi jsou peníze Bohem a poznání znamená uspokojení tělesných požadavků. Jejich poznání nemá naprosto nic společného s Absolutní Pravdou. Nacházejí se

vicemene na úrovni zvírat - jak se najíst, vyspat, bránit a jak se parit. O takovém poznání se zde říká, že patří do kvality temnoty. Souhrnem lze říci, že poznání o duši nad tělesnou úroveň se připisuje kvalitě dobra, zatímco poznání dávající podnět k mnoha teoriím a naukám zakládajícím se na světské logice a mentální spekulaci náleží do kvality vášně a konečně poznání, které se zabývá jen pohodlím těla, náleží do kvality nevědomosti.

SLOKA 23

*niyatam sanga-rahitam araga-dvesatah krtam
aphala-prepsuna karma yat tat sattvikam ucyate*

niyatam - podle předpisu; *sanga-rahitam* - bez ulpívání; *araga-dvesatah* - bez lásky nebo nenávisti; *krtam* - konan; *aphala-prepsuna* - bez zájmu o ploděch; *karma* - čin; *yat* - který; *tat* - to; *sattvikam* - v kvalitě dobra; *ucyate* - praví se.

O činu konaném podle pokynů, bez ulpívání, lásky a nenávisti a bez touhy po plodech se praví, že náleží kvalitě dobra.

VYKLAD: Povinnosti, které se vykonávají podle zásad písem pro společenské třídy a udobí života, bez ulpívání či vlastnických nároků, a tudíž také bez lásky a nenávisti, které jsou konány s myslí upřenou na Krsnu, k uspokojení Nejvyššího Pana a které nemají žádný sobecký motiv, takové činnosti náleží do kvality dobra.

SLOKA 24

*yat tu kamepsuna karma sahanakaresa va punah
kriyate bahulayasam tad rajasam udahrtam*

yat - který; *tu* - ale; *kama-ipsuna* - se zájmu o plodech; *karma* - čin; *sa-ahankaresa* - s egem; *va* - nebo; *punah* - znovu; *kriyate* - konan; *bahula-ayasam* - s velkým úsilím; *tad* - ten; *rajasam* - v kvalitě vášně; *udahrtam* - praví se.

Avšak čin, který je s velkým úsilím konan člověkem, toužícím ukojit své zájmy a motivovan falešným egem, je činem v kvalitě vášně.

SLOKA 25

*anubandham ksayam himsam anapeksya ca paurusam
mohad arabhyate karma yat tat tamasam ucyate*

anubandham - budoucí připoutanost; *ksayam* - zničení; *himsam* - a utrpení druhým; *anapeksya* - bez ohledu na následky; *ca* - také; *paurusam* - samoliby; *mohat* - z iluze; *arabhyate* - začal; *karma* - čin; *yat* - který; *tat* - ten; *tamasam* - v kvalitě nevědomosti; *ucyate* - praví se.

A čin konaný z pohloupení, bez ohledu na pokyny písem, bez ohledu na následky nebo na budoucí připoutanost, způsobující újmu druhým, je považován za čin v kvalitě nevědomosti.

VYKLAD: Člověk je za své činy zodpovědný nejen státu, ale i zplnomocněncem Nejvyššího Pana, takzvaným Jamadutem. Nezodpovědná činnost je nicivá, neboť odporuje předepsaným zásadám písem. Taková činnost se často vyznačuje násilím a způsobuje utrpení jiným živým tvorům. Pohnutkou k takovému nezodpovědnému jednání je vlastní zkušenost. Tomu se říká iluze. Taková iluzorní činnost je vyloděm kvality nevědomosti.

SLOKA 26

*mukta-sanga naham-vadi dhrti-utsaha-samanvitah
siddhy-asiddhyor nirvikarah karta sattvika ucyate*

mukta-sangah - osvobozen od styku s veskerou hmotnou společností; *anaham-vadi* - bez falešného ega; *dhrti* - s velkým odhodláním; *utsaha* - a velkým nadšením; *samanvitah* - způsobilý; *siddhi* - v dokonalosti; *asiddhyoh* - nezdár; *nirvikarah* - beze změn; *karta* - konatel; *sattvikah* - v kvalitě dobra; *ucyate* - praví se.

Ten, kdo vykonává svou povinnost oprostě od styku s kvalitami hmotné přírody, prost falešného ega, s nadšením a rozhodností a nedotkne se ho úspěch či neúspěch, se nachází v kvalitě dobra.

VYKLAD: Člověk, který si je vědom Krsny, je vždy transcendentální vůči kvalitám hmotné přírody. Vykonává sverené povinnosti, avšak neočekává za to žádné plody, poněvadž je oprostě od falešného ega a pychy. Přesto je vždy zaujat prací až do jejího ukončení a případně nesnáze ho neznepokojují a neubírají mu na nadšení. Nedotkne se ho ani úspěch, ani nezdár a stěží i nestěží přijímá stejné. Takový konatel se nachází v kvalitě dobra.

SLOKA 27

*ragi karma-phala-prepsur lubdho himsatmakō sucih
harsa-sokanvītaḥ karta rajasah parikirtitaḥ*

ragi - velice ulpivající; *karma-phala* - na plodech cinu; *prepsuh* - touzíci; *lubdhah* - lačný; *himsa-atmakah* - vždy zavistivý; *asucih* - necistý; *harsa-soka-anvītaḥ* - podlehlající radosti a zármutku; *karta* - takový konatel; *rajasah* - v kvalitě vášně; *parikirtitaḥ* - prohlašuje se.

O konateli, který ulpívá na práci i plodech svých činů, a který touží po jejich užívání, který je chamtivý, zavistivý, necistý a podlehlá radosti a zármutku, se praví, že se nachází v kvalitě vášně.

VYKLAD: Člověk přilís ulpívá na určité práci nebo na jejích plodech, protože je velice materialistický a silně ho poutá domácí krb, žena a děti. Takový člověk ve svém životě netouží pokročit výše. Jediné, co ho zajímá, je jak si zajistit co možná největší hmotné pohodlí. Obvykle bývá velice chamtivý a je přesvědčen, že vše, čeho dosáhl, je trvale a nikdy o to nemůže přijít. Takový člověk závidí druhým a pro smyslový pozitek je schopen vykonat i cokoliv špatného. Proto je necistý a nezajímá ho, vydělá-li peníze cestným, nebo necestným způsobem. Pokud má úspěch v práci, je rozjaren a při nezdaru je nesrastný. Takový člověk se nachází v kvalitě vášně.

SLOKA 28

*ayuktah prakṛtaḥ stabdhah satho naiskṛtikaḥ laśah
visadī dirgha-sutrī ca karta tamasaḥ ucyate*

ayuktah - bez odkázání na pokyny písem; *prakṛtaḥ* - materialistický; *stabdhah* - tvrdohlavý; *sathah* - podvodný; *naiskṛtikaḥ* - urazí druhé; *alaśah* - lenivý; *visadī* - mrzutý; *dirgha-sutrī* - líknavý; *ca* - take; *karta* - konatel; *tamasaḥ* - v kvalitě nevedomosti; *ucyate* - praví se.

O konateli, který vždy jedná proti příkazům písem, který je materialistický, tvrdohlavý, podvodný, lenivý, často urazí druhé, vždy mrzutý a líknavý, se praví, že se nachází v kvalitě nevedomosti.

VYKLAD: V písmech nalezneme pokyny k činům, které se mají vykonávat a které ne. Kdo se tímto zásadami nerídí, kona činy, které se vykonávat nemají, a takoví lidé jsou všeobecně materialističtí. Jednájí podle kvalit přírody, a nikoliv podle pokynů písem. Nejsou příliš jemní a obvykle bývají velice uskokní a dovední v urazení druhých. Jsou velice leniví a svou povinnost nikdy nekonají radně; rádeji ji odloží na jindy. Proto jsou vždy mrzuti. Ve všem se loudají - to, co se da udelat za hodinu, dělají celá leta. Takoví lidé se nacházejí v kvalitě nevedomosti.

SLOKA 29

*buddher bhedaḥ dhr̥teś caiva gusatas tri-vidhaḥ sṛsu
procyamaṇam asesesa pr̥thaktvena dhananjaya*

buddheh - inteligence; *bhedam* - rozdíly; *dhr̥teḥ* - odhodlání; *ca* - take; *eva* - zajiště; *gusataḥ* - z kvalit hmotné přírody; *tri-vidham* - tři druhy; *sṛsu* - slyš; *procyamaṇam* - jak je vyjevím; *asesesa* - podrobně; *pr̥thaktvena* - různě; *dhananjaya* - o dobyvateli bohatství.

O dobyvateli bohatství, slyš nyní, prosím, jak ti podrobně vyjevím tři druhy porozumení a odhodlanosti podle kvalit hmotné přírody.

VYKLAD: Pote, co Śrī Kṛṣṇa objasnil poznání, poznávání a znalce podle třech kvalit hmotné přírody, vysvětluje stejným způsobem rozdělení inteligence a odhodlanosti.

SLOKA 30

*pravṛttim ca nivṛttim ca karyakārye bhayaḥ
bandhaḥ mokṣam ca yā vetti buddhiḥ sa partha sātṭviki*

pravṛttim - dělá; *ca* - take; *nivṛttim* - nedělá; *ca* - a; *karya* - co by mělo být vykonáno; *akārye* - a co by se nemelo dělat; *bhaya* - strach; *abhaye* - nebojácnost; *bandham* - pouto; *mokṣam* - vysvobození; *ca* - a; *yā* - která; *vetti* - zná; *buddhiḥ* - porozumení; *sa* - to; *partha* - o synu Prthy; *sātṭviki* - v kvalitě dobra.

Porozumení, s jehož pomocí člověk ví, co konat má a co konat nemá, čeho se má obávat a čeho ne, co pouta a co vysvobozuje, o synu Prthy, takové porozumení je v kvalitě dobra.

VYKLAD: Ten, kdo nezná pokyny písem, se zapleta do následku svých činů. Činy, které se vykonávají podle pokynů písem, se nazývají *pravṛtti* neboli činy, které by měly být vykonány. Opakem jsou činy, které by neměly být vykonány, poněvadž nejsou v písmech doporučeny. Porozumení, které rozlišuje inteligenci, se nachází v kvalitě dobra.

SLOKA 31

*yayā dharmam adharmaḥ ca karyam cakāryam eva ca
ayathavat prajānāti buddhiḥ sa partha rājasi*

yaya - kterou; *dharmam* - náboženské zásady; *adharmam* - bezbožnost; *ca* - a; *karyam* - co by mělo být vykonáno; *ca* - take; *akaryam* - co by nemělo být vykonáno; *eva* - zajisté; *ca* - take; *ayatha-vat* - nedokonale; *prajanati* - zna; *buddhih* - inteligence; *sa* - ta; *partha* - o synu Prthy; *rajasi* - v kvalitě vášně.

O synu Prthy, porozumení nerozlišující mezi zbožným a bezbožným, mezi cíný, které se mají konat, a cíný, které se nemají konat, se nachází v kvalitě vášně.

SLOKA 32

*adharmam dharmam iti ya manyate tamasavrtta
sarvarthan viparitams ca buddhih sa partha tamasi*

adharmam - bezbožnost; *dharmam* - náboženství; *iti* - tak; *ya* - která; *manyate* - myslí si; *tamasa* - z iluze; *avrtta* - zastřena; *sarva-arthan* - všechny věci; *viparitan* - nesprávný směr; *ca* - take; *buddhih* - inteligence; *sa* - ta; *partha* - o synu Prthy; *tamasi* - v kvalitě nevědomosti.

Porozumení zastřené iluze a temnotou, pokládající bezbožnost za náboženství a vždy směřující nesprávným směrem, o Partho, je v kvalitě nevědomosti.

VYKLAD: Inteligence v kvalitě nevědomosti jedná vždy opačným způsobem, než by měla. Zamíta právě náboženství a místo toho přijímá taková náboženství, která vlastně ani náboženstvími nejsou. Lidé v kvalitě nevědomosti považují velké duše za bezné lidi a obecného člověka přijímají jako velkou duši. Pravdu vidí jako nepravdu a nepravdu považují za pravdu. Ve všech svých činnostech se dávají nepravou cestou; proto je jejich inteligence v kvalitě nevědomosti.

SLOKA 33

*dhṛtya yaya dharayate manah-prasendriya-kriyah
yogenavyabharisya dhṛtiḥ sa partha sattviki*

dhṛtya - odhodlanost; *yaya* - kterou; *dharayate* - udržována; *manah* - myslí; *prasa* - život; *indriya* - smysly; *kriyah* - činnosti; *yogena* - prováděním jógy; *avyabharisya* - bez jakéhokoli přerušení; *dhṛtiḥ* - odhodlanost; *sa* - ta; *partha* - o synu Prthy; *sattviki* - v kvalitě dobra.

Nezlomná odhodlanost, která je udržována neochvějným prováděním jógy a s níž člověk ovládá činnosti mysli, života a smyslu, o synu Prthy, je odhodlanost náležející kvalitě dobra.

VYKLAD: Joga je prostředkem k pochopení Nejvyšší Duše. Kdo je s pevnou odhodlaností pohroužen v myšlenkách na Nejvyšší Duši, kdo soustřeďuje mysl, smysly a život na Nejvyššího, ten oddane slouží Kṛšnovi. Taková odhodlanost náleží kvalitě dobra. Slovo *avyabharisya* je velmi důležité, neboť poukazuje na osoby, které laskavě slouží Kṛšnovi a které se nikdy nenechají svest z cesty jinými cíný.

SLOKA 34

*yaya tu dharma-kamarthan dhṛtya dharayate rjuna
prasangena phalakankṣi dhṛtiḥ sa partha rajasi*

yaya - kterou; *tu* - ale; *dharma* - náboženství; *kama* - smyslového požitku; *arthan* - ekonomického rozvoje; *dhṛtya* - s odhodlaností; *dharayate* - držet se; *arjuna* - o Ardzuno; *prasangena* - protože; *phala-akankṣi* - toužící po plodech; *dhṛtiḥ* - odhodlanost; *sa* - ta; *partha* - o synu Prthy; *rajasi* - v kvalitě vášně.

Avsak odhodlanost, s níž se člověk usilovně drží plodu náboženství, ekonomického rozvoje a smyslového požitku, o Ardzuno, taková odhodlanost náleží kvalitě vášně.

VYKLAD: Člověk, který neustále touží po plodech ekonomických a náboženských činností, jehož jedinou touhou je smyslový požitek a jehož mysl, život a smysly se tímto zabývají, se nachází v kvalitě vášně.

SLOKA 35

*yaya svapnam bhayam sokam visadam madam eva ca
na vimuncati durmedha dhṛtiḥ sa partha tamasi*

yaya - kterou; *svapnam* - snění; *bhayam* - báze; *sokam* - nárku; *visadam* - mrzutosti; *madam* - iluze; *eva* - zajisté; *ca* - take; *na* - nikdy; *vimuncati* - neopouští; *durmedha* - neinteligentní; *dhṛtiḥ* - odhodlanost; *sa* - ta; *partha* - o synu Prthy; *tamasi* - v kvalitě nevědomosti.

A odhodlanost, která nepřesahuje rámec snění, báze, nárku, mrzutosti a iluze, taková posetila odhodlanost náleží, o synu Prthy, kvalitě temna.

VYKLAD: Nesmíme se nyní domnívat, že člověk, který se nachází v kvalitě dobra, nesní. „Snění“ v tomto versu znamená příliš dlouho spát. Snění je přirozený jev, ale už se člověk nachází v kvalitě

dobrá, vaše nebo nevedomosti. Avšak ten, kdo nadměrně spí, aniž by tomu nějak cílil, kdo se nemůže zbavit hmotné pychy a zřít se smyslových pozitiv, kdo nemůže zanechat snění o ovládnutí hmotného světa a kdo celý svůj život, svou mysl a své smysly zaměstnává v tomto duchu, ten má odhodlanost v kvalitě nevedomosti.

SLOKA 36

*sukham tv idanim tri-vidham srsu me bharatarsabha
abhyasad ramate yatra duhkham ca nigacchati*

sukham - stěsti; *tu* - ale; *idanim* - nyní; *tri-vidham* - troji; *srsu* - slyš; *me* - ode Mne; *bharatarsabha* - o nejlepším z Bharatovců; *abhyasad* - cvikem; *ramate* - těší se; *yatra* - tam; *duhkha* - strasti; *antam* - konec; *ca* - také; *nigacchati* - získává.

O nejlepším z Bharatovců, nyní ode Mne slyš o trojím stěsti, v němž podmíněná duše nachází potěšení a které někdy ukončuje všechny její strasti.

VYKLAD: Podmíněná duše se neustále pokouší užívat si hmotného stěsti. A tak přezvykne to, co už bylo přezvykáno. Někdy však, díky styku s velkou duší, je podmíněná duše z těchto hmotných pout vysvobozena. Podmíněná duše se jinými slovy neustále zaměstnává nějakým smyslovým pozitivem, ale jakmile díky vhodné společnosti pochopí, že usiluje neustále o stejnou věc, a přitom znovu probudí své pravé vědomí o Křsnovi, může se vysvobodit z tohoto opakovaného takzvaného stěsti.

SLOKA 37

*yat tad agre visam iva parisame mrtopamam
tat sukham sattvikam proktam atma-buddhi-prasada-jam*

yat - které; *tat* - to; *agre* - zpočátku; *visam iva* - jako jed; *parisame* - na konci; *amrta* - nektar; *upamam* - v porovnání; *tat* - to; *sukham* - stěsti; *sattvikam* - v kvalitě dobrá; *proktam* - praví se; *atma* - své já; *buddhi* - inteligenci; *prasada-jam* - uspokojující.

O stěsti, které je zpočátku jako jed a na konci jako nektar a které podněcuje k seberealizaci, se praví, že nalezí kvalitě dobrá.

VYKLAD: Usiluje-li člověk o seberealizaci, musí se řídit mnohými pravidly a příkazy, aby se naučil ovládat mysl a smysly a aby svou mysl dokázal upnout na Nejvyššího. To je velmi obtížné, trpke jako jed, ale uspeje-li člověk následováním těchto pravidel a dosáhne takto transcendentální roviny, ochutná skutečný nektar a začne se těšit z pravé radosti života.

SLOKA 38

*visayendriya-samyogad yat tad agre mrtopamam
parisame visam iva tat sukham rajasam smrtam*

visaya - smyslových předmětů; *indriya* - a smyslu; *samyogad* - ze spojení; *yat* - které; *tat* - to; *agre* - zpočátku; *amrta-upamam* - jako nektar; *parisame* - na konci; *visam iva* - jako jed; *tat* - to; *sukham* - stěsti; *rajasam* - v kvalitě vášně; *smrtam* - považuje se.

stěsti, které vzniká ze spojení smyslu a jejich předmětů, které je zpočátku jako nektar, ale na konci jako jed, takové stěsti se připisuje kvalitě vášně.

VYKLAD: Když se mladý muž setká s mladou ženou, smysly začnou muze nutit, aby se na ženu díval, aby se jí dotýkal a aby s ní měl pohlavní styk. Zpočátku to na smysly muze působit velice příjemně a uspokojivě, ale nakonec nebo za nějaký čas je to jako jed. Rozejdou se nebo se rozvedou a místo stěsti se dostaví nárek a zarmutek. Takové stěsti je vždy v kvalitě vášně. Radost pocházející ze spojení smyslu a smyslových předmětů je příčinou bolesti, a měli bychom se jí za každou cenu vyhnout.

SLOKA 39

*yad agre canubandhe ca sukham mohanam atmanah
nidralasya-pramadottham tat tamasam udahrtam*

yat - které; *agre* - zpočátku; *ca* - také; *anubandhe* - na konci; *ca* - také; *sukham* - stěsti; *mohanam* - iluze; *atmanah* - vlastní já; *nidra* - spanek; *alasya* - lenost; *pramada* - a iluze; *uttham* - povstávající z; *tat* - to; *tamasam* - v kvalitě nevedomosti; *udahrtam* - rika se.

O stěsti, které je slepě vůči seberealizaci, které je od počátku do konce klamem a pochází ze spanku, lenosti a iluze, se praví, že nalezí kvalitě nevedomosti.

VYKLAD: Kdo nachází potěšení v lenivosti a spanku, ten se zajisté nachází v kvalitě temnoty, nevedomosti, stejně jako ten, kdo nikdy neví, jak má cíti, nemá jednat. Pro ty, kteří se nacházejí v této kvalitě, je všechno iluze. Neexistuje pro ně stěsti ani na počátku, ani na konci. Člověk nacházející se v kvalitě vášně muze snad zpočátku prožívat jistý druh stěsti, které se nakonec promění v utrpení, ale člověk v kvalitě nevedomosti prožívá od začátku až do konce jen utrpení.

SLOKA 40

*na tad asti prthivyam va divi devesu va punah
sattvam prakrti-jair muktam yad ebhah syat tribhir gusaih*

na - ne; *tat* - ten; *asti* - je; *prthivyam* - na Zemi; *va* - nebo; *divi* - na vyssich planetach; *devesu* - mezi polobohy; *va* - nebo; *punah* - znovu; *sattvam* - existence; *prakrti-jaih* - hmotne prirody; *muktam* - osvobozen; *yad* - ktery; *ebhah* - od vlivu; *syat* - je; *tribhir* - tri; *gusaih* - kvalit hmotne prirody.

Zde, ani mezi polobohy na vyssich planetach neexistuje bytost, ktera by byla oprostena od vlivu kvalit hmotne prirody.

VYKLAD: V tomto versi Krsna shrnuje, ze vliv tri kvalit hmotne prirody je pritomny v celem vesmiru.

SLOKA 41

*brahmasa-ksatriya-visam sudrasam ca parantapa
karmasi pravibhaktani svabhava-prabhavair gusaih*

brahmasa - brahmani; *ksatriya* - ksatrijove; *visam* - vaisjove; *sudrasam* - sudrove; *ca* - a; *parantapa* - o podmaniteli nepratel; *karmasi* - ciny; *pravibhaktani* - deli se; *svabhava* - vlastni prirozenosti; *prabhavaih* - zrozeny; *gusaih* - z kvalit hmotne prirody.

Brahmani, ksatrijove, vaisjove a sudrove se poznaji podle vlastnosti prislusnych jejich povaze, ktere odpovidaji kvalitam hmotne prirody, o podmaniteli nepratel.

SLOKA 42

*samo damas tapah saucam ksantir arjavam eva ca
jnanam vijnanam astikyam brahma-karma svabhava-jam*

samah - mirumilovnost; *damah* - sebevlada; *tapah* - odrikani; *saucam* - cistota; *ksantih* - snasenlivost; *arjavam* - poctivost; *eva* - zajiste; *ca* - a; *jnanam* - poznani; *vijnanam* - moudrost; *astikyam* - zboznost; *brahma* - brahmanu; *karma* - cinnost; *svabhava-jam* - zrozeny z jejich vlastni povahy.

Mirumilovnost, sebevlada, odrikani, cistota, snasenlivost, poctivost, poznani, moudrost a zboznost jsou prirodzene vlastnosti, kterymi se vyznacuji brahmani.

SLOKA 43

*sauryam tejo dhrtir daksyam yuddhe capy apalayanam
danam isvara-bhavas ca ksatram karma svabhava-jam*

sauryam - statecnost; *tejah* - sila; *dhrtih* - odhodlanost; *daksyam* - duchapritomnost; *yuddhe* - v boji; *ca* - a; *api* - take; *apalayanam* - neochvejnost; *danam* - stedrost; *isvara* - schopnost vest druhe; *bhava* - prirozenost; *ca* - a; *ksatram* - ksatriju; *karma* - cinnost; *svabhava-jam* - zrozeny z jejich vlastni povahy.

Statecnost, sila, odhodlanost, duchapritomnost, neochvejnost v boji, stedrost a schopnost vest druhe jsou vlastnosti vrozené ksatrijum.

SLOKA 44

*krsi-go-raksya-vasijyam vaisya-karma svabhava-jam
paricaryatmakam karma sudrasyapi svabhava-jam*

krsi - orani; *go* - krav; *raksya* - ochrana; *vasijyam* - obchod; *vaisya* - vaisju; *karma* - cinnost; *svabhava-jam* - zrozeny z jejich vlastni povahy; *paricarya* - sluzba; *atmakam* - povaha; *karma* - povinnost; *sudrasya* - sudru; *api* - take; *svabhava-jam* - zrozeny z jejich vlastni povahy.

Obdelavani pudy, ochrana krav a obchod jsou cinnosti, kterymi se vyznacuji vaisjove, a prirodzenou povinnosti sudru je slouzit druhym svou praci.

SLOKA 45

*sve sve karmasy abhiratah samsiddhim labhate narah
sva-karma-niratah siddhim yatha vindati tac chrsu*

sve sve - kazdy sve vlastni; *karmasi* - konanim; *abhiratah* - venovat se; *samsiddhim* - dokonalost; *labhate* - dosahne; *narah* - clovek; *sva-karma* - sve vlastni povinnosti; *niratah* - zamestnan; *siddhim* - dokonalost; *yatha* - jakou; *vindati* - ziska; *tat* - ten; *chrsu* - slys.

Konanim svých povinnosti muze kazdy dosahnout dokonalosti. Nyni ode Mne vyslechni, jak se to muze stat.

SLOKA 46

*yatah pravrttir bhutanam yena sarvam idam tatam
sva-karmasa tam abhyarcya siddhim vindati manavah*

yatah - ze ktere; *pravrttih* - emanace; *bhutanam* - vseh zivych bytosti; *yena* - ktery; *sarvam* - vsechno; *idam* - toto; *tatam* - prostupuje; *sva-karmasa* - vlastni povinnosti; *tam* - Jeho; *abhyarcya* - uctivanim; *siddhim* - dokonalost; *vindati* - dosahne; *manavah* - clovek.

Uctivanim Pana, jenz je zdrojem vseh bytosti a ktery vsim prostupuje, muze clovek dosahnout dokonalosti, kona-li vlastni povinnosti.

VYKLAD: Jak uz bylo uvedeno v patnacte kapitole, vsechny zive bytosti jsou nepatrnymi casteckami Nejvyssiho Pana, ktery je jejich puvodcem. To je take potvrzeno ve Vedanta-sutre: *janmady asya yatah*. Nejvyssi Pan je tedy pocatkem veskereho zivota vseho tvorstva a svymi dvema energiemi, vnejsi a vnitri, vse prostupuje, coz je popsano v sedme kapitole Bhagavadgity. Nejvyssiho Pana musime proto uctivat spolecne s Jeho energiemi. Vaisnavove obycejne uctivaji Nejvyssiho Pana spolecne s Jeho vnitri energi. Vnejsi energie je prevracenym obrazem vnitri energie. Vnejsi energie je pozadi, ale Nejvyssi Pan ve svem aspektu Paramatmy je vsudypritomny. Je Naddusi vseh polobohu, lidi i zvirat - vsude. Musime si proto uvedomit, ze nasi povinnosti je slouzit Mu, ponevadz jsme Jeho nedilnymi casteckami. Vsichni bychom se meli venovat oddane sluzbe a byt si plne vedomi Krsny. To se doporucuje v tomto versi.

Kazdy by si mel myslet, ze ho Hrsikesa, Pan smyslu, poveril urcitym zamestnanim, a plody teto prace by mely byt pouzity k uctivani Sri Krsny, Nejvyssi Osobnosti Bozstvi. Ma-li clovek takove pevne presvedceni a je-li si pritom plne vedom Krsny, zacne si díky Krsnove milosti vsechno uvedomovat. To je dokonalost zivota. Sri Krsna v Bhagavadgite (12.7) prohlasuje: *tesam aham samuddharta*. „Nejvyssi Pan se osobne postara o spasu takoveho oddaneho.“ To je dokonalosti zivota. Slouzi-li nekdo Nejvyssimu Panu, dosahne dokonalosti, ar uz je jeho zamestnani jakékoliv.

SLOKA 47

*sreyan sva-dharmo vigusah para-dharmat sv-anusthitat
svabhava-niyatam karma kurvan napnoti kilbisam*

sreyan - lepsi; *sva-dharmah* - vlastni povinnost; *vigusah* - nedokonale konanou; *para-dharmat* - povinnost druhého; *sv-anusthitat* - dokonale konanou; *svabhava-niyatam* - predepsane povinnosti podle vlastni povahy; *karma* - cin; *kurvan* - kona; *na* - nikdy; *apnoti* - ziska; *kilbisam* - hrisne nasledky.

Lepsi je konat svou vlastni povinnost, byr nedokonale, nez povinnost druhého, a dokonale. Kdo kona predepsane povinnosti v souladu s vlastni povahou, neni nikdy postizen hrisnymi nasledky.

VYKLAD: V Bhagavadgite jsou popsany predepsane povinnosti pro kazdeho. V predeslych slokach se rikalo, ze povinnosti brahmanu, ksatriju, vaisju a sudru jsou predepsany podle tri kvalit hmotne prirody. Vykonavat povinnosti druhych se vsak nedoporucuje. Clovek, pro nehoz je prirodzene konat praci sudry, se nema vydat za brahmana, i kdyby se narodil v brahmanske rodine. Meli bychom jednat podle vlastni povahy a zadna prace neni opovrzenihodna, jestlize se vykonava jako sluzba Nejvyssimu Panu. Povinnosti brahmana se zajiste nachazeji v kvalitě dobra, ale jestlize nekdo neni v kvalitě dobra, nemel by napodobovat cinnosti brahmanu. Ksatrija, vládce, ma mnoho neprijemnych povinnosti; musi napríklad pouzivat nasili, zabijet nepratele a nekdy se z diplomatickych duvodu musi uchylit i ke lzi. Nasili a dvojaka hra patri k politice, avsak ksatrija se nesmi zrikat sveho poslani a snazit se vykonavat brahmanske povinnosti.

Clovek musi jednat tak, aby uspokojil Nejvyssiho Pana. Ardzuna byl ksatrija, presto vsak vahal, kdyz mel bojovat proti nepříteli. Je-li vsak takovy boj konan pro Krsnu, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, pak se neni treba obavat nejakeho poklesku. V obchodnim svete se leckdy prihodi, ze obchodnik musi zalhat, aby mel vubec nejaky zisk. Jestlize to neudela, nic neziska. Obchodnik nekdy rika: „Drahy zakazniku, pro vas se vzdám vseho zisku“, ale kazdy by mel vedet, ze obchodnik by bez zisku nemohl existovat. Jestlize obchodnik rika, ze nedela zadne zisky, meli bychom vedet, ze lze. Obchodnik vsak nesmi opustit sve zamestnani a vzit na sebe povinnosti brahmana jen proto, ze je nucen ve svem vlastnim zamestnani lhat. To se rozhodne nedoporucuje. Pokud clovek svou praci slouzi Nejvyssi Osobnosti Bozstvi, pak nezalezi, je-li ksatrija, vaisja ci sudra. I brahmani, kteri vykonavaji ruzne obeti, musi nekdy zabít zvíře, nebo pri obetech se zvirata nekdy zabijejí, ale to neni hrich. Jestlize ksatrija v boji zabije nepříteli, ani to neni hrich, ponevadz plni svoji povinnost. Toto jiz bylo podrobne vysvetleno ve treti kapitole. Vsichni bychom meli pracovat pro Jadznu neboli Visnu, Nejvyssi Osobnost Bozstvi, nebo vse, co clovek dela pro vlastni uspokojení, způsobuje jeho otroctví. Na zaver muzeme rici, ze

kazdy ma konat ciny, které odpovídají hmotné kvalitě, v níž je založen, a že se má rozhodnout pracovat tak, aby pouze sloužil v nejvyšším zájmu Nejvyššího Pana.

SLOKA 48

*saha-jam karma kaunteya sa-dosam api na tyajet
sarvarambha hi dosesa dhumenagnir ivavrtah*

saha-jam - současně zrozen; *karma* - čin; *kaunteya* - o synu Kunti; *sa-dosam* - s vadou; *api* - i když; *na* - nikdy; *tyajet* - nemel by zanechat; *sarva-arambhah* - každý pokus; *hi* - zajisté; *dosesa* - s vadou; *dhumena* - kouřem; *agnih* - oheň; *iva* - jako; *avrtah* - zahalen.

Každé pocínání, o synu Kunti, je zahaleno nějakou vadou, tak jako je oheň zahalen kouřem. Proto by člověk neměl zanechat činnosti, která je mu vrozená, byť by měla vady.

VÝKLAD: V podminěném životě jsou všechny činnosti znečištěny kvalitami hmotné přírody. I brahman musí vykonávat oběti, při kterých se zabíjeji zvířata. Právě tak ksatrija, ať je jakkoliv zbožný, musí bojovat se svými nepřáteli. Tomu se nevyhne. I velice zbožný obchodník musí někdy zatajit svůj zisk, aby mohl pokračovat v obchodování, a někdy je i nucen obchodovat na černém trhu. Je to nezbytné a nelze se tomu vyhnout. Právě tak je tomu se sudrou, který slouží špatnému panovi. Musí vykonávat jeho pokyny, i když by vlastně neměly být vykonány. Přes tyto nedostatky musí člověk pokračovat ve vykonávání svých předepsaných povinností, protože jsou mu vrozené.

V tomto verši je na to uveden velmi dobrý příklad. Ačkoliv je oheň čistá, je v ní i kour. Ale oheň není kouřem znečištěn. Oheň je považován za nejčistší prvek, protože obsahuje kour. Chce-li se ksatrija vzdát svých vojenských povinností a raději konat povinnosti brahmana, není mu zajištěno, že brahmánské povinnosti s sebou nenesou také něco nepříjemného. Z toho můžeme vyvodit, že nikdo v tomto hmotném světě není zcela zbaven hmotného znečištění. Vřemeno se k příkladu s kouřem a ohněm, který je v této souvislosti velice výstižný. Když někdo v zimním období kvůli využití tepla vezme kámen z ohně, může se stát, že se mu kour dostane do očí a způsobí mu slzení. Nicméně i přes tyto nepříjemné okolnosti se musí oheň kvůli teplu používat. Podobně nemá člověk zanechávat svého přirozeného poslání pro nějaké nelibé okolnosti, nýbrž má být odhodlaný prostřednictvím svých předepsaných povinností sloužit Nejvyššímu Panu, Křsnovi. To je jeho dokonalost. Kona-li člověk činy pro potěšení Nejvyššího Pana, jsou takové činy očištěny ode všech vad. Když někdo oddane slouží, výsledek jeho práce se očisťuje a on může dokonale spatřit své vlastní já. Tomu se říká seberealizace.

SLOKA 49

*asakta-buddhih sarvatra jitatma vigata-sprhah
naiskarmya-siddhim paramam sannnyasenadhigacchati*

asakta-buddhih - s neuplývající inteligencí; *sarvatra* - vsude; *jita-atma* - s ovládnutou myslí; *vigata-sprhah* - bez hmotných záležitostí; *naiskarmya-siddhim* - dokonalost - být prost následku činu; *paramam* - nejvyšší; *sannnyasena* - životním stádiem odříkání; *adhigacchati* - dosáhne.

Kdo na nicem neulpívá, ovládá se a netouží po hmotných pozicích, může odříkáním dosáhnout nejvyšší dokonalosti v oproštění od následku.

VÝKLAD: Skutečně poznání znamená, že na sebe člověk pohlíží jako na část Nejvyššího Pana a tudíž si je vědom, že nemá právo užívat si plodu své práce. Jako část Nejvyššího Pana musíme obětovat výsledky naší práce k Jeho pozitku. Toto je skutečně uvědomování si Křsny. Osoba jednající v tomto duchu je pravým sannjásinem, člověkem v životním stádiu odříkání. Člověk s takovým vědomím se cítí spokojen, neboť všechny činy kona pro Nejvyššího. Necítí se poután k nicemu hmotnému. Zvykne si nevyhledávat radost v nicem jiném než v transcendentálním stěti, které pocítuje při službě Bohu. Sannjasi je člověk, který je oprosten od následku svých minulých činů, ale ten, kdo jedná s myslí upřenou na Křsnu, dosáhne automaticky této dokonalosti, aniž by musel vstoupit do životního stadia odříkání. Tento stav mysli se nazývá *yogarumha*, což znamená dosazení vrcholného stadia jogy. To je potvrzeno ve třetí kapitole: *yas tv atma-ratir eva syat* (Bg.3.17). Kdo je spokojen v sobě, ten se nepotřebuje obávat následku svých činů.

SLOKA 50

*siddhim prapto yatha brahma tathapnoti nibodha me
samāsenaiva kaunteya nistha jñanasya ya para*

siddhim - dokonalost; *praptah* - dosáhne; *yatha* - jak; *brahma* - Nejvyšší; *tatha* - tak; *apnoti* - dosáhne; *nibodha* - snáz se porozumět; *me* - ode Mne; *samāsena* - v krátkosti; *eva* - zajisté; *kaunteya* - o synu Kunti; *nistha* - stadium; *jñanasya* - poznání; *ya* - které; *para* - transcendentální.

O synu Kunti, slyš ode Mne, jak ten, kdo dosáhl této dokonalosti, může dospět k nejvyššímu dokonalému stavu, k brahma, což je nejvyšší stádium poznání, jedním, které ti v krátkosti popíši.

VYKLAD: Sri Kṛṣṇa popisuje Ardzunovi, jak lze dosáhnout nejvyššího dokonalého stádia jednoduše tím, že se vykonávají povinnosti pro Nejvyšší Osobnost Božství. Dokonalého stádia brahma lze dosáhnout tím, že se pro potěšení Nejvyššího Pana člověk vzdává výsledku své práce. To je cesta seberealizace. Skutečné dokonalosti poznání se však dosáhne čistým uvědomováním si Kṛṣṇy, což bude popsáno v následujících verzích.

SLOKA 51 - 53

*buddhya visuddhaya yukto dhr̥tyatmanam niyama ca
śabdadin viśayams tyaktva raga-dveṣau vyūdasya ca
vivikta-sevī laghv-asi yata-vak-kaya-manasaḥ
dhyāna-yoga-paro nityam vairāgyam samupasrītaḥ
ahankāram balaṁ darpam kāmam krodham parigrāham
vimūcya nirmamāḥ santo brahma-bhūyaya kalpate*

buddhya - inteligenci; *visuddhaya* - zcela očistěn; *yuktah* - zaměstnávající; *dhr̥tya* - s odhodlaností; *atmanam* - sám; *niyama* - usměrňování; *ca* - také; *śabda-adin* - jako zvuk; *viśayan* - smyslové předměty; *tyaktva* - vzdal se; *raga* - připoutanost; *dveṣau* - nenávisť; *vyūdasya* - odvrhnout; *ca* - také; *vivikta-sevī* - zůstávající v ustrání; *laghv-asi* - málo jsi; *yata* - ovládá; *vak* - řeč; *kaya* - tělo; *manasaḥ* - a mysl; *dhyāna-yoga-parah* - ve stavu vnitřního vytržení; *nityam* - neustále (čtyřicet hodin denně); *vairāgyam* - odpoutání; *samupasrītaḥ* - uchýlit se; *ahankāram* - falesné ego; *balaṁ* - falesná moc; *darpam* - falesná pycha; *kāmam* - chtíč; *krodham* - hněv; *parigrāham* - přijímání hmotných věcí; *vimūcya* - vysvobozen z; *nirmamāḥ* - bez pocitu vlastnictví; *santah* - mírumilovný; *brahma-bhūyaya* - pro seberealizaci; *kalpate* - je vhodný.

Kdo se očistil za pomoci své inteligence, ovládá s odhodlaností svou mysl a vzdal se předmětu smyslového pozitivu, kdo se oprostil od ulpívání a nenávisť, kdo setrvává v ustrání, málo jsi, ovládá řeč, tělo i mysl a je vždy ve stavu vnitřního vytržení, kdo je odpoután, prost falesného ega, falesné moci, falesné pychy, chťice a hněvu, nepřijímá hmotné věci a kdo nemá falesný pocit vlastnictví a je mírumilovný, ten je určité hoden seberealizace.

VYKLAD: Člověk, který se očistil inteligencí, se udržuje v kvalitě dobra, a takto ovládá mysl a vždy setrvává v tranzu. Nelpi na předmětech smyslového pozitivu a jedná bez závisti a nakloněnosti. Dává přednost životu na osameleém místě, nežli vic, nežli kolik potřebuje, a ovládá činnosti těla a mysli. A poněvadž se neztotožňuje s tělem, nemá falesné ego. Netouží, aby jeho tělo bylo krásné a silné. A poněvadž nemá tělesné pojetí života, nemá ani falesnou pychu. Je spokojen se vším, co obdrží milosti Boha, nehnevá se, když se mu nedostane smyslových pozitivů, a neusiluje o získání smyslových předmětů. Takový člověk se stává naprosto lhostejným k hmotným věcem, neboť se zbavil falesného ega. Takový stav se nazývá *brahma-bhūta* neboli realizace brahma. Jakmile člověk odvrhne hmotné pojetí života, stane se mírumilovným a nikdy ho nic nerozruší. To je také popsáno na konci druhé kapitoly Bhagavadgity (2.70):

*apūryamasam ācala-pratīṣṭhaṁ
samudram āpah praviśanti yadvat
tadvat kāmā yam praviśanti sarve
sa śantiṁ apnoti na kāmā-kāmī*

„Míru může dosáhnout pouze ten, kdo se nenechá vyrušit nepřetržitými proudy zájosti, jež se jako reky vlivají do oceánu, který přesto ve svém základu zůstává nehybný - a nikoliv ten, kdo se snaží uspokojovat své zájosti.“

SLOKA 54

*brahma-bhūtaḥ prasanna-ātma na śocati na kanksati
samāḥ sarveṣu bhūteṣu mad-bhaktim labhate param*

brahma-bhūtaḥ - sjednocený s Absolutním; *prasanna-ātma* - dokonale radostný; *na* - nikdy; *śocati* - beduje; *na* - nikdy; *kanksati* - touží; *samāḥ* - stejný; *sarveṣu* - všech; *bhūteṣu* - žijících bytostí; *mad-bhaktim* - oddaná služba Mne; *labhate* - dosáhne; *param* - transcendentální.

Kdo zaujal toto transcendentální postavení, realizuje nejvyšší brahma a je naplněn radostí. Nikdy se nermoutí ani po nicem netouží a ke všem bytostem je stejný. Za tohoto stavu dosáhne Me ryzi oddané služby.

VYKLAD: Pro impersonalisty je stádium *brahma-bhuta*, neboli dosázení jednoty s absolutnem, konečným cílem. Aby se však někdo stal personalistou, čistým oddaným, musí jít dale a zapojit se do čisté oddané služby. Znamená to, že ten, kdo slouží Nejvyššímu Panu s ryzí oddaností, je již vysvobozen a dosáhl jednoty s Absolutním nazvané *brahma-bhuta*. Nikdo nemůže sloužit Nejvyššímu, nedosáhl-li s Ním jednoty. Na absolutní rovině není žádný rozdíl mezi tím, kdo slouží, a tím, kdo je obsluhovan, avšak z hlediska vyššího duchovního pojetí zde rozdíl je.

Utrpení existuje v hmotném pojetí života, kdy člověk jedná pro smyslový pozitek, ale je-li zapojen do čisté oddané služby v absolutním světe, žádné utrpení nezazná. Oddaný, který si uvědomuje Krsnu, se nemá proč rmoutit a ani nemá po čem toužit. Poněvadž Bůh je dokonalý, stane se osoba, která Mu oddaná a laskavě slouží, také dokonalou. Bude jako reka, která se zbavila všech kalné vody. Protože čistý oddaný nemyslí na nic jiného než na Krsnu, je vždy přirozeně veselý. Nad hmotnou ztrátou nebo ziskem nenarika ani nejá, poněvadž je úplně spokojený ve své službě Panu. Ví, že každý živý tvor je nepatrnou částí Nejvyššího Pana, a tedy Jeho věčným služebníkem, a proto netouží po hmotném pozitku. V hmotném světe nevidí nikoho výše nebo níže, neboť takové vyšší a nižší postavení je pomíjivé a oddaný nemá nic společného s pomíjivými jevy. Kámen a zlato mají pro něho stejnou hodnotu. To je stádium *brahma-bhuta*, kterého čistý oddaný může snadno dosáhnout. Pomyslení na splynutí s nejvyšším brahma mu připadá dábelské, poněvadž znamená zánik individuality. Také pomyslení na život v nebeském království je pro něho fantazmagorie. Smysly jsou pro něho jako polámané zuby hada - jako se člověk nemusí bát hada s polámanými zuby, tak se také nemusí bát smyslu, které jsou ovládnuty. Pro člověka nakazeného hmotou znamená život v hmotném světe utrpení, ale pro oddaného je celý svět Vaikuntha, duchovní nebe. Nejvyšší postavená osobnost v tomto hmotném vesmíru nemá pro oddaného větší význam než mravenec. Tuto úroveň může být dosaženo milostí Sri Caitanji, který v tomto věku kazal čistou oddanou službu.

SLOKA 55

*bhaktya mam abhijanati yavan yas casmi tattvatah
tato mam tattvato jnatva visate tad-anantaram*

bhaktya - čistou oddanou službou; *mam* - Me; *abhijanati* - může poznat; *yavan* - tak; *yah ca asmi* - jaký jsem; *tattvatah* - vpravdě; *tatah* - pak; *mam* - Me; *tattvatah* - pravdivě; *jnatva* - znaje; *visate* - vstoupí; *tad-anantaram* - potom.

Pouze oddanou službou mohu být pochopen takový, jaký jsem, jako Nejvyšší Osobnost Božství. A když si Mne někdo plně uvedomí na základě takové oddanosti, může vstoupit do Božího království.

VYKLAD: Nejvyšší Osobnost Božství, Krsna, a Jeho úplně části nemohou být pochopeny intelektuálními spekulacemi nebo neoddanými. Chce-li někdo pochopit Nejvyšší Osobnost Božství, musí začít provádět oddanou službu pod vedením čistého oddaného. Jinak zůstane pravda o Boží Osobě skryta. V Bhagavadgítě (7.25) už bylo řečeno, že Sri Krsna se nezjevuje všem (*naḥam prakāśaḥ sarvaśya*). Nikdo nemůže pochopit Boha důkladnými studiemi nebo intelektuálním hloubáním. Pouze ten, kdo si je vědom Krsny a oddané Mu slouží, může pochopit, kdo je Krsna. Akademické vzdělání nám nepomůže.

Ten, kdo plně realizuje vědu o Krsnovi, je kvalifikován ke vstupu do duchovního království, Krsnova sídla. Splynutí s brahma neznamená, že živa bytost ztrácí svou totožnost. Kde je oddaná služba, tam je i Bůh a Jeho oddaní. Tato skutečnost nikdy nezmizí, ani po vysvobození. Vysvobození znamená zbavit se hmotného pojetí života. Stejná individualita existuje v duchovním životě, avšak jen v čisté duchovní podobě s vědomím Krsny. Člověk si nesmí chyběně vykládat slovo *visate* („vstoupí ke Mně“) a myslet si, že to potvrzuje teorii impersonalistu o splynutí s neosobním brahma. Nikoliv, slovo *visate* znamená, že člověk může vstoupit jako jednotlivec do království Nejvyššího Pana a v Jeho společnosti Mu oddané sloužit. Ke správnému pochopení můžeme použít příklad se zeleným ptákem, který vletí do zeleného lesa nikoliv proto, aby s lesem splynul, nýbrž aby se těšil z plodu stromu. Impersonalisté obvykle uvádějí příklad s rekou, která splyne s morem. Toto splynutí jim snad přinese štěstí, avšak personalista si ponechává svou individualitu jako vodní živočich v moři. V mořských hlubinách žije nespočetně mnoho živých tvorů. Abychom poznali more, nestácí se dívat jen na hladinu; musíme mít dokonalé vědomosti o mořské fauně skrývající se v hlubinách.

Oddaný může díky své čisté oddané službě vpravdě pochopit transcendentální vlastnosti a atributy Nejvyššího Pana. V jedenácté kapitole se také píše, že pouze oddanou službou může člověk pochopit Krsnu. To se potvrzuje i v tomto verši; pouze prostřednictvím oddané služby můžeme pochopit Nejvyšší Osobnost Božství, Krsnu, a vstoupit do Jeho království.

Po dosazení stadia *brahma-bhuta*, neboli po opustení hmotných představ, člověk začne oddané sloužit tím, že začne naslouchat o Panu. Když člověk naslouchá o Nejvyššímu Panu, automaticky se povysí do stadia *brahma-bhuta* a veskere hmotné znečištění, jako chtíc a lačnost po smyslovém pozitku, zmizí. Jakmile chtíc a žádost zmizí ze srdce oddaného, upevní se jeho touha sloužit Panovi, a tím se postupně zbaví veskere hmotné nečistoty. V tomto stadiu pak může poznat Nejvyššího Pana. To je také potvrzeno ve Srimad Bhagavatamu. Transcendentální služba Křsnovi neboli bhakti pokračuje i po vysvobození. Ve Vedanta-sutře (4.1.12) je to potvrzeno slovy: *a-prayasat tatrapī hi dr̥ṣṭam*. Znamená to, že oddaná služba pokračuje i po vysvobození. Ve Srimad Bhagavatamu se skutečně vysvobození definuje jako obrození vlastní identity žive bytosti neboli jako znovuoobnovení jejího původního vztahu k Bohu. Co tato práva totožnost znamená, jsme již vysvětlili: žive bytosti jsou nepatrně castecky Nejvyššího Pana. Sloužit Nejvyššímu Panu je přirozeným postavením žive bytosti a tato služba po vysvobození nekončí. Oprávněně vysvobození znamená vyprostit se z nesprávného pojetí života.

SLOKA 56

*sarva-karmasy api sādā kurvaso mad-vyapasrayah
mat-prasādā avapnoti sasvatam padam avyayam*

sarva - všechny; *karmasī* - ciny; *api* - by; *sādā* - vždy; *kurvasah* - konat; *mat-vyapasrayah* - pod Mou ochranou; *mat-prasādā* - Mou milostí; *avapnoti* - dosáhne; *sasvatam* - věčné; *padam* - sídlo; *avyayam* - nepomíjející.

Muj čistý oddaný dosáhne pod Mou ochranou a Mou milostí věčného a nepomíjejícího sídla, trebaze kona nejruznější ciny.

VYKLAD: Slova *mad-vyapasrayah* znamenají „byť pod ochranou Nejvyššího Pana“. Čistý oddaný jedna pod vedením Nejvyššího Pana nebo Jeho zástupce, duchovního učitele, aby se zbavil hmotného znečištění. Pro čistého oddaného neexistuje žádné časové omezení; pod vedením Nejvyššího Pana je stoprocentně zaměstnan čtyřicet hodin denně. K takovému oddanému, který oddané slouží Křsnovi, je Sri Křsna velice milostivý. Takový oddaný nakonec dosáhne i přes všechny nesnaze transcendentálního sídla neboli Křsna-loky. Vstup na Křsna-loku je mu rozhodně zaručen. V tomto nejvyšším přibytku nedochází k žádným změnám; všechno je věčné, nepomíjející a plně poznání.

SLOKA 57

*cetasa sarva-karmasi mayi sannyasya mat-parah
buddhi-yogam upasritya mac-cittā satatam bhava*

cetasa - s inteligencí; *sarva-karmasi* - všechny druhy činností; *mayi* - Mne; *sannyasya* - odříkání; *mat-parah* - pod Mou ochranou; *buddhi-yogam* - ciny konané s oddaností; *upasritya* - vyhledávat utocisté; *mac-cittā* - Mne vědom; *satatam* - čtyřicet hodin denně; *bhava* - bud.

Ve všech činnostech buď závislý na Mne a jedné pod Mou ochranou. Při konání takové oddané služby si Mne buď plně vědom.

VYKLAD: Je-li si člověk vědom Křsny, nechová se jako vládce světa. Měl by se podřídit Panovu vedení jako pouhý služebník, který nemá žádnou osobní nezávislost a vykonává jen rozkazy svého pana. Kdo slouží Nejvyššímu Panu, není ovlivněn ani ziskem, ani ztrátou; jen verne vykonává své povinnosti podle Panových pokynů. Mohli bychom namítnout, že Ardzuna jednal přímo pod vedením Křsny, ale není-li Křsna přítomen, jak máme jednat? Jestliže budeme jednat podle Křsnových pokynů z této knihy, nebo pod vedením Křsnaova představitele, výsledek bude stejný. V tomto verši jsou slova *mat-parah* velmi významná. Znamená to, že člověk nemá mít žádný jiný životní cíl, než oddané sloužit Křsnovi pro Jeho potěšení. A při takové práci má myslet jen a jen na Křsnu: „Křsna si mě zvolil, abych vykonal tuto práci.“ Jestliže člověk takto jedná, stane se myšlení na Křsnu naprosto přirozené. To je dokonale uvedomování si Křsny. Musíme však vědět, že není přípustné obětovat Nejvyššímu Panu výsledky práce, jež byla konána z rozmaru, neboť taková práce není oddanou službou Křsnovi. Chceme-li dosáhnout dokonalosti, musíme jednat podle Křsnových pokynů. To je velice důležité. Křsnovy pokyny přicházejí prostřednictvím učenické poslušnosti pravých duchovních učitelů. Vykonávání pokynů, které nám udělí duchovní učitel, musíme proto považovat za největší povinnost. Jestliže se nám podaří získat milost duchovního učitele a jedname-li pod jeho vedením, pak je nám zaručen dokonale život v uvedomování si Křsny.

SLOKA 58

*mac-cittā sarva-durgasī mat-prasādā tarisyasi
atha cet tvam ahankāraṇaṁ na srośyasi vinankasyasi*

mat - Mne; *cittah* - vedom; *sarva* - vsechny; *durgasi* - prekazky; *mat-prasadat* - Mou milosti; *tarisyasi* - prekonas; *atha* - ale; *cet* - jestli; *tvam* - ty; *ahankarat* - falesnym egem; *na srosyasi* - neuposlechnes; *vinanksyasi* - budeš ztracen.

Budes-li si Mne vedom, prekonas díky Me milosti vsechny prekazky podmineného života. Nebudes-li však jednat s takovým vedomím, nybrž na základe falesného ega a neuposlechnes-li Me, budeš ztracen.

VYKLAD: Clovek, který si je dokonale vedom Krsny, se nijak prehnane nesnaží pracovat pro udržování své existence. Pošetilci nemohou pochopit, co osvobození od veskere úzkosti znamená. Tomu, kdo jedná tak, aby potěšil Krsnu, se Krsna stane nejdůvěrnějším přítelem. Krsna se vždy postará, aby se Jeho oddanému vedlo dobře, a sám se odevzdá takovému příteli, který ve dne v noci pracuje pro Jeho uspokojení. Nikdo by se proto neměl nechat zmást tělesným pojetím života zakládajícím se na falesném egu. Nesmíme se mýlně domnívat, že jsme nezávislí na zákonech hmotné přírody, a myslet si, že si můžeme dělat, co chceme. Každá živá bytost je zcela podřízena přísným zákonům hmotné přírody. Jakmile však člověk jedná v uvědomování si Krsny, je vysvobozen z hmotných spletností. Zvláště si musíme povšimnout, že ten, kdo nejedná, aby potěšil Krsnu, se zmrta v hmotném oceánu zrození a smrti. Žádná podmíněná bytost vlastně neví, jak má a nemá jednat, zatímco osoba, která si je vedom Krsny, má volnost v jednání, neboť z nítra je vedena Krsnou a z vnějšku duchovním učitelem.

SLOKA 59

*yad ahankaram asritya na yotsya iti manyase
mithyaisa vyavasayas te praktis tvam niyoksyati*

yat - jestlize; *ahankaram* - falesne ego; *asritya* - vyhledat utociste; *na yotsye* - nebudu bojovat; *iti* - takto; *manyase* - smyslis; *mithya esah* - to vse je marne; *vyavasayah* - odhodlani; *te* - tve; *praktih* - hmotna priroda; *tvam* - tebe; *niyoksyati* - primeje.

Nebudes-li jednat podle Mých pokynů a vzdáš-li se boje, pak budeš sveden falesným egem. Tva povaha te však nakonec primeje k boji.

VYKLAD: Ardzuna byl ksatrija, což znamená, že měl vrozenou povahu bojovníka. Proto bojovat bylo pro něho přirozenou povinností. Avšak pod vlivem falesného ega se obával, že by se dopustil hrachu, kdyby zabil svého učitele, praotce a pratele. Ve skutečnosti se považoval za pana svého jednání, jako by to byl on, kdo rozhoduje o dobrých a nedobrych plodech techto činů. Ardzuna zapomněl na přítomnost Nejvyššího Pana, který mu přikázal bojovat. Tato zapomětivost je příznačná pro podmíněnou duši. Nejvyšší Pan nám radí, co je dobré a co špatné, a nám jen stáčí jednat podle Jeho pokynů, abychom dosáhli životní dokonalosti. Nikdo z nás si nemůže určit svůj osud, tak jako to může Nejvyšší Pan, a proto je nejlepší, když jednáme pod Jeho vedením. Nikdo by neměl zanedbávat pokyny Nejvyššího Pana a tož platí o pokynech duchovního učitele, který je Jeho zastupcem. Měli bychom vykonávat Panovy příkazy bez váhání, neboť to znamená mít za každých okolností jistotu.

SLOKA 60

*svabhava-jena kaunteya nibaddhah svena karmasa
kartum necchasi yan mohat karisyasy avaso pi tat*

svabhava-jena - zrozený z vlastní povahy; *kaunteya* - o synu Kunti; *nibaddhah* - podmíněný; *svena* - vlastní; *karmasa* - ciny; *kartum* - konat; *na* - ne; *icchasi* - jak chceš; *yat* - to, co; *mohat* - z iluze; *karisyasi* - budeš jednat; *avasah* - proti vůli; *api* - i když; *tat* - to.

Pod vlivem iluze odmítáš jednat podle Mých pokynů, avšak Tva vlastní povaha, o synu Kunti, te ke stejnému jednání přinutí.

VYKLAD: Odmítá-li člověk jednat podle pokynů Nejvyššího Pana, je nucen jednat podle kvalit hmotné přírody, v kterých se nachází. Každý je v zajetí určité kombinace kvalitativních složek hmotné přírody, a podle toho také jedná. Avšak ten, kdo se nechá dobrovolně vest Nejvyšším Panem, se proslaví.

SLOKA 61

*isvarah sarva-bhutanam hrd-dese rjuna tisthati
bhramayan sarva-bhutani yantrarumhani mayaya*

isvarah - Nejvyšší Pan; *sarva-bhutanam* - všech živých bytostí; *hrd-dese* - v srdci; *arjuna* - o Ardzuno; *tisthati* - dli; *bhramayan* - přičina pohybu; *sarva-bhutani* - všechny živé bytosti; *yantra* - do stroje; *arumhani* - zasazený; *mayaya* - pod vlivem hmotné energie.

Svrchovany Pan dli v srdci kazdeho, o Ardzuno, a ridi putovani vseh zivych bytosti, jez jsou jakoby zasazeny do stroje skladajiciho se z hmotne energie.

VYKLAD: Ardzuna neni vsevedouci a jeho predsevzeti nebojovat bylo omezeno vlastnim usudkem. Sri Krsna take rika, ze jednotlivec neni vsim na svete, nybrz ze On sam se v podobe lokalizovane Nadduse nachazi v srdcich vseh, odkud vede vsechny zive bytosti. Pri nabyti noveho tela zapomene ziva bytost na sve drivejsi ciny, ale Nadduse, která zna minulost, prítomnost i budoucnost, je svedkem vseh jejích cinu. Timto způsobem jsou vsechny bytosti vedeny Naddusi. Ziva bytost dostane, co si zaslouzi, a pod vedením Nadduse je umístěna do tela stvoreného hmotnou energií. Jakmile ziva bytost dostane určité tělo, je nucena jednat v souladu s tímto telem. Clovek v zavodním aute může jet rychleji než clovek v obyčejném aute, přestože řidiči, zive bytosti, jsou si rovni. Podobně tvoří hmotná příroda na pokyn Nadduse různá těla tak, aby různé bytosti mohly jednat podle svých prání. Ziva bytost není nezávislá. Nikdo nemůže říci, že není závislý na Nejvyšším Panu. Každý je neustále pod Jeho kontrolou. Proto povinností každého je odevzdat se Bohu, k čemuž sám nabádá v následujícím verši.

SLOKA 62

*tam eva sarasam gaccha sarva-bhavana bharata
tat-prasadat param santim sthanam prapsyasi sasvatam*

tam - Jemu; *eva* - zajisté; *sarasam gaccha* - odevzdat se; *sarva-bhavana* - ve všech ohledech; *bharata* - o Bharatovce; *tat-prasadat* - Jeho milosti; *param* - transcendentálního; *santim* - míru; *sthanam* - přibytku; *prapsyasi* - dosáhneš; *sasvatam* - věčného.

Odevzdej se Mu zcela, o Bharatovce. Jeho milosti dosáhneš transcendentálního míru a nejvyššího věčného přibytku.

VYKLAD: Ziva bytost by se měla odevzdat Nejvyšší Osobnosti Božství, která sídlí v srdcích všech, a to ji vysvobodí od všech strastí hmotného bytí. Odevzdá-li se clovek úplně, nevysvobodí se jen od všeho utrpení, nýbrz dospeje nakonec i k Nejvyššímu Panu. Ve Vedách je transcendentální svět popsán jako *tad vissoh paramam padam* (Rg Veda 1.22.20). A poněvadž je veskere stvoření Božím královstvím, je vlastně všechno hmotné ve skutečnosti duchovní. *Paramam padam* však poukazuje zvláště na Panův věčný přibyt, který se nazývá duchovní svět neboli Vaikuntha.

V patnácté kapitole Bhagavadgity (15.15) se píše: *sarvasya caham hrdi sannivistah*. „Pan sídlí v srdci všech.“ Když je tedy doporučováno odevzdat se Naddusi v srdci, znamená to odevzdat se Nejvyšší Osobnosti Božství, Krsnovi. Ardzuna přijal Krsnu jako Nejvyššího. V desáté kapitole o Nem rika, že je *param brahma param dhama*. Ardzuna přijal Krsnu jako Nejvyšší Osobnost Božství a jako utocitele všeho tvorstva nejen ze své vlastní zkušenosti, ale i na základě svědectví takových velkých autorit, jako jsou Narada, Asita, Devala a Vjasa.

SLOKA 63

*iti te jnanam akhyatam guhyad guhyataram maya
vimrsyaitad asesesa yathecchasi tatha kuru*

iti - tak; *te* - tobě; *jnanam* - poznání; *akhyatam* - vyjevil; *guhyat* - důvěrně; *guhya-taram* - ještě důvěrnější; *maya* - Mnou; *vimrsya* - promysli si; *etat* - takto; *asesesa* - důkladně; *yatha* - jako; *icchasi* - přejel si; *tatha* - tak; *kuru* - čin.

Vyjevil jsem ti zde ještě důvěrnější poznání. Důkladně si je promysli a pak jednej, jak je ti líbo.

VYKLAD: Sri Krsna již vysvětlil Ardzunovi poznání o *brahma-bhuta*. Každý, kdo se nachází ve stavu *brahma-bhuta*, je veselý, nikdy nehorekuje a nikdy po nicem netouží. Je tomu tak díky jeho důvěrnému poznání. Krsna také vyjevil poznání o Naddusi, které též zahrnuje poznání o brahma, avšak je vyšší.

Slova *yathecchasi tatha kuru* - „Můžeš jednat, jak je ti líbo“ - naznačují, že Krsna se nevmešuje do malé nezávislosti zive bytosti. V Bhagavadgite Krsna dopodrobna vyložil, jak se clovek může povznést na vyšší životní úroveň. Nejlepší rada, kterou Ardzuna dostal, byla, aby se odevzdal Naddusi ve svém srdci. Správně rozlišování se vyznačuje tím, že clovek jedná podle příkazu Nadduse. To cloveku pomůže být si vždy vědom Krsny, což je nejvyšší dokonalost lidského života. Ardzuna dostal příkaz k boji přímo od Nejvyšší Osobnosti Božství. Odevzdat se Bohu má být nejvyšším zájmem každé zive bytosti. Je to v zájmu Nejvyššího. Než se Bohu odevzdá, má každý naprostou volnost vše si radně promyslet natolik, nakolik stáčí jeho inteligence; to je nejlepší způsob, jak přijímat pokyny Nejvyšší Osobnosti Božství. Takové instrukce můžeme obdržet i od Krsnova zastupce - duchovního učitele.

SLOKA 64

*sarva-guhyatamam bhuyah srsu me paramam vacah
isto si me drmhham iti tato vaksyami te hitam*

sarva-guhyatamam - nejduvernejši ze vseh; *bhuyah* - znovu; *srsu* - slyš; *me* - ode Mne; *paramam* - nejvyšší; *vacah* - pokyny; *istah asi* - jsi drahý; *me* - Mne; *drmhham* - velmi; *iti* - tak; *tatah* - proto; *vaksyami* - říkam ti; *te* - k tvému; *hitam* - prospěchu.

Protože jsi Můj velice drahý přítel, vyjevím ti Můj nejvyšší pokyn, nejduvernejší poznání ze všech. Vyslechni ho ode Mne, neboť je ti ku prospěchu.

VYKLAD: Sri Krsna vyjevil Ardzunovi duverné poznání o neosobním brahma, duvernejší poznání o Naddusi, jež sídlí v srdcích všech, a nyní mu sdělí nejduvernejší část poznání, odevzdání se Nejvyšší Osobnosti Božství. Na konci deváté kapitoly Krsna říká: *man-manah*. „Neustále na Mne mysl.“ Stejně nabadání se opakuje i zde, aby se zduraznilo jádro učení Bhagavadgity. Toto učení nemohou obyčejní lidé pochopit, na to musí být člověk Krsnovi velice drahý a musí být Krsnovým čistým oddaným. To je nejdůležitější poučení celé vedské literatury. To, co zde Krsna říká, tvoří nejpodstatnější část poznání, a všechny žije bytostí, nejenom Ardzuna, by se tím měly řídit.

SLOKA 65

*man-mana bhava mad-bhakto mad-yaji mam namaskuru
mam evaisyasi satyam te pratijane priyo si me*

mat-manah - myslí na Mne; *bhava* - stan se; *mat-bhaktah* - Mým oddaným; *mat-yaji* - Mým uctívacem; *mam* - Mne; *namaskuru* - prokazuj uctu; *mam* - ke Mne; *eva* - zajisté; *esyasi* - přijdeš; *satyam* - pravdivé; *te* - tobe; *pratijane* - slibuji; *priyah* - drahý; *asi* - jsi; *me* - Mi.

Vždy na Mě mysl a stan se Mým oddaným, uctívej Mne a klan se Mi. Takto bezpochyby přijdeš ke Mne. Slibuji ti to, protože jsi Můj velice drahý přítel.

VYKLAD: Nejduvernejší částí poznání je to, že člověk má být čistým oddaným Krsny, neustále má na Neho myslet a pro Neho jednat. Být nějakým moderním meditatorem nemá žádný smysl. Každý by si měl užít život tak, aby mohl neustále myslet na Krsnu a aby všechny jeho činy měly vždy něco společného s Krsnou. Každodenní život bychom si měli zřídit tak, abychom po celých čtyřadvaceti hodin nemohli myslet na nic jiného než na Krsnu. Sri Krsna také slíbí, že ten, kdo si Ho je takto vědom, se navrátí do Jeho sídla a tam může pobývat v Jeho společnosti tváří v tvář. Krsna tuto nejduvernejší část poznání vyjevuje Ardzunovi, protože Ardzuna je Jeho drahý přítel. Ti, kteří budou následovat Ardzunu, se také mohou stát přáteli Krsny a dosáhnout stejné dokonalosti jako Ardzuna.

Je důležité, abychom soustředili svou mysl na Krsnu, na chlapce namodralé pleti s krásnou tváří a pavími perý v vlasech, který drží v ruce fletnu. Popis Krsny můžeme najít v Brahma-sanhite a jiných písmech. Měli bychom upnout svou mysl na původní podobu Krsny a neměli bychom ani pomyslet na jiné Panovy podoby. Bůh má mnoho podob, například Visnu, Narajana, Rama a Varaha, ale oddaní by měli soustředit svou mysl na tu podobu, která stála před Ardzunou. Soustředění myslí na Krsnovu podobu tvoří nejduvernejší část poznání a tato část poznání byla vyjevena Ardzunovi, protože byl Krsnovým nejdůležitějším přítelem.

SLOKA 66

*sarva-dharman parityajya mam ekam sarasam vraja
aham tvam sarva-papebhyo moksaisyami ma sucah*

sarva-dharman - všechny druhy náboženství; *parityajya* - zanech; *mam* - Mne; *ekam* - pouze; *sarasam* - odevzdej se; *vraja* - jít k; *aham* - Já; *tvam* - tebe; *sarva* - všechny; *papebhyah* - od všech následků za hříchy; *moksaisyami* - oprostím; *ma* - ne; *sucah* - obavej se.

Zanech všech druhů náboženství a odevzdej se jen Mne. Já te oprostím od všech následků za hříšná jednání. Neboj se.

VYKLAD: Sri Krsna vylicil nejrozumnější druhy poznání zahrnující náboženství, poznání o nejvyšším brahma, o Naddusi, o různých společenských třídách a životních stádiích, o životním stadiu odříkání, o meditaci, o neulpívání a o tom, jak ovládat mysl a smysly. Mnohá způsoby popsal různé náboženské viry. Nyní, v závěru Bhagavadgity, radí Ardzunovi, aby zanechal různých metod, které mu vylicil, a odevzdal se pouze Jemu, což ho ochrání před všemi následky za hříšné činy, a také mu slíbil osobní ochranu.

V sedmé kapitole bylo řečeno, že pouze ten, kdo se zcela oprostí od všech následků za hříšné činnosti, může začít uctívat Krsnu. Z toho by se dalo vyvodit, že nikdo nemůže začít uctívat Krsnu, dokud není oprostěn od všech následků za hříšné činnosti. Na takové pochybnosti zde Krsna říká, že i člověk, který se úplně nezbavil následků za hříšné činy, se jich zbaví automaticky, jakmile se Mu

odevzda. K osvobození se od následku za hříchy není zapotřebí žádného zvláštního úsilí, pokud bez váhání přijmeme Krsnu jako nejvyššího spasitele všech živých bytostí a s vírou a láskou se Mu odevzdáme.

Způsob odevzdání se Krsnovi je popsán v Hari-bhakti-vilase (11.676):

*anukulyasya sankalpah pratikulyasya varjanam
raksisyatiti visvaso goptrtve varanam tatha
atma-niksepa-karpasye sam-vidha sarasagatih*

Podle nauky o oddání službě bychom měli jednoduše přijmout takové náboženské zásady, které nás nakonec dovedou k oddání službě Bohu. Člověk může vykonávat své povinnosti podle svého sociálního postavení, ale tyto činnosti ztrácejí svou cenu, nevedou-li ho k uveřejňování si Krsny. Vsemu, co nevede k tomuto dokonalému stavu, je nutno se vyhybat. Měli bychom být přesvědčeni o tom, že nás Krsna ochrání před všemi nesnázemi za všech okolností. Nemusíme hloubat nad tím, jak udržet tělo a duši pohromadě. O to se postará Krsna. Měli bychom se vždy považovat za bezmocné a na Krsnu pohlížet jako na základ svých úspěchů v životě. Od necistot hmotného světa se oprostíme okamžitě, jakmile si plně uvedomíme Krsnu a oddání a s láskou Mu sloužíme. Existují mnohá náboženství a mnohé ocisťovací procesy, jako například cesta rozvoje poznání, meditace v jogovém mystickém systému a tak dále. Kdo se však odevzdá Krsnovi, ten nemusí tyto ocisťovací procesy provádět. Proste odevzdání se Krsnovi nás usetří zbytečné ztráty času. Můžeme tak učinit veškerý pokrok najednou, a vysvobodit se od všech následků za hříšné činnosti.

Krásná podoba Krsny je velice přitažlivá. Jmenuje se Krsna, protože je nepřítazlivější. Člověk, kterého přitahuje krásná, vševedoucí a všemocná podoba Krsny, se může považovat za srstného. Je mnoho různých transcendentalistů. Někteří jsou přitahováni k neosobnímu brahma a jiní k Naddusi, ale ten, koho přitahuje osobní podoba Nejvyšší Osobnosti Božství, a především podoba Krsny, je nejdokonalější mezi transcendentalisty. Jinými slovy, nejdůvěrnější částí poznání je oddání službě, která je s plným vědomím věnována Krsnovi, a to je podstata celé Bhagavadgity. Karmajoginí, empiričtí filozofové, mystici i oddaní jsou všichni označováni jako transcendentalisté, avšak čistý oddaný z nich stojí nejvýše. Velmi významná slova, kterých je zde použito, jsou *ma sucah* neboli „neboj se, neváhej, neměj obavy“. Člověk by se mohl cítit zmaten z toho, že se má vzdát všech podob náboženství a prostě se odevzdat Krsnovi, ale takové obavy jsou zbytečné.

SLOKA 67

*idam te natapaskaya nabhaktaya kadacana
na casusrusave vacyam na ca mam yo bhyasuyati*

idam - toto; *te* - ty; *na* - nikdy; *atapaskaya* - kdo se nepodřizuje odříkání; *na* - nikdy; *abhaktaya* - kdo není oddaný; *kadacana* - nikdy; *na* - nikdy; *ca* - také; *asusrusave* - tomu, kdo oddané neslouží; *vacyam* - říci; *na* - nikdy; *ca* - také; *mam* - Mi; *yah* - kdo; *abhyasuyati* - zavídati.

Toto důvěrné poznání by nikdy nemělo být vysvětlováno těm, kteří se nepodřizují odříkání, kteří nejsou oddaní nebo nejsou zapojeni do oddané služby, a ani těm, kteří Mi zavídati.

VYKLAD: Lidem, kteří nekonají zbožná pokání, kteří se nikdy nepokusili oddané sloužit Krsnovi, kteří se nikdy nesnažili potěšit čistého oddaného, a zvláště těm, kteří považují Krsnu za historickou osobnost nebo Mu zavídati Jeho slavu, takovým by se tato nejdůvěrnější část poznání neměla sdělovat. Někdy se může stát, že démonští lidé, kteří Krsnovi zavídati, ho uctívají různými způsoby a vykládají Bhagavadgitu, aby si tím vydělali na živobytí. Kdo si však doopravdy přeje pochopit Krsnu, ten se musí takovým vykladem Bhagavadgity vyhybat. Bhagavadgita nemůže být ve skutečnosti pochopena smysluplnými lidmi. I člověk, který se nehodí za smyslovými pozitivy a přísně dodržuje zásady předepsané ve Vedách, nemůže pochopit Krsnu, není-li Mu oddan. A ani člověk, který se za oddaného vydává, Krsnu nepochopí, neoddává-li se činností určenou pro potěšení Krsny. Je mnoho takových, kteří Krsnovi zavídati, protože v Bhagavadgite prohlašuje, že je Nejvyšší, že se Mu nikdo nevyrovná a že nikdo není větší než On. Takovým zavistivým lidem se nemá Bhagavadgita vysvětlovat, protože ji stejně nemohou pochopit. Nevercici nejsou schopni porozumět Bhagavadgite a Krsnovi. Nikdo by se neměl pokoušet komentovat Bhagavadgitu, pokud nepochopil Krsnu s pomocí čistého oddaného.

SLOKA 68

*ya idam paramam guhyam mad-bhaktasv abhidhasyati
bhaktim mayi param krtva mam evaisyaty asamsayah*

yah - každý, kdo; *idam* - toto; *paramam* - nanejvyšší; *guhyam* - důvěrné tajemství; *mat* - Moje; *bhaktesu* - mezi oddanými; *abhidhasyati* - vysvětluje; *bhaktim* - oddaná služba; *mayi* - Mne;

param - transcendentální; *krtva* - ucinit; *mam* - Mne; *eva* - zajisté; *esyati* - přijde; *asamsayah* - nepochybně.

Tomu, kdo toto nejvyšší tajemství vysvětluje oddaným, je zaručena čistá oddaná služba a nakonec bezpochyby dospeje ke Mne.

VYKLAD: Všeobecně se doporučuje, aby chom nauku Bhagavadgity probírali jen mezi oddanými, protože neoddaní nepochopí ani Krsnu, ani Bhagavadgitu. Ten, kdo nepřijímá Krsnu takového, jaký je, a kdo nepřijímá Bhagavadgitu takovou, jaká je, by se neměl pokoušet o výklad Bhagavadgity podle vlastních rozmarů, a dopouští se tím přestupku. Bhagavadgita se má vysvětlovat těm, kdo jsou připraveni přijmout Krsnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. Bhagavadgita je určena pouze oddaným, a nikoliv intelektuálním spekulantom. Ten však, kdo se uprimně snaží podat Bhagavadgitu takovou, jaká je, pokročí v oddané činnosti a dospeje do stadia čisté oddanosti. Díky takové čisté oddanosti se nepochybně vrátí zpátky domů, zpátky k Bohu.

SLOKA 69

*na ca tasman manusyesu kascin me priya-krttamah
bhavita na ca me tasmad anyah priyatara bhuvi*

na - nikdy; *ca* - a; *tasmat* - nez on; *manusyesu* - mezi lidmi; *kascit* - nikdo; *me* - Mi; *priya-krttamah* - drazší; *bhavita* - bude; *na* - ne; *ca* - a; *me* - Mne; *tasmat* - nez on; *anyah* - jiný; *priyatara* - drazší; *bhuvi* - na tomto světě.

Na tomto světě není zadního služebníka, který by Mi byl dražší než on, a ani Mi nikdo nikdy dražší nebude.

SLOKA 70

*adhyesyate ca ya imam dharmyam samvadam avayoh
jnana-yajnena tena aham istah syam iti me matih*

adhyesyate - bude studovat; *ca* - take; *yah* - on; *imam* - toto; *dharmyam* - posvatné; *samvadam* - rozmlouvání; *avayoh* - náse; *jnana* - poznání; *yajnena* - obětí; *tena* - jím; *aham* - Já; *istah* - uctíván; *syam* - budu; *iti* - tak; *me* - Muj; *matih* - názor.

A prohlašuji, že ten, kdo studuje tuto naši posvatnou rozmluvu, Me uctívá inteligenci.

SLOKA 71

*sraddhavan anasuyas ca srsuyat api yo narah
so pi muktah subhal lokan prapnuyat pusya-karmasam*

sraddha-van - verící; *anasuyah* - bez závisti; *ca* - a; *srsuyat* - naslouchá; *api* - zajisté; *yah* - kdokoli; *narah* - člověk; *sah* - on; *api* - take; *muktah* - bude osvobozen; *subhan* - přiznive; *lokan* - planety; *prapnuyat* - dosáhne; *pusya-karmasam* - zbožných.

A ten, kdo naslouchá s virou a bez závisti, bude osvobozen od hřísných následků a dosáhne vyšších planet, kde sídlí zbožní.

VYKLAD: V sedesátém sedmém verši této kapitoly Krsna výslovně zakázal vykládat Bhagavadgitu těm, kteří k Nemu chovají nenávist. Jinými slovy, Bhagavadgita je určena jen pro oddané. Někdy se stane, že oddaný má přednášku pro veřejnost, kde nelze očekávat, že všichni posluchači jsou oddanými. Proč tedy Krsnuv oddaný dává takové přednášky? Zde se vysvětluje, že i když všichni nejsou oddanými, je mnoho těch, kteří nechovají ke Krsnovi závist. Veri v Neho jako v Nejvyšší Osobnost Božství. Jestliže pak takoví lidé slyší vyprávět čistého oddaného o Krsnovi, výsledkem toho je, že se okamžitě oprostí od všech následků za hřísné činnosti a posleze dospejí na planety, kde přebývají zbožní lidé. Proto i člověk, který se nesnaží být čistým oddaným, může získat výsledky zbožných činů pouhým nasloucháním Bhagavadgite. Tak čisti oddaní Pana umožňují všem osvobodit se od hřísných následků a stát se také oddanými.

Lidé, kteří se oprostili od následků za hřísná jednání a jsou spravedliví a cestní, se obvykle snadno zapojují do uvědomování si Krsny. V této souvislosti jsou slova *pusya-karmasam* velice významná. Poukazují na konání velkých obětí, jako například *asvamedha-yajna*, o kterých se zmiňuje védská literatura. Ti, kteří konají oddanou službu poctivě, ale nejsou zcela čisti, mohou dospět na Polárku neboli Dhruvaloku, kde vládne velký oddaný Pana, Dhruva Maharadža.

SLOKA 72

*kaccid etac chrutam partha tvayaikagresa cetasa
kaccid ajnana-sammohah prasastas te dhananjaya*

kaccit - zdali; *etat* - to; *srutam* - vyslechl; *partha* - o synu Prthy; *tvaya* - ty; *eka-agresa* - se soustredenou; *cetasa* - mysl; *kaccit* - zdali; *ajnana* - nevedomost; *sammohah* - iluze; *prasastah* - rozptylena; *te* - tva; *dhananjaya* - o dobyvateli bohatstvi, Ardzuno.

O synu Prthy, dobyvateli bohatstvi, vyslechl jsi vse se soustredenou myslí? Rozptýlila se jíz tva nevedomost a iluze?

VYKLAD: Sri Krsna jednal jako Ardzunuv duchovní učitel, a proto se také Ardzuny zeptal, jestli pochopil celou Bhagavadgitu z prave perspektivy. Kdyby ji neporozumel, Krsna byl ochoten znovu vyložit kteroukoliv otázku, a v případě potřeby i celou Bhagavadgitu. Ve skutečnosti však ten, kdo vyslechne Bhagavadgitu od pravého duchovního učitele, jako je Krsna, nebo od Jeho představitele, zjistí, že všechna jeho nevedomost se rozptýlila. Bhagavadgita není obyčejná kniha napsaná básníkem či romanopiscem; byla přednesena Nejvyšší Osobnosti Božství. Kdokoliv, komu se postestí vyslechnout toto učení od Krsny nebo od Jeho pravého duchovního zastupce, si může být jist, že dosáhne vysvobození a vymaní se z temnoty nevedomosti.

SLOKA 73

arjuna uvaca

nasto mohah smrtir labdha tvat-prasadan mayacyuta

sthito smi gata-sandehah karisye vacanam tava

arjunah uvaca - Ardzuna pravil; *nastah* - rozptýlena; *mohah* - iluze; *smrtih* - pamer; *labdha* - nabyt; *tvat-prasadat* - Tvou milostí; *maya* - má; *acyuta* - o neomylný Krsno; *sthitah* - stojící; *asmi* - jsem; *gata* - odstraněny; *sandehah* - všechny pochybnosti; *karisye* - budu konat; *vacanam* - pokyny; *tava* - Tve.

Ardzuna pravil: Muj milý Krsno, Tvou milostí se nyní rozptýlila má iluze a opět jsem nabyt pameti. O neomylný, zbavil jsi mě všech pochybností a stojím zde připraven jednat podle Tvých pokynů.

VYKLAD: Přirozeným postavením žive bytosti je jednat podle pokynů Nejvyššího Pana jako zde Ardzuna. Živa bytost je stvořena k cvičení se v sebekazni. Sri Caitanja Mahaprabhu řekl, že skutečným postavením žive bytosti je věčně sloužit Nejvyššímu Panu. Když na to živa bytost zapomene, stane se závislou na hmotné přírodě, ale začne-li opět sloužit Nejvyššímu Panu, stane se osvobozeným služebníkem. Přirozeným postavením žive bytosti je tedy sloužit; buď slouží hmotné iluzorní energii, anebo slouží Nejvyššímu Panu. Za normálního stavu slouží Nejvyššímu Panu, ale jestliže si zvolí sloužit vnější iluzorní energii, je jí spoutána. V tomto hmotném světě slouží živa bytost pod vlivem iluze. Je spoutána chticem a žádostí, a přesto se považuje za pana světa. Tomu se říká iluze. Když se člověk vysvobodí a jeho iluze je odstraněna, dobrovolně se odevzdá Nejvyššímu, aby mohl jednat podle Jeho prání. Poslední iluzi, poslední leckou iluzorní energii, je představa, že živa bytost je Bůh. Myslí si, že už není podminěna, nybrž že je Bůh. Je tak neinteligentní, že ani nechápe, že kdyby byla Bohem, nemohla by mít pochybnosti. Nad tím se nezamyslí. To je tedy poslední nastraha hmotné energie. Dostat se z vlivu iluzorní energie ve skutečnosti znamená, že člověk chápe, kdo je Krsna, Nejvyšší Osobnost Božství, a souhlasí s jednáním podle Jeho pokynů. V tomto versu je velmi důležité slovo *mohah*, které se vztahuje na něco, co je opakem poznání. Prave poznání ve skutečnosti znamená, že člověk rozumí, že každá živa bytost je věčným služebníkem Pana. Avšak místo toho, aby se považovala za Panova služebníka, myslí si, že je vládcem světa, poněvadž touží vládnout hmotné přírodě. To je její iluze. Tato iluze se dá překonat milostí Pana nebo Jeho čistého oddaného. Jakmile se tato iluze rozplyne, člověk je ochoten s oddaností sloužit Nejvyššímu Panu.

Uvedomovat si Krsnu znamená jednat podle Krsnových pokynů. Podminěna duše, která je pohlouzena vnější energií neboli hmotou, neví, že Sri Krsna je Panem poznání a vlastníkem všeho. Svým oddaným může dát cokoliv se Mu zachce; je přítelem všech, ale obzvláště nakloněný je svým oddaným. Je Panem hmotné přírody a všech živých bytostí. Ovládá i nevycerpateľný čas a je vlastníkem nezměrných sil a vznesených atributů. Svrchovaný Pan se svému oddanému může dokonce i odevzdat. Kdo Ho nezná, je v poutech hmoty a nestane se z něho služebník Boží, nybrž služebník hmotné energie. Pote, co Ardzuna vyslechl Bhagavadgitu od Nejvyšší Osobnosti Božství, zbavil se ihned vši iluze. Pochopil, že Krsna není jen jeho přítel, ale i Nejvyšší Osobnost Božství. Porozumel Mu takovému, jaký je. Studovat Bhagavadgitu tedy znamená pochopit Krsnu takového, jaký je. Má-li člověk dokonale poznání, pak se přirozeně odevzdá Krsnovi. Když Ardzuna pochopil, že Krsna měl v plánu zmensit nadbytek nezáhodného obyvatelstva, přijal Jeho pokyny a bojoval podle Jeho prání. Znovu pozvedl své zbrane, luk a šípy, aby bojoval na příkaz Nejvyšší Osobnosti Božství.

SLOKA 74

sanjaya uvaca

*ity aham vasudevasya parthasya ca mahatmanah
samvadam imam asrausam adbhutam roma-harsasam*

sanjayah uvaca - Sandzaja pravil; *iti* - takto; *aham* - ja; *vasudevasya* - Krsny; *parthasya* - Ardzuny; *ca* - take; *maha-atmanah* - dvou velkych dusi; *samvadam* - rozmluvu; *imam* - tuto; *asrausam* - vyslechl jsem; *adbhutam* - obdivuhodnou; *roma-harsasam* - vstavaji vlasly na hlavu.

Sandzaja pravil: Takto jsem vyslechl rozmluvu dvou velkych dusi, Krsny a Ardzuny. A toto poselstvi je tak uzasne, ze mi z toho vstavaji vlasly na hlavu.

VYKLAD: Na zacatku Bhagavadgity se Dhrtarastra zeptal sveho tajemnika Sandzaji: „Co se stalo na Kuruovskem bitevnim poli?“ Cela rozmluva mezi Krsnou a Ardzunou byla prenesena do Sandzajova srdce pozehtaním jeho duchovniho ucitele Vjasadevy. Sandzaja pak Dhrtarastrovi vylicil, co se delo na bitevnim poli. Rozmluva byla uzasna, ponevadz nikdy predtim k tak vyznamnému rozhovoru mezi tak velkými dusemi nedoslo a nikdy uz take nedojde. Je to uzasne, protoze Nejvyšší Pan vypravěl Ardzunovi, žive bytosti, o sobe a o svých energiích. Budeme-li nasledovat prikladu velkých oddaných, jako byl například Ardzuna, porozumíme, kdo je Krsna, a náš život bude srastný a uspesný. Sandzaja si to uvedomil, a proto začal tuto vznesenou rozmluvu vypravovat Dhrtarastrovi. Na zaver doda, ze vítězství je tam, kde se nachází Krsna a Ardzuna.

SLOKA 75

*vyasa-prasadac chrutavan etad guhyam aham param
yogam yogesvarat krssat saksat kathayatah svayam*

vyasa-prasadat - z Vjasovy milosti; *srutavan* - vyslechl jsem; *etad* - toto; *guhyam* - duverne; *aham* - ja; *param* - nejvyšší; *yogam* - o mystice; *yoga-isvarat* - od Pana mystiky; *krssat* - Krsny; *saksat* - primo; *kathayatah* - mluvit; *svayam* - osobne.

Vjasovou milosti jsem vyslechl tuto nejduvernejši rozmluvu o joze primo od Pana veskere mystiky, Krsny, když osobne promlouval k Ardzunovi.

VYKLAD: Vjasa byl Sandzajuv duchovní ucitel a Sandzaja sam priznava, ze dosel poznání o Nejvyšší Osobnosti Božství Vjasovou milostí. To znamená, ze Krsnu nemuzeme pochopit primo, nýbrz prostřednictvím duchovního ucitele. Duchovní ucitel pusobi jako zprostředkující cinitel, avšak zážitek zustava primy. To je tajemství ucednické posloupnosti. Je-li duchovní ucitel pravý, muzeme Bhagavadgitu vyslechnout prave tak primo jako Ardzuna.

Na celem svete je mnoho mystiku a joginu, ale Krsna je Panem všech jogových systemu. Jeho pokyn je primo vyjádren v Bhagavadgite: „Odevzdej se Mi“. Kdo takto ucini, ten je nejvyšším joginem. To se potvrzuje v posledním versi seste kapitoly (*yoginam api sarvesam*). Vjasadeva je ucedníkem Narady a Narada je primy ucedník Krsny, proto je Vjasadeva prave tak pravým oddaným jako Ardzuna, neboť nalezi k posloupnosti duchovních ucitelu. Jako primy ucedník Vjasuv mohl Sandzaja videt a slyset Krsnu primo, neboť jeho smysly byly Vjasovou milostí ocisteny. Kdo slyši Krsnu primo, ten muze pochopit toto duverne poznání. Ten, kdo není spojen s posloupností duchovních ucitelu, nemuze slyset Krsnu primo, a proto je jeho poznání nedokonale, alespon pokud jde o pochopení Bhagavadgity.

V Bhagavadgite jsou vysvetleny tyto jogove systemy: karmajoga, džňanajoga a bhaktijoga. Krsna je Panem všech techto procesu. Ardzuna mel stesti, ze mohl slyset hovorit Krsnu primo, a stejne tak i Sandzaja mohl slyset Krsnu primo, a to díky Vjasove milosti. Ve skutečnosti není žádný rozdíl mezi posloucháním Krsny primo a posloucháním Krsny prostřednictvím duchovního ucitele, jako například Vjasy. Duchovní ucitel je take Vjasadevovým predstavitelem, a tak podle vedského zvyku poradaji ucedníci na ucitelovy narozeniny slavnost zvanou Vjasa-pudza.

SLOKA 76

*rajan samsmrtya samsmrtya samvadam imam adbhutam
kesavarjunayoh pusyam hrsyami ca muhur muhuh*

rajan - o králi; *samsmrtya* - pripominam si; *samsmrtya* - pripominam si; *samvadam* - rozmluvu; *imam* - tuto; *adbhutam* - uzasnou; *kesava* - Sri Krsny; *arjunayoh* - a Ardzuny; *pusyam* - posvatnou; *hrsyami* - raduji se; *ca* - take; *muhuh muhuh* - znovu a znovu.

O králi, kdykoliv si pripominam tuto uzasnou a posvatnou rozmluvu mezi Krsnou a Ardzunou, stale se znovu a znovu zachvivam radosti.

VYKLAD: Poznání Bhagavadgity je tak transcendentální, že člověk, který se obezná s předmětem Křsnovy a Ardzunovy rozmluvy, se stane spravedlivým a na jejich rozmluvu nikdy nezapomene. Taková je transcendentální povaha duchovního života. Jinými slovy, kdo slyší Bhagavadgitu z pravého zdroje, přímo od Křсны, stane se plně si vědomým Křсны. Výsledkem takového vědomí je, že se stane osvíceným, s nadsením se těší ze života, a to nikoliv přechodně, nýbrž v každé chvíli.

SLOKA 77

*tac ca samsmrtya samsmrtya rupam aty-adbhutam hareh
vismayo me mahan rajan hrsyami ca punah punah*

tat - onu; *ca* - take; *samsmrtya* - vzpomenu; *samsmrtya* - vzpomenu; *rupam* - podobu; *ati* - velice; *adbhutam* - úžasnou; *hareh* - Sri Křсны; *vismayah* - úžas; *me* - muj; *mahan* - velký; *rajan* - o králi; *hrsyami* - raduji se; *ca* - take; *punah punah* - znovu a znovu.

O králi, kdykoliv si vzpomenu na ohromující podobu Sri Křсны, zmocní se mě jste větší úžas a znovu a znovu se raduji.

VYKLAD: Zdá se, že Sandžaja mohl díky Vjašově milosti spatřit i vesmírnou podobu, kterou Křсна ukázal Ardzunovi. Jak již bylo řečeno, Křсна nikdy dříve takovou podobu neukázal. Byla vyjevena pouze Ardzunovi, avšak i tak ji mohlo spatřit několik velkých oddaných, a Vjaša byl jedním z nich. Je jedním z největších Křsnových oddaných a je pokládán za zplnomocněnou inkarnaci Křсны. Vjaša umožnil spatřit tuto podobu svému učeníkovi Sandžajovi, který si nyní tuto úžasnou podobu vybavuje, čímž prožívá opakovanou radost.

SLOKA 78

*yatra yogesvarah krsno yatra partho dhanur-dharah
tatra srir vijayo bhutir dhruva nitir matir mama*

yatra - kde; *yoga-isvarah* - Pan mystiky; *krssah* - Křсна; *yatra* - kde; *parthah* - syn Prthy; *dhanuh-dharah* - lucistník; *tatra* - tam; *srih* - hojnost; *vijayah* - vítězství; *bhutih* - neobyčejná moc; *dhruva* - zajisté; *nitih* - mravnost; *matih mama* - mé minění.

Kde je Křсна, Pan mystiky, a kde je vznesený lucistník Ardzuna, tam je také zajisté bohatství, vítězství, neobyčejná moc a mravnost. To je můj názor.

VYKLAD: Bhagavadgita začíná Dhrtarastrovými dotazy. Doufal, že jeho synové, kteří měli na pomoc mocné válečníky jako Bhismu, Dronu a Karnu v boji zvítězí, a ptal se svého tajemníka Sandžaji, co se na bitevním poli děje. Sandžaja vylicil situaci na bitevním poli a řekl: „Králi, doufáš ve vítězství, ale já jsem toho názoru, že vítězství je na straně těch, kde je Křсна a Ardzuna.“ Timto mu přímo potvrdil, že by neměl očekávat vítězství svých lidí. Bylo jisté, že vítězství bude na straně Ardzuny, poněvadž tam byl Křсна. Sri Křсна vlastní všechny vznesené atributy a jedním z nich je schopnost odříkat si. Křсна ji ukázal také tím, že přijal postavení Ardzunova vozataje. Existuje mnoho příkladů, kdy Křсна předvedl svou schopnost odříkat si, neboť je Panem odříkání.

Boj se ve skutečnosti odehrával mezi Durjodhanou a Judhisthirou a Ardzuna bojoval na straně svého staršího bratra Judhisthiry, jehož vítězství bylo jisté, neboť Křсна i Ardzuna stáli na jeho straně. V bitvě se mělo rozhodnout, kdo bude vládnout světu, a Sandžaja předpověděl, že vládu dostane Judhisthira. Předpověděl také, že Judhisthiringova vláda bude po vítězství na tomto bitevním poli vzkvétat více a více, protože nebyl jen zbožný a spravedlivý, ale i přísný v mravech. Za celý svůj život nevykládal lež.

Je mnoho neinteligentních lidí, kteří nepovazují Bhagavadgitu za nic jiného než za rozmluvu dvou přátel, kteří na bitevním poli rozmlouvají o nejružnějších věcech. Taková kniha by však nemohla být považována za svaté písmo. Někteří zase namítají, že Křсна povzbuzoval Ardzunu k boji, což povazují za nemorální. Pravý stav věci však jasně vychází najevo: Bhagavadgita je nejvyšší nauka o mravnosti. Ve třetí části čtvrté kapitoly je uveden nejvyšší mravní princip: *man mana bhava mad-bhaktah*. Člověk se musí stát oddaným Křсны. Podstatou všech náboženských učení je odevzdat se Křsnovi, což je v Bhagavadgite vyjádřeno takto: *sarva-dharman parityajya mam ekam sarasam vraja* (Bg. 18.66). Pokyny Bhagavadgity vytyčují nejvyšší zásady náboženství a mravnosti. Jine duchovní cesty jsou snad očištné a snad i vedou ke stejnému cíli, ale závěrečný pokyn Bhagavadgity je poslední slovo o morálce a náboženství: „Odevzdej se Křsnovi!“ To je konečný názor osmnácté kapitoly.

Z Bhagavadgity můžeme vyrozumět, že meditace a filozofické přemýšlení jsou cesty vedoucí k seberealizaci, avšak nejvyšší dokonalost nastává v odevzdání se Křsnovi. To je jádro učení Bhagavadgity. Usměrnující zásady pro příslušná období života a náboženské činnosti mohou být důvěrnou cestou k poznání, ale trebaze jsou náboženské rituály důvěrné, meditace a pěstování poznání

jsou duvernejši. Nejduvernejši instrukce je ta, která nas pobíží, abychom se odevzdali Krsnovi, oddane Mu sloužili a byli si Ho vědomi. To je esence osmnácté kapitoly.

Z Bhagavadgity je jasné, že Nejvyšší Absolutní Pravda je Nejvyšší Osobnost Božství, Sri Krsna. Absolutní Pravda se realizuje ve třech aspektech: neosobní brahma, lokalizovaná Paramatma a Nejvyšší Osobnost Božství, Sri Krsna. Dokonale poznání Absolutní Pravdy znamená dokonale poznání Krsny, které zahrnuje i všechny ostatní aspekty poznání. Krsna je transcendentální, neboť se vždy nachází ve své věčné vnitřní energii. Žije bytostí se projevující Jeho energiemi a dělí se na dvě skupiny - věčné podminěné a věčné vysvobozené. Je jich nespočetné množství a jsou považovány za základní castečky Krsny. Hmotná energie se projevuje ve čtyřadvaceti kategoriích. Hmotný svět je ovlivněn věčným časem a je stvořen a zničen vnější energií. Projevení hmotného světa prochází neustálými stavy, kdy je viditelné a neviditelné.

V Bhagavadgite se hovoří o pěti základních předmětech: o Nejvyšší Osobnosti Božství, hmotné přírodě, živých bytostech, věčném čase a mnoha různých činnostech. To vše je závislé na Nejvyšší Osobnosti Božství, Krsnovi. Dosel-li člověk k pochopení Krsny, pak jeho poznání zahrnuje také poznání o neosobním brahma, lokalizované Paramatme a všech ostatních transcendentálních aspektech Absolutní Pravdy. Na první pohled se může zdát, že Nejvyšší Osobnost Božství, žijící bytost, hmotná příroda a čas se od sebe liší, ale ve skutečnosti se od Nejvyššího nic neliší. Přesto všechno se Nejvyšší Pan vždy liší od všeho ostatního. To je filozofie Sri Caitanji Mahaprabhu o nepochopitelné jednotnosti a odlišnosti (*acintya bhedabheda tattva*), která zahrnuje dokonale poznání Absolutní Pravdy.

Žijící bytost je ve svém původním postavení čistá duše, nepatrná castečka Nejvyšší Duše. Krsna může být přirovnán ke slunci a žije bytostí ke sluneční záři. Žije bytostí nalezi do Panovy okrajové energie, což znamená, že se mohou spojit buď s hmotnou, nebo s duchovní energií. Jinými slovy, žijící bytost je umístěna mezi dvěma Panovými energiemi, a protože nalezi do vyšší duchovní energie Pana, má částečnou nezávislost. Použije-li své nezávislosti správně, dostane se pod první vedení Krsny, a tak dosáhne svého přirozeného postavení v energii přinášející radost.

Takto končí Bhaktivedantovy výklady k osmnácté kapitole Srimad Bhagavadgity, která se nazývá „Závěr - dokonalost odříkání“.

Dodatky

Rejstřík citovaných versů

Tento rejstřík obsahuje verše citované ve výkladech Bhagavadgity. Čísla uvedená tučným písmem označují verše, které jsou citovány celé, a slabým písmem jsou označeny verše citovány jen zčásti.

abhyasa-yoga-yuktena **23. uv.**
acaryavan puruso veda 9.2
adau sraddha tatah sadhu-sangah **4.10**
aditya-varsam tamasah parastat 13.18
advaitam acyutam anadim ananta-rupam **4.5, 4.9**
agamapayino nityas 6.20-23
aham adir hi devanam 11.54
aham bija-pradah pita 13-14. uv.
aham brahmasmi 7.29, 13.8-12
aham krtasnasya jagatah 11.2
aham sarvasya prabhava 15.3
aham sarvesu bhutesu 9.11
aham tvam ca tathanye 13.5
aham tvam sarva-papebhyo **24. uv., 12.6-7**
ahara-suddhau sattva-suddhih, **3.11**
ahavesu mitho nyonyam **2.31**
aho bata sva-paco to gariyan **2.46, 6.44**
ahus tvam rsayah sarve **4. uv.**
aikantiki harer bhaktir **7.3**
aisvaryad rupam ekam ca **6.31**
ajani ca yan-mayam tad avimucya niyantr bhavet **7.5**
ajno jantur aniso yam 5.15
ajo nityah sasvato yam puraso **2.20**
akamah sarva-kamo va **4.11, 7.20**

aksayyam ha vai caturmasya-yajninah 2.42-43
 anadir adir govindah 11. uv., 2.2, 11.54
 ananda-mayo bhyasat 20, 6.20-23, 13.5
 anasaktasya visayan 6.10, 8.27, 9.28, 11.55
 anasritah karma-phalam 10.3
 anityam asukham lokam 24. uv., 9.33
 asor asiyan mahato mahiyan 2.20
 antah-pravistah sasta jananam 15.15
 anta-kale ca mam eva 19. uv.
 antavanta ime deha 2.28, 9.2
 anukulyasya sankalpah 11.55, 18.66
 anukulyena krssanu- 7.16, 11.55
 anyabhilasita-sunyam 7.16, 11.55
 apama somam amrta abhuma 2.42-43
 apasi-pado javano grahita 13.15
 apareyam itas tv anyam 7. uv.
 aparimita dhruvas tanu-bhrto yadi sarva-gatas 7.5
 aprarabdha-phalam papam 9.2
 a-prayasat tatrapa hi drstam 18.55
 apuryamasam acala-pratistham 18.51-53
 arcanam vandanam dasyam 23. uv.
 ascaryo vakta kusalo sya labdha 2.29
 asino duram vrajati 13.16
 asito devalo vyasah 4. uv.
 asya mahato bhutasya nisvasitam 3.15
 atah sri-krssa-namadi 6.8, 7.3, 9.4
 atatatvac ca matrtvac ca 6.29
 athapi te deva padambuja-dvaya 7.24
 atha puruso ha vai narayaso kamayata 10.8
 athasaktis tato bhavas 4.10
 athato brahma-jijnasa 5. uv., 3.37
 ati-martyani bhagavan 9.11
 atmanam rathinam viddhi 6.34
 atma-niksepa-karpasye 18.66
 atmaramasya tasyasti 9.9
 atmendriya-mano-yuktam 6.34
 avaisso gurur na syad 2.8
 avajananti mam mumha 6.47, 7.24, 11.52
 avidya-karma-samjnanya 20. uv.
 avyakto ksara ity uktas 18. uv.
 avyatha-kalatvam 6.17
 ayam agnir vaisvanaro 15.14
 babhuva prakrtah sisuh 9.11
 bahunam janmanam ante 5.16, 6.38
 bahu syam 9.7
 balagra-sata-bhagasya 2.17
 bandhaya visayasango 6.5
 bhagavati ca harav ananya-ceta 9.30
 bhagavat-tattva-vijnanam 7.1
 bhagavatya uttama-sloke 7.1
 bhago jivah sa vijneyah 2.17
 bhaktir asya bhajanam tad 6.47
 bhakto si me sakha ceti 3. uv.
 bhaktya tv ananyaya sakyah 13.16
 bharatamrta-sarvasvam 25. uv.
 bhava-maha-davagni-nirvapasam 6.20-23
 bhavambudhir vatsa-padam param padam 2.51
 bhayam dvitiyabhinivesatah syat 1.30, 6.13-14, 10.4-5
 bhidyate hrdaya-granthis 7.1
 bhokta bhogyam preritaram ca matva 13.3
 bhoktaram yajna-tapasam 3.11
 bhunjate te tv agham papa 6.16
 bhutva bhutva praliyate 8.19
 brahmaiva san brahmapy eti 14.26
 brahma janatiti brahmasah 10.4-5
 brahmasa saha te sarve 8.16
 brahmaso hi pratistham 10. uv., 5.16
 brahmasyo devaki-putrah 10.8
 brahma puccham pratistha 13.5
 brahmeti paramatmeti 2.2, 10.15
 buddhim tu sarathim viddhi 6.34
 caksur unmilitam yena 1. uv.
 ceta etair anavidham 7.1
 ceto-darpasa-marjanam 6.20-23

chandamsi yasya parsani **17. uv.**
dadami buddhi-yogam tam 8.14
darsana-dhyana-samsparsair **5.26**
dasa-bhuto harer eva 13.13
deha-dehi vibhedo yam 9.34
dehino smin yatha dehe 15.7
devan deva-yajo yanti 7.24
devarsibhuta-nrsam pitZsam **1.41, 2.38**
dharmam tu saksad bhagavat-prasitam 4.7, 4.16, 4.34
dhyayan stuvams tasya yasas tri-sandhyam **2.41**
dik-kalady-anavacchinne **6.31**
dvandvair vimuktah sukha-duhkha-samjnair **18. uv.**
dva suparsa sayuja sakhayah 13.21
eka eva paro vissuh **6.31**
ekale isvara krssa, ara saba bhrtiya 7.20, 11.43
ekam sastram devaki-putra-gitam **25. uv.**
ekamsena sthito jagat 19. uv.
ekam tu mahatah srastr **7.4**
eko devo nitya-lilanurakto 4.9
eko mantras tasya namani yani **25. uv.**
eko pi san bahudha yo vabhati 6.31, 11.54
eko vai narayasa asin na brahma **10.8**
eko vasi sarva-gah krssah 8.22, 11.54
esa hi drasta srasta 18.14
esa u hy eva sadhu karma karayati **5.15**
eso sur atma cetasa veditavyo **2.17**
etasyaham na pasyami **22. uv.**
etasya va aksarasya prasasane gargi **9.6**
ete camsa-kalah pumsah **2.2, 11.54**
evam manah karma-vasam prayunkte **5.2**
evam parampara-praptam **3. uv.**
evam prasanna-manaso **7.1, 9.2**
evam pravrttasya visuddha-cetasas **9.2**
garuma-skandham aropya **12.6-7**
ghrasam ca tat-pada-saroja-saurabhe **2.61, 6.18**
gitadhyayana-silasya **24. uv.**
gita-gangodakam pitva **25. uv.**
gita-sastram idam pusyam 24. uv.
gita su-gita kartavya **25. uv.**
gobhih prisita-matsaram 14.16
goloka eva nivasaty akhilatma-bhulah 16. uv., 6.15, 8.22, 13.14
gopesa gopika-kanta **1. uv.**
harav abhaktasya kuto mahad-gunah **1.28, 12.18-19**
hare krssa, hare krssa 6.44, 7.24, 8.5, 8.6, 8.11, 8.13, 8.14, 8.19, 9.2, 9.30, 10.9, 10.11, 12.6-7, 13.8-12, 13.26, 14.27, 16.7, 16.24
harer nama harer nama **6.11-12**
he krssa karusa-sindho **1. uv.**
hirasmayena patresa **7.25**
hrdy antah-stho hy abhadraasi **7.1**
iha yasya harer dasye **5.11**
iksvakusa ca kathito **4.1**
imam vivasvate yogam **3. uv.**
indrari vyakulam lokam **2.2**
indriyasi hayam ahur **6.34**
isavasyam idam sarvam 2.71
isvarah paramah krssah **11. uv., 2.2, 4.12, 7.3, 7.7, 9.11, 11.54**
isvarah sarva-bhutanam 6.29
isvarasam vacah satyam **3.24**
isvara-prerito gacchet **5.15**
iti rama-padenasau **5.22**
ittham satam brahma-sukhanubhutya **11.8**
jagad-dhitaya krssaya **14.16**
janati tattvam bhagavan mahimno **7.24**
janmady asya yatah 9.21, 18.46
janmady asya yato nvayad itaratas ca 3.37
janma karma ca me divyam **11.43**
jayas tu pasmu-putrasam 1.14
jivah suksma-svarupo yam **2.17**
jivere krpaya kaila krssa **21. uv.**
jnanagnih sarva-karmasi 5.16
jnanam parama-guhyam me **3.41**
jno ta eva 18.14
justam yada pasyaty anyam isam **2.22**
jyotimsi vissur bhuvanani vissuh 2.16

kaivalyam svarupa-pratistha va citi-saktir iti 6.20-23
 kalau nasy eva nasy eva **6.11-12**
 kamais tais tair hrta-jnanah **15. uv.**, 7.24
 kamam ca dasye na tu kama-kamyaya **2.61, 6.18**
 karau harer mandira-marjanadisu **2.61, 6.18**
 karisye vacanam tava 13. uv.
 karmasa manasa vaca **6.13-14**
 karta sastrarthavattvat 18.14
 kasmin bhagavo vijnate sarvam 7.2
 kesagra-sata-bhagasya **2.17**
 kiba vipra, kiba nyasi **2.8**
 kim punar brahmasah pusya **24. uv.**
 kirtaniyah sada harih 21. uv.
 kramesaiva praliyeta **9.2**
 krssah svayam samabhavat paramah puman yo **4.5**
 krssas tu bhagavan svayam 3. uv.
 krssa-varsam visakrssam **3.10**
 krsse bhakti kaile sarva-karma krta haya **2.41**
 krso vai paramam daivatam 11.54
 krtavan kila karmasi **9.11**
 ksarah sarvasi bhutani 15.16
 ksatriyo hi praja raksan **2.32**
 ksetrasi hi sarirasi **13.3**
 ksise pusye martya-lokam visanti 2.8
 ksiyante casya karmasi **7.1**
 lokyate vedartho nena 15.18
 mad-anyat te na jananti **7.18**
 mad-bhaktim labhate param 6.27
 mad-bhakti-prabhavena 2.61
 mahat-sevam dvaram ahur vimukteh 7.28
 ma himsyat sarva-bhutani 2.19
 maline mocanam pumsam **24. uv.**
 mama janmani janmanisvare **6.1**
 mama maya duratyaya 9.11
 mama yonir mahad brahma 5.10
 mam ca yo vyabhicaresa **4.29**
 mam hi partha vyapasritya **24. uv.**
 mam tu veda na kascana 7.3
 mana eva manusyasam **6.5**
 man-mana bhava mad-bhaktah 18.78
 manus ca loka-bhrty-artham **4.1**
 manusyasam sahasresu 10.3
 mat-sthani sarva-bhutani 9.5
 mattah parataram nanyat 5.17, 11.54
 mayadhyaksesa prakrtih 9. uv., 16.8
 mayam tu prakrtim vidyan **7.14**
 maya-mugdha jivera nahi **21. uv.**
 mayasritanam nara-darakesa **11.8**
 mayatita paravyome sabara avasthana **4.8**
 mayi sarvasi karmasi 5.10
 mayy arpita-mano-buddhir **21. uv.**
 mrtiyur yasyopasecanam **11.32**
 muhyanti yat surayah 7.3
 mukham tasyavalokyapi **9.12**
 mukti-pradata sarvesam 7.14
 muktir hitvanyatha-rupam 9. uv., 4.35
 mukunda-lingalaya-darsane drsau **2.61, 6.18**
 mumuksubhih parityago **2.63, 5.2, 6.10**
 na bhajanty avajananti **6.47**
 na casav rsir yasya matam na bhinnam 2.56
 na ca tasman manusyesu 6.32
 na dhanam na janam na sundarim **6.1**
 naham prakasah sarvasya 18.55
 na hi jnanena sadrsam 5.16
 na hi sasa-kalusa-cchabih kadacit **9.30**
 na hi te bhagavan vyaktim **4. uv.**
 naitat samacarej jatu **3.24**
 naiva santi hi papani **24. uv.**
 na jayate mriyate va vipascit **2.20, 13.13**
 naksatrasam aham sasi 15.12
 namo brahmasya-devaya 14.16
 namo vedanta-vedyaya **11.54**
 narayasad brahma jayate **10.8**
 narayasad paro devas **10.8**

na sadhu manye yata atmano yam 5.2
 nasta-prayesv abhadresu 7.1
 na tad bhasayate suryo 16. uv.
 na tasya karyam karasam ca vidyate 3.22, 11.43
 na tatra suryo bhati na candra-tarakam 15.6
 natma sruteh 13.5
 nava-dvare pure dehi 5.13
 na vai vaco na caksumsi 7.19
 na viyad asruteh 13.5
 nayam deho deha-bhajam nr-loke 5.22
 nayami paramam sthanam 12.6-7
 nikhilasv apy avasthasu 5.11, 6.31
 nimitta-matram evasau 4.14
 nirbandhah krssa-sambandhe 6.10, 9.28, 11.55
 nirjitya para-sainyadi 2.32
 nirmana-moha jita-sanga-dosa 18. uv.
 nityasyoktah saririsah 2.28
 nityo nityanam cetanas cetananam 11. uv., 2.12, 4.12, 7.6, 7.10, 15.17
 nunam pramattah kurute vikarma 5.2
 om ajnana-timirandhasya 1. uv.
 om ity etad brahmaso nedistham nama 17.23
 om tad vissoh paramam padam 17.24
 padau hareh ksetra-padanusarpase 2.61, 6.18
 parabhavas tavad abodha-jato 5.2
 paramam purusam divyam 23. uv.
 param brahma param dhama 4. uv., 11.54
 param drstva nivartate 3.42
 parasyante krtatmanah 8.16
 parasya saktir vividhaiva srutyate 11. uv., 3.22, 8.22
 parat tu tac-chruteh 13.5
 partho vastah su-dhir bhokta 25. uv.
 patim patinam paramam parastad 3.22
 patim visvasyatmesvaram 3.10
 patir gatis candhaka-vrssi-satvatam 3.10
 patitanam pavanebhyo 2. uv.
 patram puspam phalam toyam 9.2, 11.55, 17.10
 pradhana-karasi-bhuta 4.14
 pradhana-ksetrajna-patir gusesah 13.13
 prajapatim ca rudram capy 10.8
 prakasas ca karmasy abhyasat 9.2
 prakhyata-daiva-paramartha-vidam matais ca 7.24
 prakrty-adi-sarva-bhutantaryami 10.20
 prasais cittam sarvam otam prajanam 2.17
 prasopaharac ca yathendriyasam 9.3
 prapancikataya buddhya 2.63, 5.2, 6.10
 prasanta-nihsesa-mano-rathantara 2.56
 premanjana-cchurita-bhakti-vilocanena 3.13, 6.30, 9.4, 11.50
 priti na yavan mayi vasudeve 5.2
 purusa evedam sarvam 7.19
 purusam sasvatam divyam 4. uv.
 purusan na param kincit 8.21
 purusartha-sunyanam gusanam 6.20-23
 raksisyatiti visvaso 18.66
 ramadi-murtisu kala-niyamena tisthan 4.5, 11.46
 ramante yogino nante 5.22
 rasa-varjam raso py asya 6.13-14
 raso vai sah, rasam hy evayam labdhva 14.27
 sabdadibhyo ntah pratisthanac ca 15.14
 sa bhumim visvato vrtva 7.19
 sac-cid-ananda-rupaya 9.11, 11.54
 sac-cid-ananda-vigraham 9.11
 sad eva saumya 17.23
 sadhakanam ayam premsah 4.10
 sadhavo hridayam mahyam 7.18
 sadvaitam savadhutam 1. uv.
 sa evayam maya te dya 3. uv.
 sa gusan samatityaitan 2.72, 4.29
 sahasra-sirsa purusah 7.19
 sa kaleneha mahata 3. uv.
 sakrd gitamrta-snanam 24. uv.
 sa mahatma su-durlabhah 7.3
 samah sarvesu bhutesu 9.2
 samane vrkse puruso nimagno 2.22
 samasrita ye pada-pallava-plavam 2.51

samskrtaḥ kila mantraiḥ ca **2.31**
 samyag adhiyate sminn atma-tattva-yathatmyam **2.44**
 sandhya-vandana bhadram astu **2.52**
 sanga-tyagat sato vrtteḥ **6.24**
 sankhya-yogau prthag balah **2.39**
 sa-rahasyam tad-angam ca **3.41**
 sarva-dharman parityajya **24. uv.**, 12.6-7, 18.78
 sarvam etad itam manye **4. uv.**
 sarvam hy etad brahma **5.10**
 sarvam jnana-plavena **5.16**
 sarvasya caḥam hr̥di sannivistah **18.13, 18.62**
 sarvasya prabhum isanam **13.18**
 sarvatmana yah sarasam sarasyam **1.41, 2.38**
 sarvatra maithuna-tyago **6.13-14**
 sarvopanisado gavo **25. uv.**
 sa sarvasmad bahis-karyah **9.12**
 sat-karma-nipuso vipro **2.8**
 sattvam visuddham vasudeva-sabditam **17.4**
 sa tvam eva jagat-srasta **11.40**
 sa va esa brahma-nistha idam sariram martyam **15.7**
 sa vai manah kr̥ssa-padaravindayor **2.60, 2.61, 6.15, 6.18, 6.27, 6.34**
 sa vai pumsam paro dharmo **9.2**
 sevonmukhe hi jihvadau **6.8, 7.3, 9.4**
 sisyas te haṁ sadhi mam tvam prapannam **2.39**
 siva-virinci-nutam **4.12**
 'sraddha-sabde - visvasa kahe sudrmha niscaya **2.41**
 sraddhavan bhajate yo mam **22. uv.**
 sravasam kirtanam vissoḥ **23. uv.**
 sravasayapi bahubhir yo na labhyah **2.29**
 sri-advaita gadadhara **2. uv.**
 sri-caitanya-mano-bhistam **1. uv.**
 sri-kr̥ssa-caitanya **2. uv.**
 śrīmad-bhagavatam purasam amalām **10.9**
 sriyah patir yajna-patih praja-patir **3.10**
 srsvatam sva-kathah kr̥ssah **7.1**
 srsti-hetu yei murti prapance avatare **4.8**
 sruti-smṛti-purasadi- **7.3**
 striyo vaisyas tatha sudras **24. uv.**
 svabhaviki jnana-bala-kriya ca **8.22**
 sv-alpam apy asya dharmasya **3.4**
 svany apatyani pussanti **5.26**
 svarupesa vyavasthitih **6.20-23**
 svayam rupah kada mahyam **1. uv.**
 tada rajas-tamo-bhavah **7.1**
 tad-avadhi bata nari-sangame smaryamane **2.60, 5.21**
 tadvan na rikta-matayo yatayo pi ruddha **5.26**
 tadvat kama yam pravisanti sarve **18.51-53**
 tad vijñānartham sa gurum evabhiḡacchet **23. uv.**
 tad vissoḥ paramam padam **18.62**
 tah sraddhaya me nupadam visr̥vataḥ **9.2**
 tam akraṭuh pasyati vita-soko **2.20**
 tam atma-stham ye nupasyanti dhiras **2.12**
 tam ekam govindam **9.11**
 tam eva viditvati mṛtyum eti **4.9, 6.15, 13.18**
 tam eva vidvan ati mṛtyum eti **7.7**
 tam isvarasam paramam mahesvaram **3.22, 5.29**
 tamo-dvaram yositam sangi-sangam **7.28**
 tam tam evaiti kaunteya **20. uv.**
 tam tam niyamam asthaya **15. uv.**
 tani vetti sa yogatma **13.3**
 tan-mayo bhavati kṣipram **6.31**
 tanra vakya, kriya, mudra vijñeha na bujhaya **9.28**
 tapo divyam putraka yena sattvam **5.22**
 tapta-kancana-gaurangi **1. uv.**
 taror iva saḥissuna **8.5**
 tasmad etad brahma nama-rupam **5.10, 14.3**
 tasmad rudro bhavad devah **10.8**
 tasmāt sarvesu kalesu **21. uv.**
 tasyaite kathita hy arthah **6.47, 11.54**
 tato nartha-nivṛtṭih syat **4.10**
 tato yad uttarataram **7.7**
 tatranvāham kr̥ssa-kathah pragayatam **9.2**
 tat te nukampam susamiksamaso **12.14**
 tat tu samanvayat **15.15**

tat tvam asi 17.23
 tat tvam pusann apavrsu 7.25
 tau hi mam na vijanito 10.8
 tavad esa samprasado smac charirat 15.18
 taya vina tad apnoti 12.6-7
 te dvandva-moha-nirmukta 6.45
 tenaiva rupesa catur-bhujena 9.11
 tepus tapas te juhuvuh sasnur aya 2.46, 6.44
 tesam aham samuddharta 18.46
 tesam yat sva-vaco-yuktam 3.24
 te santah sarvesvarasya yajna-purusasya 3.14
 tivresa bhakti-yogena 4.11, 7.20
 treta-yugadau ca tato 4.1
 trtiyam sarva-bhuta-stham 7.4
 tvam sila-rupa-caritaih parama-prakrstaih 7.24
 tyaktva deham punar janma 11.43
 tyaktva sva-dharmam carasambujam harer 2.40, 3.5, 6.40
 ubhe uhaivaisa ete taraty amrtah sadhv-asadhuni 4.37
 ucchista-lepan anumodito dvijaih 9.2
 urdhva-mulam adhah-sakham 17. uv.
 utamrtatvasyesano 7.19
 utsahan niscayad dhairyat 6.24
 vadanti tat tattva-vidas 2.2, 10.15, 13.8-12
 vaisamya-naighrsye na sapeksatvat 4.14, 5.15, 9.9
 vancha-kalpatarubhyas ca 2. uv.
 vande ham sri-guroh 1. uv.
 varsasramacaravata 3.9
 vasanti yatra purusah sarve vaikustha-murtayah 15.7
 vasi sarvasya lokasya 5.13
 vastu-yathatmya-jnanavarakam 14.8
 vasudevah sarvam iti 2.41, 2.56
 vayam tu na vitrpyama 10.18
 vedaham etam purusam mahantam 7.7
 vedais ca sarvair aham eva vedyah 3.10, 3.26
 vedesu durlabham adurlabham atma-bhaktau 4.5, 4.5
 vedesu yajnesu tapahsu caiva 9.2
 vinasyaty acaran maumhyad 3.24
 visaya vinivartante 6.13-14
 vissus tu trisi rupasi 7.4, 10.20
 vissu-bhaktah smrta devah 11.48
 vissur mahan sa iha yasya kala-viseso 11.54
 vissu-saktih para prokta 20. uv.
 vistabhyaham idam krtsnam 9.4
 vivasvan manave praha 3. uv.
 vrksa iva stabdho divi tisthaty ekas 7.7
 vrsabhanu-sute devi 2. uv.
 yac-caksur esa savita sakala-grahasam 4.1, 9.6
 yac-chakti-lesat suryadya 10.42
 yac chrsvatam rasa-jnanam 10.18
 yad-amsena dhrtam visvam 10.42
 yad-avadhi mama cetah krssa-padaravinde 2.60, 5.21
 yad-bhisa vatah pavate 9.6
 yad gatva na nivartante 16. uv.
 ya esam purusam saksad 6.47
 ya etad aksaram gargi viditvasmai 2.7
 yah karasarsava-jale bhajati sma yoga-nidram 10.20
 yah prayati sa mad-bhavam 18. uv.
 yajnaih sankirtana-prayair 3.10
 yajnesu pasavo brahman 2.31
 yajno vai vissuh 3.9
 yam evaisa vrsute tena labhyas 8.14
 yam prapya na nivartante 19. uv.
 yam syamasundaram acintya-gusa-svarupam 6.30
 yam yam vapi smaran bhavam 20. uv.
 yanti deva-vrata devan 17. uv.
 yasmad param naparam asti kincid 7.7
 yas tv atma-ratir eva syat 18.49
 ya svayam padmanabhasya 24. uv.
 yasya brahma ca ksatram ca 11.32
 yasya deve para bhaktir 6.47, 11.54
 yasyaika-nisvasita-kalam athavalambya 11.54
 yasyajneya bhramati sambhrita-kala-cakro 4.1, 9.6
 yasya prasada bhagavat-prasado 2.41
 yasyasti bhaktir bhagavatya akincana 1.28, 13.8-12

yasyatma-buddhih kusape tri-dhatuke **3.40**
 yatah pravrttir bhutanam 12.11
 yatha taror mula-nisecanena **9.3**
 yato va imani bhutani jayante **13.17**
 yat-pada-pankaja-palasa-vilasa-bhaktya **5.26**
 yatra kvapi nisadya yadava- **2.52**
 yatra kva vabhadram abhud amusya kim **2.40, 3.5, 6.40**
 yatravatirsam krssakhyam, 11.54
 yat-tirtha-buddhih salile na karhicij **3.40**
 ya vai sadhana-sampattih **12.6-7**
 yavat kriyas tavad idam mano vai **5.2**
 yei krssa-tattva-vetta **2.8**
 ye indradya-angatastavasthitam **3.14**
 yesam tv anta-gatam papam **6.45**
 ye yatha mam prapadyante 9.29
 yo brahmasam vidadhati purvam **10.8**
 yoginam api sarvesam **22. uv.**, 18.1, 18.75
 yo sau sarvair vedair giyate 15.15
 yo va etad aksaram gargy aviditvasmal **2.7**
 yo vetti bhautikam deham **9.12**
 yo yam tavagato deva **11.40**
 yo yam yogas tvaya prokta **22. uv.**
 yuddhamanah param saktya **2.31**
 yuyjate nena durghatesu karyesu 9.5

Citovana pisma

Vyklady Bhagavadgity jsou potvrzeny vedskými autoritami. Z následujících autentických písem je citováno a přesný vers, v jehož vykladu je citat uveden, můžete vyhledat ve všeobecném rejstříku.

Amṛta-bindu Upaniṣad
 Atharva Veda
 Bhakti-rasamṛta-sindhu
 Brahma-saṁhita
 Brahma-sūtra
 Brhad-arasyaka Upaniṣad
 Brhad-vissu-smṛti
 Brhan-naradiya Purāṣa
 Caitanya-caritamṛta
 Chandogya Upaniṣad
 Gīta-mahatmya
 Gopāla-tapani Upaniṣad
 Hari-bhakti-vilāsa
 śśopaniṣad
 Katha Upaniṣad
 Kausitaki Upaniṣad
 Kurma Purāṣa
 Madhyandinayana-sruti
 Mahābhārata
 Māha Upaniṣad
 Māsmukya Upaniṣad
 Mokṣa-dharma
 Muṣmaka Upaniṣad
 Nārada-pancarātra
 Nārāyaṣa Upaniṣad
 Nārāyaṣiya
 Nirukti (slovník)
 Nṛsimha Purāṣa
 Padma Purāṣa
 Parāśara-smṛti
 Prasna Upaniṣad
 Puruṣa-bodhini Upaniṣad
 ṛg Veda
 Śatvata-tantra
 @ṛimad-Bhagavatam
 Stotra-ratna
 Subāla Upaniṣad
 @vetasvatara Upaniṣad
 Taittirīya Upaniṣad
 Upadeśamṛta
 Varāha Purāṣa

Rejstrik sanskrtskych versu

Tento rejstrik obsahuje vzdy zacatek první a druhé radky (u delších versů u první a třetí radky) každého verse. Jsou seřazeny podle českého abecedního pořadí a u každého je uvedena příslušná kapitola a vers.

abhayam sattva-samsuddhir 16.1
abhisandhaya tu phalam 17.12
abhito brahma-nirvasam 5.26
abhyasad ramate yatra 18.36
abhyasa-yoga-yuktena 8.8
abhyasa-yogena tato 12.9
abhyase py asamartho si 12.10
abhyasena tu kaunteya 6.35
abhyutthanam adharmasya 4.7
a-brahma-bhuvanal lokah 8.16
acaraty atmanah sreyaḥ 16.22
acaryah pitarah putras 1.33
acaryam upasangamya 1.2
acaryan matulan bhratṛn 1.26
acaryopasanam saucam 13.8
acchedyo yam adahyo yam 2.24
adesa-kale yad danam 17.22
adharmabhibhavat kṛtsa 1.40
adharmam dharmam iti ya 18.32
adhas ca mulany anusantatani 15.2
adhas cordhvaṁ prasṛtaḥ tasya 15.2
adhibhutam ca kim proktaṁ 8.1
adhibhutam ksaro bhavaḥ 8.4
adhisthanam tatha karta 18.14
adhisthaya manas cayam 15.9
adhiyajñah katham ko tra 8.2
adhiyajño haṁ evatra 8.4
adhyatma-jñāna-nityatvaṁ 13.12
adhyatma-vidyā vidyānam 10.32
adhyesyaṭe ca ya imam 18.70
amhyo bhijanavan asmi 16.15
adityanam ahaṁ viśur 10.21
adrsta-purvam hrīto smi drstva 11.45
advesta sarva-bhutanam 12.13
ady-antavantah kaunteya 5.22
agamapayino nityaḥ 2.14
aghayur indriyāmaṁ 3.16
agnir jyotiḥ ahaḥ suklaḥ 8.24
ahaṁ adir hi devanam 10.2
ahaṁ adis ca madhyam ca 10.20
ahaṁ atma gumakṣa 10.20
ahaṁ evakṣayāḥ kṛto 10.33
ahaṁ hi sarva-yajñanam 9.24
ahaṁ kratur ahaṁ yajñah 9.16
ahaṁ kṛtsnasya jagataḥ 7.6
ahaṁ sarvasya prabhavo 10.8
ahaṁ tvam sarva-papebhyo 18.66
ahaṁ vaiśvanaro bhūtvā 15.14
ahankara ityam me 7.4
ahankaram balam darpam 16.18
ahankaram balam darpam 18.53
ahankara-vimūḥatma 3.27
ahara rajasasyeṣṭa 17.9
aharaḥ tv api sarvasya 17.7
ahiṁsa samata tustis 10.5
ahiṁsa satyam akrodhaḥ 16.2
aho bata mahat papam 1.44
ahus tvam rṣayaḥ sarve 10.13
airavatam gajendrasam 10.27
ajānata mahimanam tavedam 11.41
ājñanam cabhijātasya 16.4
ājñānenāvṛtam jñanam 5.15

ajnas casraddadhanas ca 4.40
ajo nityah sasvato yam puraso 2.20
ajo pi sann avyayatma 4.6
akarmasas ca boddhavyam 4.17
akhyahi me ko bhavan ugra-rupo 11.31
akirtim capi bhutani 2.34
aksaram brahma paramam 8.3
aksarasam a-karo smi 10.33
amanitvam adambhitvam 13.8
ami ca tvam dhrtarastrasya putrah 11.26
ami hi tvam sura-sangha visanti 11.21
amrtam caiva mrtus ca 9.19
anadi mat-param brahma 13.13
anadi-madhyantam ananta-viryam 11.19
anaditvan nirgusatvat 13.32
ananta deveasa jagan-nivasa 11.37
anantas casmi naganam 10.29
anantavijayam raja 1.16
ananta-viryamita-vikramas tvam 11.40
ananya-cetah satatam 8.14
ananyas cintayanto mam 9.22
ananyenaiva yogena 12.6
anapeksah sucir daksa 12.16
anarya-justam asvargyam 2.2
anasino prameyasya 2.18
anasritah karma-phalam 6.1
anatmanas tu satrutve 6.6
aneka-bahudara-vaktra-netram 11.16
aneka-citta-vibhranta 16.16
aneka-divyabharasam 11.10
aneka-janma-samsiddhas 6.45
aneka-vaktra-nayanam 11.10
anena prasavisyadhvam 3.10
anicchann api varsseya 3.36
aniketah sthira-matir 12.19
anistam istam misram ca 18.12
anityam asukham lokam 9.33
annad bhavanti bhutani 3.14
anta-kale ca mam eva 8.5
antavanta ime deha 2.18
antavat tu phalam tesam 7.23
anubandham ksayam himsam 18.25
anudvega-karam vakyam 17.15
anye ca bahavah sura 1.9
anye sankhyena yogena 13.25
anye tv evam ajanantah 13.26
apane juhvati prasam 4.29
aparam bhavato janma 4.4
aparaspada-sambhutam 16.8
apare niyataharah 4.29
apareyam itas tv anyam 7.5
aparyaptam tad asmakam 1.10
apasyad deva-devasya 11.13
aphalakanksibhir yajno 17.11
aphalakanksibhir yuktaih 17.17
aphala-prepsuna karma 18.23
api ced asi papebhyah 4.36
api cet su-duracaro 9.30
api trailokya-rajyasya 1.35
aprakaso pravrttis ca 14.13
aprapya mam nivartante 9.3
aprapya yoga-samsiddhim 6.37
apratistho maha-baho 6.38
apuryamasam acala-pratistham 2.70
arto jijnasur arthartha 7.16
arurksor muner yogam 6.3
asad ity ucyate partha 17.28
asakta-buddhih sarvatra 18.49
asaktam sarva-bhrc caiva 13.15
asaktir anabhisvanga 13.10
asakto hy acaran karma 3.19
asammumhah sa martyesu 10.3
asamsayam maha-baho 6.35
asamsayam samagram mam 7.1

asamyatatmana yogo 6.36
asat-krtam avajnatam 17.22
asatyam apratistham te 16.8
asau maya hatah satrur 16.14
asito devalo vyasah 10.13
asmakam tu visista ye 1.7
asthitah sa hi yuktatma 7.18
asurim yonim apanna 16.20
asa-pasa-satair baddhah 16.12
asastra-vihitam ghoram 17.5
ascarya-vac cainam anyah srsoti 2.29
ascarya-vat pasyati kascid enam 2.29
asocyan anvasocas tvam 2.11
asraddadhanah purusa 9.3
asraddhaya hutam dattam 17.28
asvasayam asa ca bhitam enam 11.50
asvatthah sarva-vrksasam 10.26
asvattham enam su-virumha-mulam 15.3
asvatthama vikarsas ca 1.8
atattvartha-vad alpam ca 18.22
atha cainam nitya-jatam 2.26
atha cet tvam ahankaran 18.58
atha cet tvam imam dharmyam 2.33
atha cittam samadhatum 12.9
atha kena prayukto yam 3.36
atha va bahunaitena 10.42
atha va yoginam eva 6.42
atha vyavasthitan drstva 1.20
athaitad apy asakto si 12.11
atmaiva hy atmano bandhur 6.5
atmany eva ca santustas 3.17
atmany evatmana tustah 2.55
atma-sambhavitah stabdha 16.17
atma-samstham manah krtva 6.25
atma-samyama-yogagnau 4.27
atmaupamyena sarvatra 6.32
atmavantam na karmasi 4.41
atma-vasyair vidheyatma 2.64
ato smi loke vede ca 15.18
atra sura mahesv-asa 1.4
atyeti tat sarvam idam viditva 8.28
avacya-vadams ca bahun 2.36
avajananti mam mumha 9.11
avapya bhumav asapatnam rddham 2.8
avibhaktam ca bhutesu 13.17
avibhaktam vibhaktesu 18.20
avinasi tu tad viddhi 2.17
avrtam jnanam etena 3.39
avyakta hi gatir duhkham 12.5
avyaktad vyaktayah sarvah 8.18
avyaktadini bhutani 2.28
avyaktam vyaktim apannam 7.24
avyakta-nidhanany eva 2.28
avyakto ksara ity uktas 8.21
avyakto yam acintyo yam 2.25
ayanesu ca sarvesu 1.11
ayathavat prajanati 18.31
ayatih sraddhayopeto 6.37
ayudhanam aham vajram 10.28
ayuh-sattva-balarogya- 17.8
ayuktah kama-karesa 5.12
ayuktah prakrtah stabdhah 18.28
bahavo jnana-tapasa 4.10
bahir antas ca bhutanam 13.16
bahudaram bahu-damstra-karalam 11.23
bahunam janmanam ante 7.19
bahuni me vyatitani 4.5
bahuny adrsta-purvasi 11.6
bahu-sakha hy anantas ca 2.41
bahya-sparsesv asaktatma 5.21
balam balavatam caham 7.11
bandham moksam ca ya veti 18.30
bandhur atmatmanas tasya 6.6
bhajanty ananya-manaso 9.13

bhaktim mayi param krtva 18.68
bhakto si me sakha ceti 4.3
bhaktya mam abhijanati 18.55
bhaktya tv ananyaya sakya 11.54
bhavami na cirat partha 12.7
bhavan bhismas ca karsas ca 1.8
bhavanti bhava bhutanam 10.5
bhavanti sampadam daivim 16.3
bhavapyayau hi bhutanam 11.2
bhava-samsuddhir ity etat 17.16
bhavaty atyaginam pretya 18.12
bhavisyasi ca bhutani 7.26
bhavita na ca me tasmad 18.69
bhayad rasad uparatam 2.35
bhisma-drosa-pramukhatah 1.25
bhismam evabhiraksantu 1.11
bhismo drosah suta-putras 11.26
bhogaisvarya-prasaktanam 2.44
bhoktaram yajna-tapasam 5.29
bhramayan sarva-bhutani 18.61
bhruvor madhye prasam avesya 8.10
bhumir apo nalo vayuh 7.4
bhunjate te tv agham papa 3.13
bhuta-bhartr ca taj jneyam 13.17
bhuta-bhavana bhutesa 10.15
bhuta-bhavodbhava-karo 8.3
bhuta-bhrn na ca bhuta-stho 9.5
bhuta-gramah sa evayam 8.19
bhuta-gramam imam krtsnam 9.8
bhutani yanti bhutejya 9.25
bhuta-prakrti-moksam ca 13.35
bhuya eva maha-baho 10.1
bhuyah kathaya trptir hi 10.18
bijam mam sarva-bhutanam 7.10
brahma-bhutat prasannatma 18.54
brahmacaryam ahimsa ca 17.14
brahmagnav apare yajnam 4.25
brahmaiva tena gantavyam 4.24
brahmasa-ksatriya-visam 18.41
brahmasam isam kamalasana- 11.15
brahmasas tena vedas ca 17.23
brahmaso hi pratisthaham 14.27
brahmasy adhaya karmasi 5.10
brahmarpasam brahma havir 4.24
brahma-sutra-padais caiva 13.5
brhat-sama tatha samnam 10.35
buddhau sarasam anviccha 2.49
buddher bhedam dhrtes caiva 18.29
buddhir buddhimatam asmi 7.10
buddhir jnanam asammohah 10.4
buddhi-yogam upasritya 18.57
buddhi-yukto jahatiha 2.50
buddhya visuddhaya yukto 18.51
buddhya yukto yaya partha 2.39
cancalam hi manah krssa 6.34
catur-varsyam maya srstam 4.13
catur-vidha bhajante mam 7.16
cetasa sarva-karmasi 18.57
chandamsi yasya parsani 15.1
chinna-dvaidha yatatmanah 5.25
chittvainam samsayam yogam 4.42
cintam aparimeyam ca 16.11
dadami buddhi-yogam tam 10.10
daivam evapare yajnam 4.25
daivi hy esa gusa-mayi 7.14
daivi sampad vimoksaya 16.5
daivo vistarasah prokta 16.6
dambhahankara-samyuktah 17.5
dambho darpo bhimanah ca 16.4
damstra-karalani ca te mukhani 11.25
dana-kriyas ca vividhah 17.25
danam damas ca yajnas ca 16.1
danam isvara-bhavas ca 18.43
dasmo damayatam asmi 10.38

darsayam asa parthaya 11.9
datavyam iti yad danam 17.20
daya bhutesv aloluptvam 16.2
dehi nityam avadhyo yam 2.30
dehino smin yatha dehe 2.13
dese kale ca patre ca 17.20
deva apy asya rupasya 11.52
deva-dvija-guru-prajna- 17.14
devan bhavayatanena 3.11
devan deva-yajo yanti 7.23
dharma-ksetre kuru-ksetre 1.1
dharma-samsthapanarthaya 4.8
dharmaviruddho bhutesu 7.11
dharme naste kulam krtsnam 1.39
dharmyad dhi yuddhac chreyo 2.31
dhartarastra rase hanyus 1.45
dhartarastrasya durbuddher 1.23
hrstadyumno viratas ca 1.17
dhrtaketus cekitanah 1.5
dhrtiya yaya dharayate 18.33
dhumenavriyate vahnir 3.38
dhumo ratris tatha krssah 8.25
dhyanat karma-phala-tyagas 12.12
dhyaana-yoga-paro nityam 18.52
dhyanenatmani pasyanti 13.25
dhyayato visayan pumsah 2.62
diso na jane na labhe ca sarma 11.25
divi surya-sahasrasya 11.12
divyam dadami te caksuh 11.8
divya-malyambara-dharam 11.11
diyate ca pariklistam 17.21
dosair etaih kula-ghnanam 1.42
drastum icchami te rupam 11.3
dravya-yajnas tapo-yajna 4.28
drosam ca bhisam ca jaya 11.34
drstva hi tvam pravyathitantar- 11.24
drstva tu pasmavanikam 1.2
drstvadbhutam rupam ugram 11.20
drstvedam manusam rupam 11.51
drstvemam sva-janam krssa 1.28
drupado draupadeyas ca 1.18
duhkham ity eva yat karma 18.8
duhkhesv anudvigna-manah 2.56
duresa hy avaram karma 2.49
dvandvair vimuktah sukha- 15.5
dvau bhuta-sargau loka smin 16.6
dvav imau purusau loka 15.16
dyav a-prthivyor idam antaram hi 11.20
dyutam chalayatam asmi 10.36
ekaki yata-cittatma 6.10
ekam apy asthitah samyag 5.4
ekam sankhyam ca yogam ca 5.5
ekatvena prthaktvena 9.15
ekaya yatya anavrttim 8.26
eko tha vapy acyuta tat- 11.42
esa brahmi sthitih partha 2.72
esa te bhihita sankhye 2.39
esa tuddesatah prokto 10.40
etac chrutva vacanam kesavasya 11.35
etad buddhva buddhiman syat 15.20
etad dhi durlabhataram 6.42
etad veditum icchami 13.1
etad yo vetti tam prahuh 13.2
etad-yonini bhutani 7.6
etair vimohayaty esa 3.40
etair vimuktah kaunteya 16.22
etaj jnanam iti proktam 13.12
etam drstim avastabhya 16.9
etam vibhutam yogam ca 10.7
etan me samsayam krssa 6.39
etan na hantum icchami 1.34
etany api tu karmasi 18.6
etasyaham na pasyami 6.33
etat ksetram samasena 13.7

evam bahu-vidha yajna 4.32
 evam buddheh param buddhva 3.43
 evam etad yathattha tvam 11.3
 evam jnatva krtam karma 4.15
 evam parampara-praptam 4.2
 evam pravartitam cakram 3.16
 evam satata-yukta ye 12.1
 evam trayi-dharmam anuprapanna 9.21
 evam ukto hrsikeso 1.24
 evam uktva hrsikesam 2.9
 evam uktva tato rajan 11.9
 evam uktvarjunah sankhye 1.46
 evam-rupah sakya aham nr-loke 11.48
 gacchanty apunar-avrttim 5.17
 gam avisya ca bhutani 15.13
 gandharvasam citrarathah 10.26
 gandharva-yaksasura-siddha- 11.22
 gasmivam sramsate hastat 1.29
 gata-sangasya muktasya 4.23
 gatasun agatasums ca 2.11
 gatir bharta prabhuh saksi 9.18
 grhitvaitani samyati 15.8
 gusa gusesu vartanta 3.28
 gusa vartanta ity evam 14.23
 gusan etan atitya trin 14.20
 gusebhyas ca param vetti 14.19
 gurun ahatva hi mahanubhavan 2.5
 hanta te kathayisyami 10.19
 harsamarsa-bhayodvegair 12.15
 harsa-sokanvitah karta 18.27
 hato va prapsyasi svargam 2.37
 hatvapi sa imal lokan 18.17
 hatvartha-kamams tu gurun ihaiva 2.5
 hetunanena kaunteya 9.10
 hrsikesam tada vakyam 1.20
 iccha dvesah sukham duhkham 13.7
 iccha-dvesa-samutthena 7.27
 idam adya maya labdham 16.13
 idam astidam api me 16.13
 idam jnanam upasritya 14.2
 idam sariram kaunteya 13.2
 idam te natapaskaya 18.67
 idam tu te guhyatamam 9.1
 idanim asmi samvrttah 11.51
 ihaika-stham jagat krtsnam 11.7
 ihaiva tair jitah sargo 5.19
 ihante kama-bhogartham 16.12
 ijjate bhārata-srestha 17.12
 iksate yoga-yuktatma 6.29
 imam vivasvate yogam 4.1
 indriyasam hi caratam 2.67
 indriyasam manas casmi 10.22
 indriyasi dasaikam ca 13.6
 indriyasi mano buddhir 3.40
 indriyasi parasy ahur 3.42
 indriyasi pramathini 2.60
 indriyasindriyarthebhyas 2.58
 indriyasindriyarthebhyas 2.68
 indriyasindriyarthesu 5.9
 indriyarthan vimumhatma 3.6
 indriyarthesu vairagyam 13.9
 indriyasyendriyasyarthe 3.34
 istan bhogan hi vo deva 3.12
 isto si me drmham iti 18.64
 isubhih pratiyotsyami 2.4
 isvarah sarva-bhutanam 18.61
 isvaro ham aham bhogi 16.14
 iti guhyatamam sastram 15.20
 iti ksetram tatha jnanam 13.19
 iti mam yo bhijanati 4.14
 iti matva bhajante mam 10.8
 iti te jnanam akhyatam 18.63
 ity aham vasudevasya 18.74
 ity arjunam vasudevas tathoktva 11.50

jaghanya-gusa-vrtti-stha 14.18
jahi satrum maha-baho 3.43
janma karma ca me divyam 4.9
janma-bandha-vinirmuktah 2.51
janma-mrtyu-jara-dukkhair 14.20
janma-mrtyu-jara-vyadhi- 13.9
jara-marasa-moksaya 7.29
jatasya hi dhruvo mrtyur 2.27
jaya smi vyavasayo smi 10.36
jhasasam makaras casmi 10.31
jijnasur api yogasya 6.44
jitatmanah prasantasya 6.7
jiva-bhutam maha-baho 7.5
jivanam sarva-bhutesu 7.9
jnanagni-dagdha-karmasam 4.19
jnanagnih sarva-karmasi 4.37
jnanam avrtya tu tamah 14.9
jnanam jneyam jnana-gamyam 13.18
jnanam jneyam pariijnata 18.18
jnanam karma ca karta ca 18.19
jnanam labdhva param santim 4.39
jnanam te ham sa-vijnanam 7.2
jnanam vijnanam astikyam 18.42
jnanam vijnana-sahitam 9.1
jnanam yada tada vidyad 14.11
jnana-vijnana-trptatma 6.8
jnana-yajnena capy anye 9.15
jnana-yajnena tenaham 18.70
jnana-yogena sankhyanam 3.3
jnanena tu tad ajnanam 5.16
jnatum drastum ca tattvena 11.54
jnatva sastra-vidhanoktam 16.24
jneyah sa nitya-sannyasi 5.3
jneyam yat tat pravaksyami 13.13
josayet sarva-karmasi 3.26
jyayasi cet karmasas te 3.1
jyotisam api taj jyotis 13.18
kaccid ajnana-sammohah 18.72
kaccid etac chrutam partha 18.72
kaccin nobhaya-vibhrastah 6.38
kair lingais trin gusan etan 14.21
kair maya saha yoddhavyam 1.22
kalo smi loka-ksaya-krt 11.32
kalpa-ksaye punas tani 9.7
kama esa krodha esa 3.37
kamah krodhas tatha lobhas 16.21
kamais tais tair hrta-jnanah 7.20
kama-krodha-vimuktanam 5.26
kama-krodhodbhavam vegam 5.23
kamam asritya duspuram 16.10
kama-rupesa kaunteya 3.39
kamatmanah svarga-para 2.43
kamopabhoga-parama 16.11
kamyanam karmasam nyasam 18.2
kanksantah karmasam siddhim 4.12
karasam gusa-sango sya 13.22
karasam karma karteti 18.18
karma brahmodbhavam viddhi 3.15
karma caiva tad-arthyam 17.27
karma-jam buddhi-yukta hi 2.51
karma-jan viddhi tan sarvan 4.32
karmasah suktasyahuh 14.16
karmasaiva hi samsiddhim 3.20
karmasi pravibhaktani 18.41
karmaso hy api boddhavyam 4.17
karmasy abhipravrtto pi 4.20
karmasy akarma yah pasyed 4.18
karmasy evadhikaras te 2.47
karmendriyah karma-yogam 3.7
karmendriyasi samyamya 3.6
karmibhyas cadhiko yogi 6.46
karpasya-dosopahata-svabhavah 2.7
karsayantah sarira-stham 17.6
kartavyaniti me partha 18.6

kartum necchasi yan mohat 18.60
karya-karasa-karttve 13.21
karyam ity eva yat karma 18.9
karyate hy avasah karma 3.5
kasmac ca te na nameran 11.37
kasyas ca paramesv-asah 1.17
katham bhismam aham sankhye 2.4
katham etad vijaniyam 4.4
katham na jneyam asmabhih 1.38
katham sa purusah partha 2.21
katham vidyam aham yogims 10.17
kathayantas ca mam nityam 10.9
katv-amlav-lavasaty-ussa- 17.9
kaunteya pratijanihi 9.31
kavim purasam anusasitaram 8.9
kayena manasa buddhya 5.11
kecid vilagna dasanantaresu 11.27
kesavarjunayoh pusyam 18.76
kesu kesu ca bhavesu 10.17
kim acarah katham caitams 14.21
kim karma kim akarmeti 4.16
kim no rajyena govinda 1.32
kim punar brahmasah pusya 9.33
kim tad brahma kim adhyatmam 8.1
kiritinam gadinam cakra-hastam 11.46
kiritinam gadinam cakrisam ca 11.17
kirtih srir vak ca narisam 10.34
klaibyam ma sma gamah partha 2.3
kleso dhikataras tesam 12.5
kriyate bahulayasam 18.24
kriyate tad iha proktam 17.18
kriya-visesa-bahulam 2.43
krodhad bhavati sammohah 2.63
krpaya parayavisto 1.27
krsi-go-raksya-vasijyam 18.44
ksarah sarvasi bhutani 15.16
ksetra-jnam capi mam viddhi 13.3
ksetra-ksetrajna-samyogat 13.27
ksetra-ksetrajnayor evam 13.35
ksetra-ksetrajnayor jnanam 13.3
ksetram ksetri tatha krtsnam 13.34
ksipamy ajasram asubhan 16.19
ksipram bhavati dharmatma 9.31
ksipram hi manuse loke 4.12
ksudram hrdaya-daurbalyam 2.3
kula-ksaya-krtam dosam 1.37
kula-ksaya-krtam dosam 1.38
kula-ksaye prasasyanti 1.39
kuru karmaiva tasmad tvam 4.15
kuryad vidvams tathasaktas 3.25
kutas tva kasmalam idam 2.2
labhante brahma-nirvasam 5.25
labhate ca tatah kaman 7.22
lelihyase grasamanah samanta 11.30
lipyate na sa papena 5.10
lobhah pravrttir arambhah 14.12
loka-sangraham evapi 3.20
loke smin dvi-vidha nistha 3.3
ma karma-phala-hetur bhur 2.47
ma sucah sampadam daivim 16.5
ma te vyatha ma ca vimumha- 11.49
mac-citta mad-gata-prasa 10.9
mac-cittah sarva-durgasi 18.58
mad-anugrahaya paramam 11.1
mad-artham api karmasi 12.10
mad-bhakta etad vijnaya 13.19
mad-bhava manasa jata 10.6
madhavah pasmavas caiva 1.14
maha-bhutany ahankaro 13.6
maharsayah sapta purve 10.6
maharsisam bhrigur aham 10.25
mahasano maha-papma 3.37
mahatmanas tu mam partha 9.13
mam aprapyai va kaunteya 16.20

mam atma-para-dehesu 16.18
mam ca yo vyabhicaresa 14.26
mam caivantah sarira-stham 17.6
mam eva ye prapadyante 7.14
mam evaisyasi satyam te 18.65
mam evaisyasi yuktvaivam 9.34
mam hi partha vyapasritya 9.32
mam upetya punar janma 8.15
mam upetya tu kaunteya 8.16
mama dehe gumakesa 11.7
mama vartmanuvartante 3.23
mama vartmanuvartante 4.11
mama yonir mahad brahma 14.3
mamaivamso jiva-loke 15.7
mamakah pasmavas caiva 1.1
manah samyamy mac-citto 6.14
manah-prasadah saumyatvam 17.16
manah-sasthanindriyasi 15.7
manapamanayos tulyas 14.25
manasaivendriya-gramam 6.24
manasas tu para buddhir 3.42
man-mana bhava mad-bhaktto 9.34
man-mana bhava mad-bhaktto 18.65
mantra ham aham evajyam 9.16
manusyasam sahasresu 7.3
manyase yadi tac chakyam 11.4
maricir marutam asmi 10.21
masanam marga-sirso ham 10.35
mat-karma-krm mat-paramo 11.55
mat-prasadah avapnoti 18.56
matra-sparsas tu kaunteya 2.14
mat-sthani sarva-bhutani 9.4
matta eveti tan viddhi 7.12
mattah parataram nanyat 7.7
matulah svasurah pautrah 1.34
maunam caivasmi guhyanam 10.38
maya hatams tvam jahi 11.34
maya prasannena tavarjunedam 11.47
maya tatam idam sarvam 9.4
mayadhyaksesa prakrtih 9.10
mayaivaite nihatah purvam eva 11.33
mayayapahrta-jnana 7.15
mayi cananya-yogena 13.11
mayi sarvam idam protam 7.7
mayi sarvasi karmasi 3.30
mayy arpita-mano-buddhir 8.7
mayy arpita-mano-buddhir 12.14
mayy asakta-manah partha 7.1
mayy avesya mano ye mam 12.2
mayy eva mana adhatsva 12.8
ne me viduh sura-gasah 10.2
mithyaisa vyavasayas te 18.59
moghasa mogha-karmaso 9.12
mohad arabhyate karma 18.25
mohad grhitvasad-grahan 16.10
mohat tasya parityagas 18.7
mohitam nabhijanati 7.13
mrgasam ca mrgendro ham 10.30
mrtuyuh sarva-haras caham 10.34
mumha-grahesatmano yat 17.19
mumho yam nabhijanati 7.25
mukta-sango naham-vadi 18.26
muninam apy aham vyasah 10.37
murdhny adhayatmanah prasam 8.12
na buddhi-bhedam janayed 3.26
na ca mam tani karmasi 9.9
na ca mat-sthani bhutani 9.5
na ca sannnyasanad eva 3.4
na ca saknomy avasthatum 1.30
na ca sreya nupasyami 1.31
na ca tasman manusyesu 18.69
na cabhavayatah santir 2.66
na cainam kledayanty apo 2.23
na caitad vidmah kataran no gariyo 2.6

na caiva na bhavisyamah 2.12
na casya sarva-bhutesu 3.18
na casusrusave vacyam 18.67
na cati-svapna-silasya 6.16
na dvesti sampravrttani 14.22
na dvesty akusalam karma 18.10
na hi deha-bhrta sakyam 18.11
na hi jnanena sadrsam 4.38
na hi kalyasa-krt kascid 6.40
na hi kascit ksasam api 3.5
na hi prapasyami mamapanudyad 2.8
na hi te bhagavan vyaktim 10.14
na hinasty atmanatmanam 13.29
na hy asannyasta-sankalpo 6.2
na jayate mriyate va kadacin 2.20
na kankse vijayam krssa 1.31
na karmasam anarambhan 3.4
na karma-phala-samyogam 5.14
na kartrtvam na karmasi 5.14
na mam duskrfino mumhah 7.15
na mam karmasi limpanti 4.14
na me parthasti kartavyam 3.22
na prahrasyet priyam prapya 5.20
na rupam asyeha tathopalabhyate 15.3
na sa siddhim avapnoti 16.23
na saucam napi cacaro 16.7
na tad asti prthiviam va 18.40
na tad asti vina yat syan 10.39
na tad bhasayate suryo 15.6
na tu mam abhijananti 9.24
na tu mam sakyase drastum 11.8
na tv evaham jatu nasam 2.12
na tvat-samo sty abhyadhikah 11.43
na veda-yajnadhyayanair na 11.48
na vimuncati durmedha 18.35
na yotsya iti govindam 2.9
nabhah-sprsam diptam aneka- 11.24
nabhas ca prthivim caiva 1.19
nabhinandati na dvesti 2.57
nadatte kasyacit papam 5.15
naham prakasah sarvasya 7.25
naham vedair na tapasa 11.53
nainam chindanti sastrasi 2.23
naiskarmya-siddhim paramam 18.49
naite srti partha janan 8.27
naiva kincit karomiti 5.8
naiva tasya krtenartha 3.18
nakulah sahadevas ca 1.16
namah purastad atha prsthatas te 11.40
namaskrtva bhuya evaha krssam 11.35
namasyantas ca mam bhaktya 9.14
namo namas te stu sahasra-krtvah 11.39
nana-sastra-praharasah 1.9
nanavaptam avaptavyam 3.22
nana-vidhani divyani 11.5
nantam na madhyam na punas 11.16
nanto sti mama divyanam 10.40
nanyam gusebhyah kartaram 14.19
napnuvanti mahatmanah 8.15
narake niyatam vaso 1.43
nasato vidyate bhavo 2.16
nasti buddhir ayuktasya 2.66
nasayamy atma-bhava-stho 10.11
nasto mohah smrtir labdha 18.73
naty-asnatas tu yogo sti 6.16
naty-ucchritam nati-nicam 6.11
nava-dvare pure dehi 5.13
nayaka mama sainyasya 1.7
nayam loko sti na paro 4.40
nayam loko sty ayajnasya 4.31
nehabhikrama-naso sti 2.40
nibadhnanti maha-baho 14.5
nidralasya-pramadottham 18.39
nihatya dhartarastran nah 1.35

nimittani ca pasyami 1.30
 nindantas tava samarthyam 2.36
 nirasir nirmamo bhutva 3.30
 nirasir yata-cittatma 4.21
 nirdosam hi samam brahma 5.19
 nirdvandvo hi maha-baho 5.3
 nirdvandvo nitya-sattva-stho 2.45
 nirmamo nirahankarah 12.13
 nirmamo nirahankarah 2.71
 nirmana-moha jita-sanga-dosa 15.5
 nirvairah sarva-bhutesu 11.55
 nisprah sarva-kamebhyo 6.18
 niscayam srsu me tatra 18.4
 nityah sarva-gatah sthasur 2.24
 nityam ca sama-cittatvam 13.10
 nivasisyasi mayy eva 12.8
 niyatam kuru karma tvam 3.8
 niyatam sanga-rahitam 18.23
 niyatasya tu sannyasah 18.7
 nyayyam va viparitam va 18.15
 om ity ekaksaram brahma 8.13
 om tat sad iti nirdeso 17.23
 pancaitani maha-baho 18.13
 pancajanyam hrsikeso 1.15
 papam evasrayed asman 1.36
 papmanam prajahi hy enam 3.41
 param bhavam ajananto 7.24
 param bhavam ajananto 9.11
 param bhuyah pravaksyami 14.1
 param brahma param dhama 10.12
 paramam purusam divyam 8.8
 paramatmeti capy ukto 13.23
 paras tasmad tu bhavo nyo 8.20
 paraspam bhavayantah 3.11
 parasyotsadanartham va 17.19
 paricaryatmakam karma 18.44
 parisame visam iva 18.38
 paritrasaya sadhunam 4.8
 partha naiveha namutra 6.40
 paryaptam tv idam etesam 1.10
 pasya me partha rupasi 11.5
 pasyadityan vasun rudran 11.6
 pasyaitam pasmu-putrasam 1.3
 pasyami devams tava deva dehe 11.15
 pasyami tvam dipta-hutasa- 11.19
 pasyami tvam durniriksyam 11.17
 pasyan srsvan sprsan jighrann 5.8
 pasyaty akrita-buddhitvan 18.16
 patanti pitaro hy esam 1.41
 patram puspam phalam toyam 9.26
 pausmram dadhmau maha- 1.15
 pavanah pavatam asmi 10.31
 pitaham asya jagato 9.17
 pitasi lokasya caracarasya 11.43
 piteva putrasya sakheva sakhyuh 11.44
 pitZsam aryama casmi 10.29
 prabhavah pralayah sthanam 9.18
 prabhavanty ugra-karmasah 16.9
 pradhanyatah kuru-srestha 10.19
 prahadas casmi daityanam 10.30
 prajahati yada kaman 2.55
 prajanas casmi kandarpah 10.28
 prakasam ca pravrttim ca 14.22
 prakrteh kriyamasani 3.27
 prakrter gusa-sammumhah 3.29
 prakrtim purusam caiva 13.20
 prakrtim purusam caiva 13.1
 prakrtim svam adhisthaya 4.6
 prakrtim svam avastabhya 9.8
 prakrtim yanti bhutani 3.33
 prakrtyaiva ca karmasi 13.30
 pralapan visrjan grhsann 5.9
 pramadalasya-nidrabbhis 14.8
 pramada-mohau tamaso 14.17

prasamya sirasa devam 11.14
prasapana-gati ruddhva 4.29
prasapana-samayuktah 15.14
prasapanau samau krtva 5.27
prasavah sarva-vedesu 7.8
prapya pusya-krtam lokan 6.41
prasade sarva-duhkhnam 2.65
prasaktah kama-bhogesu 16.16
prasangena phalakanksi 18.34
prasanna-cetaso hy asu 2.65
prasanta-manasam hy enam 6.27
prasantatma vigata-bhir 6.14
prasaste karmasi tatha 17.26
pratyaksavagamam dharmyam 9.2
pravartante vidhanoktah 17.24
pravrtte sastra-sampate 1.20
pravrttim ca nivrttim ca 18.30
pravrttim ca nivrttim ca 16.7
prayasa-kale ca katham 8.2
prayasa-kale manasacalena 8.10
prayasa-kale pi ca mam 7.30
prayata yanti tam kalam 8.23
prayatnad yatamanas tu 6.45
pretan bhuta-gasams canye 17.4
priyo hi jnanino tyartham 7.17
procyamanam asesesa 18.29
procyate gusa-sankhyane 18.19
prthaktvena tu yaj jnanam 18.21
pusyo gandhah prthiviam ca 7.9
purodhasam ca mukhyam mam 10.24
purujit kuntibhojas ca 1.5
purusah prakrti-stho hi 13.22
purusah sa parah partha 8.22
purusah sukha-duhkhnam 13.21
purusam sasvatam divyam 10.12
purvabhyasena tenaiva 6.44
pussami causadhih sarvah 15.13
raga-dvesa-vimuktas tu 2.64
ragi karma-phala-prepsur 18.27
rajah sattvam tamas caiva 14.10
rajan samsmrtya samsmrtya 18.76
rajas tamas cabhibhuya 14.10
rajasas tu phalam duhkhnam 14.16
rajasi pralayam gatva 14.15
rajasy etani jayante 14.12
raja-vidya raja-guhyam 9.2
rajo ragatmakam viddhi 14.7
raksamsi bhitani diso dravanti 11.36
raksasim asurim caiva 9.12
rasa-varjam raso py asya 2.59
raso ham apsu kaunteya 7.8
rasyah snigdham sthira hradya 17.8
ratrim yuga-sahasrantam 8.17
ratry-agame praliyante 8.18
ratry-agame vasah partha 8.19
rsbhir bahudha gitam 13.5
rte pi tvam na bhavisyanti sarve 11.32
rudraditya vasavo ye ca sadhya 11.22
rudrasam sankaras casmi 10.23
rupam mahat te bahu-vaktra- 11.23
sa brahma-yoga-yuktatma 5.21
sa buddhiman manusyesu 4.18
sa ca yo yat-prabhavas ca 13.4
sa evayam maya te dya 4.3
sa ghoso dhartarastrasam 1.19
sa gusan samatityaitan 14.26
sa kaleneha mahata 4.2
sa krtva rajasam tyagam 18.8
sa niscayena yoktavyo 6.24
sa sannyasi ca yogi ca 6.1
sa sarva-vid bhajati mam 15.19
sa taya sraddhaya yukta 7.22
sa yat pramasam kurute 3.21
sa yogi brahma-nirvasam 5.24

sad-bhave sadhu-bhave ca 17.26
sadhībhutadhidaivam mam 7.30
sadhur eva sa mantavyah 9.30
sadhusv api ca papesu 6.9
sadsam cestate svasyah 3.33
saha-jam karma kaunteya 18.48
sahasaivabhyahanyanta 1.13
sahasra-yuga-paryantam 8.17
saha-yajnah prajah srstva 3.10
sakheti matva prasabham yad 11.41
saktah karmasy avidvamso 3.25
samadhav acala buddhis 2.53
sama-duhkha-sukhah sva-sthah 14.24
sama-duhkha-sukham dhira 2.15
samah sarvesu bhutesu 18.54
samah siddhav asiddhau ca 4.22
samah satrau ca mitre ca 12.18
samam kaya-siro-grivam 6.13
samam pasyan hi sarvatra 13.29
samam sarvesu bhutesu 13.28
samaseva kaunteya 18.50
sambhavaḥ sarva-bhūtaṇāṃ 14.3
sambhavitasya cakīrtir 2.34
samo haṃ sarva-bhūtesu 9.29
sāmpreksya nāsikāgram svam 6.13
sāmvadam imam āśausam 18.74
sāgam tyaktvā phalam caiva 18.9
sāgat sanjayate kamah 2.62
sāṅkalpa-prabhavaṃ karmāṃs 6.24
sāṅkarasya ca karta syam 3.24
sāṅkaro narakayaiva 1.41
sāṅkhyā-yogau prthag balah 5.4
sāṅkhye kṛtante proktāni 18.13
sānniyamyendriya-gramam 12.4
sāṅnyasah karma-yogas ca 5.2
sāṅnyasam karmasam kṛtsa 5.1
sāṅnyasas tu maha-baho 5.6
sāṅnyasasya maha-baho 18.1
sāṅnyasa-yoga-yuktatma 9.28
sāntustah satatam yogi 12.14
sārgasam adir antas ca 10.32
sarge pi nopajayante 14.2
sarva-bhūtaṇi kaunteya 9.7
sarva-bhūtaṇi sammoham 7.27
sarva-bhūta-stham ātmanam 6.29
sarva-bhūta-sthitam yo mam 6.31
sarva-bhūtatma-bhūtatma 5.7
sarva-bhūtesu yenaikam 18.20
sarva-dharmāṇaṃ parityajya 18.66
sarva-dvārasi samyamya 8.12
sarva-dvāresu dehe smṛti 14.11
sarva-guhyatamaṃ bhūyah 18.64
sarva-jñāna-vimūhams tan 3.32
sarva-karmāṇi manasa 5.13
sarva-karmāṇi sādā 18.56
sarva-karma-phala-tyagam 18.2
sarva-karma-phala-tyagam 12.11
sarvaṃ etad rtaṃ manye 10.14
sarvaṃ jñāna-plavenaiva 4.36
sarvaṃ karmakṣilam partha 4.33
sarvasindriya-karmāṇi 4.27
sarvambha hi doṣeṣa 18.48
sarvambha-parityagi 12.16
sarvambha-parityagi 14.25
sarvarthaṃ viparītāṃs ca 18.32
sarva-sāṅkalpa-sāṅnyasi 6.4
sarvasya cāhaṃ hrīdī sannivisto 15.15
sarvasya dhātaram acintya-rūpam 8.9
sarvascārya-mayam devam 11.11
sarvataḥ paśi-padam tat 13.14
sarvataḥ śrutīm loke 13.14
sarvathā vartamāno pi 13.24
sarvathā vartamāno pi 6.31
sarvatra-gaṃ acintyam ca 12.3

sarvatravasthito dehe 13.33
sarva-yonisu kaunteya 14.4
sarve py ete yajna-vido 4.30
sarvendriya-gusabhasam 13.15
satatam kirtayanto mam 9.14
satkara-mana-pujartham 17.18
sattvam prakrti-jair muktam 18.40
sattvam rajas tama iti 14.5
sattvam sukhe sanjayati 14.9
sattvanurupa sarvasya 17.3
sattvat sanjayate jnanam 14.17
sattviki rajasi caiva 17.2
saubhadras ca maha-bahuh 1.18
saubhadro draupadeyas ca 1.6
senaninam aham skandah 10.24
senayor ubhayor madhye 1.24
senayor ubhayor madhye 1.21
senayor ubhayor madhye 2.10
sidanti mama gatras 1.28
siddhim prapto yatha brahma 18.50
siddhy-asiddhyoh samo bhutva 2.48
siddhy-asiddhyor nirvikarah 18.26
simha-nadam vinadyoccai 1.12
smrti-bhramsad buddhi-naso 2.63
so pi muktah subhal lokan 18.71
so vikalpena yogena 10.7
sparsan krtva bahir bahyams 5.27
sthane hrsikesa tava prakirtya 11.36
sthira-buddhir asammumho 5.20
sthita-dhih kim prabhaseta 2.54
sthita-prajnasya ka bhasa 2.54
sthito smi gata-sandehah 18.73
sthitvASYAM anta-kale pi 2.72
strisu dustasu varsseya 1.40
striyo vaisyas tatha sudras 9.32
su-durdarsam idam rupam 11.52
suhrdam sarva-bhutanam 5.29
suhm-mitray-udasina- 6.9
sukha-duhkhe same krtva 2.38
sukham atyantikam yat tad 6.21
sukham duhkham bhavo bhavo 10.4
sukham tv idanim tri-vidham 18.36
sukham va yadi va duhkham 6.32
sukha-sangena badhnati 14.6
sukhena brahma-samsparSam 6.28
sukhinah ksatriyah partha 2.32
suksmatvat tad avijneyam 13.16
svabhava-jena kaunteya 18.60
svabhava-niyatam karma 18.47
sva-dharmam api caveksya 2.31
sva-dharme nidhanam sreyah 3.35
svadhyayaabhyasanam caiva 17.15
svadhyaya-jnana-yajnas ca 4.28
sva-janam hi katham hatva 1.36
sva-karmasa tam abhyarcya 18.46
sva-karma-niratah siddhim 18.45
sv-alpam apy asya dharmasya 2.40
svastity uktva maharsi-siddha- 11.21
svayam evatmanatmanam 10.15
sve sve karmasy abhiratah 18.45
sabdadin visayams tyaktva 18.51
sabdadin visayan anya 4.26
saknotihaiva yah somhum 5.23
sakya evam-vidho drastum 11.53
samo damas tapah saucam 18.42
sanaih sanair upamed 6.25
santim nirvasa-paramam 6.15
sariram kevalam karma 4.21
sariram yad avapnoti 15.8
sarira-stho pi kaunteya 13.32
sarira-van-manobhir yat 18.15
sarira-yatrapi ca te 3.8
sasvatasya ca dharmasya 14.27
sauryam tejo dhrtir daksyam 18.43

sitossa-sukha-duhkhesu 6.7
sitossa-sukha-duhkhesu 12.18
sraddadhana mat-parama 12.20
sraddha-mayo yam puruso 17.3
sraddhaval labhate jnanam 4.39
sraddhavan anasuyas ca 18.71
sraddhavan bhajate yo mam 6.47
sraddhavanto nasuyanto 3.31
sraddha-virahitam yajnam 17.13
sraddhaya paraya taptam 17.17
sraddhaya parayopetas 12.2
sreyan dravya-mayad yajnaj 4.33
sreyan sva-dharmo vigusah 18.47
sreyan sva-dharmo vigusah 3.35
sreyo hi jnanam abhyasaj 12.12
srotradinindriyasy anye 4.26
srotram caksuh sparsanam ca 15.9
sruti-vipratipanna te 2.53
subhasubha-parityagi 12.17
subhasubha-phalair evam 9.28
sucan dese pratisthapy 6.11
sucinam srimatam gehe 6.41
sukla-krse gati hy ete 8.26
sunī caiva sva-pake ca 5.18
svasuran suhrdas caiva 1.26
ta ime vasthita yuddhe 1.33
tac ca samsmrtya samsmrtya 18.77
tad aham bhakty-upahrtam 9.26
tad asya harati prajnam 2.67
tad ekam vada niscitya 3.2
tad eva me darsaya deva rupam 11.45
tad ity anabhisandhaya 17.25
tad viddhi prasipatena 4.34
tada gantasi nirvedam 2.52
tad-artham karma kaunteya 3.9
tad-buddhayas tad-atmanas 5.17
tadottama-vidam lokan 14.14
tadvat kama yam pravisanti sarve 2.70
tair dattan apradayaibhyo 3.12
tam eva cadyam purusam prapadye 15.4
tam eva sarasam gaccha 18.62
tam tam evaiti kaunteya 8.6
tam tam niyamam asthaya 7.20
tam tatha krpayavistam 2.1
tam uvaca hrsikesah 2.10
tam vidyad duhkha-samyoga- 6.23
tamas tv ajnana-jam viddhi 14.8
tamasy etani jayante 14.13
tan aham dvisatah kruran 16.19
tan akrtasna-vido mandan 3.29
tan nibadhnati kaunteya 14.7
tan samiksyas sa kaunteyah 1.27
tani sarvasi samyamya 2.61
tany aham veda sarvasi 4.5
tapamy aham aham varsam 9.19
tapasvibhyo dhiko yogi 6.46
tasam brahma mahad yonir 14.4
tasmac chastram pramasam te 16.24
tasmad ajnana-sambhutam 4.42
tasmad apariharye rthe 2.27
tasmad asaktah satatam 3.19
tasmad evam viditvainam 2.25
tasmad om ity udahrtya 17.24
tasmad uttistha kaunteya 2.37
tasmad yasya maha-baho 2.68
tasmad yogaya yujyasva 2.50
tasman narha vayam hantum 1.36
tasmat prasamya prasidhaya 11.44
tasmat sarva-gatam brahma 3.15
tasmat sarvasi bhutani 2.30
tasmat sarvesu kalesu 8.7
tasmat sarvesu kalesu 8.27
tasmat tvam indriyasy adau 3.41
tasmat tvam uttistha yaso labhasva 11.33

tasya kartaram api mam 4.13
 tasya sanjanayan harsam 1.12
 tasya tasyacalam sraddham 7.21
 tasyaham na prasasyami 6.30
 tasyaham nigratham manye 6.34
 tasyaham sulabhah partha 8.14
 tat kim karmasi ghore mam 3.1
 tat ksetram yac ca yadrk ca 13.4
 tat sukham sattvikam proktam 18.37
 tat svayam yoga-samsiddhah 4.38
 tat tad evavagaccha tvam 10.41
 tat te karma pravaksyami 4.16
 tata eva ca vistaram 13.31
 tatah padam tat parimargitavyam 15.4
 tatah sa vismayavisto 11.14
 tatah sva-dharmam kirtim ca 2.33
 tatah sankhas ca bheryas ca 1.13
 tatah svetair hayair yukte 1.14
 tatas tato niyamyaitad 6.26
 tatha dehantara-praptir 2.13
 tatha pralinas tamasi 14.15
 tatha sarvasi bhutani 9.6
 tatha sarirasi vihaya jirsany 2.22
 tatha tavami nara-loka-vira 11.28
 tathaiva nasaya visanti lokas 11.29
 tathapi tvam maha-baho 2.26
 tato mam tattvato jnatva 18.55
 tato yuddhaya yujyasva 2.38
 tat-prasadat param santim 18.62
 tatra candramasam jyotir 8.25
 tatra prayata gacchanti 8.24
 tatra sattvam nirmalatvat 14.6
 tatra srir vijayo bhutir 18.78
 tatra tam buddhi-samyogam 6.43
 tatraikagram manah krtva 6.12
 tatraika-stham jagat krtsnam 11.13
 tatraivam sati kartaram 18.16
 tatrapasyat sthitan parthah 1.26
 tattva-vit tu maha-baho 3.28
 tavan sarvesu vedesu 2.46
 tayor na vasam agacchet 3.34
 tayos tu karma-sannyasat 5.2
 te brahma tad viduh krtsnam 7.29
 te dvandva-moha-nirmukta 7.28
 te pi catitaranty eva 13.26
 te pi mam eva kaunteya 9.23
 te prapnuvanti mam eva 12.4
 te pusyam asadya surendra-lokam 9.20
 te tam bhuktva svarga-lokam 9.21
 tejah ksama dhrtih saucam 16.3
 tejobhir apurya jagat samagram 11.30
 tejo-mayam visvam anantam 11.47
 tenaiva rupesa catur-bhujena 11.46
 tesam aditya-vaj jnanam 5.16
 tesam aham samuddharta 12.7
 tesam evanukampartham 10.11
 tesam jnani nitya-yukta 7.17
 tesam nistha tu ka krssa 17.1
 tesam nityabhiyuktanam 9.22
 tesam satata-yuktanam 10.10
 trai-gusya-visaya veda 2.45
 trai-vidya mam soma-pah puta- 9.20
 tribhir gusa-mayair bhavair 7.13
 tri-vidha bhavati sraddha 17.2
 tri-vidham narakasyedam 16.21
 tulya-ninda-stutir mauni 12.19
 tulya-priyapriyo dhiras 14.24
 tvad-anyah samsayasyasya 6.39
 tvam adi-devah purusah purasas 11.38
 tvam aksaram paramam 11.18
 tvam avyayah sasvata-dharma- 11.18
 tvattah kamala-patraksa 11.2
 tyagasya ca hrsikesa 18.1
 tyagi sattva-samavisto 18.10

tyago hi purusa-vyaghra 18.4
 tyajyam dosa-vad ity eke 18.3
 tyaktva deham punar janma 4.9
 tyaktva karma-phalasangam 4.20
 ubhau tau na vijanito 2.19
 ubhayaor api drsto nta 2.16
 uccaihsravasam asvanam 10.27
 ucchistam api camedhyam 17.10
 udarah sarva evaite 7.18
 udasina-vad asinam 9.9
 udasina-vad asino 14.23
 uddhared atmanatmanam 6.5
 upadeksyanti te jnanam 4.34
 upadrastanumanta ca 13.23
 upaiti santa-rajasa 6.27
 upavisyasane yunhyad 6.12
 urdhvam gacchanti sattva-stha 14.18
 urdhva-mulam adhah-sakham 15.1
 utkramantam sthitam vapi 15.10
 utsadyante jati-dharmah 1.42
 utsanna-kula-dharmasam 1.43
 utsidetur ime loka 3.24
 uttamah purusas tv anyah 15.17
 uvaca partha pasyaitan 1.25
 vaktrasi te tvaramasa visanti 11.27
 vaktum arhasy asesesa 10.16
 vasamsi jirsani yatha vihaya 2.22
 vasudevah sarvam iti 7.19
 vasunam pavakas casmi 10.23
 vase hi yasyendriyasi 2.61
 vasyatmana tu yatata 6.36
 vayur yamo gnir varusah 11.39
 vedaham samatitani 7.26
 vedais ca sarvair aham eva vedyo 15.15
 vedanam sama-vedo smi 10.22
 veda-vada-ratah partha 2.42
 vedavinasinam nityam 2.21
 vedesu yajnesu tapahsu caiva 8.28
 vedyam pavitram omkara 9.17
 vepathus ca sarire me 1.29
 vettasi vedyam ca param ca 11.38
 vetti sarvesu bhutesu 18.21
 vetti yatra na caivayam 6.21
 vidhi-hinam asrstannam 17.13
 vidya-vinaya-sampanne 5.18
 vigateccha-bhaya-krodho 5.28
 vihaya kaman yah sarvan 2.71
 vijnatum icchami bhavantam 11.31
 vikarams ca gusams caiva 13.20
 vimrsyaitad asesesa 18.63
 vimucya nirmamah santo 18.53
 vimumha nanupasyanti 15.10
 vinasam avyayasyasya 2.17
 vinasyatsv avinasyantam 13.28
 vismayo me mahan rajan 18.77
 visriya sa-saram capam 1.46
 vistaresatmano yogam 10.18
 visadi dirgha-sutri ca 18.28
 visaya vinivartante 2.59
 visayendriya-samyogad 18.38
 visidantam idam vakyam 2.1
 vistabhyaham idam krtsnam 10.42
 vita-raga-bhaya-krodha 4.10
 vita-raga-bhaya-krodhah 2.56
 vivasvan manave praha 4.1
 vividhas ca prthak cesta 18.14
 vivikta-desa-sevitvam 13.11
 vivikta-sevi laghv-asi 18.52
 vrssinam vasudevo smi 10.37
 vyamisreseva vakyena 3.2
 vyapeta-bhiih prita-manah punas 11.49
 vyasa-prasadac chrutavan 18.75
 vyavasayatmika buddhih 2.44
 vyavasayatmika buddhir 2.41

vyumham drupada-putresa 1.3
ya enam veti hantaram 2.19
ya evam veti purusam 13.24
ya idam paramam guhyam 18.68
ya nisa sarva-bhutanam 2.69
yabhir vibhutibhir lokan 10.16
yac candramasi yac cagnau 15.12
yac capi sarva-bhutanam 10.39
yac cavahasartham asat-krto si 11.42
yac chreya etayor ekam 5.1
yac chreyah syan niscitam bruhi 2.7
yad aditya-gatam tejo 15.12
yad agre canubandhe ca 18.39
yad ahankaram asritya 18.59
yad aksaram veda-vido vadanti 8.11
yad gatva na nivartante 15.6
yad icchanto brahmacaryam caranti 8.11
yad rajya-sukha-lobhena 1.44
yad yad acarati sresthas 3.21
yad yad vibhutam sattvam 10.41
yada bhuta-prthag-bhavam 13.31
yada hi nendriyarthesu 6.4
yada samharate cayam 2.58
yada sattve pravrdhe tu 14.14
yada te moha-kalilam 2.52
yada viniyatam cittam 6.18
yada yada hi dharmasya 4.7
yadi bhah sadrsi sa syad 11.12
yadi hy aham na varteyam 3.23
yadi mam apratikaram 1.45
yadrccha-labha-santusto 4.22
yadrcchaya copapannam 2.32
yady apy ete na pasyanti 1.37
yah pasyati tathatmanam 13.30
yah prayati sa mad-bhavam 8.5
yah prayati tyajan deham 8.13
yah sa sarvesu bhutesu 8.20
yah sarvatranabhisnehas 2.57
yah sastra-vidhim utsrjya 16.23
yaj jnatva munayah sarve 14.1
yaj jnatva na punar moham 4.35
yaj jnatva neha bhuyo nyaj 7.2
yajante nama-yajnaish te 16.17
yajante sattvika devan 17.4
yajnad bhavati parjanya 3.14
yajna-dana-tapah-karma 18.3
yajna-dana-tapah-karma 18.5
yajnanam japa-yajno smi 10.25
yajnarthat karmaso nyatra 3.9
yajnas tapas tatha danam 17.7
yajna-sistamta-bhujo 4.30
yajna-sistasinah santo 3.13
yajnayacaratah karma 4.23
yajne tapasi dane ca 17.27
yajno danam tapas caiva 18.5
yaksye dasyami modisya 16.15
yam hi na vyathayanty ete 2.15
yam imam puspitam vacam 2.42
yam labdhva caparam labham 6.22
yam prapya na nivartante 8.21
yam sanhyasam iti prahur 6.2
yam yam vapi smaran bhavam 8.6
yan eva hatva na jijivisamas 2.6
yanti deva-vrata devan 9.25
yas tu karma-phala-tyagi 18.11
yas tv atma-ratir eva syad 3.17
yas tv indriyasi manasa 3.7
yasman nodvijate loko 12.15
yasmat ksaram atito ham 15.18
yasmin sthito na duhkkena 6.22
yasya nahankrto bhavo 18.17
yasya sarve samarambhah 4.19
yasyam jagrati bhutani 2.69
yasyantah-sthani bhutani 8.22

yastavyam eveti manah 17.11
yat karosi yad asnasi 9.27
yat sankhyaih prapyate sthanam 5.5
yat tad agre visam iva 18.37
yat tapasyasi kaunteya 9.27
yat te ham priyamasaya 10.1
yat tu kamepsuna karma 18.24
yat tu krtana-vad ekasmin 18.22
yat tu pratyupakarartham 17.21
yat tvayoktam vacas tena 11.1
yatah pravrttir bhutanam 18.46
yatanto py akrtatmano 15.11
yatanto yoginas cainam 15.11
yatatam api siddhanam 7.3
yatate ca tato bhuyah 6.43
yatato hy api kaunteya 2.60
yata-yamam gata-rasam 17.10
yatendriya-mano-buddhir 5.28
yatha dipo nivata-stho 6.19
yatha nadinam bahavo 11.28
yatha pradiptam jvalanam patanga 11.29
yatha prakasayaty ekah 13.34
yatha sarva-gatam saukshmyad 13.33
yathaidhamsi samiddho gniir 4.37
yathakasa-sthito nityam 9.6
yatholbenavrto garbhas 3.38
yato yato niscalati 6.26
yatra caivatmanatmanam 6.20
yatra kale tv anavrttim 8.23
yatra yogesvarah krsso 18.78
yatroparamate cittam 6.20
yavad etan nirikse ham 1.21
yavan artha udapane 2.46
yavat sanjayate kincit 13.27
yaya dharmam adharmam ca 18.31
yaya svapnam bhayam sokam 18.35
yaya tu dharma-kamarthan 18.34
ye bhajanti tu mam bhaktya 9.29
ye caiva sattvika bhava 7.12
ye capy aksaram avyaktam 12.1
ye hi samsparsa-ja bhoga 5.22
ye me matam idam nityam 3.31
ye py anya-devata-bhakta 9.23
ye sastra-vidhim utsrjya 17.1
ye tu dharmamrtam idam 12.20
ye tu sarvasi karmasi 12.6
ye tv aksaram anirdesyam 12.3
ye tv etad abhyasuyanto 3.32
ye yatha mam prapadyante 4.11
yena bhutany asesasi 4.35
yesam arthe kanksitam no 1.32
yesam ca tvam bahu-mato 2.35
yesam tv anta-gatam papam 7.28
yo loka-trayam avisya 15.17
yo mam ajam anadim ca 10.3
yo mam evam asammumho 15.19
yo mam pasyati sarvatra 6.30
yo na hrsyati na dvesti 12.17
yo ntah-sukho ntar-aramas 5.24
yo yam yogas tvaya proktah 6.33
yo yo yam yam tanum bhaktah 7.21
yogam yogesvarat krssat 18.75
yogarumhasya tasyaiva 6.3
yoga-sannyasta-karmasam 4.41
yoga-sthah kuru karmasi 2.48
yoga-yukto munir brahma 5.6
yoga-yukto visuddhatma 5.7
yogenavyabhicarisyas 18.33
yogesvara tato me tvam 11.4
yogi yunjita satatam 6.10
yoginah karma kurvanti 5.11
yoginam api sarvesam 6.47
yogino yata-cittasya 6.19
yotsyamanan avekse ham 1.23

yudhamanyus ca vikranta 1.6
yukta ity ucyate yogi 6.8
yuktah karma-phalam tyaktva 5.12
yuktahara-viharasya 6.17
yukta-svapnavabodhasya 6.17
yunjann evam sadatmanam 6.15
yunjann evam sadatmanam 6.28
yuyudhano viratas ca 1.4

Obsah

Predmluva

Uvod

Pred bitvou

KAPITOLA PRVNI

Pozorovani armad na Kuruovskem bitevnim poli

Ardzuna vidi ve dvou znepratelennych vojskach sve pribuzne, ucitele a pratele pripraveny valcit a obetovat sve zivoty. Rozhodne se nebojovat, zachvacen litosti a soucitem, bez sily a se zmatenou myslí.

KAPITOLA DRUHA

Shrnuti obsahu Bhagavadgity

Ardzuna se odevzdava Krsnovi jako Jeho ucednik a Krsna ho zacina ucit o zakladnich rozdilech mezi pomijivym hmotnym telem a vecnou dusi. Sri Krsna vysvetluje princip stehovani duse, povahu nesobecke sluzby Nejvyssimu a znaky seberealizovane osoby.

KAPITOLA TRETI

Karmajoga

Vsichni v hmotnem svete musi byt zamestnani nejakou cinnosti. Ale cinnosti nas k hmotnemu svetu mohou bud poutat, nebo z neho vysvobodovat. Nesobecke cinnosti urcene k potesení Nejvyssiho vysvobozuji ze zakona karmy (akce a reakce) a takovy clovek dosahne transcendentalniho poznani o vlastnim ja a o Nejvyssim.

KAPITOLA CTVRTA

Transcendentalni poznani

Transcendentalni poznani - duchovni poznani duse, Boha a jejich vzajemneho vztahu - je ocisrujici a vysvobozujici. Nesobecka oddana sluzba prinasi takove ovoce. Sri Krsna vysvetluje davnou historii Bhagavadgity, vyznam a smysl Jeho prichodu do hmotneho sveta a nutnost prijati realizovaneho duchovniho ucitele, gurua.

KAPITOLA PATA

Karmajoga - jednani s myslí uprenou na Krsnu

Moudri lide, kteri vykonavaji ruzne druhy cinnosti, ale uvnitr se zrikaji jejich plodu, jsou ocisteni ohnem transcendentalniho poznani a dosahnou miru, neulpivani, duchovniho videni a blazenosti.

KAPITOLA sESTA

Dhjanajoga

Astangajoga, mechanicka meditativni metoda, ovlada mysl a smysly a zameruje soustredeni na Paramatmu (Naddusi, podobu Pana umistenou v srdci). Vrcholi v samadhi, uplne absorpci v Nejvyssim.

KAPITOLA SEDMA

Poznani o Absolutnim

Sri Krsna je Nejvyssi Pravda, svrchovana pricina vseh pricin a podporujici sila jak hmotneho, tak duchovniho sveta. Povznesene duse se Mu oddane odevzdavaji, zatimco bezbozne duse se venuji jinemu druhu uctivani.

KAPITOLA OSMA

Dosazeni Nejvyssiho

Myslením na Krsnu s oddaností během celého života a hlavně v okamžiku smrti může člověk dospět do Jeho transcendentálního sídla, které je mimo tento hmotný svět.

KAPITOLA DEVATA

Nejduvernější poznání

Sri Krsna je Nejvyšší Osobnost Božství a nejvyšší objekt uctívání. Duše je s Ním věčně spojena transcendentální oddanou službou (bhakti). Znovuobnovením vlastní čisté oddanosti se člověk vrátí ke Krsnovi do duchovního království.

KAPITOLA DESATA

Majestát Absolutního

Všechny úžasné ukazky síly, krásy, vznesenosti nebo svrchovanosti v tomto nebo v duchovním světě, jsou pouze částečnými projevy Krsnových božských energií a majestátu. Krsna je nejvyšší objekt uctívání pro všechny živé bytosti, neboť je svrchována příčina všech příčin a základ všeho.

KAPITOLA JEDENACTA

Vesmírná podoba

Sri Krsna dává Ardzunovi božský zrak a zjevuje svou úžasnou a neomezenou vesmírnou podobu, a ustanovuje tak své božské postavení. Krsna vysvětluje, že Jeho půvabná lidská podoba, kterou lze spatřit pouze pomocí čisté oddané služby, je původní podoba Boha.

KAPITOLA DVANACTA

Oddaná služba

Bhaktijoga, čistá oddaná služba Krsnovi, je nejvyšší a nejvhodnější způsob, jak dospět k čisté lásce ke Krsnovi, což je nejvyšší cíl duchovního bytí. Ti, kteří následují tuto vznesenou cestu, vyvinou božské vlastnosti.

KAPITOLA TRINACTA

Příroda, pozivatel a vědomí Ten, kdo zna rozdíl mezi telem, duší a Nadduší, která nad nimi stojí, dosáhne vysvobození z tohoto hmotného světa.

KAPITOLA CTRNACTA

Tri kvality hmotné přírody

Všechny vtělené duše jsou pod vládou tří kvalit hmotné přírody - dobra, vášně a nevědomosti. Sri Krsna vysvětluje, co tyto kvality jsou, jaký na nás mají vliv, jak je možno je překonat a znaky toho, kdo je na transcendentální úrovni.

KAPITOLA PATNACTA

Joga Nejvyšší Osobnosti

Konečný cíl vědeckého poznání je odpoutat se od potíží hmotného světa a poznat Krsnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. Člověk, který zna Krsnovu svrchovanou totožnost, se Mu odevzdá a oddané Mu slouží.

KAPITOLA ŠESTNACTA

Božské a demonské povahy

Ti, kdo jsou posedlí demonskými vlastnostmi, žijí neusporadane a nedodržují zásady písem, se narodí v nízkém postavení a získají další hmotná pouta. Ale ti, kteří mají božské vlastnosti, žijí sporadickým životem a dodržují zásady písem, postupně dospejí k duchovní dokonalosti.

KAPITOLA SEDMNACTA

Druhy viry

Viru lze rozdělit na tři druhy, podle toho, z jaké kvality hmotné přírody pochází. Cinnosti konané lidmi, jejichž víra je ovlivněna vášní a nevědomostí, přinášejí pouze pomíjivé hmotné výsledky, zatímco činy ovlivněné kvalitou dobra a ve shodě s příkazy písem očisťují srdce a vedou k čisté víře a oddanosti ke Krsnovi.

KAPITOLA OSMNACTA

Závěr - dokonalost odříkání 647

Krsna vysvětluje smysl odříkání a vliv tří kvalit hmotné přírody na lidské cinnosti a vědomí. Vysvětluje duchovní poznání a slavu Bhagavadgity. Závěr Gity je takový, že nejvyšší cesta náboženství je absolutní, nepodmíněně odevzdání se s láskou Sri Krsnovi, což vysvobozuje od všech hříchu, přináší úplné osvícení a umožňuje návrat do Krsnova duchovního sídla.

DODATKY

Citovana pisma

Rejstrik sanskrtskych versu

Rejstrik citovanych versu